

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

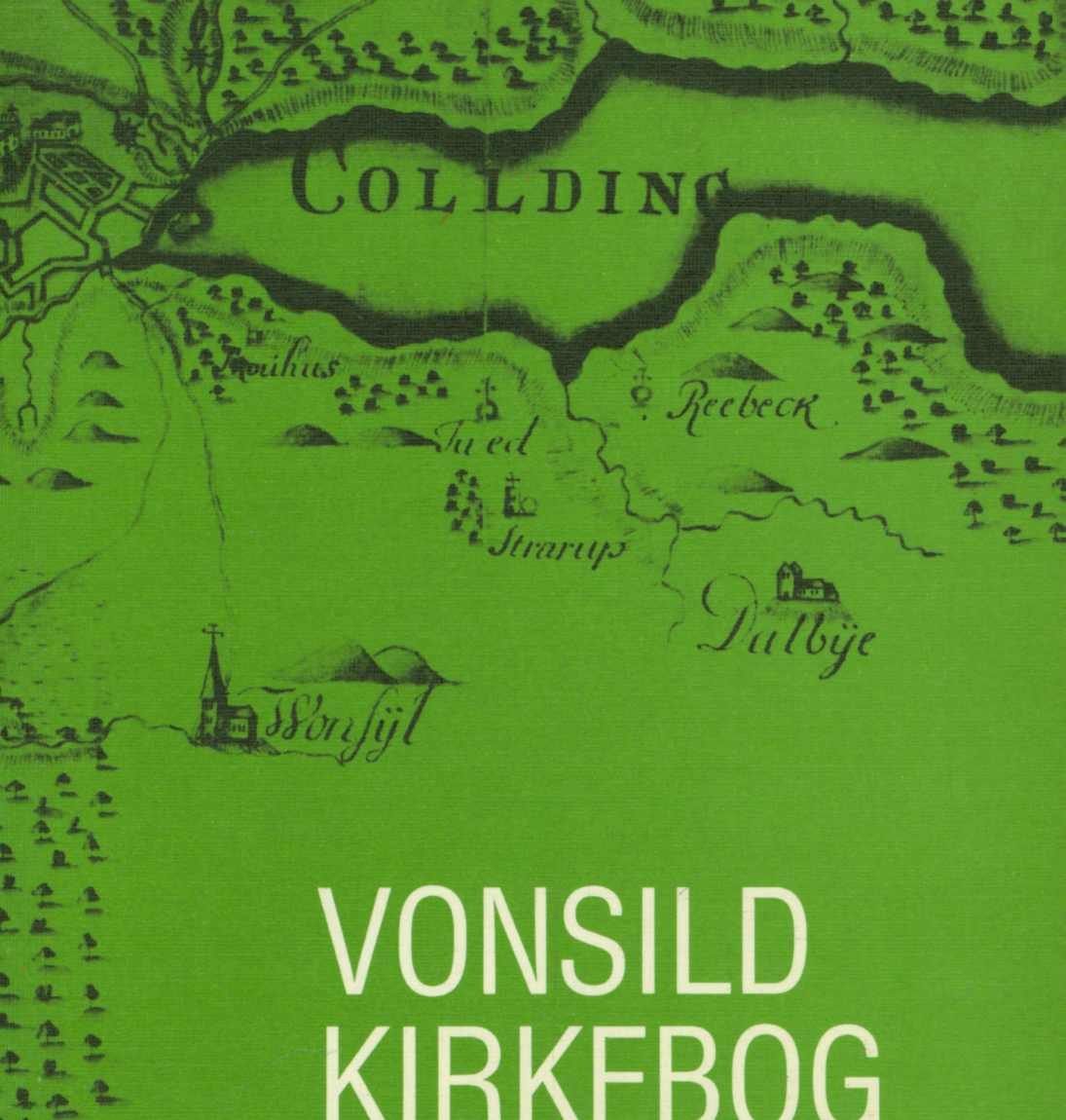
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VONSILD KIRKEBOG

1659-1708

UDGIVET AF LANDBOHISTORISK SELSKAB

ved Hans H. Worsøe

Vonsild Kirkebog
1659-1708

Udgivet med støtte af
STATENS HUMANISTISKE FORSKNINGSRÅD
der har bekostet trykningen

Forsiden viser udsnit af et ryttergodskort fra ca. 1721 på Det kgl. bibliotek (gengivet in extenso i Vejle Amts Årbog 1915), bagsiden første side af dåbsfortegnelsen i Aa 1, s. 131.
Omslag: Ib Simonsen.

ÆLDRE DANSKE KIRKEBØGER

VONSILD KIRKEBOG

1659-1708

Uddrag omfattende
FØDSLER, VIELSER, DØDSFALD
og
LEVNEDSSKILDRINGER

Udgivet af
LANDBOHISTORISK SELSKAB

Ved
HANS H. WORSØE

Under tilsyn af
JENS HOLMGAARD

KØBENHAVN 1982

ISBN 87 7526 096 4

Special-Trykkeriet Viborg a-s

Forord

I årene 1963 og 1968 udgav Landbohistorisk Selskab »Levnedsløb i Sørbymagle og Kirkerup kirkebøger 1646-1731«. Denne udgivelse var finansieret af Statens almindelige Videnskabsfond. Selskabet har haft meget glæde af denne udgivelse, hvilket alene fremgår af, at værket er blevet genoptrykt 2 gange. Det har da også bestyrket troen på, at nærværende udgave af Vonsild kirkebog også vil nå ud til et stort publikum, eftersom den indeholder et rigt demografisk materiale fra et område tæt ved den gamle grænse til Hertugdømmerne. Gennem årene har en række af Selskabets medlemmer arbejdet med dette projekt, men først da det blev overdraget nærværende udgiver, landsarkivar *Hans H. Worsøe*, nåede det ud over udvalgsstadiet. Det er derfor Selskabet magtpåliggende at udtrykke dets bedste tak til udgiveren for det store og omfattende arbejde, der er nedlagt heri og til landsarkivar Jens Holmgaard som tilsynsførende. Endvidere takkes Statens humanistiske Forskningsråd, fordi det bekostede trykningen af bogen.

Nærum d. 1. juni 1982

Erik Helmer Pedersen

Indledning

»Vonsild sogn er omgivet af annexet Dalby, Vejstrup, Taps og Ødis sogne samt Nørrejylland. Kirken nordøstligt i sognet, ½ mil syd for Kolding og 3 mil nord for Haderslev. Arealet ca. 4167 tdr. land er fladt med en del skov (Sønderskov og Kobbelskov) og jordsmonnet af god lermuldet beskaffenhed. Mod vest ligger den store Svanemose, hvoraf omtrent halvdelen hører til sognet og resten til Ødis sogn. Rebækken udspringer her, løber i nordøstlig retning gennem sognet og danner på en strækning østgrænsen; en arm af Kolding å udspringer i Svanemose. Kolding-Haderslev hovedlandevej passerer sognet og forener sig lidt syd for Vonsild by med Kolding-Haderslev gamle landevej«.

Den gamle landevej, Kongevejen, gik østligere og førte direkte gennem byen, som således på nærindeste hold oplevede, hvad der passerede, men bortset herfra passer ovenstående beskrivelse af Vonsild sogn i Tyrstrup herred, Haderslev amt, hentet fra J. P. Trap: Statistisk-topografisk beskrivelse af hertugdømmet Slesvig (1864) også på forholdene ca. 150 år før, da pastor Johannes Røde, sognepræst i Vonsild og Dalby 1659-1708, døde. Men går vi tættere på, så meget anderledes ud. Vi er tilbage i tiden før udskiftningen med byens gårde og huse liggende samlet, og går vi tilbage til hans indsættelse, 1659, finder vi et sogn som var plyndret og på det nærmeste lagt øde i svenskekrigenes tid med en befolkning, som var flygtet fra hus og hjem og havde søgt ly i Kolding, hvor sygdom og sult tyndede voldsomt ud blandt dens medlemmer. (Se nedenfor).

Som et af de såkaldte »otte sogne« har Vonsild sogn administrativt, især i de sidste 100 år, ført en omskiftelig tilværelse. Oprindeligt tilhørte sognet hertugdømmet Slesvig (nærmere betegnet den del af hertug Hans den ældres besiddelser, som 1581 tilfaldt Frederik II og dermed blev kongeligt). I verdslig henseende Tyrstrup herred under Haderslev amt (fra 1784 Haderslev Østeramt), i kirkelig henseende Haderslev provsti under Slesvig bispestol og underlagt konsistorium i Haderslev. Ved Sønderjyllands afståelse til Preussen efter krigen 1864 forblev de 8 sogne (og Ærø) ved Danmark, og Vonsild inkorporeredes ved lov af 16. febr. 1866 i Vejle amt, i kirkelig henseende i Ribe stift. Det nye herred kaldtes Nørre Tyrstrup herred. Ved kommunalreformen 1970 blev de 8 sogne delt, men Vonsild forblev under Vejle amt og indlemmedes i

Kolding kommune. Vonsild sogn havde 1776 ialt 460 indbyggere, ved folketællingen 1803 ialt 546 og i 1960 ialt 1057.

For det arkivalske kildemateriale betyder ovenstående, at det ældre lokale materiale (incl. kirkebøgerne) indtil 1866 skal søges på Landsarkivet i Åbenrå, medens det nyere er afleveret til Landsarkivet i Viborg. For at råde bod herpå er der dog i de senere år sket en udveksling af kopier af kirkebogsmaterialet mellem de to arkiver. En xero-kopi af de ældre kirkebøger findes idag ligeledes på Lokalhistorisk Samling på Kolding Bibliotek.

Kirken

Den nuværende kirke i Vonsild er opført 1823-24 efter tegning af C. F. Hansen, idet den gamle kirke på daværende tidspunkt var så brøstfældig at den måtte nedrives. I skriftet »Frederikskirken i Wonsyld« udgivet Haderslev 1827 af stedets præst Severin Christian Salling karakteriseres den som »En gammel rådden kasse med små skumle vinduer, og muren var revnet i hjørnerne fra øverst til nederst«, endvidere nævnes, at den var sammensat af kampesten i allehånde farver og så lav som en stue i et våningshus. Der synes ikke at eksistere nogen tegning af den gamle kirke, medmindre signaturen på ryttergodskortet fra ca. 1720, hvor hver kirke er forskelligt angivet, står til troende, og det eneste Nationalmuseet kan oplyse er, at Søren Abildgaard i sin notesbog fra 1775 noterede: »I Wonsild kirke intet synderligt mærkværdigt, alene en tavle over præsternes navne. På klokken står, at Dorthe Daa har ladet denne klokke støbe og givet til Wonsild kirke anno 1588«. Hos P. Rhode »Samlinger til Haderslev amts beskrivelse« (1775, faksimiletryk 1942) tilføjes, at klokken er skænket af hr. Ove Juul og fru Dorthe Daa, og videre hedder det: »Kirken er ikke af de bedste bygninger, dens patrona var Sct. Anna, men hun med flere billeder er borte, da efter den gamle Resenii forestilling de papistiske altertavler blev nedtagne«. Desuden nævnes, at der i kirken var opsat et epitaphium over præsten Anthonius Matthiæ (død 1617) med hans fyldige levnedsskildring og ligeledes et over præsten Johannes Råde og hans hustru med en tekst, hvoraf citeres følgende linjer:

Specta pastorem, plus octo lustra, disertum,
 Præpositum, sacri consiliiqve virum,
 Specta & matronam, gemino qvæ juncta marito,
 Et genetrix sextæ prolis honesta fuit
 Ut thalamo, sic jam tumulo pace ambo qviescunt,
 Gaudentes terris laude, salute polo.

(Se præsten, som virkede mere end 40 år, den veltalende/ provsten og medlemmet af det hellige konsistorium/ Se også hustruen, som var gift 2 gange/ og var den ærbare moder til 6 børn/ At de i himmerig, således som de nu begge hviler i fred i graven/ glædes over ros på jorden og frelse i himlen). Efter teksten at dømmе må vi tro, at vi her haf haft et billede af pastor Røde og hans hustru.

Disse sparsomme oplysninger om Sct. Annæ kirke i Vonsild kan til en vis grad suppleres gennem oplysninger fra pastor Rødes kirkebøger. Dens brøstfældighed får vi bekræftet gennem en tildragelse 16. aug. 1685, hvor præsten beretter:

NB: dncâ. 9. brød altars gulff i synder med mig oc communicanter, in medio actu distributionis corporis Christi, sed sine scandalo oscitantia ministerij [midt under uddelingen af Christi Legeme, men uden forargelse eller forsømmelse]. Fick samme de novo [fra ny] repareret den 5. sept. (lørdag) med 4 dags arbeid. Grates sint divinæ gratiæ dictæ [Den guddommelige nåde være takket]. (Bd. 2. s. 36-37).

I en nekrolog fra 1703 (nr. 223) omtales den afdødes morfader, Nis Hansen Bruun, barnefødt i Vonsild, som havende udført en del snedkerarbejde for Henrik Ramel på Fovslet i Ødis sogn, en gård som denne blev forlenet med i 1593, samt at han havde lagt loftet i Vonsild kirke, hvor hans og kirkeværgernes navne fandtes udhuggede. Af inventar nævnes hos Trap (5. udg. bd. VIII, 3 s. 1236) to ens balusterformede alterstager givet af Walburg Johan Rødes 1663 og Lene Wde Bertelsens i Kolding 1676. Dette kan suppleres med, at der 1. nov. 1695 toges en ny messehagel i brug (bd. 3 s. 52) givet af sign. Anthon Günther Kling, ridefoged i Haderslev og ejer af Dalby mølle og hans hustru Anna f. Müller til brug i begge kirker, og at samme »Anna Klinginn« 29. sept. 1702 gav et nyt alterklæde til kirken (bd. 4 s. 282). 28. aug. 1681 omtales i tillysningsbogen, at der denne dag blev indviet en ny kalk og disk i sølv med præstens og kirkeværgernes navne. Denne blev dog frastjålet kirken i okt. 1880. Kirkestolene omtales kort i 1694, idet der

skal skaffes plads til rytterkonerne (bd. 2 s. 573) og i 1703 foretoges en begravelse i kirken (nekr. 225). Samme år omtales en ligsten i koret over Maren Madsdatter og rådmand Otto Gregersen i Kolding, idet det siges, at hun, der var datter af Vonsilds gamle præst Matths Jensen, havde hvilet der i 119 år (nekr. 223). Interessant er ligeledes oplysningen 1701 om, at præsten Johannes Råde den 9. april fik opsat et epitaphium udført i Haderslev af hamborgermesteren Joachim Sengestahck (?) til kirkens prydelse og hans hus's amindelse (bd. 4 s. 204). Da præstens forældre begge døde i Vonsild, er der formentlig tale om et epitaphium over dem, og vel næppe hans eget?

Om den gamle kirkes inventar er ellers kun at berette, at dette ved nedrivningen blev overladt til bygmestrene. »Dog«, skriver pastor Salling »reserveredes den gamle kirkes altertavle og prædikestol, en gammel altertavle fra de catholske dage og et par helgenbilleder, der skulle opbevares som reliquier. Intet af disse stykker har imidlertid noget værd, enten fra mejselens eller penselens side«.

Præsterne i Vonsild

I det ovenfor citerede værk af P. Rhode nævnes det flere gange, at oplysningerne om præsterne ved kirkerne i omegnen af Vonsild er givet af Joh. Råde, og det samme gælder præsterækken fra Vonsild-Dalby. Ud fra et pergament »med munkeskrift« indsvøbt tillige med nogle relikvier i en blyrulle, som blev fundet ved en reparation af alteret i Vejstrup kirke 1665 mente pastor Råde at kunne fastslå, at der i 1071 havde været en præst i Vonsild ved navn Reimarus, som derefter kom til Vejstrup. Som den første lutherske præst anføres Anthonius Johansen f. i Brande, hvis enke blev gift med Mathias Jensen. Dette stemmer imidlertid ikke helt overens med de oplysninger om den ældste præsterække efter reformationen, som Joh. Råde giver i nekrolog nr. 223, hvorefter den første præst skulle være hr. Anthonius Brand (hvilket jo udmærket kan angive hans fødested som Brande), hvis ældste *datter* var gamle Matths Jensens hustru. Om Matths Jensen siges det sammesteds (bd. 4 s. 14) at han kom til kaldet fra Jess Rasmussens gård og altså må være født i Vonsild. Om hans familie henvises iøvrigt til de udførlige oplysninger i nævnte nekrolog. Matths Jensen var præst 1548-1603 i Vonsild og Dalby og indtil 1566 tillige i Seest. En fortegnelse over præsteembedets indtægter på hans tid findes hos Rhode (s. 355 f.). Han

efterfulgtes af sønnen Anthon Madsen (Anthonius Matthiæ), der var præst 1603-17, og som igen efterfulgtes af sin søn Mads Antonsen (Matthias Anthonii), der var præst fra 1617 indtil 1658, hvor han døde i Kolding på flugt for krigsurolighederne. Sønnen, Anton Madsen Raff, der havde været kapellan siden 1654, efterfulgte ham, men døde i pest-året 1659, den 25. jan. ligeledes i Kolding, for, som P. Rhode skriver: »Hvo turde for fjendtlig overfald bo på landet i de åringer?« I de to år døde alene i Haderslev amt 28 præster, og mange steder blev slægtsfølgen i præstegårdene brudt. Blandt dem, der døde var sognepræsten i Sdr. Bjert, Jørgen Schrøder, hvis datter Valborg d. 12. juni 1655 var blevet gift med Anton Madsen Raff med hvem hun havde to børn, Mathias og Maria.

Som efterfølger i Vonsild udnævntes den 26-årige Johannes Røde, der året efter, den 19. febr. 1660, i Kolding ægtede den lidt yngre enke, Valborg Jørgensdatter Schrøder, f. 28. marts 1636, og således blev kontinuiteten i Vonsild præstegård på sin vis bevaret.

Johannes Rüdes liv og familie

Johannes Røde er født i Tønder den 28. april 1633 som søn af våbenmaler og glarmester Hans Røde og hustru Gunder Jesdatter. Hans navn forefindes i forskellige former og han var heller ikke selv konsekvent, idet han skiftevis skriver Rhüde og Røde. Der er her valgt formen Røde, som er den han selv har anvendt i den fortegnelse over indbyggerne i Vonsild, som indleder den ældste bevarede kirkebog. Han døde i Vonsild 20. marts 1707.

Johannes Rüdes forældre var Hans Røde fra Lybæk og Gunder Jesdatter fra Bovrup i Varnæs sogn. Hans Røde var født ca. 1608, hustruen ca. 1601. Hvornår de kom til Tønder vides ikke, idet Hans Røde ikke sees at have taget borgerskab der, men i 1664 flyttede han og hustruen sammen med den yngste og da ugifte datter Ingeborg til Vonsild, hvor de lod et hus opføre, og hvor Gunder Jesdatter døde 71 år gammel i 1672, Hans Røde 66 år gammel i 1674, men deres nekrologer er desværre ikke bevaret. I ægteskabet var der 4 børn, hvoraf sønnen Johannes var den ældste, og han samlede efterhånden sin familie omkring sig, således også de 3 søstre:

1. Margrethe f. 28. febr. 1636, gift 1. med Hans Beck, der døde på den hollandske flåde ved København 1659, gift 2. 16. juli 1665 i Tønder

med skræddersvend Jacob Pedersen, som byggede sig et hus i Vonsild 1676. Hun døde 28. juli 1692 i Vonsild (se nekrolog 111) og havde 7 børn.

2. Elsabe f. 21. jan. 1638, gift 8. febr. 1676 i Vonsild med enkemanden Henrich Schrøling f. i Hannover 14. jan. 1635, der efter en bevæget militær karriere endte sine dage som skoleholder i Vonsild, hvor han døde 25. jan. 1698 (se nekrolog 164 og 171 a). Hun døde 29. okt. 1704 (nekr. 126 og 234). De havde 1 søn sammen, Hans Henrich Schrøling f. 29. okt. 1676 i Haderslev, som blev soldat.
3. Ingeborg f. 17. juni 1643 i Tønder, gift 7. febr. 1665 med Mads Jensen Degn, født i sept. 1633, død 26. apr. 1685 ved løbskkørsel (se nekr. 7). Hun døde 13. maj 1703 (nekr. 219). De havde 14 børn.

Om Johannes Rüdes ungdom vides intet, men i juni 1653 blev han under betegnelsen Johannes Rudæus Tonderensis Holsatus [fra Tønder i Holsten] immatrikuleret ved det lutherske universitet i Königsberg, og han er ikke fundet nævnt i andre universitetsmatrikler. Han blev præsteviet 18. maj 1659 og havde derefter hele sit virke i Vonsild og Dalby sogne. Han blev herredsprovst i Tyrstrup herred 1665 og var konsistorialassessor i Haderslev fra 1665-98. Hans lærdom var kendt i samtiden og der gik ry af den i eftertiden. Således skriver P. Rhode: »Denne duelige lærere og snilde historicus ... har efterladt mangfoldige haandskrifter, som til lykke mest alle ere komne mig for øyen. Desuden har vi fra ham: Liigprædiken over Anne Margrete Generani, 1687« (Trykt, se Bibliotheca Danica). Han blev benyttet som skriftefader af amtmand Woyda i Kolding og prædikede således 28. jan. 1701 (på tysk) i salen på Koldinghus og uddelte nadveren til amtmanden og hans familie (bd. 4 s. 197).

Walborg Jørgensdatter Schrøder, der døde 15. aug. 1698, havde som ovenfor nævnt to børn med sin første mand Anton Madsen Raff og fik 4 med Johan Rüde. Af disse døde nr. 2, datteren Margrete f. 26. febr. 1664, knapt 8 uger gammel den 20. apr. 1664, og nr. 4, der ligeledes hed Margrete, og som var født 6. okt. 1671, 17 år gammel den 7. jan. 1689 (se nekr. 42).

De to børn af første ægteskab blev opdraget i præstegården sammen med børnene af 2. ægteskab, og Joh. Rüde omtaler dem som »min søn« og »min datter«. Sønnen Anthonius Raff, der var født 17. jan. 1656, blev senere rådmand i Kolding, og datteren Maria, f. ca. 1658, blev den 28. okt. 1683 i Vonsild gift med rektor ved Ribe Katedralskole Gregers

Fog († 1693, se H. R. Hiort-Lorenzen: Slægten Fog, 2. udg. 1906), og selv døde hun 1691 og blev begravet i Vonsild 7. apr. (nekr. 90). Bryllupsforberedelserne omtales udførligt i Vonsild tillysningsbog. Ved anden lysning 14. okt. i Dalby kirke hed det: »Bedes I, mine trofaste sognemænd, saa mange Gud har gifven hest oc vogn, at I ville træde sammen oc ligge Eders gode vilie mod mig ofver tilsammen, at hielpe mig med 10 vogne at hente oc hiemføre de folck fra Hadersl., dem jeg effter kongl. befaling er tvungen til at skal hafve til min daaters førestaendis bryllup, giører barmhiertighed mod hendis sal. faders been i mulden (der er en gnist aff den gamle præsts æt beholden oc kommen til ære i verden) oc hielpe mig aff stæd med en good oc redebon vilie. Jeg vil med min sved gjerne tiene Eder igien...« Ved tredie lysning i Vonsild søndagen efter, hed det: »Item bad jeg gaardmændene 1) om stallrom til nogle fremmede hester. 2) At feije noget gaden hvor steenbro er, oc boore broens fiæle fast med nauler. 3) At legge nogle ries, 2 eller 3 stæder for byens ære skyld«. Bryllupsprædikenen blev holdt af Balthasar Brun.

Præstens to egne børn, der nåede voksenalder, var sønnen Anthonius, f. 6. dec. 1666, og datteren Christina, f. 4. apr. 1662. Anthonius Røde blev dimitteret fra Haderslev til universitetet i Kiel 1683, og 1686 immatrikuleredes han ved Københavns universitet. 1691 blev han pastor adjunctus i Stenderup hos Chr. Humblet, med hvis datter Margrethe han blev gift 14. juli 1691, hvilket dog ikke forhindrede, at der gentagne gange var strid mellem de to præster, som måtte bilægges ved konsistoriets mellemkomst (Se *Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte* 2. Rh. 7. Bd. s. 485 ff. (Kiel 1925)). Margrethe Humblet døde efter en tvillingefødsel 28. dec. 1695, og året efter, 7. okt. 1696, blev Anthonius Røde gift i Ribe med Sophia Trane. Om yderligere data henvises til oversigten over børnene i begyndelsen af indbyggerfortegnelsen (s. 7). Anthonius Røde døde 1. maj 1704. Hans ældste søn, Johannes, synes efter faderens død at være kommet i huset hos farfaderen, der 14. febr. 1706 noterer i kirkebogen: »Catechumenus Joh. Røde Stenderupensis accinctus itineri Tunderensi ad discendum artem pingendi ad vivum homines [første gang til alters Joh. Røde fra Stenderup, som stod i færd med at rejse til Tønder for at lære kunsten at male efter levende model] (bd. 5 s. 228).

Den ældste af Johannes Rødes børn var datteren Christina, og hun var den eneste, der overlevede ham.

Pastor Hans Nissen og Christina Rüdinn

Den 4. marts 1686 blev Christina Rüdinn viet i Vonsild til studiosus Johannes Nissen. Vielsen blev foretaget af provst Christopher Krahe fra Haderslev, men det har været et skår i glæden, at temaet for bryllupstalen var »Factum infectum frieri nequit« – gjort gerning står ikke til at ændre, thi bruden var gravid og fødte allerede 3 måneder senere, 9. juni 1686, en søn som fik navnet Peter. Brudens mor var dog nok den, der havde sværest ved at blive forarget, for hun havde selv ved sin førstefødtes dåb skullet have konsistoriums kendelse for, at det var at betragte som ægtefødt, selvom der kun var gået 7 måneder efter vielsen (Konsistorialmøde 10. marts 1656, konsistorialprotokol 1650-71, Haderslev provstearkiv, Landsarkivet i Åbenrå).

Brudgommen i 1686 Johannes Nissen (hvis navn også skrives Nijsen, Nyssen eller Nissenius) var født 25. okt. 1665, altså 20 år gammel og præstesøn fra Aller, hvor faderen Peter Nissen var død 9. jan. 1682. I aug. 1683 blev han student i Kiel men først 24. apr. 1695 blev han præsteviet, på Christi himmelfartsdag blev han introduceret som kapellan, og den 16. juni sang han sin første messe. Ved den lejlighed var der 9 præster til stede, som sammen med de fremmede gæster ofrede 48 mk. lybsk og 11 skilling, medens sognet ofrede 94 mk. lybsk 8 sk + følgende naturalier: Anders Paulsen: 1 lam, 2 høns, 1 flæskebørste, Laurs Toniussen: 2 høns, 30 æg, 1 flæskebørste, Jess Andersen: 1 lam, 1 hane, 40 æg, Ingeborg sal. Matthys Degns: 1 stor flæskebørste, Ebbe Mogenssen: 1 lam, 1 høne, 20 æg, 1 flæskebørste, Jørgen Sørensen Kaa: 2 høns, 1 flæskebørste, Lawe Andersen: 1 høne, 6 pd. smør. Det er sognets største gårdmænd, der her er repræsenteret. Desuden sendte Anthon Råde fra Stenderup: 1 lam, 1 flæskebørste, 12 pd. smør og 4 høns, svogeren Jørgen Barsøe, sognepræst i Aller, sendte 2 lam, 1 ungt slagtenød, 1 tønne haderslev øl, 5 høns, 1 lpd. smør og 2 flæskebørster, medens Lago Iversen, sognepræst i Tyrstrup, sendte 1 stor »Calecutshane«. Flere detaljer er aftrykt i Wisbechs Almanak 1886 ved M. Mørk Hansen.

Det unge præstepar havde på dette tidspunkt fået endnu et barn, datteren Valborg, f. 12. marts 1692. I 1699 fødtes parrets sidste barn, Johanne Cathrine, d. 22. maj, men det døde allerede 17. juli samme år af børnehoste (nekr. 188). Otto Fr. Arends teorier om deres efterslægt

(Gejstligheden i Slesvig og Holsten fra reformationen til 1864, bd. 2 s. 115) må således afvises.

Hans Nissen synes at have været svigerfaderen en god støtte, og enkelte gange kan det konstateres, at han har forfattet teksten som Johannes Råde indførte i kirkebogen, således i nekr. 201 (bd. 4 s. 160 ff): »... jeg i søndags maatte paa embeds vegne være oc prædicke i Hadersl. oc vores gamle fader gjorde tienisten herhiemme«. Hans håndskrift er meget let kendelig fra Joh. Rådes, ligeledes hele hans ortografi (se den uidentificerede nekrolog placeret efter bd. 5., side xxx, der er skrevet af ham). Først ganske kort tid før Joh. Rådes død 1707 overtog han kirkebogsføringen, og desværre holdt han straks op med at indføre de udførlige nekrologer, som er karakteristiske for Joh. Råde, således at de sidste 13 dødsfald, indført 1707-08, kun er lakoniske meddelelser.

Fra de resterende år af hans embedsførelse er der ikke bevaret kirkebøger førend fra begyndelsen af 1726, hvor efterfølgeren Jørgen Andersen Seidelin Toustrup allerede kan have været tilknyttet ham som medhjælp.

Hans Nissen døde den 2. febr. 1728, hvornår hustruen er død vides ikke, men det er formentlig sket i perioden, hvorfra ingen kirkebog er bevaret.

Der har ovenfor været talt om Joh. Rådes lærdom, som giver sig udslag i hans behandling af de klassiske sprog og i det ry, han efterlod sig. Men om f.eks. hans bogsamling ved vi såre lidt – blot nævnes det (bd. 2 s. 410) at han d. 21. okt. 1691 prædikede i Bjert og der forliste »Lysandri oc Callistæ historiam«, som dog blev fundet igen. – Bogen »Lysander og Callistas historie« er ikke identificeret, og desværre nævnes den ikke i det uddrag af fortegnelsen over Hans Nissens bogsamling, som Ths. O. Achelis har offentliggjort i *Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte* 2. rh. 7. Bd. s. 490-98 (Kiel 1925). Denne bogsamling har været ganske usædvanlig for tiden og er beregnet til at have omfattet mindst 693 værker, hvoraf uden tvivl en del stammede fra svigerfaderens bogsamling.

Herfra stammer formentlig også de sider af en latinsk grammatik med håndskrevne notater som ligger som bindfoer i Vonsild-Dalby kvægtienderegister 1617-51 (Arkivsign. 106 Cb 1), hvori også findes stumper af papir med Joh. Rådes og andres, til dels ældre, skrift. (Se nedenfor)

Vonsild egnen og 1600-tallet

Tyngdepunktet i den her foreliggende udgave af uddrag af Vonsild kirkebøger fra Johannes Rüdes tid ligger på nekrologerne og levnedskildringerne i tiden 1685-1707, men de skæbner, der oprulles gennem dem, er formet af hele århundredets dramatiske historie. I et enkelt levnedsløb (nekr. nr. 120) berettes om slægtsmedlemmer så langt tilbage, at en begravelseskik fra tiden før reformationen omtales. Personer, der har levet i sidste halvdel af 1500-tallet omtales jævnlige, men naturligvis er det væsentligst tidsrummet fra 1620 og fremover, og de da levende personer, der har dannet rammen om de afdødes liv, altså tiden fra 30-års krigens udbrud og fremover, begyndende med Christian IVs sidste 30 regeringsår. Overalt mærkes, hvorledes krigshandlingerne var det altoverskyggende, og det der bestemte, hvorledes tilværelsen kom til at forme sig. 30-årskrigenes dønninger ruller hen over landsdelen, ja over hele Jylland, i de ældstes hukommelse (se f.eks. nekr. 63).

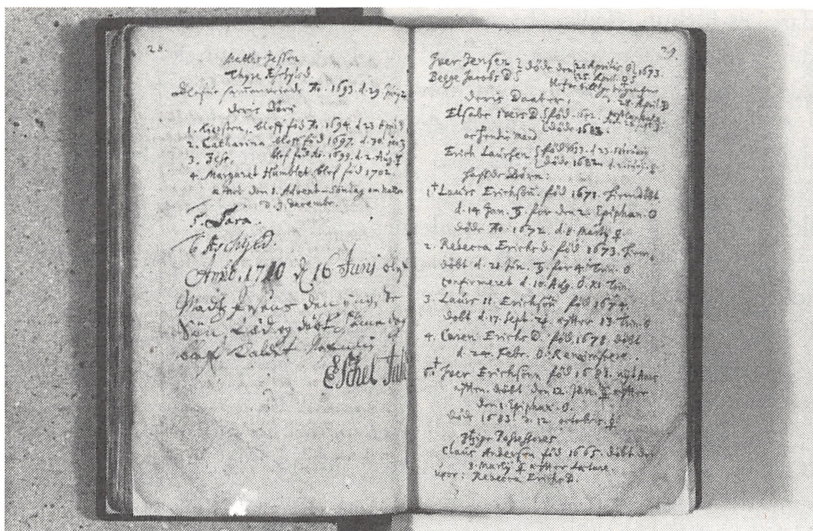
I sommeren 1627 gik Tilly over Elben, og snart fulgte Wallensteins tropper efter. Den danske hær gik i opløsning og trak sig i kaos tilbage, så lejetroppernes demoraliserede skare havde frit spil, og værre blev det, da Wallensteins multinationale styrke fulgte plyndrende efter. Tiden »*da kejserens folk var i landet*« gik aldrig dem af minde, som havde oplevet det, eller blot hørt deres forældres beretning om det, og markante tildragelser herfra brugtes som tidsangivelser. 1629 sluttedes freden i Lybæk, og der fulgte nu en roligere periode, selvom freden varede kort. Nu var det Sverige, der var fjende. I december 1643 overskred Lennart Torstensson fra syd grænsen til Holsten, og allerede 9. jan. 1644 kunne grænsen til Nørrejylland passeres, og Vonsild lå på vejen. Efter et kavallerislag ved Kolding og bombardement af lejren ved Snoghøj overgav de danske styrker sig, således at landet lå åbent for de svenske troppers plyndringer. Med kejserkrigenes rædsler i minde var det naturligt, at hvem der kunne, flygtede, og at kostbarheder blev gravet ned. Også »*Den første svenske tid*«, som varede to år, kom til at præge sig dybt i erindringen.

Efter krigen kom skatterne, men endnu var lidelserne ikke forbi. Den fornyede krig mod Sverige godt 10 år senere trak hurtigt sammen omkring fæstningen Frederiksdodde, som blev erobret i okt. 1657 (omtalt i nekr. 50). De følgende år var uden tvivl blandt de hårdeste i det hjem-søgte sogns historie med krig, pest og død, hvor det viste sig, at de

danske forbundsfæller, brandenburgerne og polakkerne ikke gav fjenderne noget efter, hvad angik vold og plyndring (se f.eks. nekr. 184 og 236 samt sagregisteret). Baggrunden for disse begivenheder var, at den svenske konge, Karl X Gustav, den 28. jan. 1658 var kommet til Haderslev. Dagen efter opslog han sit hovedkvarter i Hejls, og derfra startede den berømte overgang over isen til de danske øer. Vonsild var ikke mange mil fra begivenhedernes centrum. I 1659 kulminerede trængslerne og samtlige indbyggere var flygtet fra hus og hjem og havde søgt tilflugt i Kolding sammen med deres præst, således som det ovenfor er omtalt (se også nekr. 107). Af kirkebogens dåbslister fremgår det, at også i 1660 døbttes børnene i Kolding. Om hjemkomsten efter *polakernes tid* fortælles i nekr. 48.

Endelig fulgte en fredeligere tid med genopbygning af gårde og huse og med en stor befolkningstilvanding udefra. En analyse af befolkningstilvæksten er på grundlag af stoffet, især nekrologerne, fra Vonsild kirkebog foretaget af Gustav Bang i »Kirkebogsstudier« (1906) og revideret af Aksel Lassen i »Skæbneåret 1659« (1958), der om tilstanden i Vonsild 1685 skriver:

»Af personer findes ... ialt 129 personer, som er født før peståret. Deraf er 48 ikke forsynet med fødestedsangivelse, mens kun 10 er angivet som født i Vonsild sogn, 24 stammer fra den nærmeste omegn – Kolding, Seest, Vamdrup, Bjert osv. Dertil kommer 18 fra det øvrige Sønderjylland med fødestedsangivelser som Brøns, Hjerpsted, Tønder, Klanxbøl, Nibøl, Tinglev, Felsted, Rise, Varnæs samt Als ... (Notmark og Kegnæs). En enkelt er kommet fra Bågø i Lillebælt og en anden fra Bogense. Dertil kommer endelig 27 fra Nørrejylland. Det er folk fra sogne som Kollerup-Vindelev og Nykirke i Vejle amt. Det er vestjyder fra Ål, Janderup, Torsted og Lunde sogne i Ribe amt. Der er kommet en mand fra Bælum ved Ålborg og enkelte fra Skiveegnen. Jerslev herred i Vendsyssel har ydet ikke så få af det nye Vonsilds beboere [jvf. nekr. 229], og der nævnes sogne som Vrensted, Sillerslev og Tolstrup nord for Limfjorden. Det skal for en ordens skyld bemærkes, at der er et tysk element – en mand fra Hannover, men han udgør mindre end 1 procent! Gustav Bang gør op, at 45% er kommet til Vonsild langvejs fra og sammenligner med andre sogne fra forskellige landsdele. Skrøbelev på Langeland har 35%, fem sjællandske sogne set under eet 41% og et par sogne nord for Limfjorden henholdsvis 21 og 11% af deres beboere udefra, såvidt det kan kontrolleres af kirkebøgerne...«.

Opslag i kirkebogen Aa 1: indbyggerfortegnelsen.

Man ser tydeligt, hvorledes der er gjort tilføjelser i teksten. Hans Rüdes lille sirlige skrift adskiller sig klart fra Hans Nissens tilføjelser nederst på venstresiden.

Med udgivelsen af grundmaterialet fra Vonsild, indbyggermatriklen og nekrologerne, in extenso er muligheden nu åbnet for endnu mere dybtgående analyser af befolkningsvandringer, fødselsoverskud og dødelighed i et af de sogne som synes at være blevet allerhårdest ramt i årene op til 1660.

I de følgende år satte man forhåbningerne til en fredeligere tid og de gik til en vis grad i opfyldelse, men først skulle man gennem Den skånske Krig, 1675-79, hvorunder Chr. V. lod sine tropper besætte den hertugelige del af Slesvig. I forbindelse med forberedelserne til krigen gennemførtes en omorganisation af ryttergodset, og flere gårde gav sig i denne periode frivilligt hen under det nærliggende Koldinghus rytterdistrikt (se nekr. 120 og 182). De store troppesamlinger nord for Kolding i lejren ved Dons 1674 gjorde stort indtryk og huskedes længe (nekr. 102 og 173). Indkvarteringer fandt hyppigt sted i byen, men 1. påskedag 1678 slap man med skrækken. Herom noterer præsten i tillysningsbogen:

»Medens messen halff var ud i Wohnsziel, da kom 1 compagni croater i byen, oc vilde hafft quarteer, men Gud gaff, at de droge hen, oc vi holte prædicken siden offver middagen. De finge til discretion 2 rdl.«

Det var dog ikke hver gang, man var så heldig, således som det fremgår af meddelelsen fra prædikestolen d. 9. juni s.å. (efter tillysningsbogen):

»Æfftersom den stoore march befryctes oc icke tvivles, hver har jo vel sin smørbyrd tilredd: da ville sognemændene paa grandstæun tale tilsammen, om de ville paa oensdag middag æffter prædicken yde byrden, førend krigsfølckets march kommer, at icke nogle skulle lide skade, som i fior skeede, at det bleff staalen oc fratagen dem.«

Også efter krigens afslutning fortsatte de urolige tider, og i 1680 blev både Henrich Schrøling og Michel Sørensen overfaldet og udplyndret. 1684 lod Christian V. igen sine tropper rykke ind i den hertugelige del af Slesvig.

Rytterne vedblev at have kvarter i byen, og 1691 omtales rytterne fra »Das Wonsieler Quartier«. Den 15. nov. 1694 holdt provst Stichelius visitation »oc samtyckte med sognemænds minde 1 tom-bred aff hver stoel til at fly ryterkoner 1 quindestoel«, hvilket må forståes således, at man rykkede tættere sammen i den lille kirke – der var kun plads til ca. 200 mennesker – for at skaffe plads til rytterkonerne (kirkebogen bd. 2. s. 573). I foråret 1692 overtog oberst Wecker det schwanewedelske regiment i Kolding, og på vej afsted med det til Ungarn, var han d. 19. apr. kl. 5 om morgenen til alters i Vonsild (bd. 2 s. 434). Blandt sognets indbyggere havde adskillige deltaget i krigene og de berettede detailleret derom til deres levnedsskildringer, således Henrich Schrøling (nekr. 164 og 171a) og Niels Nielsen (nekr. 254, en nekrolog, som også er interessant p.g.a. præstens moralske indignation og dens sproglige udtryksfuldhed) – se endvidere sagregisteret.

Trods alt var det imidlertid blevet roligere tider, selvom man gennem kirkebogens oplysninger, især om kollekter, som desværre af pladshensyn er udeladt i denne udgave, kan se, at der også i årene omkring århundredeskiftet, hvor Store Nordiske Krig begyndte, både før og efter dette tidspunkt har gået en strøm af nødlidende og hjælpesøgende gennem byen. De gik sjældent forgæves til Vonsild, og selvom det ikke var store beløb menigheden og præsten ydede, var det nok til at hjælpe dem videre på deres træsomme vej.

Da Johannes Råde nærmede sig afslutningen på sin gerning i Vonsild kunne han derfor se tilbage på en lykkelig udvikling, og sine tanker derom nedfældede han i et latinsk digt som indledning til sidste bind af kirkebogen: »Differentia inter tunc et nunc«. Forskellen på før og nu, som gengives nedenfor.

Også ad arkivalsk vej kan der gøres status, idet der kort tid efter nedsattes en kommission til undersøgelse af forholdene i Haderslev amt, og i materialet herfra i Rentekammerarkivet findes en udførlig jordebog fra Vonsild, affattet kort efter 1708 (Se P. Eliassen: Spredte optegnelser fra Vonsild sogn, Vejle amts årbøger 1915, s. 116-32). En gennemgang af grundmaterialet viser, at der da var ialt 68 husstande i sognet, fordelende sig således: 1 præst, 1 degn, 22 gårde beboet af 25 familier, 18 landboelssteder beboet af 28 familier, 7 huse beboet af 8 familier, 1 aftægtsbolig samt 3 lejeinderster. (Original på Rigsarkivet, mikrofilm på Landsarkivet i Åbenrå).

Johannes Råde og tidsbegivenhederne

Pastor Rådes frygt for krigsbegivenhederne og hans forhåbninger til fremtiden har givet sig markante udslag i de tre tavler, som han lod opsætte på sin præstegård i Vonsild. To af tavlerne er afbilledet i Vejle amts årbog 1907 s. 99 og 100:

Psal. XC, 15

Herre! Glæd os æfter de dage som du haver
plaged os æfter de aar som vi have lidd ulyck!

H. Johan Råde

Walburg Schröderinn

æt. 40

æt. 37

Anno 1673 den 10. april

og på den anden tavle:

Psal. CXXXII, 15

(på hebræisk):

[Gud Herren sagde: Dette sted vil jeg visselig velsigne
jeg vil mætte dets fattige med brød]

Ergo Jehovah pater

Fac Largis tumeat spicis domus usque Rüdæi!

Lignea quæ structa est saxea secla ferat.

Numquam bellonæ nec flammæ obnoxia fiat

Sed panem seræ suppeditet soboli!

[Derfor Gud Fader

Lad Rådes hus altid svulme med rige aks

Det er bygget af træ, lad det bære klippetunge tider!
 Lad det aldrig hjemfalde til krig eller ild
 Men lad det give en sildig slægt rigeligt brød!
 (P. Eliassens oversættelse)

Sidstnævnte tavle menes at have siddet på en ladebygning, og forberedelserne til opførelse af en sådan 1670 omtales i nekr. 192. Se også M. Mørk Hansens livserindringer, udg. 1968, s. 240-43.

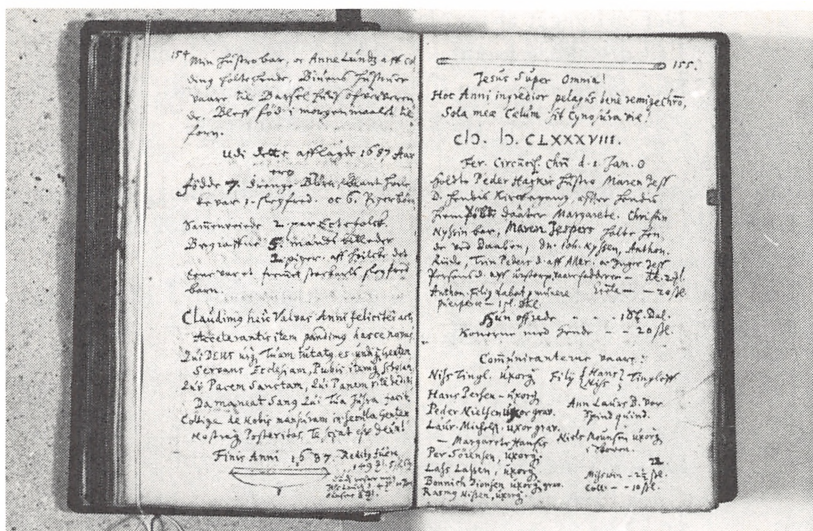
Den tredje tavle, der nu sidder på gårdsiden af den i 1832 opførte præstegård, bærer følgende tekst.

Herren tænckte paa os, hand vil velsigne
 Aarons huus oc dem som fyrcte Herren
 De smaa med de stoore.
 Guds forsyn fræmte mig, der jeg var læng i nød
 Hand oc saa faderlig hjælp mine børn til brød.

I kirkebøgerne har han desuden de fleste år ved årsskiftet indført korte latinske sentenser eller vers. En del af disse mangler, da netop disse sider er revet ud af kirkebøgerne, og da de resterende for det mest udtrykker almindeligheder er de udeladt. Af særlig interesse er dog som ovenfor nævnt indledningsverset til det sidste bind af kirkebøgerne, da det betegner en slags status, og det skal derfor her gengives in extenso, også for at give endnu en prøve på Joh. Rüdes versekunst. Desværre er teksten et enkelt sted ødelagt af fugtskjolder, således at et kort stykke er ulæseligt.

Differentia inter tunc et nunc
 Wonsildam inveni priscis tunc civibus orbam
 Fecerat hanc stragem mors violente nimis
 Bellonæ vis di---cem et penuria rerum
 Induxêre tibi, proh! dolor! exitium.
 Post dedit augmentum Deus, ut gens civica jam, nunc
 incipiat multos dinummerare focos.
 Sit posthac fælix, et me fælicior usque
 Wonsilda alma, ferax sit tua terra bonis.

Opslag i kirkebogen Aa 2: overgangen fra 1687 til 1688.

Venstresiden indeholder årsopgørelsen, det latinske afslutningsvers og højresiden den korte latinske sentens, der indleder det nye år. Herefter følger en kirkegangskone og listen over altergæstere. Efter mandens navn står »uxorque« (= og hustru), i tre tilfælde »uxor grav.« (= og gravide hustru). Nederst opgøres udgifterne til vin og indtægterne ved kollekten.

Hvilket i oversættelse lyder:

Således forefandt jeg dengang de gamle indbyggers Vonsild:

Den altfor bratte død havde gjort den til en ruin, krigens magt havde (lagt den øde) og mangel på alting førte dig, o ve, mod din undergang.

Senere gav Gud vækst, således at den nuværende slægt af indbyggere kan begynde at opregne mange arnesteder.

Vær derfor herefter lykkelig, og lykkeligere end jeg, indtil dit land, du hulde Vonsild, må bugne af rigdomme.

To små glimt viser desuden billedet af præsten og hans forbindelser udadtil. Det ene er et stambogsvers, dateret Haderslev 14. jan. 1692, og indført i Paul Nicolai Sass' stambog (Kong. Bibl. NKS. 524, 8°):

Nube solet pulsa candidus ire dies

[Når mørket er forjaget plejer dagen strålende at skride frem]

hisce paucissimis sui memoriam et amorem suo in Christo fratris et collegæ cultissimo commendo se voluit Joh. Rhüde, pastor in Wonsiedel.

[Med disse få ord vil Joh. Rüde, præst i Vonsild, anbefale sig i venskab og kærlighed til sin broder i Christus og højtdannede kollega.]

– Paul Sass var ærkedegn i Haderslev 1667-1700.

Det andet glimt er en stump af en bestillingsseddel på varer fra apoteker Helms i Haderslev og lyder

Mein hochgeehrter H. Helms, geehrter Freund
 – Mir vom besten Wein zu senden 5 Kandel – (Denn ich ein par ausländische Freunde vermuthe) a 10 sk   3 mk.1. 1 sk
     Pott fr. Brantwein   12 sk
     Topff Zucker a 3 –   3 mk.1. 10 sk
     Lot Muscatenblumen   6 sk
     Cardemom   3 sk
 ----

mere er der ikke bevaret. Den lille stump er fundet som bindfor i Vonsild kvægtiendebog.

Forholdet til menigheden

En datidig præsts forhold til sin menighed var så omfattende og mangesidigt, at der ikke her kan gives detailler, hvoraf et stort antal vil kunne hentes fra tillysningsbogen 1678-83. (Om denne se nedenfor). Det er imidlertid ikke her meningen at foregribe en evt. senere udgivelse af denne. Der skal derfor kun gives nogle antydninger, hvortil især er benyttet kirkebogens henvisninger. Det fremgår således, bl.a. af nekrolog 96 og 209 at sognebørnene konsulterede præsten som lægekyndig, og også når man ville sikre sig juridisk, henvendte man sig til ham (se f.eks. 1. juni 1695 og nekr. nr. 18). Kunsten at læse og skrive synes at have været almindelig udbredt i menigheden, så der var ikke brug for

hjælp (se sagregister). Men hvorledes var forholdet den anden vej: fra præsten til menigheden?

Frit for komplikationer var det ikke. En del af disse havde deres udspring i økonomiske forhold. Ifølge den ovenfor omtalte jordebog fra perioden umiddelbart efter Joh. Rüdés død havde præsten 18 fag stuehus, hvoraf sognemændene skulle vedligeholde de 9, men fra 1659 nøjedes disse med at levere tækkemateriale, når præsten krævede det. Dette har naturligvis givet anledning til kiv. Også hoveriarbejdet var der vrøvl med. Således skriver præsten i tillysningsbogen 10. aug. 1679:

»Æfftersom vore landbohler en part bruge sig vild, at giøre præsten en dags arbeid, som icke alleene aff arrilds tijd oc fra christdoms begyndelse indtil nu udi 800 aar har været rett oc brugeligt, men endoc voris kirckeordinantz, udgangen for 140 aar, der endnu ubrødeligen ved mact staar, tilholder at gadehuse (det er landbohler) oc husmænd (det er indester) skulle høste oc arbeide med sognepræsten en dag om aaret, saa som oc de landbohler i Tved, hvert par æctefolck gifve mig i stæd for hver en voll sild, eller oc 1 mk d. for hver deris arbeid. Da som her findes de, der deels kort ud sige mig ney, dels sige ja oc komme icke ... Jeg blues ofver den fortræd, jeg skal alleene for min fromhed lijde, oc ingen præst i voris læhn har saadan haardhed at drages med. Jeg giør dem den tienist oc ære om midnatten, naar jeg fordris oc kand icke naae den bare dags arbeid. Hafver nu advaret Eder oc hvis jeg icke kand nae min rett, da vil jeg Eders naune fortegne oc øfrigheden angifve, hvoræffter I Eder hafver at rette oc for skade at tage vare«.

Med kvægtienden var der problemer i årevis, således som hans indførsel i kvægtiendebogen vidner om:

»Æfftersom at alle landbohler i Wonsiel æffter Jeb Smedz onde exempel oc forhærdelse icke vilde siden krigstijden fra ao. 65 gifve queegtienden aff deris smaa kree, haffde jeg dennem indsteffnet til tinge ao. 1693 d. 12. sept. (tirsdag). Da ginge de alle til mig i mit huus oc erbøde sig at gifve den queegtiende aff lam, kalff, føll oc grise, saa nær som Jeb Smed. Men hand motte paa tinget recke mig haanden for retten oc lofve mig at gifve i ligemaader den queeg tiende. Ellers vilde fogden hafve gifvet dom paa hannem. Jeg lood det indføre i tingbogen oc begierede et tingsvidne deræffter«. (Tyrstrup herreds tingbog er ikke bevaret fra dette tidsrum).

Præstens indtægter skal ikke gennemgås i detaljer, foruden naturalieafgifterne som f.eks. den ovenforomtalte smørbyrd og sildebyrden,

var der afgifter der betaltes i penge. En fornemmelse af indtægternes størrelse kan de tre store højtids ofre 1690 give. De fordelte sig således:

	Påske	Pinse	Jul
Mændene af gårdene	7 mk 4 sk	5 mk 10 sk	6 mk 3 sk
Landboler	3 mk 9 sk	3 mk 3 sk	3 mk 15 sk
Unge karle	4 mk 6 sk	4 mk 5 sk	4 mk 14 sk
Piger	4 mk 1 sk	4 mk 5 sk	6 mk –
Hustruer	3 mk –	3 mk 13 sk	4 mk 2 sk
Landbolskvinder	3 mk 8 sk	3 mk 11 sk	4 mk 8 sk
Jes Terckelsen			6 sk
	25 mk 12 sk	26 mk 15 sk	30 mk
2. og 3. helligdag	1 mk 3 sk	3 mk 10 sk	5 mk 6 sk
Ialt:	26 mk 15 sk	30 mk 9 sk	35 mk 6 sk

De store højtids ofre gav således tilsammen 92 mk 14 sk i 1690, hvortil kom indtægterne fra de kirkelige handlinger. Disses sum er ikke gjort op, og oplysningerne herom er ikke medtaget i udgaven. Beløbene kunne variere betydeligt alt efter vedkommendes økonomiske formåen, men der synes at have foreligget en minimumsbetaling, idet restancer af og til noteres. Begravelser kunne f.eks. variere fra 4 rdl. til 2 mk og kirkegangskoner fra 4 rdl. til 1 mk. Undertiden blev betalingen givet helt eller delvis i naturalier: 6 mk in vacca [i en ko], eller »1 eg til vogntømmer« for en begravelse. Små tegninger i kirkebogens margin ved kirkegangskoner af enten et lam eller en fugl (nok en due) kan evt. også henvise hertil. Også præstekonen synes at have haft en god indtægt, bl.a. til lys og klæder ved begravelserne (nostra matri pro cereris et pannis 1 rdl.). En opgørelse over præsten akcidentier i 1776 findes trykt i Vejle amts årbog 1915 s. 130 f. De omtalte indtægter stammer alle fra Vonsild, hvortil indtægterne fra annekssognet Dalby skal lægges.

Præsten havde andre tvangsmidler end, som omtalt ovenfor, at indstævne folk for herredstinget. Ægteskabssager blev forelagt for konsistorium, hvis protokoller er bevaret fra 1650-71 og 1688-1784 (se f.eks. nekr. 91 og bd. 2 s. 468), og når folk ikke ville forliges kunne de nægtes

adgang til nadveren. Dette fik Nis Tinglef at føle, da han i en gammel strids sag havde brugt et nedsættende øgenavn om en af bymændene (bd. 3 s. 113 og 116).

Endelig var der muligheden for bandlysning fra prædikestolen. 16. marts 1679 oplæstes derfor følgende:

»På fredag er det Benedict dag med hvilken plejer blæst og storm at føre foråret med sig.

Eftersom bandsøndag nu tilstunder, da lyses og formaner de lediggængere og dagdrivere, de der enten går i sognemænds gårde, såvel om natten som om lys dag, i folkenes fraværelse og tage alle slags småhånde bort: lundstikker, lang og stakket nagler af vogne, tjenlig evn-træ, naur, hammer, båndkniv, bor, naptang og risøkser, og hvis småt avlstøj mer kan være, hvilket gods de siden forkunkle til en skiden brændevin eller tobaks-slug. Eller de, som andet godt mere af gårdene bortslæbe og forkomme for fromme indbyggere. Såvel som de, der hæle med tjenebefolkets byløb, sladder og fylderi.

Advarer derfor endnu faderlig ved den hellige kirkes bindenøgles kraft alle, de i sligt skyldig ere, at de endnu betiden afstå skammelig udervelig snigvej, og har de stjålet og hælet, da stjæle og hæle de sig ikke mere, medmindre de endelig vil betræffes og for verden gøres til skamme: ej at Guds formaledidelse skal følge deres sjæl til evig vrede og fordømmelse og deres krop timelig hunger, umættelig armod og tiggeri«. (Stavemåden moderniseret, se også Personalhistorisk Tidsskrift 1980 s. 23-26).

Også blidere formaninger kunne gives fra prædikestolen, som 1. juni 1679: »Formanes vore unge karle i sognet, at om de nogensinde på en helligdag bliver buden til ære med et par brudfolk at følge hjem og få mad, at de da ikke med slagsmål og fuldskab ypper trætte, ej gør hverandre skade, men at de liges vel og i guds frygt glæder sig over guds gaver«. (Stavemåden moderniseret) eller 23. marts s.å., da der var trampet en sti gennem præstens rugsæd. En lang række formaninger, alle optegnet i tillysningsbogen, vedrører skolevæsenet.

Nu skal man ikke af ovenstående lade sig forlede til at tro, at der har været evig splid og spektakel mellem præst og menighed, for tværtimod synes dette at have været undtagelserne. Tonen i de fleste nekrologer vidner tydeligt herom. Der måtte ikke bæres nag, men man havde krav på tilgivelse, thi »et menneske er ingen fuldkommen guds engel her i

livet« (nekr. 137 som handler om den ovenfor omtalte Jeb Nissen Smed), eller udførligere:

»... aff en sær egensindig natur – dog hvad vi herom dømme, det var ham icke anderledes gifvet. Hans forstand kom icke høiere end som saa. Hvad meere var hos ham, oc icke skulde hafve været, det vilde vi med hans muld nedsæncke oc aldrig meere tæncke« (nekr. 87). Valget af prædiketekster kunne undertiden være hårdt, således teksten Rom. 6. v. 23 ved et uægtefødt barns begravelse (mors obsonium peccati d.v.s. syndens sold er død), men kun en enkelt gang synes Joh. Råde at være totalt fordømmende (nekr. 254) og fremhæver den afdødes liv og skæbne til skræk og advarsel. Mere talende er nok bemærkningen ved den tidligere officer Henrich Schrølings død: »... hand haffde icke den naade eller gafue at hand kunde sig forhverffve de gemeenis gunst oc ynde, som er en stor faute i eens omgængelse oc velstand i verden« (nekr. 171a).

Johannes Råde virkede i ortodoxiens tidsalder, men hans navn er ikke nævnt i kirkehistorien. En analyse af hans valg af tekster ved vielse og begravelse kan formentlig sige noget om hans udøvelse af præstegerningen. Ved begravelse omtales denne verden som regel som en jammer- og grædedal, og når der er sket forbøn for en døende, hedder det ved dennes død, at Gud gav ham det bedste og opløste ham fra denne elendige verden. Ved mange begravelse sluttes der efter levnedsbeskrivelsen af med en række latinske formularer, kun svagt varieret. De er gengivet ved nekr. nr. 167, 169, 171a og 199, ellers udeladt. De består af følgende bestanddele ovatio (triumf for sjælen), votum (bøn for legemet om behagelig hvile i graven), solatium (trøst til de efterladte), suspirium (suk over den tidlige død) gratiarum actio (tak til dem, der fulgte) invitatio ad epulum (invitation til gravøl). Det er en gennemgående bemærkning, at jo tidligere et barn er udviklet, jo før dør det, og det er Joh. Rådes faste overbevisning, at ethvert menneskes dødstid og sted er forudbestemt (f.eks. i nekr. 37).

Kirkebøgerne og tidligere bearbejdelser af dem

Originaleksemplarerne af Johannes Rådes kirkebøger beroer på Landsarkivet for de sønderjyske landsdele i Åbenrå. Der er fra hans hånd

bevaret 5 bind ministerialbøger, som her udgives i uddrag. Det drejer sig om følgende bind:

Arkivsignatur

106 Aa 1: Indbyggermatrikel og 1659-1706 dåbsfortegnelse (betegnes bd. 1)

106 Aa 2: 1685-94 Kirkebog indeholdende samtlige kirkelige handlinger: dåb, kirkegangskoner, katekumeni, trolovelse, vielse, syges berettelse, begravelser og dødes levnedsløb samt altergang og offentlige skriftemål, offer og kollekter. (bd. 2)

106 Aa 3: 1695-98 Kirkebog med indhold som Aa 2 (bd. 3)

106 Aa 4: 1698-1703 Kirkebog med indhold som Aa 2 (bd. 4)

106 Aa 5: 1703-08 Kirkebog med indhold som Aa 2 (bd. 5). Dette bind er afsluttet af efterfølgeren Hans Nissen og for perioden efter Joh. Rüdes død kun ført ganske summarisk.

Om de enkelte bind henvises til noterne, hvor bøgerne er indgående beskrevet.

Bøgerne er ført på dansk med Joh. Rüdes karakteristiske lille håndskrift. Der forekommer en del rettelselser og overstregninger samt tilføjelser, og bortset fra Aa 1 synes de at være ført i umiddelbar tilknytning til de foretagne handlinger, jvf. nedenfor. Der forekommer indførsler på højtysk, og der anvendes hyppigt latin, bl.a. ved henvisning til bibelcitatater (disses forkortelser er optaget i ordlisten). Enkelte ord på græsk forekommer.

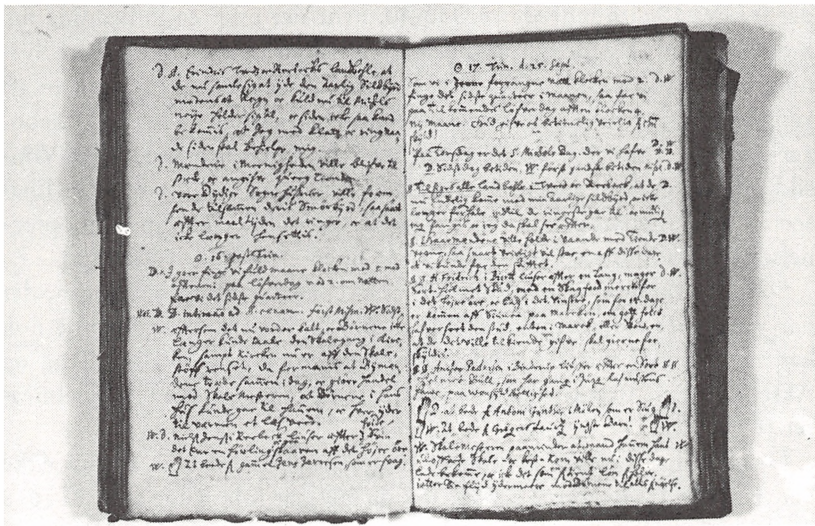
Udover kirkebøgerne er bevaret endnu et bind fra Joh. Rüdes hånd. Dette bind er anvendt til indledningen og enkelte noter, men ikke inddraget i udgaven. Det er:

Arkivsignatur

106 Ad 1: Søn- og Helligdags intimationes paa Wonnsiedel- og Dallby prædickestoler publicerede, saa oc om hvis æffter begiæring er blefven liusst fræm oc æffter udi 6 aar fra anno 1678 til annum 1683 inclusive.

Denne bog, hvis format er 9,7 × 16,3 cm, er upagineret og indbundet i originalt pergamentsbind af hvis rygtitel kan læses ordene intimationer, kircker og ao. 1678-83.

Endelig skal det tilføjes, at kirkeregnskabsbogen fra Vonsild er bevaret fra ca. 1631 og i hele Joh. Rüdes tid, men er så fugtskadet og medtaget af svampeangreb, at den ikke har kunnet benyttes. En konservering af den er påbegyndt på Landsarkivet i Åbenrå i foråret 1982.

Opslag i tillysningsbogen: 18.-25. sept. 1681.

Nederst på venstresiden omtales, at der har været holdt skole i kirken, men at denne nu er rengjort for skolestøv, og at skolegangen er flyttet til skolemesterens hus. På højresiden efterlyses bl.a. en sorthjelmet stud, og der gøres forbøn for den syge møller Anthon Günther.

Fra tillysningsbogen er prøver udgivet af Mouritz Mørk Hansen, præst i Vonsild 1866-95, i Wisbechs Almanak 1884 og 1886. I 1884-almanakken er det sket som led i en 16 sider stor artikel »Fra to hundrede år siden« og omfatter udvalgte indførsler fra 1678, 79, 81, 82 og 83. I 1886 almanakken fortsættes artikelsekserien med nye udvalgte steder fra årene 1678, 79, 81 og 83 samt fra kirkebogens bd. 2 Nis Hansen Tinglefs levnedsløb (nekr. 120) og beretningen om svigersønnen Hans Nisens indsættelse som kapellan 1695 (jvf. ovenfor).

Den næste forfatter, der udgiver prøver fra Joh. Rudes kirkebøger er lokalhistorikeren P. Eliassen (1874-1928), der lader dem indgå i to artikler i Vejle amts årbøger. I årgang 1907, s. 69-133, er optaget artiklen »Fra de otte sogne«, hvoraf omtalen af Vonsild fylder siderne 99-120 med gengivelse i normaliseret ortografi: indbyggerfortegnelse 1697, degnen Matths Jensens levnedsløb (nekr. 7) et taterbarns begravelse (nekr. 19) påskeoffer 1688 og et ægteskabsløftes ophævelse 1695 (nekr. 143) samt yderligere uddrag fra tillysningsbogen 1678-83. I årbogen 1910 tager P. Eliassen tråden op i artiklen »Præsten i Vonsild, livsbille-

der fra det 17. århundrede« s. 113-40, hvor der efter en indledning om kirkebøgerne og egnens forhold atter gives en række uddrag af tillysningsbogen 1679-83, ialt 22 sider. Endelig har undertegnede som en art supplement til Paul G. Ørbergs artikel »Nærlæsning af nyere kirkebøger« (Persh. T 1980 s. 7-22)) påny henledt opmærksomheden på Vonsild tillysningsbog (smst s. 23-26). Det skal desuden tilføjes, at P. Eliassen i Vejle amts årbøger 1915 s. 116-32 har publiceret »Spredte optegnelser fra Vonsild sogn« omhandlende tiden efter Joh. Rüdes død.

Som det fremgår af ovenstående er det således tillysningsbogen, der har været viet størst opmærksomhed hidtil, medens kirkebøgerne nok har været kendt men kun lidet udnyttet, bortset fra Gustav Bang og Aksel Lassens i ovenfor nævnte arbejder Kirkebogsstudier og Skæbneåret 1659.

Hvad vi har bevaret er kun et fragment. Det fremgår af en række henvisninger (f.eks. bd. 2 s. 152, 197 og 309), at Joh. Råde senest i 1678 har anlagt en kirkebog med nekrologer, medens den ældste bevarede først begynder 1685. Desuden fremgår det, at der har eksisteret en tilsvarende række bøger fra annekssognet Dalby (bd. 2 s. 584 og nekr. 244), hvor den ældste bevarede kirkebog begynder 1726, altså i Hans Nissens sidste år. Efter al sandsynlighed har Hans Råde løbende ført kirkebøger for hvert sogn (Aa 2-5) og desuden udskrevet de enkelte embedshandlinger samlet hver for sig i særlige bøger, hvoraf kun en er bevaret (Aa 1). Tillysningsbogen kan også sees som en del af dette mønster. Endnu så sent som i 1866 blev et bind af Vonsild kirkebøgerne fundet i Stenderup præstegård, hvortil det må være kommet med Joh. Rüdes søn Anthonius Råde, og pastor Mørk Hansen udtrykte håbet om, at endnu flere ville blive fundet, hvilket dog ikke er sket.

Om Joh. Rüdes øvrige samlingers indhold kan kun gættes. Selv omtaler han en dagbog (diarium) indeholdende oplysninger om betaling for begravelser, og af notaterne foran i bd. 3 (se noterne) synes det at fremgå, at han har samlet stof af præste- og lærdomshistorisk karakter samt diverse praktiske råd.

Kirkebogsføringen i Sønderjylland

Der er intet, der tyder på, at der har været ført kirkebøger i Sønderjylland før reformationen. Til gengæld har vi vidnesbyrd om, at præster

ret kort tid efter denne har benyttet sig af optegnelsesbøger, hvori bl.a. indførtes oplysninger om betaling for kirkelige handlinger. I optegnelsesbøgerne kunne også indgå præstens notater om samtidige begivenheder, således som tilfældet er med Johannes Generanus og Georg Hübschmanns *Annales rerum Apenradæ et in vicinia gestarum ecclesiastici* (Kirkelige årbøger for Åbenrå og omegn) 1524, 1584-1694, som under titlen *Åbenrå annaler* er udgivet af Niels Black Hansen i 1954, og organisten Johannes Reinhusens *Annales flensburgenses* (1558-ca. 1608) udg. af Fr. Gundlach i *Quellen und Forschungen zur Familiengeschichte Schleswig-Holsteins I*, 1926.

Den første egentlige kirkebog fra det sønderjyske område er pastor Andr. Paulsen Genners (Generanus) kirkebog fra Hjordkær, påbegyndt 1573 og dermed samtidig Danmarks ældste kirkebog.

Allerede 21. febr. 1587 blev det for de hertugelige dele af Sønderjylland foreskrevet, at provsterne ved sognevisitationer skulle forespørge »an ministri verbi confecerint catalogum, in quem baptizatorum, copulatorum et defunctorum nomine referant«, altså om der førtes kirkebøger over fødte, viede og døde, og 6. marts 1612 foreskrev hertug Johann Adolf af Gottorp, at sådanne bøger skulle føres. For de kongelige deles vedkommende foreligger en tilsvarende bestemmelse først fra Christian IVs hånd 13. sept. 1646, men der er bevaret adskillige kirkebøger fra før dette tidspunkt.

Der kendes en del eksempler på, at præsterne også i de egentlige kirkebøger har indført kulturhistorisk værdifulde oplysninger, således f.eks. fra Ø. Højst, Oksenvad og Åbenrå, så Vonsild-bøgerne skal sees i denne sammenhæng, men er enestående ved deres omfang og konsekvens m.h.t. nekrologer.

En fortegnelse over de slesvigske kirkebøger og en redegørelse for kirkebogsførelsens udvikling findes i Wilhelm Jensen: *Die Kirchenbücher Schleswig-Holsteins, der Landeskirche Eutin unter der Hansestädte*, 2. opl. Neumünster 1958.

Levnedsskildringer og nekrologer

Det, der fremfor noget er karakteristisk for Joh. Rüdes kirkebøger, og som berettiger deres udgivelse, er de udførlige levnedsskildringer og nekrologer, som fra perioden 1685-1707 er bevaret i et antal af 260. I

langt de fleste tilfælde er der tale om en levnedsskildring, som er indgået i præstens tale over graven (f.eks. nekr. 112), men i enkelte tilfælde kan det konstateres, at vedkommende person enten ved en ægtefælles død (f.eks. nekr. 10a og 139) eller ved bortrejse har dikteret sit levnedsløb eller ligefrem har indleveret det skriftligt (nekr. 164) uden at der var aktuelt brug for det ved en ligprædiken. Der er ikke tvivl om, at det normale er, at levnedsskildringen er blevet til efter vedkommendes egen fortælling (se f.eks. nekr. 47), ofte i forbindelse med berettelsen under den sygdom, som man forventede ville føre til døden. Selvom patienten kom sig, er levnedsskildringen indført i kirkebogen og så suppleret ved senere lejlighed (f.eks. nekr. 142, som fortsættes i 169a). Teksten kan også være leveret af de nærmeste pårørende, f.eks. når der er tale om små børn. Der kan formentlig tillægges disse levnedsskildringer en højere grad af pålidelighed end andet erindringsstof, da det drejer sig om vigtige personlige data, som er berettet i en alvorsskund til stedets præst, så at sige med Gud som vidne. Nogen egentlig tilskyndelse til ikke at tale sandt, synes heller ikke at have foreligget, når bortsees fra tilreisendes oplysninger om egen eller deres børns uægteskabelige herkomst – de lokale kunne jo kontrolleres. Indførslen i kirkebogen er sket i umiddelbar tilknytning til den kirkelige handling, undertiden før, som ved nekr. 224, hvor de pårørende i sidste øjeblik frabad sig talen ved graven.

Levnedsskildringerne (*curricula vitæ*) er bygget op efter et fast skema, som et langt stykke svarer til den traditionelle opbygning af parentationer (ligtaler), der kendes fra det 16. og 17. århundredes trykte udgaver vedr. adel og højere borgerskab. Der begyndes med den afdødes navn og forældre, der oplyses så vidt muligt fødselsdag og hvilken præst, der har døbt barnet. Ved særligt bekendte folks børn følger derefter en redegørelse for slægten længere tilbage (se f.eks. nekr. 168). Derefter følger opdragelse, skolegang, læse- og skrivefærdighed, hvor vedkommende har tjent, ægteskabs indgåelse samt antal børn og hvor mange der lever eller er døde (undertiden med navne). Derefter kommer oplysninger om særlige tildragelser – f.eks. under krigstiderne – og flytninger og hvornår vedkommende er kommet til sognet. Så følger hans/hendes »christendom anlangendes«, hvor der som regel kun gives ros, med oplysning om altergang. Derefter omtales de personlige egenskaber førende over til helbredstilstanden, beskrivelse af sygdommen (undertiden så præcist, at en læge vil kunne stille diagnosen, som ved

nekr. 235 = diabetes), der (evt.) førte til døden, oplysninger om forbøn i kirken samt dødstidspunktet og evt. omstændighederne og afsluttende med den nøjagtige alder. Som tillæg kan følge en række formularer (jvf. ovenfor *ovatio* etc.) i forkortet eller fuldstændig form med enkelte variationer. Endelig angives prædikentekst og betaling for begravelsen og talen, hvilken sidste oplysning er udeladt. Det siger sig selv, at de sidste afsnit, der er forfattet af præsten, skal læses med ganske andre kritiske briller, idet det som ovenfor anført var karakteristisk for Joh. Rüde, at han meget nødtigt anførte negative oplysninger om sine sognebørn.

Nekrologernes omfang kan variere fra ½ til adskillige sider.

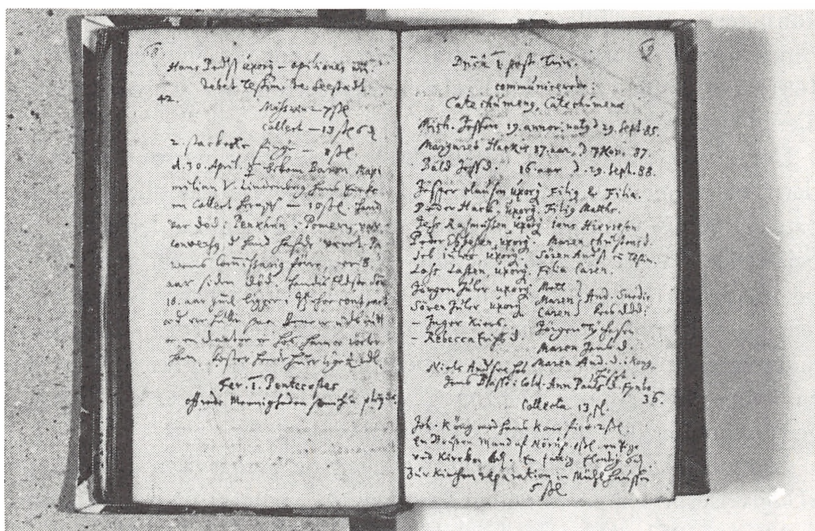
Med de særdeles udførlige oplysninger om flytninger vil nekrologerne kunne udnyttes til belysning af tjenestefolks mobilitet, ligesom de allerede er udnyttet til belysning af de tilflyttede gård- og husfolks herkomst. Deres største værdi er imidlertid de utallige detaljer de meddeler om dagliglivets tildragelser. Vi møder den unge pige, der skal til marked for at købe noget at læse i, den gamle mand, der står tidligt op for at gøre ild på arnen og sætte sig til at læse i salmebogen, konen i gården, der bliver stanget ihjel af en uvan tyr, soldaten der må aflevere alt sit tøj og flygte, de forladte enlige mødre, den fordrevne byskriver fra Tønder, der søger politisk asyl i den kongelige del af Slesvig, den artige dreng, der sladrer til præsten om andre børn, der bander (og får ros af præsten), manden der kommer hjem fra digearbejde i marsken, og den døende, der havde 60 dalere hos sig i sengen, men intet nedgravet. Ikke mindst om befolkningens lidelser i fjendetiden gives der gruopvækkende detaljer, således om manden der får strøet krudt i ansigtet og antændt det for at røbe, hvor han har gemt sine sølvskeer og om konen, der må bære rundt med sin døde mand, fordi polakkerne ikke vil lade hende få det begravet – alt i alt et helhedsbillede af frygt og håbløshed. Glemmes må heller ikke oplysningerne om det daglige landarbejde: pigen der kan køre ploven, de mange piger der lærer at kniple, drengen der vogter kreaturer og de forskellige håndværkere, der arbejder i landsbyen. Adgangen til disse oplysninger er søgt lettet mest muligt gennem udarbejdelsen af et sagregister. Vanskelige ord og latinske hyppigt gængs udtryk er forklaret i en ordliste og alle latinske citater er oversat. Om nekrologernes hovedpersoner er der udarbejdet personregistre kronologisk, på fornavn og på slægtsnavn (patronymer undtaget) og der er lavet en opstilling af dødsfald efter alder og køn.

Udgivelsesprincipper

Allerede da Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens Historie (det senere Landbohistorisk Selskab) blev stiftet i 1952 havde daværende landsarkivar Johan Hvidtfeldt en udgivelse af Vonsild kirkebøger i tankerne. Med henblik herpå lod Historisk Samfund for Sønderjylland foretage en udskrift af nekrologerne på skrivemaskine. Denne har dog ikke kunnet benyttes ved udgivelsen, da der dels skulle foretages mange rettelser og dels gøres en del tilføjelser. Ved sin pensionering i 1960 påtog landsarkivar Frode Gribsvad sig at forberede en udgivelse, men var endnu ikke kommet igang med selve bearbejdelsen, da han døde i 1961. Senere gik det landsarkivar Carl Lindberg Nielsen i Odense på tilsvarende vis, hvorefter undertegnede påtog sig opgaven. Der blev derefter i en årrække ført lange forhandlinger om, hvad udgaven skulle omfatte svingende fra uddrag af nekrologerne til en fuldstændig udgivelse. Af økonomiske og udgiver tekniske grunde måtte en totaludgivelse imidlertid hurtigt opgives. Især var det smerteligt, at konfidentlisterne måtte opgives med deres enestående demografiske stof, som fortsat vil være en død skat. Der nævnes i disse adskillige personer, som i kortere tid opholdt sig i sognet, men som ikke har sat sig spor i de dele af kirkebøgerne, som nu foreligger på tryk. Spørgsmålet om altergangslisterne blev i 1970 forelagt for Kirkehistorisk Institut, hvorfra dr. teol. Knud Banning erklærede sig enig med udgiverne i, at disse lister måtte udelades. I 1979 var arbejdet med udvælgelsen og afskrivningen af teksten afsluttet, og i efteråret 1981 kom bevillingen fra Statens humanistiske forskningsråd, som muliggjorde trykningen.

Fra tiden før 1685 er kun bevaret dåbsindførslerne i form af pastor Joh. Rüdes egen afskrift af ældre nu tabte kirkebøger. Dette bind – Aa 1 – når frem til 1707, og herfra er udgivet de indledende indbyggerfortegnelser samt dåbslisterne med faddere, indtil 1685, resten er udeladt, da oplysningerne er sekundære i forhold til originalkirkebøgerne 1685-1708, Aa 2-5. Fra disse er medtaget uddrag af dåbsindførslerne (dato, forældrenes navne og barnets navn), vielser, offentligt skriftemål samt dødsfald med levnedsløb og nekrologer (med udeladelse af ovatio m.v. jvf. ovenfor). I visse tilfælde er troløvelser og beretninger medtaget, nemlig når de supplerer eller erstatter vielses- og dødsindførslerne. Udeladt er konfidentlisterne, kirkegangskoner, faddere ved dåb, kollekter, katekumeni (en slags konfirmander) og alle notater af regnskabs-

Opslag i kirkebogen Aa 5: pinse og første søndag efter trinitatis 1704.

Siderne indeholder kollekter, bl.a. til enken efter baron Maximilian v. Lindenberg, offer (menigheden ofrede som *hun* plejede), altergang med tre katekumener i alderen 16-19 år og kollekter til fattige og til en kirkereparation i Mühlhausen.

mæssig karakter. Udeladelser i teksten er markeret med ..., medens ulæselige passager er angivet med ---. Det anføres ikke på de enkelte steder, hvad der er udeladt.

Hvor der er lakuner i dåbslisterne 1685-1708 i kirkebøgerne, er der suppleret med oplysninger fra afskriften Aa 1 indsat i teksten men tydeligt markeret. Oplysninger om lysning til ægteskab fra tillysningsbogen 1678-83 er anført i noterne til de pågældende år. Derimod er oplysninger sammesteds om bøn fra prædikestolen for døende ikke medtaget, da oplysninger om dødsfald fra den periode, hvor dødsfaldslisterne ikke er bevaret, kan findes i indbyggerfortegnelsen i bd. 1.

Noteapparatet er begrænset mest muligt, således at det nærmest kun omfatter beskrivelse af bindene samt henvisninger, altså ikke realkommentarer. En undtagelse er gjort med hensyn til de steder, hvor salmer citeres. Takket være en stor velvilje og efterfølgende forskningsindsats fra kirkehistorikeren pastor Urban Schrøder i Varnæs, der også har ydet bistand ved vanskeligere latinske passager, er det lykkedes at identificere de fleste salmer og fastslå, at der bl.a. citeres efter Christian Cassubens salmebog (1. udg. 1661 og nyere indtil 1684). Det kan ligeledes

konstateres, at en lille pige i sin dødsstund i 1690 kunne citere »Gud, tænk oppaa os arme smaae« fra Kingos aandelige Siungechor (trykt 1681). For denne værdifulde hjælp er udgiveren pastor Schrøder stor og hjertelig tak skyldig.

Der er givet afkald på udarbejdelse af egentlige personregistre, da flertallet af henvisninger vil være af meget ringe nytte eller, især for patronymernes vedkommende, uigennemskuelige og ved deres mængde belastende. Savnet af et fuldstændigt personregister er søgt mildnet ved udarbejdelsen af de ovennævnte registre til nekrologernes hovedpersoner, og ved krydshenvisninger i noterne, indrettet således at den store indbyggerfortegnelse danner den bedste indgang til oplysningerne om en families medlemmer. Det topografiske register omfatter kun indbyggerfortegnelser og fødesteder nævnt i nekrologerne.

Grundlaget for behandlingen af teksten og gengivelsen af denne er »Udgivelsesprincipper for tingbogsudgaven« vedtaget på udvalgsrådet d. 12. jan. 1953 i Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens Historie, tillempt efter den foreliggende udgaves krav. Der er således iagttaget følgende regler:

Tegnsætning: originalens tegnsætning er søgt tillempt nutidens regler, således at der opnåes den letteste forståelse af teksten.

Orddeling: teksten følges med hensyn til orddelinger.

Store og små begyndelsesbogstaver: disse anvendes i overensstemmelse med Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. marts 1948 (ny retskrivning). Tilnavne, der kan være betegnelse for den pågældendes erhverv, gengives med stort begyndelsesbogstav, undtagen hvor der *kun* kan være tale om en erhvervsbetegnelse. Ved gengivelse af tysk tekst anvendes på tilsvarende måde nuværende tysk retskrivning.

Forkortelser er bibeholdt (f.eks. h. for hr. ved præster), hvorimod gængse abbreviationer i latinsk tekst opløses (f.eks. ê = est, q̇ = qui) (anvendes også i det danske ord quinde). I de tilfælde, hvor skrift er afløst af symboler er disse udeladt og det pågældende ord sat i ( ). Dette gælder først og fremmest planettegnene for ugedagene, og den lille tegning af et hjerte, som undertiden anvendes i ordet barm(hiert)ighed. Udeladt er derimod symboler anbragt i marginen: døbefond ved dåb, en fugl eller et lam ved kirkegang, en ring (?) ved vielse, kalk og oblat ved berettelse og dødningehoved eller timeglas ved begravelser.

Tegnene for rigsdaler, mark og skilling gengives rdl. mk. sk., tilføjes l. betyder lybsk i denne sammenhæng.

Romertal er skrevet som arabertal.

Tilføjelser i marginen, under eller over linjen eller på en senere plads i bogen er indrykket i teksten og markeret med /: /:

Tilføjelser med anden håndskrift (Hans Nissens) er ikke specielt markeret i teksten men angivet i noterne. Markering af tilføjelser er i vid udstrækning udeladt i indbyggerfortegnelsen, idet denne er skrevet successivt.

Udgiverens tilføjelser eller oversættelser er sat i skarp parentes. Dette gælder således de indføjede numre på nekrologerne og angivelse af dato ved kirkelig datering.

Sideskift markeres med den nye sides tal anbragt mellem //

Med hensyn til de specielle problemer, som Joh. Rüdes håndskrift har frembudt kan anføres:

ss og ß: af disse bogstaver findes mange forskellige former. Disse gengives normalt som ss undtagen hvor formen ß er markant. Der synes ikke at være noget system i anvendelsen af de forskellige former.

ij og y: bortset fra enkelte tilfælde, hvor Joh. Råde nærmest har kalligraferet et y, er disse bogstaver ikke til at skelne fra hinanden. De gengives normalt som ij undtagen i tilfælde, hvor dette vil volde urimeligt besvær for læseren.

I og J: disse bogstaver er som regel tydeligt forskellige i håndskriften og gengives derfor som I og J. I tvivlstilfælde følges nuværende skrivemåde.

â er bibeholdt i latinske ord.

Udgaven afsluttes med et sagregister opdelt på udvalgte hovedemner.

Åbenrå foråret 1982
Hans H. Worsøe

Wonsiels- Sogns
Matricul,
Paa de Indbyggeris Siæle,
oc deris Børns Daab.
fra Anno 1659 d. 18. Maij (onsdag)
oc fræmdeelis,
Rictig optegnet
aff
Johanne Rhüde.

[Side 2 blank]/3/

Jesus Christus

Gud faders eenbaarne aff evighed oc dends med Joseph troolofuede jomfru Mariæ i tiden aff den Hellig Aand undfangne sønn i Nazareth, er fød til verden i Bethlehem et menniskis barn som oc er Gud i det høje, anno mundi 3967, imellom den 24. oc 25. decembris (fredag). Bleff omskaaren den 1. januarij (fredag) med moderens kirckegang, Vor Herre i Jerusalems tempel opoffret, d. 2. febr. (tirsdag) oc kom til Bethlehem igien, hvor hand det andet aar deræffter den 6. januarij (torsdag) bleff aff de vijse beskiencket med guld, myrrha oc røgelse (vide Buntingum) motte omsider flye med forældre til Ægypten, i det land Gosen, oc var der 2 aars tijd, indtil Herodes døde; saa droge de til Nazareth med drengen oc boede der, oc hand æffter hans aars tilvext arbeidede med sin pleie-/4/fader Joseph i træ- oc timmerarbeid, indtil hand var 16 aar. Da skal Joseph være døet. Men hand dog selv bleff ved oc med hans hænders arbeit forhverfuede føden til sig oc moderen, indtil hand var 30 aar gammel. Da kom hand med andre Guds børn til Johannis Zachariæ sønns daab ved Jordanen, oc begierte at døbis, som oc skeede, bleff derfra ført i ørcken at fristis aff diefuelen, kom deræffter tilbage oc tog discipler an, gick til bryllupet i Cana med dem oc gjorde hans første miracul, vand til vijn samestæds. Siden prædikede hand i Jødeland, tog fleere discipler til sig oc hialp mange elendige aff allehonde siugdomme paa 3½ aars tijd, oc lidde æffter megen forfølgelse aff jøderne sin død paa kaarsset, til voris allis gienløselse etc.

/5/ Præstens huus;

Johannes Røde aff Tynder er fød 1633 d. 28. april (søndag) quasimodog. Bleff præsteveiet ao. 1659 d. 18. maij (onsdag). Holdte sin bryllupsdag i Colding ao. 1660 d. 19. febr. (søndag) septuag. med sin sal. formandz h. Anthonij Matthiæ encke Walburg Jørgens d. Schrøders aff Biert fød 1636, 28. martij (mandag) † 1698. Foruden 2 hendis første mands børn Matthias oc Maria fødde hun

1. Christinam ao. 62 d. 4. april (fredag) om mittnatt

† 2. Margaretam ao. 64 d. 26 febr. (fredag) døde d. 20. april (onsdag) 8 uger 3: 2 dage gmml.

3. Anthonium ao. 66 d. 6. decembris hand bleff adiunctus pastor til Stendrup ao. 91 d. 14. januarij (onsdag)

† 4. Margaretam 2. ao. 71 d. 6. octobr. (fredag) døde ao. 89 d. 7. jan. (mandag)

/6/ H. Hans Nijssen aff Aller, fød 1665 d. 25. octobr. (onsdag) døbt den 9. nov. (torsdag) Martini Lutheri afften, kom i ecteskab med Christina Iohannis d. Røde ao. 1686 d. 4. martij (torsdag)

Deris børn

1. Peder er fød 1686 d. 9. junij (onsdag)

2. Walburg er fød 1692 mellom den 15. oc 16. martij om natten 1 kvarter effter 12. klockeslett.

H. Hans bleff præsteveyet ao. 1695 d. 24. aprilis, Alberti dag, introduceret paa Herrens himmelfærds dag, sang hans første missa den 16. junij (søndag) 4. trin.

† 3. Johanne-Catharina er fød 1699 den 22. maij (mandag) æffter exaudi, døde (mandag) æffter den 6. trin. (søndag) [17. juli] blef jordet den 21. julij (fredag) [indklæbet blad:]

H. Anthon Røde blef præst i Stendrup 1691 d. 14. jan. ordineret. Blef indsatt d. 8. febr. (søndag) septuagesima. Blef trolofuet d. 9. febr. Hans bryllup var den 14. julij.

Ao. 1692 den 22. junij horâ 2 pomeridie blef hans første sønn Johannes fød. H. Christen døbte ham d. 23. junij (torsdag) morgen. Blef confirmeret de. 30. junij (torsdag) effter 5. trin.

Hans hustru Margarete Humblet gjorde hendis anden barselseng 1695 den 28. decembris oc fødde 1 søn: Christian, oc 1 daater: Margareta, oc moderen døde derpaa i morgenstunden, saa snart hun hafde

communiceret. De børn blefue effter middag hiemedøbt af mig, oc moderen blef begrafuen ao. 96 den 8. jan.

Ao. 96 den 7. octobr. (onsdag) stodd h. Anthonij 2.det bryllup i Ribe hos h. stiftsambtmann Speckhaan med jf. Sophia Traninde.

Ao. 97 d. 20. decemb. blef hans daater Walburg-Catharina fød om aftenen horâ 5 (mandag) hendis barsel stodd d. 3. febr. (torsdag). Døde ao. 1700 den 6. jan. om aftenen horâ 10 blef jordet d. 14. jan. 2 aar 2 uger oc 5 dage gmml. /6b/

Ao. 99. d. 25. majj Urbani dag blef h. Anthonij sønn Jens fød efter middagen horâ 5. Jeg døbte ham 3die pintzedag [30. maj]. Hand døde den 11. septembris. 15 uger oc 4 dage gmml.

Ao. 1700 d. 29 julij Beatricis & Olai er Walburg 2 fød oc døbt d. 1. augusti (søndag) 8. trin.

Ao. 1702 post 1. jan. noctû [om natten] (søndag) er hans daater Charlotta fød, den 3die af det 2det ecteskab. Blef strax efter fødtzelen af ham selv døbt, men siden den 8. febr. med moderens kirckegang læst ofuer af h. prousten m. Stichelio. Fr. probstinde bar barnet, Anna herr Nicolai af Heyls holte det. Herritzfogden Rosbach af Grønninghofuet, Rebecca Schrøders holtzforsterens oc Dorothe-Johanna Mortens d. vaare fadderer.

/:H. Anthon Røde døde 1704 d. 1. majj himmelfærdsdag horâ 6 vespertina:/

/7/ Wonsiel-Biuis Indbyggere oc Rictigt Mandtall, som effter h. amtforvalters anfordring bleff opsatt ao. 97 d. 4. decembr.

Jeb Pedersen ½ gaard

hand har 1 landbohl-Lowenborg kaldet, deri boer en gammel mand
Jens Sørensen
noch 1 landbohl-huus med ingen schorsteen udi, det beboer Christen
Jerresen

Peder Hack ½ gaard

hafuer 1 landboel-huuß, deri boer Hans Jising
noch er i same huuß 1 ryter bolig, deri er Hans Eggers,
item er paa hans staffn et afttægtshuus, deri boer en daglønner Jens
Jensen

Niels Henrichsen ½ gaard

paa denne gaards grund har formanden Jørgen Rasmussen solt /8/ oc
skiødet 1 landbohlsstæd til sal. ridefogden Syndermand, paa hvilket
boe 2 mænd Matz Sawmand oc Knud Hiuler
oc har Jørgen Rasmussens hustru hendes værelse hos Niels Henrichsen
i gaarden, meden manden tiener i biuen.

Matths Jessen ½ gaard

hafuer 1 landbohl-stæd, der paa boer en gammel mand Michæl Tøgersen,
der sig vel i dend schaanske krig lod bruge, bleff fangen ført
fra lant Rügen til Suerig, Liffland, Lapland oc til de rüssiske grentzer.
Huset har hand kiøbt. Oc han har sin vætter less Tøgersen hos sig,
der paa commanderet ryter reise fra Schaanø til Sæland fick kaaldfyv i
beenet, at det ao. 77 motte affsawis

/9/ Jochim Snoor 1 gaard

hafuer hos sig paa gaarden 1 afttægtshuus, der i boer en schreder
Laurs Mickelsen, noch har hand et langt landboelshuus, men nu
forfalden, i den eene ende boer en daglønner Anders Iversen Meng, i
den anden ende sidder gaardens forrige hustru. meden hendis mand
Claus Andersen, kom fra gaarden oc har ladet sig antage til en soldat i
Fridericia.

Noch 1 daglønner Peder Andersen.

Lawe Andersen 1 liden gaard

hand har 1 boelse i gaarden hos sig, deri bor 2 daglønner Oluff Matzen og Reimar Arends
noch har hand i sin husetofft /10/ ved kircken 1 smidies, deri boer Sören Christensen Smed.
Noch 1 landboel, deri boer Lass Lassen, oc 1 ryter bolig ved enden, derudi er Lorentz Hansen Ryteren.

Hans Nielsen 1 liden gaard

hafuer 1 lidet landbohlshuus i hans husetofft ved kircken, deri boer hans daater mand Morten Clausen Schreder oc den gamle Thomas Pottemager.

Matths Jensen 1 liden gaard

Lauri Toniussen 1 gaard

hafuer 1 landbohlshuus, deri boer gammel Jeb Thomsen Hiuler /:det brænde af ao. 1701:/ oc i enden er en ryter bolig, deri er Fridrich Rünitz.

Jess Rasmussen 1 gaard

/11/ Niss Tingleff ½ gaard

Jesper Clausen ½ gaard.

denne halfue gaard har 2 landboelshuse. Det eene beboe Wilhads Pedersen Træskomand oc Peder Sørensen en daglønner. Det andet beboer Matths Muurmand oc en encke veffquinde Bold Christians /:det brænde af 1701:/

Jeb Laursen, 1 liden gaard

Anders Paulsen ½ gaard

hand hafuer 1 landboels huus, i hvilkets øster ende er en ryter Peter Berg, oc i den wester ende boer Claus Pedersen, noch har hand oc hans medgaardsmand Jørgen Sørensen 1 huus staaendis norden biuen, der iboer Coldings forrige portner Anders Mortensen

/12/ Jørgen Sørensen ½ gaard

hand hafuer 1 landboel, kaldet Hyldhuus, deri boer Jacob Hansen Wacker oc Lauri Nielsen.

Brydis væring ½ gaard er inte bebygd

Jess Andersen 1 liden gaard

har paa sin grund 1 huus, der i boer en gammel affdancket corporal,
som holder skole, oc er læm læsst.

Anders Persen Snedker ½ liden gaard

Mett salig Hans Persens ½ gaard

Christen Nielsen ½ gaard

Thomas Hansen Kild ½ gaard

hos ham boer en inderst, der førre haffde gaarden Laurs Jessen.

Peder Nielsen ½ liden gaard

/13/ Foruden da ere her 2 landboele paa cronens jord, som er Anders
Jebsen Smed oc Selchen Jespersen, denne har ocsaa 1 ryter bolig hos
sig, som nu staar bar /:brende af ao. 1701:/

Oc der er 1 kirkestæd, hvorudi en hustru boer, hvis mand er bort-
dragen /:oc en gmml. mand Bonnick Dynsen er der til huuse.:/

At alt dette sig saaleedis, og icke anderleedis, befinder, testerer jeg

Johann Råde

m.m.pr.

De saa kaldede Kongehuse ved vejene ere

Paul Christensen

Jens Pedersen Post, nu Jacob Hansen

Rasmus Nissen.

[siderne 14, 15 og 16 blanke]

/17/ (Niss Sørensen) rc. Niss Hansen Tingleff fød i Tingleff ao. 1630 in junio, døbt den 24. junij s. Hans-dag.

Uxor Birgitta Niss d. aff Tingleff, copulati in Tingleff ao. 57 omnium sanctorum [1. nov.]

deris børn:

Hans Nissen Tingleff fød 1659 den 23. sept., døbt Mich. dag [29. sept.]

Maren Niss d. fød 1661 d. 27. nov.

Cathrine Niss d. fød 1663, døde 13 uger gammel

Niss Nissen Tingleff fød 1665 for paaske

Catharin Niss d. 2 nominis [den 2. af det navn] fød her i meenigheden 1670 d. 4. junij (lørdag) døbt d. 12. junij (søndag) 2. trin. Døde (mandag) æfftermiddagen d. 5. sept., begrafven d. 7. sept. (onsdag) æffter 14. trin. 13. uger oc 2 dage gammel.

Tienistequinden

† Inger Christens d. aff Thy, fød 1643 om kyndelmiss

Ny possessor Hans Tingleff

† Christin Iespers d. Brun, hun døde af barnet uforløst h. 3 kongers afften 1701

/18/ Hans Nissen Tinglef

Maren Niels d. blefue i Duns trolofuede d. 20. decemb. 1701 oc i Almind copulerede 1702 d. 27. junij

deris barn

1. Nicolaus blef fød 1702 d. 4. decembr.

2. Jacob fød 1704 den 25. octobr (lørdag)

3. Niels fød ao. 17

4. Hans

5. Hans fød 17

6. Christina

7. Christina

8. Jens.

/19/ Jesper Clausen fød i Heylse ao. 42 den 1. april

Maren Matths d. Hack fød i Hiendorp 1648 d. 23. junij, døde ao. 97 den 11. sept. (lørdag). Deris bryllup stood i Ødis 1669, 1. julij

Børn:

† 1. Maria Jespers d. fød 1670, gifft 1693, † 1702

2. Peder Jespersen fød 1672. Hiemdøbt d. 12. nov. (tirsdag) effter 23. trin. Confirm. d. 22. nov. (fredag) effter 24. trin.

† 3. Matths Jespersen fød 1675 d. 12. majj (onsdag) hiemdøbt den 15. majj (lørdag) for exaudi.

4. Elsabe Jespers d. fød 1677. døbt d. 28. octobr. (søndag) 20. trin.

5. Christin Jespers d. fød 1680. Hiemdøbt (onsdag) æffter 8. trin.d. 4. aug. bleff confirmeret (søndag) 14. trin. 12. sept. † den 5. jan. om midnatt 1701.

6. Claus Jespersen fød 1682. Hiemdøbt (søndag) 14. trin. d. 17. sept. Bleff med moderens kirckegang confirmeret (søndag) 21. trin.

7. Sophia Jespers d. hiemdøbt tijsdagen æffter 5. trin d. 20. julij, er /20/ fød den 18. julij (fredag) 1685.

8. Trine Jespers d. er hiemdøbt d. 1. sept. (lørdag) for 12. trin. sønd. 1688

/:Christen Christensen natus 1672, conjugatus 1705:/

Hans 2. gifftermaal med Kiersten Niels d. af Brøns: ao. 1698 den 1. sept. (torsdag) effter 10. trin. skeede trolofuelsen i Brøns; bryllupet her den 13. octobris (torsdag) effter den 16. trin.

I hans bohls ere:

Anders Pedersen aff Schaane, en askmand oc Maren hans hustru, oc hendis daater Elsa And. d.

I hans landbohl ere /:det brænde aff ao. 1701:/

Anne sal. Jens Mattzen-Murmands, fød ao. 29 sønnen

Matths Jensen Murmand, fød 1670, døbt 20. martij (søndag) judica hans hustru Apollonia Jens d. fød 1671, døbt d. 8. jan. (søndag) 1. ephiphan.

Item ere indvaanere

Bold sal. Christian Iacobsens oc hendis børn noch † Paul Sørensen Smed

Mett Iespers d. copulered i Dalb. ao. 87 26. trin (søndag) [20. nov.] vide liberos eorum in matricula tuensium [om deres børn, se Tved

kirkebog]. Dette landbohls huus brændte af ao. 1701 d. 25. octobr.
(tirsdag) natt,

/21/ (Paul Pedersen) rc. Anders Paulsen

fød 1634 mellom Michaelis oc omnium sanctorum, var paa dagen for Colding markedet, den 3. octob.

uxor Maren Hans d. fød paa Warmarck 1641, 8 dage for Walborg-dag, copulerede ao. 1655 d. 14. jun. (torsdag)

børn:

† 1. Kiersten And. d. fød 1662, døbt d. 4. majj (søndag) rogate.

2. Paul Andersen fød 1665, døbt den 2. febr. kyndelmissdag.

3. Maren And. d. fød 1667, døbt den 4. aug. (søndag) 9. trin.

† 4. Maren And. d. fød 1670, døbt (onsdag) effter 2. epiphan, d. 19. jan., døde 7 uger gammel.

5. Hans Andersen fød 1671 døbt d. 6. april (torsdag) æffter Lætare.

† 6. Inger And. d. fød 1673 døbt d. 5. nov. (onsdag) æffter 23. trin. døde den 22. jan. ao. 1674, 12 uger gammel.

7. Johanne And. d. fød 1674 døbt 1. advent søndag d. 29. nov. trolofued til Hans Fries 1695 d. 20. nov. /22/

8. Inger And. d. 2. fød 1677, døbt hiem d. 30 junij (lørdag) for (søndag) 3. trin. confirmeret d. 26. aug. (søndag) 11. trin.

9. Johanne And. d. fød 1680 mellom den 23. (fredag) oc 24. (lørdag) jan., døbt den 28. jan. (onsdag) æffter 3. epiphan.

10. Anne And d. fød mellom den 4. (onsdag) oc 5. (torsdag) octobr. hiemdøbt den 7. octob. (lørdag) for 17. trin, bleff confirmeret (søndag) 24. trin. [26. nov.] 1683.

/23/ (Jæb Jespersen) Laurs Persen fød 1643 ved pintze, 6 maaned ælder end Sara h. Matthis d., uxor Bold Jeps d. fød 1646 ved pintze. Døde ao. 91 d. 5. martij (torsdag)

deris børn:

1. Maren Laurs d. fød 1667, døbt d. 23. aprilis, tijsdagen æfter misericordias domini.

2. Jæb Laursen, fød 1669, døbt vor fru dag, d. 25. martij.

3. † Peder Laursen, fød 1671, døbt den 29. decemb. freedagen effter juel. † døde pintzmorgen [26. maj] 1672.

† 4. Caren Laurs d. fød 1673, hiemdøbt d. 19. octobr (søndag) 21. trin., døde d. 25. nov. Carens dag.

5. † Peder 2. Laursen fød 1675 døbt d. 14. febr. (søndag) esto mihi. Døde den 11. junij (fredag) 17 uger gammel.

6. † Caren Laurs d. (iam phrenetici) [nu sindssyg] fød 1678, døbt hiem d. 2. martij (lørdag) for oculi, døde ao. 78. 12. april.

† 7. Caren Laurs d. fød 1680 døbt (søndag) 5. trin. den 11. julij.

/24/ Jørgen Tøgersen, fød i Actrup ao. 46

Jess Tøgersen-Pedersen, fød ao. 1648, 14. dage for juel. oc Ann Peders d. aff Torup i Medelsom herret, Viborg stict, blefue sammenveiede den 25. sept. (torsdag) æfter 17. trin. (søndag) ao. 1684.

deris barn

† Peder, bleff fød s. Thomas dags morgen (mandag) d. 21. decembris døbt fer. 3. nativ. [3. juledag] 1685.

Nu beboer gaarden.

Jæb Laursen oc Magdlene Matths d. aff Seest, deris bryllup var i Seest ao. 1696 d. 5. novembr. Blandinæ dag, som var torsdagen effter alle helgenis søndag.

Deris børn;

† 1. Bold, fød ao. 1697 den 23. sept. (torsdag) hora 10., døde (torsdag) afften 4 uger 11 timer gmml.

2. Matths, fød 1699 d. 7. febr. (tirsdag).

/25/ (Oute Gregersen)

1. Niss Jørgensen fød (torsdag) i 3die uge for mittedsommer 1635 [4. juni] døde ao. 1675, 1. febr. Hans hustru

Kiersten Outis d. fød 1647 ved Oluffsdags tijder.

Deris børn:

† 1. Mett Nijss d. fød 1670 hiemdøbt d. 11. febr. (fredag) æffter sexag. confirmeret (søndag) misericord. d. 17. april, døde

2. Caren Nijss d. fød 1671 døbt den 26. maj (fredag) æffter cantate.

† 3. Oute Nijssen, fød 1673, døbt d. 24. aug. (søndag) 13. trin. Døde d. 9. jun. (fredag) paa bededagen mod afftenen 1676.

2. mand Jørgen Rasmussen.

Ao. 50 fød i Binderup. Haffde bryllup med Kiersten Outis d. ao. 1676 d. 19. octobr.

Deris børn:

1. Mette Jørgens d. fød 1677, døbt d. 7. octobr. (søndag) 17. trin.

2. Anna Jørgens d. fød 1679, døbt (søndag) oculi d. 23. martij. /26/

3. Niss Jørgensen fød 1681, døbt hiem d. 4. febr. (fredag) æffter kyndelmiss, confirmeret d. 25. martij.

4. † En naunløse daater fød 1683 d. 11. febr. (søndag) jordet den 14. febr. (onsdag).

5. † Rasmus Jørgensen fød 1684, døbt (søndag) 7. trin. d. 13. julij, døde 15 uger gammel.

6. † Hans Jørgensen, fød 1686, døbt (søndag) sexagesima [7. febr.], døde 13 uger gammel, bleff jordet (søndag) rogate [9. maj].

7. Rasmus Jørgensen 2, fød 1687, døbt (søndag) 3. trin. [12. juni].

8. † Oute Jørgensen fød 1689 d. 19. octobris (lørdag) oc bekom den quindelige nøds daab, døde strax derpaa, oc bleff jordet d. 23. octob. (onsdag)

9. En dødfød sønn ao. 91 (søndag) 4. trin. [5. juli]. Bleff jordet anden dagen (mandag).

10. Leene Jørgens d. bleff døbt fer. 3. nativitatis [3. juledag] 1692.

Niels Hinrichsen fød i Welling i Smedstrup sogn ao. 60 besidder gaarden med † Maria Jespers d. Døde 1702

Deris børn ere:

Henrich

Maren fød 1697 den 8. maj (lørdag)

† Kiersten fød 1699 den 4. decembris (mandag)
Døde med en naunløs daater 1702

/27/ Oute Andersen døde 1658.

Søren Andersen døde 1684.

Deris hustru Maren Hans d. aff Capterup, fød 1618, 6 uger for Mich. haffde med Oute 4 børn: And., Hans, Laurs oc Kiersten.

1. sønn Anders Outesen var fød 1650 in aug., døde 1665 d. 17. nov. (fredag).

Andre possessores 1684 d. 18. nov.

Matths Jessen fød 1653, d. 15. martij.

uxor Kiersten And. Paulsens d. fød 1662, døbt d. 4. maij (søndag) rogate, døde ao. 92 d. 11. junij (lørdag).

Deris børn:

1. Naunløß sønn, fød 1685 tijsdagen for den 22. trin (søndag) [10. nov]

2. Naunløß sønn, fød 1686 d. 17. octob.

3. Naunløse sønn, fød 1687 mellom tijsdag oc oensdag for 16. trin. (søndag) [6.-7. sept.]

4. Naunløse sønn fød (lørdag) for 1. advent ao. 1688 [1. dec.]

5. En naunløß sønn ao. 1690 d. 22. martij (lørdag) jordet d. 25. martij (tirsdag) æffter oculi.

6. En dødfød daater fød ao. 91 d. 1. april (onsdag), jordet (fredag) for palmarum [3. april]

7. En dødfød sønn, fød ao. 92 d. 3. junij (fredag) mane horâ 5. Jordet (søndag) 2. trin. [5. juni]

/28/ Matths Jessen

Thyre Æschyls d.

blefue sammenveiede ao. 1693 d. 29. junij.

deris børn:

1. Kiersten, bleff fød ao. 1694 d. 23. april (mandag).

2. Catharina, bleff fød 1697 d. 30. jan. (mandag).

3. Jess, blef fød ao. 1699 d. 2. aug. (onsdag).

4. Margaret Humblet blef fød 1702, æffter den 1. advent-søndag om natten d. 3. decembr.

5. Sara.

6. Æschyld.

Anno 1710 d. 16. juni blef Madtz Jesens den yngste søn fød og døbt same dag, blef kaldet nafnlig Eschel Juhl.

/29/ Iver Jensen }
 Beege Jacobs d. } døde den { 20. aprilis (søndag) }
 } { 25. april (onsdag) } 1673,

blefve tillige begrafne d. 28. april (mandag).

Deris daater:

Elsabe Ivers d. fød 1642 post cantate, den 28. sept. (onsdag) døde 1683 oc hendis mand

Erich Laursen, fød 1633 d. 23 februarij, døde 1682 d. 2. junij (fredag) haffde børn:

1. † Laurs Erichsøn, fød 1671, hiemdøbt d. 14. jan. (lørdag) for den 2. ephiphan (søndag) døde ao. 1672, d. 8. martij (fredag)

2. Rebecca Erichs d. fød 1673, hiemdøbt d. 21. jun. (lørdag) for 4. trin. (søndag) confirmeret d. 10. aug. (søndag) 11. trin.

3. Laurs 2. Erichsøn, fød 1674, døbt d. 17. sept. (torsdag) æffter 13. trin. (søndag)

4. Caren Erichs d. fød 1678, døbt d. 24. febr. (søndag) reminiscere.

5. † Iver Erichsønn fød 1681 nytaars afften, døbt den 12. jan. (onsdag) æffter den 1. ephiphan. (søndag). Døde 1683 d. 12. octobris (fredag).

Itzige possessores

Claus Andersen fød 1665, døbt den 8. martij (onsdag) æffter lætare uxor: Rebecca Erichs d. /30/

deris børn:

1. Elsabe, fød 1690, døbt 1. octobris

† 2. Erich, fød 1694, d. 31. octobr., døde d. 15. decembr. (lørdag) aarle, 6 uger 3 dage gmml.

Ny possessores i gaarden ao. 1694

Joachim Schnoor

Maria h. Lawis d. aff Tyrstrup

deris børn ere:

1. Ann Margarete

2. Lawe

3. Claus

4. Iver, fød her ao. 1695, d. 13. maji, var 2. pintzedag.

5. Henric-Christoff, fød den 31. jan. oc hiemdøbt d. 1. febr. (tirsdag)
ao. 98

Hans Gottfriedsen Gymoos fød ao. 64 in martio post lætare, 3 uger for
paaske

Anne Vallis d. aff Nygaard, nata 1663 Barthol. [24. aug.]. Komme
her til biuen ao. 98, nuptiæ ao. 95 om kyndelmiss,
deris børn:

1. Gottfried fød ao. 96 om Valborg dag [30. april].
2. Maren, fød ao. 97 om Barthol. [24. aug.]
3. Maren blev fød tisdags for fastelauns (søndag) 1. mart. oc døbt paa
fastelauns (søndag) 1700.
4. Catharine, blev fød Michælis morgen [29. sept.] 1702.
5. Valle fød 1704 den 26. decembris om natten.
6. Malene fød d. [dato ikke anført] ao. 1708.

/31/ Paa Claus Andersens gaards afftægtsgrund boer

Laurs Michælsen Schreder, fød i Colding ao. 1640 d. 13. april (mandag) post quasimodog. hafver aff hans s. hustru † Bold Niss d., der døde 1679 oc bleff jordet (onsdag) æffter invoc. [12. marts] /:var oc fød ao. 1640 d. 9. april:/ børn:

1. Michel Laursen, fød i Seest ao. 62 d. 22. jun. nu boendis i Flensborg.

† 2. Niss Laursen, fød 1664, døbt (søndag) reminiscere d. 6. martij, døde i Gent. [?] ao. 96 om pascha.

3. Maren, fød i Seest ao. 1666.

4. Jess Laursen fød 1670, døbt d. 14. jun. (tirsdag) æffter 2. trin. Døde i Husum.

5. † Dorothe Laurs d. fød 1674, døbt den 1. febr. (søndag) 4. epiph. Døde 1675 d. 11. junij (fredag) ætat. 1 aar 19 uger.

6. † Dorothe Laurs d. 2. fød 1676, døbt d. 24. sept. (søndag) 18. trin. Døde i Flensborg.

7. Jacob Laursen, fød 1679, hiemdøbt d. 15. febr. (lørdag) for septuag. Hand bleff med moderens lijgbestædelse ført til kircken oc fick sin confirmats (onsdag) æffter septuag. d. 19. febr. Døde den 24. julij, ætatis 23 uger.

Hans 2. bryllup med Bold Jæbs d. ao. 79. (søndag) 3. trin. [6. juli]

Barn:

1. En naunløß sønn fød 1681 begrafven (søndag) 3. epiph. [23. jan.]

2. † Maren Laursd. fød 1682, døbt (søndag) invocav. [5. marts] † (søndag) rogate 83. [13. maj] /32/.

Denne hustru Bold Jæbs d. døde ao. 1682, bleff jordet (onsdag) æffter invocavit [8. marts]

Hans 3. hustru Caren Hans d. aff Grøninghovet 1682 2. pintzedag [5. juni]

Børn:

1. Bodel Laurs d. fød 1683 d. 17. martij (fredag).

2. Margarete Laurs d. fød 1685 d. 11. junij (torsdag)

3. Maria Laurs d. fød d. 26. martij (mandag) 1688.

4. Elisabeth Laurs d. fød d. 23. martij 1690.

5. Jesper, fød d. 8. octobr. (lørdag) oc døbt (søndag) deræffter d. 9. octob. 20. trin. ao. 92.

/33/ Matths Jensen Degn, fød 1633 in sept. døde 1685, (søndag) quasi-modogeniti [26. april]

hustruen

Ingeborg Hans d. Rydis, fød i Tynder d. 17. junij horâ imm. 4.5. mane, hun døde 1703 d. 13. majus (søndag) mane hor. 7. blefve sammenvejede her ao. 1665 d. 7. febr. (tirsdag).

Deris børn:

† 2. To tvillinge 1. dreng oc 1. pige, finge nødzdaaben aff mig, oc døde in agosto.

3. Jacob Matthsens, fød d. 11. aug. (lørdag) om morgenen horâ 7 1666, døbt d. 16. aug (torsdag)

4. Jess, fød 1668, døbt d. 16. junij (tirsdag)

† 5. Gunder, fød 1670, døbt d. 21. aprilis (torsdag)

† 6. Johannes, fød 3. juelmorgen, døbt 1. jan. 1672.

7. Maren, fød 1673, døbt d. 14. decembr. 3. advent.

† 8. Morten, fød 1675, d. 10. nov. døde d. 17. decembris.

† 9. Hans, fød 1677, d. 27. martij (tirsdag) døde same dag.

† 10. Mett, fød 1678, d. 14. martij, døde skær (torsdag) [28. marts] jord. (fredag)

† 11. En naunløß dødfød daater, jordet ao. 79, d. 3. febr. (mandag).

† 12. Jørgen, fød d. 23. april (lørdag) æffter miseric. oc døde ao. 1681 same dag.

† 13. Thomas, fød d. 25. junij (mandag) fick nødzdaaben oc ao. 83 bleff siden confirmeret d. 1. aug. døde

14. Martha fød 1685 (søndag) 12. trin. 19 uger æffter hendis faders død. døbt anden dagen.

/34/ [ubeskrevet].

/35/ Peder Erichsen hiuler, fød i Tabsuhr ao. 1639, døde ao. 91. d. 23. sept. (onsdag)

hans hustru

Anne Anders d. fød 1627 om paaske, deris bryllup var 1667, 2. advent søndag [8. dec.], de hafve ingen børn haftt sammen.

Til huse ere hos dem:

Reimar Arends oc

Caren Christians d. nata in Bowens 1650 d. 22. febr., blefve sammenveiede 3. advent søndag ao. 1686 [12. dec.] ved moderens kirkegang oc

haffde i Colding, hvor de vaare trolofvede, deris brød gifven.

Deris børn:

1. Christian, fød d. 21. octobr. ao. 86, døde 2. pintzmorgen [24. maj] ætætis 20 aar. 30 uger oc 4 dage 1706.

2. Maria, fød 1689, døbt d. 1. febr.

3. Peder } tvillinge, fødte d. 18. decembris (fredag) æffter 3.

4. Magdalene } advent søndag. De døde, pigen 4 dage, drengen 6 dage gammel, komme i en kiste oc blefve begrafne fer. 3. nativ. Christi [3. juledag] ao. 1691.

5. Jens, bleff fød ao. 95 d. 7. febr (torsdag) om natten.

/36/ Sören Smed Christensen oc

† Inger Christens d. /:Elsa And. d. ao. 97 d. 7. jan. (torsdag):/
boe ocsaa paa staunen, uden børn, bleffve sammenvejede ao. 1686 (søndag) 24. trin. [14. nov.]

Sören Smed oc Elsa And. d. deris 1. søn Christian, er fød ao. 1699 d. 24. majj.

Noch boe i boelset

Oluff Matths oc

Birgitt Laurs d., see deris børn bland Tuedz inderster,
no. 5 børn i Tued fødte.

no. 6 Matths er her fød ao. 1693 d. 15. jan. (søndag)

Ny hosbond

Lawe Andersen

Kiersten Matths d. aff Anslett Knud

blefue sammenveiede ao. 93 d. 8. junij (torsdag)

Deris børn:

† 1. Anne, fød ao. 94 d. 27. febr. (tirsdag) † 1704, 10. nov.

† 2. Caren, fød ao. 96 d. 8. febr. (lørdag) † 15 dage gmml.

3. Kiersten } tuillinge, fødte ao. 96, mandagen effter den 4. advent

† 4. Caren } søndag [21. dec.]. Døde (søndag) septuag. [31. jan. 97].

† 5. Peder, fød ao. 99, den 7. decembris (torsdag) om afftenen klock-
en 10, døde 1701 d. 9. majj (mandag)

Lawe Andersen oc Inger And. d. blefue sammenvejede ao. 1700 d. 23. nov.

vide pag. 129

/37/ Peder Paulsen fød 1612, døde 1684, jordet d. 30. majj (fredag)
 hustruen Maren Laurs d. fød d. 2. julij 1614, døde 1703 d. 1. octobr.
 (mandag) afften.

Deris indtagne svoger-sønn

Albert Pedersen fød i Uhrstorp ao. 43 i juel, bleff i Siælnd aff en
 ryter camerade ihielskutt, hustruen

Mette Peders d. fød 14 dage for pintze ao. 1646 [ca. 3. maj] copulata
 ao. 68 d. 15. octob (torsdag)

deris børn:

Peder Albertsen, fød 1669 døbt (søndag) 5. trin. [11. juli].

Maren, fød 1670, døbt (søndag) 12. trin. [21. aug.]

Sara, fød 1672, døbt (søndag) 11. trin. [18. aug.]

† Peder Paulsen fød 1677 d. 1. martij (Onsdag) æffter invocavit.
 Døbt 7 martij, døde ao. 97 d. 10. aug. (tirsdag).

Hans Niensens fød ao. 63 [rettet til;] Natus (født) 56, oc

Mette Peders d., copulerede ao. 1682 (søndag) 11. trin. [27. aug.]

Deris børn:

† Albert Hansen, fød oc hiemdøbt ao. 83 (søndag) 20. trin. [21.
 okt.], confirmeret 2. advent [9. dec.]. Døde ao. 85 (fredag) for quinq.
 (søndag) [6. febr.]

Mett-Catharina, fød 1687, hiemdøbt (mandag) æffter reminiscere
 [21. febr.] same dag aarle horâ 8.

/38/ Morten Clausen Schreder oc

Maren Alberts d. haffde bryllup ao. 1695 d. 2. jan (onsdag),

deris barn

1. Albert, bleff fød 1695 d. 26. julij (fredag)

† 2. Peder, fød onsdags natt for den 1. søndag. effter epiphan. ao. 99.
 [4. jan.]

3. Claus, er fød oc døbt s. Hans dag d. 24. junij (fredag) 1701.

4. Hans, blef død d. 4. aprilis (onsdag) i dimmelugen oc hiemdøbt
 langfredag 1703.

5. Gunder-Mari, blef fød 1705 d. 1. decembr. (tirsdag) oc hiemdøbt
 d. 2. decembr. oc moderen communicerede i hendis suaghed.

/39/ Matths Jebsen, fød 1624 i ugen for jul, døde ao. 84, bleff jordet (søndag) judica [16. marts], hustruen

Kiersten Christens d. Hawe sal. Jess Iversens, døde 1664
bleffve sammenveiede ao. 1661 3. pintzedag [4. juni].

Deris børn:

Jess Mattsen, fød ao. 1662, døbt 3. pintzdrag [20. maj]

† Jæb } tuillinge døbt hel. 3foldigheds (søndag)

† Bold } [14. juni] 1663, døde.

Kiersten } tuillinge, fødde pintzafften den 28. majj (lørdag) hiemme
Mett } oc æffter moderens død til kirken førde oc confirmerede
1664 (søndag) 1. trin. 12. junij.

Matths Jebsen fick siden Caren Peders d. sal. Claus Andersens, ao. 1667 d. 14. febr. (torsdag) sammenveiet, fødde

1. naunløs død sønn d. 16. decembris, jordet (søndag) 4. advent.

Hustruen døde ao. 74 oc bleff jordet (søndag) jubilate [10. maj]
ætætis 34

Ny hußbonde

Peder Jebsen aff Tued, † døde d. 20. febr (torsdag) ao. 1690

Maren Iess Iversens d. fød 1652, Walb. dag [1. maj].

Bleffe copulerede ao. 71 (fredag) æffter ss. trin. 22. junij.

Deris børn:

† Jæb, utijdig fød 1672, d. 22. martij, fick quindens nødzdaab. Jeg kom 27. martij oc læste soliloquia [enetale] til Gud derofver. Døde d. 3.

/40/ Jæb secundus, fød 1673, døbt d. 26. jan. (søndag) septuagesima.

† Kiersten, fød 1675, hiemdøbt d. 28. aug. (lørdag) confirmeret (søndag) 21. trin. [24. okt.], døde 28. nov. 13 uger gmml.

4. Naunløs sønn.

† Ebbe Mogensen } ao. 99. d. 1. jan. Deris bryllup var ao. 91. d. 10.
Maren Jess d. } febr. (tirsdag) æffter septuag.

Deris børn:

Jess, fød 1691 (søndag) 4. trin. [5. juli] bleff confirmeret (søndag) 12. trin. [30. aug.]

† Mogens, fød 1693, d. 4. julij (tirsdag) døde d. 14. sept. 10 uger 3 dage gmml.

Caren, fød 1695, s. Pauls dag (fredag) [25. jan.]

Ny possessor Jæb Pedersen

Kiersten Pers d. af Stepping Høirup, blefue copulerede ao. 97 d. 4.
nov.

Deris børn:

- † 1. Peder Jæbsen, fød ao. 1700 d. 21 jan. (søndag) 3. eph.
2. Jørgen Jepsen, fød 1702, den 16. junij (fredag)
3. Hans, fød d. 3. junij (onsdag) ao. 1705.

/41/ Peder Hack, fød i Jerndorp ao. 54 in augusto,

hustruen † Maren Jess d. aff Uhrstorp, fød ao. 64 den 4. maij, † ao. 98 den 26. octobr.

Deris børn:

† Mette, fød 1683 d. 29. aug. hiemdøbt d. 30. aug. confirmeret (søndag) 20. trin. [21. okt.], døde d. 31. octobr. (onsdag) aarle.

Matths Hack, fød d. 24. nov. (mandag) afften imm. 7 oc 8. ao. 84. Bleff confirmeret ao. 85 d. 18. jan. 2. epiph.

Margarete, fød d. 7. nov. (mandag) afften horâ 7. 1687, bleff hiemdøbt d. 8. nov. confirmeret d. 1. jan. 1688.

Jess Pedersen Hack, fød oc hiemdøbt (søndag) oculi [23. marts] ao. 1690.

† Peder fød ao. 1693. d. 3. aug (torsdag). Døde paa 1. pintzedag [31. maj] om natten 96.

† Elsebe, fød ao. 96 d. 1. april (onsdag). Døde aff børnekopper som broderen d. 10. junij om natten (onsdag) 10. uger gmml.

Ao. 97 d. 22. junij (tirsdag) for dagen horâ 2 bleff fød deris 7de barn, døbt (søndag) 4. trin. [27. juni] oc næunet Oja Christina.

Hans suend Niels Andersen er nu ao. 1700 til udskrifuelsen 55 aar gmml.

Peder Hack hafde bryllup med

Margarete Hans d. af Schartued

ao. 1700 den 13. julij tijsdagen æffter 5. trin. søndag.

Deris børn:

1. Hans, fød ao. 1701 d. 14. febr. /42/

† 2. Maren, blef fød dnca. vocem jucunditatis om afftenen d. 21. maij oc døbt (søndag) exaudi [28. maj] 1702. Døde 7 uger ringer 1 dag gmml.

3. Peder, blef fød d. 31. julij (tirsdag) døbt privatim i kircken d. 1. aug. 1703.

/43/ Jens Sørensen, fød ao. 32 om juel

† Johanne Niss d., fød ao. 41 om s. Peders dag [22. febr.].

Hun døde ao. 89 torsdag morgen for cantate [25. april].

Deris børn (æffter at bryllupet haffde været 1663 d. 29. octobr.)
(torsdag) ere:

Matths Jensen, fød ao. 1664, døbt (søndag) 11. trin. [21. aug.]

Søren Jensen, fød 1666, døbt (søndag) reminisc. [11. marts]

† Maren, fød 1669, døbt (søndag) 1. trin. [13. juni], fick Paul Smed
ao. 90, d. 13. nov., døde aff barnet uforlæsst ao. 91, d. 7. octob.
(onsdag).

Caren, fød 1672, døbt (søndag) jubilate [28. april]

† Niss, fød 1681, hiemdøbt d. 7. nov. (mandag) confirmeret d. 20.
decembris (torsdag) æffter 4. advent. Døde ao. 99, d. 25. febr. (lørdag)
horâ 11. antemeridianâ.

Ny husbonde

Matths Jensen

Maren Peder Gregerss. d. fød 1663 i Dalby, deris bryllup ao. 92 s. 9.
junij (torsdag) æffter 2. trin.

Deris barn:

1. Johanne, fød ao. 93, døbt ss. trin. (søndag) [11. juni].

2. Peder, fød ao. 94, den 12. decembr. (onsdag)

3. Jens, fød den 11. sept. (fredag) 1696.

† 4 anonymus, fød ao. 98, d. 14 (søndag) trin. 25. sept.

5. Margarete, fød ao. 99, d. 17. octobr. (tirsdag)

6. Maren, blef fød d. 18. maj (torsdag) 1702

† 7. Gregers, fød fer. 3. nativ. 1704, døde ao. 1706 (søndag) 1. epi-
phan [10. jan.] cum --- primum ad 2dam missam datum [efter at have
modtaget den første --- ved 2. gudstjeneste]

/44/ [blank]

/45/ Jess Rasmussen aff Baurup, Warnis sogn, døde 1706 d. 22. jan. (fredag) om natten,

Maren Matthis d. fød ao. 51, 8 dage for juel. Deris bryllup var ao. 1677 d. 26. julij (torsdag).

Deris børn ere:

Christin, fød ao. 78, døbt (søndag) exaudi [12. maj]

Matthias, fød ao. 80, døbt onsdagen for palmarum [31. marts]

Rasmus, fød ao. 82, hiemdøbt (søndag) 17. trin. [8. okt.] confirmeret (søndag) 23. trin. [19. nov.]

Michæl, fød ao. 85, hiemdøbt (lørdag) for den 16. (søndag) trin. [3. okt.] Var fød paa Michælsmorgen, bleff confirmeret (søndag) 18. trin. [18. okt.]

Bold, fød ao. 88 d. 29. sept. Mich.dag, bleff hiemdøbt (søndag) 16. trin. d. 30. sept, confirmeret (søndag) 24. trin. [25. nov.]

Ann-Maria, fød ao. 92, d. 4. april (mandag), hiemdøbt d. 5. april (tirsdag), bleff confirmeret (søndag) 1. trin. [29. maj]

Den gamle Bold Matthisis er fød i Heyls ao. 1614 paa s. Oluffs dag [29. juli], døde ao. 1701, 12. junij (søndag) 3. trin.

Ny possessorer

Hans Christensen Timsen

Christin Jess d.

deris copulation skeede ao. 1701 d. 3. nov.

Deris barn:

1. Elsebe, blef fød d. 29. martij (onsdag) natt 1702, døbt (søndag) judica d. 2. april. /46/

2. Maren, fød ao. 1704 d. 5. febr. tijsdag om midnatt.

3. Anna, fød 1706 d. 12. sept. (søndag).

/47/ † Tonius Laursen fød 1620, s. Olai [29. juli] døet 1699 d. 5. jan. (torsdag) uxor † Caren Jess d. fød 1604 d. 7. jan. Canuti dag, døde ao. 83

Deris sønn:

Laurs Toniussen, fød 1645 /:1644:/ døbt paa h. miss afften [1. nov.] uxor Anna Matthis d. fød 1648 om midsommer. Deris bryllup var 1670 d. 30. junij (torsdag) æffter 4. trin.

Deris børn ere:

† Ann Maria fød ao. 72, døbt (søndag) palmarum [31. marts], døde ao. 89 d. 18. majj paa pintzafften i morgenstunden.

Kiersten fød ao. 74, døbt alle helgenis dag [1. nov.] (søndag) 20. trin.

Hans fød 1676, døbt d. 1. nov. all. helg. dag.

† Matthias fød 1678, døbt (søndag) 5. trin. 30. jun.

† Caren fød 1680, døbt (søndag) quasimodogen. [18. april], døde 1689 d. 18. julij (torsdag) morgen.

Antonius fød ao. 82 d. 17. octobr. (tirsdag) hiemdøbt d. 20. octob. (fredag) æffter middagen, bleff confirmeret (søndag) 1. adventus [3. dec.]

† Bold fød 1686, hiemdøbt d. 28 decemb. (tirsdag) confirmeret kyn-delmissdag d.æffter [2. febr.], døde den 14. febr. (onsdag) ao. 90.

† Jess Hansen, fød ao. 91 (fredag) æffter exaudi [24. maj], bleff confirmeret (søndag) 4. trin. [5. juli]

/48/ Hans Hansen Captrup

oc

Kiersten Laursd.

blefue copulerede ao. 1701 d. 30. junij (torsdag),

deris sønn:

1. Fridrich, fød 1701 (mandag) 19. sept.

2. Laurs, fød mellom 25. oc 26. octobr. 1702.

3. Hans, fød den 30. sept. om middagen 1704.

/49/ Jens Hansen, døde ao. 87, jordet d. 30. nov. (onsdag)

Maren Jeps d. fød 1656, 1. jan.

deris bryllup var ao. 74, d. 15. jan. (torsdag).

Deris børn:

Maren fød ao. 74, døbt (søndag) 21. trin. [8. nov.]

† Caren fød ao. 76 (fredag), døbt (tirsdag) æffter 2. advent [12. dec.]

† Jæb fød ao. 79, døbt (onsdag) æffter quasimod. [27. april]

† Anne fød ao. 81, døbt 3. juledag.

Hans fød ao. 85, hiemdøbt (lørdag) for 22. trin. [14. nov.]

Jørgen Sørensen Kaa, fød 1648

Maren Jeps d. sal. Jens Hansens,

bleffve sammenveiede ao. 92, d. 9. febr. (tirsdag).

Deris barn:

Ingeborg fød den 20. jan. Fab. Sebast.dag ao. 1693.

Jeb Laursen af Dalby

Maren Jens d.

blefue sammenvejede d. 15. junij (torsdag) 1702.

Deris barn:

Anna-Catharina blef fød den 15 martij torsdagen, hiemdøbt d. 16. martij 1703.

† Caren blef døbt (søndag) 7. post trin. d. 18. julij 1706. Døde den 16. sept. (torsdag) 1706.

/50/ [blank]

/51/ Jess Andersen, fød tuilling ao. 33 s. Olai [29. juli]

Dorreth Cnutz d. fød 35 s. Pauls dag [25. jan.]

ere for min tijd sammenvejede;

deris børn i min tijd ere:

† 2. Anders } fødde ao. 65 d. 28. febr. oc finge strax quindens
nødzdaab,

† 3. Cnud } blefve confirmerede d. 1. martij (onsdag) post
oculi, døde.

4. Cæcil fød ao. 66, døbt d. 28. martij (onsdag) post lætare.

† 5. Bodel, fød 1668, fick nødzdaaben oc kaldtis med naun oc døde 1
stund deræffter, d. 13. nov. (fredag) post 25. trin.

6. Bodel fød 1669, døbt (søndag) 19. trin. [17. okt.]

† 7. Elen, fød 1672, døbt (onsdag) post lætare [20. marts]

8. Caren fød 1674 d. 24. nov. døbt Carens dag (onsdag) post 23. trin.
[25. nov.]

NB; de hafve haft 1 sønn Cnud den førstefødde, dend døde i pol-
lackers tijd i Colding.

Ao. 99 komme Hans Sørensen Kiær af Seest, fød ao. 47, døde ao. 99 d.
19. decembr. (tirsdag), oc Inger Niss d. til gaarden, fød ao. 51 18. junij.

Deris børn:

Søren er fød i Seest ao. 80 sub hieme [om vinteren] 8 dage for jul-
afften.

† Maren ibidem nata ao. 1682 3 uger for juel.

Caren ibidem nata ao. 1685 ante martinalia. omnium sanctorum [1.
nov.]

Paul fød om martini [mortensdag] 1689.

Peder fød 14. dagen for Wolles dag [29. juli] 1692

Maren fød ved Martini [mortensdag] ao. 1695.

/52/ [blank]

/53/ Anders Pedersen Snedicker fød ao. 1648 d. 3. octobr. horâ 8 vespertina i Wambdrup

uxør

Mette Niss Gregersens d.

Deris bryllup var ao. 72 (torsdag) æffter 2. trin. d. 12 junij.

Deris børn:

Anne, fød 1675 døbt ss. trin. (søndag) 30. majj.

Mette fød 1678, døbt d. 27. febr (onsdag) post reminiscere.

Maren fød 1680, døbt 12. trin. (søndag) 29. aug.

† Caren fød 1683, døbt 3. (søndag) æffter epiphan. [21. jan.], døde d. 8. aprilis (onsdag) 1705, 22 aar, 10 uger, 4 dage gmml.

Niss fød 1687 d. 20. octobr (torsdag) afften, hiemdøbt (lørdag) d. 22. octobr., confirmeret (søndag) 3. advent d. 11. decemb.

Maria fød 1690 d. 14. martij (fredag) hiemdøbt d. 15. martij (lørdag) for reminiscere.

† Mett-Margarete fød d. 4. febr (lørdag) ao. 93, døde (tirsdag) d. 7. febr. deræffter.

[side 54, se nedenfor] /55/

† Jess Laursen, fød i Tabsuhr ao. 28 omnium sanctorum [1. nov.]

† Chrisith Richards d. fød i Clanxbüll ao. 28, døde ao. 81, jordet (søndag) reminisc. [27. febr.]

Blefve sammenveiede ao. 63 (søndag) quasimodog. [26. april].

Deris børn:

Laurs fød 1664, døbt (søndag) 22. trin. [6. nov.]

† Inger fød 1667, døbt (søndag) 2. epiphan. [20. jan.]

† Richard fød 1669, døbt d. 1. jan. (fredag) døde ao. 94 paa Pillworm.

† Jess Laursen.

† Caren Anckers d. aff Wonsbæck sogn, blefve sammenvejede (søndag) 2. trin. 1682 [25. juni].

Deris barn:

Christine fød 1684, hiemdøbt d. 9. julij (onsdag), confirmeret i kirken (søndag) 16. trin. 14. sep.

Nu hafue gaarden

Laurs Jessen

Caren Hans d. Schandrup,

de ere trolofuede i Schandrup oc der ocsaa sammenvejede ao. 1694 d. 25. nov (søndag) 25. trin.

Deris barn:

1. Hans, fød 1695 d. 2. nov.

2. Jess (tirsdag) for Mich. 27. sept. ao. 98.

3. Christin ao. 1701, 26. novembr.

4. [Navnet mangler] 1704

Thomas Hansen Kild af Schandrup, natus a. 67

Caren Pauls d. komme til gaarden ao. 97.

† Deris daater Anne blef fød den 23. decembr. ao. 98, døde 23 dage gmml.

/54/ 2. Hans bleff fød 1700 den 29. junij (tirsdag) effter 3die (søndag) trin.

† 3. En sønn Paul blef fød 1702 den 1. sept (fredag). Døde den 7. sept.

† 4. Paul, var fød d. 11. april mod afften, blef døbt d. 15. aprilis 1705, døde d. 5. julij (søndag) horâ 8, ætatis 12 uger oc 20 tijmer.

Sepultus in die Chiliani, qui danis est fontanus [begravet på Sankt Kilianus dag 8. juli, som på dansk betyder kildemand].

[s. 55 se ovenfor] /56/ [blank.]

/57/ Anders Iversen Tuilling

fød 1633 s. Olai dag [29. juli]

uxor Kiersten Lawes d. av Anslett fød 1635 om Martini dag.

Deris børn:

† Cæcil

Maren fød 1662, døbt (onsdag) post invocav. 19. febr.

Claus fød 1665, døbt (onsdag) post lætare 8. mart.

Lawe fød 1667, døbt (søndag) 20. trin. 20. octob

† Anders fød 1670, døbt (torsdag) post cantate 5. maij, døde d. 22 maij 1676.

Paul fød 1673, døbt (søndag) oculi d. 2. martij

Cæcil fød 1676, døbt s. Hans dag (lørdag)

Mett fød 1679, døbt (søndag) cantate [18. maj]

Ny husbonde:

Peder Nielsen av Seestæd natus 1650 paa langfredag morgen [12. april]

Maren Anders d. copulerede ao. 87 d. 9. junij (torsdag).

Deris børn:

Mett Ped. d. fød 1688 i nød quindelig døbt, confirmeret i kircken (søndag) 1. epiphan, [8. jan.]

Niels, fød 1690 d. 3. octobr (fredag) afften oc fick i fødzen aff jordemoderen nødzdaaben, jeg confirmerede same i endnu vedholdendis svaghed d. 10. octobr. /58/

3. Anders, fød 1693, døbt d. 6. aug. (søndag)

4. Kiersten, fød 1696 d. 27. junij (lørdag), døbt d. 2. julij.

5. Christen fød den 12. aug. (torsdag) afften 1700, døbt den 15. aug. (søndag) post 10 trin.

I Lawe Nielsens stæd, som Jesper Clausen har i fæste, boor til leije

Lass Iebsen Hiuler

oc Mett Anders d.

Deris børn

Jeb er døbt 1704 d. 1. martij (lørdag) for lætare.

Kiersten er fød 1706 den 10. nov. (onsdag) døbt d. 11. nov. confirm. (søndag) 2. epiphan. 1707 [16. jan.]

/59/ † Christen Nielsen fød i Seestæd ao. 34, rectius 36 cum octennis sit ao. 44 cum suedii nos invaderent [snarere født 1636, da han var 8 år gammel, da svenskerne invaderede os i 1644].

Maren Hans d. fød ao. 20, d. 2. febr.

Blefve sammenveiede ao. 67 d. 5. nov. (tirsdag) post 22. trin.

Aff hendis forrige ecteskab med Niels Hansen Hiuler haffde hun i min tijd børn:

† Hans fød i Colding 1660, døbt den 10. junij 1. pintzedag, døde 5 dage gmml, bleff begravet her d. 17. jun. ss. trin (søndag)

† Caren fød 1662, døbt d. 8 majj, himmelf. d., kom ao. 88 d. 8. nov. til Grønninghovet oc fick Hans Clausen.

Maren fød ao. 1664, døbt (søndag) 7. trin. 24. jul. Hun er trolofuet med Michel Hansen aff Schandrup her i kircken aff min sønn h. Anthon Røde aff Stendorp ao. 94 d. 25. octobris (torsdag) æffter 20. trin. Copulerede d. 16. januarij (torsdag) 1696.

Deris daater:

Mari er fød d. 19. octob. (mandag) døbt d. 25. octob. 20. trin. 1696.

Christen Nielsen døde, der hand 1 læs ydved hialp /: ao. 1708 d. 16. junij:/ ad udkøre for Matz Jessen, falt sofuendis af vognen paa henveijen, blef indlagt i Segling til de komme fra Hadersl. oc da lod Matz Jessen ham ligge i Segling oc søgte sin profit med en egte fra Hadersl. Johan Wacker førde ham til N. Wolffs i schowen, oc saa vor karl Iacob L---

/60/ Hans Frantzen fød i Grønninghofued ao. 1673

uxor:

Margarete.

Deris børn:

Annchen blef her fød ao. 1701 Tiburtij dag om natten effter den 14. aprilis.

Peder blef fød d. 17. jan. 1704 oc skaaren for nedløb den 30. junij (mandag).

/61/ † Hans Petersen fød ao. 1635 6 uger æffter juel [to sidste ord overstreget og rettet til;] for mitsommer /:ao. 97 29. april (torsdag):/

Mette Jeps d. fød i Seestæd,

blefve sammenveijet ao. 1680 d. 15. oct. (fredag) post 18. trin.

Deris børn:

Peder Hansen fød 1682, døbt (søndag) quasimod. [23. april] confirmeret 3. pintzedag [6. juni].

† Jeb fød ao. 1684, hiemdøbt (lørdag) for 22. trin. [25. okt.]

† Jeb 2. fød ao. 1686, hiemdøbt d. 27. octob. (onsdag) post 21. trin. døde ao. 90 d. 17. majj (lørdag) aarle.

Encken Mette Jeps daater bleff med

Peder Jespersen trolofued ao. 98 d. 7. januarij (fredag), sammenveijed d. 11. octob. (torsdag) æffter den 16. trin.

/62/ [blank]

/63/ Thomas Pedersen Pottmager, fød i Tynder ao. 1631,

Mette Peders d. fød ibidem ao. 1638 in martio, † døde 3. sept. 1706 ere i Tynder copulerede.

Deris børn ere:

1. Peder Thomsen, en soldat i Engelland, fød i Tynd. ao. 62.

3. Thomas Thomsen, fød i Fridericia ao [årstal mangler]

8. Ann Catharina.

† 10. Jørgen, fød i Fridericia ao. 72 inter pascha et pentec. [mellem påske og pinse].

† 12. Caren bleff fød her ao. 1680 d. 3. febr. (tirsdag), døde 1681 paa Himmelfærdzdag [12. maj].

9. Mett Maria, fød i Fridericia, den sidste der fød.

11. Maren, er her døbt deris daater, ao. 1677 d. 1. april (søndag) judica.

Jørgen døde i Wons. ao. 95 d. 16. decembr. (mandag) i dagningen, ætatis [aldersangivelse mangler]

2. Ingeborg fød i Tynder ao. 63, haffde en soldat i Rensborg, oc kom encke med 2 børn hid til os in septembr. ao. 95, oc drog til Tynder.

4. Greger † 5. Jørgen † 6. Richard † 7. Ann-Cathar. † 8. Anna Catharina 2 nominis [den anden med det navn].

9. Mett-Maria, fød som de andre i Fridericia ao. 1670.

10. Jørgen fød i Fridericia ao. 72 mellom paasch oc pintze, døde her, ao. 95 d[ato mangler] decemb. (mandag) ante lucem horâ 3 [før det blev lyst, klokken 3] /64/

11. Maren er her fød ao. 77, døbt den 1. april (søndag) judica.

† 12. Caren fød her ao. 80 d. 3. febr. (tirsdag) døde 1681 Himmelfærdsdag [12. maj].

/65/ Stephan Atzersen,

fød i Tumpel biu, udi Fielstæd sogn ved Aabenraa, under Tynder
ambt ao. 1661, døbt 2. jueldag.

Ann Jess d. fød i Søes i Ries sogn ao. 1658,

komme i ecteskab ao. 1690 om Jacobi eller Ibsdag [25. juli].

Deris børn:

Jess Stephansen er fød i Tumpel 1691 om Michælis tijder.

Atzer Stephansen er fød ibidem 1693 ved Kyndelmiss.

Abierunt [de rejste bort] ao. 97 15. jan. redierunt [de kom tilbage] ao.
1705 in aprili (fredag).

/66/ [blank]

/67/ † Claus Iversen aff Nutmarck paa Alsøe,
født 1637, døde her ao. 1692 d. 22. juni,
hustruen

Mett Hans d. aff Baagøe født 1656, 3 uger for paaske paa en fredag
[14. marts], christnet i Assens kircke.

Deris børn:

1. Iver er født ao. 1679 (fredag) døbt 3. pintzedag [10. juni]

2. Hans er født ao. 1682. døbt 1. jan.

3. Peder er født d. 31. octobr. oc døbt 7. novemb. ao. 1686

† 4. Lawe er født den 15. febr. ao. 89., blef hiemdøbt den 16. febr.
(lørdag). † d. 25. april (fredag) æffter paaske ao. 1690.

Indester

† Jens Terckelsen født i Bræsten.

† Inger Christens d. aff Thy, født ao. 1643 om Kyndelmiss i Østeraa
sogn i Thy.

blefve copulerede (søndag) lætare ao. 1676 [5. marts].

Nu besidder same huuf

Jens Sørensen

Mett Hans d. sal. Claus Iversens,

de bleffue sammenveiede ao. 1694 (torsdag) for den 1. advent [29.
nov.]

/68/ [blank]

/69/ † Henrich Schrølings huus,

hand er fød i Hannover ao. 35 d. 14. jan, døde ao. 1698 den 25. januarij

Elsabe Hans d. Ryde, er fød 1638, d. 21. jan. (søndag) i Tynder. Hun døde 1704 d. 29. octobris (onsdag) horâ 5. vespertina.

de blefve i Wons. veiede ao. 1676 d. 8. febr.

Hans børn med hans forrige hustru ere:

† 1. Maria Elisebet fød ao. 60, døde ao. 72.

3. Johann Tønnius Schrøling, nu gifft oc fød 64 13. junij, skolemester til Gargel i Brandenborgerland.

2. Daater fød ao. 61, d. 25. octobr., tog ilde aff stæd, er 2. gang besofvet, Ann Margaret.

5. Johann-Caspar Schrøling, er under füstens folck corporal i Eiderstât, fød i Haarborg festning ao. 70. 3. martij.

† 7. Gottfried lærer svarerhandverck i Haderslev, fød ao. 73 d. 16. nov.

† 6. En naunløs sønn i Hoptrup.

† 4 Claus Fridrich, ao. 67 d. 28. sept. i Rahe i Stifft Bremen, døde 1 aar oc 39 uger gmml.

Med Elsabe har hand

1. sønn, Hans Henrich Schrøling, fød i Haderslev, ao. 1676 29. octobr. oc døbt aff den gamle kirkherr h. Valentin Schmidt d. 3. nov. (fredag), er nu rytter under obrist Brockdorp i Wamdrup.

/70,71,72/ [blanke]

/73/ Sal. Erich Laursens landbohls lange huus, har indvaanere:

Elsa sal. Christen Persens; hendis børn ere Maren Jonas d. oc Caren Jonas d. i Kiøbenhavn, oc 1 slegfred sønn med Peder Jensen Ryter, som er Christian Pedersen /:alius fuit:/ [en anden var ?], fød, /:ikke:/ her, ao. 67, døbt 14. april (søndag) quasim. vide publice absolutam ao. 71 in fer. Joh. Bapt. in catalogo publice confitentium [se hendes offentlige skriftemål på st. Hans dag i fortegnelsen over offentlige skriftemål].

Laurs Nielsen aff Wrenstæd i Vendsyssel, fød 1644 om juel, fick til æcte

Ann Niels d., fød i Kobberup by udi Fintz heret ved Skifue ao. 1649, blefue sammenvejede her, 1676 d. 1. octobr,

deris barn er:

† Maren, bleff døbt 1677 d. 22. julij, (søndag) 6. trin., døde d. 6. octobr. (lørdag).

† Niels, bleff døbt ao. 1682 d. 23. april, (søndag) quasimod. døde 6 dage gmml.

Maren, bleff døbt ao. 1685 d. 24. majj (søndag) rogate.

Niels, bleff fød ao. 1689 d. 20. jan. (søndag)

† Christian, bleff fød d. 4. jun. (lørdag) døbt d. 5. junij (søndag) exaudi ao. 98, døde d. 13. aug. ao. 98.

/74/ Bonnick Dinsønn aff Niebüll i Widing herret, fød ao. 1642, 8 dag effter kyndelmiss, og

Barbara Gregers d. fød her i byen, om Walb. dag, i Jesper Clausens gaard, fød ao. 1642 om Walburg dag, blefue sammenveiede ao. 73 d. 28. decembris (Oc er med 2 mændsker det merckeligt. Hand bleff trolofuet med Margarete Jess d. trium regum [6. jan.] 1670, men hun bleff siug oc laa fra paaske indtil hun døde d. 29. nov. (tirsdag) 1670. Hun, Barbara, var troloffuet med Anders Matthisøn ao. 70, 2. (søndag) effter h. 3. kongers dag [16. jan.], men hand bleff siug oc døde den 2. junij (fredag) 1671 oc skulde de hafue boet i hendis fæderne gaard)

Deris børn ere:

† Dionys, døbt ao. 74 d. 25. octobr. (søndag) 19. trin., døde 1675 d. 25. febr. (torsdag).

† Gregers, døbt ao. 1676 d. 28. majj (søndag) 1. trin.

Johann, døbt ao. 1679, d. 26. martij (onsdag) post oculi.

Maren, døbt ao. 1682 d. 22. martij (onsdag) post oculi.

Caren, døbt ao. 1685 (søndag) sexag. d. 22. febr.

† Maria, døbt ao. 1688 (tirsdag) post cantate d. 15. majj, døde 1702 d. 2. sept. (lørdag) om natten.

/75/ Ridefogdens landbohl fra Jørgen Rasmussens gaard

Knud Oluffsen Hiuler aff Søhuse i Aal sogn, fød ao. 1649 d. 30. martij (fredag) post pascha, bleff sammen vejjet med

Cæcil Rasmus d. aff Linnaa ao. 1680 (søndag) 18. trin. [10. okt.].

Deris børn:

Jacob, er døbt ao. 1681 (søndag) 12. trin. d. 21. aug.

Anne, er døbt ao. 1683 (onsdag) post 3. epiphan. [24. jan]

Rasmus, er døbt ao. 1685 d. 25. jan. 3. (søndag) æffter trium regum.

† Maren, er døbt ao. 1687 (mandag) post invocavit [14. febr.] oc confirmeret 2. paschedag [10. april]

Cæcil, er hiemdøbt ao. 1689, d. 19. jan. (lørdag)

Oluff, er hiemdøbt ao. 1691 d. 23. julij (torsdag) p.6.tr.

Hans, fick aff mig nøds daaben ao. 95 (lørdag) aarle horâ 6 for den 11 (søndag) trin. [3. aug.]. Moderen fattedis 10 uger i barnets byrd.

/76/ [blank]

/77/ Matths Jensen fra Catterup ved Horsens, fød 1649, kom her til biuen ao. 68.

Dorreth Niels d. aff Kobberup biu, fød ao. 51,
blefue her sammenvejede ao. 1683 (søndag) invocavit d. 25. febr.

Deris børn ere:

Caren, fød d. 2. octobr. (tirsdag) ao. 83.

† Niels, fød d. 2. decembr. (torsdag) ao. 1686, døde den 1. martij
(tirsdag) 1687, 12 uger 4 dage gmml.

† Jens, fød mellom den 24. oc 25. octobr. horâ 9 ao. 1688. Døde ao.
1690 d. 6. aug. 1 aar, 41 uger oc 1 stund gmml.

Anne, fød mellom 24. 25. sept. (torsdag, fredag) ao. 1691.

Maren, døbt Himmelfærdzdag d. 17. maj ao. 94.

† Johanne, fød fer. 3. nativ. [3. juledag] døbt 1. jan. ao. 97.

7. Jens, fød 1698, døbt (søndag) lætare [3. april].

/78/ [blank]

/79/ Selchen Jespersen oc

Kiersten Jess d. aff Biert,

sammenvejede i Dalby kircke ao. 1679 d. 27. nov. (torsdag) post 23. trin.

Deris 3 børn:

1 † Anne 1680 fød, oc døbt d. 15. aug. (søndag) 10. trin., død d. 10. sept. 5 uger gmml.

2 † Jess 1681 fød, døbt d. 22. trin (søndag) [30. okt.], død 11 uger gmml.

3. Jesper 1683. fød d. 1. octobr. afftenen horâ 9, døbt d. 7. octob. 18. (søndag) trin.

findis i Dalby kirckis matricul.

Siden komme de til Wonsiel oc der finge de følgende børn:

4. Inger døbt 1686 d. 21. martij (søndag) judica.

5. Jess fød den 16. martij (fredag) morgen 1688.

6. Lass fød den 17. decembr. (onsdag) om natten horâ 2 ao. 1690.

Hans huus brendte af med Jeb Julers oc Jespers huus, oc hand med hustruen var hen i Aabiu ved Aars, oc hans sønn Lass var alleene hiem, ao. 1701 d. 25. octobr. (tirsdag) natt.

/80/ Her er et ryter quartiere hos.

/81/ Jeb Thomsen Hiuler, fød i Jersloe herret d. 24. decembr. juleaftten ao. 1634. Vide in diario ao. 90 p. 293 vitam ejus [se hans levnedsløb i bogen for 1690 s. 293]

Anne Niels d. aff Hierpstæd sogn og bü, sognefogdens d. i Nørgaard fød 1642 esto mihi [20. febr.], der hendis første mand Iver Andersen, til den hun var vejjet ao. 63 1. advent (søndag) [29. nov.] døde her ao. 81 d. 27. octobr. (torsdag) 2 stund for freedagen. Kom hun i ecteskab med denne mand ao. 1690 (søndag) 18. trin. d. 19. octob.

Hand haffde med hans første hustru Ellen Laurs d. aff Soelstæd i Vendsyssel

2 børn: Anders oc † Laurs,
med hans anden hustru Kiersten Lass d

6 børn; 2 sønner fød i Binderup, hvoraff der døde 1. Her ere fødde 2 sønner oc 2 døttrer, aff hvilcke 1 sønn er død, Niels fød ao. 65 Mich. [29. sept.], Ann ao. 68 d. 1. majj.

Hun – Anne Niels d. – haffde med hendis første mand Iver Andersen 3 sønner oc 4 døttrer, aff hvilcke 2 sønner och 4 døttrer, ere døde.

Jeb Thomsen er hans hustruis anden mand, Anne Niels d. er derimod hans tridie hustru, oc hafue ingen børn sammen. /82/

Jeb Thomsen oc sal. Kiersten Lass d. børn ere;

i Binderup fødde	$\left\{ \begin{array}{l} 1. Anders \\ 2. Lass \\ \dagger 3. Hans \end{array} \right.$
her ere fødde	

4. Thomas d. 20. april 1675
 † 5. Hans, døbt (søndag) 3. trin. 16. jun. 78.
 6. Ellen, døbt (søndag) 8. trin. 1. aug. 80.
 7. Mette fød d. 28. octob (søndag) aftten, døbt 1. nov. ao. 1683.

Her er 1 ryter huus oc quartiere derhos.

All hans oc ryterens leddig staaendis huus brente af d. 25. octobr. (tirsdag) om natten 1701 af deris bagoen, hvor ofuer var hawer schafftkorn lagd. Alt gotz oc 4 faar brændte.

/83/ Jesper Clausens landbohls huus.

Derudi boode

i den wester ende

Bodel Christians med hendis vefuel.

I den mittelste værelse boode

Lauers Nielsen oc sin hustru Anne Niels d. oc hendis søster Maren.

Item Caren Mortens d.

I den østerste ende boode

Jess Andersen oc sin hustru Dorothe Knutz d. oc deris daater Caren.

Bold tiener os.

Dette huus brendte oc af med de andre 2 oc de fick intet sønderligt reddet. Deris allis hœ oc schafftkorn blef aff ildzluen fortæret. Det gick i en hast bort tilsammen oc de nepp komme nøgen ud af søfnen. 1701 d. 25. octobr. (tirsdag)

/84/ [blank]

/85/ † Jeb Nissen Smed, fød i Biert 1632 ved fastelaun, døde den 11. jan. (fredag) 1695.

† Margarete Pauls d. fød her i byen ao. 1639 i bygsæden, døde d. 21. aug. (lørdag) ao. 97.

Blefue sammenveijede i Dalby kirke ao. 1660 (søndag) 16. trin. d. 7. octobr.

Deris børn ere:

Paul, fød i Dalby ao. 1662 d. 12. febr. (onsdag)

Niels, døbt den 4. maj (onsdag) post jubilate ao. 1664.

Peder er fød i Actrup ao. 66, 6 dage æffter Michælis [5. okt.]

Albert er fød her ao. 1668 d. 12. nov.

Anders, døbt den 25. junij 1. (søndag) trin. ao. 1671.

† Jæb, døbt d. 1. jan. 1674, fød den 26. decembr. i forrige aar. Døde ao. 77 d. 27. octob.

Bernt, bleff hiemdøbt i stort uveir ao. 1667 d. 7. jan. (søndag) 1. epiphan. fød [dato mangler]

Jørgen, døbt d. 1. jun (søndag) exaudi 1679. /86/

8. Jørgen, døbt den 1. junij (søndag) exaudi 1679.

Anders Iebsen Smed. fød ao. 71

hans hustru Caren Anckers d.

Blefue i Colding Bramdrup kircke copulerede ao. 97.

Deris børn:

1. Margarete, bleff fød ao. 1698 den 27. aug. (lørdag), døbt (onsdag) d. 31. aug.

De droge siden herfra til Hart.

Paul Leemann

uxorque [navnet på hustruen mangler]

deris børn:

Lucia-Elisabeth er fød d. 16. octobr. 1687.

Catharin er fød paa fastelauns søndag [10. febr.] 1689.

Maria er fød 1692.

Magdalene er fød 3 dage for paaske ao. 1694 [2. apr.].

Ere alle 4 døbt i Husby kircke i Angeln. Deris døbefader var h. Petrus Jessen.

/87/ Jacob Pedersen Schreder aff Tynder, fød paaskafften 1643 [1. apr.]
 † Margarete Hans d. Røde, var fød i Tynder ao. 36 d. 28. febr.
 fastelauns søndag. Blefue i Tønder copulerede aff dr. Kenckel, prob-
 sten, ao. 65 d. 16. julij (søndag) 8. post trin.

Deris børn i Tønder fødde udi 11 aar, de der boede ere:

1. Hanna Rebecca, fød 1666 d. 16. aprilis, 2. paaskedag klokken 10.

† 3. Peter fød ao. 69 d. 29. decembr. Døde ao. 70, den 27. martij.

† 2. Ingeborg fød ao. 68 den 9. junij (tirsdag) efftermiddagen mellom
 7 oc 8. Døde ao. 69 d. 4. april.

*) 4. Hans fød ao. 71 den 1. junij himmelfarts dag, aarle mellom 4 oc
 5 slett.

5. Gødert fød ao. 74 d. 10. aprilis (fredag) horâ 4 matutinâ.

† 6. Ingeborg 2 bleff her fød oc døbt d. 23. julij (søndag) 9. trin. ao.
 76, døde 13 uger gmml.

7. Peder 2, døbt d. 11. nov. (søndag) 22. trin. ao. 77.

† Moderen til disse børn døde ao. 92 d. 28. julij (torsdag) om mid-
 natt. 56 aar oc 22 uger gmml.

H. Anthon Røde aff Stendrup gjorde hendis lijgprædiken af psalmen
 166.

Jacob Pedersen Schreder gifftede sig igien oc tog til ecte i Stepping
 Høirup Mett Fredrichs ao. 1693 d. 2. decembris (søndag) 1. adventus.
 Nu boe de i Langevad.

/88/ Søren Jensen

Hanna Rebecca Jacobs d. blefue copulerede d. 3. aprilis (torsdag)
 post quasimodogeniti 1704.

Deris børn:

† 1. Jens blef fød den 29. jan. (torsdag) morgen horâ 6 1705, døde d.
 16. aug. [overstreget:] (om aftenen) 1705, 2 stunde for dagen, 28 uger oc
 2 dage gmml.

2. Johanne, fød 1706 d. 13. junij (søndag).

[på indklæbet seddel:] Gottfred Hansen fød anno 1696 oc døbt domi-
 nica jubilate [3. maj] er snart 16 aar.

Maren Hansisdaater er døbt 1697 dom. 13. p. trinit. [29. aug]: er 14
 dage for tilkommendis mickelsdag 15 aar. T. 1712 d. 28. febr. G. Mon-
 rad. Aastrup kirckebog p. 213 et 251.

*) Hansis fadderer vaare Anna Krahes, proustinden, h. husfoget Paul
 Schabau oc Ewald Petersen

/89/ Anders Nielsen abiit desertor uxoris malignus ao. 95 in febr. [forlod på forkastelig vis sin hustru i febr. 1695]

Hanna Rebecca Jacobs d.

Ere her vejiede tilsammen ao. 91 Mauritij dag (tirsdag) d. 22. septembr.

Deris børn:

1. Gunder-Margret, fød d. 14. sept. (onsdag) i dagningen ao. 1692.

2. Maria, døbt d. 20. decembris (torsdag) post 3. advent. ao. 1694.

Manden drog fra hende ao. 95 in febr, oc er icke seet siden. Dissolvatur in conjugio hoc matrimonium [Samlivet i dette ægteskab opløstes]

Hans Jacobsen,

Cæcil Iess d.

ere sammenvejiede ao. 95 tijsdagen æffter sexag. [29. jan.]

Deris barn:

1. Jacob er fød den 9. nov. (lørdag) afften horâ 11. ao. 95.

2. Dorothe, er fød 1701 den 28. febr.

3. Margarete fød den 8. octobris (onsdag) aften horâ 11. 1705.

/90/ Sal. Christian Jacobsen,

Bold Knutz d.

Deris børn:

/:† 1. Ingeborg fød i Fielstrup ao. 1672 d. 17. augusti. Døde 1683 (søndag) 12. trin. [24. juni] begrafuet 11. år oc 3 dage gmml.

† 3. Ann fød i Tyrstrup 1680 d. 24. april (lørdag) 8 dage for Walb. dag. Døde 83 (lørdag) morgen for 13 trin. (søndag) [1. sept.] 3 aar 19 uger gmml. :/

[de følgende tal 2, 4 og 5 er rettet fra henhv. 1, 2 og 3]

† 2. Jacob 1. fød 1674 i Fielstrup 14 dage for Martini, døde her ao. 1683 (søndag) lætare [18. marts], begrafuet 8 aar oc 20 uger gmml.

4. Jacob 2. blef fød 1683, døbt (søndag) lætare [18. marts]

† 5. Ingeborg fød 1686 den 6. febr. (lørdag) for sexagesima † 8 dage gmml.

6.7. Tuillinge døttre Ingeborg oc Anna blefue fødte 1687 den 26. martij paaskeafften.

/91/ Mine landbohler.

Jens Christensen Murmand aff Tyrgood, er fød ao. 1639

Maren Niels d. er fød ao. 1646, ere sammenvejede udi Tyrgood sogn, deris børn:

fødde i Tyrgood:

† 1. Maren døde 1 maaned gmml.

† 2. Christen, døde 3 uger gmml.

† 3. Kiersten fød 1668 14 dage for pintze.

† 4. Maren fød om pintze 1670.

Disse 2 piger døde her i Wonsiel ao. 92 – Maren paa langfreedag middag [25. marts] 22 aar gmml. 3: 7 uger. Kiersten døde d. 12. april (tirsdag) post misericord.

Her ere fødde:

5. Christen, døbt d. 1. april 3. paaskdag. ao. 73.

6. Anna, døbt den 16. aprilis (søndag) jubilate ao. 76.

† 7. Kiersten, døbt d. 13. octobr. (søndag) 20. trin. ao. 78. Døde 24. jun. ao. 96.

8. Anne, døbt (søndag) cantate d. 1. majj ao. 81.

9. Niels, døbt (søndag) 1. adventûs, d. 2. decembr, ao. 83.

10. Jørgen, døbt d. 27. decembris 3. juledag ao. 86.

Faderen kom ud med en rittmester aff Nürnberg oc reiste med denem giennem Hartzwald, Zelle --- feld, hvor rittmesterens sønn, en capitain tog --- bopæl, siden tog hand afskeed, effterat hand hafde været i Nürnberg oc drog giennem Cassel oc tuers [?] til Hamborg hiemad.

/92/ Store oc gamle Johanne Nielsis, hendis leffnet oc alder findis in diario p. 408.

Hendis daater Maren Niels d. icke er fød i Englisholm, som søsteren den yngste Ann er fød, men hun er med de andre 5 fød i Kobberup biu ved Skifue ao. 54 d. 1. (onsdag) i faste [15. febr.], der om sommeren den stoore formørckelse var.

Hun fødde her slegfred ved Iacob Jørgensen 2 drengebørn; Iørgen oc Jens ao. 90 d. 3. sept. De døde oc bleffue begrafne (søndag) 12. trin. d. 7. sept.

Hendis yngre søster Ann var ocsaa besoffuet aff en i Uge med naun Niß Pedersen, en jütsch karl. Lod hiemdøbe en dreng Jens (søndag) 14. trin. ao. 1690 [21. sept.]. Døde 7 dage gmml.

Caren Mortens d. fød ao. 44 i Laastæd biu i Hausleff sogn,

1. Har en sønn Niels Nielsen, den hun aflede med hans fader Niels Christensen, en ung karl der var trolofuet til hende oc falt ihiel under et lynglæss. Vide diarium p. 243 seq.

Fødde med Hans Lowenborg

2. Christen, der bleff døbt d. 8. april (lørdag) for misericord. Døde d. 12. octobr. ao. 76, 27 uger 1 dag gmml.

3. Naunløs med Hans Lowenborg d. 5. nov. ao. 78. /93/

4. Fødde hun i Colding Maren, slegfred med Jens Mansen, ao. 1680, bleff døbt aff gmml m. Ancher Sørensen paa alle helgenis dag [1. nov.] i Colding kircke.

† Paul Sørensen fød i Seest 1615, døbt (søndag) exaudi [21. maj] gifft i Dalby med Anne Henrichs d., der hun døde i Colding ao. 58 fick hand Mette Hans d. sal. Hans Sørensens aff Dallerup oc bleff i Seest aff h. Ancher Buck veiet sammen ao. 62.

Deris børn i Seest fødde:

† 1. Severin Pauli fød ao. 1663, døbt mittsommers dag, bleff gifft i Kiøbenhavn ao. 94.

† 2. Hans fød ibidem ao. 1664, 8 dage for juelafften, drog ad Engelland 1685, langfredag.

3. Jeb, fød i Wonsiel ao. 1666 in januario, døbt d. 28. jan. (søndag) 4. epiphan.

† 4. Morten fød 1669 in januar, døde 13 uger gmml.

Faderen døde ao. 89 d. 20. julij (lørdag). in diario part. 3. pag. 233. /94/

Moderen Mette Hans d. Paul Sørensens er fød i Dallerup ao. 1626 in septembri. Vide personalia ejus part. 3. diarij p. 239, obijt [døde] in Wonsiel ao. 1700 d. 6. nov. (lørdag) ætatis 74 annos & 6 septimanas [uger].

/95/ Søren Knutzen Hiuler, fød i Leuring ved Wiborg

† Maren Jonas d. fød i Seemb sogn, døde d. 29. nov. paa 1. advent søndag ao. 96.

Komme i ecteskab sammen ao. 1683 paa 1. advent (søndag) d. 2. decembris.

Deris børn:

1. Christin, døbt d. 17. aug. (søndag) 12. trin ao. 84.
2. Johanne, døbt d. 13. martij (søndag) judica ao. 87.
3. Jonas døbt d. 22. junij (søndag) 1. trin. ao. 1690.
4. Knud fød d. 27. martij (mandag) æffter lætare ao. 93.

Søren Knutzen

Gertrud Christens d.

blefue trolofuede i Dalby kircke ao. 97 (søndag) reminiscere [28. febr.], copulerede torsdagen æffter paaske den 8. aprilis ao. 97.

Deris barn:

1. Maren, bleff fød ao. 98 om natten for lætare søndag [2. april], døbt onsdagen deræffter den 6. aprilis.

2. Inger fød ao. 1701 d. 20. jan (torsdag) om natten, døbt (søndag) septuag. [23. jan.].

Hans moder [Navnet mangler] kom hid til ham ao. 1701. Hendis mand Knud Schreder døde hende fra ao. 72 for 29 aar siden. Hun kunde gaa i kejsers tijd, oc har da været 2 aar gmml. --- 76 /96/

† 3 Christian døbt d. 28. febr. 1704, døde d. 14. aug. (torsdag) 24 uger gmml.

/97/ And. Paulsens landbohl

Claus Persen fød i Torstrup sogn udi Sijg biu 1644

Maren Pauls d. fød 1649. blefue her vejiede sammen ao. 1678 (søndag) 1. trin. d. 2. junij.

Deris børn:

1. Peder, døbt d. 24. aug. (søndag) 10. trin. ao. 79.

2. Maren, døbt (søndag) sexag. [19. febr.] ao. 82.

† 3. Anne, døbt (søndag) 24. trin. [9. nov.] ao. 84, døde ao. 86 d. 5. sept. 2 aar 3: 9 uger gmml.

† 4. Paul, hiemdøbt d. 13. julij (onsdag) post 7. trin. ao. 87, døde d. 24. febr. (fredag) ao. 88.

5. Margarete, hiemdøbt suag d. 10. julij (onsdag) post 6. trin. ao. 89.

/98/ Her er en ryter quarteer hos.

/99/ Jesper Clausens landbohl:

Peder Sørensen,

Mette Christens d. er fød i Nykiøbing i Mors 1643.

Blefue her sammenvejede (søndag) 15. trin. [16. sept.] ao. 83, vide catalogum desponsatorum [se fortegnelsen over trolovede].

Deris barn:

Maren, bleff hiemdøbt i svaghed d. 9. julij (lørdag) for (søndag) 7. trin. ao. 87.

Willads Pedersen oc Maren Mogens d.

komme med bevijis fra h. Hans Jørgensen i Nykircke til os, oc hafue haft børn

1 † Jens, fød i Mausing i Windersløff sogn, døde 1½ aar gmml. i Colding-Morten.

2 † Jens, her fød oc i zarthed hiemdøbt paa himmelfærds dag [12. maj] ao. 81. Døde [overstreget] oc jordeadis (torsdag) post exaudi [19. maj] ao. 81.

3 † et dødfød pigebarn d. 23. april (søndag) afften ao. 82.

4 † Bodel, fød den 23. junij ao. 83, døde d. 18. junij (onsdag) 4 uger oc 3 dage gmml.

Hustruen døde d. 3. aug. 10. tr. søndags afften ao. 1684, ætatis 35 aar oc 14 uger. /100/

Hans andet gifftermaal

Willads Persen oc † Mett Mogens d.,

blefue sammenvejede (søndag) quinquagesima [1. marts] anno 1685.

Deris barn:

Peder, fød d. 19. julij (mandag) oc bleff (tirsdag) strax post 7. trin. hiemdøbt ao. 86.

Maren, døbt onsdagen post jubilate [9. maj] ao. 88.

Anne, døbt d. 5. martij (torsdag) post invocavit oc confirmert med kirckegangen (søndag) misericord. [26. april] ao. 1691.

† Søren, døbt (søndag) lætare [18. marts] ao. 94. Døde den 28. martij (onsdag) post judica 1. annunc. Mar.

† Bodel, døbt (søndag) septuag. [9. febr.] ao. 96, var fød d. 4. febr. om natten (tirsdag), døde 27 uger gmml.

Christen blef fød d. 22. martij om midnatt oc døbt 25. martij (lørdag) Vor Frudag 1702.

/101/ Udi Peder Hackis landbohl

† Jens Jensen, obijt 1704 d. 26. febr (tirsdag) i lüsningen

Gye Christens d, pater: Christen Gregersen.

Deris børn er icke her fødte.

Dreng Christen.

Jens Jensen er fød i Sillerslev sogn, Jerloff herret i Vendsyssel ao. 1660 i foraaet, der fienderne droge af Wendsyssel, oc der var blefuen fred.

Uxor Gyde er fød i Obeling by i Brøns sogn ao. 1658, fer. 2 om afftenen.

Hun har været i Aller sogn 7 aar, her i Wonsiel sogn 11 aar ao. 1704.

Matre Kiersten Matz d. Christen Gregersens.

/102/ [blank]

/103/ Christen Jensen Jerresen

Elsa Sørens d.

Blefue sammenveijede 3. juledag ao. 65.

Deris børn:

1. Maren, døbt d. 22. april (søndag) quasimod. ao. 1666.

† 2. Anna } Tuillinge, døbte i kirken, Anne oc Ingeborg haffde

† 3. Ingeborg } faet nøds daaben hiemme, men som dog kom til kircken med oc bekom hendis fadre, bleff hun confirmeret d. 22. febr. (søndag) sexagesima. Minor [den yngste] døde d. 5. martij (torsdag) 13 dage gmml. Major natû [den ældste] døde d. 31. martij (tirsdag) 5 uger 4 dage gammel ao. 1674.

4. Ingeborg, døbt d. 6. april 3. paaskedag ao. 1675.

5. Jens, døbt fastelauns søndag d. 13. febr. ao. 1681.

Disse børns moder døde ao. 90 d. 6 martij, 52 aar 3: 20 uger.

Christen Jensen Jerresen tog til æcte igien

Elsa Peders d., sal. Anders Paulsens ao. 1690 d. 1. nov. haffde ingen børn.

Han fick siden encken Ann Laurs Tusens daater /104/

Hun døde ao. 95 d. 23. januarij (onsdag)

Christen Jensen Jerresen tridie gang gifftede sig med Anne Laurs d. Tusens sal. Greg. Laursis encke, blefue aff h. Hans trolofuede d. 2. julij (tirsdag) visitationis Mariæ ao. 95, oc copulerede (søndag) 24. trin. d. 3. nov. aff hannem.

/105/ † Gregers Laursen

Anne Laurs d. Tusens, fød 1644 om Kyndelm.

Blefue sammenvejede ao. 69 d. 13. april 3. paaskedag.

Deris børn:

1. Laurs døbt (søndag) 24. trin. d. 13. nov. ao. 70.

2. Laurs, døbt 1. januarij (torsdag) ao. 74.

† 3. Paul, døbt d. 28. jan. (søndag) 4. epiphan ao. 77, døde 6 dage gammel.

4. Merret, døbt fastelauns søndag 10. febr. ao. 1678.

† 5. Paul døbt (søndag) misericord. [17. april] ao. 81, døde 27 uger gmml.

6. Caren, døbt aff h. Frid. i Biert (søndag) 14. trin. [9. sept.] ao. 83.

Faderen døde fra disse børn ao. 91, den 3. febr. Vide personalia p. 357.

/106/ [blank]

/107/ Peder Thomsen, natus 1609, vide part. 2. p. 510

2. conjugium [ægteskab]

Ann Bernts d. nata 1629 Mich. [Mikkelsdag]

sammenvejede i Colding ao. 60 aff h. Peder Jørgensen aff Hiarup.

Deris børn:

1. Mett, døbt her ao. 62, d. 2. julij (onsdag)

2. Maren, fød d. 19. jan. (torsdag) ao. 65, døde 13 uger oc 2 dage gmml.

Moderen døde ao. 65 d. 12. april (onsdag) 36 aar gmml.

Daateren Mett kom i ecteskab med Jørgen Christensen Mandüfel, en dreier oc soldat under capitain Sterup, ao. 93, 31 martij, der bleff ao. 94 uforvarendis ihielschutt aff bødelen i Colding.

Peder Thomsen 3. conjugium

Caren Niels d. Jisings nata 1622, vide part 3 p. 96, blefue sammenvejede ao. 67 (søndag) sexag. [10. febr.].

Hand døde ao. 83 d. 22. nov. (torsdag).

Hun døde ao. 86 d. 26. julij (mandag).

Caren Jisings eeniste sønn /108/

Hans Hansen Jising, fød her i biuen ao. 1645, bleff døbt paa langfredag [4. april] vide parentes [forældrene] part. 3. pag. 96, kom i ecteskab ao. 70 d. 13. nov. 24. trin. med

Maren Peders d. sal. And. Nissens,

deris barn (vide part 1 diarij p. 168)

Hans, døbt ao. 71 (søndag) 10. trin. d. 27. aug.

Moderen døde ao. 78 de. 4. majj (lørdag)

Hans Hansen Jising giftede sig igien ao. 79 d. 2. febr. [henvisnings tegn til nederst på siden:] med *Margarete Ivers d.* fød i Aggersborg 7 mijl hinside Wiborg ved Aggersund. Vide parentalia matris [se nekrolog over moderen] part. 3. pag. 386. Hun døde d. 9. nov. (torsdag) afften horâ 7 ao. 99. Deris børn:

1. Iver, døbt ao. 1680 fer. 3. paschatos [13. april].

2. Maren, døbt paa himmelfærdz dag ao. 84 [8. majj].

3. En dødfødde sønn, ao. 88 (søndag) 23. trin. [18. nov.], fød, jordet (onsdag).

Hans Hansen Jising giftede sig tridie gang med Maren Nissis d. 27. sept. 1703.

/109/ Ved Hans Jisings huus er en ryter-quartering.

/110/ [blank]

/111/ Lass Lassen, fød i Linderup by i Vendsyssel, Tolstrup sogn i Jerloff herret ao [årstal mangler]

Ann Tøgers d. fød ao. 49 om fastelaun, 12 uger ynger end Jess Tøgersen.

Deris børn hos os fødde:

† Elsa, døbt ao. 75 d. 10. martij (onsdag) post oculi, døde 17. martij ao. 75.

2. Tøger, døbt ao. 77 (søndag) 1. trin. d. 17. junij.

3. Elsabe, døbt den 5. jan. (søndag) ao. 79.

† 4. Lass, døbt den 6. martij (søndag) oculi ao. 81, døde d. 22. jun. 15 uger 5 dage gmml.

† 5. Kiersten, fød (fredag) for cantate [12. maj] døbt dnca. cantate ao. 82, døde ao. 1701 d. 13. sept. (tirsdag).

6. Caren, døbt d. 20. julij (søndag) 8. trin. ao. 84.

† 7. Maren hiemdøbt d. 15. jan. (lørdag) ao. 87, døde ao. 90, d. 28. julij noctû horâ 10 [kl. 22]

† 8. Ann, hiemdøbt onsdagen post reminisc. ao. 89 [27. febr.] døde d. 3. junij (mandag) morgen 14 uger gmml.

† 9. Jørgen Fridrich fød 12. maj (mandag) post jubilate, hiemdøbt d. 13. maj (tirsdag), døde d. 30. julij (onsdag) ao. 1690, 11 uger 1½ dag gmml.

/112/ her er ocsaa en ryter quartering ved huset, som hører Lawe Andersen til.

/113/ Michel Thøgersen

Caren Jørgens d. aff Lunde ved Vaarde, fød ao. 1650, komme i ecteskab tilsammen ao. 1680 (søndag) 23 æffter trin. [14. nov.]

† 1. Kiersten, bleff fød oc døbt (lørdag) afften for den 11. (søndag) trin. d. 13. aug. ao. 81., døde d. 24. aug. (onsdag) 12 dage gmml.

2. Thøger, døbt d. 29. sept. Mich. dag ao. 82.

3. Maren døbt den 5. jan. ao. 86.

4. Kiersten, fød den 9. junij (lørdag) ao. 88.

5. Anne, hiemmedøbt ao. 90 (søndag) 1. trin. [22. juni] pom. post partum [om eftermiddagen efter fødselen].

/114/ [blank]

/115/ Dorrothe Tøgers d. er fød ao. 1639 [udstreget:] (14 dage for juel) [ligeledes udstreget:] (pridie) omnium sanctorum d. 1. novemb.

Bleff trolofuet med Hans Anckersen aff Schartued, fordum i Tued. [udstreget:] (ao. 1660 i Wonsiel (søndag) 7. trin. d. 5. aug. non vult meminisse hujus [vil ikke huske det], men de sponsalia blefue dissolve-rede æffter en siugdum, elephantiasis kaldet, der m. Michael Dahlman kiendte ved en sictelse det hen med hendis affectu. Dog nogle aar der-æffter kom hun i ecteskab med)

Niels Pedersen aff Bælum, ao. 68 (søndag) 17. trin. d. 13. sept. (saa som ao. 64 de forrige sponsalia vaare ophæfuede ved h. probsten Rehefeld oc hun haffde ladet denne person for tilig komme sig nær, saa tilladtis ecteskabet)

Deris barn

1. Kiersten, fød i Colding 3. juldag 68, ao. 69 den 1. jan. døbt.

† 2. Peder, døbt d. 28. junij (onsdag) post 1. trin ao. 71, hand døde ao. 75 d. 1. maj (lørdag) morgen 4 aar 3: 8 uger gmml.

Bleff (medens manden Niels Pedersen Bælum var dragen fra hende bort til Kiøbenhavn /116/ oc sagdis at hafue været med i den skaanske krig, oc døde oc bleff borte) aff Hans Lowenborg tyngt med liffvets fruct oc fødde uden ecteskab:

3. Niels, der bleff døbt i huset d. 27. decembris (fredag) ao. 1678, døde ao. 87 skærtorsdags afften klokken 7 [24. marts], 9 aar gmml oc 13 uger.

Hun blef med Hans Lowenborg copulered ao. 1688 d. 10. sept. (mandag).

Hendis yngste søster Anne Tøgers d. er fød ao. 49, døbt himmel-færdz dag [3. maj].

Bleff bedragen aff en suend, som tiente hos Hans Pedersen, ao. 1683 i 6te uge for Michælis, oc kaldtis Michæl Sørensen. Hun fødde et pige-barn i Seestæd, Kiersten, oc stood der bood, oc har været siden her i meenigheden.

Kiersten Michæls d. var catechumene privatim (søndag) 19. trin. ao. 1701 [2. okt.] ætat 18.

/117/ De ældgamle kvinder, deris naune oc alder.

† Leene Jørgens er fød 1615 oc døbt paa s. Hans dag. Døde ao. 98 d. 27. martij (søndag).

† Maren Jacobs fød ao. 1613 d. 1. maij, vide personalia part. 3. pag. 405, døde ao. 99.

† Sara Jessis Matths d. aff Stendrup er fød aff h. Matz Jensen oc Elsa Iess d. ao. 1630 den 19. junij (søndag) oc bleff døbt den 27. junij. Hendis bryllup med Jess Iebsen stood ao. 1651 den 3. junij (tirsdag) i Wonsiel oc hendis stibfader h. Niels Hansen Riber udstyrede hende. † d. 11. jan. 1704.

Maren Niss Hansens fød ao. 30 s. Olai dag [29. juli]

/118/ † Lawe Pedersen er fød ao. 1622, 5 aar føre keiiserens folck kom i landet. Hand bleff gifft med

† Kiersten Hans d. aff Frørup, troloffuet ao. 59 (søndag) 11. trin. [14. aug.] i Colding, copulered i Wons. kircke (søndag) rogate [24. maj] ao. 63. Hun var 7 aar gmml, dend gang keisers folck drog aff landet, er saa oc fød ao. 1622.

Hand døde ao. 97 d. 16. aprilis. Hun døde ao. 1701 d. 14. nov.

/119/ † Mett Thomas d. er fød ao. 1638 d. 24. decembr., døde (mandag) afften d. 29. martij 1706.

Hun bleff tynget med lijfsfruct i Jütland oc kom her ud ao. 1666 oc fødte hendis sønn

Jens, der bleff døbt paa fastelauns søndag d. 25. febr. Hans fader bleff udlagd Iens Sarensen, som hun sagde.

Noch forsaa hun sig siden med Michel Jebsen, en løs karl oc fødte

† Ann, der bleff døbt ao. 75 (søndag) 13. trin. d. 29. aug., oc døde d. 10. martij (onsdag) ao. 76.

Hendis fad. Thom. Persen, mod. Ann Jens d. er fød i tieniste i Jess Rasmussens gaard, siug kom fra Dalb. festens øel, været 15 aar hos Mett Alberts.

/120/ [blank]

/121/ I det sønderste Konghuus

Jens Pedersen (Post) er fød i Jütland

Johanna Jess d. fød her ao. 1662, døbt den 9. julij (onsdag) post 6. trin. Blefue sammenveijet d. 15. julij (tirsdag) post 7. trin. ao. 1684.

Deris børn:

1. Caren, døbt d. 3. majj (søndag) miserie. ao. 85.

2. Elsabe fød d. 9. julij (fredag) afften, døbt den 18. julij (søndag) 7. trin. ao. 86.

† 3. Maren, hiemdøbt 2. juledag ao. 87, døde d. 7. febr. 88, 44 dage gmml.

4. Peder fød d. 24. april, bleff hiemdøbt (torsdag) d. 25. april post jubilate ao. 89.

5. Johanne, hiemdøbt d. 5. martij (torsdag) post invocavit ao. 1691.

6. Sara, døbt (søndag) lætare d. 26. martij ao. 1693.

7. Cathar. Maria bleff fød d. 12. aug, døbt den 15. aug. 11. (søndag) trin. ao. 97. De droge herfra ad Lolland.

/122/ Maren Sørens d. er fød 1642, torsdagen æffter paaskhelligdage. [14. apr.].

Hun fødte hendis sønn Jens, slegfred med sal. Matthias Raun, der døde corporal i Hollands krigstieniste, oc denne sønn tiente mangestedz i bondegierning oc døde her i byen ao. 1700 paa paaskedag [11. april].

Hun kom i ecteskab med Christen Dinnissøn ao. 1674 d. 26. aprilis (søndag) quasimodogeniti.

Deris sønn Dinnis Christensen bleff fød 1674, d. 6. decembris døbt, var 2den advent søndag.

Faderen Christen Dinsen døde ao. 1678, løfuerdagen for den 3. advent søndag [14. dec.] om afftenen horâ 8 ætatis 34 aar.

Siden har Maren Sørens d. siddet en eenlig encke oc haffde hendis yngste sønn ud at tiene paa fremmede stæder, saa vel som den eldste.

/123/ I det nørreste Konghuuß neden for Colding.

Paul Christensen vide ejus vitam in diphtera dalbyense [se hans levnedsløv i Dalby sogn]

Johanne Christens d.

Blefue i Dalby kircke æffter deris begiering sammenvejede, saasom hand sine venner oc fødzelstæd der hafuer, ao. 1690 paa fastelauns søndag [2. marts].

De hafue ingen arffvinger aff børn at være.

Hand er fød i Peder Gregersens gaard i Dalby ao. 1638 d. 29. julij s. Oluffs dag.

Hun er fød i norden ao. 1643 oc var et spæd barn, der suensken indfalt ao. 44 om h. 3 kongerstijd.

/124/ Søren Christensen Smed er fød 1658 i høst, hans søster Caren Christens d. er fød 1655 om pintze.

/125/ Ved Stangmoos Leed i Sønder Skowen.

Rasmus Nissen aff Alsøe ved Sønderborg i Keinis sogn, Kiersten Jørgens d. fød samedstedz.

Deris børn:

Wolff er fød ao. 77.

Nicolaus er fød ao. 78 om juel.

Jørgen er fød ao. 81.

Ann fød paa Alsø ao. 1684 mod 3 dage for juel.

† Synniet 1 fød her i schowen ao. 1688 tijsdagen for den 23. (søndag) trin. [13. nov.], døde ao. 89 d. 31. julij.

Synniet 2 døbt (søndag) quasimod. [3. april] ao. 1692.

De begafue sig at boo i Tued.

/126/ Peder Erichsen

Margarete Anchers d. ere copulerede 1701 den 3. febr.

Deris barn:

1. Cæcil blev fød den 17. julij (søndag) 8. trin. 1701

† 2. Niels, blev fød fredags afften den 31. aug. 1703, døde den 30. jan. 1704 22. uger o: 2 dage gmml.

† 3. Erich, blev døbt 1706 (søndag) 3. trin. [9. juni], døde d. 30. decembris om natten 1706.

/127/ Niels Henrichsen,

Ellen Jørgens d. blefue copulerede ao. 1702 den 23. nov. (torsdag).

Deris børn:

† 1. Jacob, blev fød 1703 den 30. majus, onsdags morgen. Døde 22 uger oc 4 dage gmml.

2. Frantz, blev fød den 6. febr. (fredag) 1705, horâ 10 ante meridiem [om formiddagen].

3. Niels er fød a. 1708.

/128/ [blank]

/129/ Lawe Andersen med

Inger Anders d. -vide antrorsum pag. 36 [se foran s. 36]

deris

† 1. søn Anders blev fød mandag afften effter den 3. advent søndag d. 12. decembris 1701, døde mandags morgen d. 2. jan. 1702, 21 dage gmml.

† 2. Anders, blev fød d. 19. martij (onsdag) i dimmelugen, oc hiemdøbt s. dag langfredag morgen 1704. Døde 1706 (fredag) afften d. 29. jan. 1 aar 44 uger oc 2 dage gmml.

/130/ Christen Pedersen Schowfoged ved Stangmoos Leed

Sara Jens d.

Blefue sammen vejiede ao. 1704 d. 23. octobris (torsdag).

Deris første barn:

Maren, blev døbt dncâ judica [21. marts] 1706.

/131/ Primitiæ christianismi Wonsyldensis
i.e.
Libellus Baptizatorum Wonsyldensium ab ao.
[Vonsilds kristne førstegrøde
d.v.s. Vonsilds dåbsbog fra år] 1659
d. 18. majj. (onsdag)

Døbte Wonsyld børn.

Ao. 1659 d. 24. majj (tirsdag) døbte jeg i Tved til Rasmus Niensens Jeb Matzen av Wonsyld-Sønderholm hans slegfred daater Kierstin, var 10 uger gammel, hand i hans enckemands sæde med Bold Henrichsd. av waar egn hijdkommen, avlet haffde.

D. 6. aug. aff Heersleff sogn døbte jeg udi Colding 1 liden piigje kaldet Mett. Peder N. daater av Heerslev.

1660 den 1. martij (torsdag) døbte jeg udi Colding Lußby Christen Sørensen Deijgaard hans sønn: Søren. Faddere vaare Hans Jensen, Thomas Jensen, borger, oc en quinde med naun Apollonia. /132/

D. 10. junij 1. pintzdag døbte jeg udi Colding Nils Hansen Juler hans sønn Hanß. Faddere vaare Hans Hansen av Seestæd, Peder Smed oc Laurst Schreder av Wonsziel. noch Kierstin Peder Langs i Colding.

Den 2. sept. (søndag) 11. post trin. døbte Peder Paulsen Smeds daater Maren, der sijden snart døde.

D. 19. decembris (onsdag) førde Maren Rasmusd. av Nør Stendrup et piigebarn til mit hus for Maren Jürgens d. av Orstorp, der heffde førre tient h. Jürgen i Biert: Same barn døbte jeg, oc blev kaldet: Caren. Faderen blev udlagd en karl ved naun Jens Vesterboe.

Ao. 1661, den 14. jan. døbte jeg udi Colding Jürgen Japsen --- Bindrup hans slegfred daater --- Ann Peders d. fordom sal. h. /133/ Antonij amme i Wonsziel: det blev kaldet: Mette.

D. 6. octobris (søndag) 17. trin. døbte jeg Jæb Jæspersen daater med naun Anne, min hustru bar hende /:†:/ [overstreget: oc gav hende til faddergave 1 mk. l.]

D. 20. octobris (søndag) 19. trin. døbte jeg Carsten Petersen en frijsis daater, med naun: Ingeburg, min hustru bar hende.

Anno 1662 (søndag) invocavit 16. febr. døbte jeg Peder Paulss. Smeds daater: no 1, Maren /:døde ao. 65. 16. april (søndag):/

(Onsdag) æffter invocavit d. 19. febr. døbte jeg Anders Ivarsens daater Maren min hustru bar hende /:bleff troloffvet (søndag) reminiscere med Peter Nielsen aff Seestæd d. 20. febr. 1687.

Den 5. martij (onsdag) post oculi døbte jeg Anders Nielsens sønn: Nijss /:†:/ /133b/

Ao. 1662 d. 16. aprilis (onsdag) post miseric. dni. døbte probsten av Hadersleff m. Bonaventura Rehefeld min daater Christina Rüdinn. Anna m. Anckers av Colding bar. Margarete m. Drejers av Hadersleff holte hende. H. Ancker Buck av Seested, h. Ancher Mogensen av Colding, h. Peder Jürgensen av Jarup, h. Claus i Stepping oc herritzfogden Johann Horstmann vaare faddere æffter den tijds skick oc tilstand. /:fick til æcte ao. 1686 d. 4. martij dn. Joh. Nijssen, theol. stud.:/

D. 4. majus (søndag) rogate døbte jeg Anders Paulsens daater Kiersten /:fick til æcte 1684 d. 18. nov. Matths Jessen, døde ao. 92 d. 11. junij (lørdag) aften, horâ halff 10.:/

D. 8 majus, himmelfærds dag døbte jeg Niels Julers daater Caren.

3. pintzedag d. 20. majus døbte jeg Matths Jæbsens sønn: Jess. Birgitt Hanses av Gammelby bar, oc Conrad Schmid av Colding holte hannem. /134/

Ao. 1662 d. 2. julij, vor fru dag (onsdag) døbte jeg Peder Thomsens daater Mett /:hun fick Jørgen Mandüfel Christensen en soldat oc dreier aff Odensee en enckemand.:/

D 9. julij (onsdag) post 6. trin. døbte jeg Jess Jabsens liden daater Johanna /:fick til æcte 1684 d. 15. julij (tirsdag) Jens Pedersen Post udi Konghuset:/

Den 28. sept. (søndag) 18. trin. døbte jeg Anders Richartsens sønn: Richard.

Anno 1663 d. 14. junij h. trefoldighed (søndag) døbte jeg Matths Jæbsens tvilling børn, sønnen Jæb, daateren Bold. /:døde:/

D. 26. decembris 2. juledag døbte jeg Jens Jerresens sønn: Hanß. /:døde (tirsdag) 12. jan. 1664:/ /134b/

1664 d. 4. martij (fredag) æffter invocavit døbte probsten av Haderslev m. Bonaventura Rehefeld min anden daater Margarete Rüdinn. Ann

Hansd. borgermester Hans Christians hustru av Haderslev bar, oc Ann Eliasd. Eisenberg Jeremias Splets hustru holte hende. H. Claus Lauritzen av Stepping stoed fadder for h. Jacob i Starup, dn. Laur Gontzager rector scholæ i Colding med Abigael m. Anckers d. av Colding vaare fadderer /:døde:/

Den 4. majj (onsdag) effter jubilate blef Jeb Smedz oc Margrete Pauls d. søn Niels døbt.

D. 28 majj pintzafften (lørdag) døbte jeg i huset Matths Jæbsens 2 døttrer som vaare om morgenen fødde, Den ældste kaldtis Kiersten, den anden Mett. Blev æffter moderens død til kircken førde oc confirmerde 1. trin. (søndag) 12. junij /:døde:/

D. 15. junij (onsdag) æffter 1. trin. døbte jeg Tonius Straarup oc Kiersten Huggers sønn Jens Straarup. /:døde:/ /135/

1664 den 24. julij (søndag) 7. trin. Niels Julers oc Maren Hansd. deres daater Maren døbt.

D. 21. aug. (søndag) 11. trin. Jens Sørensens oc Johanna Nijssd. sønn Matths døbt.

D. 6. nov. (søndag) 22. trin. Jess Laurtzens oc Chrisit Richards daaters sønn Laurtz døbt. Jæb Jæspersen holte hannem. Min hustru bar hannem.

Anno 1665.

D. 22. januarij (søndag) septuag. døbte jeg Peder Thomsens oc Anna Berns d. daater, Maren min hustru bar oc Caren Jæb Jespersens holte hende. /:døde:/

D. 29. januarij (søndag) sexagesim Jess Jæbsens oc Sara Matths d. daater Caren døbt. Walb. Rüdinn oc Beege Jacobsd. baare oc holte hende /:døde:/ /135b/

1665 d. 2. febr. kyndilmiss dag, Anders Paulsens oc Maren Hans d. sønn Paul døbt. Min hustru bar, Jæb Pederss av Biert holte hannem. Bleff døbt æffter faderens begiering med Paul Pedersens naun er saa hans naun Paul Pedersen Andersen

D. 1 martij (onsdag) post (søndag) oculi Jess Andersens oc Dorothea Knuds d. tvillinge sønner, der om natten tilforne hiemme haffde faet den for nøden quindelige daab ved min hustru, komme til kircken oc bleve confirmerede: min hustru bar den ældste: Anders, Beege Ivar Jensens bar den anden: Knud. Hans Røde min fader holdte den ældste, Søren Andersen den anden. /:døde:/

D. 8. martij (onsdag) æffter lætare And. Ivarsens oc Kiersten Laurs d. sønn Claus døbt.

D. 18. aprilis (tirsdag) æffter jubilate bleff hiemdøbt strax æffter fødzenen Peder /136/ Peder Paulsen Smids oc Maren Tøgers d. deres daater Maren /:døde:/

D. 13. majus pintzafften døbte jeg hiem Jens Jerresens oc Barbara Anders d. deris tvilling daater Ingeburg; søstren fick i hast den nøds quindelig daab, dog døde naunløß, førend jeg kom ad døbe den anden. Min hustru bar, oc beege Ivars holte hende. /:døde:/

D. 21. aug. (mandag) post 13. trin. (søndag) hiemdøbte jeg Matths Jensen Degens oc Ingeborg Hans d. deres tvilling sønn oc daater, Jacob oc Maren. /:døde:/

Anno 1666

D. 28. januarij (søndag) 4. post epiphan. døbte jeg Paul Sørensens oc Mette Hans d. sønn Jæb.

D. 25. febr. (søndag) quinquages. døbte jeg Mett Thomas d. Hoppis hendis /136b/ med Jens Sarsen i Jüdlund slegfred avlede sønn Jens. Min hustru bar oc Matths Degen holte hannem.

Mellom den 4. oc 5. martij om natten klokken 12 døbte jeg Tyre Nijss Persen Grands daater av Biert oc Ivar Christensen en fræmmed karls deris slegfreden tvilling børn, oc kaldtis de Nijss oc Jeng. Hand døde d. 5. martij (mandag) om morgenen oc hun d. 6. martij (tirsdag).

D. 11. martij (søndag) reminiscere Jens Sørensens oc Johannæ Nijss daaters sønn Søren døbt.

D. 28. martij (onsdag) post lætare Jess Andersens oc Dorothe Knuds d. liden daater Cæcil døbt.

D. 22. april (søndag) quasimodog. Christen Jensen oc Elsa Søren d. deris daater Maren døbt. 16 uger æffter copulationen /137/

1666 d. 16. aug. (torsdag) post 9. trin. Matths Jensen Degens oc Ingeborg Hans s. deris sønn Jacob døbt Magdalene H. Lawes bar oc Hans Råde oldefaderen holte hannem. Dn. Georg Schröder oc Nijss Jürgensen med Maren And. Paulsens oc Bold Jæbsd. fasteren, vaare faddere /:fødd d. 11. aug. (lørdag) om morgenen horâ 7 i tiurens tegn:/

D. 30. sept. (søndag) 16. post trin. Jens Jerresens oc Barbara And. d. deres sønn Henrich døbt. Beege Ivars bar oc Søren Andersen holte hannem. Georg Schröder var fadder /:døde ao. 76:/

D. 15. nov. (torsdag) post dncam 22. trin. Ann Laurtz Paulsens

(Tusens) daaters /:†:/ med Bärtel Jensen Baadmand, en ectemand i Tveed i horeri avled daater hiemdøbt i Jens Jerresens huß oc kaldet: Merret.

D. 18. decembris (tirsdag) post. 3. adventus døbte h. Christoph Schröder av Wahnßbeck min sønn Antonius Rude udi kircken /137b/ Elsebe rittmeister Langmossis hustru av Beyrholm bar hannem, min fader Hanß Rude holte hannem, h. Lawe Ivarsen av Tyrstryp, dn. Georgius Schröder min svoger, Catharin h. Peters av Aller, oc min søster Elsabe Rüdinn vaare faddere. /:Gud forfræm hannem oc alle frommes børn! natus inter 6 & 7 decembris noctu horâ 11 in signo leonis et virginis [er født mellem d. 6 og 7. dec. om natten kl. 11 i løvens og jomfruens tegn]:/

Anno 1667

D. 20 januarij (søndag) 2. epiphan. Jess Lauritzens oc Chrisit Richardsd. liden daater Inger, bar min hustru oc Beege Ivars holte til daaben.

D. 17. febr. (søndag) esto mihi døbte jeg om afftenen i Tonius Lauritzens huß Inger Niels d. (hvis fader haffde fordom været degen til Starup oc Niebüll sogner, boode sijden i Colding) hendis barn hun i skørlevnet med Hans Nielsen en soldat i Tynder avlet haffde, oc blev det kaldet: Peder. /138/

1667 d. 24. febr. (søndag) invocavit Tonius Strarup oc Kiersten Huggers daater Maren døbt. Min hustru bar oc Beege Ivars holte hende /:†:/

Den 31. martij (søndag) palmarum Ann Bernts d. slegfred sønn med Daniel, Hans Simensens sønn avlet, døbt oc kaldet Peder. Min hustru bar oc sognefogden And. Paulsen holte hannem /:†:/

Den 14. aprilis (søndag) quasimodogeniti Elsa Æschyls d. slegfred Sønn Christian, avlet med Peder Jensen Ryter døbt. Min hustru bar oc And. Paulsen holte hannem /:† døde 14 uger gmml.:/

D. 23. aprilis (tirsdag) post misericord. Laurtz Pedersens oc Bold Jæbsd. deres daater Maren døbt. Min hustru bar, oc Mett Udis d. holte hende, av Colding. /138b/

1667 d. 4. aug. (søndag) 9. trin. Anders Paulsens oc Maren Hans d. deres daater Maren døbt. Min hustru bar oc Magdalene Ude Bärtelsens av Colding holte hende.

D. 29. sept. s. Michals dag Maren Christens d. hendes slegfred barn hun med Nijß Jæbsen av Schatz avled haffde, døbt oc kaldet Lauritz.

Min hustru bar, Ivar Jensen holte oc Nijß Jürgensen, Hans Persen, Mett Pedersd. med Kiersten Lassd. vaare faddere.

D. 20. octobr (søndag) 20. trin. Anders Ivarsens oc Kiersten Lawes d. deres sønn Lawe døbt. Min hustru bar oc Søren Andersen holte hannem.

D. 10. novembr. (søndag) 23. trin. Morten Jensen Julers oc Maren Mortens liden daater Inger døbt. Min hustru bar oc Caren Jeppes holte hende. /138ba/

1667 d. 17. nov. (søndag) 24. trin. Jürgen Harmens Bull Schmid oc Elen Ebbes d. deres sønn: Harmen døbt. Min hustru bar oc Iver Jensen holte hannem.

D. 27. decembr. 3. juledag døbte et æcte barn i Peder Thomsens huß oc kaldte det Peder. Faderen var en skoflecker.

Anno 1668

D. 3. majus (søndag) exaudi Ivar Andersen oc Ann Ivars daater døbt oc kaldet deris daater Anne

D. 16. junij (tirsdag) post 4. trin. døbte Matths Jensen Degens oc Ingeborg Hans d. deres sønn: Jess. Min hustru bar, Matths Jæbsen holte hannem, Nijß Jürgensen var fadder. /138bb/

1668 den 13. nov. (fredag) post 25. trin. fik Jess Andersens oc Dorothe Knuds d. deres i morgenstunden svag fødte daater av en gudfryctig matrone nøds daaben oc kaldtis Bodel :/:†:/ oc døde 1 stund der æffter.

D. 15. nov. (søndag) 26. trin. Jæb Nijssen Smeds oc Margarete Pauls d. deres sønn: Albert. Min hustru bar, Hans Jacobsen av Straarup holte hannem, Jürgen Schröder oc Ann Matthis d. vaare faddere :/:fød den 12. nov. Peder no. 3 er født i Aitrup ao. 66, 6 dage æffter.:/

Anno 1669

D. 1. jan. (fredag) Jess Laurtzens oc Chrisit Richards d. sønn Richard døbt. Min hustru bar, Tonius Laurtzen holte hannem Hans Lowenborg oc Caren Ivar Jensens d. vaare faddere.

D. 10. jan. (søndag) 1. epiphan. Paul Sørensens oc Mette Pauls, sønn Morten døbt. Min hustru bar oc And. Paulsen holte hannem, Matths Jebss oc Ann Mathis d. vaare fadderer. /:døde:/ /139/

1669 d. 25. martij vor fru dag Laurtz Pedersen oc Bold Jæbs d. deres sønn Jæb døbt. Hans Mauritzen av Colding holte hannem min hustru bar hannem, Maren Pers d. sal. Peder Udsens d. av Colding med Hans Pedersen vaare fadderer.

D. 31. majus, 2. pintz dag Morten Jensen Julers oc Maren Nijß d. deres daater Inger døbt. Min hustru bar, Margrete Udrijders holte hende, Maren Peder Udsens d. med Matthis Jürgensen oc Tonius Laurtzen vaare faddere.

D. 13. junij (søndag) 1. trin. Jens Sørensens oc Johannæ Nijss d. liden daater Maren døbt. Min hustru bar oc Maren Anders Gregersens av Brabeck holte hende.

D. 11. julij (søndag) 5. trin. Albert Pedersens oc Mette Peders d. sønn Peter døbt. Min hustru bar, Iver Jenss holte hannem. Georg Schrøder, Abigael m. Anchers d. oc Maren Peder Udsens d. av Colding vaare fadderer. /139b/

1669 d. 17. octobr. (søndag) 19. trin. Jess Andersens oc Dorothe Knuds d. deres liden daater Bodel døbt. Min hustru bar, Caren Jeppis holte hende, Søren Andersen oc Caren Ivars d. vaare fadderer.

Anno 1670

Den 1. jan. (lørdag). Hans Wies oc Catharine Carstens d. Remers deres sønn: Hans døbt. Min hustru bar, Anders Paulsen holte hannem. Laurtz Toniussen, Anders Matthisen oc Caren Ivars d. vaare fadderer.

Den 19. jan. (onsdag) post 2. epiphan. Anders Paulsens oc Maren Hans d. deres daater Maren døbt. Min hustru bar oc Catharin h. Peders av Aller holte hende. Dn. Georg Schrøder oc Inger Matths Anders daater av Sølund med Ann Matthis d. begge festemøer vaare fadderer /140/

1670 den 11. febr. (fredag) post sexag. hiemdøbte Nijss Jürgensens oc Kierstin Outesd. svagfødde daater Mette. Min hustru holte hende udi naboernes tilstædeværelse. Blev moderens kirkegang til kircken førd oc fremstillet med velsignelse d. 17. april (søndag) misericord.

D. 20. martij (søndag) judica Jens Matthsens murmandens oc Anne Jenses sønn Matths døbt. Min hustru bar oc Hans Michelsen av Colding holte hannem. Laurtz Toniussen oc Caren Ivars d. vaare fadderer.

D. 21. aprilis (torsdag) post misericord. Matths Jensen Degens oc Ingeborg Matths Jensens deres daater Gunder døbt. Min hustru bar, Leene Ude Bærtelsens av Colding holte hende, Annchen Klinges av møllen oc Caren Ivars d. vaare fadderer, item Hans Jacobsen paa Straarup.

D. 5. majus (torsdag) æffter cantate døbte And. Ivarsens oc Kirstin Andersens sønn Anders, min hustru bar oc Conrad Schmidt av Colding holte hannem. /:døde den 22. majj 1676:/ /140b/

1670 d. 12. junij (søndag) 2. trin. døbte Nijs Hansen Tingleff oc Birgitte Nijsses deres daater Catharina /:†:/ Min hustru bar, Maren Anders Paulsens holte hende. Barbara Gregers d. vaar fadderske. /:døde d. 5. sept. ætatis 13 uger oc 2 dage:/

D. 14. junij (tirsdag) post 2. trin. døbte Laurtz Michelsen oc Bodel Nijssd. deres sønn Jess. Min hustru bar, Nijss Christensen holte hannem, Bold Laurtz Persens oc Maren Matths d. vaare faddersker.

D. 21. augusti (søndag) 12. trin. Albert Pedersens oc Mett Peders d. deres daater Maren døbt. Min hustru bar, Magdalene h. Laurs av Tyrstrup holte hende, oc Lisbeth Peder Udsens d. med Caren Matths oc Laurtz Toniussen vaare fadderer.

D. 20. sept. (tirsdag) post 16. trin. Jürgen Harmens Smid oc Elen Ebbes d. deres daater Christin døbt. Min hustru bar, Elsebe Erichs holte hende oc Hans Buck guldsmed av Colding var faddder. /141/

1670 den 5. nov. (lørdag) ante 23. trin. hiemdøbte jeg Maren Sørensen d. slegfred barn, hun med Matthis Raun, capitainens paa Biendrupgaard hans sønn syndig avlet haffde. Barnet blev kaldet: Jens /:Confirmatus ad ss. synaxin [ved den hellige nadver] (søndag) reminiscere ao. 1689:/ [24. febr.]

Den 13. nov. (søndag) 24. trin. Gregers Laurtzens oc Ann Laurtz d. sønn Laurtz døbt. Min hustru bar, Anders Paulsen holte, Laurtz Toniussen, Hans Lowenborg med Walburg Tusens vaare fadderer.

Anno 1671

D. 8. januar (søndag) 1. epiphan. døbte jeg Jens Jensens oc Gyde Jürgens d. deres daater Apollonia. Min hustru bar oc Caren Jappes holte hende. NB hun fødte i den 22. uge æfter brylluppet, i den 43. uge æfter troløvelsen. De redimerede obenbar skriftemaal med en mulct hos generalsuperintendenten. /141b/

1671 d. 14. jan. (lørdag) ante 2. epiphan. hiemdøbte jeg Erich Laurtzens oc Elsebe Ivars d. liden sønn Lauritz blev fød i den 27. uge æfter brylluppet – de 13 uger som fattes, bleve de i consistorio frikiend for, av de særlige tilfald moderen haffde hafft.

D. 22. jan. (søndag) 3. epiphan. Gabriel Müllers, snedkerens, oc Mariæ Bernts d. deres sønn Johannes. Min hustru bar hannem.

D. 12. febr. (søndag) 6. epiphan. Ingier Christens d. hendes slegfred sønn med Hanß Jising avlet, døbt, nomine: Christen. Matths Persens hustru Johanna bar oc And. Paulsen holte hannem.

D. 1. martij (onsdag) post sexag. døbte, medens jeg communicerede, m. Joh. Schmidt Morten Jensen Juler oc Maren Nijss d. deres liden sønn Nijß. Min hustru bar, Matthis Jürgensen holte hannem, Hans Bockholt, ryteren paa gaarden med Nijß Jürgensen oc Caren Jepes vaare fadderer. /142/

1671 den 6. aprilis (torsdag) post lætare Anders Paulsens oc Maren Hansd. sønn Hans døbt. Min hustru bar, hans moderbroder ung Hans Hanßen av Waar marck holte hannem. Georg Schröder oc min søster Elsabe Rüdinn vaare fadderer.

Den 21. aprilis langfredag døbte Ann Henrichs d. slegfred dreng Niels, hun med Jens Nielsen /i Højer:/ Christen Lunds broder i utuct avled haffde, Min hustru bar, Georg Schröder holte hannem, min søster Elsabe oc Hans Pedersen vaare fadderer. /:Hand besøgte mig ao. 95 d. 11. octobr. kom fra Rensborg i marchen oc er soldat under capitain Haberloh 7 aar:/

D. 14. majus (søndag) jubilate Jæb Nijssen Julers oc Ingier Nielsd. av Stendrup deres søn Nijss døbt. Dn. Georg Schröder holte, min hustru bar hannem, Matthis Jürgensen oc Nijss Jürgensen vaare faddere.

D. 15 majus (mandag) post jubilate døbte jeg hiem Jens Sørensens oc Dorothe Erichs d. svagfødd daater Caren i naboernis nærværelse. /:døde d. 16. oc blev jordet d. 19. majus (fredag):/ /142b/

1671 den 26. maji (fredag) post cantate. Nijss Jürgensens oc Kierstin Outes d. liden daater Caren døbt. Min hustru bar, Hans Haves hustru holte hende. Laurtz Persen med Ingeborg Niels d. av Brabeck oc Caren Jepes vaare faddere.

Den 25. junij (søndag) 1. trin. Jæb Nielsen Smed oc Margaret Pauls d. deres sønn Anders døbt. Min hustru bar hannem, Jess Nielsen Smed av Biert var fadder. Georg Schröder holte hannem.

Den 28. junij (onsdag) post 1. trin. døbte Dorreth Tøgers d. oc Nils Pedersens æcte sønn Peder min hustru bar, Laurtz Pedersen holte hannem, Jess Pedersen, Maren Pedersd. av Bælum samt Maren Jæbsd. vaare fadderer.

D. 7. julij (fredag) post visit. Mariæ døbte Maren Mortens d. slegfred daater Ann, faderen var en ryter Jens Jensen av Vyff norden Colding. Hun laa i Peder Paulsens cammer. /143/

1671 d. 27. aug. (søndag) 10. trin. døbte Hans Jisings oc Maren Peders d. deres søn Hans. Min hustru bar, Erich Laurtzen holte hannem.

D. 24. sept. (søndag) 14. trin. døbte Nijss Bruns oc Mett Bärtels d. sønn Ivar. Min hustru bar, Iver Jensen holte hannem, Laurs Toniussen, Laurs Tusen oc Maren Peders vaare fadderer.

Den 20. octobr. (fredag) post 17. trin. døbte probsten av Haderslev m. Christoph Krahe min daater Margarete, den 2. av dette naun. Margarete Neumans tolderske bar, Christina Johan Lehmeyers husfogsdske ud Colding holte hende, h. Jens Buck av Maybüll, Hans Jacobss. Foed paa Straarup oc Sophia Mickelsd. af Anderup vaare fadderer /:Hun døde pige ao. 1689 d. 7. jan. (mandag) bleff heederligen begravden d. 17. jan. (torsdag). :/ /143b/

1671 den. 25. octobr. (onsdag) post 18. trin. Gertrud Nijs d.s slegfred barn med Terckul Terckulsen av Stepping sogn i Bastrup avlet, døbt oc kaldet Mett. Caren Jeppis bar oc Kierstin Outes d. holte det. Min søster Elsebe oc min daater Maria Raffinn vaare faddersker. /:døde d. 19. decembr.:/

D. 29. decemb. (fredag) post nativ. Christi døbte jeg hiem i huset Laurs Pedersens oc Bold Jæbs d. deres søn Peder. Min hustru bar, And. Paulss. holte hannem. /:† blev i kircken confirmeret (søndag) sexag. [11. febr.], døde pintzmorgen ao. 72:/

Anno 1672

D. 1. januarij (mandag) Matths Jensen oc Ingeburg Hans d. deres sønn Johannes, døbt av h. Christen Christensen Humblet til Stendrup. Johanna h. Christens av Stendrup bar. Jeg holdte hannem til daaben. Erich Laurtzen var fadder. /144/

1672 d. 28. januarij (søndag) 4. epiphan. døbte jeg i huset Leene Bernts d. oc Lass Hansen av Orstorp deres slegfred barn, Merret.

D. 10. martij (søndag) oculi Jenss Jensens oc Gyde Jürgens d. deres sønn Jürgen døbt. Maren Anders Paulsens bar, oc Nijss Jürgensen holte hannem. Nijß Christensen, Maren Jürgens d. oc Johanna Jens d. vaare fadderer. /:døde d. 28. octob. (mandag) ao. 72:/

D. 13. martij (onsdag) post oculi Maren Suens d. av Seestæd oc Jæb Andersens ibidem deres slegfred sønn Christen /:icke:/ hiemdøbt, men i kircken. Min hustru bar, Nijss Christensen holte hannem, Caren sal. Jeb Jespersen oc Christen Nielßen vaare fadderer. /144b/

1672 d. 20 martij (onsdag) post lætare Jess Andersens oc Dorothe Knuds d. deres daater Elen /:†:/ døbt. Caren Jeb Jespersens bar, oc Maren Anders Paulsens holte hende. Inger Nijß d. vaar fadderske.

D. 22. martij (fredag) post lætare Peder Jæbsens oc Maren Jess d. deres utijdig levendis fruct /:†:/ fick den quindelig nøds daab oc blev kaldet Jeb. Den 27. martij (onsdag) post judica laa det in agone [i dødskamp] oc jeg blev kaldet at læse der over. Giorde bønn et sololoquium [enetale] til Gud for barnet oc velsignede det /:døde d. 3. april (onsdag):/

D. 31. martij (søndag) palmarum Laurtz Toniussens oc Ann Matthis d. deres daater: Anna-Maria, døbt. Toldersken Margarete Neumanns av Colding bar, Agatha h. Anckers av Colding holte hende /:døde ao. 1689 d. 18. majj paa pintzeafften i morgenstunden:/ /145/

1672 den 4. aprilis Grün (Donnerstag) des Reuters Hans Herbsten und Mariæ Helckinn Sohn Jochim-Christoph in der Kirchen getaufft, des H. Henrich Neumann Zollnern aus Coldingen Liebste, Fr. Margarete trug das Kind, der Reuter Hans Bockholt hielt es. Magdalene Jürgens Arends war Gevatterinn.

D. 9. aprilis 3. Oster Tag tauffte ich des Reuters Christian-Ernst Bennicken und Margareten Schlüterinnen Sohn: David-Nicolaj, daheim, meine Fraw trug das Kind. Jacob Nicolai weylant Leutenant von Seestæd hielt es, Henrich Metz und Hans Hort waren Gevattere.

D. 28. aprilis (søndag) jubilate Jens Sørensens oc Johannæ Nijss d. deres daater Caren døbt. Maren Anders Paulsens bar, Caren Søren Natlers av Tveed holte hende. Ann Christen Ovgards av Lunderschow, Ingeburg Nielsd. /145b/ av Brabæck oc Laurtz Toniussen vaare fadderer.

D. 18. augusti (søndag) 11. trin. Albert Pedersens oc Mette Peders d. deres daater Sara døbt. Caren sal. Christian Jensen Liem, herritzfogdens av Orstorp, bar, Elsa Erich Christensens av Seestæd holte hende. Rachel Christians d. av Orstorp var fadderske med Erich Lurtzen oc Laurtz Toniussen.

Den 12. nov. (tirsdag) post 23. trin. Jesper Clausens oc Maren Matths d. deres sønn Peder hiemdøbt i svaghed. Kom sijden d. 22. nov. (fredag) post 24. trin. (søndag) til kircken. Matths Hack holte hannem, Bold Christians d. av Orstorp samt Hans Jacobsen Foed av Strarup, oc Matths Hackes anden daater-mand av Herndorp vaare fadderer. /146/

1672 den 29. decembr. (søndag) post nativitatem Christi Jürgen Harmens Smeds oc Elen Ebbes daaters, deres daater Margarete døbt. Margaret Hans Buckes Guldsmeds av Colding bar, oc Kierstin Nijß Jürgensens holte hende. Jess Andersen oc Barbara Gregers d. vaare fadderer.

Anno 1673.

Den 26. januarij (søndag) septuages. Peder Jæbsens oc Maren Jess d. deres sønn: Jæb, døbt /:no. 2. ille vivit [denne levede]:/. Hans Christensen av Bockshawe udi Fielstrup sogn holte, min hustru bar hannem. Erich Laurtzen, ung Iver Tulliusen av Tveed med Hanss Andersens daater av Biert vaare fadderer. /146b/

1673 d. 2. martij (søndag) oculi Anders Ivarsens oc Kiersten Lawes d. deres sønn Paul døbt. Ingeburg Matths Jensens Degens bar. And. Paulsen holte hannem. Maria Anton d. Raffinn var fadderske.

D. 17. martij (mandag) post judica døbte jeg Kiersten Rasmus d. av Bierge sogn under h. Dionys i Nebsager (Rostragiensis) hendes slegfred sønn Søren, udi Peder Paulsens huuß. Barnets fader udlagde hun en ryter Dehtlov Clausen.

D. 1. aprilis, fer. 3. paschatos døbte Jens Christensen Murmands oc Maren Jenses deres sønn Christen, min hustru bar, And. Paulsen holte hannem, Jess Andersen oc Ann Peders Schreders daater vaare fadderer. /147/

1673 d. 13. aprilis (søndag) misericord. Nijs Ivarsen Bruns oc Mette Bärtels d. deres daater Cæcil døbt. Min hustru bar, Elsbe Erichs holte hende: Bold Jæbs d. oc Henrich Jensen Timmermand samt Mett Albertes vaare fadderer.

D. 21. junij (lørdag) ante 4. trin. Erich Lauritzens oc Elsabe Ivars d. deres daater Rebecca døbt. Min hustru holte hende. Matths Degen, Jens Murmand oc Leen Jürgens vaare til stæde udi huuset. Blev sijden d. 10. aug. (søndag) 11. trin. ført til kircken oc fick sine fadderer. H. Lago Ivarsen av Tyrestrup, Hans Jacobss. Foed av Straarup, Erich Lauritzens søster av Tyrstrup oc forwalterens Claus Arends hustru, Silcke, paa Tyrstrupgaard.

D. 24. augusti (søndag) 13. trin. Nijss Jürgensens oc Kiersten Outes d. sønn Otto døbt. Matths Thomsen av Colding /147b/ holte hannem, min hustru bar hannem /:† døde den 9. junij (fredag) paa bededagen mod afften 1676:/

D. 28. sept. (søndag) 18. trin. Jens Jensens oc Gyde Jürgens d. deres sønn Jürgen 2. døbt. Nijß Christensen holte, min hustru bar hannem. Niss Jürgensen, Jess Pedersen oc Johanna Jens d. vaare fadderer.

D. 19. octobr. (søndag) 21. trin. Jeb Nijssen Julers oc Ingier Niels d. deres sønn Niels døbt. Walb. bar oc Anders Paulsen holte hannem.

Dicto [nævnte dag] hiemdøbt Laurtz Pedersens oc Bold Jæbs d. deres

daater Caren. Caren sal. Jæb Jespersens holte hende. /:døde den 25. nov. Carensdag, 6. ug. gmml:/

D. 5. nov. (onsdag) post 23. trin. Anders Paulsens oc Maren Hans d. daater Inger døbt. Toldersken Margarete Neu-/148/manns av Colding bar, oc min hustru holte hende. Jesper Clausen var fadder.

D. 14. decembr. 3. advent (søndag) Matths Jensen Degens oc Ingeburg Hans d. deres daater Maren døbt. Min hustru bar, Catharine h. Peders av Aller holte hende. Nijsß Jürgensen var fadder for Morten Pedersen av Cold., der kom for silde, oc min daater Maria Raffinn var fadderske.

Anno 1674

D. 1. januarij (torsdag) Jæb Nijssen Smeds oc Margarete Pauls d. deres sønn Jæb døbt. /:†:/ Min hustru bar oc Hans Jacobsen av Straarup holte hannem. Johann Hanßen Schlössergesell av Aijtrup var fadder /:døde 1677 d. 27. octob. (lørdag) pom. horâ 1.

Dicto [nævnte dag] døbt Gregers Laurtzens sønn Lauritz. Johanna Jens Sørensens bar, Georg Schrøder holte hannem, min daater Maria Anton d. Raffinn var fadderske. /148b/

1674 d. 11. jan. (søndag) 1. epiphan. Hanß Wieses oc Cathrine Carstens d. Reimars daater Catharine døbt. Min hustru bar, Hans Bockholt, ryterens hustru Margarete holte hende. Jens Sørensen oc min daater Maria Raffinn vare fadderer.

D. 1. febr. (søndag) 4. epiphan. Laurtz Michælsens oc Bold Nijss d. deres daater Dorothe døbt. Min hustru bar, Maren Jæspers holte hende, Jürgen Schrøder, Hans Bockholt, Ann Laurtz Toniussens oc Maria Antonij d. Raffinn vaare fadderer.

D. 22. febr. (søndag) sexagesima Christen Jensens oc Elsa Sørensen d. deres 2 tvilling døttre døbt: Ann oc Ingeburg, dog Ingeborg var hiemdøbt av fornødenhed oc kom med ved søsterens daab at confirmaris. Min hustru bar /149/ det ene oc Johanna Jens Sørensens bar det andet. Walburg Jens Christensens av Colding Port holte det ene oc Kiersten Nijsß Jürgensens holte det andet. Maria Antonij d. Raffinn, Ann Jens Jerresens daater, med Jens Sørensen oc Jess Pedersen vaare fadderer. /:Ingeborg døde den 5. martij (torsdag) 1674, 13 dage gmml. Anna døde 31. martij (tirsdag) 5 uger oc 4 dage gammel:/

Den 24. maij (søndag) rogate døbte jeg mod afften i Søren Laurtzens huuß for Colding Marthæ Tords d. av Norrige (der var amme førre hos

vor ridefoget Christian Syndermann paa Waargaarde, medens hans hustru opammede printz Fridrich i Københaun) hendes med Christen Hansen, en karl av Jütland. slegfred avlet barn: Birgitte. Walburg Jensens i Cold. Port holte det.

D. 12. julij (søndag) 4. trin. Maren Mortens d. hendes slegfred daater Kiersten (avlet med en ryter Jenss Jensen, som er død i Wyff, under h. Niels Bøgwads haand de ao. 1674 d. 8. febr. havde standen skriffet obenbarlig hisset ---) døbte udi Peder Poulsens huß. /149b/

1674 d. 17. sept. (torsdag) post 13. trin. Erich Laurtzens oc Elsabe Ivars d. sønn Lauritz døbt. Johan Horstmann holte, Elisabeth amtsskriverske av Haderslev bar hannem. Waldburg Rüdinn oc Maren Peder Heltes d. av Colding samt Anthon Kling Müller oc Jürgen Andersen Winter, byskriveren i Colding vaare fadderer.

D. 25. octobr. (søndag) 19. trin. Bonnich Dionysen oc Barbara Gregers d. deres sønn Dionys døbt. Min hustru bar. And. Paulsen holte hannem, Søren Andersen Hanss Persen oc min daater Maria vaare fadderer /:døde 1675 d. 25. febr. (torsdag):/

D. 1. nov. alle helgenes dag (søndag) 20. trin. døbte Laurtz Toniusens oc Ann Matthis daaters daater: Kiersten. Min hustru bar. Michæl Jensens hustru paa Waarmark holte hende, Erich Laurtzen oc Matthis Jürgensen vaare fadderer. /150/

1674 d. 8. novembr. (søndag) 21. trin. Jens Hansens oc Maren Jæbs d. deres liden daater: Maren døbt. Min hustru bar, Mette Udes d. av Colding holte hende. Laurtz Persen oc en fræmmed karl vaare fadderer.

D. 25. nov. (onsdag) post 23. trin. die Catharinæ døbte Jess Andersens oc Dorothe Knuds d. deres daater: Caren, der blev fød om afftenen tilforn. Min hustru bar, Hans Bockholts hustru Margarete holte hende. Søren Andersen, Jess Tøgersen (Pedersen), Bold Laurtz Persens oc Caren Jürgens d. av Westen vaare fadderer. /:NB de har haft 1 sønn i pollacker tijd i Colding, den første fødde, hede Knud.:/

D. 27. nov. (fredag) post 23. trin. tauffte ich Jürgen Harmens Bull und Ellen Ebbes Tochter kleinen Sohn Johann. Hans Bockholt der Reuter hielt ihn, meine Fraw trug ihn und Jasper Lorentzen Schmidt aus Colding neben Inger Nijß Tochter waren Gevattern. /150b/

1674 d. 29. nov. (søndag) 1. advent døbte Anders Paulsens oc Maren Hans d. deres daater Johanna. Min hustru bar, Catharin Vossgraves av Vobeschlett holte hende. Claus Magnusen Conterfeiter, Rachel Christians d. av Orstorp vaare fadderer.

D. 6. decembr. (søndag) 2. advent. Christen Dionyssens oc Maren Sørensen d. deres sønn Dionys døbt. Min hustru bar oc Jens Portner av Colding holte hannem.

Anno 1675 d. 2. febr. kyndelmiss dag døbte Jens Jensens oc Gyde Jürgens d. deres sønn Nijss opnævnt æffter moderbroderen Nijss Jürgensen, der døde i afftis. Min hustru bar oc And. Paulsen holte hannem. Nijss Christens. Jess Pedersen oc Bold Jæbs d. vaare fadderer.

/151/ 1675 d. 7. febr. (søndag) sexag. Jacob Davidsens oc Bold Jacobs deres daater Dorothe døbt. Min hustru bar, Elsebe Erichs holte hende. Hans Jacobsen av Straarup, Matths Degen oc Kiersten Hans Jonsens d. av Biert vaare fadderer.

Den 14. febr. (søndag) esto mihi Laurtz Pedersens oc Bold Jæbs d. sønn Peder 2. Jürgens Schröder holte, Walburg Rüdinn bar hannem. Hans Jacobsen Foed, Jens Hansen, Johanne Jens Sørensens oc søsteren Ann Peders d. vaarer fadderer /:døde d. 11. junij (fredag) 17 uger gammel:/

D. 21. febr. (søndag) invocavit Niels Andersen Træschoomands oc Dorothe Vincentis d. deres liden svage sønn: Anders fick den qvindelige fornødenheds daab, skulle (onsdag) deræffter have havt confirmatzen i kircken, mens døden betog hannem aarle dett. Hans Jacobsen av Straarup oc flere fadderer vaare tilstæde. /151b/

1675 d. 10. martij (onsdag) post oculi Lass Lassens oc Ann Tøgers d. deres daater Elsa døbt, min hustru bar, Ann Laurtz Toniussens holte hende, min daater Maria Raffinn med Elsebe Erichs oc Michel Tøgersen samt Jess Pedersen vaare fadderer. /:døde (onsdag) d. 17. martij 1675:/

D. 6. aprilis 3. pasch.dag Christen Jensens oc Elsa Sørensens d. deres daater Ingeburg døbt. Min hustru bar, Caren sal. Jeb Jespersens holte. Jens Sørensen, Jeß Pedersen, Ann Peders d. oc Ann Peder Erichsens vaare fadderer.

D. 25. aprilis (søndag) jubilate Jæb Thomaßens oc Kiersten Lass d. deres sønn Thomas (20. april. fød) døbt. Min hustru bar, Tonius Laurtzen holte hannem, Jæb Smed, Jens Lassen, Jess Pedersen, Ell Lass d. oc Maren Pauls d. vaare fadderer. /152/

1675 d. 15. majj (lørdag) ante exaudi blev Jæspær Clausens oc Maren Matths d. deres d. 12. majj (onsdag) fødte sønn hiem i huset døbt oc kaldet Matths, Erich Laurtzen holte, min hustru bar hannem, And. Paulsen var fadder.

D. 30. majj (søndag) ss. trin. And. Pedersen Snedkers oc Mett Nijss d. deres daater Ann døbt. Walburg Rüdinn bar, Bodel Jens Nielsens av Colding holte hende, Laurtz Toniussen oc Henrich Rout Snedker av Colding med min daater Maria Raffinn, Maren Jens Hansens oc Ingeburg Nils d. av Brabeck vaare fadderer.

D. 28. aug. (lørdag) ante 13. trin. Peder Jæbsens oc Maren Jess d. deres daater Kiersten hiem i huset døbt. Blev sijden d. 24. octobr. (søndag) 21. post trin. udi kircken confirmeret oc fick sine fadderer. /:døde 1. advent søndag, d. 28. novembr. 13 uger gmml./ /152b/

1675 d. 29. aug. (søndag) 13. trin. Mett Thomas d. Hoppes slegfred daater hun utucteligen med Michæl Jæbsen en løß karl avlet haffde, døbt oc kaldet Ann. /:døde 1676 d. 10. martij (onsdag):/

D. 10. octobr. (søndag) 19. trin. Ivar Andersens oc Ann Ivars daater Kierstin døbt. Maren Anders Paulsens bar, Johanne Jens Sørensens holte det. Søren Andersen, Paul Læck skolemesteren oc Ann Peders d. vaare fadderer /:døde 1676 d. 30. majj (tirsdag):/

D. 10. novembr. d. Mart. Lutheri (onsdag) post 23. trin. Matths Jensen Degens oc Ingeburg Hans d. deres sønn, Martin, døbt. Min hustru bar, Ude Bærtelsen av Colding holte hannem, Søren Andersen, Christen Nielsen oc Elsebe Ivars d. samt Elsebe Rüdinn vaare fadderer. /:døde den 17. decembr (fredag) 6 uger gammel:/ /153/

1675 d. 6. decembr. Nicolai dag (mandag) p.2. advent døbte jeg Maren Claus d. hendes slegfred daater Anne, hun med Jess N. Merret Snedkers sønn udi Haderslev avlet haffde.

Anno 1676

Den 20. febr. (søndag) reminiscere døbte Niels Andersens oc Dorrothe Vincentis d. deres dønn Anders. Walburg Rüdinn bar oc Erich Laurtzen holte hannem.

Den 8. aprilis (lørdag) ante misericord. døbte hiem i huset Caren Mortens d. hendis sønn: Christen /:†:/ hun med Hans Lowenborg avlet haffde. Min hustru bar oc Anders Paulsen holte hannem. Min daater Christin var for første gang æffter hendes communion fadderske. /153b/

1676 den 16. aprilis (søndag) jubilate Jens Christensen Murmands oc Maren Jenses daater Ann døbt. Min hustru bar, Ann Laurtz Toniussens holte hende. And. Paulsen, Paul Læck oc Maren Matthis d. vaare faddersker.

Den 15. maj 2. pintzedag døbte Marcus Hanßen Schreeder oc Mette Bärtels d. deres sønn: Hans. Erich Laurtzen holte oc min hustru bar hannem. Jæb Smed, Mett Albertis, Claus Persen hos And. Paulsen oc Maren Pauls d. vaare fadderer. /:denne sønn Hans er blefuen præst ved Randers 1705 in januario:/:

D. 28 maj (søndag) 1. trin. døbte Bonnich Dionsens oc Barbara Gregers d. sønn: Gregers. Min hustru bar, Jæspær Claußen holdte hannem. Laurtz Toniussen, Jess Pedersen, Bodel Laurtz Persens oc Maren Matthijs d. vaare fadderer /154/

1676 den 24. junij s. Hans dag (lørdag) døbte jeg Anders Ivarsens oc Kiersten Lawes d. deres daater Cæcil. Min hustru bar, Caren sal. Jæb Jæspersens holte hende til daaben. Peder Erichsøn, Hanss Pedersen, Maren Christen Nielsens oc liden Kiersten Anders Paulsens daater (nys væren catechumene) vaare fadderer.

D. 23. julij (søndag) 9. trin. døbte jeg Jacob Pedersens oc Margarete Hans d. av Tynder hijdkommen deres daater: Ingeborg. Min hustru bar, Elsabe Erich Laurtzens holte hende. Jürgen Schröder, Matths Jensen Degen oc min daater Maria Anthon d. Raff vaare fadderer. /:døde den 18. octobris. Begravedes (søndag) 22. trin. [22. okt.]:/

D. 24. sept. (søndag) 18. trin. døbte m. Joh. Schmidt av Biert (medens hand ved mit huusets communion gjorde tieniste) Laurentz Michælsens Schreders oc Bold Niß d. deres daater: Dorothe. Maren Anders Paulsens bar, Bodel Laurentz Pedersens /154b/ holdte hende til daaben. Claus Persen oc Christina Rüdinn min daater vaare fadderer.

Den 1. novembr. all helgenes dag døbte jeg Laurentz Toniussens oc Anne Matthis d. deres sønn: Hans. Min hustru bar, Matthis Jürgensen holte hannem, Georg Schröder – min svoger, Andres Paulsen oc Jess Rasmussønn, samt min daater Maria Raffinn vaare fadderer NB [henvisning til tilføjelse nederst på siden:] d. 12. decembr. (tirsdag) post 2. advent døbte jeg Jens Hansens oc Maren Jæbs d. /155/ deres liden daater Caren. Min hustru bar, Kiersten Hans d. Hans Mauritzens ud av Colding holte hende, Erich Laurtzen, Morten Pedersen av Colding, Maren Anders Paulsens oc min daater Maria Raffinn vaare fadderer. [tilføjelse slut]

Den 17. decembr. (søndag) 3. adventûs døbte jeg Cnud Nijssens oc Leene Pedersens sønn Nijß. H. Lago Ivarsen av Tyrestrup holte hannem til daaben, Hans Jacobsen av Straarup, Ebbe Pedersen av Bogskow, Hans Nijssen av Faustrup, Morten Matthisen Hack av Hierndrup

vaare fadderer, som oc min hustru bar hannem, Maria Raffinn samt Elsebe Erichs vaare faddersker.

Anno 1677

d. 7. jan. (søndag) 1. epiphan. døbte jeg hiemme æffter prædiccken for det stoore uvejr skyld Jæb Nissen Smedz oc Margarete Pauls d. deres 7de sønn: Bernt. Min hustru bar, min svoger Georg Schrøder holte hannem.

D. 28. jan. (søndag) 4. epiphan. døbte jeg Gregers Laurtzens oc Ann Laurtz d. deres 3die sønn: Paul. Min hustru bar, Georg Schrøder holte hannem. Min daater Christin, Maren Peder Paulsens, Maren Jürgens d. oc min svend Christen Andersen vaare fadderer /:døde 6 dage gammel:/

D. 3. martij (lørdag) for invocavit døbte jeg hiem i huuset Inger Niss Christens d. hendes sønn Peder, hvilcken hun slegfred /155b/ haffde aulet med Matths Paulsen, Paul Lassens sønn, der tiende hos hende i faderens gaard.

D. 7. martij (onsdag) æffter invocavit confirmerede jeg den daab, jeg udi hast oc nød meddeelte i fødzelens time, Albert Pedersens, ryterens, oc Mette Peders d. deres sønn: Peder d. 1. martij mood afftenen. Min hustru bar hannem, oc min svoger Georg Schrøder holte hannem for Herren, medens hand blev indsignet. Maria Anthon d. var fadder, samt Jess Pedersen i Worstorp.

D. 27. martij (tirsdag) æffter (søndag) lætare (Ann. M.) døbte jeg om afftenen klokken æffter 7 Matths Jensen Degens hans nys fødde søn: Hans, der var saa svag at jeg æffter bønnernes læsning for daaben motte avbryde oc strax døde hannem. Elsebe Erichs holte hannem. Gammel oc unge Maren Peders samt Bodel Matthises oc fostermoderen vaare til stæde. /:Hand døde strax derpaa klokken 10 oc blev begravet (søndag) judica d. 1. aprilis./ /156/

1677 d. 1. aprilis (søndag) judica døbte jeg Thomas Pedersen, pottemagerens oc Mette Peders d. deres daater Maren. Maren Anders Paulsens bar oc Caren sal. Jæb Jæspersens holte hende. Laurtz Michelsen oc Maren Jürgens d. samt Margret Schmidts vaare fadderer.

D. 17. april 3.die paaskedag døbte jeg Ivar Andersens oc Ann Ivars deres daater Maren. Maren Anders Paulsens bar oc Johanne Jens Sørenføns holte hende. Søren Andersen, Paul Læck skolemester oc Ann Peder Julers med Maren Jürgens d. vaare fadderer.

D. 17. junij (søndag) 1. post trin døbte jeg Lass Lassens oc Ann

Tøgers d. deres sønn: Tøger. Caren sal. Jæb Jæspersens bar, Laurs Toniussen holte hannem til daaben, Hans Pedersen, Søren Sørenssønn. Christin Rüdinn, en fræmmed pige Mett N. av Tabsuhr, som haffde tient paa Vobeschlett samt Mett Albertes vaare fadderer. /156b/

1677 d. 30. junij (lørdag)/ for (søndag) 3. trin. døbte jeg hiem i huset Anders Paulsens oc Maren Hans d. deres daater Inger. Oldemoderen holte det til daaben. Men d. 26. aug. dncâ 11. trin, blev hun ved mode-rens kirckegang fræmført i kircken oc blev baaren av Leen Udes av Colding oc holden av Magdalen h. Lawes av Tystrup. Michæl Jebss. i Stendrup, Ivar Tulliussen av Tved, Randulffs daater hos Margarete sal. b.mester Lüders i Colding oc Kierstin Hans Jonsens d. av Strarup vaare fadderer.

D. 22. julij (søndag) 6. trin. døbte jeg Laurtz Nielsens oc Ann Niels d. deres daater, Maren. Caren sal. Jæb Jespersens bar, Johanne Jens Sørensens holte hende til daaben. Laurtz Toniussønn, Niels Paulsen oc Maren Pauls d. vaare fadderer. /:døde d. 6. octobr. (lørdag):/

D. 31. aug (fredag) æffter 11. (søndag) trin. hiemdøbte jeg Kiersten Christens daaters slegfred sønn hun med sal. Jens Christensen en skibskarl, som forgickes paa hollandske reise, i Tynder auled haffde. Barnet blev kaldet Christen. /157/

1677 d. 7. octobr. (søndag) 17. post trin. døbte jeg Jürgen Rasmusens oc Kiersten Ottens daaters liden daater: Mette. Ann Nijß Taarning bar, Ann Hans Hawes holdte hende til daaben, Niels Matths en av Colding, Ivar Tulleßen av Tveed, Peder Michælsens hustru av Fielstrup oc Niß Taarnings d. av Binderup vaare fadderer.

D. 28. octobr. (søndag) 20. trin. døbte jeg Jæspers Clausens oc Maren Matths d. deres daater: Elsabe. Elsabe Matths Hackes av Jendrup holte oc Magdalen h. Lagons av Tystrup bar hende til daaben. Marcus Nissen Jendrup oc Matths Hackes sønn samt Elsabe Erichß i Wonsziel vaare fadderer.

D. 11. nov. (søndag) 22. trin døbte jeg Jacob Pedersens oc Margarete Hans d. deres sønn: Peder. Maren Anders Paulsens bar, Henrich Schrøling holte hannem. Peder Jæbsen, Jess Rasmussen oc Bodel Jeps d. vaare fadderer. /157b/

1677 same dag d. 11. nov. (søndag) 22. trin. døbte jeg hiem i huset Bertram Nielsen oc Mett Jens d. deres daater: Salome-Maria. Min hustru holte hende oc Peder Jæbsen med hans huus, item Johanne Jens Sørenns vaare tilstædet.

Anno 1678

Dncâ septuagesimæ d. 27. jan. døbte jeg Knud Nijssens oc Leene Peders d. deres daater Maren. Magdalen h. Lagons av Tyrestrup bar, Christina Truels av Hiendrup holte hende. Hans Jacobsen av Straarup, Marcus Nissen Jendrup, Cæcil Ebbes av Bøgskow samt Inger Laurtz d. av Aitrup vaare fadderer. /158/

1678 dncâ esto mihi d. 10. febr. døbte jeg Gregers Laurtzens oc Anne Laurst d. deres daater Merret. Johanne Jens Sørensens bar, Caren sal. Jæb Jæspersens holdte hende til daaben. Maren Christen Nielsens. Kiersten Anders d. av Reebeck min pige, samt Erich Laurtzen oc skolemesteren Matths Matthisen vaare fadderer.

Dncâ reminiscere d. 24. febr. døbte jeg Erich Laurtzens oc Elsebe Ivars d. deres daater, nom. Caren. Magdalen h. Lawes av Tyrstrup bar, Nelle Syndermanns av Wargaard holdte hende til daaben, Otto Vosgerave av Vobeschlett, Hans Michelsen av Anderup, Michel Jæbsen av Stenderup samt Rachel Christians d. av Uhrstorp vaare fadderer. /158b/

1678 d. 27. febr. (onsdag) æffter reminiscere døbte jeg Anders Snedkers oc Mette Nißd. deres daater: Mette, Anne Daniel Krockaws bar, Maren Jürgens d. Hans Michelsens av Colding holdte hende til daaben, Jens Jæger av Skanderup oc Jens Sørensen samt Maren Christen Nielsens oc Kiersten Anders Paulsens daater vaare fadderer.

D. 2. martij (lørdag) pridie (søndag) oculi døbte jeg hiem i huset Laurtz Pedersens phrenetici [den vanvittiges] oc Bold Jæbs d. deres daater: Caren. Min hustru holdte hende. Caren Jeppes oc Maren Andersens med faderen oc Laurtz Michelsen vaare tilstæde. /:† same barn døde a. 78 d. 12. aprilis (fredag):/ /159/

1678 den 14. martij (torsdag) æffter lætare blev Matths Jensen Degns oc Ingeborg Hans d. deres liden daater fortilig fød oc udi hast i min fraværelse i Hadersleff døbt av min hustru oc kaldet Mett. /:døde den 28. martij skærtorsdags morgen for dagen klokken 2 oc blev paa langfredag begravet:/

D. 23. martij (lørdag) vor fru dag døbte jeg Jens Jensens oc Gyde Jørgens daater deres daater: Caren. Caren Jæppes barn, Kiersten Outes d. holdte hende, And. Paulss, Laurs Toniussen, oc Matths Jessen samt Johanne Jenses oc ung Caren Niels d. av Synderholm vaare fadderer. /159b/

1678 d. 26. aprilis 2. bededagen (fredag) døbte jeg hiem i Søren

Laurtzens huuß Maren Christens d. fra Wiby strax synden for Aars biurdig oc nu sidst tienendes i Steenvad mølle hendes slegfred liden daater, Caren. Barnets fader bleff svenden i møllen Jens Oluffsen udlagt. Jordmoderen Kiersten Pers aff Dalby holte det til daaben samt vaare folcket i huset ofverværende.

D. 12. majj (søndag) exaudi døbte jeg Jess Rasmussens oc Maren Matthis d. deres første barn, kaldet Christin. Morten Pedersens hustru av Colding bar oc Wibeke apothecarens hustru ibid. holdte hende til daaben. Hanß Jacobsen, Straarup, Bärtel Udesen, Colding, Laurtz Toniussen samt Margarete Jacob Pedersens vaare fadderer. /160/

1678 d. 16. junij (søndag) 3. trin. døbte jeg Jæb Thomaßen, julerens, oc Kiersten Lass d. deres sønn Hans /:†:/ Kiersten Outes d. bar, Laurtz Toniussen holdte hannem til daaben, Hans Tordzen Tveed, Jæb Jæbsen ibidem, samt unge Paul Smed Wohnziel, oc Ell Lass d. av Tveed vaare fadderer.

D. 30. junij dncâ 5. post trin, døbte m. Joh. Schmidt for mig (medens hand til mit husets communion forrettede æmbedet) Laurtz Toniussen oc Ann Matthis d. deres sønn: Matthias, Leen Udes i Colding bar, Michæl Jensen paa Waarmarck holdte hannem til daaben, Hans Jacobsen, Straarup, Marcus Bager av Colding, Christin Peter Müllers d. aff Hadersleff, Elsebe h. Lagonis d. i Tystrup vaare fadderer! /160b/

1678 d. 13. octobr (søndag) 20. p. trin. døbte jeg Jens Christensen, murmandens, oc Maren Jenses deris daater Kiersten. Min hustru bar, Maren Jes Rasmussis holdte hende til daaben, Ann Laurtz Toniussis oc Claus Pedersen med min daater Maria Raffinn vaare fadderer. /:døde aff smaa kopper d. 24. jun. ao. 1696.:/

D. 28. octobr. (mandag) post 22. trin. tauffte ich gegen Abend auff Vobeschlett des abwesenden H. Regimentsquartiermeisters Claus Behnfelden und Fr. Anna Catharina gebohrnen von Hatten, ihren Sohn namens Ioachim-Christian. Otto Vossgrave hielte ihn zur Tauffe und die Fr. Obristinn, seel. H. Obristen Behnfelden Wittwe trug ihn zur Tauffe, auch war des Vatern Stiefmutter von Aagaard zugegen.

Selbiges Kind war zur Kirchen in Wohnsziel den 27. Decembr. am 3. Weihnachtstage ge-/161/führet und ward öffentlich eingesegnet bey der Mutter ihrem Kirchgange. Catharina Vossgravin trug, Otto Vossgrave hielt ihn, Fr. Margrete Lieminn u. J. Abel Bentfeldinn waren Gevatte-re. ...

Fer. 3. nativ. d. 27. decembr. (fredag) døbte jeg hiem i huset Dorreth

Tøgers d. oc Hans Lowenborgs slegfred drenges barn med naun Niels. Lass Lassen holdte hannem, jordemoderen Mett Pauls bar hannem, Maren Christen Nielsens oc Ann Tøgers d. vaare til stæde.

Moderen lagde selff Hans Lowenborg ud for barnets fader.

Anno 1679

D. 5. jan. (søndag) post novum annum døbte jeg Lass Lassens oc Ann Tøgers d. deris daater Elsabe. Min hustru bar, Maren Anders /161b/. Paulsens holdte hende til daaben, Laurtz Toniussen, Christen Andersen min tærsker sampt Paul Jæbsen Smed, Maria Anthonij d. oc Ann Tøgers d. den yngre vaare fadderer, som oc vor køckisk Caren Niels d. aff Colding.

(Søndag) oculi d. 23. martij døbte jeg Jürgen Rasmussøns oc Kiersten Ottos d. deris daater Anna. Min hustru bar oc Maren m. Anckers rectorshen aff Colding holdte hende til daaben. Nijß Taarning oc Peder Hansen Dalby vaare fadderer, der vaare fleere beden fra Fielstrup sogn, men for de münstriskes indquartering oc hiemdrætt aff Danmarck kunde de intet komme.

In annunciationis Mariæ festo d. 25. martij døbte jeg Nils Andersens oc Dorothe Vincentz d. deris sønn med naun Vincentius, paa dansk kaldet Sensus, som hendis skriffte zedul liuder fra m. Petro Børing i Kongstædlund. Erich Laurtz holdte hannem, min hustru bar hannem til kircken. Mogens Andersen, Paul Smed oc Caren Nils Julers d. vaare fadderer. /162/

Ao. 79 d. 26 martij (onsdag) post oculi døbte jeg Bonnick Dionsen oc Barbara Gregers d. deris sønn Johann. Min hustru bar oc Peder Jebsen holdte hannem. Maren Jespers, Jess Rasmussen, Matths Jessen oc Paul Smed vaare fadderer sampt Kiersten Anders daater.

D. 15. febr. (lørdag) ante septuag. hiemdøbte jeg, medens moderen laa oc drog med døden Laurtz Michelsens oc Bold Nijss d. sal. deris sønn Jacob oc bleff hand med moderens lijgbestædelse ført til kircken oc fick hans daabis confirmatz. Min hustru bar hannem. Min daater Mari var fadderske med fleere, (onsdag) æffter septuages. d. 19. febr.

D. 22. aprilis fer. 3. paschatis hiemdøbte jeg Jürgen Hansen Spillmand oc Ann Oluffs d. deris daater Ann. Ann Peder Julers holdte hende til daaben oc Maren Peder Paulsens med Ann Hinrichs vaare tilstæde.

Den 2. julij paa Mariæ visitationis dag bleff same barn i kircken

fræmstillet, fick daabens confirmation med faddere oc moderen holdte hendis kirckegang. /162b/

1679 d. 30. april (onsdag) post quasimodog. døbte jeg Jens Hansens oc Maren Jebs d. deris sønn Jæb. Min hustru bar, And. Paulsen holdte hannem til daaben. Peder Hansen aff Dalby, Andres Nijss Nielsens sønn aff Binderup samt min daater Christin vaare fadderer ved daaben. /:døde:/

D. 18. majj (søndag) cantate døbte jeg And. Ifvarsens oc Kiersten Lawes d. deris daater Mette. Min hustru bar oc Maren And. Paulss. holdte hende. Bold Jebs d. Ann Peder Julers oc Paul Smed vaare fadderer.

D. 1. junij (søndag) exaudi døbte jeg Jæb Smeds oc Margrete Pauls d. deris 8.de sønn, nom. Jürgen. Min hustru bar, Lass Smed aff Seest mølle holdte hannem, min daater Mari Raffinn var fadderske med Erich Lauritzen oc Ann Lauritz Toniussens. /163/

1679 d. 10. majj fer. 3. pentec. døbte jeg Claus Ifvarsens oc Mette Clauses aff Anslett deris sønn Iffvar. Maren And. Paulsens bar oc Søren Andersen holdte hannem. Ann Ped. Schred. d. var fadderske med fleere.

D. 24. aug. (søndag) 10. post trin. døbte jeg Claus Pedersens oc Maren Pauls d. deris sønn Peder. Min hustru bar oc Jess Rasmussen holdte hannem til daaben.

D. 26. octobr. (søndag) 19. post trin. døbte jeg Marcus Hansen Skreder oc Mette Bärtels d. deris daater Caren. Min hustru bar, Walburg Jacobs d. aff Seestæd holte hende til daaben, Erich Lauritzen, Hanß Tingleff oc min kockepige vaare fadderer. /163b/

79 fer. 2. natalis Christi, d. 26 decem. døbte jeg Iffvar Andersens oc Ann Iffvars deris daater Kiersten. Min hustru bar, Ann Peder Erichsens holdte hende, Erich Lauritzen, Peder Hansen aff Norrige oc Caren sal. Nils Julers d. samt Matths Jensen Sawmand vaare fadderer.

Anno Christi 1680

Die (onsdag) post 3. epiphan. 28. januar døbte jeg Anders Paulsens oc Maren Hansd. deris daater Johanne. Min hustru bar, Nelle Syndermanns aff Waargaard holte hende. Cathar-Margarete toldersken aff Colding samt Maria Raffinn min daater oc David Fentz oc Peder Hansen Kock aff Norrige vaare fadderer /:Er fød mellom 23 (fredag) og 24 (lørdag) jan.:/

Dncâ septuagesima d. 8. febr. døbte jeg Thomas Pottmagers oc Mette Pers d. deris daater, nomine Caren. Min hustru bar, Elsebe Erichs holdte hende, Laus Michelsen, Ann Jürgens d., en veffpijg vare fadderer.

/164/ 1680 d. 17. martij (onsdag) nach oculi tauffte ich des Reuters Hans Wilhelm Ritters (logierenden bei Christen Nielsen, Hans Petersen, Iasper Clausen, Nijss Tingleff und Peter Erichsen) und seiner Ehefrawen Ingeburg Sivers, Töchterlein, Dorothea Sophia. Meine Fraw trug, Margarethe Bennickinn hielt es zur Tauffe, sonsten waren Gevatere Caren Jürgens T., Caren Nils Julers T., Ann Peter Erichsens, Peter Hansen von Norwegen, die Reuter Hans Rodemund, Marcus Jess, Marcus Heissemann, Henrich Hahn und Elert N. bey Søren Andersen.

D. 25. martij (torsdag) in festo annunc. Mariæ døbte jeg Nils Christensen, vangmandens, oc hans hustrues Anne Christens d. deris daater Johanne. Min hustru bar, Elsebe Schrølings holdte det. Min præceptor dn. Nicol. Krüger, min daater Maria, min aulskarl Peder Jespersen, min tærsker Christen Andersen, min køcksk Caren Jürgens d., Johanne Jess. d. oc Christen Christensen Skeemand vaare fadderer.

D. 31. martij (onsdag) æfter judica døbte h. Cnut Laursønn Morslett fra Seest æfter begiering hijddragen Jess Rasmussens oc Maren Matthis d. deris sønn Matthias. Jeg /164b/ holdte hannem til daaben, min hustru bar hannem, Zone Pedersen aff Colding, Henrich Schrøling oc Mette Oluffs aff Seest vaare fadderer.

D. 8. aprilis skærs torsdag døbte jeg Peder Sørensen oc Kiersten Hans d. aff Biertt deris daater Anne. Caren Jeppes bar oc Elsebe Erichs holdte hende til daaben. And. Paulsen, Kiersten Outes d., Caren Nils Julers d. oc søsteren til faderen vaare fadderer.

/:Fer. 3. pasch. [13. april] Hans Jisings oc Margret Iffvars d. barn døbt nom. Ivar: /

D. 18. aprilis (søndag) quasimodogeniti døbte jeg Laurs Toniussen oc Ann Matthis d. deris daater Caren. Min hustru bar, min daater Mari holdte hende locô [i stedet for] ambtskrifverskens aff Colding. Erich Laurtzen, Michel Jensens sønn aff Waarmarck, min daater Christin oc Morten Baggers d. aff Colding vaare fadderer /:† døde ao. 1689 d. 18. julij (torsdag) morgen: /

D. 16. majj (søndag) rogate døbte jeg Peder Christensen oc Caren Matths d. (der hafve h. Lagonis gaard i forpactning) deris daater med naun Caren. Min hustru bar, Magdalene h. Lawes aff Tystrup holdte

hende til daaben. Maria Raffinn min daater var fadder med Erich /165/
Lauritzen, Jeb Pedersen Kokier oc Silcke Arends aff Tystrupgaard.

Fer. 2. pentecostes d. 31. majj døbte jeg Jens Jensens oc Gyde Jürgens d. deris daater Kiersten. Min hustru bar, Johanne Jens Sørensens holdte hende til daaben, Jürgen Rasmussen, Christen Snedker oc Kiersten And. Paulsens daater vaare fadderer.

(Søndag) 5. post trin. d. 9. julij døbte jeg Laurs Pedersens oc Bodel Jeps d. deris daater Caren. Min hustru bar, Bold sal. Jürgen Jæbsens i Binderup holdte hende til daaben. Jesper Clausen, Peder Hansen Kock aff Norrige, Hans Pedersen sampt Maren Anders Paulsens oc min daater Maria vaare fadderer.

(Søndag) 8. trin. 1. aug. døbte jeg Jeb Thomassens oc Kiersten Lass d. deris daater Ellen. Min hustru bar, Anne Laurs Toniussens holdte hende. Erich Lauritzen, Jesper Clausen, Paul Schmid sampt min daater Maria oc Mett Albertis vaare fadderer. /165b/

Ao. 80 die (onsdag) post 8. trin. d. 4. aug. hiemdøbte jeg Jesper Clausens oc Maren Matths d. deris daater Christin. Min hustru holdte hende da til daaben. Men (søndag) 14. trin. 12. sept. kom barnet til kircken oc bleff aff mig confirmeret. Kiersten Hans d. Hans Moritzens raadmand aff Colding bar, oc Nelle Syndermands ridefogedske paa Wargaard holdte hende til sacramentets confirmation. Min daater Christin, min præceptor dn. Nicol. Krüger, Elsbe Lawes d., Walb. Jacobs d. Seestæd oc Nils Dalls d. aff Heilsee vaare fadderer.

(Søndag) 12. p. trin. d. 29. aug. døbte jeg And. Snedkers oc Mett Nis d. deris daater Maren. Min hustru bar, Maren Andersens holdte hende til daaben, Maren Peder Jepsens oc Paul Smid vaare fadderer.

(Søndag) 2. adventüs [5. dec.] døbte jeg Thomas Gregersens oc Kiersten Sørens d. deris sønn Søren. Min hustru bar, And. Paulsen holdte hannem, Peder Hansen Kock, Mett Alberti sampt Maria Raffinn vaare fadderer. /166/

Anno 1681.

D. 12. jan. die mercurij post 1. epiphan døbte jeg Erich Lauritzens oc Elsabe Ifvars d. deris sønn, nom. Ivar. H. Lawe holdte hannem, Maren Peders d. m. Ancher rectoris udaff Colding bar hannem til daaben. Hans Jacobsen Foed, Michel Jepsen Stendrup, min daater Maria Raffinn oc Maren Lauritz d. aff Tystrup vaare fadderer. Var fød paa nyttaars afften.

Den 18. jan. (tirsdag) æffter (søndag) 2. epiphan, hiemdøbte jeg i Anders Paulsens huß under bierget Maren Claus d. aff Heyls hendis slegfred sønn, Claus. Faderen lagde hun selff ud en ryter aff det graa folck under Gambs regimente som ligger i Fyn. ...

Den 4. febr. (fredag) æffter kyndelmiss døbte h. Lago Iffvarsen aff Tystrup i min fraværelse hiem i huset Jürgen Rasmussens oc Kiersten Outes d. deris sønn, nom. Niss. Hun holdte hendis kirckegang oc lod barnet komme for Herren i meenigheden at bekomme sine fadderer d. 25. martij, Mar. bebudelsis dag. /166b/ Min hustru bar, Nijss Taarning holdte hannem, Jürgen Nielsen Binderup, Anders Iffvarsen Tved, min daater Christina Rüdinn, Maren Niels d. Binderup samt Søren Andersen vaare fadderer.

Vide heic baptismum filioli Christiani Jerresonij /:(søndag) esto mihi:/ in calce anni hujis, cum plurium:/ [vedr. Christian Jerresens lille søns dåb søndag d. 13. febr. se ved slutningen af dette år, sammen med flere andre]

(Søndag) misericord. [17. april] døbte jeg Gregers Lauritzens oc Anne Lauritz d. deris sønn Paul. Johanne Jens Sørensens bar, Erich Laurtzen holdte hannem til daab. Min daater Christina Rüdinn var fadderske, item Kiersten And. d., Hanß Tingleff oc Matths Jensen Saffmand. /:døde 27. uger gammel:/

(Søndag) cantate [1. maj] døbte jeg Jens Christensen Murmand oc Maren Jensis deris daater Anne. Min hustru bar, Maren Jess Rasmussens holdte hende, Anders Paulsen, Maria Raffinde oc Ann Jens Murmandz vaare fadderer.

In fer. ascensionis [12. maj] hiemdøbte jeg med nødzaaben Willatz Pedersens oc Maren Maurtz d. deris sønn Jens, som var zart oc for tijden fød, medens moderen haffde kaaldesiugen /:†:/ /167/.

Ao. 81 die martis post exaudi d. 17. majj døbte jeg hiem i huset hos Peder Christensen en fremmet quindz (med hendis søster Helwig Sebast d. for kort tijd i forgangen vinter hidkommen) ved naun Anne Sebast d. hendis slegfred sønn Christen. Hun lagde til faderen ud Nils Pedersen da værendis i Sinding sogn. Hun haffde bevijß at hun hørde hiemme i Sinding oc kunde fri betienis med Gudz ord oc skrifftemaal samt Herrens nadvere, under h. Søren Vindings haand til Neuling oc Sinding sogner, de ao. 1681 den 26. martij. Peder Christensen holte barnet til daaben, Ann Iffvars oc Caren Hans Kockis d. aff Grøninghofvet vaare til stæde ...

Den 25. majj, 4de pintzedag tauffte ich des Reuters Andres Bährens und seiner Ehefrawen Töchterlein, namens Dorothea-Nelle. Die Fr. Reitvoigtin Nelle Syndermanns hielt es zur Tauffe, meine Fraw trug es, meine Tochter Maria Raffinn sampt einem Reuter Nicolai Koose und Fridrich Holst, die waren Gevattern. /167b/

Ao. 81 løfverdag ad afften for d. 11. trin. søndag d. 13. aug. døbte jeg hiem i huset strax æffter fødzelen Michel Tøgersens oc Caren Jørgens d. første daater med naun Kiersten. Hun bleff confirmeret oc fick sine fadderer den 12. søndag æffter trin. [21. aug.] Min hustru bar hende, Ann Laurs Toniussis holte hende til daaben, Søren Andersen, Bärtel Udsen Colding, min daater Christin, Ann Tøgers.d. oc 1 pige aff Col-ding fra Westerhaw vaare fadderer. /:NB det døde d. 24. aug. (onsdag) Bartholomæi dag:/

(Søndag) 12. trin. d. 21. aug. døbte jeg Knud Oluffsen Juler oc hans hustru Cæcil Rasmuß d. deris sønn Jacob. Min daater Maria bar han-nem, And. Paulsen holte hannem, Jesper Clausen, Tyche Knutzen, Paul Smed, Ann Peder Julers, en pige aff Spang i Sommerstæd sogn vaare fadderer.

Den 7. nov. (mandag) post 23. trin. hiemdøbte jeg Jens Sørensen oc Johanne Niß d. deris sønn Niß. Min hustru holdte hannem til daaben oc Maren Anderses var tilstæde. /168/

Ao. 81-d. 20. decembris (tirsdag) æffter 4. adv. bleff same Jens Søren-sens barn med moderens kirckegang confirmeret oc fick sine fadderer. Min hustru bar, Anders Ifvarsen holte det. And. Paulss., Maria Raffinn oc Inger Niß d. aff Seestæd vaare fadderer.

(Søndag) 24 post trin. d. 13. nov. døbte jeg Jens Lassens oc Maren Christens d. deris daater nom. Margarete. Min hustru bar, Maren Ander-sis holdte hende til daaben, Christina Rüdinn sampt Jürgen Tyche-sen oc Caren, farfverpigen, vaare fadderer.

D. 26. nov. (lørdag) for 1. advent sønndag kom en qvind udi mit huuß med sit spæde barn, det hun for nogle dage siden haffde fød til Niss Christensens oc begierede jeg ville døbe det. Quindens naun var Bold Tychis d. aff Hansestæd ved Horsens, var trooloffvet til barnets fader Peder Jensen, den hun ved daaben udlagde, oc sagde at hand nu tiener for rycter paa Drænderup. Barnet blef kaldet Jens. Mett Pauls holdte oc mit folck var tilstæde. /168b/

Ao. 81 (tirsdag) fer. 3. nativ. Christi d. 27. decembr. døbte jeg Jens Hansen oc Maren Jebes daater, deris daater Ann. Min hustru bar oc

Maren Anders Paulsens holdte hende til daaben. Min daater Maria, Anders Nissens hustru aff Binderup oc Paul Pedersen Andersen vaare fadderer.

Ao. 81 dnâ esto mihi. 13. febr. døbte jeg Christen Jerresen oc Elsa Sørensen d. deris sønn: Jens. Min hustru bar, Peder Jebsen holdte hannem til daaben, Søren Andersen, Jens Sørensen, Matths Jessen, Barbara Jens Jerresens oc Kiersten Anders Paulsens daater vaare fadderer.

(Søndag) oculi d. 6. martij døbte jeg Lass Lassen oc Anne Tøgers d. deris søn Lass. Min daater Maria bar hannem for hendis siuge moder til kircken, And. Paulsen /169/ holdte hannem til daaben, min daater Christin samt Ann Laurtz Toniussens oc Paul Smed vaare fadderer.

(Lørdag) æffter misericord. d. 23. april døbte jeg hiem i huset Matths Jensen Degns oc Ingeborg Hans d. deris spæde sønn Jürgen, som strax døde.

Anno 1681 d. 28. sept. in vigilijs s. arch. angeli Mich. tauffte ich in Nagbüll des königl. H. Cammer Junckherrn H. Gerard Brocktorffen und seiner liebsten Catharinæ Sophien Spechtinnen Töchterlein, namens (nach beyden Königinnen) Charlotte-Sophia. Er selbs hielt es zur Tauffe, die Fraw Mutterschwester von Itzehoe, neben H. Anthon Barckmann (als hospes [vært] im Hause) waren Gevattern /169/

Anno 1682.

Den 1. januarij hiemdøbte jeg Claus Iffvarsens oc Mette Clauses sønn, Hans. Jordemoderen bar oc Michel Tøgersen holte hannem. Blef omsider den 8. jan. (søndag) 1. epiphan. med sine fadderer confirmeret: Min hustru bar, And. Paulss. holte hannem til daaben, Søren Andersen, Paul Smed, Christina Rüdinn oc Anne Lauritz Toniussens vaare fadderer.

(Søndag) septuagesimæ [12. febr.] døbte jeg Thomas Gregersen oc Kiersten Sørensen d. deris sønn, Gregers. Min hustru bar, Anders Paulsen holte hannem. Matths Jensen Saffmand, Jens Sørensen, Maren Jess Rasmussen oc min daater Maria vaare fadderer.

(Søndag) sexagesimæ [19. febr.] døbte h. Christen Humbleth Claus Pedersens oc Maren Pauls d. deris daater, Maren. Min hustru bar, Maren Andersens holte hende til daaben, Erich Lauritzen, Paul Smed, Ingeborg /170/ Matthsens, Christina Rüdinn vaare fadderer.

Die (fredag) ante invocavit [3. marts] døbte jeg en rytters, Moritzis, i Actrup hos Anders Jepsen Synderby hans sønn, nom. Adam-Hans.

Philippi hustru bar, cornett Claus Holst holdte hannem til daaben, corporal Westphal aff Stendrup var fadder.

(Søndag) invocavit døbte jeg Lauritz Michelsens oc Bold Jæbs d. deris daater Maren. Min daater Maria bar hende til kircken, Maren Jess Rasmussens holdte hende til daaben. Erich Lauritzen, Jens Sørensen oc Caren Niels Julers d. vaare fadderer.

Die mercurij post oculi [22. marts] døbte jeg Bonnich Dionsens oc Barbara Gregers d. deris daater Maren. Caren Æschyls aff Uhr bar hende, Ann Laurtz Toniussens holte hende til daaben. Hans Hugger, Høxgaard, oc Caren Niels Julers d. vaare fadderer. /170b/

(Søndag) palmarum den 9. aprilis døbte jeg Peder Christensens oc Caren Matz d. deris sønn Christen. Min hustru bar, h. Lagonis præceptor d. Hardevicus Hortensius holdte hannem til daaben, Maria Raffinn, Johanne Jens Sørensen, Ann Laurtzis, Søren Andersen, Peder Christensens broder tienendis husfogden i Hadersl. vaare fadderer.

(Søndag) quasimodogeniti d. 23. april /:†:/ døbte h. Knud for mig (medens jeg til hans communion prædikede første misse i Dalby) Laurtz Nielsens oc Ann Niels d. deris sønn Niels. Min hustru bar, And. Paulsen holte hannem. Min daater Maria var fadder. /:døde 6 dage gammel:/

Same dag aarle for prædiken døbte jeg Hans Persens oc Mett Ieps d. deris første sønn hiem i huset, med naun Peder. Bleff ved moderens kirckegang confirmeret fer. 3. pentecostes [6. juni], min hustru bar, Hans Jepsen, moderens stibfader aff Seest, holdte hannem til confirmation, Søren Andersen, Ann And. Hansens aff Seest oc min daater Maria vaare fadderer./171/

(Søndag) cantate [14. maj] 82, døbte jeg Lass Lassens oc Ann Tøgers d. deris daater Kiersten. Min hustru bar, Ann Laurs Toniussens holte hende. Søren Andersen, Hans Tingleff, min daater Christin oc Ann Tøgers d. vaare fadderer.

(Søndag) 8. post trin. d. 6. aug. døbte jeg Nils Andersens oc Dorothe Vincentius d. deris daater Anne, min hustru bar, Johanne Jens Sørensens holdte hende til daaben. Min daater Maria, Christen Mogensen vaare fadderer.

(Søndag) 14. post trin. d. 17. sept. hiemdøbte jeg Jesper Clausens oc Maren Jæspars, Matz Hackis d. deris sønn Claus. Min hustru holdte hannem til daaben. Hand blef ført fræm til kircken dncâ 21. post trin. [5. nov.] oc fick sine faddere ved daabens confirmation. Min hustru bar,

h. amtskrifveren aff Colding holdte hannem, Henrich Hansen, Niels Baltzersen ibid., Catharina Vossgeravinn aff Vobeschlett oc min daater Maria Raffinn vaare fadderer. /171b/

Ao. 82 in festo Michaelis d. 29. sept. døbte jeg Michæl Tøgersen oc Caren Jürgensd. deris sønn Tøger, min hustru bar, Hans Jacobsen Foed holdte hannem til daaben, min daater Maria, Anne Peder Erichsens, Søren Andersen, Jens Michelsen aff Waarmarck oc Paul Pedersen Andersen vaare fadderer.

D. 7. octobr. (lørdag) for 17. trin. døbte jeg hiem i huset And. Paulsens oc Maren Hans d. deris 10.de barn, Anne, bleff fød mellom d. 4. oc 5. octobr. /:(onsdag [oc] torsdag):/ Min hustru holdte det til daaben. Bleff ved moderens kirckegang /:24. trin. [26. nov.]:/ confirmeret. Min hustru bar oc fru oberforsterinde aff Drenderup Christin-Sophi Mäsinn holdte hende, toldereren Hans Pedersen, s. Ude Bartelsens sønn Bärtel, Kiersten Niels d. Jens Nielsen forstanderens hustru aff Colding samt min daater Christina Rüdinn vaare fadderer.

D. 8. octobr. (søndag) 17. post trin. hiemdøbte jeg Jeß Rasmussens oc Maren Mathis d. deris 3die barn med naun Rasmus, æfter sin fader Rasmus Pedersen i Baurup. Min hustru holdte hannem. Bleff fød den 5. oct. /172/ Dncâ 23. trin. [19. nov.] bleff confirmeret. Min hustru bar hannem, h. toldereren i Colding Hans Pedersen holte hannem. Laurtz Toniussen, Jacob Matzen, min daater Christin oc Annchen Klinges aff møllen vaare fadderer.

Den 17. octobr. (tirsdag) for dagen bleff fødd Lauritz Toniussens oc Annæ Matthis d. deris sønn, hvilcken jeg hiemdøbte (fredag) æfftermiddag, den 20. octobris, oc fick hand sin farfaders naun Antonius. Min hustru holdte hannem.

Bleff i kircken ved moderens kirckegang confirmeret dnca 1. adventûs [3. dec.]. Min hustru bar, Peter Müller aff Hadersleff holdte hannem til daab, Marcus Bager aff Colding, min sønn Antonius var første gang her fadder, Jens Simonsens daater aff Biertt oc Annchen Klinges aff møllen samt Elsa Knudz daater aff Seest hoß amtskrifveren i Colding.

Den 15. nov. var (onsdag) æffter 22. trin. hiemdøbte jeg udi Niels Mansens vaning Maren Jens d. hendis slegfred drengbarn med naun Jens. Til faderen lagde hun en ryter ud, norden Kolding, hedte Peder Stycker. Niels Mansen holdte ham til daaben. /172b/

Anno 1683

(Søndag) 3. epiphan. [21. jan.] døbte jeg Anders Pedersen Snedker oc Mette Niß d. deris 4de daater Caren, min hustru bar, Johanne Niß d. holte hende til daaben, Maria Raffinn, Henrich Rout, Poul Andersen, Hans Kockis daater aff Tabsuhr vaare fadderer.

(Onsdag) æffter 3. epiphan (søndag) [24. jan.] døbte jeg Knud Oluffsen Julers oc Cæcil Rasmus d. deris daater Anne. Min hustru bar, Maren And. Paulsens holte hende til daaben, Christina Rüdinn, Mett Albertis, Peder Erichsen etc. vaare fadderer.

(2) (onsdag) post lætare d. 22. martij s. Victor. døbte h. Christen Humblett aff Stendrup medens mit huuss communicerede, Laurtz Michelsens oc Caren Hans d. deris daater, nom. Bodel. Ingeborg Matz Degns bar, Anne Peder Julers holte hende, Mett Albertis var fadderske. Hun var fød d. 17. martij paa s. Gertruds dag, en fredag. /173/

(1) (søndag) lætare d. 18. martij døbte jeg Christian Jacobsens oc Bodel Knuds d. deris sønn Iacob, (medens hans ældre broder 8 aar oc 20 uger gammel bleff same stund begravnen) Maria Raffinn bar hannem (medens moder lae siug) Anders Paulsen holdte ham til daaben. Jesper Clausen, Paul Smed, en fremmet karl, Johanne Rebecca Jacobs daater vaare fadderer.

In ferijs s. Joh. Baptistæ d. 24. junij døbte jeg Willatz Pedersens oc Maren Mauritzes d. daater nom. Bodel /:no. 3, dødfød pige imellum:/ Var fød (lørdag) afften horâ 9. Min hustru bar, Ann Peder Julers holdte hende til daaben, And. Paulsen, Niels Jebsen Smed, Hanna Rebecca Jacobs d. vaare fadder /:døde d. 18. julij (onsdag) 4 uger oc 3 dage gammel † :/

Den 25. junij (mandag) paa efftermiddagen bleff Matths Degns oc Ingeborg Hans d. deris 13de barn fød, oc i zarthedens tilstand fick nøds daaben aff min hustru; bleff gifven /173b/ sit naun Thomas. Bleff confirmeret d. 1. augusti: Min hustru bar hamm: Hans Jacobsen holdte hannem til daaben, Matz Jessen stood fadder etc.

Den 30. aug. (torsdag) hiemdøbte jeg Peder Hackis oc Maren Jess d. deris daater Mette, som var fød i oensdag mod afften d. 29. aug. Bleff confirmeret den 21. octobris (søndag) 20. p. trin. Min hustru bar hende, Christina Troulsis i Hiendrup holte hende oc vaare adskillige karle fadderer /:† denne daater døde den 31. octobr. (onsdag) aarle:/

Dncâ 14. post trin. døbte h. Fridrich aff Biert for mig (medens jeg var

i Ribe) Gregers Laurtzens oc Ann Laurtz Tusens d. deris daater Caren. Christina Rüdinn bar dett, Ann Per Julers holte dett, Nis Tingleffs d. Jens Sørenss. sønn Matths, Caren Laurtz d. vaare fadderer. /174/

Ao. 83 oensdagen æfter den 14. trin. døbte jeg Jens Jensen oc Gyde Jørgens d. deres daater Magdalen. Christina Rüdinn bar, Ingeborg Matths Degns holte hende, And. Paulsen, Johanne Jens Sørenss, Maren Christen Nielss d. vaare fadderer.

Dncâ 17. post trin. d. 30. sept. døbte h. Fridrich aff Biertt for mig Anders Paulsen-under Bierget oc Elsa Peders d. deris daater: Anne. Maren Jens Hansens bar, Ann Per Julers holte hende.

Dncâ 18. post trin. [7. okt.] døbte jeg Matths Jensens oc Dorroth Niels d. deris daater Caren, (var fød i tijsdags) (32 uger fra copulationen) min hustru bar dett, Ann Peder Julers holdte dett, min daater Christin etc. vaare fadderer.

Dncâ 20. p. trin. [21. okt.] hiemdøbte jeg Hans Nielsens oc Mett Albertis deris sønn, Albert. Bleff confirmeret dncâ 2. adventûs [9. dec.] Min hustru bar, Jens Nielsen Baadmand aff Colding holte ham /174b/ til confirmatzen, Jacob Matz Degns sønn oc Maren Jespers vaare fadderer.

In ferijs omnium sanctorum [1. nov.] døbte jeg Jæb Thomsen-Julers oc Kiersten Lass d. deris daater Mette, var fød i søndags afften. Ann Laurtz Toniussens bar, Maren Jess Rasmussens holte hende til daaben, Laurtz Mortensen aff Tveed, Laurtz Matzen Hiulersvend, Hanna Rebecka Jacobs daater oc Margarete Smedz vaare fadderer.

Dncâ 1. adventûs d. 2. decembris døbte jeg Jens Christensen-Murmands oc Maren Jensis deris sønn, nom: Niels. Min hustru bar, oc Jesper Clausen holte hannem.

Die (tirsdag) post 1. adventûs [4. dec.] døbte jeg hiem i huset Paul Hansen Læck Skolemesters oc Sophia h. Bærtels d. aff Colding deris ecte sønn nom: Peder. Mormoderen bar oc Peder Hiuler holte ham til daaben. /175/

Anno 1684.

Dncâ 2. epiphân d. 20. jan. bleff Paul Læx oc Sophiæ Bærtels d. deris førre døbte sønn i kircken confirmeret med moderens kirckegang. Margaret h. Niels Wiedz bar, broderen Christian Bærtelsen holte barnet til læsning, Ellen Niels d. aff hospitalet, min daater Christine, Ingeborg Matths Degns, Peder Juler oc Matths Jessen vaare fadderer.

Paa himmelfærds dag [8. maj] døbte jeg Hans Hansen Jising oc Margarete Ifvers d. deris daater Maren. Min hustru bar, Maren Jespers holte same til daaben, Christen Jerresen oc Kiersten And. Paulsens d. vaare fadderer. Bleff fød d. 30. april (onsdag).

D. 31. maij (lørdag) for den 1. trin. søndag hiemdøbte jeg Ann Anchers d. hendis slegfred sønn Ancher. Faderen bekiente hun Jens Nielsen aff Schibstæd, tienendis i gaard med hende hos Michel Ifversen i Bierth. Jens Hansen holte barnet til daaben, Paul Smed oc Maren Jens Sørenss d. vaare fadderer. Jordmoderen var hos hende. /175b/

Den 21. junij (lørdag) hiemdøbte jeg en slegfred quinds, Ann Jens d. aff Hiarup, hendis sønn Jens, tilhuuse hos Cnut Juler. Faderen bleff udlagd en karl Jens Oluffsen i Hiarup. Min hustru bar, And. Paulsen holte barnet til daaben ...

Den 9. julij (onsdag) hiemdøbte jeg Jess Lauritzens oc Caren Anchers deris daater med naun Christine. Min hustru bar, Ann Laurs Toniusens holte hende til daaben. Hun holte kirckegang oc lod barnet komme med for Herren at fae fadderer. Min hustru bar, Maren Jespers holte barnet: moderens broder aff Wonsbeck oc Jeb Smed vaare fadderer... dncâ 16. p. trin. d. 14. sept. (søndag).

Den 13. julij (søndag) 7. trin. døbte jeg Jørgen Rasmussens oc Kiersten Ottos d. deris sønn Rasmus. Min hustru bar And. Pawelsen holte ham, Rasmus Nissen, Jürgen Nissen Binderup oc Matz Jessen vaare fadderer. Kirckegang holte moderen med Jess Laurtzens hustru (søndag) 16. p. trin. [14. sept.] ... /176/

(Søndag) 8. p. trin. d. 20. julij døbte jeg Lass Lassens oc Ann Tøgers d. deris daater, Caren. Min hustru bar, oc Ann Laurs Toniussis holte det til daaben. Kiersten And. d. Gunder Matz d. oc Paul Smed vaare fadderer.

(Søndag) 9. post trin. d. 27. julij døbte jeg i Laurs Michelsens huus Mett Michels d. aff Laaland hendis 2 slegfred tvillinge sønner, dem hun lagde til barnefader til Jacob Jensen paa Laaland. Den ældste bleff kaldet Hans, hvilcken Ingeborg Degns holte, den anden bleff kaldet Michel, hvilcken Ann And.d. Peder Julers holte.

Den yngste døde (mandag) strax derpaa klokken 3 æftermiddag, bleff jordet (torsdag) morgen d. 31. julij. /:den ældere døde den 30. sept. (tirsdag) om morgenen oc bleff begrafven (onsdag) d. 1. octobris:/.

(Søndag) 12. post trin d. 17. aug. døbte jeg Søren Knutzens oc Maren

Jensdaater deris daater Christin, Maren Jespers bar, min daater Christin holte hende til daaben, Jess Rasmussen, Kiersten And. d. oc fasteren Kiersten Knudz d. vaare fadderer /176b/

D. 11. octobr. (lørdag) ante 20. trin (søndag) hiemdøbte jeg Hanß Pedersens oc Mett Jæbs d. deris sønn Jæb. Paul Sørensen holte ham til daaben. /:døde siden d. 18. decembr.:/

Dncâ 24. post trin. [9. nov.] døbte jeg Claus Pedersens oc Maren Pauls d. deris daater, nom.: Anne /:†:/ Min hustru bar, Bärtel Udsens hustru aff Colding holte hende, Maren And. Ifverss d. Caren Niels d. Ann Laurs Toniussens. Jeß Rasmussen, Hans Tingleff oc Paul Andersen vaare fadderer /:hun døde den 30. aug. horâ 9 bleff jordet dncâ 14. p. trin. d. 5. sept. 1686. 2 aar ringer 9 uger gammel:/

Den 26. nov. (onsdag) mod afftenen hiemdøbte jeg Peder Hackis oc Maren Jess d. deris sønn med naun Matths. Var fød i mandags afften klokken mellom 7 oc 8. Min hustru bar ham til daaben oc holte hannem ocsaa.

Bleff confirmeret med fadderer i meenigheden ao. 1685 d. 18. jan. (søndag) 2 p. epiphan. Min hustru bar, h. Lago aff Tystrup holte hannem, sign. Hans Lund postmesteren af Colding, Morten Hack, Simon Jacobsen, Seest, min daater Christin oc Lawe Suensens d. vaare fadderer.

[s. 177-225, døbte 1685-1706 udelades, da tilsvarende oplysninger findes i de følgende kirkebøger].

Diarium diphtera ecclesiaz wonsiedelensis

i.e.

Wonsiedel sogns kircke-forretning

i det hellige prædic æmbed

fra

anno 1685 indtil anno 1695 exclusive

indeholdendis

1. De smaa børns daab oc moderis kirckegang oc indliusing.
2. Trolofvelse oc sammenveyelse.
3. Offer paa højtiderne oc til trolofvelse, sammenveyelse oc kirckegang.
4. De siugis beretning med altars sacramente (derpaa findis en sær register oc extract, saa oc paa de catechumenos oc obenbar affløste).
5. Allis naune der gae til Gods bord.
6. De dødis leffnets løb oc den kiendelse for lijgprædiken, tilsamenskreffven aff pastore loci [stedets præst]
Johan Røde, tunderense [fra Tønder]

/1/ In nomine Jesu Sospitatoris nostri gratiosissimi incipimus annum a nato Christo MDCLXXXV [i vor nådigste frelsers, Jesu, navn begynder vi året 1685 efter Christi fødsel ...

Dncâ. 2. post epiphan. [18. jan.] confirmerede jeg Peder Hackis oc Maren Jess d. deris søn Matths hans daab ... /2/

[1.] Dncâ. 3. epiphan d. Pauli d. 25. jan. begrafvede jeg en stackarls quindz barn, sal. Jens Christensen, fød ao. 1683 om helle miss [1. nov.] i Baastrup udi Wamdrub sogn paa slegfred vegne. Faderen er død 3 uger for juel, med naun Christen Paulsen. Moderen er Barbara Christians d. fød mellom Randers oc Wiborg. Det er døbt i Wamdrup kircke. Døde aff koldesiuge, den det haffde haft siden Michelis. Kom til Hans Jising oc fand barmhiertighed hos ham, der laante hende med det siuge barn gierne huus oc hialp hende til kisten ocsaa, der Gud gjorde ende med detts jammer i denne jammerdall i fredags natt mod midnatt, der det haffde leffvet 1 aar oc 12 uger.

Same søndag døbte jeg Knud Juler oc Cæcil Rasmus d. deris 3die søn ... Rasmus ... /3/

Den 2. febr. purif. Mariæ (mandag) trolofvede jeg Willatz Pedersen oc Mett Mogens d. ... /4/ ...

Dncâ. sexagesimæ ... [22. febr.] døbte jeg Bonnick Dionsen oc Barbara Gregers d. deris daater ... Caren ...

Item døbte jeg et slegfred drengbarn til Jürgen Scholmesters, moderen var Kiersten Jespers d. aff Schartved, faderen lagde hun ud en ryter under rittm. Petersdorffs compagnie ved Bährensdorffs regimente, med naun Johann Beermann ... Jesper ... /5/ ...

[2.] Dncam. quinquagesimæ [1. marts] d. (fredag) ante [før, sc. 27. febr.], begrafvede jeg et slegfred barn som døde til Peder Julers, nom. Peder Hansen er fød i Bredballe oc døbt aff m. Hans Jerem. Wolff sognepræsten i Weile oc har standen der schriftemaal moderen for sit syndige fald. Faderen bekiendis at være en affdancket ryter Hans Matzen aff Hadersleffnæsß, som tiende med hende i gaarde i Follerup i Hadersleff sogn. Moderen er Kiersten Pers d. aff Piedstæd. Same barn er fød paa h. 3 kongers afften 2. stund ad afften i Bredballe hinside Weil oc har været siug fra sin første fødzelsstund. Døde i oensdags æftermiddag klokken 3. Var gammel 7 uger oc 2 dage ...

[3.] Dncâ. quinquagesimæ [1. marts] begrafvede jeg liden sal. Albert Hansen, natus d. 18. octobris paa s. Lucas dag 1683. Patre Hans Nielsen, matre Mette Peders d. baptizatus dnca. 20. trin. [21. okt.] oc bleff siden /6/ confirmeret 2. advent søndag [9. dec.]. Trifvedis oc voxte til deilighed oc vijsdom, saa at alle der sae det forundrede sig, oc var forældris størrste glæde oc fornøjelse, besynderlig moderen, der i denne sønn oc naunet haffde sin trøst ofver udstandene verdens sorg oc moodgang. Fick sin siugdum i tisdags for 8 dage aff de nu saa gængse børnekopper oc var sældet fuld aff same hitzige udyd, bevijsde sig med en ugemeene taalmodighed, saa at forældre icke formoodede siugdommen at være dødelig, men Gud forsiunte med same sønn det som bedre var, oc gaff det en salig opløsning i fredags morgen klokken 6. Dets gandske alder er blefven 1 aar 19 uger oc 1 dag. Text Job 1.v.21 ... /7/

Pridie saturni paa fredag afften for invocavit søndag [6. marts] bleff ringet 1 stund for enckedronningens liyg oc hver gaard, heel oc halff skal ringe sin omgang, 2 stund hver dag. à 10-11, 5-6 ... /8/ ...

Die saturni æffter bictstunden [28. marts] hiemdøbte jeg Niels Biergis oc Johanne Sørensd. deris daater i Paul Sørensens huuß ... Anne ...

Dncâ. lætare [29. marts] copulerede jeg And. Michelsen oc Caren Lauritz d. uden væsen for fastens skyld ... /9/ ...

[4.] Curricullum vitæ b.puellæ pauperis [den salig fattige pige] Kiersten Keels d. d. 9. april (torsdag) post judica. Nata est [Hun er

født] in Clanxbüll i Widingherret 1653, et slegfred barn aff en leddig karl ved naun Kedel, oc aff hendis mooder en besoffvet quind ved naun Maren, er døbt oc faet sin christendom med det naun Kiersten. Som nu moderen icke kunde hafve hende i opvext hiemme maeskee for en anden slegfred broder skyld, med hvilcken hun icke kunde lijges, da er hun i naaboskabet kommen om til sal. Christ Richarts d. hendis maader oc været der i adskillige aar. Men der tijden forandrede sig ocsaa for dem derude, oc de komme i denne egn, da kom det sal. menniske oc her hid, oc som jeg det finder, da kom hun til præstens i Moltrup, oc var der noget en barnepige, 15 aar gammel. Begaff sig siden hen til Jendrup, oc tiente den velacte mand Niss Mortensen udi 4 aar. Hvor hun bleff saa længe ved, fordi hun var ung oc stærck oc gad følge plou oc harfve med en good vilie. Derfra kom hun hid til den dannemand Jesper Clausen oc tiente hannem. Men som hun i hans tieniste var bleffven stoor oc var 20 aar gammel, da trengede hendis husbond oc hustru paa, som christeligt var, at hun kunde komme til Gudz boord, hvor jeg da vijsde hende til rette oc hialp hende til forstand, at hun hendis salighedz middel Christi s. sacramen-/10/te niude kunde, som hun da første gang i denne verden var til Gudz boord, ao. 1673, den 12. trin. søndag [17. aug.], som nu er paa det 12. aar siden. Omsider tiente hun oc paa andre stæder her i byen, endoc min hustru et halff aar. Men der hun ocsaa med den paa de tijder i voris biu indkommen slimme siugdum ao. 1674 for 11 aar befalt, da vilde æffter den tijd lyst oc gierningen med hende icke længer følgis ad. Dog hun en sommer tiente hos den dydige hustru Ann Bärtels i Tveed, 1 halff aar hos Leen Jørgens d. i Høyen. Siden begaff hun sig til stillhed oc tiente sig noget til ophold med hooseknyttend. Til same leffnet at være for sig selff foraarsagedis hun aff den bræck oc feil hun bekom i hendis eene been aff uldenorm, saa oc aff risend. Begynte fordi effter 4 aar ao. 78 at ville hafve sit been læget aff bartskæren i Colding. Jeg flyde hende en almiss skrivelse til meenighederne, oc fick hun en temmelig summa penger sancket til lægen, men det hialp dog icke. Endelig tog hun sig denne vinter for, at hun vilde hafve hendis been læget ved m. Michel Dahlmann i Hadersl., hvortil hun brugte min skrivelse oc andre gott folckis forbønn. Var 2 reiser ud hos den mand, /11/ oc det lood sig til bedring an, endog jeg hende den lægdum til sommeren at opsætte raade, men hun var saa fast derpaa bestanden i hendis sind, oc forsatt, at hun vilde hafve beenet heel i hvad hun derpaa skulde koste oc udstae. For fae dage bleff hun noget ilde derved, men

der det been nu bleff idel heel, da falt hun i en stoor siugdum oc hitzighed, hvorofver hun mig i løfverdags afften begierde til sig, at hun motte forlige sig med Gud sin skaber, gienløser oc helliggjører, der ieg oc strax ufortøfvet kom oc betiente hende paa salighedens vegne i gott folckis ofverværelse.

Som hun da ald hendis tijd i velmact haffde søgt det h. altars sacr. med trøstefuld affløsning til visse aarsens tijder, saa nød hun det ocsaa nu til sin sidste tærpenning oc verquegelse med en god beredelse til døden. Giorde for os sin sidste bekiendelse, hveden fra at hendis kiste og giørelse skulde komme, alligevel en deel hendis ord ville til intet giøre, der dog ingens samvittighed gierne den i døds nød besiddes mundz ord fragaer, thi den mund taler, som paa veien til Gudz dom icke lett andet end som sandhed er. Hun begierte, at der matte skee bønn for hende i kircken aff prædickestoelen, som oc skeede, oc var hun dermed heel /12/ vel tilfredz, der hun spurdt, at det var skeet. Gud hørde meenighedens bønn oc betenckte hendis bæste, at givfe frelsning fra denne hunger-verden oc jammerdall. Saa hun fick en sact oc salig opløsning imod all menneskelig formoodning i mandags efftermiddag, der hun haffde lefvet oc var bleffven gammel 32 aar.

Hvo tør her understae sig at sige noget om Gudz domme? Endog det tijt skeer, at børn mae undgielde forældris synd oc ondskab. Hendis moder skal hafve været alt for kaad oc ustyrlig, haffde fleere børn dog hvert ved sin fader. Men om denne sal. pige har mott i hendis skæbne lide haarhed oc skrøbelighed for hendis syndige moders skyld, vil ieg icke for vist sige: Dog den lærdom til formaningen skal her gielde: at friske onge brørs oc piger skulle vare sig hvordann de tage aff stæd, at deris sæd oc børn icke skal svie effter deris død her i lijffvet for hvis deris ungdom forsynder sig med ustyrlighed. Thi ...

Dette kand dog denne pige til ære æfftersiges, at hun haffde en affsky for løsactighed, som endoc derudi hendis kyskhed er befunden, at der en fuld ryter hende i marcken, medens hun haffde taget sig for at vocte faarene her i byen, vilde giøre ofverfald oc voldtægt, hun da med en sær quindelige list friede sig fra hannem oc frelste hendis siæl fra synden.

Gratulamus animæ beatitud. Corpori quietem. Nobis piam parascheven ad b. morten [Lad os lykønske sjælen med saligheden, kroppen med hvilen og os med et fromt forbillede til en salig død] ... /13/ Text. Job 14, 12.3. ddt. filiæ meæ minimæ arculam atram è ligno querciano [Hun gav min yngste datter en lille sort æske af egetræ] Hærfolckets

børn skulle icke trifvis oc sæden aff den urette seng skal ødelæggis. Sap. 3, 16. ...

Die jovis post judica (torsdag) 9 april berettede jeg Jess Lauritzens sønn Richart Jessen, der kom i afttes siug hiem fra Hadersleff, laborans morbo gallico [lidende af den franske syge].

Dncâ. palmarum [12. april] døbte jeg Jørgen Hansen Skolemester oc Maren Hans d. deris sønn ... Peder ... /14/ ...

[5.] In vigilijs paschatos d. 18. april (lørdag) hab ich einem Manne von Husum, Claus Andresen, der einen fetten Ochsen von Wedel gehohlet und bey dem Küster alhie im Dorffe am grünen Donnerstag mit dem Ochsen kranck ankam auff seinem Lager im Siechbette communiciret † paaskmorgen [19. april] ... /15/ Fer. 3. paschatos [3. påskedag 21. april] begrafvede jeg Claus Andresen en mand aff Husum, som var død til Matz Degns. Text Psalm 39 v. 13 ... Denne sal. fræmmed mand Claus Andersen er fød i Husum, oc som vi intet hafver om hans herkomst visst eller egentlig at melde andet end hand har formoodelig været et christen mænnisk oc Gudz barn i den reene evangeliske troe fød oc døbt oc opdragen, saa bær vi heller ingen tvifel paa hans salighed.

Har ellers hafft hans vaning boosiddendis i Husum, hafver sin hustru med 2 børn æfter siddendis, som hand bekiente for os. Hans dødsarsag oc endeligt anlangendis, om dett vi alleene her paa stædet vijde, da er hand for fae dage voris kircke forbi kommen, oc dragen ind til Veile for en kiøbmand i Husum, den actbare mand Peter Cock at hente en oxen fra en handelsmand i Veile. Der hand med same oxen kom til Høyen, bleff det sal. menniske siug, dog listede hand sig aff stæd /16/ oc kom formiddelst velacte mand Terckel Hansen hans hielp oc forsvar giennem Colding med øxen, vant med same paa Skærtorsdag aftten hertil byen til Matz Degns, bleff dett altid verre med hannem, Langfredag besøgte jeg hannem, oc hans maal blef saa tyck at mand ilde kunde forstaa hannem, lae dog i haabet til bedring hen, men som dett paa paaskafften hengde meere ved med det onde, bleff jeg kaldet til hannem at meddeele hannem hl. helligt sacramento, æfter hans begiering, hvilcket hand i gottfolckes ofverværelse annammede. Udstood en hefftig heede oc indvortis beklemmelse, haffde den følgendis natt ingen roe, indtil vor H. gaff hannem paa paaskedag om morgenen, medens vi vaare i Dallby Gudz tieniste en sal. opløsning oc affskeed fra denne jammerdall oc pilgrimsfærd. ... /17/

[6.] Dncâ. quasimodogeniti [26. april] begrafvede jeg gammel Maren

Matths daater Nijss Christensens. Var fød i gaarden 1606 in julio 3 uger for Olai dag. Hendis fader var Matths Nielsen fød i Vyff, hvilcken æffter at hand haffde tient her i byen udi 5 aar, den dannemand gml. Matths Jensen udi Peder Erichsens gaard, drog ind i gaarden til encken, der sad med 3 børn, 2 sønner oc 1 daater, paa aarsmaal, oc afflede med den erlige dannequinde Ingier Iffvers d. fød i Colstrup udi Stepping sogn, i den gaard der nu kaldis Skrifvergaarden, denne eeniste daater, voris sal. medsøster, hvilcken de oc til gienfødelsens daab oc en christelig optuctelse hafver forfræmmet. Men som hendis kiere moder bleff svag æffter denne daaters fødz oc haffde 7 aar ingen helbred, kunde i nogle aar icke komme til kircken, uden hvis den gamle h. Antonius hende hiemme betiente, oc døde hende fra der hun var et barn 7 aar gammel, da haffve hendis 3 halffve sødskende hende udi moderens stæd opdragen. Oc var hun hos dem i gaarden til gaun oc gode indtil hun bleff 31 aar gammel. Da bleff hun kierligen begiert aff den erlige da unge karl Niss Christensen oc alligevel, at hans egen fader stood det i begyndelsen imod, dog stood omsider deris bryllup hos hans fader Christen Nielsen, sal. Jeb Jespersens gaard ved lufttsbroen ao. 1637. /18/ Oc har Gud velsignet deris ecteskab med 2 sønner oc 2 døttre, aff hvilcke den eldste sønn Matths Nielsen døde der hand var 15 aar ao. 1653. Den anden sønn ved naun Peder Laursen bleff ickun halffanden uge gammel. De 2 døttre leffve endnu oc hafve deris goode --dend oc velstand til foreldriss trøst oc fornøyelse, som de sig ocsaa for en stoor deel af deris lycksalighed holte. De haffde deris bolig udi nogle aar paa bierget, hvor nu Michel Tøgersen boer, indtil at hendis halffsødskende med kierlig bøn lae hende æffter, at hun med hendis mand oc 2 børn skulde komme til dem i gaarden, hvilcket ocsaa skeede: oc vaare de sammen i good fortroolig oc fredelig omgængelse paa 3 aars tijd, indtil den anden svenksis tijd, der de døde ao. 44 alle 3 inden 9 uger, oc kand søsteren icke nocksom roses aff hendis forstandighed oc fromhed, der elskede oc var good ved Johanne Niss daater, meer end en mooder kunde være, oc haffver ført et tuctigt oc kysk leffnet, saa hun tog en ærlig pigis naun med sig i grafven, 52 aar gammel: thi hun var fød 1582.

Denne sal. dannequindes christendom anlangendis, da har hun været et gudfr. menniske, elsket Gudz ord oc tient sin næste i glæde oc sorg, været alltijd vel ved mact, sund oc karsk, indtil at udi /19/ hendis høje alderdom svagheden holte meer oc meer til hende, oc motte hun begifve sig slett til sengs fredagen d. 30. jan [overstreget:] (er paa den same dag

der voris allernaadigste gammel enckedronning Sophie Amalia døde) i fredags for 12 uger siden. Hun bleff berettet tillige med hendis gamle mand oc husbond den ... febr. [overstreget:] (nestfølgendis) mandag post sexagesima [23. febr.] hun paa sengen, hand ved bordet siddendis.

Her skeede mange tijder forbøn for hende, oc lood hun mig beede paa oensdagen i dimmelugen, at jeg vilde bede en good bøn for hende paa Skærtorsdag, saa bad hun mig siden icke meere i denne verden, hvilket jeg ocsaa gjorde. Gud hørde voris bøn, baade da oc siden, at hun fick en sød oc sactelige henfart som i en søffn, uden all bevægelse oc suck 2. paaskdag ad aften, der hun haffde leffvet i denne verden, en pige 31 aar, i hendis ecteskab 48 aar, at hendis gandske alder er bleffven 79 aar ringer 12 uger. Text Joh. XI. 25 ...

Eadem dncâ ... communicerede hos mig for prædicken i kircken effter privat afløsning, Anne Hansd. Bangs, den sal. m. Hans Bangs d. aff Bogense, quæ deflorata erat virgo ex Ebeltofft per legatum pontificium colonello Zucker (Succre). [som var en jomfru fra Ebeltoft, skændet af den pavelige udsending oberst Z.]

[7.] /20/ Torsdagen post quasimodogeniti [30. april] begrafvede jeg min degen, sal. Matths Jensen, var fød her i Wons. ao. 1633 in septembri af ærlige oc christelige forældre. Hans fader var erlige oc velacte mand Jæb Matthsén, der bleff begrafven i den onde tijd ao. 1659 d. 17. sept. (lørdag) for [26] aar siden 67 aar gammel. Hans moder, den ær oc dydefuld quinde Maren Michæls d. aff Grønhofvet, som døde for faderen i januario ao. 59, oc hafve disse forældre hannem forfræmmet til sin daab oc christendom, samt oc hannem med sine søstre i Herrens fryct oc formanelse opdragen, oc besynderlig hannem holt i schole, saavel her hiemme som oc omsider i Colding, at hand kunde skrifve en reen læselig haand oc regne hv[is] fornøden forrefalt. Var hiemme hos hans forældre oc søskende i gaarden oc gjorde ga[vn] med dennem i aufl oc alleslags gierningers forfald indtil fiende tijden ao. 59, da begaff hand sig med Jens Sørensen herfra, medens forældre oc de andre sødskinder motte flytte til Colding fra gaard oc grund, oc kom hand med sin stallbroder noget i tieniste i Hygom præstegaard. Men som der i længden [ei] heller bleff sickert, kom hand hid til Colding igien oc gaff sig i Herrens naun ud sønderpaa, kom til Husum oc derfra til dett eyland Pellworm, hvor hand var oc tiente fornæme folk udi halff fembte aar, som hand oc derfra /21/ et lofflig testimonium under de fornæme raademænds oc fuldmæctige deris hænder paa førstelig forsegleet papijr, sub

dato Pellworm 1664 d. 4. febr. Same bevijs hafve [om] den salige mands velforholdelse underskreffven h. Peter Harsen oc h. Johann [H?]jummersen. Som hand da alletijd aff barnsbeen fryctede Gud oc uforsømt elskede kircketienisten i sang oc Gudz ordz hørelse øfvede hand sig derudi alle vaanlige tydsk sange oc kirckemelodier, saa at der nogle widervertigheder sig i disse meenigheder befunde, mindede hand sig degendommens affstaelse til, formiddelst gamle fornæmme mænd, der underhandlede det, oc bleff aff den da værendis h. probst, siden generalsuperintendent sal. h. Rehefeld forleenet med sit bestillings breff ao. 1664 d. 11. nov.

Siden omsaa hand sig æffter en ectefelge, oc haffde hand satt sit sind æffter giorde bøn til Gud om et gaat raad oc lycke til den da erlig, dydig oc gudfryctige pigo, Ingeborg Hans d. Rüdin, min søster, med hvilcken hand bleff troloffvet her i kircken nyt aars morgen 1665 [tilføjet nederst på siden:] (Effter at hand haffde ærligen hos hendes forældre bedet oc hverfvet om hende) [oc] stood deris bryllup same aar i min præstegaard den 7. febr. (tirsdag) æffter fastelauns søndag [i] den svar strenge vinter.

/22/ oc har Gud deris ecteskab icke ladet være ufructbaar, men har velsignet dem rigelig med børn, alleeniste at den første tvillingfruct, en sønn Jacob oc 1 daater Maren bleffve utidige fødde, oc effter deris nød zdaabe d. 21. aug., der pigen haffde lefvet 4 stunder, drengen indtil den anden dags time, som hand æfftermiddagen 4 klockeslett var fød, døde.

13 børn har hand afflet med sin hustru, 8 sønner oc 5 døttre, blant hvilcke alleeniste en er fød naunløs, de andre alle hafve deris daab oc naun faet. Oc sofve i kirckegaarden for ham hensent de 5 sønner oc 3 døttre: de 3 eldste sønner oc 2 døttre igien leffve med deris bedrøfvede mooder som encke. Gud vær deris allis trøst oc raad, vær deris fader, forsvar oc dommer, oc opvæck dennem i oc uden meenighed velgenegte venner oc forfræmmere, at som deris fader har dem til ære oc heeder hidtindtil optuctet, de mae ocsaa vedblifve oc til ære i verden fræmkomme! Det kand den sal. mand med ære æfftersigis, at hand bar all sin tijd stoor omsorg for sin hustru oc børn, holte dem æffter hans effne reenlig oc skickelig: saa hand dis smerteligere nu aff dem allsammen saffnis. Hand har i omgængelse gierne med alle mennisker elsket oc søgt fred /23/ saa meget som hannem muligt var. Dog æffterdi hand icke heller var en skær engel, men haffde Adams feil oc schrøbelighed, ynskte hand

sig intet heldere, end at leffve vel med sin næste, dersom hand med nogen haffde skiffet et hastig ord, oc var hans sind saa lige hen i verden, at hand gjerne vilde hafve alting skulde være traadrett for hannem, dett dog i verden ingen kand næe.

I hvor keck oc karsk hand siuntes, da har hand dog udstanden mangen knæg oc dødelig siugdum udi hans ecteskab, med hofvet verck aff sprinckel oc phantaserende siugdum, end oc med ofvernaturlig legomens pin oc smerte, det dog altsammen hans Gud, den hand fortroode, lood ham vel ofvervinde oc hialp hannem alletijd ved goode middel op igien.

Hans christendom har hand ført gudfrycteligen, oc i hans tieniste intet forsømt, uden hvis hannem hefftig ofverfaldendis siugdum nogen-sinde har betagen, saa enhver har været med hannem tilfredz. Hand har oft med sit huus holdet sig til Herrens h. altars sacramente, oc sig dertil verdeligen med nidkier schrifftemaal tilforn beredt, med David oc Peder icke uden /24/ suck oc taarer søgt som den grofveste synder sin affløsning: oc var hand sidste gang med sin hustru oc 2 børn til Gudz boord paa Skærtorsdag, er i dag for 14 dage. Hans endeligt anlangendis, da er i søndags hans leffnets timeglaß uformoodelig udløbet for hannem oc hans huus aff Gudz forsiun bestyret hannem til en sal. affskeed aff dette onde oc trange lijff, oc til hans allmactigheds bevijsning, at hand kand underlig føre sine helgene oc de forlatte sig en fader bevijsse. I dette hand udi ingen ulowlig forsatt drog den h. dag aff sit huus paa æftermiddagen, men at bevijsse kierlighedz gierning den, der trængede, oc bad hannem. Mae her sige, at uskyldighed oc uforfalsket eenfoldighed bleffve aff kierligheden hos hannem beveget at tiene sin næste, men de 3 dyder gafve icke act paa ulycken som fuldtis med oc brugte sig til fordeel. En uforstandige pigis hosfølgelse, der med et sold gick oc vifftede i haanden, saa oc med en afffaldne balges paakastelse paa vognen gjorde skramlendis i fiæle hawer beesterne forfærdet saa at den sal. mand paa en dejntrug siddendis motte i løbet styrte aff vognen, oc kunde bestricket i tømme icke komme fra beesterne, men motte følge med, oc trugen er falden effter aff vognen oc rammet hannem paa den højre side paa halsen, saa at sames leed oc nick er bleffven ryckt, hvoraff hand er død, oc der hand strax fandtis oc bleff queeget med en liden taar edicke, slog hand [sine] /25/ øjne engang op, oc soff sacteligen bort i hans svogerske Elsebe Schrølings arm. Jeg var i min angelegenhed reist noget fra huset, men som jeg spurte paa vejen den ulyckelige hændelse,

vendte jeg om tilbag igien, betænckendis der kunde raad være dyre, fant alt i en forstøret stand, ingen torde røre ved den sal. døde uden der war low aff øfrighed, oc bleff en from naboe saa good, at hand drog til Hadersl. at gifve det an, men der jeg sae, at natten hængde paa, oc umuligt uden æffter midnatt manden kunde kommet tilbag igien, tog jeg det paa mig at forsvare for Gud oc øfrighed verdslig oc geistlig, oc bestyrede paa rettens vegne sandemanden med sognefogden oc 6 mænd at siune hans lijg oc stæd oc bane: Saa hand strax bleff optagen oc hiemført i hans huuß. Hvis bedrøvelse hans effterlatte er ofverfalden kand bedre æfftertænckis aff ethvert ærligt hierte, end som det her kunde beskrifvis. Jammer er dett at see sin mand oc fader gae karsk ud fra huuset, oc inden en halff quarteer aff en time ligge død i marcken, at det vel mae heede

Om du vilt mig i marck oc skow
 eller i fræmmed grentze
 i hawsnød eller oc ved roff
 eller ved pestilentze
 at jeg skal døe, da døm mig ey
 effter min synd oc onde rey
 som jeg i lifve førde

Vi tvifle intet paa hans salighed, thi hand alltid haffde Gud for øjen, oc naar hand hørde slige hændelser oc bedrøvelige tilfald, da bad hand inderlig Gud at fri os fra en ond oc hastig død. Oc er jeg forsickret, at hans sidste gifft /26/ ... [kommunikanter 3 maj] ... har været en troens suck til sin Gud oc skaber, gienløser oc helliggjører, om en sal. stund, hvilcken hannem paa siælens vegne er vederfaren, der hand i denne verden haffde leffvet ung karl 32 aar, i hans degne embede 21, i ecteskab 20 aar. At hans gandske alder er bleffven 52 aar 3: 5 maaneder. Text 1. reg. 13. v. 23-30.

Dncâ. miseric ... [2. maj] døbte jeg Jens Post oc Johanne Jess d. deris daater no. 1 ... Caren ... D. 5. majj (tirsdag) berettede jeg Johanne Matz Persens i Niss Tingleffs hus, vide sequentia p. 3 [se 3 sider længere fremme] /27/

[8.] Die mercurij post miser. dni. [onsdag d. 6 maj] begrafvede jeg Niss Christensen, var fød her i Wonsziel ao. 1609 først in septembri maaned 3 uger for Michelis. Faderen var Christen Nielsen Schreder, moderen Maren Iffvars d.

Oc hafve disse fromme forældre hannem som deris ældste sønn for-

fræmmet til sin daab oc til en christelig optuctelse. Var oc allestæds hiemme hos forældre, meest der de toge sal. Jep Jespersens gaard an, indtil arvingens myndighed. Ao. 1637 der han var 28 aar gammel begaff hand sig i ecteskab med den da erlig, dydig oc gudfryctige pige Maren Matths d. med hvilcken hand har leffvet et fredeligt oc velsignet ecteskab udi 48 aar. Gud har hannem med sin hustru beskæret 4 børn. 2 sønner oc 2 døtrer, begge sønner ere forhen sendt, de 2 døtrer igienleffve, oc bestædige deris k. fader med daaterlige ærbødigheed.

Den sal. mand har icke ædet sit brød i band, men udi sit ansictis sved næret sig ærlig oc vel, udstood 2 haarde fiende tijder, oc kom i den sidste fra ald hans timelige velfærd, tog alting paa barel æffter pollackerne, oc hialp sig saa meget kummerlig, indtil de finge noget at ploffve med oc ad sae. Oc saa som den sal. mand med hans sal. hustru bar genegenhed /28/ til den flitige oc velforstandige karl Jens Sørensen, som tiente 3 aars tijd i Ribe, da føyede det sig at til gaardens opkomm oc at fae en fuld ploff aff stæd, at de toge hannem ind til sig til deris eldste k. oc meget dulige daater Johanne, hvilcket skeede ao. 63 for 22 aar siden, oc begyndte Gud strax at velsigne deris næring, saa de vaar med aff de bænste i formue i denne meenighed, oc holte et skickeligt huus, forligtes vel, oc de samlede alle oc ingen adspreede dem det.

Hand har tient oc fryctet Gud med kirckegang oc Gudz bordz søgning til salighedens bestyrckelse. Freedet marcken som en erlig grand oc naboe, det icke om alle altid siges kand, oc været med sit eget fornøjet. 3 uger æffter pintze, for 2 aar fick hand i marcken om natten et underlig tilfald, at hand icke vel kunde tale, oc hand bleff strax effter hans begiering betient med H. h. sacramente, siden bedrede det sig med hannem, at hand gick oc stood hvort hand vilde oc sae til gode, men var icke til svar gierning saa stærck meere som tilforne.

I hvor hand i hans høje tilvoxendis alder svæckedis, saa dog holte hand det stetz ofven senge, oc kunde icke vel ligge ned. Lood sig sidste gang med hans hustru betiene paa saligheds vegne d. 30 jan. oc gick allstæd ved hans /29/ svaghed, naar hand kunde, da gick hand oc gierne til kircken. Nu Gud har ocsaa lønt ham som en troo tiener vel, har gifven hannem sin naade, at hand trøsteligen er fuldt hans sal. hustru effter i udødeligheden, lige 8.de dag som hun var bleffven lijg fra ham. udført oc begrafven, som var i søndags, der hand haffde leffvet 76 ringer 16 uger. Text psalm 71.9 ...

[fortsættelse fra s. 26] Joh. Matz Perss. gaff Jesper Clausen til, hvis

hand haffde støtt hende for brystet, som en sand christen, at han kunde komme til Gudz bord. Men dog om hende slog noget til, da skulde Gud oc øfrighed derudi giøre, hvad rett var. Iesper var derinde oc sagde, hand icke haffde slaget hende, men ickun stott hende til side fra Laurtz Hanss. ridefogs tiener, oc hand gick til sengen oc gaff hende haand derpaa, at de ville være forligte. Men siden lood hun fordere Peder Jebss. oc Laurs Toniuss. med Nis Tingleff, at de skulde høre, hvordan hun klagede ofver Jesper, at aff hans stød, hendis bryst var øm, oc hun læng haffde spøtt blod etc. Jesper lod Laurs Hanss. for mig oc Jens Sørensen. bekiende, at de haffde klemt hans arm i kisten, at hand kunde icke fae den ud, oc at hand da motte raabe paa Jesper, som stod uden døren hand skulde komme ind, thi de vilde myrde ham derinde. NB. de bleffve forligte d. 9. majj (lørdag). Jesper schal hende oc manden gifve oc fri unde at bruge sin nørrest Søjager begge blocke /30/ til Stenge Kier deris lijfs tijd oc dette aar eng til 4 gode læs høe, noch dette aar fellet jord til 2 schipper baaghveede ... (søndag) rogate ...

[24. maj] døbte jeg Laurtz Nielsen oc Ann Niels d. deris barn ... Maren ... /31/ ...

Feria ss. trin. [14. juni] døbte jeg Laurtz Michelsens daater Margarete

...

[9.] /32/ ... d. 2 julij in fer. visit. Mariæ ... begrafvede jeg et fattigt spæd barn, som en quind kom med hertil byen igoer, oc døde i natt, nom: Carl Christensen. Mater Elsa And.d. paa hinside Horsens imod Randers i Wærum fød. Pater den ecte hendis mand er død 3 uger for pintze i Wærum by, med naun Christen Perss. /33/ /:faderen, hendis ectemand er død 3 uger for pintz i Wærum by, oc var Christen Peder- sen:/ som skal være begravven i hans føde sogn Wærum. Dette barn er fød i Colding forleden torsdag til fostermoderens, oc bleff same dag christnet aff m. Ansgar sognepræsten i Colding kircke. Moderen klager at hun 7 uger icke nær har gangen hendis tijd ud. Barnet var svag, oc gick med det i Seest oc her i Wons. oc er saa døet, der det haffde leffvet 7 dage. Rom. 5, 12, 18. Gratis. Dicit mulier pedestrem militem Nicolaum Caroli fil. Norwegiâ præsentem et maritum cum quo copulata in Wærum, dum adhuc gravida cum hoc fructu iret, quod miles dimissus et cesserit. Sed ego nolui credere, quia testimonium nemo de hocce habetat. Illa v. ss. usum synaxeos in Wilstrup-in sedula exhibuit nupere scil. 1. trin.

[Kvinden sagde, at hendes mand, med hvem hun var gift i Wærum, var en infanterist ved navn Niels Carlsen, som opholdt sig i Norge, medens hun gravid med dette barn var kommet hertil, fordi soldaten var sendt bort og havde forladt hende. Men jeg ville ikke tro det, fordi hun ikke havde noget vidnesbyrd om dette. Hun fremlagde seddel på, at hun for nylig havde været til alters i Vilstrup, nemlig d. 21. juni] ...

/34/ ... die (mandag) post 5. trin. 20 julij hiemdøbte jeg Jesper Clausens oc Maren Matz d. deris datter ... Sophia ... /35/ ...

/36/ Efter skrifftemaals stunden d. 15. aug. (lørdag) døbte jeg en stackerls quindz Elsa Jacobs d. aff Hornberg sogn oc byen Kaalhaw, hendis daater Maren. Faderen bekiente hun en soldat, Peder Christensen aff Wendsyssel, gaff for hand var hendis mand, men viste icke nu hvor hand var, sed mentitz mentrix. [den løgnagtige løgnerske] sagde omsider, at barnet bleff aulet i Wiborg til Laurtz Kockis. Gratis. In domo desolata Georgij Schulmesteri [I Jørgen skolemesters forladte hus]

[9a.] Die mercurij post 11 trin. [Onsdag] d. 2. sept. begrafvede jeg en stackels mand, der var saa siug, at de bar ham i byen om paa en bare. Døde hos Matths Jessen, hand fick en kiste oc Peder Juler gjorde dend. Haffde sagd, at Jesper Clausens suend Peder var hans søskind barn, der dog icke kiendtis ved ham. Text. Ps. 41. v. 1 ... NB. Dncâ. 9. [16. aug.] brød altars gulf i synder med mig oc communicanter in medio actu distributionis Corporis Christi. sed sine scandalo [midt under uddelingen af Christi legeme, men uden forargelse]. /37/ Oscitantia ministerij [eller skødesløshed i embedet.] Fick samme de novo [fra ny] repareret den 5. sept. (lørdag) med 4 dags arbeid. Grates sint divinæ gratiæ dictæ [Den guddommelige nåde være takket] ...

Dncâ. 12 post trin. [6. sept] ... for prædicken comunicerede parturiens vidua æditui [degnens enke, der skulle til at føde] 19 uger æffter sin mands død Ingeborg Hansd. oc føde sin daater klocken mod 11 ... (mandag) mane [om morgenen], døbte jeg hiem i huset sal. Matz Degns posthumam gnatam [efter hans død fødte] nom. Martha ... /38/ ...

[10.] Dom. 13. post trin. [13. sept.] begrafvede jeg s. Johanne Matz Persens. Nata 1626 om paske i Duns i Niels Dunsis gaard blant 6 sødskinde den yngste. Patre Nils Ifversen, barnføde i Jegum ved Fridericia.

Matre Maren Peders d. nata i Nør Bramdrup, baptizata i Almind

kircke et educata postmodum in vera pietate [og senere opdragen i sand fromhed] Faderen døde hende fra medens det keiserske krigsfolck var her i landet oc kiente hun sin fader aldrig.

Moderen var nød til, som sad forlatt med 6 børn, at befalde et andet ecteskab med erlig karl Thomas Andersen Hvid, der drog ind til hende i keiserens tijd, oc opdrog de 6 stibbørn med 6 hans egne Gud gaff ham dertil, saa de haffde alle aarsag at tacke hannem som en from fader. Oc var det sal. menniske hiem hos forældre alle-/39/stetz indtil ao. 1643 ved mittsommerstijd, der svensken falt ind i landet ved juel, da kom hun i hendis 18. aar i ecteskab med den erlig unge karl Hans Hansen Kier, udi en good gaard i Ferup i Leirschow sogn, oc fødte hun denne mand 4 børn, oc lefvede tilsammen med hverandre indtil pollackernis tijd, i foraaret ao. 59. Da døde hand med børnene i Colding, hand hviler sine behn med 1 barn i Hart kirckegaard, 2 børn hvile i Cold. kirckegaard oc 1 barn ligger i Leirschow kirckegaard. De vaare sammen udi 16 aar.

Paa 3 aars tijd var hun for sig selff oc holte sig aff oc til op ved stædet, indtil ao. 1662. Da begaff hun sig i ecteskab med den erlige oc fornæmfødde mand Matths Persen, sal. h. Peder Ifversen Schioldberg til Schioldberg oc Callerup sognepræst hans sønn, udaff Thy. De bleffve sammenvejede udi Leirschow kircke, oc boode de udi Ferup 3 aar. Siden begafve de sig der fra til en gaard i Jelling sogn, i Høirup by, men effterat de haffde boet der udi 3 aar, forulyckedis de, at gaarden brænde aff, saa som de da icke formaede at opbygge den igien, droge de derfra, oc begafve sig her til byen ao. 1668. Boede 2½ aar i Zone Per-/40/sens gaard, 2½ aar udi Jesper Clausens gaard, siden 12 aar udi Niß Tingl. gaard, hvor hun nu lagde sine been til hvile.

I deris ecteskab hafver Gud gifven dem tilsammen 3 sønner, hvilcke alle levte oc skicke sig vel, med dulig arbeid oc flitig idrett, til at nære sig med tiden ærlig.

Hun søgte i velmact fliteligen Gudz ord oc bord, oc som hun befant nogen ømhed /:for paske:/ for brystet, saa aldeelis at lysten forgick hende til maden, kunde intet brød fortære, da lod hun sig formedelst Christi testamentis ord forlige med Gud oc sin næste, oc annammede paa sengen gudeligen Herrens h. nadver den 5. majj oc lae i et bestandigt haab til Gud hen, sin tijd i taalmodighed ventendis hielp aff himmelen. Brugte oc vel tienlige middel for mafven at fly sig appetit til maden, som pulver oc spiritus vitæ [brændevin] at indtage nogle draaber. Men

intet vilde hielpe hende til bedring, indtil at hendis siuge leie slog ud til en vatersoet *) /:[s. 43] som formeentis, oc kand offt en kaaldesiuge forandre sig til vattersoten, naar lefveren, milten, nyrer oc lunge er forkølet oc kunde icke spisen til blod, men til en sey eller tynd vandig materi forandre, oc er denne siugdoms natur, at de kand icke fortære brød:/, derimod hun vel toog sveedrijck [?] oc andre middel ind, men hendis onde var for sterckt, at icke fandtis for hende hjælp mod dødsens verck. Bleff fordi atter berettet den 31. julij for 6 uger, oc her skeede for /43/ hende aff prædikestolen adskillige tijder forbøn, for- oc effter prædicken, der hun sig ved same bønn Gud i hans mact oc vilie befalede, oc var med Gudz naade oc sit kaars til fredz. Bad dog Gud ville tencke paa hende oc icke giøre dett for langt: fick saa endelig ende paa sin jammer, i torsdags mod klokken 2 efftermiddagen, ætatis 59. Effter at hun haffde været pige 17 aar. Første gang gifft 16 aar. Encke 3 aar. Hendis anden gifft haffde været 23 aar, udi hvilcken tijd hun her i meenigheden har lefvat, slebt oc trælt for sit brød 17 aar oc ustanden sin siugeleje udi 21 uger. Votum. [herefter ovenstående tilføjelse] Text 2. Cor. 4 ...

[10a] /41/ [side 41 og 42 indklæbet blad] Matths Persen aff Thy. Er fød i Schioldberg 1613 ved Kyndelmiss. Hans fader var h. Peder Ivarsen fød i Stastrup sogn oc biu. Moderen var Maren Matzd. Finck, fød i Gisbeck. Bleff satt til skolen i Tystæd, var blant 13 børn, thi faderen haffde 7 børn føre hand fick dennis moder. Han bekiender at hand vel lærde latinske maal, men for den bødelmæssige haarde straff skyld, den i de dage de latinske skolemestere oc hører brugte, fick hand leede til bogen. Der hand var 16. aar døde hans fader, oc hand kom til hans morfader Matz Matzen Finck i en stoor gaard Gißbeck i Hasing sogn, oc var hos ham 16 aar. Kom til sin moder broder Peder Matzen i Nørse sogn oc bleff der 4 aar. Siden var hand hos sin oldemoder i Giselbeck 2 aar. Fulgte all den tijd aulingen, oc stood deris gierning for. Kom deræffter til en anden moder broder Matz Finck 2 aar i Westerwig sogn. Noch til hans morster, Dorothe Matzd. Finck ocsaa i 2 aar. Der hun ved døden bortkaldtis var hand hos en præst h. Peder i Hasing 1 aar, deræffter gick hand paa hans egen haand hos hans søster Anne Peders d. i nogle aar. Kom saa herud til Duns til Johanne-Broder, oc fick der kundskab paa hennede. /42/. Hand drog ao 71 op ad Trundhiem til sin broder m. Christen Schioldberg lesemesteren samestædz, oc jeg gaff hannem en pass oc beskeed med sig, kom oc vel afstæd, baade hen oc

hiem, oc bekom nogen hielp aff hans broder, dermed satte de sig bedre i sæde oc komme til næring. Der hustruen her var død, oc hand sad et aars tijd, oc afflede hans skionne sæd vel ind, falt hans ældre sønn Peder et gifftermaal for i Seestæd, did hand drog ofver med sønnen, oc befinder sig der nu i meenigheden ... /44/

Pridie 16. trin. in vigilijs matutinis [3. okt. i morgenstunden] døbte jeg ... Jess Rasmussens sønn ... Michæl ... /45/ ... /46/ ...

[11.] Die (onsdag) post omnium sanctorum [4. nov.] berettede jeg Tøger Gregersen i skouen, som var heel siug, oc gjorde hand sin rede for mig om hans herkompst oc leffnitzløb.

Er fød ao. 1640 (onsdag) d. 11. nov. i Uhrstorp. Hans fader var Gregers Mogensen, moderen Maren Gregersis, Michæls d. barnefød i And. Snedkers gaard i Wonsiel, oc hand er døbt aff sal. h. Hans Schrøder i Tabs kircke, oc siden opdragen i Herrens fryct. Var altid hiemme, indtil fiende tijden, da kom hand ind ad norden, oc bleff ao. 1659, der hand var 19 aar gammel, tagen ved Randers til en dragoner, oc /47/ kom under dronningis lijff regiment dragoner at tiene, hvilket under gen-major Eilhart Holck, gouverneur offver Cronborg vestning, haffde allstedz sit quartiere i Cronborg, oc var hand der paa stædet udi kriegstieniste indtil ao. 67, da som hannem slog siugdum oc svaghed til, da fick hand hans goode affskeed oc pass under captein Reinholt Rhot hans egen haand oc indsejel med gouverneurens vilie oc minde. Kom saa hiem her til hans føde egn. Effterdi da hand haffde gifven sin troo oc loffve medens hand var i Sælland til ærlige, dydig oc gudfr. pige Inger Lauritz d., da er hun med good bevijs under h. Jørgen Jørgensens capellan i Helsingøhr hans haand kommen til hannem følgendis aar, ao. 68, oc er i Tabs kircke blefven trolofvede (onsdag) den 31. octobris, oc same aar sammenveiet paa søndagen den 23. nov.

Gud har velsignet dennem med 4 børn, hvilcke er fødte i Tabs sogn, Maren den ældste er fød paa (lørdag) morgen den 11. decembr. ao. 69. Inger er fød ao. 72 den 5. martij (fredag). Laurtz er fød ao. 74 den 9. martij paa (mandag) morgen. Gregers er fød 3 uger æffter mitsommer ao. 77.

De hafve boet i Uhrstorp oc Uhr indtil ao. 82 /48/ da begaff hand sig til ad boe paa Wonsiel marck, uden skowen, med fælletz bymænds vilie oc tilladelse, har ocsaa fristed sit kaars oc modgang, i dette, da hand icke saa strax kunde fae noget retteligen bygt for sig, hand sig hialp et aars tijd hen, som hand kunde, oc da kom, uvijgendis hvordann, ild i hans

meget gode hø heisse, oc gjorde ham til en fattig mand, stræbede siden oc bygte huset, oc hialp sig med sine børn kummerlig dett forgangne aar i den dyre tijd igiennem, i hvor hustruen dog icke heller var den stærckeste for hannem. Dog i ald modgang hængde hand fort ved sin gud, oc var Gudz ord all hans trøst i denne verden, det hand saa inderlig elskte, oc var en mercksom Gudz ordz hører, viste meget aff schrifftten oc himmels tilstand aff paamerckelser, saa Gudz gafve var en stoor naade hos ham til mangens forundring.

Bleff med en hefftig pleurisi befænget, oc alligevel at hand var til Herrens sacram. dncâ. 15 p. trin. [27. sept.] her i Herrens tempel saa dog begierede hand mig til /49/ sig (onsdag) effter helligenis misse [4. nov.] oc nød sin synds forladelse i største andact med sin frelseris Jesu Chri. h. legom oc blod /:[nederst på siden] udi sin svoger Søren Juels oc søstersønns Søren Jensens ofververelse:/ lae stille hen ved sengen etc. ... oc trøstede sig ved sin troo til Gud, den hand aff daglig læsning udi bønbogen formeerit haffde. Oc er det at berømme aff ham. at hand i sin velmact har ført et smuckt still oc helligt leffnet, holdet sine børn til at beede oc læse aarle oc silde paa deris knæ, oc undervijst dem selff i deris catechismi lærdom, saa at hans eldste daater gior-/50/de derom hendis prøfve sidste gang hand var med sit huus her i kircken til Gudz bord, at det motte lystis alle fromme forældre at høre deris børns lærdom i deris salighedz ting. Gud har ocsaa ladet ham niude sit gudfryctige lijff, at hand har forleenet hannem troens bestandighed oc en sal. opløsning, mellom (fredag) oc (lørdag) ætatis 45. Text Psal. 39,13...

[12]. Dncâ. 22. post trin. [15. nov.]begrafvede jeg Matths Jessens oc Kiersten Anders d. første naunløß fødde sønn, hvilcken æffter at moden haffde bestandig tilholdendis vee foruden anden tegn til fødzeln udstanden i 6 dage fra (torsdag) i forrige uge til tijsdags, der hun befant en kuld oc feber-ristend i hvilcken fosteret er døet, da bleff hun naadeligen ved vor jordemoders fornumpstig medfart forløst i tijsdags efftermiddag klokken 2. Text Job 3,11...

Pridie dncæ. 22 post trin. [14. nov.] hiemdøbte jeg den siuge Jens Hansens oc Maren Jeps. d. deris sønn ... Hans ... /51/

[Samme dag] troolofvede jeg Paul Matthsøn aff Seestæd oc Maren Niss Tinglef d. Esa. 56,4...

Den 19. nov. (torsdag) nogle stunder for dagen døde sal. Georg Bojens, fordom secretarius udi Tønder her i byen til Jesper Clausens i hans exilio, har ligget her 4 uger.

Dncâ. 23 post trin. [22. nov.] bleff Jess Rasmussens oc Maren Mathias d. deris sønn Michel i kircken confirmeret æffter hans bekomne daab (lørdag) for (søndag) 16. trin. ...

[13.] Dncâ 1 adventus [29. nov.] curriculum vitæ b. Georgij Bojens quondam secretarij Tunderensis [tidligere sekretær i Tønder]. Hand var fød i Tønningen i Eiderstæd 1627 i julij maaned aff erlig oc fornæ-/52/me christl. forældre: hans fader var den ehrenveste, foractbaare oc højfornæme Peter Boiens, kiöbmand oc kramhandler udi silckevare, borger oc indvaaner i Tønningen. Hans moder var den meget ærbaarne, dydfuld oc gudfryctige matrone Elisabetha Gerrets.

Hans farfader var den actbaare oc højfornæme Boje Petersen, raadmand udi Tønningen. Hans farmoder var den erlige, dydfuld oc Gud elskelige matrone Anne Bojens.

Hans morfader var den edle, veste oc højfornæme h. Gerret Diricks, vicestaller udi Eiderstæd.

Hans mormooder den edle, højdydefuld oc Gud elskelige Anne Gerret Diricks.

Der hand da aff disse paa alle sijder fornæme forældre oc forfædre haffde faet sit naturlige lijff, saa hafve de hannem uforsømt det rette aandelige lijff i Christo forfræmmet, formiddelst daabens sacramente udi Tønning kircke, at hand er bleffven Christo indlemmet oc siden kunde i hans fryct oc formanelse vorde op-/53/drægen, dertil Gud ocsaa gaff held oc naade, med opvext oc lærdom, at hand ved skolegangen forfræmmendis i boglige kunster saavel, at mand fattede good forhaabning om hans næmme i det latinske oc tytske maal, til forældris størreste fornøjelse. Hvorfor oc, effter at hans fader hannem tilig ved døden fragick, hans gode moder hannem vidre at forfræmmis, satte til hendis egen broder, den ærværdige oc højlærde h. m. Theodorus Gerrets, sognepræst udi den stad Witzwort, der holte ham i skole med saadan flitig forsiun, kaast oc underhold, at hand icke alleen offvenbar i skolen, men ocsaa ved privat præceptorij[-bus overstreget] bleff undervist, at hand færdig kunde forstae det latinske sprog, hvor hand forbleff indtil ao. 1641 i hans 14. aar.

Saa bleff hand ført til Hamborg, oc satt til en doctor i rettsager, doctor Lævius, hvilcken hand udi 6 aar opvartede oc tiente i skrifveri, at hand der-/54/udofver bleff pennen mæctig oc forstod hvad rettens oc hoffstijl var.

Ao. 1647 der hand var 20 aar gammel [fick] hand lyst at forsøge sig

paa andre stæder, oc da begaf hand sig i tieniste udi Tynder hos den højfornæme herr Georg Eckleff hans højførstl. durchl. korn- oc marsch land- ambt-skrifver, for en skrifver oc forbleff i same tieniste æffter sin herris død hos encken, indtil at hun sig igen forandrede oc fick den velvise borgermester h. Henrich von Hatten til sin mand. Da som det i de same tijder skeede, at byskrifveren i Tynder, signor Jürgen Thimsen den yngre, døde, er denne voris salige medbroder forfræmmet til byens secretariat, dog førend hand det paatog, drog hand hen til Hamborg, oc lood sig til Vedel ved Elven, hos den højædle, velbaarne højtverdige h. Johann Rist, keiserl. cronede poet oc paltzgræfve habiliteret til same secretari bestilling, formiddelst oben breff oc attest, at hand skulde ofveralt i det rømsche rige hafve mact oc myndighed til at være i alle forrefaldende /55/ handel oc oprettede pactis en trooværdig notarius publicus, med hvilcken ærens titul hand dis myndigere hans stand oc betroode værdighed paatoog ao. 1659. I det følgendeis aar ao. 60 udsæe hand sig æffter Guds forsiun oc gode venners indraad æffter en ectefølge til ad hafve medhielp aff, udi hans besværlige bestilling, oc da æffter Gudz nauns paakaldelse, falt hans hiertelaug til den ærbaarne, dydefuld oc Gud elskelige jomfer Anne, den sal. actbaare oc højfornæme Johan oc Margarete Fincken i Tønder deris k. æffterlatte daater, oc stood deris ærenddag højtidelig paa Tynder raadhuuß. Gud hafver velsignet den-nem med 6 sønner, deraff 2 ere døde, oc med 4 døttre, der aff denn eene er død, ere saa 4 sønner oc 3 døttre, 7 aff 10 børn endnu sørgelig æffterlevvende. Gud vær deris fader oc forsvar, sampt den højbedrøfvede enckis, hand forfræm dem alle til hans nauns ære at de elendige mæe finde din velsignelse er alleene der hielper dem, som ere forlatte.

Hans leffnet,andel oc christendom, har hand ved sin Gudz velsignelse leffvet /56/ en fajn oc omgængelig mand, været flitig i hans bestilling, oc har ocsaa haft alle hænder fuld at bestille, i alle ting viseligen sig forholde. Men der ao. 82 en højførstl. commission bleff udstæd om adskillige betienters regenskaber, saa oc bleff fordret aff hannem byens anliggende regenskaber, men æfftersom hand da var til Lübeck oc Hamborg forreist i hans egen fornøden verff, oc hand siden hiemkom, da toge sig de commissarier leilighed, saasom de vilde en aff deris egne hafve til den bestilling forfræmmet, at licentere hannem oc gifve hannem hans affskeed, som skeede ao. 82.

Hans siugdum har hannem udi 4 aars tijd hart satt til, med svaghed oc smerte i fødder, oc ellers udaff tancker oc sorg været meget aff sig

kommen. Dog bar hand hans kaars med en christelig oc beskeeden taalmaadighed.

Motte i hans 3. aars elend- oc udlændighed søge paa adskillige stæder med suppliquer hos de nu kongel. ministres, æffterdi hos de førstl. intet middel til /57/ hielp for hannem fandtis, hvorudoffver hans middel hannem forginge oc svagheden sig forøgede. Droge først fra Tynder til Rensborg oc var der noget, oc nød et sted i skrifveriet hos generalitætet, indtil saa længe h. krigsrhat Mejer hand døde, der da same generalitæt bleff ophæfvvet, oc da gick hans elendighed an paa ny. Derfra begaff hand sig til Schlesvig, siden til Aabenraa hos hans svoger h. Peter Raut. Deræfter drog hand (muligen noget nærmer til sit maal effter Gudz beskickelse) til Taarning hos sin svoger Johann Finck, hvor hand oc i sin siugdum paa salighedz vegne bleff betient aff h. Lago Iversen med den h. affløsning oc trøstefuld Jesu nadveris niudelse, æfftersom det hannem et svart kaars siuntis, at hand icke kunde bruge sine beene at gae paa til kircken, men motte stetze holde sig inde, oc igientage aff hans hiertis liggendefæ, hvad hand nyt oc gammelt haffde i hans velmact tilforne indsamlet sig aff Gudz ordz høreelse: Saa som /58/ hand alleeniste i Rensborg oc Schlesvig kom til kircken, men i Aabenraa icke formaade saa meget.

Hans sidste reise oc endeligt anlangendis, da drog hand til Colding d. 6. octobris, medens kongen der var, i den formodning, hand vilde hafve antreffet da h. baron Kielmann, kongl. landrhat, men hans reise var forgiefvis, oc alleeniste fremmede ham dette, at hand kom ved denne leilighed saa meget førre til sit maal oc stæd. Thi der hand haffde ved 3 ugers tijd ligget siug i Colding, kom hand endelig her op til byen, til Jesper Clausens, d. 22. octobr. forgangen torsdag for 5 uger, oc bleff det tijd effter anden svagere med hannem, i dette hans kiød siuntes som aff svindsooten at være fortæret, oc lungen icke meere at giøre sin gierning. Dißimellom bad hand Gud inderlig om en naadig opløsning oc befrielse fra all sin jammer, hvilcken bønn Gud oc endeligen gaff hannem i torsdag for 8 dage d. 19. nov. Elisabets dag 3 stunder for dagen, der hand haffde leffvet i denne elendige verden — 58 aar oc 4 maaneder. Vixit juvenis [han levede som ung mand] 33 annos, in officio [i embede] 23, in conjugio [i ægteskab] paa det 26. aar et hæc fuit tota viri vita curriculi summarium [og dette var mandens hele liv i kort referat] /59/ oratio ... Text. Eccl. 1,2.12.13.14. ... /60/...

Fer. 3. nativ. [3. juledag] døbte jeg Jess Pedersens oc Ann Peders d.

aff Torup i Medelsom herret i Wiborg sticht deris første sønn Peder.

Udi dette afflagde aar ere

fødde 4 sønner oc 1 dødfødd oc 7 døttrer, noch 1 slegfred dreng oc 1 pige. Giffte 2 par folck. Døde med 1 stackarls mand oc 2 drengebørn, tilsammens 13 mændsker. /61/

I Jesu Naun! Anno 1686.

[14.] d. 1. januarij begrafvede jeg sal. Paul Lassen. †, var fød 1622 ved vor frudags tijd i faste [25. marts]. Patre Christen Lassen, matre Maren Suens daater, baptizatus a dno. Simone in templo Seest et dein a parentibus ipsis citra scholæ disciplinam educatus est, in pietate et precibus dicendis, ut probus per totam vitam repertus sit [og derefter af samme forældre før skolegangen opdraget i fromhed og til at fremsige bønner, således at han i hele livet blev fundet dygtig].

Der hand var bleffven stoor oc kunde giøre gaun, drog hand ud ad dørren til sin faderbroder, oc tiente hannem 3 aar, siden tiente hand Lass Møll Smed udi Colding 1½ aar, oc æfterdi hans fader den tijd døde, begaff hand sig hiem til stædet i Seehest, oc kom ao. 1650 om mittsommer i ecteskab med Bold Christens d. ocsaa barnfødd i Seest, med hvil-/62/cken hand i et christel. ecteskab aulede 5 børn, som vaare 4 dreng oc 1 pige. De ere alle døde, uden den eene sønn, der boer i Seest, men den eldste sønn kom bort med pollackerne aff landet en liden dreng, til hvilcken der aldrig har siden spurt noget. Der vi fick fred ao. 60, da drog hand ud til Tønder oc søgte hans brød ærlig med gaun oc gierning, oc tiente nogen tijd hos den sal. h. Matthias Frisius, sognepræst til Abel. Midler dess var hans hustru i Ribe oc tiente for amme, item til Niels Hallandsfarers i Colding. Siden boode de 3 aar i Colding, deræfter begaff hand sig her til byen til Jess Laurtzens ao. 1666 om paaske oc har hos gott folck været til huse, som hos Laurs Persen, Jesper Clausen, Christen Nielsen, Laurtz Tusen, Ton Laurtzen (Niss Christensen [overstreget]) oc /63/ endeligen hos Bonnick Dijnsen udi 9 aar.

1. Hans christendom ...
2. Hans arbeidsommelighed ...
3. Hans svaghed ...

kom han paa for 4 aar, hand brugte Herrens sacramente i hans velmact

flitig oc lod sig betiene i hans skrøbelighed meget gudeligen. Bar sit haarde kaars taalmodeligen, i dette Gud lagde hannem sit kiende paa med mørckhed oc tyckens hans øjesiun, oc med hofvedvingel, at hand icke kunde taale at giøre arbeid, ey heller at være om sig.

Gud betænckte da endeligen hans bæste oc lagde ham hans kaars intet haardere eller længre paa, end hand dett kunde taale, saa hand fick ende paa hans jammer, elendighed oc armod i tijsdags afften, der hand haffde leffvet 64 aar oc 40 uger. Text Job 7, ... /64/ ...

D. 5. jan. (tirsdag) hiemdøbte jeg Michæl Tøgersen oc Caren Jørgens d. deris barn nom. Maren ... /65/ ... /66/ ...

Dncå. sexag. [7. febr.] ... døbte jeg Jørgen Rasmussens sønn nom. Hans ... natus d. 2. febr. om natten mellom (tirsdag) oc (onsdag) ...

/67/ item in eodem actu [i den samme handling] confirmerede jeg Christian Jacobsens oc Bold Christians deris daater nom. Ingeborg (nata d. 1. febr. mellom (mandag) oc (tirsdag) om natten) ... dette barn bleff siug om natten tilforn klokken 2, oc da bleff jeg hentet med en hast oc hiemdøbte dett ... dett døde d. 9. febr. (tirsdag).

[15.] (fredag) post sexag. [d. 12. febr.] begrafvede jeg sal. Caren Peders d. sal. Jesper Jørgensens efterleverske, var fød her i Wonsiel ao. 1619 ved vor fru dag i sommeren [2 juli].

Pater fuit honestus et æstimatus vir [den ærlige og agtbare mamd] Peder Tusen. Mater Maren Jess d.

Baptizata, educata bene et in scholis informata in catecheticis et lectura librorum ut pietatem juxta ductum scripturæ sacræ exercere rite posset. [Hun blev døbt og godt opdraget og i skolen undervist ved katekisme og læsning af bøger, således at hun kunne udøve sin fromhed efter ritualer i sammenhæng efter den hellige skrift]

/68/ Hun var som den yngste daater i gaarden længst hiemme, fræm for de andre sødskinder, icke alleene medens forældre lefvede, men oc stood med hendis broder Jess Ifversen gaarden for fra ao. 46 til ao. 1650 /:da hand fick sin dydige hustru [? teksten her og på de følgende sider er fuld af overstregninger og rettelsler, således at den endelige tekst er meget tvivlsom at få frem] i et roligt ecteskab:/ 2 aar deræffter kom hun aff Gudz forsiun i ecteskab med ærlige ung karl Jesper Jørgensen i Hiendrup oc stod deris bryllup ved hellige miss tijder [1. nov.] da hun var 31 aar gammel oc leffvede i same ecteskab icke uden ved 8 aarz tijd tilsammen.

Oc som den fiendlige suenskens tijd falt ind i deris ecteskab, gick hende oc blant andet onde oc denne modgang ofver, at suensken toge hendis mand bort i deris leier for Fridericia, veed icke aff hvad aarsag /:fordi at hand haffde ladet sig tuinge aff nogle suenske officerer til at skiude noget vildt:/ oc motte hun med jammers bønn oc hendis smae børns raab saa oc gode rede middel strebe selff at fae hannem løß aff fienders hænder. I de 8 aar de vaare i ecteskab sammen, fødde hun hannem 4 sønner /69/ oc som manden ved døden hende fragick ao. 58 ved disse aastijder om fastelaun, saa ere oc de 3 sønner i denne bedrøvelige tijd ocsaa bortdøde.

Den eldste sønn leffvede hos hende oc holte hun ham til ære oc lære ved skoleg. at hand bleff færdig i læsning, skrifvend oc regnend, indtil hand var blefven 20 aar. Da fick hand ao. 1671 lyst at drage ud i fremmede lande at forsøge sin lycke, saa som ingen udvei eller middel hand kunde see for sig at gae i fred for udskrifvend til soldat oc icke kunde forfremme sig at besidde hans fæderne gaard, derfor affstod hand i moderens minde for en visse summa penge gaarden til sin faderbroder Peder Jørgensen i Hiendrup oc begaff sig paa den lange reise ofver Holland til Ost-Indien, fra den tijd moderen intet har spurt til hannem udi 15 aar. Oc alligevel voris gunstige øfrighed hende tillagde hendes afttegt effter leilighed aff gaarden, saa dog /70/ har hun i disse trange tijder ickun lidet oc en føje ting faet deraff. Holte sig fordi knap oc sparsommelig oc ville icke gribe til hendis søns middel, i hvor hun det vel behoff haffde. Var i gaarden i hendis kammer, saa længe indtil gaarden affbrænde, siden kom hun noget til hendis søster daater i War-mark oc derfra her til Wonsiel, hvor hun holte sig op i And. Paulsens huus, som var hendis krigsformynder. Har været en smuckt from oc gudfryctig encke [herfra er teksten atter pæn:] elsket Gudz ord, gierne besøgt Herrens tieniste i hans tempel oc begaet sig vel med sine slectinger oc kijndinger. Bar hendis enlighedz (kaars) med good taalmodighed. Naar hun kom i skrifftestolen, da læsde hun alletijd rictig den lange, doct. Resens skriffte bøn aff hans catechisme oc nød Christi h. nadver alletijd i en skøn andact.

Hun bleff siug i dag for 14 dage, bleff deelectig i Herrens nadvere den 8de dag dereffter. Her skeede bønn i /71/ søndags for hende til Gud for oc effter prædicken, Gud hørde hende oc oß oc gaff hende en sact oc salig opløsning strax effter gudztienisten var forrettet, der hun haffde lefvet

i hendis pigestand	31	} aar
ectestand	8	
encke	28	

saa at hendis gandske alder er blefven halff 67de aar. Text. Esa. 26,20.

...

[16.] (Torsdag) post sexag. d. 11. febr. begrafvøde jeg liden sal. Ingeborg Christians d. bleff fød den 1. febr. mellom (mandag) oc (tirsdag) om natten aff Christian Jacobsen oc Bold Knutz d. oc som de en hederlig daab til same deris liden daater tilredde, betogis det hastelig om natten tilforn med en svaghed, at mand formeente døden skulde icke hafve tilstæd det same sin daab, hvorfor den bedrøfvøde fader mig om natten hasteligen hente-/72/de oc fick dett ick alleeneste daab hiem i huset om natten, men end ocsaa sin heederlige kirckefærd oc daabens confirmation her i Gudz huus i søndags. Endog Gud hastede med dett aff denne onde verden, at det fick en salig affskeed i tisdags morgen horâ 7, ætatis 8 dage. Text Luc. 10.v.20 .../73/ ...

Den 4. martij (torsdag) post reminiscere copulerede probsten aff Hadersl. min daater Christin med den studioso dno. Johanne Nijßen ... Thema: Factum infectum fieri nequit [gjort gerning kan ikke gøres ugjort] ... /74/

[17.] (Onsdag) post oculi [10. marts] begrafvøde jeg sal. Søren Laurtzen i Kongshuset, var fød i Dallby paa det stæd, som Ifver Tullensen nu boer ao. 1622 5 uger for juel oc christnet paa den søndag for advent [24. nov.] med Barbara Pauls i Tved. Hans forældre vare fromme folck, faderen den ærlige mand Hans Lauritzen, moderen dydige quinde Caren Hansis. Baptizatus a dno. Matthia Anthonij et dein pie educatus qn. missus in scholam Coldingensem ubi bene legere didicit ad ædificationem fidei suæ [han blev døbt af hr. Mathias Antonij og dernæst fromt opdraget, hvorefter han blev sendt i skole i Kolding, hvor han lærte at læse godt til sin tros opbyggelse]

Der hand voxte fræm oc kunde tiene sit brød, begaff hand sig til fræmmede oc tiente nogen tijd hos Anders Dallby i Hans Kiærs gaard. Siden hos Peder Eschelsen i same gaard, deræffter i Wonsyld hos Niß Andersen, i den forrige /75/ svenske tijd. Var ocsaa en 2 aars tijd under udskaad soldat med kongel. maj. gewehr i synden til Glückstadt. Kom siden hiem igien oc tiente Jep Wollesen i Dalby. Der hand omsider bleff keed derved at tiene længer fræmmede oc icke betiene sig selff, begaff hand sig i Herrens naun i den h. ecteskabs statt med dydige quinde

Birgitte Nielsd. sal. Søren Sørensens efterleffverske, der da boede i Colding, hvor de 2½ aar boede med hinanden. Siden begaffve de sig her op til byen, oc boode for h. Matths /:oc h. Anthonio:/, derpaa kom krigen, saa motte de drage til Colding igien, siden droge de derfra til Dalby, oc nogen tijd derfra igien til Roy. Endeligen fick hand aff h. Kay von Ahlefeld, voris gunstige nu sal. amtmand breff oc bestilling ao. 1669 /:28. decembr.:/ at hand skulde /76/ hafve det kongestæd nedenfor Colding, hvor hand da med egen bekostning bygde i en kymmerlig tijd oc leffved hans tijd vel hen.

I hans ecteskab gaff Gud ham ingen arfving, dog leffvede hand vel med sin hustru, var flitig oc nærsom, omgick med alle mennisker fredelig saa at han haffde et gott lidend aff alle. Hans *christendom* anlangendis, da søgte hand flitig Gudz huus oc meest all tijd i Dalby kircke, i hvis sogn hand var fød: oc gick der med sin hustru til Gudz bord oc til offer: var sidste gang der til alters sacramente paa 2 advent søndag [6. dec.] Morbus invasit eum feralis [den dødbringende sygdom angreb ham] i søndags for 8 dage: bleff aff mig berettet oc betient med den h. affløsning oc Christi nadver i torsdags morgen, hvorpaa hand laa stille hen, til /77/ freedags formiddagen klokken 10, da opløsde Gud hannem ved en sact oc salig død, der hand haffde leffvet i verden ung karl 31 aar. i ecteskab 33 aar, at hans gandske alder er bleffven 64 aar 3: 36 uger. Text Ps. 68 v. 20 ...

NB: Jeg berettede Søren Laurtzen d. 4. martij (torsdag) aarle, oc da gjorde hand sin bekiendelse, at hand var Paul Christensen skyldig efter obligation 20 rdl. noch 2 rdl. som icke var gifven breff paa. Item vilde hand at Paul Christensen skulde søge hos øfrigheden at fae stædet igien æffter hans død: oc at Birgitt hans hustru kunde hafve hendis hußveije hos hannem hendis lijffstijd.

[18.] Den 11. martij (torsdag) berettede jeg Birgitte Sørens udi And. Paulsens oc Paul Christens. ofverværelse, oc gjorde hun hendis testamente som følger: /78/

Hun var fød i Høyrup Heersleff sogn omtrent ao. 1621. Hendis fader heedte Nils Andersen, moderen Anne Peders d. Bleff holden til skole, at hun kunde hendis catechismum. Der hun var 8 aar gammel kom hun at tiene hos gammel h. Jens Jensen i Heersleff for barnepige (1 aar) [overstreget]: (noch vider udi anden husgierning (6 aar)) derfra begaff hun sig til Colding oc tiende den gammel præst encke aff Heersleff sogn der (2 aar). Tiente siden Peder Christens. paa Reeban (3 aar) deræffter

udi Middelfart hos Hans Hofftener (3 aar), hvor hun haffde i regnskab tytsk øel, vijn, fransch brendeviin oc kom vel med ære fræm, sanckede sig aff drickepenge oc flitige sparsomlighed gode middel, men de ginge hende udi fiendetijden reent fra igien. Hun kom i ecteskab med Søren Sørensen i Colding oc haffde ham (9 aar) sad encke (2 aar) kom siden i ecteskab /:ao. 52:/ med sin nu sal. mand Søren Laurtzen, oc effter at de haffde forsøgt deris næring noget sammen i Colding, da droge de op /:ao. 54 i pesttijden:/ med hver ander til Wonsijl oc boede for h. Matths /:2 aar:/ oc for h. Anthonio indtil fiende tiden ao. 1658. Da vaare /79/ de nødde til at drage til Colding igien, hvor de bleffve saa længe som krigen varede. Siden begaff hand /:de:/ sig op oc boede nogle aar /:i Dalby:/ der som Gregers Jising /:Sørensen:/ nu boer. Siden noget hos Hans Frøst, deræffter droge de til Weistrup Roy. Indtil ao. 1669. Da bygde de deris huus med øfrighedz low oc tilladelse, oc hafve næret sig med Gud oc ære paa dette stæd udi 17 aar med [overstreget:] (hendes sal. mand) /:indtil manden for 3 aar døde, oc siddet encke 3 aar:/. Hende er slagen 2 gange stoor siugdum til. Ao. 76, der jeg berettede hende paa palm søndag, oc siden igien en svar siugdum paafalt at hun bleff berettet paa pintzeafften. Nu æffter mandens død bleff hun med saadan aamact oc smerte befalden, at hun icke kunde følge ham til grafven, men motte holde det ved sengen, oc bleff anden dags morgen berettet, der hun da mig dette testamente til æffterretning /:tilsagde oc hendis sidste vilie lood aff mig optegne:/ (alligevel hun feiler i hendes tienisters aar, oc er icke nær saa gammel som de tienister udvise).

Ydermeere var hendis allvorlige vilie oc testament dette: /80/ Hun gjorde den liden pige, der har saa længe været hos hende oc er bleffven opdragen aff hende, Birgitte Christens d. til hendis arfving, oc And. Paulsen skal være hendis formynder (efftersom ingen aff hendis folck er leffvendis, thi hendis forældre døde for 20 aar siden) dett var hendis fuld ord oc meening.

Gielden var hun intet skyldig uden Claus Skourider 2 sl. dal. Paul Mogensen 1 sl. dal. [forts. nekr. 46a]

[19.] In vigiliis dncæ lætare [søndag morgen d. 14. marts] forundte jeg nogle tartarer en liden rum paa kirckegaarden til ad begrafve deris barn Ellen, 2 aar gammel, æffter at de bekiende rictig deris 3. troens articul, oc faderens moder gjorde en herrlig bekeindelse ved graven, oc hendis schrifftebøn æffter den Lüneburgische formular. Jeg talte nogle ord ofver graffven oc formanede dem til deris leffnets forbedring. De

begierede nock som lutherske christne at communicere, mens effterdi de haffde ingen bevijs med sig, da undschylte /:W.W.86:/ jeg mig oc sagde de skulde hente mig probstens /81/ /:W.W.ao.86:/ tilladelse, hvorpaa de sagde, at de ginge i Horsens til, oc dermed lod jeg dem gae, faderens naun var Zacharias Paulsen.

Dncâ. judica [21. marts] døbte jeg Selchen Jespersens oc Kiersten Jess d. deris daater ... Inger ... /82 ... 83/ ...

Pridie quasimodog. [10. april] communicerede i huset de 2 gamle folck Michel Sørensen oc hans hustru Caren, til Peder Julers .verte! ... /84/

NB Michael Severini senex extorris, qui decumbebat lecto effixus, confessus est¹) in juvenibus annis equum in itinere se cum sociis insequentem sumpsisse et vendidisse, dubitans an possessor fulmen banni in eum immiferit [Mikkel Sørensen en landflygtig olding, som lå bundet til sengen, tilstod at han, da han i sine unge år var på rejse med sine fæller, havde taget en hest, som fulgte efter og solgt den, og nu var i tvivl om ejeren havde ramt ham med en bandstråle²]. Se in robusta ætate in Germania adulterium commisisse, cum uxor eius domi tegetet. Absolvi eum ab his confessis peccati et reliquis etc. [at han i sin bedste alder i Tyskland havde bedrevet hor da hans kone sad hjemme. Jeg absolverede ham fra disse tilståede synder og fra de øvrige]

[20.] Efter kirckens skrifftemaal berettede jeg Jürgen Schmid, som var siug. Hand døde (onsdag) den 14. april, der jeg kom til sidst misse fra Dalby horâ 10. Curriculum vitæ, vide ao. 1684, tum in parochia Dalby, vigiliis visitationis Mariæ [se levnedsløbet, dengang i Dalby sogn, aftenen før Mariæ besøgelse d.v.s. 1. juli]

Dncâ. miseric. dni. [18. april] NB: Med hvilcken hans bryllups høj-tijd stood ao. 1665 (fredag) æffter fastelauns søndag [10. febr.] oc aaret deræffter om paaske begaff hand sig i denne egn, oc kom at boe i Stepping, bygte sig selff et huß, for Michel Hansen i Andrup oc boede der et aar. Siden formeente hand bedre at komme til næring i denne vor --- by, oc kom ao. 67 herhid om paaske, boede 1½ aar udi Peder Hackis gaard: hos Tonus Strarup. Deræffter bygte oc boede hand paa /85/ sal. Ifver Jensens staun. Oc som denne hustru leffvede 10 aar med hannem, saa fødte hun ham ocsaa 5 børn til verden, 2 sønner oc 3 døttrer, aff hvilcke 2 døttrer oc 1 sønn leffver. Hun døde ham fra ao. 1675 for 11 aar siden. Der hand moxen et aar haffde i sorg siddet eenlig effter hende, da forsiunte Gud hamm med en anden hustru erlig oc

dydige Inger Anders d. /:der fødte ham 1 død daater paa Mich[els] afften til verden for 7½ aar siden:/ oc alligevel de haffde ingen /:leffvende:/ børn sammen, hafve de dog stræbt med hinanden oc æffter nogle aars forløb, i hvilcke de boode i Dalby schmidies /:7½ aar:/, begaffve de sig hid til byen igien, oc med øffrigheds minde udvalde at boe for Peder Erichsen, hvilcket huus de med bekymring, nød oc trang i fior i denn dyer tijd bygte. Hand stræbede oc fick altid nogen sæd saet, oc nærede sig med Gud oc ære, kom ingen mand for nær: erkiende Gudz velsignelse oc forsiun med tack, der gaff ham sit brød i et fremmet land.

Hans christendom var icke at laste, thi hand holte fred med alle mennisker, oc var /86/ gudfryctig i sin troo mod Gud oc kirckegang. Andæctig schrifftede sine synder oc velbered nød sin saliggjøreris h. sacramente, saa offte som hand dett begierede: oc var hand i velmact her i meenigheden til Gudz boord den 1. advent søndag [29. nov.] med sin hustro.

Hans siugdum anlangendis, da har hand i nogle aar icke været rett stærck, men som hand for 2 aar ved Vor Fru dag i sommeren [2. juli] udstood en svar siugdum i Dalby, saa sveckedis hans kræffter ocsaa med angaendis alderdom, oc bleff hand denne gang siug i onsdags effter de h. paaskdage, bleff berettet i goer for 8 dage paa efftermiddagen, oc døde i oensdags formiddag, der vi gienge til sidst prædicken i kircken klocken 10 [Tilføjelse pag. 87:] /:Effterat hand 13aar gammel var kommen til haandvercket oc haffde lært 5 aar, reist i adskillige stæder 13 aar, indtil hand 31 aar gammel begaff sig i ecteskab oc var derudi med sin sal. hustro 10½ aar, 1 aar enckemand, i hans andet ecteskab 9½ aar, at hans gandske alder er bleffven 52. Text Esa. 40 ... :/

Gud giff hans forløste siel glæde i himmeriges rige, oc lad hans legom hvile sødelig i jorden indtil den frydefuld samling med en good samvitighed skal skee mellom dem til en ærefuld opstandelse paa den yderste dag.

Gud trøste den bedrøfvede encke: oc vær hendis forsvar /:[s. 87] oc løn vel paa hende den troskab hun har bevijsst mod hendis skrøbelige mand oc hans udtagne børn:/ saa oc i synderlighed giff de 3 /87/ efterlatte børn naade, at de ma skicke sig vel oc komme til brød oc ære i verden, saa som den eldste daater hos fremmede schicker sig vel, til Gravensteen, oc den anden i Rørkier ved knipling /:at oc de 2 her er hieppe, mae lyde moderen oc venner sampt slectinger, der ville dem

gott, oc tage vel affstæd, at deris forældris been mae grønīs i jorden ofver deris velgaende. [Tilføjelſe til pag. 86] ... /88.89/

[21.] Dncâ. rogate [16. maj] begrafvede jeg Jürgen Rasmussens oc Kiersten Outtes d. deris sønn Hans Jürgensen, disse forældres 5te fruct aff deris ecteskab, er fød d. 2 febr. noctû [om natten] bleff døbt 8de dag for fastelauns søndag [6. febr.] oc i forælderlig opsiun opdragen. Men som det for nogen /:all sin:/ tijd siden bleff med kinckhoste belad, har det udi kræffterne taget aff, oc gaff Gud det en faur oc naadig opløsning aff denne jammerdall i torsdags ad aftten, der det haffde lefvet blant os oc naet sit føje leffnets alder hen ved 13 uger oc 1 dag. Det er: maanen har icke uden 3. gang schifft hendis liuß til fulde i hans lijffs tijd. Ovatio ... Text Job 14 v. 5 ... /90/91/ ...

Den 27 maij (torsdag) post pentecosten copulerede jeg Claus Lauwmeyer, der haffde obrist Lamstorp hans reisse pass, oc underhaanden captain Geislers contract om 50 rdl. saafræmbt hamm slog noget til, at hand forulyckedis oc kom icke igien: scil. solutis intra 12 septimanas nummis compactis liber esset etc [således at han skulle være fri efter at de aftalte penge var betalt inden for 12 uger] med j. Birgitta Jørgens d. Jørgen Kobbersmids daater i Randersee, der haffde gifven sin haand ud til Geisler for de 50 rdl. med Jacob Berends, oc gaff mig med sin broder Peter Berends forvaring at stae for all min fare oc effterkomm.

De stooede ved kircken aff, aff en hamborger fractvogn oc droge saa strax med hinanden ad Hamborg til hans fødeegn, hand var fød i Hassel i Westphalen, men hans fader boode en enckemand i Rehmesloh. Text Job 12,3. ...

Passen aff obrist Lamstorp var dateret ao. 86 d. 28. maij, Fridericia. Cautionen paa 50 rdl. haffde gifven til capt. Geisler, faderen Jørgen Kobbersmed i Randers oc Jacob Berentsen i Colding i Fridericia d. 25 maij ao. 86 at betale om 12 uger. /:Det forfaredis siden, at soldaten haffde løjet sig saa rig, førde hende til Amsterdam oc flicket schoe i en kielder:/ /92/ ...

Dncâ. 1 post trin. [6. juni] desponderede jeg Jacob Sørensen oc Anne Sørensen d., 2 fattige folck, vaare til huse hos Peder Juler, med rictig bevijß. Text Rhut 3,10 ... /93/ ...

Post dncam. 2. trinit. die mercurij [onsdag d. 16. juni] døbte h. Christen aff Stenderup til sidst misse dni. Joh. Nijsseni oc min daaters

Christinæ Nijssinn deris første sønn nom. Peder ... bleff fød den 9. junij (onsdag) klokken 9 om morgenen ... /94/ ...

Dncâ. 4. post trin. 27 juni copulerede jeg Jacob Sørensen oc Anne Sørensd. ... /95/ ...

Den 9. julij (fredag) om afttenen bleff Jens Postis oc Johanne Jess d. deris 2. dater fød oc bleff døbt [18. juli] ... nom. Elsabe ...

Den 20 julij (tirsdag) ... hiemdøbte jeg Willatz Pedersens oc Mett Mogens d. deris sønn nom. Peder ... var fød i goer oc var noget svag ... /96/ ...

[22.] Den 28. julij (onsdag) post 7. trin. begrafvede jeg sal. Caren Jisings, sal. Peder Thomsens æffterleverske, var fød her i byen i Brydies væring aff christelige forældre anno 1622 ved paasketijder, hendis fader var Niels Nissen, moder Ide Nielskone. Educata bene cum 2 fratribus et informata in catecheticis ut digne posset admitti ad epulum Christi eucharisticum [hun blev vel opdraget sammen med to brødre og undervist i besvarelse af trosspørgsmål, således at hun værdigt kunne gives adgang til nadveren]. Var hos hendis forældre hiemme indtil hun var 17 aar. Da døde hendis fader ao. 39 oc bleff moderen med børnene trøcket fra stædet, saa kom hun hen til hendis moster i Colding, hvor hun lærde at veffve, oc var der saalænge indtil /97/ hun kunde tage for sig selff. Kiøbte sig saa en veffvel, oc fæstede sig et kammer i Colding, hvor hun sad med flitig idrett i nogle aar, indtil saa længe, at hun kom i vennskab til et ærligt ecteskab med Hans Hansen aff Gæsten: der vel bekiende hende aff menniskelige skrøbelighed, men vilde dog hafve fuldkommet dette ecteskabs løffte, haffde hans død icke dett forhindret. Thi hand skowede for sal. Niels Kræmer i Colding i dyrhawen, oc støff sig ihiel, lige paa s. Pauls dag [25. jan.] 1645. Siden fødde hun som eenlig oc forlatt hendis sønn til verden her i byen oc drog nogen tijd deræffter her fra byen til Seest, oc sad i et bohls leijet aff Hans Kiær udi 13 aar med hendis flitige veffvend oc hænders arbeid. Oc drog sønnen /98/ op i Guds fryct oc Herrens formaning. Siden kom sal. Peder Smed oc hendis broder sønn Gregers Sørensen Jising hende til oc raade ao. 1660, at hun skulde kiøbe det landbohlluus paa bierget, hvor hun mange aar boode, aff sal. Niels Hansen Hiuler. Oc fra den tijd boode oc bleff hun hos os i Wonsiel.

Ao. 66 bleff behaget et ecteskab mellom hende oc sal. Peder Thomsen, deris trolofvelse skeede om sommeren, oc andet aar deræffter deris

brudvielse ved fastelaun. Oc der hun med hendis sønn vilde moderligen deele huuset, enten hand skulde hafve den halfve pengis summ, eller hun skulde udløsis, da begierede hun at sidde et par aar hos ham fri for øfrigheds tyngge. Da det behagedis oc hun sad med hendis mand udi hu- /99/ set hos sin sønn 4½ aar. Omsider for hendis K[ie]res skyld, der hun haffde noget været udi mit huus oc i Jesper Clausens bohls, kom hun nogen tijd til sønnen igien, oc fræmdeelis til Michel Tøgersen, hvor da hendis mand Peder Thomsen salig hende ved døden fragick, ao. 83 effter Mortens dag. Siden drog hun til hendis søn igien oc bleff hos hannem 2 aar. Men som det hende noget fortreedeligt forrekom at være der længer, da begaff hun sig ind til Jørgen Skolemesters, hvor hun var ofver et aar, oc befalt endeligen der, som nu i morgen for 3 uger med nogen svaghed, befindendis 2 smaa heedeblegner i hendis knæben, det risede oc ømmedis, oc der slog rosen eller den h. ting oc udyd dertil, at /100/ hun icke kunde gae paa beenet, men motte holde det ved sengen. Siden satte det sig hen i beenet, oc veen drog op. Derfor begierede hun inderlig at forlige sig med Gud oc bleff med Hs. h. nadvere betient forgangen freedag. Laa stille hen oc paakalte Gud inderlig med deilige ord oc stycker aff schrifftten, som hun haffde lært aff prædicken, indtil hun fick ende paa hendis elendighed her i verden i mandags morgen klokken 4, der hun haffde lefvet pige 23 aar, enlig siddet for sig selff 22 aar, i ecteskab været 16 aar. oc encke 3 aar / At hendis gandske alder bleff 64 aar oc 16 uger. Text 2. Tim. 4,18. ... /101.102/ ...

[23.] Die 14. p. trin. dncâ. [5. sept.] funus parvulæ [begravelse af den sal. lille] Annæ Claudi Petri: liden sal. Anne Claus d. var fød i Wons. ao. 1684 d. 31. octob. horâ 9 matutinâ (fredag). Patre Claus Pedersen. Matre Maren Paulsd. /103/ bleff døbt dncâ. 24 p. trin. d. 9. nov., var søndag for næstfølgendis Mortens afften et educata in omni cura parentibus condigna [og opdraget i alt på en måde, der var forældrene værdig]. Trifvedis meget oc ofvermaade vel denne sommer, saa at det voxte i længelsen til forældrenis forundring. Men som det var forud saare vittig oc kunde skiønne, saa befindis sant, at de ofverudvittige smaa børn ere icke varige, men haste med deris forstand fra denne verden til Gud, som har gifvet dennem. Saa oc hafver det sal. barn tildraget sig sin dødelighed i fior udaff børne kopper, hvilcke sloge ind derpaa oc befantis icke siden meere saa stærck. Bleff siugt i (fredags) for 14 dage oc kunde aldeelis ingen føde niude, uden hvis de moderlige bryst motte

leske oc queege det. Her skeede forbønn i sønndags for det i meenigheeden, oc Gud hørde voris bøn, gaff det en sal. opløsning i mandags klokken 9, der det haffde lefvat i denne verden 2 aar 3: 9 uger ...

[24.] /104/ ... (tirsdag) æffter den 16. trin. søndag [21. sept.] berette-
de jeg de 2 gamle udleffvede fattige folck: Michel Sørensen oc Caren
Mickels udi Peder Erichsens boelse. Hans curriculum vitæ:/ 105/ vid.
dnc. quasim. [se 11. apr.]. Er fød i Stendrup her i Tyrestrup herret ao.
1607 ved Michaelis tijd. Hans fader var Søren Michælsen, hans moder
Ann Staphens d. Bleff døbt aff den gammel h. Jens Matzen, oc effter at
hand var temmelig opvoxen, tiende hand her i Wonsiel, udi sal. Ifver
Jensens gaard, oc derfra begaff hand sig ud til Kolding i skole hos
Michel Regnemester hans sødskindbarn, oc lærde i alting, hvad færdig-
hed i skrifvend oc regnend gifve kunde paa 2 aars tijd. Siden reisste hand
meere end 20 aar til Dantzic oc Königsberg med andre oc for andre, oc
omsider for sig selff, oc brugte handel til sin næring oc forfræmmelse.
Der hand ao. 1638 var bleffven 31 aar gammel vilde hand tage for sig
selff, oc udi Herrens naun begaff hand sig i den h. ecteskabs stand udi
Colding, oc bleff aff m. Ancher lowligen oc christeligen veiet med ærlig
oc dydige pige Caren Niels d. barnfød i Almind. Hand afflede med
hende 1 sønn oc 4 piger. Sønnen døde spæd oc 1 pige ligesaa. En daater
døde i Cøbenhavn, oc 1 er gifft der, har en francose Anthoni Gavantie,
som har tient for underkock udi den kongl. hoff. Maren den yngste
daater har tient her i byen oc noget paa andre stæder i naaboskabet i
Sølund, men da hendis moder lae oc vilde dø, da kom hun /106/ hid til
sine afftegets forældre oc siden til nu har pleiet faderen. Han sad for
krigen i Colding oc haffde sin goode næring, men kunde det i fiendetij-
den intet udholde: hvorfor hand drog derfra i pollackertijd, oc holte sig
siden noget op i Strandhuse, derfra kom hand til denne biu, til sal.
Peder Paulsens 1½ aar oc fleere stæder, til sal. Niß Christensens oc
sidst til Peder Erichsens, hvor hand har nu (ofver)[overstreget og rettet
til:] næsten 1½ aar ligget oc holdet det ved sengen. Bleff berettet (lørdag)
for quasimod. søndag [10. apr.]: hvor hand da haffde noget lønligt
paa hans (hjerte), dett hand mig i anger fortroode oc fick til sal. ds. trøst
gladeligen sin affløsning. Har ligget siden ved sengen, kunde æde oc
dricke, hvis fromme mennisker sendte hannem ved oc med hans hustru
/:oc siden ved daateren:/. Klagede sin svaghed at forøgtis hannem aff
nogle ryter, der for nogle aar ilde handlede med hannem i Tyrstrup oc
sloge hannem oc droge hannem paa et ømt /:stæd paa hans legom:/. Ao.

87 bleff atter i sin lange leie berettet for 3 uger, var den 13. jan. (torsdag) 19 dage for hans endeligt, oc lae stille hen indtil i mandags, den sidste jan. Da døde hand klocken mellom 1 oc 2 ofver middagen. Hans alder er bleffven 80 aar. ringer 7 eller 8 maaneder. /107/

[25.] Hustruens *Caren Michels* leffnets løb. Er fød i Allmind ao. 1610. Hendis fader var Niels Jensen, Hendis moder Caren Nielsis. Bleff døbt oc opdragen i Herrens fryct, tiende i keisers tijd h. Jens Hundewad, Paul Bærtelsen oc Hans Maurtzen den ældere paa 5. aar. Siden kom hun i ecteskab i Colding ao. 38 med Michel Sørensen aff Stenderup, oc fødde ham 5 børn, hvilcke alle saa nær som 2 døttrer ere døde. Hun bleff siug d. 18. sept. (lørdag), bleff æffter instændig begiering berettet aff mig i tisdags, der hun forrige natt var næsten maalløß, men dog kunde tæmmelig med god fornufft giøre rede for sig, saa at jeg hastede med vercket oc snarligen afflødde dem begge aff deris synder oc velsignede Herrens sacramentis h. middel brød oc vijn, at hun med sin mand paa deris alderdoms oc afflægs leie annammede christeligen H. h. legom oc blod, hvormed hun var saare vel til freds, oc lae stille hen, daateren kom fra Sølund til hende oc tiende hende med vagen oc beden, indtil at hun fick en sal. opløsning *i oensdags morgen for dagen*, der hendis alder var bleffven i denne møjsommelige verden 76 aar. Text: Hendis jammer, armod oc elend ... /108/

[10. okt.] ... trolofvede jeg Søren Christensen Smed oc Inger And. d. sal. Jürgen Smedz. Ps. 146. 9 ... /109/ ...

[26.] Den 20. octobr (onsdag) post 20. trin. begrafvede jeg Matths Jessens oc Kiersten And. d. deris naunløß fødde 2.den sønn, som hun imellom (søndag) oc (mandag) om natten bleff forløst med. Text. Ps. 121 v. 3 ad fin. [til slutningen].

(Mandag) ... d. 25. octobr. hiemdøbte jeg Reimar Arndtsøn oc Caren Christians d. deris sønn Christian, til Mett Pauls. De ere troloffvede i Cold. aff m. Ancher oc hafve æffter kongelow gifven til byfogden deris kiendelse 5 sdl. 2 sk.

(onsdag) post 21. trin. d. 27. octobr. døbte jeg Hans Pedersens oc Mett Jeps d. deris sønn Jeb 2. nominis [anden af det navn] hiem i huset ... /110/

Dncâ. 23. trin. [7. nov.] døbte jeg Claus Iversens oc Mette Clausis sønn nom. Peder ...

Dncâ 24 post trin. [14. nov.] copulerede jeg Søren Smed oc Inger And. d. Ebr. 13 ... /111/ ...

[27.] Dncâ. 1. adventûs. [28. nov.] begrafvede jeg Cæcil Jacobs, natam in Ericstæd prope Haterslebiam, hendis fader, hvis naun [overstreget:] (mand icke veed) /:var Mogens Nissen:/ var en arbejdsmand, der nærede sig aff nogen aufling oc dageverck. Moderen var en dulig quinde med naun Gertrud (Parentis nomen dissimulavit, quia ob homicidium commissum aut punitus aut profugus fectus erat) [Hun skjulte faderens navn, fordi han enten var blevet straffet eller gjort landflygtig p.g.a. manddrab] /:fuit Mogens Nissen in Ærrestæd:/ /:mentitus hoc, quia --- gemellam eam genuerat cum fratre Jess Mogensen Vinter:/ [dette er falskt fordi ... havde avlet hende som en tvillingesøster til broderen J.M.V.]. Hun er døbt i Bierning kircke oc lærde saa snart hun noget var opvoxen at veffve, oc var setze i hendis pigerstatt derved, undtagen 1 aar, at hun tiende i Bierning Roij /112/ Kom i ecteskab med Hanß Schreder i Errestæd oc lefvede tilsammen saa mange aar, at hun fødte ham 4 børn, hvilcke alle i den første svenske tijd døde med manden hende fra. Der hun nu eenlig oc forlatt efftersad, drog hun til hendis slect, Hans Schreder oc hans hustru Birret i Aastrup, hvor hun bleff begiert til et ærligt æcteskab aff hendis efterlatte mand Jacob Jessen, oc bleffve de i Aastrup kircke sammenveiet aff sal. h. Jørgen ao. 1663. De boode 1½ aar for Gottfred i Gydmooß. Siden i Sølund 3 aar oc komme ao. 68 derfra med god bevijs til voris meenighed Wonsiel om paaske, oc boode hos sal. Ton. Strarup en tiydlang, bygde omsider for sal. Ifver Jensen, men begaff sig siden derfra, dengang en anden husbond kom til gaarden i mindelighed. Boode siden hos gammel Jens Murmands 1½ aar, i Hoppishuset 1½ aar, derfra kom hand til Peder Juhlers oc var der en rom tijd, indtil de nu seenisten for 3 aars tijd komme til Jørgen Rasmussens. /113/

Hendis christendom anlændis, da var hun flitig i hendis brødz adspørgelse, holte fred med alle mennisker, brugte oc med sin mand til visse tijder Herrens h. sacramente, som seenisten her i kircken var hun til Gudz bord [søndag d. 12. sept.] i dag for 11 uger. Hendis svaghed kom hende i fredags morgen aff opstødelse paa, bleff ved sengen liggendis oc haffde still amact, vilde intet nyde, laa hen til om middagen, da bleff maalet hende tungt, oc der manden oc hustruen i huset oc nabosken vilde fornimme om hun ingen ting begierte, sagde hun med halfve ord: *Præsten*, item til hendis mand saa sact, at dett nepp kunde fornimmis: *gaer icke fra mig*, meer kunde hun intet udføre, oc brystet begynte

at løfftis paa hende, oc deræffter var dett snart giord med hende til en sal. opløsning, oc døde hun paa same fredag lidet ofver middagen, der hun var bleffven 66 aar gammel.

Salig est du, der har i din eenfoldighed intet begiert uden paa Gudz oc din salighedz vegne din præst, Herrens tiener til dig i din sidste tiyd i verden! Hvad dig icke kunde vorde i /114/ dit uformodeligt saa fage endeligt ved din præstis tilkompst, dett har alt din Jesus vor advents konning oc salighedz præst hand været i din siel med naade, opliusning, trøst oc krafft oc til frelse fra det elendige lijf. Ovmus etc. ... Esa. 38, de textura vitæ [om livets vævning]

Dncâ. 2 adventûs [5. dec.] døbte jeg Matths Jensen Sawmands oc Dorrethe Niels d. deris 2. barn, nom. Niels ... bleff fød i taarsdags mod afften ...

Dncâ 3 adventûs [12. dec.] indliusste jeg oc holte hendis kirkegang Caren Christians d. æffter hendis sønn Christian, der bleff fød mellom trolofvlsen i Colding oc copul. i Wons. oc tillige nu bleff ... [Her mangler et blad i kirkebogen dækkende tiden fra 3. søndag i advent d. 12. dec. 1686 til helligtrekongers søndag 9. jan 1687]

[Teksten suppleret fra dåbsregisteret p. 180b.]

Fer. 3. nativ. d. 27. decembris døbte jeg Jens Christensen Murmands oc Maren Jensis deris sønn Jørgen ...

d. 28. decembris (tirsdag) hiemdøbte jeg Laurs Toniussens oc Ann Matthias d. deris daater Bold ...

[1687]

/117/ ... [9. jan.] trolofvde jeg gmml. Jacob Jessen oc Caren Christens d. ... /118/ ...

15. jan. hiemdøbte jeg Lass Lassen oc Ann Tøgers d. deris daater Maren ... /119/ ...

Dncâ. sexagasma [30. jan.] døbte jeg Jens Sørensens oc Kiersten Sørensen d. deris sønn, der bleff fød mellom (tirsdag) oc (onsdag) om natten, naunet bleff ham gifvet Soren ...

Dncâ. quinquagesima [6. febr.] copulerede jeg Jacob Jessen oc Caren Christens d. Prov. 18, 22 ... /120/.

Die lunæ [mandag] post quinquagesima [7. febr.] begravde jeg

gmml. Michel Sørensen ætatis 80. Text Syr. 41. 3 ... vide personalia ao. 1686 post 16. trin [19. sept.]

(Mandag) post invocavit [14. febr.] hiemdøbte jeg Knud Julers oc Cæcil Rasmus d. deris 4de. barn. nom. Maren, bleff fød i løfverdags afften [12. febr.] ... /121/

Dncâ. renimiscere [20. febr.] trolofvede jeg Peder Nielsen oc Maren Anders Ifversens daater ...

(Mandag) post reminiscere [21. febr.] hiemdøbte jeg Hans Nielsen oc Mette Peders d. deris daater Mett-Catharina ... Var fød i dag klocken 8 ... /122/ ...

[28] Die mercurij (onsdag) post oculi d. 2. martij begrafvede jeg liden Niels Matthsén, Matths Jensen Sawmandz oc Dorreth Niels d. deris anden fruct i ecteskab, var fød ao. 86 d. 2. decembris (torsdag) i adventsuge om afftenen æffter soelroest, bleff døbt 2. advent søndag [5. dec.] Haffde aldrig sin helbred dog kom siugdømmen stærckest det paa mellom (onsdag) oc (torsdag) om midnatt, at det icke kunde omspænde de moderlige bryst, uden hvis til føde de motte indspæde. Her skeede forbøn i meenigheden adskillige gange. Gud bøn hørde ofß og opløste hannem i gaer nat klocken 12 gammelt 12 uger 4 dage 1. Thess. 4,14 ... /123/

[13. marts] døbte jeg Søren Knutzen oc Maren Joens d. deris anden daater, som bleff fød i mandags oc kaldet Johanne ... /124/125/

[29.] Langfredag [25. marts] begrafvede jeg sal. Nielß Hansen, var fød 1678 aff Hans Lowenborg oc Dorreth Tøgers d. oc bleff hiemdøbt paa 3die jueldags morgen.

Moderen har med sømmelig flijd hannem til Gudz fryct opdragen, oc der det falt hende alleene for tungt aldeelis at underholde hannem til lærdom oc skolegang, kom hand nogen tijd ofver til Fyn, til faderen i hans quartiere: Men som drengen begyndte med opvexten at henge nogen utijdighed oc skrøbelighed effter, oc hand icke aldeelis kunde fræmmis deroffver i et fremmet land, motte moderen tage hannem hiem igien oc sae hand ickun slett ud, der hand kømm til ofß. En tijdlang lood det sig ansee, som han vel skulde komme til rett igien, men see dog, var det icke bestandig, thi hand bleff med en oc anden apostem oc byld som et fistel behafftet, dett der icke som en vext ville lade sig drifve. Siden slog det ud med ham i all sin utijdighed til en vattersoet, med hvilcken hand udi en [overstreget:] (maanets) /:7 ugers:/ tijd oc længer motte

/126/ udstae sin smerte oc tørst. Var viselig aff sit alder i ord mod hvermand /:oc gifver hans moder ham et gott ord, at hand bandede aldrig:/ kom ingen for nær. Kunde oc smuct beede sine bønner. Der dett lackede til afften med ham, befalede hand i christelige matroners ofverværelse hans siel i Gudz haand, og lae stille hen uden bevægelse eller klagemaal. Jeg bleff indbeedet i oensdags, der jeg kom fra schriffte-stoolen, oc gjorde bønn oc velsignelse ofver hannem. Hand saa stille liggendis til i goor aftis klokken 7, da udi en naboe-hustruers hosværelse slap hand sødeligen bort, der hand var bleffven gammel 8 aar oc 13 uger. Esa. 53, 4 Vere tulit languores nostros [Sandelig, han bar vore sygdomme] ...

Paaskafften d. 26. martij (lørdag) horâ 1. p. m. hiemdøbte jeg Christian Jacobsens oc Bold Christians 2 pigebørn, som vaare fødte i forgangen natt, nom. Ingeborg oc Anne ... /127/

Fer. 2. pasch. [28. marts] prædickede Anthon oc Knud Julers kone holte hendis kirkegang med daateren, som bleff læsst ofver oc fick sine fadderer ... naunet var Maren ... /128.../

17. april ... bleff publice æfter prædicken absolveret Maria Lehmeyers aff Colding, husfogdens Joh. Lehmeyers d. for hendis faldzmaal med Nils Baltzersen aff Colding, begangen for 4 aar (thi hun var fast siden den tijd i Kiøbenhavn /129/ oc tiende grefve Rantzow oc obrist rentemester Brandt oc haffde nu obrist rentemesterens breff hiem ut oppressor aut ducatur aut dolet) [således at jeg tvinges, hvadenten jeg vil eller ej] paa Vobeslett, oc samtycktes same deprecation i Wonsyld at motte skee for sine hos hver good oc rettskaffen christen velmeente aarsager (som h. Matthis L. Harboe hans attest liuder) [overstreget:] (i Wons. meenighed) effter begiering (dog at hand same publicam absolutionem Wonsyldensam tilkommendis (søndag) cantate [24. april] intimerer e cathedra for Ødis meenighed ut constit. regia, vid. recessu Chr. 4. lib. 1. cap. 2 articulo 20. satisfiat quod et factum est) [således at der sker den kongelige forordning fyldest, se Chr. 4. reces 4. bog. kap. 2 artikel 20, hvilket også skete.] Luc. 10, 41 ... /130/ ...

[30.] Funus [begravelse] Die saturni d. 21. majj (lørdag) begrafvede jeg en stackarls quinds *Kiersten Pauls d* aff Schanderborg hendis daater *Anne Laurtz d.* var fød i Schanderborg 1687 d. 28. jan. (fredag) ud aff en slegfred seng. Faderen, berettede moderen, er død, Laurtz Nielsen, en bondemands sønn, tienendis med moderen sammen hos en encke

Johanne Kockis i gaarde, er døbt i Schanderborg kircke aff m. Jørgen. Haffde ingen helbred, døde i oensdags den 18. maius, var blefven 16 uger ringer 1 dag gammel ... /131/

[22. maj] confirmerede jeg Christian Jacobsens tuilling døttrer *Ingeborg* oc *Anne* ved moderens kirckegang ... /132/ ...

Den 3. junij (fredag) /:hæc pertinent ad Dalby:/ [dette hører hjemme i Dalby] hiemtroolofvede jeg i Straarup Jørgen aff Stendrup Strand enckemanden med Elsabe Hans d. Foed, Hans Jacobsens d. Ps. 26.3 ...

Den 9. junij (torsdag) copulerede jeg Peder Nielsen oc Maren Anders d. Text. Syr. 25. 1.2. ... /133/ ...

Dncâ 3 post trin. [12. juni] døbte jeg Jørgen Rasmussens sønn, nom. Rasmus. Proles ejus 6ta, matris Kirsten Outis 9na [hans 6. hendes 9. barn] ...

D. 23. junij in vigilijs Joh. Baptistæ [Sct. Hans aften] hiemdøbte jeg Kiersten Knutz d. slegfred sønn, den hun lagde ud til barns fader til Michel Christensen en svend tienendis paa Wargaard. Barnets naun bleff gifvet Christen ... /134/ ...

/:d. 9. julij (lørdag) in vigilijs (søndag) 7. trin. hiemdøbte jeg Per Sørensens oc Mette Christensd. deris 1. daater nom. Maren:/ ... /135/

Den 13. julij (onsdag) post 7. trin. hiemdøbte jeg Claus Persens oc Maren Pauls d. deris 4de barn en sønn ved naun Paul ... /136/ ...

[31.] Dncâ. 16 post trin. [11. sept.] begrafvede jeg den 3die naunløß sønn, hvilcken mellom tijsdag oc oensdag bleff fød udaff christelige fromme forældre Matths Jessen oc Kiersten /137/ Anders d. Oc har her menniskelig fornufft intet at sige eller forfengelig at dømme, her er ingen glip trin, ingen forseelse, ingen haard arbeids gierning, som vel ellers kand hos arbeidsømmelige dannequinder hændis, her er ingen ting i menneskelig maade skyld, uden pur oc bar Gudz gierning alleeniste. Derfor skulle vi alle see til Herren oc tie oc icke oplade vor mund. Gud giff de unge folck taalmodighed at skicke sig udi Gudz urandsagelige vilie, oc at de maa skiønne, Gud icke heri er vred paa dem, men meere at hand elsker dem, hvilcke hand sender sit kaars i huset. O siger med Job, der miste 10 børn i en stund, Herren gaff oß 3 sønner, Herren tog dem igien, Herrens naun være benedidet.

Der andre mennisker i chronicker, saasom de h. fædre i biblen meldis, at de har været til, da ville vi sette i voris bortdødis matricul oc jordbog:

Denne sønn selff tridie var
 I Wonsiel meenighed oprunden: /138/
 Alldrig modrens skiød dem bar,
 Ey bleff i svøbels klude vunden.
 Alldrig sae de verdens liuß
 Oc dog i verden bleff de seet.
 See hvor lijffvet seltsom vijß
 Har her sig uden lijffvet teet!
 Dem der døde før de fick
 Lijff, daab oc naun at eye,
 Gud skriff i din boog med skick
 At Christi naun oc dem mae føje!
 Thi de uden naun ders haab
 Alleen i Christo har tagen.
 Hans forløsnings blood er daab
 Hvorved dem Gud til sig har dragen.

Nu du salige liden Jesu igienløste, hvil paa legomets vegne hos dine 2 lige hvilende brødre i grauen, vær paa sielens vegne indgangen til dem i Gudz rige, for lammets throne, bær der dit hvide uskyldighedz linklæde oc seierens palme, oc glæd dig der evig ofver din frelse i Christo Jesu. Amen. Text Ps. 58,9. Solatium ... /139/ ... /140/ ...

Den 20. octobr. (torsdag) om aftenen silde bleff Anders Persen Snedkers oc Mett Niß daater deris liden sønn fød. Bleff hiemdøbt d. 22. octobr. (lørdag) ... /141/ ... bleff kaldet Niss ... /142/ ...

[32.] Dncâ. 24. post trin. [6. nov.] begrafvede jeg sal. Inger, Jess Laursens d. som var fød her i Wonsiel ao. 1667 14 dage effter nytaars dag, oc bleff døbt den 20. jan. paa anden søndag effter h. 3 kongers dag, der vor moder i præstegaarden bar hende til kircken oc den gamle sal. Beege Jacobs d. Ifver Jensens holdte hende til daaben. Hendis herkompst var aff ærlige christelige forældre. Faderen er ærlige oc forstandige mand Jess Laursen, moderen var den ærlige, dydige oc gudfryctige, nu sal. quinde Chriseth Richards daater aff Clanxbüll, som døde her i meenigheden for 6 aar oc 37 uger.

Oc har hendis sal. moder hende med stoor fljyd opdragen, oc som en eeniste daater holden fræm til ære oc lære, formiddelst skolegang, saavijt som hendis raam kunde tilstrecke, at /143/ hun i hendis læsning oc catechismi forstand ocsaa var kommen til Guds kundskab oc hendis saligheds opliußning i Herrens fryct oc formanelse.

Men som i hendis opvæxt hende skrøbelighed paakom, oc saa aldeelis hendis kræffter angreb, at alt hvis faderen med pengers summa kostede paa hende, hos badskerer, vilde det dog intet hielpe. Thi de icke aff grunden finge hendis siugdum læget, saa at her vel kand sigis: Hun har hafft hendis siugdum [overstreget:] (meere end 12 aar) /:udi nogle aar:/ oc all hendis styrcke oc krafft var forgangen for hende.

Der hun fick dett alder oc de aar, at hun kunde skjønnne paa Gud oc hendis forløsning ved Christum, begierede hun at blifve deelactig i Herrens nadvere til hendis synders forladelse. Bleff hun oc derudi deelactig, effter udstanden catechismus-forhør, oc har nogle aar i denne Herrens tempel været til Guds bord. Men der effterhaanden hen-/144/dis svaghed forøgede sig, har hun ladet sig hiemme paa sengen ved mig betiene, som oc seenisten begierede mig til sig at meddeele hende Christi hellige altars sacramente i oensdags for 8 dage vederfoer hende oc trøstelig hendis affløsning, oc hun annammede i en good troens andact Christi h. legom oc blood /:Ter preces factæ pro ea in cathedra:/ [Der skete 3 gange bøn for hende fra prædikestolen] hvor med hun sig gaff tilfreds oc lae saa hen i et still haab til Guds hielp oc en sal. ende paa all hendis elendighed, hvilcket hende oc vederfoer om natten mellom torsdag oc freedag, der hun hafde lefvet i denne elendige verden 20 aar oc 42 uger. Text ex. evang. Matth. 9. v. 24 ...

(Mandag) post 24. trin. d. 7 ad afften bleff Peder Hack oc Maren Jess d. deris 3die barn fød, bleff døbt d. 8. nov. (tirsdag) hiem i huset oc kaldet Margarete ... /145/ ...

[33.] Die mercurij [tirsdag] post. 1. adventûs d. 30. nov. 1687 begrafvede jeg Jens Hansen Nebbel. Hand er fød 1637 i Norbiertt aff christelige velfornæme oc velactede forældre. Hans fader var den ærl. oc naunkundige danemand, nu salig med Gud Hans Hansen Nebbel, der har bygt oc boet i Nørbiertt udi mange aar, oc var sandemand til Brusk herretz ting udi 36 aar. Var for sin oprictighed oc forstandigheds skyld udvalt udaff bondestanden at være udi Kiobenhaun til at udvelge oc at hyldige højloffligste hukommelse konning Frederic III 1648 til konge ofver Danemarck. Item var hand udtagen at være oc var paa all Nørjütlandz landemode udi Wiborg til at udvelge oc at hyldige voris nu allernaadigste arfve h. oc konge Christian den 5te til den tijd at være rigets udvalde printz, oc hans faders effterkommendis konning oc regentere paa thronen. Hans moder er den ærlige meget dydefuld oc gudfr. danequinde /146/ Maren Anders d. barnefødt i Nør Biertt, den ærlig oc

velacte mands Anders Hansens forhen sandemands udi Brusk herret hans elskelige daater.

Hans farfader var ærlig velfornæm oc velvise mand, barnfødt i Nebbel, nu sal. Jørgen Andersen Haar i Nebbel, herritzfoget i Brusk herret. Som denne voris sal. medbroder Jens Hansen Nebbel er hidkommen oc fød aff disse fornæme oc gudfr. forældre oc forfædre paa allesider ærlige oc berømmelige, saa er hand blant 9 sødskinder — 4 sønner oc 5 døttre den anden fød til verden og igienfødt formiddelst den h. daab til himmelen, hvor han Gud igien er blefven ved troen opoffret at være en arfving til det evige lijff. Oc er hand fra hans ongdøm op allstedz holden til Gudz fryct oc satt til skolen e allene ad lære catechismum, men oc ferdig til at læse oc skrive, hvorudaff hand til ald skickelighed oc beskedenhed forfræmmedis, saa aldeelis, at hand viste nock at omgæes med gild folck, oc var en actet karl oc mand i hans velmact. /147/

Hans sal. fader satte hannem oc til gaardsens gaun oc gode an, oc underlood intet, der jo kunde tiene sønnen til fljyd oc vindskibelighed, hvorleedis hand med ære skulde fremme sin nytte i verden.

Der hand nu haffde været hiemme hos hans k. forældre 37 aar oc sanckte nu med tiden alder: oc her i Wonsiel var den gode sal. Caren Jappis gaard, med en eeniste daater fangelig, da toge sig fornæme gode venner det paa oc underhandlede dett saaleedis (besynderlig gjorde den højfornæme nu sal. mand Jens Nielsen, forstander i Colding, meget dertil) at denne Jens Hansen Nibbel indkom i gaarden oc indgick et christeligt ecteskab med den da ærlig, dydige oc gudfr. pige, nu bedrøfvede unge encke Maren Jeps daater, oc stood deris trolovelse 6 dage for s. Michelis dag 1673. Deris bryllup heederligen fuldte derpaa 9 dage effter h. Konger dag 1674, oc har Gud allmægtigste velsignet deris ecteskab med 5 børn — 2 sønner oc 3 døttre, aff hvilcke det tredie barn den ældste sønn sal. Jeb Jensen er død for /148/ 3 aar siden, der hans hafde lefvet et siugeligt lijff 5 aar 10 uger oc 5 dage gmml.

Hans christendom oc gudzfryct kand ingen med rette klage ofver, thi hand søgte Gudz tempel med ordets høreelse oc det h. altars sacramentis brug i hans velmact 3 gang om aaret, saa længe hand kunde gae til kircken. Men der hans indvortis saa langvarig oc vedholdendis siugdøm hannem hans kræfter betog, motte hand holde dett hiemme aff oc til ved sengen, oc lod sig aff mig til visse tijder med H. legom oc blod christeligen betiene.

Hand har dißverr! udi 6 samfelde aar icke formaet at giøre 1 stundz gierning sig eller gaarden til gode.

Der hand begyndte at vorde meer oc meere afflegs, oc dog for nærings skyld trængde til at besøge Aabenraaer marcket, da satte hand sig til hest, oc hans ældste daater fuldtis med ham oc sae ham til gode, oc naar hand vilde til Hadersl. da satte hand sig paa vognen /149/ oc barnet kiørde, mens hand beskickedede alting med raad oc undervisning, at tilvijse hende. Saa deraff nock kunde actis, at hvis hans kaars icke haffde været aff Gud hannem saa tungt paalagd, da skulde hand intet hafve ladet noget for hans skyld blefvet forsømt. Men hvo kand stride mod Gud oc sin skæbning? Hand har icke selff forvalt sig hans siugdum, men Gud har lagd hanem same paa, oc er vel saa megen middel blefven anvendt som 10 andre kunde hafve faet bood for, men naar naturen icke kand fange lægdommen saa mae vi alt være tilfredz oc skicke os i Herrens vilie med taalmodighed. 2 aar har den sal. mand slett ligget ved sengen. Hvor tungt det ald den stund oc førre har været hans fattige hustru at fly gierningen til næring oc børnenis opdrett aff stæden, kand enhver forstandig vel tæcnke, oc dog lidet hun ickun har kundt udrette. Gud endnu tag sig den forlatte oc de fa-/150/derløse med faderlig naade oc opsiun, at de mae fræmmis i verden til det gode oc mae befinde at den frommis sæd skal være velsignet paa jorden.

Der hand for 4½ aar siden med meer svaghed bleff angreben, bleff hand (mandagen) effter oculi i faste ao. 83 [12. marts] berettet oc her skeede 3 uger oc paa maanens bededag forbøn for hannem, kom det til en langvarig stille leije med hannem oc mand gaff hans lijff en tijd alt hen i Gudz hænder.

Hans sidste tijd anlangendis, da bleff hand i søndags for 8 uger berettet oc der det bleff haardere med hannem i fredags morgen, bleff hand tilspurt om hand icke vilde hafve bud til mig, skal hand hafve svaret: Nei, jeg vil lade mig nøje med den naade, den jeg hos min Gud for saa kort en tijd har bekommen. Hvorpaa hand, i hvor langsom oc tung en leije hand haffde udstanden, saa faur oc sactelig fick hand en sal. opløsning oc affskeed aff /151/ denne jammerdall i freedags [25. nov.] 1 stund paa efftermiddagen. Ætatis 50. Esa 38, 17 ... /152/ ...

[2. søndag i advent 4. dec.] ... NB Medens jeg var i exordio paa prædickestolen kom en nøgen dreng ind i kircken oc gick op ad kirkegullfven til altaret oc talte der nogle højt, hvilcket der jeg fornam oc sae folcket gafve derpaa meere act end som paa prædicken, da talte jeg højt i

min prædicken oc sagde, at de skulle icke forargis men gifve act paa Guds ord meere end som paa sligt diefvvelskab, saa gick drengen ud oc dett bleff stille. Drengen har sagt paa veien til dem han mødte, at hand hørde hiem i Lillballe, hans fader heedte Peder Knutzen.

Ligesaadant exempel skeede her i kircken ao. 1679 paa fastelauns søndag [2. marts] medens h. Cnud aff Seested prædickede for mig, der jeg i Ødis kircke forrettede æmbedet. Vide tempore citato [se det citerede tidspunkt] ... /153/ ...

[2. juledag] hiemdøbte jeg Jens Post oc Johanne Jess d. deris 3die daater Maren. /154/ ... biuens hustruer vaare til barselhuus ofververende. Bleff fød i morgenmaalet tilforn.

Udi dette afflagde 1687 aar ere

Fødde 7 dreng bøn, blant hvilcke var 1 slegfred oc 6 pigerbørn

Sammenveiede 2 par ectefolck

Begraffne 5 mandsbilleder 2 piger, af hvilcke det eene var et fremmet stackarls slegfred barn ... /155/ ...

1688 ...

/156/ Den 4. jan. (onsdag) om midnatt bleff Peder Niensens oc Maren Anders d. deris første daater fød om midnatt, oc i lijffsfare fick barnet nødздаaben oc bleff kaldet Mette. Vor moder effter forældris største veemodige begiering udi hast døbte dett.

Notandum: de bleffve troloffvede (søndag) reminiscere, den 20. febr. oc copulerede den 9. junij (torsdag) komme saa effter bryllupet for tilig – 10 uger, men fra troloffvelsen er dett 46 uger ... /157/ ...

[34.] Die martis [tirsdag] d. 7. febr. begrafvede nogle kedelflecker aff Brabant en catholiske camerade Lorens Göns aff Olmen 8 uhren van Antwerpen, som døde igoer til Jesper Clausens uden mit videnskab, medens jeg var til tinge, der jeg siden harmede mig derofver, da lagde de derfor ned hos mig 1 sl. dal.

[35.] Dncâ septuages. [søndag] d. 12. febr. begrafvede jeg liden sal. Maren Jens d., Jens Pedersens oc Johanne Jess d. deris 3die kiere daater, var fød 2. juledags morgen oc bleff om aftenen hiemmedøbt i heederlige /158/ hustruers ofverværelse. Oc som de fromme forældre deris eeniste øjemercke oc sict hafve allestedz sig ladet være, ad de ville gerne i alting heederlig affstæd, saa hafve de ocsaa satt sig for, at de ville

denne dag det ladet føre udi moderens kirckegang til Herrens tempel at bekomme sin hiemb-daabs confirmation, med daabens vidner oc fadderer. Men som Vor Herre er icke forbunden til de saligheds middel, hand os har tilbunden: Men hiemdaaben er for hannem den fuldkomne Jesu Christi daab til syndernis fuldkommen afftoelse oc forladelse, da kand den uformaadelige død, der imellom kom, icke være det i Jesu døbte lidet barn hinderlig eller i sin salighed til nogen affbreck, men æfftersom det fick et tilfald i tijsdags formiddag, oc saa strax ocsaa tog en sact oc salig affskeed aff denne verden, der det var bleffven gammel 44 dage: da er det optaget i Jesu Christi sin frelsris rige, udfriet fra all verdens brask oc uroe oc niuder med alle himlens indbyggere evig glæde oc salighed. Gratulamus etc. ... /159/ text Marc. 10. Sinite parvulos venire ad me [Lader de små børn komme til mig] ...

[36.] Die mercurij post quinquagesimam [onsdag d. 29. febr.] begrafvede jeg Claus Pedersens oc Maren Pauls d. deris mindste barn, Paul Clausen, var fød i fior den 11. julij (mandag) oc bleff paa 3die dag, der-/160/æffter hiemdøbt, nemlig den 13. julij (onsdag) oc kaldet Paul, effter hans sal. morfader Paul Albertsen. Bleff effter 6 ugers forløb ført til kircken med moderens kirckegang oc stillet fræm for Herren til sin daabis confirmats oc fuldbyrd, oc bekom sine heederlige fadrer oc daabens vidne samt troens bekiendere: som var den 14. aug. oc 12. (søndag) trin. Oc hafver den bekymrede moder med største flijd oc omsorg opfostret dett, saa oc faderen hafft flitig indseende med, at denne 4de deris ecteskabs plante motte vel dragis oc voxe til forældris gode fræm i verden.

Men som Gudz forsiun oc raad er for oß i de menneskelige ting ubegribelig: Saa har det behaget Gud, der har de forældre udi næsten 10 aar deris ecteskab med 4 børn velsignet, dennem de 2 sidste børn, Anne, oc denne Paul, ved døden udi 1½ aar frakaldet.

Denne sal. søns siugdum anlangendis, da kom den hannem paa ved kyndelmiss, oc her bleff same dag giord forbønn for hannem aff prædickestoolen oc bleff dereffter til pass udi 8 dage. Men atter falt det i siugdum for 14 dage oc bleff toe gange giord forbøn for dette her i meenigheden oc alligevel det lod sig æffter forleeden søndags prædicken oc forbøn, som det vilde komme sig /161/ igien til helbred, dog falt det snart siugdommen meere paa, oc vilde ingen vederquegelse hielpe aff moderlige bryst, eij ellers aff noget. Derfor giorde Vor Herre effter vor

bønn en salig ende derpaa, forleeden mellom (fredag) oc (lørdag) om natten klokken 12, oc er detz leffnet vorden 32 uger oc 4 dage ...

Dncâ invocavit. [4. marts] desponderede jeg Hans Clausen aff Grøninghofvet oc Caren Niels d. sal. Niels Julers d. i Wonsiel ... /162/

Die mercurij post oculi [onsdag d. 21. marts] døbte jeg Selchen Jespersens oc Kiersten Jess daaters sønn Jess, var fød i freedags morgen [16. marts] ...

(søndag) d. 1. aprilis døbte jeg Laurs Michelsens oc Caren Hans d. deris daater, var fød i mandags [26. marts], nomine Marie ... /163/164/

...

[37.] Paa paascheafften den 14. april (lørdag) er i voris lycke noget fra stien ad Koohøj funden 1 quindfolck død effter hvilcket er søgt her siden Colding fastelauns marcket. Bleff øfrigheden angifvet oc jeg schreff til h. Niels i Staarup, efftersom hun meentis at være aff hans sogn. Hand svarede mig fer. 3. paschatos [3. påskedag d. 17. april] horâ 7 ma, at hun haffde, medens hun haffde været der i sognet schicket sig vel, men middeler vare ingen, thi hun hawer leffvet i armod oc kunde intet svare til kongl. skatter, hvorfor øfrigheden aff ham badis at ville lade sig hendis uformodelige ulyckelige hændelse gae til (hertet) oc hende motte for Gudz skyld bestædis en heederlige jordefærd.

/165/ ... 2. [paaske]dag [16. april] ... bleffve troolofvede Claus Ardersen oc Rebecca Erichs d. Num. 27.3 ...

[37.] Feriâ 3. paschatos [3. påskedag 17. april] begrafvede jeg Mett Jens d. aff Starup, var fød iblant 6 søskinde 1658 i Mammen biu oc sogn, hendis sal. fader var Jens Christensen, hendis mooder er Kiersten Thom. d. døbt oc i Gudz fryct opdragen, har oc selff øfvet sig, at hun /166/ kunde læse i prentede bøger. Har giort fra ungdom gaun for hendis brød.

Tiente 6 aar i Vinding biu ved Veile, været i Starup 3 aar, tient om sommeren, men sad om vinteren for sig selff.

Kom til fald i Vinding oc føde et barn, det der døde 8 dage gammelt. Noget for fastelaun fick hun indfald oc sagde til hendis broder Erich Jensen, der er tilstæde oc beskicker hendis lijg, hun skulde til Colding paa fastelauns mandag til marcket, hun vilde kiøbe sig en histori (som Peders sølff nøgel oc andre slige) oc sagde hun skulde derud, det hun icke haffde uden 4 sk. at komme dermed, vilde laane sig saa meget som hun haffde behoff. Kom saa til fastelauns mandags marcket udgangen til

Colding, oc bleff om afftenen forvildet i byen, motte saa til sit maal oc stæd underlig komme. Har et gott ord, at hun har leffvet vel oc skickelig. Hun er saa i hendis udgang af Colding paa fastelauns mandag afften kommen til sit dødzstæd oc ligget uden menneskers eller diurs siun oc findelse udi 6 uger oc 5 dage, der hendis alder var bleffven ungefehr 30 aar. /167/ Gud vær øfrighedens lønn, der gjorde anstalt at hun bleff siunet oc fick low at komme i jorden. Oc Gud vederleg alle der har forbarmet sig oc hiulpet til denne hendis heederlige jordefærd. Concio erat [talen var] ex Jer. 10.23 ... 1. Sam. 4-18 ... Num. 21,1 ... Eccl. 4,10 etc. ...

/168/ Die mercurij post jubilate [onsdag 9. maj] døbte jeg hiem i huset Willatz Persens oc Maren Mogens d. deris daater Maren ... /169/ ...

Die martis post cantate [tirsdag] d. 15. majj bleff Bonnick Dinsens oc Barbara Gregers d. deris daater fød oc strax hiemdøbt. Bleff kaldet Maria ...

Torsdagen effter cantate [d. 17. april] berettede jeg gmml. Gertrud, som sad oc vandt garn i voris huuß ... /170/171/ ...

Dncâ. 1. trin. [17. juni] døbte jeg Michel Tøgersens oc Caren Jørgens d. deris 4de barn, en daater Kiersten, bleff fød i gaard for 8 dage, d. 9. junij (lørdag) ved middagstijd.

Den 12. junij (tirsdag) berettede jeg sal. Matths Degns daater Maren, som var siug, meo arbitrato ex retentione primi menstrui [efter min mening p.g.a. første menstruations udeblivelse].

[38.] Dncâ. 3. post. trin. [Søndag d. 1. juli] begrafvede jeg Niels Malthesen, var fød 1656 3 uger for mitsommer i Schringstrup i Skalls sogn, udaff 10 sødskinde den yngste, aff hvilcke endnu leffve 4 tilbage. Hans forældre formeenis endoc endnu at lefve oc ere: tit. Malthe Pedersen oc tit. Anne Cnuds d. De hafve opdraget hannem i Gudz fryct oc formanelse til Herren: oc holdet hannem i skole, at hand kunde læse oc skrifve. Var i hans opvext hiemme hos forældre, uden det /172/ hand tiente der hiemme hos fræmmede folck 2 aar, siden der hand var 23 aar gammel, begaff hand sig herud oc kom i tieniste hos sal. Niß Thomsen i Dalby ao. 79 om s. Michælis oc tiente hand hannem 1½ aar, midler dess begierte hand aff mig at motte komme til Guds bord, imedens hand ingen skriffte zedul haffde taget ud med sig, hvilcket jeg effter hans velforhold gjorde, oc tillod hannem oc hand loffvede mig hans bevijs at fly, saa snart hand kunde fae tijd, hvilcket hand oc holdte ao. 81 2den

paaskedag i Dalby kircken, der hand gick til Guds bord /:et erant testimoniales integræ in laudes eius:/ [og det var vidnesbyrd udelukken- de til hans ros]. Som hand den tijd tiende sal. Laurs Jepsen i Dalby ½ aar. Tient deræffter paa Bierge gaard 1½ aar, derfra begaff hand sig til Biertt sogn oc tiende Peder Hansen ½ aar. I Skartued Hans Juel 1 aar oc endeligen Ifver Tullesen 3½ aar # /:[s. 175] hos den dannemand Ifver Tullesen oc hans hustru, hvor hand længst oc sidst haffde tient vederfor- ris ham oc stoor tienist oc veldaad, der hand lae 17 uger hos dem siug oc formaede sig intet. Dem derfor ocsaa bør en stoor tacksigelse i Gud. I Wons. lae hand siug hen ved 10 uger hos Michel Tøgersen:/ Hand bleff med en indvortis siugdøm aff Gud belagd nogle dage for kyndelmis, oc søgte derpaa et h. vand, norden Colding, end oc andre dem hand meente der skulde fly ham bedre, men det onde vilde icke saa lætt bortløfftes. Hand satte nock aff hans fortiente middel til, oc kostede /173/ paa lægdøm, men det vilde intet hielpe. Lood i Hadersl. doctor Grube raadspørge, oc der hans opskriff skulde hafve været brugt, da kom same dag /:den 23. junij (lørdag) heri ante octidnum:/ [i går for 8 dage siden] m. Michel Dahlmann ocsaa for det same til ham, som var bestil- let, oc befant at hans siugdøm var en vattersoot, oc medfølgendis svind- soot. Hand forordnede ham noget, som skulde drifve vandet fra ham, saa oc nogen drick til brystet, hvilcket alt nock gjorde sin virckning, men der naturen var nu slett aff sig kommen, kunde hand icke det vidre med lægdømmen udholde eller igiennemstride. Hans christendom betede hand med flitig kirckegang oc Herrens nadveris brug, som hand da i mange aar gick til mig i Dalby kircke til Gudz bord, indtil i fior, men effterat hand i hans svaghed fick i sinde at drage til Wonsiel til hans slect, den ærlig, dydige oc Gud fryctige pige Caren Pers d. er hand oc derudi hiulpen, oc har hun giord hannem all opvartning oc flijd, som ingen søster /:oc slect:/ kunde giøre eller meere bedre. Hvorfor hun bør at hafve tack i Gud udaff alle hans sødskin-/174/de for saa megen tieniste, løbelse oc løfft- oc lettelse, det Gud da skal være hendis bæste løn for. Som icke dißmindre de gottfolck der toge hannem i siugdøm- men i deris huus oc saa lang en tijd loode sig behage at mand med den siuge omgickis, ryledede oc tiende hannem. Gud vær allis lønn, der tage de elendige sig an i herberet oc besøge dennem oc bevise dem gott.

Salig er den, som tager sig den nødtørfte til, H. skal frelse hannem i den onde tijd. H. skal bevare hannem oc holde hannem ved lifvet oc lade det gae hannem vel paa jorden, oc icke gifve hannem i hans fienders

vilie. H. skal vederqueege hannem paa hans saateseng, Du hielper hannem aff ald hans siugdum. Ps. 41.

Menniskens søn skal paa den yderste dag, som denn rettvise ald verdens dommer, sige: Jeg var (i mit leedemood) siug oc fangen (paa den sooteseng) oc I besøgte mig: oc da skulle de rettfærdige indgae i det evige lijff, i det rige, som dennem er bered fra verdens begyndelse etc. Matth. 25.

Den sal. karl flyde i begyndelsen strax til Gud, der hand bleff afflegs, oc var kommet her til biuen, oc lod sig aff mig med Herrens legom oc blod gudeligen betiene d. 3. majj, var (torsdag) for 8 uger, oc lae saa still hen, sae dog altid /175/ lijffactig ud, saa jeg icke saa snart kunde giøre mig dødelige tancker om ham. Men Gud gjorde en good ende paa alt hans onde med hannem i denne verden, oc opløsede hannem ud fra denne jammer- oc grædedall i oensdags æfftermiddag, der hans alder var bleffven 32 aar oc 4 uger. Text Jacob 5,11 ... /176/ ...

Dncâ, 5. post trin ... [2. juli] døbte jeg æffter prædicken i kircken et slegfred barn, hvilcket en quind ved naun Maren /:Sørens d. Laurst Nielsens søsterdaater:/ aff Vrenstæd, kom oc fødde i mit øde landbohls huuß: Faderen bleff udlagt en karl i Wendsyssel Peder Nielsen, oc barnet bleff kaldet Nielß. /:mortuus d. 23. octobr. horâ 10. matutina. ao. 89 Svængret i Roustæd i Ødstæd sogn oc depreceret i Ødstæd ante partum [før fødslen]. Negavit deinceps deprecationen vide 89 (dom.) 23. trin. [benægtede derefter skriftemålet, se år 89 søndag d. 3. nov.] ... /177/178/

D. 1. sept. (lørdag) ante 12. trin. hiemdøbte jeg Jesper Clausens oc Maren Matz d. deris daater Trine, var fød i tijsdags.

Dncâ. 12 post trin. [søndag d. 2. sept.] copulerede jeg en affdancket soldat Abel Diederichsen sergant med Elsa Jacobs d. (faarepige) ... /179/ ...

Dncâ ... 13 post trin. [søndag d. 9. sept.] døbte jeg en dansk affdanc-kede rytters, førre her til Christen Nielsis inquarterede rytters barn, der hafver ladet hans hustru her blifve medens hand søger sig leilighed ... bleff kaldet Catharin. Faderen heeder: [ikke udfylt] Moderen heeder: [ikke udfylt]

Den 10. sept. (mandag) copulerede jeg Hans Lowenborg oc Doroth Tøgers d, der siden 10 aar haffde et barn sammen, som bleff 8 aar gammel begrafven langfredag [25. marts] i fior. Sermo: De fine conjugij [Om ægteskabets ende] ... /180/ ...

Den 27 sept. (torsdag) copulerede jeg Claus Andersen oc Rebecca Erichs d. oratio de terræ redintegratione post diluuium [tale om jordens genopståen efter vandfloden] ... /181/ ...

Den 30. sept. (søndag) hiemdøbte jeg Jess Rasmussens oc Maren Matthias d. deris daater, som i gaard paa s. Michelis bleff fød, med naun Bold ... /182/ ...

Pridie 20. trin. D. 27. octobr. (lørdag) hiemdøbte jeg Matths Jensen Sawmand oc Dorreth Niels d. deris sønn 3e genitum nom. Jens. Var fød mellom (onsdag) oc (torsdag) klokken mod 9 om afftenen ...

Dncâ. 21 post trin. [søndag d. 4. nov.] desponderede jeg Peder Mues oc Caren Peders d. farfverpigen ... /183/184/ ...

Dncâ. 23. post trin. [søndag d. 18. nov.] ... døbte h. Cnud aff See-stæd Rasmus Nielsen oc Kiersten Jørgens d. udaff Skowen deris daater nom: Sunniet ...

[39.] Denne afften mißfødde Hans Jisings kone Margarete Ifvers d. som haffde 10 ugers dag hafft, oc fick et dødt drengbarn, som jordedis paa onsdag morgen [21. nov.] ved Gudz tienisten paa voris beededag.

/185/Dncâ. 24. post trin. [søndag d. 2. dec.] ... bleff et slegfred barn døbt æfter prædicken, moderen var Maren Pauls d. Haffde tient forleeden sommer Peder Jepsen oc var svængret aff en ryter i Schænum ved naun Claus, der oc bleff udlagt til barnefader. Barnets naun Ann Catharina ... /186/

[40.] Endeligen bleff Matths Jessens oc Kiersten And. d. deris 4de dødfødde sønn begrafven. Gen. 17. v. 7 ...

Personalia: Den liden salig dødfødde sønn at melde noget om, da er hand den 4de dødfødde sønn /:oc fruct:/ udaff hans christelige forældre – ær- oc æctelig fød, nemlig hans fader, ærlig oc velacte mand Matz Jessen, hans moder den ærlige, dyderige oc gudfr. quinde Kiersten And. d., hvilcken moderen fødde i taarsdags ad afften, der hun fuldkommelingen haffde udgangen hendis tijd.

Oc befalet allestædz sig oc hendis fruct aarle oc silde i Herrens obact oc forsiun, icke tuiflendis Gud skulde i naade engang see til hende oc hielpe hende gladeligen affstæd. Men alligevel det er icke gangen, som vi gierne vilde hafve seet, saa dog skal Herrens naufn hafve æren, der enddog har sparet moderen oc icke slett rycket.

[Herefter mangler 3 blade, siderne 187-192 dækkende tiden indtil nytår 1688/89. Der mangler ingen dåbsindførsler.]

Teksten begynder midt i nekrologen efter Christian Jacobsen]

[1689]

[41.] /193/ selff i hans opvext øfvede sig i læsningen oc bleff færdig med. Der hans forældre med alle haffde boet 32 aar i Norrige, tractede faderen ofver til hans føde egn i Wendsyssel, oc begaff sig at boe paa velbiurdige h. Jacob Lindenows gotz, men leffvede ickun 2 aar deræffter i Danmark, oc moderen sad æffter med deels voxne, deels umyndige sønner, blant hvilcke da denne mand, en liden dreng, dog vittig paa sig, begaff sig at tiene h. Jacob Lindenow i stalden ved kutschend, oc der hand æffter 2 aars forløb var blefven temmelig voksen oc anseenlig, reed hand hans hußbonds hest, blant 24 en hoffmand, og der de kaste lodd, om hvem aff dem skulde til Sieland, oc det ramte hannem, da vilde hans moder det icke tilstæde, saa hand da sagde hans tieniste op, oc kom siden til h. Jacob Lindenows ridefoged, oc tiente hannem 1½ aar, derfra til den ærværdige oc højlærde m. Michel i Hundsløff sogneprest oc herritzproust, oc tiente hannem 3 aar.

Fick siden lyst at reisse til Suerig i Gothenborg, hvor hand fick tieniste hos en /194/ herremand ved naun Leonard Torstensohn, oc var hoß hannem 1 aar. Derfra begaff hand sig til stattholderen h. Iver Krabbe paa Baahus slott, i tieniste, oc bleff der 1½ aar. Siden kom hand hiem, oc derfra actede hand sig herud ad Holland. Men som hand paa vejen fick tidning, at pesten skulde være der: Bleff hand i Fielstrup sogn oc tiente Jørgen Moesmand i Bockshawe ½ aar. Siden tiente hand hos Laurs Jepsen oc Matthis Outzen i Gammelby udi 6 aar. Derfra begaff hand sig at tiene hos Michel Paulsen ½ aar, oc hos Peder Jensen i Fielstrup ½ aar.

Der hand nu saaleedis haffde tient udi fræmmede lande fra første barneraad 10 aar, oc udi Fielstrup sogn 7½ aar, oc haffde naet sine 27. alders aar, tog hand sig i Herrens naun for at begiere til en ectefølge den ærlige, dydige oc Gud fryctige pige Bold Knudz d. (hans nu bedrøfvad effterlatte encke). Deris bryllups højtid var 8. dag æffter kyndelmiss ao. 1672. Oc hafve de paa 17 aars tijd været sammen oc aulet med hverandre 9 børn, 3 sønner oc 6 døttre, aff hvilcke for faderen ere til Gudz rige hengang-/195/ne udi et aar, for 6 aar siden, de ældste 1 sønn oc 2 døttre, noch for 3 aar 1 daater, saa at 4 hvile i kirckegaarden, oc 2 sønner med 3 piger igienleffve.

Hand har med hans hustru boet hos hendis moder 1 aar, i Fielstrup for h. Peder Ibsen Børup 4 aar. Paa Hyckelberg for h. Lago Iversen 4

aar, her i Wonsiel har hand boet udi 8 aar, oc næret sig med Gud oc ære udi hans suer ansictis sved. Har oc elsket Gud oc hans ord oc gerne besøgt Herrens tempel, oc til visse tijder brugt det højværdige altars sacramente. Udstanden en oc anden haard siugdoms knæge, allermeest mod denne h. juletid, har hand aarle for dagen staet op aff hans seng, giord ild oc siddet oc læst Gudz ord oc trøstet sig dermed. Indtil at anden juledag hand i kircken under prædicken befant sig icke rett vel: oc motte siden holde sig ved sengen, haffde stoer hiertens vee oc bleff med tranghed i brystet belagt, lood sig paa nyttaars afften, den sidste dag i dett forgangne aar med H. h. legom oc blod betiene udi gott folckis nærværelse oc berettede mig hans leffnets løb. Laa saa i stillhed hen oc kunde icke komme under den seije uhumsk, der haffvde hannem /196/ omkring (hietet) i brystet betagen, haffde altid sin fulde forstand, oc der om morgenen hans bedrøfvde hustru spurde om hun icke skulde bestille hos mig, at der skeede bønn for hannem i meenigheden, svarede hand, at hand vel icke biede saa længe, til det bleff kircketiden, oc lidet der effter /:ved liuset i morgenrøden:/ døde hand salig, der hand haffde leffvet i verden 44 aar 3: 8 uger. Ovatio ... Text Psal 39, 13: sum peregrinus et civis tuus [Jeg er en fremmed og borger hos dig] ... /197/

In ferijs epiphanijs dni. [Helligtrekongersdag 6. jan.] begrafvede jeg Christian Jacobsen. Text Psalm. 39,13 ...

Postridie epiphanijs d. 7. jan copulerede jeg en soldat under capitain Ellebracht aff Høneborg Ladegaard med attest, deris naune vaare Friedrich Storm oc Kiersten Jens d ...

[42.] Den same afften [7. jan.] horâ circa 6tam døde min daater Margarete salig udi voris dørnse seng paa stædet, hvor hun fick ont aff obstructione flatuum [åndenød] ætatis 17, 13 uger oc 4 dage.

Bleff heederligen jordet udi alle vor herritz præsters oc andre fremmedis deris nærværelse. H. prousten aff Hadersl. m. Michael Stichelius prædickede /:d. 17. jan (torsdag):/ Texten var Cant. 2, 16: Mein Freund ist mein und ich bin sein. Præludium ex verbis Christi in evang. nupero: Wisset ihr und dass ich seyn muss in den was meines Vaters ist. Exord. Matth. 13. v. 45: Das Himmelreich ist gleich einem Kauffmann, der gute Perlen suchte etc. Thema.

Hendis personalia ere som de blefve oplæsde at finde med carminibus [sangene] in 4to i en volumine funebrium concionum [i et bind med menighedernes begravelser] ... /198/

[43.] D. 19. jan. (lørdag) pridie 2. epiphan. berettede jeg en siug soldater kone, lae til Hans Persens, var aff de Hvidrøcker, hvis mand Jens Christensen Bøes ved Aalborg i Ulstæd fød, nu lae i Tønder.

Hun var fød 1639 i Rinds herret, i Hannerup Mølle i Steenild sogn, h. Jørgen i Uhr var præsten der. Hun tiende obrist Voigt i Re[nds]borg (som døde i Wismar) – 14 aar. Bleff giffit i Rendsborg oc copuleret aff feldpræsten h. Johannis /:ao. 64:/. Fødde sin mand 5 børn, de 4 ere døde. Den eeniste daater 11 aar oc 1 maaned gmml. leffver oc er hos moderen. Har leffvet med sin mand 25 aar, onde oc trange, oc hun klagede, at hand drack op alt, hvad de haffde oc slog hende, saa at hun seenisten var sparket aff hannem for livvet, deraff hun nu hendis vee fulte. Bleff siden forhiulpet hen til Tønder.

Dito døbte jeg Knud Julers oc Cæcil Rasmus d. deris daater Cæcil ... /199/ ... d. 22. jan. (tirsdag) døbte jeg Laurs Nielsens oc Ann Niels d. deris 4de barn, en sønn, med naun Niels, hiem i huset ... bleff fød i søndags afften.

Den 1. febr (fredag) post septuag. døbte jeg Reimar Arends oc Caren Christians d. deris 2. barn, en pige ved naun Maria æffter hans moder. Hand er fød ved Bahrt i Pommeren, hun er fød i Bogensee i Fyn ... /200/ ...

[44.] Den 6. febr. (onsdag) opskreff jeg min brygger pigis Kiersten Søren d. hendis testament udi hendis hastige /201/ siugdøm. /:†:/ Hun er fød i liden Brøndum by udi Bælum sogn 1654, 5 uger for s. Michælis aff ærlige oc christelige forældre, faderen var /:er:/ Søren Christensen, moderen /:var:/ Anne Jens d., er død for 10 aar siden, men faderen formeenis at lefve endnu. Oc var denne daater blant 7 sødskinde, 2 sønner oc 5 døttrer, næst for den yngste fød, aff hvilcke 1 broder oc 2 søstrer førre ere døde.

Er blefven æffter hendis syndige fødsel til gienfødslen døbt aff den heederlige nu sal. mand h. Niels Knabe, oc siden med flijd opdragen i Herrens fryct oc formanelse. Bleff i opvext holden til skole udi 3 vintre, at hun kunde i bøger færdig læse, hvilcken hun aff danske spraag tog i hendis hand.

Der hun omsider var noget, men icke fuldvoxen, begaff hun sig i hendis føde by, Liden Brøndum, at tiene hos /102/ en from kone, som var beslættet med hende, oc tiende hende 1 aar. Der hun var 29 aar, begaff hun sig at tiene hinside Aalborg i Sundby hos Niels Christensen Starbeck 1 aar. Og skal actis at førre hun begaff sig ud at tiene, var hun

hos forældre hiem i en hijbendis skrøbelighed paa 5 aars tijd. Der hun kom tilbage fra Wendssyssel, var hun 3 uger hiemme, saa begaff hun sig her ud, oc kom om Christi Himmelfærdz dags tijd at tiene udi Biert hos Bärtel Degns daater oc hendis mand, Hans Juel ½ aar. Derfra kom hun ad tiene hos Hans Persen i Dalby 1 aar. Omsider hos mig 1 aar, deræffter til Hans Persen ½ aar /:igien:/. Endeligen kom hun til mig oc har tient min hustru oc mit huus troo oc flitig næsten 2 aar. Hendis siugdum kom hende paa me-/203/dens jeg var i mandags den 4. febr. i Hadersl. med en haard opstødelse aff moderen, dertil slog en rifvelse oc riselse ofver livvet oc mafven med størrste stinge oc pine, saa hun var meget uroolig oc haffde liden taal i begyndelsen. Var i søndags næst forleden til Guds bord.

Hendis christensom anlangendis, da var hun som et Gudz barn i hendis salighedz ting, allstædz gudfryctig, naar hun bryggede, da haffde hun alletijd en psalm- oc bønebog hos sig, oc undertiden læsde oc bad derudi, saa oc om søndagers efftermiddag, saatit som tiden det kunde gifve, bad oc læsde hun. Nød alletijd alterens sacramente med god andact, oc har paa det 4de aar altid søgt Gudz bord hos mig. Oc alligevel hun var ingen engel, men haffde hendis mænniskelige feil, oc stijff lunngodhed, saa dog gjorde hun /104/ hendis arbeid oc haands gierning fuldkommen good. Oc var meget tilsuans til smaa krer i gaarden at see til gode, oc det trifvedis under hendis haand. Oc for alting sae hun vel til ild oc lius, natt oc dag. Hendis endeligt var i freedags morgen, paa femte dag æffter at hun i mandags morgen bleff siug, den gang hun var standen op oc talte til folcket i gaarden, at det dagedis. I torsdags efftermiddag, der hun æffter megen uroe oc stetz brændendis hitzighed var kommen noget til stillhed i sengen, bad hun inderlig Gud, at hand vilde hielpe hende, oc befalede os allesammen Gud i vold, oc motte dog i dødsens arbeid holde det ud indtil fredags morgen, der hun døde saligen klokken mellom 8 oc 9. Ætatis 35 aar ringer 28 uger.

/205/ Pridie ante dncam. invocavit [16. febr.] hiemdøbte jeg Claus Iversens oc Mette Hans d. deris 4de sønn, fød i gaard morgis klokken 1 æffter midnatt. nom. Lawe.

... /206/ ... Die mercurij post reminiscere [onsdag d. 27. febr.] hiemdøbte jeg Lass Lassens oc Ann Tøgers d. deris 8de barn, en daater ved naun Ann ... /207/ ...

[45.] Die mercurij (onsdag) post lætare [13. marts] begrafvede jeg Jeb

Nissen, var fød i Styding i Hammeløff sogn westen Hadersleff 1664 d. 18. junij paa en løfverdag morgen oc bleff døbt i Hammeløff kircke aff h. Christian Stephens paa mittsommers dag den 24. junij. Hans fader var Niss Hansen barnfød i Styding, der forlood moderen oc barnet den gang hand var 5 aar gammel: gick bort oc /208/ mand har siden intet fornummet til hannem. Hans moder er den dulige oc gudfryctige quin-de Maren Jebs d, sal. Jeb Laurtz d. i Fridstæd. Disse forældre hafve 3 børn aulet sammen 1 daater oc 2 sønner, aff hvilcke denne oc hans ældere søster vaare fødte i Styding, men den yngste sønn var fød i Fyn i Dalby sogn, hvort hen de droge æffter freden, oc vaare der 3 aar. Oc der de hid til Wonsiel komme ao. 1669 for 20 aar siden, da døde den yngste dreng her oc er begrafven i voris kirckegaard.

Siden har moderen denne eeniste sønn med bæste flijd opdragen til Gudz fryct, ære oc lære. Oc i opvexten holdet ham til schole under sal. Morten Hack, Anders Persen oc Paul Læck, der hand da hos dennem lærere saa meget, at hand kunde læse færdig tytsch oc dansk oc til med schrifve: Endog var færdig i hans catechismo, at hand bestood sig vel i obenbar ofverhørelse /:ao. 82 in die viridium [skærtorsdag]:/ Deræffter begaff hand sig at tiene i hans /209/ drengenaar oc vilde det heller end at gae oc daggre leddig med hænder i lummen. Var saa ½ aar hos Laurs Toniussen. Derfra hos Hans Pedersen ½ aar, item hos salig Peder Paulsen ½ aar, noch hos Jess Rasmussøn ½ aar, omsider til Hans Raun i Nør Biert ½ aar. Effter den tijd holte hand sig hos moderen hiem i stillhed oc biergede nogen foring, oc ring del korn til deris underholdning, oc arbeidede med gottfolck iblant. Disimellom øfvede hand sig i Gudz fryct oc hørde gierne Gudz ord. Brugte med moderen oc andre Guds børn Herrens h. altars sacramente i sømmelig andact. Var her i meenigheden til Gudz boord den 21. octobr. (søndag) 19. æffter trin. æffter Michælis.

Vor H. lagde hans haand paa ham formiddelst siugdøm den 8. jan., der hand med en riselse i hans knæ bleff betagen, gick oc laa aff oc til oc vilde dog icke lade sig aff siugdømmen tvinge, saa vijt hand kunde, gick op oc tarsch til Jürgen Rasmussens i nogle dage, saadan som hand kunde oc gad. Motte dog endeligen for en 14 dags tijd gifve sig tabt oc holde sig ved sengen. Bleff æffter hans /210/ begiæring berettet i torsdags d. 28. febr. oc laa saa still hen indtil i løfverdags i morgenmaalet, da længdis hand æffter dagningen, oc der moderen spurde, hvorfor hans deræffter længedis, svarede hand med fuld forstand: at jeg motte kom-

me til Gudz naade! hvilcke vaare hans sidste ord i denne verden, oc dem fick hand opfyldt, thi hand døde derpaa strax i liusningen et saligt Gudz barn klokken ved 5 slett, lige paa en løfverdag morgen, som hand ocsaa var fød, der hans alder var blefven 25 aar, ringer 14 uger. Text Psal. [nr. ikke anført] ...

[46.] Dncâ. judica [søndag d. 17. marts] begrafvede jeg Jens Matthesen Muurmand, var fød i Colding 1627 s. Oluffs dag den 29. julij, aff gott ærligt borgerligt folck. Patre Matths Jensen Snedker. Moderen Kiersten Thomas d. /:hvilcke begge skulle være fødde i Peder Gregerens gaard i Dalby. De hafve i deris ecteskab aulet 11 børn:/ hvilcke vijt blefve æffter forældris død splitt ad i ver-/211/den, 1 sønn kom til Norrige, men ere alle døde uden 1 søster Bold Niels Fischers i Strandhuus, hun eeniste lefver endnu.

Hans forældre hafve fræmmet hans daab oc christendom oc siden opdraget hannem i den sande Gudz fryct oc holdet ham baade i latinske oc danske skole.

Hans fader haffde vel actet at sette ham til hans eget snedicker haandverck, men som hand tilig bortdøde, oc drengen var ickun liden, da lockede egennyttige mennsker haandverckstøjet fra ham, at hand siden æffter hans lange skolegang motte begifve sig til det ærlige muurhaandverck, oc tog hannem da til sig i lære den ærlige murmester Niels Keelsen, der hand ickun var liden, oc var hos hannem i mange aar oc hos ingen anden, indtil hand bleff fuldkommen en karl oc kunde forrestae haandvercket.

Der hand var 28 aar gammel ao. 1655 begaff hand sig i Gudz naun i den h. ecteskabs statt i Colding med hans første hustru Johanne /:Hanskun en encke:/ boode i Svigade i m. Anchers boode, men /212/ de haffde ingen børn med hverandre, oc vaare 14 aar sammen. Der hun da haffde legget ofver aar oc dag tilsengs i langvarig en siugdum oc døde ao. 1669, da motte hand for hans ringe booskabs skyld, i dett ved fræmmedis ryct oc tieniste hans sal. hustru saa langsommelig en tijd var bleffven opvartet, snart igien begifve sig i ecteskab /:[på indklæbet side] Oc bør dette hans sal. hustru til ære oc til hendis trooskabs berømmelse icke at forties, at hun i deris fælletz vellmact haffde tilredd den nu sal. mand hans lijgskiorte oc andre muldklæder oc kiste, lige ved hendis egne, hvilcke ocsaa hand nu niuder, oc kom i denne besværilige tijd vel til passe. Salig er dend som kand i de karske dage betæncke oc lawe noget til paa de ting, der skal til, naar vi ere døde, Det er de æffterblif-

vende til en stoor lættelse oc hielp:/ Saa da Vorherre ved goode venners raad oc tilvijsning /:føjede det, at hand:/ rammte en troo følge udi den dydige oc Gud fr. pige Anne Niels d. barnfød i Tyregood sogen i Nørvongs herret, der haffde tient denn tijd i Colding hos Hans Michelsen 7 i 8 aar. Der de da vaare sammenveiede i Colding, oc mand satte dem hart til med schatter, da kunde de det icke udholde længer at boe oc at schatte ved slett næring oc fortieniste i Colding, begafve sig fordi her op til byen oc hialpe sig mange aar som indester hos gilde folck i gaarde, indtil de finge det huus under bier-/213/get bygd for den danne- mand Jess Rasmussen. Gud gaff hannem med denne hustru een eeniste sønn, der lige denne søndag for 19 aar bleff ført her til kircken oc bleff døbt. Hand endnu tilbagelefver, Gud vær hans oc moderens forfræm- mere!

Den sal. mand var i hans arbeid flitig oc troo, gjorde tijt meere som ham tilkom i stæd naar andre mesterer de pocke oc braske i arbeidet, ville vel tijt hafve 3 eller 4 haandlangere for een, da greb hand selff til oc gjorde uden knur, det andre skulde hafve tilflyet. Som er et rart exempel oc icke mangenstæds at finde.

I hans christendom var hand et Gudz barn oc en gudfryctig mand: var ingen for nær oc søgte hans næring ærlig med goode, ingen til trengsel. Kunde hand i velmact ophøre sig noget arbeid, da forsømte hand det icke. Men komme andre ham i veien, da var hand oc tilfredz. /214/ Oc det som meeningen paa alt er, hvor hand haffde arbeidet eengang der ville mand gierne hafve hannem igjen.

Hans siugdum oc endelighed anlangendis, da har hand nu i et oc andet aar befundet sig trangbrystig, gaet saa hen oc hijbet, men dog gierne arbeidet hvad oc hvor meget hand kunde ofvergae, gaet setze op ved hans siugdum oc svaghed. Haffde satt sig for i søndags at gae til Gudz bord /:som hand for 21 uger var her til Gudz [bord]:/, men som hand var saa kuldskeer, da vilde hand formoode mildere veir paa skær- torsdag, oc tænckte icke, at hans død var saa nær.

I mandags afften gick hand i hans klæder oc reckede sin hustru brødet, som var bagt om dagen, at legge det hen i forvaring. Men dereffter /:ved midnatt:/ befalt hand med /:en angstsvæde: begaff sig op af sen- gen:/ i stoolen som hand satte sig (i) med en par gisp, da antvordede hand sin siæl i sin skaberis, frelseris oc helliggiøreris guddommelige haand oc døde salig i tijsdags /:Gregorij dag:/ for dagen 12 marts, der hand haffde lefvet i verden 62 aar ringer 20 uger. Ps. 102 v. 14.15. /215/

[46a.] [fortsættelse af 18] Dncâ. palmarum. (Palmesøndag) [24. marts] begrafvede jeg sal. Birgitta Søren Laursens aff Konghuset neden for Colding. Ejus personalia videbis ao. 1686 [hans personalia se] d. 11. martij (torsdag) suppletoria hæc addantur [dette supplement medgives] Hun kom da paa fode igien oc gick til Gudz boord i Dalby kircke: indtil at hun befalt med siugdum oc bleff berettet paa hendis seng, sidste gang her i verden forleden 4de jueldag. Gick op igien oc schrattede aff stæd, meden hun kunde, indtil for 3 uger, hun motte atter holde det ved sengen, dog strebde hun føre hun kom aff verden, effter min stadig gjorde formaning, at forskaffe at den pige, hun haffde /:med hendis sal. mandz vilie oc samtyck for meere end 12 aar siden:/ til sig fra barns been annammet oc opdraget, motte vorde saa vijt i hendis catechismi oc salighedz lærdom forfræmmet, at hun kunde kom-/216/me til Guds boord, hvilcket ocsaa skeede paa oculi søndag [3. marts] i Dalby kircke, at hun færdig hendis catechismum for mig læsde oc i gudelige beredelse nød første gang det h. altars sacramente 8de dag førre, som hun paa følgendis søndag lood beede for sig i begge kircker, at Gud ville ramme hans ære oc hendis salighed med hendis /:svaghed:/. Hendis forsatt var at ville hafve hafft mig til sig oc være berettet forleeden torsdag-morgen, oc medens Paul Christensen var paa veien til mit huus, oc hentede kalck oc disken, da før end hand kom hiem med same h. ting, da var hun død i torsdags morgen klokken mellom 6 oc 7 slett. Hendis alder er bleffven 68 aar. Text. Matth. 18,5 ... /217/218/219/ ...

[47.] Dncâ. quasimodogeniti ... [7. april] dicterede mig /:begrafvedis (søndag) misericordia:/ [14. april] den siuge gamle Anders Paulsen, til huse hos Hans Pedersen, sit leffnetzløb: Er fød i Wendsyssel i Hassing herret i Ørum sogn oc by ao. 1621, oc døbt i Ørum kircke aff h. Christen, der hafde 3 sogner oc 1 capellan /220/ Hans fader var Paul Laurtzen, moder Gyde Niels d. Der hand var æffter suenskens tijd bleffen 25 aar gammel, ao. 1646, da begaff hand sig at tiene hos Morten Keelsen udi 6 aar. Siden kom en udskrifvelse paa oc da siuntes ham bæst at gae fri ved et giftermaal /:ao. 52:/, begaff sig fordi /:ao. 52:/ i et ærligt ecteskab med en encke Anne Jens d. i Hvolbjerg oc fødde hun hannem 3 børn, 2 piger oc 1 sønn, aff hvilcke den ældste daater Maren And. d. hos os endnu lefver, den anden ved naun Christence døde 2 aar gammel, oc sønnen Paul Andersen boer i Husum. Med same hans hustru boede hand i Hvolbjerg 3 aar. Siden motte hand for sit brøds skyld udvelle de gamle fædris pilgrimsfærd oc drage andenstædz at slae sin boopæl op.

Kom saa til Jelling at boe oc bleff der udi 6 aar, derfra motte hand sette sin staff vidre fræm oc drog til Ildved, der vaare de udi 3 aar, noch siden noget nærmere hid begaffve de sig til Ferup, der varede deris bolig 4 aar, i Lund i Balle sogn 1 aar. Endnu hafve de sig 4 aar opholden derpaa mand ingen rede veed. Begafve sig endeligen til Heils, ao. 72, oc /221/ der boede de udi 8 aar, hvor da hans hustru døde om juel ao. 78, oc bleff hand der enckemand indtil ao. 80 at hand begaff sig her til byen, oc i følgendis aar kom i ecteskab med Elsa Peders daater, der bleff trolofvet med hannem i Seest, men her i kircken bleffve de veiet sammen ao. 81 anden pintzedag [23. maj], oc har hand med hende aulet en daater, der bleff døbt her i meenigheden aff h. Fridrich i Biertt d. 30. septemb. ao. 83 ved naun Anne And. d., nu halff 6te aar gmml!

Hans christendom anlangendis, da var hand en from mand oc gick ingen for nær, nærede sig ærligen, som hand effter hans æfne bæst kunde, oc gick fliteligen til kircken at høre Guds ord: oc brugte til visse tider Herrens h. altars sacramente, med den trøstefuld affløsning aff alle sine synder.

Som hand da sidste gang med hans hustru oc tilsammen 71 mænnsker var til Guds bord her i kircken paa skærtorsdag [28. marts]

Befalt hand omsider med alderdoms svaghed torsdags middag æffter den h. paaskefest oc lae saa i ald stillhed hen, forgangen /222/ søndag æfftermiddagen lod hand aff mig begiere jeg motte komme til hannem, som oc skeede i hans daaters oc Anne Peder Erichsens ofverværelse, oc da var intet andet hans vilie end som æffterdi hand hafde været til Gudz bord paa skærtorsdag, hand derved var nocksom forsikret om Gudz naade oc hans synders forladelse, at det icke behøfvedis nu saa strax paa ny at berettes med det h. sacramente, som jeg hannem oc derudi trøsteligen underviste, oc hand var med sin Gud tilfredz. Da begerede hand, at mig motte hans leffnetzløb til kiende gifvis oc det kunde optegnis, hvilket jeg ocsaa strax gjorde, thi jeg tilforn kunde vel tæncke, at hand mig intet andet vilde, oc da opregnede hand for mig alt dette, som hans testamente /:[øverst s. 223] Der hans bedrøfvede hustru siden hannem erindrede, hvad raad hand hende med husvei vilde sette for, svarede hand, spaendis sig selff sin Guds vilie oc forsiun uaffvidendis: Jeg vil icke blifve i denne by! vilde hafve endvidre satt hans reisse i dette pilgrims lijff, dersom hand haffde det hafft i sin mact. Men Gud haffde det bæste for ham beskicket:/. At hand fick ottende dag ved middagen effter hand var blefven siug en salig ende på dette møjsommelige lijff i

(torsdag) middag, der hans alder var blefvet 68 aar. /223/ Text Ebr. 13,14. .../224/ ...

In vigilijs litanijs magnæ (torsdag) post jubilate /:den 25. apr. die Marci:/ [Marcusdag] hiemdøbte jeg Jens Postis oc Johanne Jess d. deris sønn nom. Peder, bleff fød i afftis klokken 7 ... /225/

[48.] Die Martis post cantate [30. april] begrafvede jeg sal. Johanne Niß d. Jens Sørensens, var fød her i sognet 1641 ved s. Peders dag i februarij maaned. Hendis sal. fader var Niß Christensen, moderen sal. Maren Matz d. Baptizata a dno. Matthia Anthonij. Edicata et in schola didicit perfecte omnia legere [blev opdraget og lærte i skolen at læse alt perfekt]. Hun var i opvext allestædz hiemme hos forældre, indtil i polackernis tijd, da motte de alle drage fra hus oc hiem til Colding, deræffter som Gud gaff os freden, da kom hun oc hendis søster hiem til stædet med forældre, oc hun som da den ældste, 19 aar gammel, stræbede aff ald mact, at de finge en koe oc 2 beester oc hialp dem saa sacteligen hen, at de komme til sæd oc til bierningen. Ao. 1663, 8 dage for pintze, bleff hun trolofvet med ærlige ung karl Jens Sørensen, hendis nu bedrøfvede effterlatte hußbond, oc stood deris bryllup torsdagen effter den 19. (søndag) trin. var den 29. octobris, udi en kiøn heederlighed, som da var noget nyt oc sært dend tijd i voris meenighed. Da hafve lefvet sammen i en berømmelige samdræctighed, oc fødte hun sin mand /226/ 3 sønner oc 2 døttre, dem Gud ville gifve goode tæncker oc dulige sinde, at schicke sig i verden med gott folck at omgaes oc komme til forfræmmelse!

Hun var med alle mennisker freedelig oc lagde vind paa ingen at være til besværing. Bleff siug (fredag) den 19. april, der den stoore jammer oc ildebrand i Kiøbenhavn skeede, oc motte dend dag begifve sig til sengs hafvendis svar stijnge under hendis venstre bryst. Begierte søndagen derpaa at vorde delectig i H. h. nadvere, som jeg hende oc mellom prædickener meddeelte, oc hun nød i sømmelig troo oc andact. Lae saa derpaa stille hen oc satte hendis haab paa frelseren Jesum Christum, der ocsaa tænckte paa hende udi behagelige tijd der hun fick en sød oc sact opløsning i torsdags morgen, klokken ved 4 slett, der hun haffde lefvet hendis pigestand 22 aar, hendis ectestand i det 26. aar, at hendis gandske alder er blefvet 48 aar oc 8 uger. Text Apoc. 2, 10 ... /227/ ...

[49.] Tijßdagen for Himmelfærdz dagen d. 7. maij berettede jeg Laurs Toniussens ældste daater Ann Maria. Hun døde d. 18 maij (lørdag) pintze afften aarle klokken 3 ... /228/ ... den 23. maij (torsdag)

æffter pintzedage, da begrafvede jeg Laurs Toniussens ældste daater Anna Maria, hvis leffnitzløb findis lige for, ved siden. Text Psal. 16, 6

...

Den 25. majj (lørdag) in vigil.trin. berettede jeg gmml. Paul Sørensen i mit landbohls huuß. Hans curriculum vitæ hafver hand mig for nogle dage i mit huuß diceret, oc findis bag æffter Laurs Toniussens daaters leffnets løb. /229/

Ao. 89 d. 23 majj (torsdag) in Wons. Personalia

[49.] Anlangendis noget at formelde om denne erlige, dydefuld oc gudfr. pige Anna-Maria Laurs d. Effter gammel christelige schick, da har hendis leffnetz indgang, fremgang oc afgang vært saaledis. Hun, den sal. daater var fød hos os her i meenigheden den 25. martij /:om morgenen som da var (mandag):/ paa vor Frudag i faste 1672 aff erlige oc christelige forældre. Faderen er den ærlige, act- oc beskeeden danne- mand Laurs Toniussen, moderen den erlige, dydefulde oc gudfryctige Anna Matthis d.

Som de denne deris første fruct aff en reen ecteseng haffde en Herrens gafve oc schienk annammet, saa hafve de ocsaa den same Gud igien formiddelst den h. daab opoffret, i dette hun bleff døbt her i meenighe- den paa palmesøndag [31. marts] oc bleff hun baaren til daaben aff den fornæme, nu sal. tolderske Margar. Neumans udaff Colding, oc holden til daabe aff /:den:/ heederlige matrone Agatha sal. h. Ancher Mogensis i Colding. Siden hafve hendis k. forældre hende opdragen i lærdom oc Gudz sande fryct, saa hun bleff holden i schole oc forstod grundeligen hendis salighedz troe udaff catechismo oc voxte /:smuct:/ fræm i Gudz kundskab, dyd, schickelighed oc forstandighed, saa at hun som i sindet gammel, i hvor hun siuntes liden oc ung /230/ intet end som ærbarhed oc høfviskhed mod enhver beteede, oc jeg aldrig formerkte nogen ung- doms lystighed ved hende. Men hun gick uforvendt lige for sig ad dydens vej, var hendis forældre et dydigt, lydigt oc gaunligt barn/:kun- de i faderens forretninger saavel udenbyes bestille noget, som hand haffde været der selff hen:/ Tog sig husholdningen som ældst aff børne- ne med moderen tillige flitig an, gick i høsten oc biering til marks med, oc i hvor hun i disse sidste aaringer ickun ung siuntes, dog gjorde hun en fuld daaters effne med mark- oc hiemgierning i gaarden, hvorofver hendis afgang forældre gaer dis smerteligere til (hjerter).

Der hun dette aar fornamm hvorleedis nogle aff vore byens døttre vaare dragne ud til Hadersl. at forsøge sig noget oc see meere hustros

fornødenhed paa andre stæder end hiemme, da fick hun ocsaa tancken oc bad moderen om hun icke motte ocsaa komme ud at see oc lære noget meere end dett som /:hun:/ viste her hiemme, oc gaff aarsag dertil, at de vaare nocksom sødskende endnu hiemme tilbage.

Siuntes moderen dett var hende uvant at høre sligt oc meente hun icke kunde miste hende fra sig: men vilde heller den anden daa-/231/ter næst denne lade komme til et fornæmm adelige huuß ud. Dog Gud tænckte anderleedis, hand har til sit himmels huus denne ældste fræmmet, oc vil at den yngre skal i denne sal. pigis fodspor træde, oc bære fremdeelis med moderen noget aff gaardsens byrde oc møje. Hendis christendom anlangendis, da søgte hun flitig Herrens huus med ordet at høre oc det h. altars sacrament at nyde. Hun bleff første gang til Gudz boord fræmmet ved obenbar ofverhørelse her for altaret med en anden from oc fornæm daater /:i meenigheden/ den 7. trin søndag [10. juli] ao. 87 for 2 aar siden oc gaff got svar aff hendis christelige troe oc lærdom, der hun da var 15 aar oc 4 maaneder gammel.

Hendis siugdum oc endeligt anlangendis, da bleff hun siug den (26) [rettet til:] 25 april (torsdag) for vor stoor bededag /:dog brød hun sig op anden dagen oc vilde endeligen til kircken, som hun da begge gange:/ var den dag i Gudz huus oc med bønne oc Gudz ordz høreelse haffde tient vor H. Motte begifve sig fra den tijd aff til sengs oc lae stille i et gott haab til hendis Gud. Men som det hæftede haardere paa med hende, da begierte hun at forligis med Gud formiddelst Christi hendis frelseris h. nadvere at vorde med en h. oc /132/ trøstige affløsning deelactig udi, hvilcket hende ocsaa vederfoer i tijsdages morgen for Herrens himmelfærdsdag. Oc som man formeente at siugdommen skulde hafve været icke saa farlig: med tiden selff forandret sig, oc mand var betenckt at bruge noget [overstreget:] (middel derimod som) dog igien bleff betænckt at hendis kræffter vaare sveckede, medens all styrke ved en durchlauff vaare hende frakomne, da hafver hun i all taalmodighed taget dette kaars aff Herrens haand an oc gierne været med Gud tilfredz.

Lae endeligen en paar dage still oc gad intet talt /:uden at hun suckede til Gud: o, H. Gud:/ arbeidendes dog med indvortis veh smerteligen i Herrens vinggaard /:oc der den sidste natt Jens Bendictsen skolemesteren sad hos hende oc læsde deilige bøunner for hende, gaff hun good act derpaa oc der maalet icke vilde meere følge, da suckede hun nogle gange oc med sact liud sagde: H. Jesus.:/ Indtil i morgenstunden paa den h. pintzafften 18. /:maj:/ var i løffverdags morgen klokken mod 3 Herren

lifsens Gud opløste hende ved en faur oc sacte /:hedenkaldelse udaff denne jammerdall:/ der hun haffde lefvet i denne verden 17 aar 7 uger oc 4 dage.

[50.] /233/ Paul Sørensen, begrafven 23 julij (tirsdag) post 8 trin. Er fød i Seestæd ao. 1615, døbt paa søndagen næst for pintze [21. maj] aff h. Simon Andersen i Seestæd kircke. Hans fader var dend ærlige oc velacte dannemand Søren Paulsen, der boode i den gaard, hvor nu Jess Ebbesen boer. Hans moder var ær- oc dydefulde, saa oc dend Gud fryctige quinde Mette Niels d., fød i Binderup. Oc som hand var ældst, saa hafde hand 2 brødre, Jeb oc Søren Sørensen oc 1 søster Bold Sørensen d. foruden at 2 brødre døde smae.

Hand bleff opdragen i Guds fryct oc mundeligen undervijst i catechismi lærdom, saa som dend tijd scholegangen icke saa hart bleff drefven paa, dißverre!

Hans fader døde hannem fra, der hand var 6 aar gammel, oc fick siden til stibfader den velacte mand Paul Sørensen, der var fød i Niß Tingleffs gaard, Niss Sørensens broder, her aff byen aff hvilcken fader hand fick 2 halfve brødre (begge kaldet Søren) oc en halff søster kaldet Bold Pauls d. Saa at de tilsammens vaare 11 sødskinder oc nogle vaare naunløse fødde, saa som den yngste half broder var tvilling med en søster som kom død til verden /234/

Ao. 45 døde hans stibfader i den forrige suenske tijd, oc hans moder sad paa 3 aars tijd encke oc holte gaarden hen. Siden oplood hun gaarden for hendis sønn Søren Sørensen, der fick Mette, Kiersten Joh. d.s søster, oc hun haffde broderen Jeb Sørensen.

Midlerdess gick denne voris Paul Sørensen hiemme hos hans andre sødskinder oc haffde paa hans egen haand sæd oc korn sall. Men satte intet fæ til foder, uden hvis kunde kiøbe et par stude, oc snart selge dem igien, saa oc en hest iblant. 1 par unge stude kiøbte hand aff deris præst h. Simon Andersen, oc som den gang var en forordning udgangen, at ingen ung karl motte handle med stude, uden hand haffde dem paa forældris foder, da bleff det aff en lacker angifvet, at hand haffde været paa Hadersl. marcket med same 2 stude, hvorofver lænsmanden h. Ernst Nordmand paa Coldinghuus befaled kongens ridefoget Peder Nielsen at lade dem tage til prijs, saa hand kiøbte dem æfter warderingen igien, men haffde dog stoer schade paa dem. Dette alt for den anden suenske tijd. Gijck ydermeere paa hans egen haand med en good venn oc ung karl Søren Nielsen, sal. /235/ Niels Biergis faderbro-

der, oc de huggede huuse oc hvis bygning der forrefalt med hverandre, saa oc tækkede huuse. Siden bleff hand udskrefven til soldat oc icke i noget legg taget, motte drage med stafve i haanden sønder paa oc finge deris gewehr i Krempe. Lae i Rensborg oc besae dog ocsaa Glückstad. Men effter 2 maaneders forløb blefve de løsslagne igien, Niels Rasmussen paa Hielmdrupgaard var deris capitain oc h. Mogens Seest var deris commissarius.

Arbeidede deræffter som førre igien. Lidet for den sidste suenskis tijd, da begaff hand sig i ecteskab med den dydige oc dulige quinde Anne Henrichs d., en encke fød i Scherrebeck, der haffde i Norige været gift, oc kom til Dalby sogn, hvor denne Paul Sørensen holdte sig da op hos hans moderbroder, der ærlige mand Jeb Oluffsen, oc blefve de veied sammen i Dalby kircke aff h. Matths Anthonijsønn. De haffde ingen børn sammen, men det eens barn hun haffde hafft var død førre. Derpaa droge de til Fridericia, den tijd kaldet Fricrichsodde, hvor de søgte de-/236/ris næring med bryggend oc brændend, oc nærede de sig vel. Boode der staden gick ofver til fienderne oc opbrænde.

Derfra begafve de dem til Colding oc boode i Brogaden, indtil hun, dend salige quinde døde der i pollackernis tijd.

Gick deræffter eenlig i Colding i fiendetijden, indtil alle hans sødskinde døde, da begaff hand sig i Herrens naun til hans fæderne gaard i Seestæd oc kom i ecteskab ao. 1662 med hans hustru ærlige, dydige oc gudfr. Mett Hans d. en encke, hvis 2 børn aff forrige ecteskab ocsaa vaare døde /i Colding i pollackers tijd:/ der (hvor [overstreget]) hun haffde boet til forn i Dollerup. Den sal. h. Ancher Jensen Buck haffver veiet dem sammen i Seested 2 aar æffter freden. De boede der 3 aar oc fødte samestæds med hinanden 2 sønner i Seestæd, Søren oc Hans. Siden komme de her til sognet oc boode udi sal. Niss Gregersens gaard fra ao. 65 om mitsommer til ao. 67, der Morten Jensen Juler toog stædet, paaboode deræffter noget i Erich Laursens landbohls huus, oc noget der, hvor Christen Jerresen boer.

Ao. 1673 om paaske, drog i mit huus oc har de boet nu paa det 17de aar. 2 børn ere hannem fødde her i sognet, Jeb, oc en liden ved naun /237/ Morten, der bleff ickun 13 dage gammel.

Hand brugte hans bindøxe oc tækkenadel saa længe som hans styrcke vilde holde med hannem, oc nærede sig aff hans hænders arbeid, kom ingen nærmere, end de vilde hafve hannem, oc drog hans børn op til lærdom oc Gudz fryct, ginge i schole oc næmmede good forstand.

Hans christendom var ustraffelig. Thi hand elskede Gudz huus oc hørde gierne Guds ord, begick sig vel med sin næste oc gjorde til vilie for et gott ord, hvem hand kunde. Hans svaghed oc siugdum kom hannem paa i denne /:forleden:/ maij-maaned, aff oc til, at hand tijt motte op aff sengen oc kunde icke ligge, saa stacket bleff hans aandfang for hannem. Bleff æffter begiering berettet i løfverdags morgen, var den 25. maij, oc gaff sin sag i Gudz haand. Oc holte det fra den tijd 8 uger inden at være, med siddende oc liggende, hvorofver hans beene rissde, oc befant stoor smerte oc hiertens klemmelse, indtil at det sactedis med ham oc lackede ad en good helligafften med ham. I dette Gud gaff ham med fuld forstand en salig oc /238/ naadig opløsning i løfverdags afften klokken 6, den 20. julij, der hans lijffs aar oc dage vaare bleffne i denne møjsommelige verden 74 aar oc 11 uger. Gen. 15,15 ...

[51.] Ao. 89 (onsdag) æffter ss. trin. d. 29. maij begrafvede jeg liden Kiersten Michels d., Michel Tøgersens oc Caren Jørgens d. deris 4de lijffsens fruct. Var fød den 9. junij paa en løfverdag ved middagstijd /:ao. 88:/. Bleff døbt paa den 1. søndag trin. [17. juni] oc siden med sømmelig flijd oc omsorg fød oc opdragen. Trifvedis nogenleedis kiønt nock /:indtil pintzedage, da satte det aff med sin appetit oc gad icke fortæret synderligt:/. Men som i torsdag mooderen fornam nogen forandring ved barnet, hafde hun det i dis fliteligere act oc opsiun oc var aldrig fra det. Forqueegede det med hvis menneskeligt oc muligt var. Her skeede i søndags bøn for det til Gud aff prædickestoolen om hielp oc salighed. Gud hørde baade forældris samt ocsaa meenighedens forbøn oc gaff det en naadig forløsning i mandags formiddagen klokken mellem 9 oc 10.

Ætatis æffter dagene. som de løbe om aaret oc kunde beregnis 1 aar oc 15 dage, men æffter tijden da fattis i hendis alder 14 dage ringer end 1 aar. Text Joh. 3,7 ... /239/

[52]. Ao. 1689 d. 31. maij (fredag) optegnet Paul Sørensens hustruis Mette Hans d. hendis leffnets løb i hans siugdum.

Hun er fød ao. 1626 ved s. Mich. tijder udi Dollerup i Schandrup sogn. Hendis fader var Hans Mortensen Sandemand i Aands herret. Moderen Anne Peders d. er aff 2 halff brødre oc 3 ældere fulde søstrer som alle vaare ældere det 6te barn, oc de vaare 9 søskinder til haabe.

Hun voxte fræm æffter hendis bekomne daab i Herrens fryct, oc der hun kunde hafve forstand at lære noget, da satte hendis fader hende ud

til Colding i skole at lære at læse 1 aar, oc i siuskole ½ aar. Siden kom hun til husfogdens oc fischmesterens Jacob Froms hustru i Colding oc tiende hende 2 aar. Ao. 1645 ved s. Michelis tijd drog hun ofver til Siæland med Jeb Buckis søster i Nagbüll til Kiøge oc tiende der den gammel b.mester Hans Buck 3 aar. Derfra kom hun i tieniste for 1 kockepige hos velbaarne fru Rise Grubbe /:sal./ h. Hans Lindenows /:æffterlefvendis:/ huusfrue 3 aar, oc æffter denne sal. frues recommendation, kom hun ofver til Wendsyssel til en herregaard, som heeder Vraa, udi velbaarne fru Ide Linde-/240/nows /:sal.:/ h. Steen Beckis, kongl. maj. rentemesters /:æffterlefvendis:/ fru, hendis tieniste for farbo pige 5 aar. Der vaar fruhen betænckct ad vilde hafve forskaffet hende med en ung capellan et præstelige stycke brød, men som da hendis fader døde oc fick bud fra hiemmend, da behagede hun ad drage der hiem til de sine, oc var en sommer hiemme. Dermed kom hun i ecteskab ao. 1656 i hendis faders gaard med den ærlige ung karl Hans Sørensen i Dallerup, som var barnfødt i Bølling. De lefvede paa det 6te aar sammen oc haffde 2 børn sammen, men i pollackernis tijd døde hand hende fra i Colding, oc hun dog fick ham opført oc begrafven i Schandrup kircke. Børnene de døde deræffter oc bleffve paa Colding kirckegaard begrafvne.

Ao. 1662 kom hun i ecteskab med Paul Sørensen i Seestæd oc haffde sammen 4 sønner: Søren Paulsen fød /:i Seest:/ 1663 oc døbt paa mit-sommersdag, Hans Pawelsen fød /:i Seest:/ 1664 8 dage for juelafften, Jeb Paulsen fød /:i Wons.:/ 1666 i januarij maanet, Morten Paulsen fød /:i Wons.:/ 1669 i januario oc døde strax 13 dage gmml. Af disse børn ere 2 fødte i Seestæd oc 2 her i Wonsyld. De komme hid til Wonsild at boe ao. 65 i And. Snedkers gaard oc /241/ vaare derudi til ao. 67, at Morten Jensen Hiuler toog garden an. Boode siden udi Erich Laursens huus, oc deræffter i huset, hvor nu Christen Jerresen boer. Ao. 1673 om paaske komme de i præstens huus at boe, hvor de hafve været til nu ofver 16 aar ... /242/

[53.] Die mercurij post 1. trin. 5 junij begrafvede jeg Ann, Lass Lassens oc Ann Tøgers d. deris 8de ecteskabs fruct. Fød 1689 d. 25. febr., klocken 8 om afftenen, bleff hiemdøbt onsdagen deræffter, 8 dage æffter at hun var kommen til verden, bleff hun siug oc duede siden intet, haffde aldrig fra den tijd til hendis dødz time ingen helbred. Gud betænckte fordi det bæste med hende, oc forfræmmede hende til et

karsk lijff oc til sunde dage i sit himmelske rige, ved en sød oc faur hedenkaldelse i mandags morgen den 3. juniij, der hendes siuge lijff oc leffnet haffde været 14 uger. Text Luc. 16, ...

[54.] Caren Frideritzis ellers Mortens d. hendis leffnetz löb. Hun er fød den anden søndag i advent ao. [overstreget: (1634)] /:1644:/ i Handherret 3 mijl westen Aalborg i Haurseff sogn i Laasted biu. Hendis fader var Morten Oluffsen, fød i Stenumgaard i Vendsyssel, er død for 4 aar siden i det dyre aar 85. Hendis moder /243/ var Apollonia Matths d. fød i Norrige oc kom til Jütland, der hun var et aar gammel, døde paa Christi Himmelfærdz dag for 18 aar siden [1. juni 1671]. Vaare 2 brødre oc 4 søstre deris børn tilsammen, aff hvilcke 6 var denne quinde den tridie. Men nu ere der ickun 3 meere lefvende aff dem, 1 søster gift norden Weile i Græbløh sogn, 1 søster er gift i Frideritzia, oc 1 broder Oluff Mortensen boer oc er gifft ved Tynder i Alsleff biu /:døde 1704:/ Hun bleff døbt aff h. Melchior Gerhardi, sognpræst i Haurseff oc Beistrup sogner, oc bleff baaren oc holden aff præstens hustru Maren Oluffs d. til daaben.

Der hun var 8 aar bleffven hiemme hos hendis forældre, da satte de hende ud i tieniste hos Barbara Andersis i Tanderup, oc var der 2 aar, siden kom hun hiem 14 dags tijd, derfra saa igien til Jens Jensen i Torsløff udi 2 aar, fra hannem til h. Anders i Aarup, proust i Handherret 2 aar /:ere hver stæd 4 leijmaal:/ Siden kom hun hiem til hendis føde sogn hos Niels Wogensen 1 aar, derfra til denne mands broder aar 1. Siden begaff hun sig til Beistrup i en ulyckelig tieniste hos Christen Tydsk 1 aar. Oc kom deræffter til Jens Pedersens /:i Beistrup:/ i [overstreget: (Klim)] /:Hand:/ herret 3 aar. Der kom hun i kundskab med en ung karl Niels Christensen, med /244/ hvilcken hun var bleffven troolofvet. Men sorgen slog dertil, at hand forulyckedis under et lynglæß oc stood lijg i kircken lige den 8te dag æffter som de vaare bleffne trolofvede. Med hannem haffde hun den sønn Niels Nielsen, der tiener her i byen.

Der hun fornåm sig at være tynget med den dreng, da drog hun hiem oc kom i barselseng hos hendis forældre, oc var 10 uger hos dem. Siden leiede hun sig hen for amme i Aalborg hos Hans Rasmussen, en fornæme kiøbmand i Maren Turis gade i Fru-sogn boendis, oc bleff der 2 aar. Derfra begaff hun sig her udi landzens egn oc kom i tieniste hos den meget heederlige oc vellærde h. Niels Laursen Riber i Smedstrup, proust i Holmands herret 3 aar. Derfra kom hun til Frideritzia hos sal.

Bernt Offermann Kedelfører oc tiende troe 3 aar. Derfra hente faderen hende hiem til hendis barn, oc drog hun siden herud oc tiende mig oc gott folck fleere her i sognet. Haffde hendis gode skriffzedel med sig under h. Laurs Hansen sognepræst til Haurseff oc Beistrup sogner hans haand ao. 1675 d. 5. martij. Har været her med hendis dreng i biuen udi 14 aar etc. /:1704 den 5. octobr. gifuen hende med sig denne extract. Fuit hic [var her] 29 annos. /245/ den 5. junij (onsdag) berettede jeg Caren Mortens d., som var elendig siug, oc lood hendis leffnet optegne, som her forrestaer.

Den 8. junij Medardi dag (lørdag) in vigilijs 2. post trin. var h. gen. superint. dr. Josua Schwartz oc visiterede Wons. meenighed horâ 8. Jeg prædickede i Wons. alleene ½ time ex. Act. 17,30 oc icke i Dalby, did vi droge effter maaltiden horâ 1 ... /246/ ...

[Søndag] 3. trin. [17. juni] berettede h. Christen aff Stendrup min hustru som var paa 10.de dag meget siug. Gud frelse hende oc hold hende i lifvet for Jesu Christi schyld! /247/ ...

D. 10. julij (onsdag) post 6. trin hiemdøbte jeg Claus Persens oc Maren Paulsd. deris svage daater, bleff fød klokken 2 for dagen ... kaldet Margarete.

[55.] Die (onsdag) post 8. trin. dncam. [24. juli] sepulta est puella, cujus sequentur personalia [begravet pigen, hvis levnedsløb følger] curriculum vitæ liden Caren Laurs Toniussens.

Nata in hoc vico [født i denne landsby] ao. 1680 d. 8. aprilis, skærtorsdag, parentibus bonis [af gode forældre] Laurentio /248/ Antonij, matre Anna Matthiæ filia.

Bleff døbt d. 18. aprilis, var den næste søndag æffter paaske, quasimodogeniti kaldet, her i meenigheden oc bleff [overstreget: (i stæden for forrige amtskrifverens hustru holden til daaben)] aff voris mooder baaren til kircken oc aff hendis daater nu i Ribe holden til daaben. Bekom hendis naun æffter den gamle oldemoder Caren Toniussis i gaarden, oc bleff omsider med forelderlige omhu opdragen i Herrens fryct oc formanelse.

Der hun fick de aar oc det alder, at hun kunde forstæ sig paa skolegang oc lærdom under Gudz fryct, haffde hun strax mood til lærdom oc fattede snart hendis læsning i alle slags bøger, kunde hendis catechismum med udtydning oc spørmaaler, saa oc schrifte-, morgen- oc afftens-bønner, til- oc frabordz, begynte at schrifve en good læslige haand oc schriff, oc for alting haffde hun en ugemeen lyst oc stemme til

sangen, øfvede sig i andæctige psalmer oc loffsange, saa /249/ at hun har for alle skolebørn den priiſ, at hun var et næmt, dydigt barn udi lærdom, forstand oc skickelighed. Hendis siugdøm oc dødz aarsag kom hende i freedags for 8 dage paa, der hun sig motte begifve til sengs /:oc var dismellom enten hun i førstningen kunde være op, eller ligge sig, dett eeneste hendis idrett, at hun læste deels bønner, deels sang alle vanlige lijgepsalmer: Oc glædde sig derudi, at hun fast haffde lært uden ad, den skiønne lijgesang: *Jeg leggis i jorden i en blee, for ingen schal mig nøgen see, mit hofvet ligger laut min næse er blaa, som I mae see herofver mig stae.* etc. Mae icke her da Pauli ord gifvis mact? *Hvilcke Gudz aand drifver, de ere Guds børn. Hvis hiertet er* /250/ i Guds opliusing *fuldt aff, deraff løber munden ofver.* O salig er du i den h. andact, der du saa snart slog dig fra verden oc tractede æffter de himmlische ting. Oc kand det oc vel naturlig være, at aff saadan begierlig læsning, bedend oc sang, hun paa det sidste befant en aare motte hafve øbnet sig hos hende (verte) [249:] oc bleff med næseblødend i disse heede dage angreben, hvorofver kræffterne forsveckedis, oc forfalt strax ald hyld oc feir [250:] Laa i ald stillhed taalmodig under Guds haand hen, oc befalede sig Gud i vold, fick oc endeligen det, der hun tractede effter, en salig affskeed oc opløsning fra ald dend møj hende tusindfold haffde forrestanden, tog affscheed fra hendis k. forældre, oldeforældre, sødskinde oc skolesøstrer, dem hun alle signede, oc begaff sig til hendis hvile, der hun hafver fred, ligger oc er stille, sofver oc hafver hvile, med konger oc raadsherrene paa jorden, som bygde sig de øde stæder, æffter Jobs ord cap. 3 v. 13. Hendis søde bortsofvelse til him-/251/melske bortfærd kom hende paa i torsdags morgen den 18. julij, der hendis aar oc alder var blefvet 9 aar, 13 uger oc [ikke udfyldt] dage. Oc er merckeligt, som hun bleff christnet den 18. april, saa døde hun den 18. julij oc hendis sal. ældste søster døde forleeden, den 18. majj, mellom hvilcke begges død vaare 8 uger oc 5 dage. Text. Ps. 4,9 ...

Post 8. trin. die martis /:d. 23. julij:/ begrafvede jeg Paul Sørensen i mit landbohlshuuf boendis. Vide ejus personalia /252/ post 25. majj hoc ipso anno [dette år]. Text. Gen. 15,15 ...

Die mercurij post 8 trin [24. juli] begrafvede jeg Caren Laurs Toniusens daater. Vide personalia ante 8. trin. hoc ipso anno [dette år] Text. Ps. 4,9 ...

[56.] Dncâ. 10. post trin. [4. aug.] begrafvede jeg den liden sal. Synnit Rasmus d. fød i fior ved Stang Moes Led i Wonsyld skov, d. 12.

nov. (mandag) afften klokken 7 aff christelige oc ærlig-fromme forældre. Faderen er den ærlige, velacte oc beeskeeden dannemand Rasmus Nissen, fød paa Alsøe, ved Synderborg, i Keinøs sogn, Moderen er den ærlige, dydige oc Gud fryctige Kiersten Jørgens d. fød samestædz. Denne Herrens gafve dennem i deris ecteskab, som den [ikke udfyldt plads] fruct gifven i denne dennem hidtil fræmmede egn, som et pand, at Gud vil lade dem voxte oc formeere sig i landet som de ere komne til /253/ hafve de icke forsømt at opoffre igien ald lijfsens Gud formiddelst det h. daabis sacramente, som hun da udi mit forfald i embedet er ført her til kircken den 23. søndag trinitatis d. 18. nov. oc blefven døbt aff min heederlige naboe h. Cnud Laursen Morslett til Seestæd, er hun til same daab aff heederlige matroner ført oc holden, oc siden med moderens bryst opfødt i ald forælderlig omhu, hvor ofver hun trifvedis til største lyst oc trøst, saa at forældre i hende haffde ald deris fornøjelse. Thi hun opvoxte til Gudz deiligt billed, oc var vel giennem kommen ald dend udslætt oc børnesaarelse, som pleier de smae diende allmindelig 18 uger at paakomme, saa hun saa gott som fornyet i lød oc harld var meer oc meere til deilighed oc yndighed vent. Var i alt sit lijff et fromt oc dydigt barn aff Gud med stoor taalmoodighed begafvet i ald den smerte oc lidelse hun udstood. Bleff siug den 8. julij (mandag) paa hendis fødzelsdag, oc gaff sig /254/ taalmoodeligen tilfredz med ald den omsorg løfft- oc lættelse som mooderen beviste hende. Her skeede bønn æffter faderens begæring for hende i denne Guds meenighed i dag for 14 dage oc i tijsdags, saa oc i oensdags deræffter, baade for oc æffter prædicken, at Gud vilde naadeligen opløse hende fra den haarde smertefulde angst oc lidelse hun haffde. Saa hørde oc Gud naadeligen sine udvaldis bønn oc forbøn, at hand gjorde en faur, sact oc salig affgang dermed i oensdags afften klokken 9 forleeden, den 31. sidste julij, der hendis alder var blefven 37 uger oc 2 dage. Text. Cant. 6,13 ... /255/ ...

[57.] Den 9. aug. (fredag) æffter 10. trin. berettede jeg gammel Mett Sørensen. Jeg skreff hendis testamente.

Hun er fød i Wonsyld 1608, anden juledag, udi den gaard, hvor nu And. Pedersen boer, aff ærlige oc christelige forældre. Hendis fader var tit. Gregers Pedersen /:var fød i Jürgen Rasmussens gaard,/, moderen tit. Mette Gregersis, var fød i Jess Laursens gaard. Oc er dett merckeligt med denne sal. quindes /:Mett Søffrens moder:/ hun var med hendis første mand gifft i Jørgen Rasmuðsens gaard, oc haffde et barn fød med hannem — den gamle mand, paa 2 aars tijd, men der siden manden oc

barnet døde, da drog hun ned til Gregers Pedersen udi bemelte /:itzig:/ Anders Pedersens gaard /:oc kom i æcteskab med hannem:/ oc fødte hendis mand denne eldste daater Mett, saa oc sal. Oute Gregersen oc Anders Gregersen i Brabeck, dem vi alle gamle hafve kiendt. Oc det skeede omsider, at hendis sønn Oute Gregersen drog op til hans faderbrooder Niß Pedersen (Gregers Pedersen — hendis mandz brooder, i gaarden oc gick hos hannem udi 10 aar, indtil hand /256/ æffter hans faderbrooders død annammede gaarden æffter den anden svenske tijd ao. 45).

Nu, denne voris sal. afgangne bleff æffter hendis syndige fødzal ved forældris omsorg til gienfødselsens vandbad i ordet, det h. daabis sacramente befodert, saa at hun er her i meenigheden døbt aff den sal. h. Anthonio Matthiæ, dend gamle, oc siden bleff hun i Guds fryct oc udi hendis børnelærdom opdragen. Var hiemme hos forældre indtil keiserens tijd, da drog hun til hendis moderbrooder Jess Schreder i Helsingør oc forbleff hos hannem 8 aar. 19 aar var hun, der keijsers folck kom i landet, oc faderen døde i Colding dijdflytt for fienderne ao. [årstal mangler], der hand haffde opladt gaarden for hendis brooder Niß Gregersen ao. 39.

Hun kom siden hiem til hendis fæderne gaard oc var der hos hendis brødre Niß oc Anders nogen tijd. Kom derpaa i ecteskab ao. 1644 om kyndelmiss tijder, medens suenske fiender vaare i landet med den ærlige oc trooflitige karl Søren Nielsen, oc hun /257/ fødte hannem 9 børn, piger oc drenge, aff hvilcke i fiende tijden 4 ere begrafne i Colding kirckegaard, aff dennem alle da er den eldste sønn nu dend eeniste ofverlevendis, der boer i Dallby. Aff hannem har hun seet 2 tuillingdrenge børn, der strax døde, oc en daater der nu er 16 aar, ofver hvilcken hun er bleffven til oldemooder.

Der hendis mand døde ao. 58 i polackers tijd i Colding, oc de ofrige børn døde, oc hun dennem alle ved hendis nu sal. broders sal. Oute Gregersens til hielp haffde faet begravet, udaff Proust-Boode, hvor hun med hendis mand var til huse, oc hand haffde hans tilhold noget hafft hos Elsa Oluffs d., da motte hun, saa snart det bleff fred, begifve sig ind i norden, oc søge der hendis ophold. Oc ramte det ved Rosenholm norden Horsens, saa vel hos gott folck, at hun forbleff der 3 aar. Begaff sig siden herhiem igien oc var 5 aar i hendis fødegaard hos Morten Jensen. Deræffter 14 aar hos hendis broderdaater Kiersten Outis d. Noch hos Jens Hansen 1 aar, der æffter en føje tijd hos hendis

sønn Gregers /258/ Sørensen i Dalby, ao. 71, fra Jens Hansen drog hun op oc var ½ aar hos Michel Tøgersen. Var ydermeere hos hendis sønn i Dalby 2½ aar, oc kom allersidst igien til hendis broderdaater forgangen aar om pintze, saa at effter fiende tijden lige hendis værelse opløber oc naer 35 aar, blant hvilcke hun har været hos hendis broderdaater 18 aar tilsammen.

Hendis christendom har været eenfoldigt oc gudfryctigt. Brugte til visse tijder Herrens h. legom oc blood oc tog dertil altid forud den trøstlige afløsning aff alle hendis synder.

Æffter hendis begiering kom jeg oc med Herrens h. nadvere til hende i freedags middag, oc da gjorde hun en good bekiendelse, oc æffter at hun var med det h. sacram. til hendis troens stadfæstelse vederqueeget, da underviste hun mig udi alt dette, hvad hendis leffnetsløb hafver været: oc ventede aff Gud en naadig oc salig opløsning. Begierte oc i hendis simpel-troe aff mig, jeg vilde dog giøre ofver hende en good lij-/259/geprædicken, det jeg hende ocsaa i Gud lofvede. Hendis siugdum kom hende paa i løfverdags efftermiddag oc fra dend tijd haffde hun, til hun bleff berettet, intet nydet aff spise, uden en ringe læskelse. /:Ægro-tao [syg] aff et fald aff hylden for 8 uger, berett aff mig in fest. ascens. ao. 93 [25. maj], der hun haffde leffvet udi hendis pigerstatt 36 aar (saa gammel blifver sielden nu en pige) været i ecteskab 14 aar, blefven encke oc holt sig ærligen udi 35 aar, at hendis gandske leffnets alder er blefvet 85 aar [overstreget: (r. 20 uger)] Text Syr. 41 v. 3 ... /260/

In antecessum notavi curricullum vitæ vetulæ Cæcil Jisings [Tidligere opnoterede jeg den gamle kone C.Js levnedsløb]

[58]. Den gamle quinde Cæcil Ivers d. Morten /:Nielsens:/ Jisings er fød 1618 5 uger for paaske i Pugdall gaard i Wildberg sogn, Hammer herret under Riber stiftt aff goode forældre. Blant 10 sødskinde den tredie. Faderen var Iver Vind, en snedker, moderen Maren Ivers. Hun bleff døbt aff h. Thomas i Wildberg kircke, oc siden hiemme hos hendis forældre opdragen.

Var siden 7 aar hos hendis oldemooder. Begaff sig den gang hun var voxen oc hafde quindz effne ud at tiene, oc kom til Lolland, der tiente hun h. Zacharias i Herritzløff udi Mosse herret 1 aar. Siden begaff hun sig hiem til Wildberg igien, derfra til Hygaard til h. Æsche Gøde oc fr. Gørge Gøde 1 aar. Siden til Windeløfgaard 7 aar, oc var der forredsel.

Omsider kom hun til Wonsiel oc tiente hos h. Matths Antoniussøn ½ aar, hos Hans Roager ½ aar oc hos hannem kom hun aff ungdoms

eenfoldighed i fald, saa oc aff hans /261/ enckemands sæde. Barnet døde 18 uger gammelt. Hun kom deræffter i ecteskab med Jess Nielsen Jising, oc haffde hannem 14 aar. Fødde hannem 5 børn, hvilcke alle døde i kiøn opvext i polackernis tijd ao. 58 i Colding, oc saa døde faderen 8 dage æffter at børnene vaare døde. Hun drog siden ind ad Wilberg – hendis fødeegn, oc kom derfra med en god bevijs under h. Jens Thomsens haand til heederlige h. Niels Paulsen sognepræst i Weirum oc proust i Hieromherret: men som hun nyss var kommen der, har det befundet sig, at hun i hendis alders 48. aar lood sig bedrage aff Christen Lund, oc hun drog tunggangendis herud til sognet til mig med en bevijs om slig hendis vilckor under h. Niels Paulsens egen haand, som endnu findis hos mig, begierendis hendis schutzmaal oc bevijs, forhaabendis at kommet i ecteskab med hannem. Men det kom icke vidre. Dette skeede ao. 1663 i majj maaned.

Deræffter bracte hun mig en anden schedul fra hendis føde sogns præst h. Jens Thomsen til Wildbierg ao. 1666 d. 8. jan. dateret om sommeren (søndag) 10. trin., at hun kunde ubehin-/262/dret tilladis til Guds boord, hvilcket oc er fra den tijd skeet.

Der hun æffter fiende tijden var ind i landet, da lærde hun at binde fine ulden natttrøjer, oc søgte siden derved hendis brød i flitig vindskiblighed.

Ao. 1668 kom hun paa Herrens himmelfærdzdag [30. april] i ecteskab her i Wonsiel oc bleff veiet til hendis /:nu sal:/ mand Morten Nielsen, der haffde hans gode bevijs under h. Claus Christensens Wore aff Julstrup præstegaard hans egen haand /:vide pagina 596:/ [fra s. 596:] Supplementum personalium Cæcilie Isingie, quæ decessit noctû horâ 10 d. 27. jan. (fredag) ao. 99 [tilføjelse til C.J.s levnedsløb. Hun døde om natten kl. 10 d. 27. jan. 1699] Hun leffuede med hendis sidste mand Morten Nielsen 24 aar, oc der hand for 7 aar døde 71 aar gmml, oc hun da var 74 aar gmml, har hun siden paa det 7de aar lefuet i armod oc nydet Guds børns almisser, efftersom hun intet kunde arbeide eller giøre sig noget at tillegge. Gottfolck har aff gmml. kundskab miskundet sig ofuer hende oc forundt hende husværelse, løfftet oc lættet hende i hendis affliggenhed. Gud vil sligt alt hende velgiord igien be-/597/lønne. Hun forsømte intet hendis saligheds midler, gick, saa længe hun nogenleedis kunde, til kircken at høre Guds ord, oc til Herrens altars sacramente. Hun var seenisten i stoor skrøbelighed kommen ned i voris

huus, oc lood sig med affløsningen aff hendis synder, oc med Guds bord betiene forleden aar paa Skærtorsdags afften. Gud gjorde en god ende paa hendis usle leffnet, oc opløsde hende ved en salig død i free-dags afften klokken 10, der hendis alder var i denne møjfulde verden blefuen 81 aar ringer 5 uger. [Hermed slutter tilføjelsen. Tilbage til s. 262:] oc hafver derfra den tid sig aff oc til opholdet her iblant os oc søgt Herrens h. altars sacramente. [forts. nekr. 184a]

Hæc scripsi [dette skrev jeg] d. 22. aug. (torsdag) 1689. Nu var hun gammel 5 uger for paaske 71 aar ... /263/264/ ...

Dnc. 17. post. trin. [22. sept.] ... Publica deprecatrix Maren Christens d. der bleff i hendis mands bortverelse (en soldat i Flensborg under Haberloh) svangret aff Jens Krigsmand ocsaa en soldat oc ectemand (hvis hustru sidder i Jütland) her i Wonsiel værendis. Hun lagde hannem ud, oc bekiente, at barnet var fød død og begravvet ... /265/ ... Nu tiener hun for amme hos Nils Portner i Colding ... /266/

[59.] Die mercurij [onsdag] post 21. post trin. 23. octob. begrafvede jeg Jørgen Rasmussen oc Kiersten Outis d. deris liden sønn.

Bleff fød forgangen løfverdag æfftermiddagen klokken 3 oc kom gandske svag oc avmæctig til verden. Oc dengang barnet haffde nu strax effter fødzelen saa gott som døden paa læberne, oc der icke siuntis tid at fae bud effter mig, da har dett bekommet den quindelige nødsdaab, oc er med reent vand, som der snarist kunde hafvis, døbt med disse ord: Oute, jeg døber dig i naun Gud Faders, Sønnens oc den h. Aands, amen. Oc midlerdess nogle aff de dydige ofverværende hustruer toge vare paa mooderen, oc nogle paa barnet, bortslap det for dennem søde-/267/ligen i sin Gud oc frelsere Jesu, hvis rettfærdigheds kiortel sig den troendis siæl saa snart iførde oc fick en salig hedenfart til himmels.

Legomet skal nu som denne moders 10. oc faderens 7de fruct hvile blant de forhid gangne smae sødskinde i jorden til en glæde- oc ærefulde opstandelse paa den yderste dag etc. Siælen ... Text. Joh. 4,50 ...

[60.] Die veneris post 21. trin. 25. oct. begrafvede jeg et slegfred drengbarn, en quinds der sidder til huuse hos Rasmus Nissen ved Stangmoes leed.

Barnet liden Niels Pedersen er fød her i Wons. i mit da øde staendis landbohls huuß ao. 88, den 10. julij, en tisdags afften. Faderen er rømt ind i hans fædreland fra moderen ved naun Peder Nielsen, æffter at hand hende haffde med denne fruct svængret i Roustæd i Ødstæd sogn,

norden Colding /268/, hvor hun har standen schrifftemaal /:hoc post-modum negavit:/ [dette nægtede hun senere], men hand icke (som hun siger).

Moderen er nærværendis Maren Søren d. aff Wrenstæd sogn oc biu i Wendsyssel. Dette uskyldige barn er døbt næstfølgendis søndag den 5. trin. [15. juli] her i meenigheden, oc hafver haftt goode christelige fadderer til sin daabis vidnißbyrd oc troens bekiendelse. Moderen drog med barnet herfra sognet i fior 8 dag for Michælis oc kom dermed til Dalby til Søren Jensens. Var der indtil denne forgangen mitsommer, da drog hun ud til den ærlige dannemand Rasmus Nissen i schowen ved Stangmoes leed, oc var der til huse at hun oc kunde hielpe dem noget med sommerens gierning.

Men der omsider moderen fick kaaldesiugen, diede barnet same siugdom av hendis bryst, oc dertil slog siden vattersoet oc kinckhoste, deraff det sal. barn motte tage sit endeligt /269/ oc døde saligen i oensdags 2 stunde for middagen, ætatis 1 aar oc 15 uger oc 1 dag. Text. Rom. 6. Mors peccati obson. [syndens sold er død] ...

Dncâ. 21. post trin. [20. okt.] prædickede jeg oc døbte Niels Mogensens oc Caren Niß d. deris sønn aff Wonsiel skow med naun Jørgen ...

Dncâ. 23. trin. [3. nov.] communicerede ... /270/ ...

1. Publica deprecatrix Christina Canuti filia, quæ noctû imprudens invenit parvulam telonarij fridericensis Petri Schowij mortuam apud se in lecto juxta petitum patris in literis ad me datis admisi eam. [Til offentligt skriftemål Christina Knudsdatter, som om natten ved uforsigtighed fandt væveren i Fredericia Peder Schows lille datter død hos sig i sengen, og som jeg på grund af faderens skriftlige ansøgning til mig gav adgang] ... Ante concionem [Før gudstjenesten].

2. Publica Marina Severini filia ex Wrenstæd cujus spurium alibi concepit hic et peperit et supra annum natu sepelijt. 1) ob ante actam abhinc publicam pænitentiam 2) ob diutinam absentiam a ss. synaxi admisi ne diutius in periculis animæ degeret. [Til offentligt skrifte Maren Svendsdatter fra Vrensted som undfangede sit uægte barn andetsteds men både fødte det her og begravede det her lidt over et år gammelt 1) p.g.a. det tidligere andetsteds udståede skriftemål 2) p.g.a. det langvarige bortvær fra den hellige nadver gav jeg hende adgang for at hun ikke længere skulle leve i sjælefare.] ... Post concionem [Efter gudstjenesten].

Den 4. nov. (mandag) æffter 23. trin. (søndag) berettede jeg Jens Oluffsen. som lae siug til Kiersten Huggers ... Hans testament dicterede hand mig /271/

[61.] Jens Oluffsen er fød i Søhuuse i Ahl sogn 1648 i sanct Pauls maane [se note] aff christelige, nu salige forældre, hans fader var tit. Oluff Knutzen, hans moder tit. Anne Hans d. Baptizatus aff h. Peder i Aal kircke, bleff i Gudz fryct opdragen oc vaare de 6 sødskinder 3 piger oc 3 drenge, hvilcke nu alle ere døde, saa nær som Knud Olufsen, der iblant oss boer. Deris forældre døde dem begge fra, først moderen, siden 4 uger deræfter faderen, aaret æffter fienderne vaare aff landet, ao. 61 /:der hand var 13 aar:/ Siden var hand hiemme hos hans ældere broder paa stædet 1 aar, indtil hand bleff saa stærck oc før ad hand kunde tiene paa andre stæder, hvor hand skulde. Saa begaff hand sig i tieniste til præstens der i sognet oc bleff der 1 aar, deræffter kom hand til en stoor eeneste gaard i Jægum oc tiene 3 aar. Derfra begaff hand sig herud i egnen oc kom i tieniste hos Peder Anckersen i Uhrsdorp 1 aar, til Caren Christians samestæds 1½ aar. Paa Vobeschlett 2½ aar. Derfra tog den sal. h. ambtskrifver i /272/ Hadersleff hannem til sig i hans tieniste oc beholte hand hannem hos sig for hans trooskabs skyld i tieniste udi halff 12te aar. Derfra begaff hand sig til den sal. murmester Søren Grummesønn i Colding oc fick lyst at lære same hans haandverck. Var hos ham udi 3 aar, oc forfarede med stilling paa høje kircker voris liffvets vanskelighed, oc farlighed, særlig ved Egtved kircke, hvor Gud udfride hannem faderligen, saa hand aldrig glæmte at tacke Gud for sin beskiermelse. Hafver effter dend tijd paa hans egen haand holdet sig op, oc som det begyndtis at vorde for leddigt folck noget usicker, forgangendis aar, da effter begiering gaff jeg hannem hans rictige bevijsß (som hand mig oc for nogle aar hafver bragt rictig bevijsß fra Hadersleben) til borgermester oc raad i Colding, hvor hand tog hans borgerskab, oc fra dend tijd kunde ubehindret være oc søge sin næring, hvor hannem bæst siuntis. I denne stand tilbracte hand 3 aar, oc /273/ var aff oc til, til huuse hos Kiersten Huggers her i Wonsiel.

Befalt med siugdom forgangen uge oc bleff berettet i mandags den 4. octob., gjorde den samt tijd, effter at hand var berettet, hans testamente oc sagde mig hans gandske leffnet, det jeg da optegnede. Hans alder var 41 aar oc 9 maaneder.

NB Hand bekiende at Peder Lybeker i Colding haffde faet aff han-

nem 8 sl. dal. oc satt ham i pand et armbaand, som icke formeenis at være guld, er dog i guldmunster giord med NB paastucken oc et amulet-ret laas derpaa.

Noch sagde hand, at hand haffde 3 snees daler hos sig i sengen oc intet meere, intet nedgravet, intet hos nogen. Haffde heller intet paa hans samvittighed ... /274/275/ ...

In virgilijs Christi (juleaften) berettede jeg min forrige svend, Laurs Laursen, der kom siug til mig fra Schartued, vor spindquind Annæ broder ... /276/ ...

[62.] Dncâ. inter nativ. et novum annum [29. dec.] begrafvede jeg sal. Kiersten Lass d., var fød i Reebeck paa Straarup grund 1642 i tredie uge for s. Oluffs dag, i den heedeste tijd om sommeren, der solen gick i løwens tegn, aaret førre i den forrige krigstijd suensken falt uforvarendis ind i landet.

Hendis fader var tit. Las Laursen. Moderen var: Gertrud Claus d. Bleff døbt aff h. Matths Antoniusssønn oc i Herrens formanelsis fryct opdragen. Der forældre vaare disse børn oc sødskinde ved døden i fiende tijden fragangne, matte hvert barn for sig hielpe sig fræm, som det bæst kunde /277/ Oc da begaff sig denne quinde strax æffter fienden var aff landet, oc vi haffde faet fred, at tiene i hendis 19de aar hos sal. Jeb Andersen i Tved, oc var der 2 aar, derfra til sal. Laurs Kock i Colding 1 aar, hos gammel Peder Laursen i Dalby 1 aar oc derfra tiende hun min hustru 2 aar. Begaff sig siden ned i Tved til sal. Maren Michel Hansens oc lærde at veffe hos hende, oc forbleff samedstedz 3 aar. Der hun saaleedis haffde tient oc været hos fræmmede udi 9 samfelde aar, føjede Gud dett, at hun bleff begiert til den h. ecteskabs stand aff den ærlige trooflitige, nu atter bedrøfvede enckemand Jeb Thomassen, da boendis i Binderup, oc bleffve de trolofvede 14 dage æffter pintze 1670 /:i Dalb. kircke:/ oc i Biertt kircke siden sammenveiede:

Hun fødde hannem i deris ecteskab aff Herrens velsignelse 6 børn til verden, saa som i Binderup 2 sønner, aff hvilcke den eene døde der, her fødde hun hannem 2 sønner oc 2 døttrer, aff hvilcke oc /278/ den eene sønn Hans er død. Igien lefve saa 2 drenge: Lass oc Thom. /:oc 2 piger:/ Elen oc Mette. Hendis christendom anlangendis da har hun fryctet Gud oc holdet sig til hans h. ords lærdom, besøgt Guds tieniste oc forsiunet sig til visse tider med H. h. legom oc blood, som hun da denne dag for 17 uger var her i meenigheden med hendis mand oc ældste sønn til Gudz boord.

I omgængelse med naboerne var hun gild, fredelig & tienstactig, saa mand hørde ingen fortreedelighed, men ald good oprictig kierlighed til hende.

Hendis siugdum var ingen, men hendis endeligt kom uformoodeligt: som liunen ofverfarer himmelen fra øster i vester. Saa hasteligen var ocsaa hendis bortfart. Thi der hun haffde 2. jule-morgen molcket oc hendis folck douren gifvet, oc satte sig ned at iføre sig reene klæder at gae til Guds huuß, see da ofverkom døden hende, som smerten ofverfalder en barselkone, oc det /279/ giort i et øjeblik med hende, ligesom Stephanus seinede ned oc opgaff sin aand. Skal aff sine gierninger nogen dømmis, oc skal nogens gierning følge nogen, da dømme vi hende aff en good gierning salig. Thi i et h. forsatt vilde hun iføre sig at aabenbaris for Guds ansict i hans h. tempel, i en reen troo at lofve oc paakalde Gud, oc at høre hans ord, som hun i reene klæder actede at fræmkomme. Nu Gud har taget vilien for gierningen med hende oc i den goode andact ført hende til sin himmelske tempel, hvor hun uden den bittere døds smagelse, førend hun kunde lære eller vide, hvad døden er, kand nu hafve glæde oc jule salighed fuldkommeligen hos Gud oc hans engle oc alle himmliske salige siele, der ere for os hengangne. Hendis alder er blefvet i denne verden 47 aar oc 24 uger /280/ Text Marc. 13,33 ...

Wons. I dette aar ere: Fødde 9 siæle. Veiede ingen. Døde med unge oc gamle, mænd, quinder oc deilige møer 19 siæle ...

Som da siunis heraff, at Gud denne førre folckrige meenighed icke saa meget dette aar har ladet formeere – som formindske sig ved dødsens indbrydelse ad vore vindver, Jer. 9, det der oc merckeligen har teet sig med sidste juleoffers forringelse, medens saa mange hendøde forvolde en visse affgang i præste-rente, da beede vi: Gud ville i disse besværlige tider dog endnu hafve hans mißkundheds øjen aaben ofver osß, at indbyggere mae lefve oc nære sig oc beholde sæd for de æffterkommende tijder, at vi alltijd mae befinde de frommis slect skal velsignis evindeligen. Amen! /281/

1690.

/282/ ... In fer. purificationis Mariæ [2. febr.] trolofvede jeg Jæb Thomæsøn Juler oc Ann Nielsd. sal. Ifver Andersens. Thema ex ethicis ... /283/ ...

[63] Pridie 5. epiphan. 8. febr. in vigilijs Berettede jeg gmml. Maren Outis, som var siug. Hun sagde mig hendis alder, oc at Matths Jessen var hende 27 sl. dal. skyldig, men de motte være ved 20 sl. dal. dem haffde hand faet æffterhaanden. Engang solte hende lerret for 11 sl. dal., dem laante hun hannem hver skilling, noch førre Kirsten And. d. kom der til gaarden, oc deræffter til adskillige tijder flyet dem til skatter.

Curriculum vitæ. Begravet d. 17. febr. (mandag) post septuag. Maren Hans d. er fød i Capderup i 1618 6 uger for Michælis /:Der om vinteren den stoore comet lod sig see oc /284/ æffter sig førde den 30. aars krig ofver Tydskland indtil ao. 1648 :/(Patre tit. Hans Laurtzen. Matre Mett Hansis), oc hafve disse forældre hende forfræmmet til daabens sacramente, oc til hendis christendoms kundskab, med tilvoxendis aar oc alder oc holdet hende til den rette gudfryctigheds øvelse, saa at hende icke fattedis noget i hvis undervisning en dydige pige kunde behøfvig hos forældre at fræmmis ved til et eget stycke brød i hvor Herren hafde beschicket. Var hieme hos sine forældre indtil hun var 28 aar, da bleff hun begieret til en kierlige æctefelge aff den ærlige oc velacte karl Oute Andersen her i Wonsiel, oc stood deris bryllup her i meenigheden ao. 1646 oc Gud velsignede dennem med 4 børn, 3 drenge oc 1 pige: And., Hans, Laurs oc Kiersten. Den ældste søn And. døde for 25 aar /285/ siden her hos os, oc var da ofver 15 aar gammel, den anden sønn Hans døde i fiende tijd i westen oc hviler hans been i Aastrup sogn. Den tredie sønn Laurs døde spæd, ickun 14 uger gammel, oc daateren Kiersten bleff icke uden 5 aar gammel. Der hun haffde leffvet med hendis mand 11 aar, da indfalt den besværlige suenskis krigstijd ao. 57, hvor de i det følgendis aar motte med andre Gudz børn forløbe huus oc hiem oc flytte til Colding. Der møtte hende oc stoor modgang under polackernis grumhed, at hendis kiere mand, nu sal. Oute Andersen døde for hende, oc der de ubarmhiertige polacker saae hans lijg liggendis i huset, da vilde de icke lide det hos sig i huset, men hun motte tage hans døde legom paa hendis skuldrer oc gae ud med hannem hvorthen hun kunde, indtil hun fant gott folck, der indtog hendis lijg oc hende saa længe, at hun kunde fae en ki-/286/ste giord oc fae hannem begravet. Siden drog hun med hendis 2 beholdne sønner wester ud oc søgte effter brød, indtil hun holte sig effter freden hiem igien til stædet, oc bleff aff den ærlige oc forstandig karl Søren Andersen begiert til et heederligt ecteskab, oc bleffve de veyede sammen ao. 1661

3. juledag for 29 aar siden. Oc alligevel hun denne mand intet fødte, hvercken sønn eller daater, oc dog ickun var 43 aar, der de komme sammen, saa dog leffvede de vel tilsammen, oc Gud velsignede dennem, at de bracte gaarden igien i en good tilstand: Men Gud atter hiemsøgte hende med skilsmisssis kaars oc med en stoor siugdum, anno 1684 i januarij maaned, der hun laa hos hendis mand siug, oc bleff ved hans side liggen-/287/dis berettet om morgenen, som manden døde klokken 4 paa løfverdags afften 22. jan. Effter at hun da haffde ladet hannem heederligen begrafve, oc ved hendis sal. mands beskickelse gaarden var ofverdragen til ærlige unge mand Matths Jessen, da sad hun i hendis rolig enckesæde til nu 6. aar. Hendis christendom har været ærligt, oc Gud behageligt, oc hvert Guds barn tienistactigt, saa ingen har aarsag at æfftertale hende andet, end det som gott oc christeligt er.

Hendis siugdum kom hende for nogen tijd paa /:d. 3. febr. (mandag) æffter kyndelmiss.:/ med meen oc vee i siden oc lenden. Lod sig aff mig med H.h. altars sacram. betiene i løfverdags d. 8. febr. i hvor hun kort tilforn for 12 dage haffde her i kircken været til Guds boord, det mand da hende effter hendis begiering icke vilde necte, men villig æffterkom, helst som for menneskelig fornufft siuntis, hun ickun haffde da lidet ulevvet, oc maalet var heel tyck, at hun icke vel kunde for-/288/staes. Hun gjorde rictighed for hendis alder oc leffnet, oc gaff sig under Gudz mact i den trøstige syndsens forladelse.

Døde saligen i mandags afften klokken 5 paa 8de dag /:æffter hendis paakommen sygdomm.:/ der hun haffde lefvet pige 28 aar, været giffit med hendis første mand 12 aar, siddet encke paa fremmede stæder paa 4de aar, anden gang været giffit 22 aar, siddet igien encke 6 aar, at hendis gandske alder er blefvet 72 aar, ringer 5½ maaneder. Text Ps. 90, 10 ...

Die martis post 5. epiphan. [11. febr.] copulerede jeg Hans Eggers Trompetter med Kiersten Niels d. æffter h. major Zülows zeddel oc tilladelse. Prov. 10, 22 ... /289/

[64.] Post diem dncam. septuagesimæ, die mercurij d. 19. febr.

Begravvede jeg sal. Bodil Laurs d., var fød blant os den 24. decembris julenatt klokken 2, 1686, aff christelige forældre. Faderen er den ærlige, velact oc fornæme mand Laurs Toniussøn, moderen den ærlige dydefulde oc Gud fr. Anna Matthisis d. Der Gud dennem denne 7de oc sidste deris ecteskabs fruct haffde med velsignet oc ladet komme til verden med deilig skabning, hafve de strax det Gud H. igien ved hiemdøbelsen ladet opoffre, oc det naun Bodil effter hendis mormoo-

der hende gudeligen tillagd. Bekom siden tillige med moderens kirkegang hendis daabis meget heederlige vidne oc troens bekiendere her i meenigheden paa kyldelmiss dag, d. 2. febr. ao. 87, oc bleff siden med ald forælderlige flijd, omsorg oc tilsuon opdraget i Herrens fryct oc formanelse. Tog ocsaa vel til i kræffter oc voxte til feir fræm allestædz undtagen der forleeden sommer Gud lagde med de andre sødskin-/290/ders siugdomme oc de ældere søsters dødelige affgang sit kaars paa huset, da ramte ocsaa det sal. barn en stoor svaghed, som sig endeligen hendrog i den eene arm, den der ligesom vilde hafve faet en læmmelse, men dog ved en bartskæris tilsuon oc varmt bad bleff bract til rette igien, saa at alting nu var i beste førn oc karschhed med hende.

Men som ingen styrcke er langvarig, ingen deilighed er bestandig oc ingen glæde kand lidis paa, men der mae ventis sorg, som slycker glæden, siugdom som borttager deiligheden, oc døden, som kaster ned ald vor styrcke, saa oc er her skeet, i dette forleeden torsdag morgen hun befant sig noget siug oc vilde til sengs, men der hun haffde en ringe tijd sofvot oc opvognede igien, da med graad klagede hun hendis vee oc upaslighed. Var dog still henliggendis indtit om midnatt, da bleff det saa hart angreebet, at mafven ingen ting kunde /291/ beholde hos sig, oc goode naabosker komme dertil oc vilde gierne med raad hafve hiulpet med hvis i hast mand kunde gaunligt acte oc hafve til reede, saasom brænd hiort tack, for at giffve luft oc for mafvens uroe, hvidløg lagt ofver nafflen med varme klæder, men intet vilde ey kunde hielpe mod døden /:der hun haffde faet en læskelse mit i angsten, da sagde hun: *I Herre Gud*, som var hendis sidste ord hun talte her i verden. Var i velmact saare vittig oc kunde siunge aff psalmen som er nys opkommen: Det er nock i Jesu naun, dagen gaer aff kiende, setter fræm sin himmel staun, til en anden ende. Natten med sit sorte flor vil os ofverdrage, søfnen til sin hvile chor, listig os indtage. Aff slige ord kand eractis, at den h. aand har /292/ sit verckestæd i de smae børns siele, oc aff de unge børns munde bereeder hand en bønners mact for vore fienders skyld, at derofver fienden oc heffneren fordærffvis. Ps. 8. Oc pleie slige vittige børn icke at vorde gamle, thi naturen fortager sig oc falder siden slett hen. Lige som pile ved bæcken, de løbe snart op, men de ocsaa gae snart ud igien, oc kunde icke være saa varafftige som eegene, der saa langsam fræmvoxe. Sap. 4,13,14 [tilbage til s. 291:] Det sal. hierte befant megen haardhed oc stød i hiertet, inden det kunde briste, oc døde da klokken 4 for dagen. Ætatis 3 aar, 7 uger 3: 1 dag. [292]

[65.] Dito d. 19. febr. (onsdag)

begravede jeg et slegfred barn ved naun Niels Pedersen.

Var fød i Læborre sogn i Gammelby, 14 dage for juel forleeden, den 9. decembris paa en mandag, faderen er Peder Nielsen, en ryter hiem ved Waarde, under obrist Suanwedel, moderen er Maren Malthes d., hvis broder her i kirckegaarden saligen hviler, oc bleff for nogen tijd siden begrafven, er barnfød i Skringstrup norden Viborg. Hun bleff med /295/ same barn her ud i Ødis bedragen oc det er effter fødselen døbt aff h. Anders i Veyen. Fick smae kopper for 14 dage i Gammelby, oc drog moderen oc kom herud i løfverdags til Paaby, æfftersom hun trengdes til at opkræfve nogle penger, dem hende herud tilstoode, effter hendis sal. broder, at holde sig oc barnet med. Oc der hun kom i mandags afften til Tved, da døde dette usle barn der, som haffde været setze svagt aff smaa kopperne. Det er da i denne elendige verden blefven 10 uger gammel. Rom. 6 v. 23 Mors obsonium peccati [Syndens sold er død].

[67.] Mellom tijsdag oc oensdag om natten d. 18. oc 19. febr. berettede jeg Peder Jepsen, horâ 12, noch aarle om morgenen d. 19. [febr.] berettede jeg Jeb Thomassen Juler. Vide personalia ejus in folio præcedente [på foregående side, nemlig 293, som er indklæbet:]

[66.] Jæb Thomassen Hiuler er fød i Wendsyssel i Jersloe herret Helleved sogn i Læmby 1634 paa juleafften (nu var 55. aar).

Patre Thom. Jepsen. Matre Mett Sørensen d. H. Christen Gertsen i Bræckkier døbte ham. Educatus 28 annos apud parentes, qui alebant 8 liberos, 2 filix erant præ eo majores natû. Una habitat in Windeloff [Han blev opdraget 28 år hjemme hos forældrene, som ernærede 8 børn, hvoraf 2 døtre var ældre end ham. Den ene bor i Vindelev] norden Weile. Hun drog her ud, oc hand drog æffter oc var 1 aar hos hende. Kom til Hour sogn i Høgsholt by oc tog 1 gaard paa, var der 3 aar. Kom siden til Biert til Jens Sørensens gaard, oc gaff donativ schatten ud, var et aar der, siden fæstede de gaarden fra ham. Kom derfra til Binderup i Niß Taanings øde gaard 7 aar. Midlerdess kom hand i ecteskab med 1 pige aff Wendsyssel Ellen Laurs d., blefve veiet sammen i Soelstæd kircke aff m. Bernt i Wendsyssel. Droge siden til Vindeløff oc vaare der 1 aar. Hun døde i Binderup, der de haffde boet der 2 aar. Vaare sammen 6 aar. Siden bekom hand Kiersten Lass d. aff Tved. Var i Binderup med hende 5 aar. Det ofrige kand sees aff hendis personalier, som døde i Wons. oc bleff begrafven dncâ. inter nativitatem et novum

annum [29 dec.] ao. 89. Liberi ex priori conjugio [børn af 1. ægteskab:] 2. Anders oc Laurs /:†:/ døde i Hour sogn, 14. dage gmml. Liberi ex secundo conjugio [børn af andet ægteskab:] 1 barn hviler i Bierte kirkegaard, 1 døde her heedte Hans. /:294 [blank], 295 [se ovenfor] ... /296/ ...

[67.] /: D. 25. febr. (tirsdag) jordet. /:Sal. Peter Jepsens lefnetz løb. Var barnfødt 1643 i Tved ved paasketijder, der om juel heræffter de første suenske komme i landet. Hans fader var den ærlige, act- og beskeeden, nu sal. danemand Jeb Andersen aff Bierth, boosiddendis i Tveed. Hans moder er den ærlige, dydefulde oc Gud fr. Ellen Peders d., nu med hendis tridie hußbond ærlige oc acte mand Thomas Tullesen lefvendis, der i hvor hun har seet Israels goode hidtil ofver hendis kiere børn, nu mae sørgeligen see hendis ældste kiere sønns fortilige affgang. Disse forældre hafve hans syndige føtzet til naadsens gienfødzet gudeligen ved daaben forfræmmet, oc han-/297/nem siden i ald Guds kundskab oc den sande Herrens fryct opdragen. Bleff aff ungdommen holdet til arbeid oc aflsgierning, saa oc undertiden til fiskend, at hand nock viste hvorudi mand i denne lands egn skulde søge oc forhverfve brødet. Var hiemme hos hans forældre allestædz, oc hialp som ældst til at drage de andre 3 sødskinder op. Der hans k. fader døde paa 3die juledags morgen ao. 64 oc var blefven paa følgendis nyt aars dag ao. 65 begravven, som nu er ofver 25 aar siden bortgangne, da alligevel hand var 22 aar gammel oc det behagede moderen at forandre sig selff ved gaarden for de andre udragne børns skyld, befalt han det heel vel oc bleff hos hans stibfader sal. Lass Justsønn aff Actrup, meden hand lefvede med moderen 2 aar. Oc der hand fick til hans anden stijbfader den ærlige oc dulige mand Thomas Tullesen, forbleff hand ocsaa hos hannem 1 aar, indtil Gud opluckte hannem ved goode venners raad en dørr til ecteskabet, med den ærlige, dydige /298/ oc Gud fr. pige Maren Jess d. sal. Jefs Ifversens i Wons. oc Kiersten Christens d. aff Fielstrups Bockshawe æffterlatte eeniste daater. Deris trolofvelse stood i Fielstrup kircke d. 3. martij paa en freedag ao. 71 /:ætatis 28:/ oc følgendis (fredag) æffter h. treefold. søndag d. 22. junij bryllupet her udi Wonsiel.

I ecteskabet hafver hand med hans hustru aflet 3 sønner oc 1 daater, den ældste Jeb døde 12 dage gammel, den anden lefver, oc daateren Kiersten er død, oc bleff ickun 13 dage gammel. /:Den yngste sønn bleff i indquarterings redzel utidig fød død til verden ao. 76:/ Hans christendom belangendis, da har hand været en ærlig mand i omgængelse med

sin næste, handlet opricteligen oc sagt hans meening brett ud, haffde intet falskt forborgen i hans (hierte): raabte højt uforstycket ud, hvad en deel vel skulde hafve holden bag bierget med, dett hannem alt til et redligt hiertis egenskab skal tilleggis. Oc var hans oprictighed saa stoor i en uforfalsket eenfoldighed, at hvad andre gierne vilde hafve giord i granden, oc de ickun /299/ hviskede et ord til hannem derom, saa sprang hand uden vidre betænckende til oc gjorde dett, som dend der vilde allmuens bæste gierne see forfræmmet. Giorde hand een oc anden deri for meget, da vil jeg sige med Paulo, da gjorde hand det Gud, i meeningen at fræmme hvad Gud kiert oc rett skulde være, omskiønt andre det meente sactmodeligen oc listeligen at fræmme deris vilie, som det skulde paa alle sider være rett oc velgiord. 2. Cor. 5,13.

Hans omgængelse var med alle freedelige, var øfrigheden lydig och giørde hans plict villig uden knurr oc stridighed. Forurettede ingen, dersom hand det viste, oc lefvede kierligen med sine naboer inden oc uden biues, oc styrrede saa vijt som hans rom kunde nae til freedelighed med alle. Var hans folck oc slect en huld ven, svoger oc broder, ærede hans moder oc folck, elskede hans hustru oc drog hans sønn til skickelighed op. Oc omskiønt hand ey slett var en engel, men haffde hans feil, udi nogen hastmoodighed, saa ofvervant hand /300/ dog hans brøst med et ærligt gemythes bevisjning igien, oc var siden saa good som mand vilde ynske hannem, sørgede for sin hustru oc for sin sønn, som en fader. Tog gielden ved gaarden, men stræbede med dend at efterlade dend fast gieldfri, som er den størreste rigdom. I hans salighed var hand et Gudz barn, oc ville vi hans hastmodigheds forfløjene ord ofver hans saa gudeligt oc saligt endeligt icke til liuset men under mulden henlegge. Thi Gud icke forkaste ham, men ansae i skrifftestoolen hans suck oc andact og forlood ham alle hans synder. Hvilcket seenisten skeede i løfverdags for 14 dage, oc nød hand her som en velbered Guds mand Herrens h. legom oc blood. Der hannem siugddommen paakom i freedags afften for 8 dage d. 14. febr. begierede hand mig til sig tijsdagen deræffter oc bad mig at optegne en oc anden ting om hans husets vilkaar i som jeg oc gjorde ved hans fulde forstand, oc hand holte sig da i troen til dend trøstefulde affløsning, dend /301/ hand haffde faet saa kort tilforn i Herrens meenighed. Men omsider, der det hægtede haardere paa med hannem, om midnatt, da lod hand mig ved hans naboe kalde til sig aff søffnen, at hand vilde betienis endnu for hans endeligt med Jesu hans helligt legom oc blood, som jeg da oc ufortøvet kom til hannem

oc meddeelte ham trøsteligen sine synders forladelse oc styrckede hans troo til en salig affskeed, da var hand saare vel tilfredz oc gaff sin sag i Guds mact, ventendis snart en good ende paa hans lijff, oc det viste hand fuldkommeligen. Berettede hans bedrøfvede hustru om alting, hvordann hun skulde skicke sig oc formanede sønnen til lydighed oc at stræbe at samle allstetz skatterne til kongen, naar dend var udgifven, dend hand nu hende flyede. Ô, du omsorgbærendis siæl for de dine! Din ære for sligt trooskab skal icke forglemmis, men skrivvis i de rettvissis boog.

Der hand haffde giord ende paa sin lærdom oc tale til de sine, da gaff Gud hannem naa-/302/de til, at hand i torsdags morgen den 20. februarrij klocken 10 med nogle fae sacte suck opgaff sin aand oc døde saligen, der hans alder var blefvet 47 aar 3: 8 uger. Text. Esa. 38,1. ... [Indklæbet blad] /303/

Ao. 90 mellom den 18. oc 19. (tirsdag, onsdag) febr. om midnatt æffter communionen bad mig nu sal. Peder Jebsen at opteigne sit huus til bæste ved good fornufft.

1. At sal. Erich Laursen hafde for nogen tijd ofvertalt ham, at underskrifve et breff paa 9 rdl. ad være ham skyldig for Matz Andersen i Sølund, der paa Hans Hansens vegne fordrede dem aff Warmarck, og dog i schifftebrevet intet var Hans Hanss. Warmark tilkient. Peder Jebsen kunde intet fae hans schifftebreff hiem fra Erich Laursen, der haffde det fra fogderne hiemtagen til sig, førend hand motte underskrifve breffvet, oc førr hand dend dag begierte det, da drack hand Peder Jebsen drucken oc sagde: Det skulde ickun være for et ordz skyld, de penger skulde aldrig vorde ham kreffvet.

2. Der ere 2 ager ender ind i Erich Laursens Brydis tofft, dem Peder Jebsen intet hafver nydet for. Noch der Erich Laursen bygte hans sals da fick hand aff Peder Jebsen

1 eeg ved Kaarsveyen

1 eeg i Biørnbalg

1 eeg 7 alen lang, som lae ved Peder Jebsens sawlaug

3. Michel Smed skulde gifve 2 sl. dal. oc haffve Ryager til Søren Mickelsen udi 4 aar. Nu vaare de 3 aar forbi, men Peder Jebsen hafde ickun /304/ bekommen 1 sl. dal. ringer 2 sk. Derfor skulde nu ageren hiem igien, fordi alle penger icke vaare betalte.

4. Jeb Smed skulde gifve aarligen aff hans tofft norden huset 14 sk. dem hafde hand icke gifvet udi 5 aar, oc skulle de i smede regenskabet

indførís, oc der de sidst gjorde regenskab, bleff Jeb Smed skyldig for 2 schipper baaghveede a 3 sk. oc for 2 schipper malt.

5. 1 ager hafver Jacob Schreeder til hans huuß i leijmaal, er sønder Præstlyck ager.

Dncâ. esto mihi [2. marts] publice absolveret Maren Matthæs d., der var besofvet aff Peder Nielsen en ryter under obrist Swanwedel. Haffde hendis bevijß fra Ødis de ao. 89 in aprili ...

[68.] (Søndag) invocavit [9. marts] curriculum vitæ b. Elsæ Christen Jerresens.

Hun er fød her i Wonsyld /:i Brydis væring, den tridie blant 8 sødskinde:/ ao. 1638, 14 dage for s. Oluffs dag /:15. julij:/ aff christelige oc fromme forældre, hendis sal. fader var Søren Jensen, hendis mooder Maren Niels d. Er blefven æffter den syndige kiødsens fødzel igienføð formiddelst daaben at lefve i Christo æffter aanden, som da hendis døbefader hertil var sal. h, Matths Antonisønn, oc haffve de sal. for-/305/ældre hende til Guds fryct opdraget, at hun haffde grund oc forstand paa hendis saliggjørelse ved Christi fortieniste, som et Gudz barn sig ved troen oc hellig omgængelse skal tilegne.

Bleff i opvexten med hendis andre sødskinde holden hiemme oc tilvant til huusgierning, indtil hun kunde tiene andre gottfolck for kaast oc løn /:14 aar gmml. kom hun at tiene Hans Hansen i Dalby 1 aar. Sal. Hans Iversen her i byen 5 aar. Tiente med hendis broder noget i Hygom præstegaard oc noget i pollackers tijd i Ribe.:/ der fiende tijden med de svenskis indfald sidste gang ao. 57 kom paa, var hun i hendis 20de aar oc motte æffter forældris død hielpe sig hvordan hun kunde. Haffde for krigen oc æffter krigen tient adskillige stæder. Ao. 60 æffter freden kom hun til biuen hiem igien oc sad for sig selff eenlig til Niß Christensens. Tiente d. æffter Niels Juler oc encken 4 aar indtil ao. 65, der den same død, som nu dette aar har greebet om sig, kom her i biuen, tiente hun i sal. Niels Julers /306/ gaard saaleedis at da fick tillige med hende der tienendis hendis nu bedrøfvæt effterlatte mand, Christen Jensen-Hierresen, tancke oc vilie at begiere hende til sin æctefølge som oc aff hans fader oc hendis broder bleff behaget, oc ere de her i Guds huus sammenveiede 3die juledag same aar /:[307] oc fordi at det ickun i dend tijd æffter krigen var trangt, da siuntis dem tienligst at hun begaff sig til den dannemand Jacob Staphensen i Seest, hvor hun ammede hannem hans sønn Paul op udi 1½ aar. Siden der de icke haffde /308/ et eget huus, boede de hos sal. Matz Jepsen 3 aar, oc hos sal. Peder Jepsen 1 aar,

indtil de kiøbte det umags huus hvor de nu hafve boet langsommelige aar [tilbage til s. 306] Gud har deris æcteskab med 4 døttre oc 1 sønn velsignet, aff hvilcke de 2 tvillingdøttre Ann oc Ingeborg døde spæde for 16 aar siden. 2 døttre oc 1 sønn igienlefve, hvis forsiun oc hielp Gud være. Hendis christendom har hun alletijd æffterstræbet, oc besøgt Guds huuß med ordetz hørelse oc brugt Herrens h. sacramente til visse tijder med hendis kiere mand oc hußbond.

Hafver derhos i nogle aar icke været den stærckeste, men med skrøbelighed hiemsøgt aff Gud udstood en haard siugleje for 3 aar siden tillige æffter hendis mands siugdum. Oc alligevel hun den gang kom op igien, saa vilde det dog ingenstædz rett affstæd med hende, men hibede saa hen /307/ indtil siugdommen falt hende paa i freedags for 14 dage. Bleff berettet mandagen deræffter, laa i ald stillhed oc taalmodighed oc satte sit haab til Gud. Bleff besøgt af goode naboersker oc med Gudz ord trøstet /:[s.308] hun lae stetze med den betænckning oc sagde: *Gud naede mig, jeg veed icke hvad jeg skal udvelle heldst. Thi jeg trængis aff de tuende, at fare herfra oc være med Christo, det der vel var bedre, men at lefve oc blifve i kiødet er meere fornøden for min raadvillede mand oc mine 2 udragne børns skyld. Dog som Gud vil!* Her skeede 2 søndage bønn for hende til Gud aff prædickestolen, oc:/ [s.307] Gud endeligen ramte hendis bæste, effter som døden er bedre end et stadigt siugt lijff, oc gjorde det med hende til et saligt endeligt i torsdags afften silde mod klokken 12 d. 6. martz, der hun hafde lefvet i hendis ledige statt pige 27 aar, i ecteskabs statt paa det 25. aar, at hendis alder er blefvet i hendis 52 aar /:dem hun har opfyldt:/ 20 uger. ... /309/ ...

Effter den 14. martij freedagen om natten halff 1, da fødte Anders Snædkers hustru Mett Niss d. hendis 6. barn oc 5te daater. Bleff døbt in vigilijs (søndag) reminiscere [9. marts] med Mariæ naun ...

[69.] Die lunæ post reminiscere d. 17. martz berettede jeg gml. Gertrud Matths d. siug liggendis til And. Snedkers. Hun døde d. 18. martij (tirsdag) ved middags tijden. Blifver jordet paa søndagen oculi [23. marts]. Hendis personalier finder du rictig optegnet i Wons. matricul ao. 1677 dncâ. 11. p. trin. [26. aug.] der de kand aff fræmlæsis. Begrafvedis dncâ. oculi ao. 90. [23. marts]

Den 22. martij (lørdag) ante oculi ... bleff Matths Jessens hustru Kiersten om morgenen horâ 8 forløsst atter med en død sønn. /310/.

Dncâ. oculi [23. marts] hiemdøbte jeg Peder Hackis i Kiøbenhavn værendis med nogle herretz mændz klagemaal, hans oc Maren Jess d. deris 3die barn nom. Jess ...

[70.] Eadem die pomeridie berettede jeg Matths Jessens suend ved naun Jens Andersen, er fød paa en halffgaard i Hower sogn ao. 1671 om juel aff hans forældre And. Matzen, nu værendis paa Drenderup oc hans moder var sal. Kiersten Jens d. Er døbt aff m. Laurs Gonsager, var hiem hos forældre saa længe som hans moder lefvet i 13 aar. Siden der hand fick stibmoder oc kunde selff giøre nu gaun for sit brød, drog hand ud at tiene i Hopp-Balle 2 aar, i Drendrup 3 aar. Her kom hand i tieniste hos Matths Jessen s. Michælis dags tijd ao. 89, gick den første gang til Guds boord hos h. Matthias Harboe i Ødiß ...

In festo annunciat. Mariæ [25. marts] døbte jeg Laurs Mickelsens oc Caren Hans d. deris 4de daater nom. Elisabeth ... (var fød om natten horâ 11 d. 23 martij ... /311/ ...

[71.] [Samme dag] begrafvede jeg Matths Jessens oc Kiersten Anderes d. deris 5te dødfødde sønn. Bleff fød i løffverdags morgen klokken 8.

Vi kunde intet andet eller meere om dette salige barn til dets æfftermæle sige, end det vi om dets forrige 4. brødre i lige statt dødfødde hafve meent oc sagd. Dets forældre ere hos os alle til ære oc dyd velbekiendte, saa oc deris forældre oc oldeforældre. Men som imod vor naturs dødelige skrøbelighed ingen families fornæmhed gielder, saa ville vi icke her udi opholde os. Jeg veed fast icke ved hvad ende her skal begyndis at sette denne fembte sønns aamindelse i meenigheden blant os fræm. Lifvet oc fuldkomne læmmer har hand haft. Hans tijd har moderen udgaet med hannem. Deilig en skabning hafve vi seet. Det eeniste er at melde, saa som slige børn, der saa døde komme til verden, kaldis naunløse børn, saa ville vi icke den sønn meere sige naunløs, men som i daaben naune gifvis bør-/312/nene, saa ville vi (alligevel det er icke brugeligt oc dog icke urett naar det er fornøden) gifve i begrafvelsen denne sønn i stæd for i daaben sit naun. Æfftersom vi ere med Christo ved daaben i døden begrafne, Rom. 6., at hand skal forældre til trøst oc aamindelse kaldis for dennem æffter den dag hand er i løfverdags fød paa, som sig oc vel skicker, nemlig hand mae være oc kaldis der æffter englen Raphael, hvis dag var den 22. martij (lørdag) d. er Gudz lægdom hand er for sine forældris siæle en Gudz lægdom, idet hand er dem aarsag til kaarset, der veiviser os til himmelen, der læger alle graadz saer, naar de see til Gud oc til hannem, der lefver hos Gud.

Vi ynske aff ald trøstelsis Gud veldig trøst til de bedrøfvede (hjerter) at de sig æffter Herrens vilie mae adbære, fatte deris siæle i taalmodighed oc tæncke: Det er H. der gjør os alt dette. Hans naun ville vi dog

benedide evindeligen! Suspirium. [suk] /313/ Herre Gud, du som er Herre ofver lifvet oc all aanders Gud, der icke har lyst til menniskens forderfvelse, ey har skabt døden, men besckicket den til ald kiødsens vej, derved vi føris aff syndens rige til det himmelske rige. Vi antvorde dig med voris bønn i denne din h. kircke, denne saa offte bedrøfvede moder, ofver slige 5 døde lifsfructer: H. trøst du selff oc opholt hende med den h. aands krafft oc tilsijg hende i (hjetet) din guddommelige trøst selff meere end vi dine syndige tienere kunde giøre med det udvortis ord, det vi bære fræm. Lad dig dog bevegis, dersom du behager meere hende at velsigne oc giff hende dine englers tilsuon oc varetegt oc affverg fra hende, om der kunde være aff onde mennisker noget, alt hvad hende kand være til skade. Vær du meere en H. ofver naturen end dend kunde lide forfang i forborgne maade: oc sijg ickun et ord, saa bekommer hun lefvende børn. H. bevijs at du er naadig, all-/314/mæctig oc at du bønholder bønen i nød oc derfor kommer alt kiød til dig, saa skal din ære oc tack icke blifve her aff oß i meenigheden forglemmt Herre hør oc giør det for dit ords sandhedz skyld. Amen. Ovatio ... Text Ps. 113 v. ult. [sidste vers] ... /315/316/ ...

Efter skrifftermaalet, die (onsdag) ante viridium in ipsa vigilijs [16. april om morgenen] hiemdøbte jeg Elsabe Jacobs d.s slegfred pigebarn, Anne, til huuse hos Peder Andersen i Hyldhuset, hun lagde ud til hendis barns fader en Jütlands karl, en ryter, under obrist Bassis lijffregimentet, liggendis nu i Angel, ved naun Jens Christensen ... bleff fød i afftis for soelrøst /317/ ...

[72.] Fer. 2. paschatos [21. april] begrafvede jeg Maren sal. Jens Hansens yngste daater, Ann Jens d. var fød 1681 i ugen for de h. juele dage oc bleff her i kircken 3die jule dag som var en tijsdag, d. 27. decembris [døbt]. Haffde sine heederlige faddere oc daabens vidne med troens bekiendelse for Gud oc meenigheden oc bleff indlæmmed i hendis frelsere Jesu Christo til himmerigis arfvedeel. Hendis sal. fader var den ærlige, act oc beskeeden dannemand Jens Hansen-Nibbel, der æfter en langvarig siugeleie døde blant oß for 2½ arr siden. /318/

Moderen er den giennem meget kaars aff Gud prøfvede oc i taalmodighed bestandig befundene ærlige dydig oc duelige saa oc Gud fryctige encke Maren Jeps d. sal. Jens Hansens efterlefferske, der setter hendis haab til Gud alleene oc stræber saa meget som hende muligt er. Denne daater hafve forældre, meden de lefvede tilsammen fliteligen opdragen i Herrens kundskab, oc den sande Gudz fryct, oc hvad icke var naet i

faderens lijfstijd, har moderen siden æffter hendis æffne actet, oc ved barnet forfræmmet. Dette unge Guds barn, var som de andre sødskinde vittigt oc forstandigt oc teede sig, at der vel skulde hafve bleffvet et yndigt folkc udaff. Men Gudz veie ere icke som menniskens, det har anderleedis behaget hannem. Thi for ungefehr 14 dage hiemsøgte hand hende med siug-/319/dom, oc motte holde sig ved sengen, alligevel det fattedis icke paa tilsium oc rycte, saa var dog det onde saa mæctig oc naturen icke kunde det giennemgaa. Her skeede forbøn for hende paa Palmsønndag [13. april] at Gud ville tilføje hende, hvad hende kunde være tienligt til lijffvets eller til siælens salighed /:Brugte i hendis dødztund disse ord, som hun haffde læret i scholen:

Gud tænck oppaa os arme smae
 Som i dit forsiuns øje staae
 Du veedst hvordan vor lyck oc brød /320/
 Skal skiæris for os til vor død,
 Giff lycke, helbred, lijff oc gaun
 Oc salighed i Jesu naun. Amen!:/

[igen 319:] Saa har ocsaa Herren udvalt med hende det bæste, oc ved en sact oc salig affskeed kaldet hende fra dette lijff til sig i hans himmelske fryderige paaskehøjtid til evig glæde oc salighed, som skeede i onsdays [16. april] meden jeg sad i schrifftestoolen oc betiente Guds meenighedz /:børn:/ med den h. affløsning, der hendis alder var bleffven 8 aar oc 17 uger ... Text Joh. 11,25. /320/.

[73.] Dncâ. quasimodogeniti natali mea [27. april min fødselsdag] begrafvede jeg liden sal. Lawe Clausen, var fød i fior paa freedags morgen i fastelauns uge, den 15. febr. klokken 1 effter midnatt.

Patre Claus Iversen. Matre Mette Hans d. oc bare forældre strax omsorg for hannem, deris yngste 4de sønn, at hand fick i en zart skabning sin hiemmedaab dagen deræffter, som var løfverdagen for den første søndag i faste, oc droge de hannem siden op med flittig vartægt oc tilsium /:alligevel hand altid var siugelig oc langvarig intet kunde komme til rette /321/ ved jule tijder begynte hand at svæckis noget aff oc til, dog holte det sig saa hen med ham til tisdags for 3 uger, da hægtede det haardere ved med hannem:/ [tilbage til 320:]

Men som hans dage icke skulde være mange, ey til mange aar sig beløbe, saa har Gud hastet med ham bort aff dette onde lijff blant syndere, oc hannem ved en sact og salig opløsning fra forældre hedenkaldet i freedags morgen, der hans alder var bleffvet 1 aar oc 10 uger.

Oc er merckværdigt, at i fior lige denne dag, holte moderen hendis kirkegang effter denne /321/ søns fødzel, oc i dag holder hun hans jordefærdz kirkegang.

Gud glæde hans siel i himmerige, forqueeg hans lidet legom i jorden med en sød hvile oc trøst forældris (hjerter) med den h. aand, at de sig i Guds gierninger monne skicke oc som aff Herrens haand alting optage, lijff oc død, siden dett alleeniste til salighed dermed mae gielde. Text Job. 19,25 ... /322/323/

(Mandag) post jubilate d. 12 majj fødde om morgenen Ann Lassis hendis sønn no. 9. Secundus filiois viventius et 6ta proles vivarum sororum [Den anden levende søn og den 6te blandt de levende søskende] Bleff hiemdøbt d. 13. majj (tirsdag) oc kaldet Jørgen-Fridrich ...

[74.] Dncâ. cantate [18. maj] ... begrafvedis liden Jeb Hansen 2. nominis [den 2. med det navn] fød d. 26. octobr. (tirsdag) æffter 21. (søndag) trin. /:aarle om morgenen:/ var 6 dage for helligis miss 1686. Patre Hans Pedersen. Matre Mett Jeps d. oc bleff hiemmedøbt udi heederlige fadderers ofverværelse. Siden udi Herrens fryct opdragen. Voxte oc trifvedis vel oc var vittigt, saa at for den skyld oldemoderen i Seest begierede det i fior til sig at hafve det hos sig. Som oc skeede, indtil nu det fick de børnekopper i Seest oc haffde faet beedre derfor /324/ men som faderen længtis at hafve det hiemme igien, da lod hand moderen det hente fra oldemoderen den 7 majj, oc var det 2 dage heel karsk oc kiønt, men i gaar for 8 dage bleff det siugt aff orme, oc alligevel nogle komme fra hannem, dog bleff siugddommen allstedz haardere. Her bleff forbøn aff prædickestolen giord derfor den stoore beededag, til højmiss oc aftensang, oc Gud gaff ham derpaa den følgendis morgenstund en four oc salig opløsning ved god fornufft, thi hand taledet til sit yderste, som var i gaard morgis klokken mod 3, der hans alder var bleffet 4 aar ringer 23 uger. Text de peccato et morte [om synd og død]

...

Die (tirsdag) post rogare [27. maj] /:hiem:/døbte jeg Peder Andersens oc Margarete Peders deris daater Kiersten ... /:† ao. 90 d. 10. nov. (mandag) var fød (mandag) i morgenstunden æffter midnatt d. 26. majj. /325/ ...

Fer. 2. [Pentecostes] [9. juni] troloffvede jeg Niels Nielsen oc Kiersten Peders d. cum testim. ex [med vidnesbyrd fra] Stepping ... /326/ ...

[75.] (Søndag) ss. trinit. d. 15. junij (Die Veneris post Pentecostes scripsi [jeg skrev det fredag efter pinse d. 13. juni]) Begravede jeg Dorothe Laurs d. Oluff Frederichsens. Var fød i Tabsuhr, i den gaard, hvor nu hendis broder Paul Laursen boer, aff 9 sødskinde den første ectelige fruct, ao. 1621 om sommeren. Hendis fader var tit. Laurs Gregersen barnfød i same gaard. Moderen var tit. Caren Pauls d. i Frørup barnefød.

Bleff døbt aff h. Lawe Dampesen, sogneherr til Aller oc Tabs, i Tabs kircke oc siden til Gudz fryct opdragen. Voxte frøm til dulighed oc hußgierning, oc var hiemme allestædz hos hendis forældre oc sødskindede. Fødde 1 daater Caren Knud Tusens d. ao. 48 d. 30. sept. den hun med flijd opdrog, men effterat den udi 15 aar gick med en hibendis vattersoot, lood hun den same, der hun haffde lefvet oc tient gottfolck oc var bleffven 30 aar gammel, her hos os begravde for 11 aar siden. Der hendis forældre vaare døde, oc fienderne hafde ødet voris land, oc det skeede at hendis broder Jess Laursen tog gaarden paa i Wonsiel, da begaff hun sig til hannem oc tiente hannen /327/ med ald trooskab oc flijd for det første udi 7 aar, siden kom hun i ecteskab med hendis itzige gamle oc siuge mand Oluff Fredrichsen, der da haffde et huus i Wyff. Her blefve de i kircken troloftet ao. 69 oc stood deris bryllup i Wyff, der de oc boode 1 aar. Siden droge de tilsammen her hid til os, oc hafve leffvet tilsammen i besværlighed i de trange tijder. Dismellom har hun søgt Gudz huus oc schrifftestolen til visse tider oc med saligheds trøst ladet sig betiene. Var seenisten med hendis mand til Guds bord paa mitfaste søndag [30. marts] Men der hun bleff siug 8 dage for pintze oc det holte haardere ved med sygdommen, begierte hun mig til sig paa pintzemorgen, som oc skeede, før jeg drog til Dalby kircke, hvor hun da annammede med trøst syndsens forladelse oc frelserens Christi h. legoms oc blodz sacramente med fuld troens forstand. Lae stille hen oc ventede aff Gud hielp til lijffvet oc siælen, som oc hende vederfoer. Thi effterat her skeede forbøn for hende af prædickestolen 2. pintzedag, døde hun sact oc salig i dagningen deræffter, der hendis alder var bleffvet 69 aar. De emblematis mortalitatis nostræ [Om sindbillederne på vor dødelighed] Dedit uxori meæ [hun gav min hustru] 1 sort skjort oc 1 spindhiul ... /328/ ...

[76.] Dncâ. 1. post trin. [22. juni] begravede jeg Mett Jørgens d. oc Matz Christensen aff Hiarup deris slegfred naunløß fødde sønn. Var

fød i tisdags afften klokken 10 oc var i verdens liuß uden liffvets liuß, et lijg liggendes /329/ ofver jorden til idag den 5te dag. Text. Joh. 3. v. 5

...

Dictâ dncâ. [nævnte søndag] 1. post trin. døbte jeg Søren Knutzen-Hiuler oc Maren Jons d. deris sønn 3. genitum [den trediefødte] nom. Jonas ...

Noch paa efftermiddagen hiemdøbte jeg Michel Tøgersen oc Caren Jørgens d. deris daater, nom. Anna ... /330/ ...

Die mercurij post 3. trin. [9. juli] copulerede jeg effter h. capitain Ellbrechts hans schrifftelige til mig udgifne begjering en soldat Hartwig Roluff og Caren Ivers d ...

Dncâ. 4. post trin. [13. juli] trolofvede jeg Christen Jensen oc Elsa Peders d. sal. Anders Paulsens effterleverske. Gen. 2,18. 1. Cor. 7,1 ... /331/ ...

[77.] 7. trin. dncâ. [3. aug.] begrafvede jeg liden sal. Maren Lass d. Var fød ao. 87 freedagen effter den 1. h. 3. kongers søndag, var den 14. jan. aff fromme forældre. Faderen er tit. Lass Lassen. Moderen tit. Anne Tøgers d. oc er denne daater aff 9 sødskinde den 7de ectelige fruct, oc nu den 4de blant deris døde /332/ Bleff med moderens kirckegang ført til dette Guds huuß oc bekom hendis daabis confirmatz oc sine heederlige fadderer, oc siden bleff hun med den moderlige melck opdragen oc fræmvoxendis til bønnen oc Guds fryct anvijst.

Befalt for nogle dage med en siugdum, dend der gaff sig ud paa adskillige stæder paa kroppen, saa oc i ansictet i nogle blegner, der motte dog hafve været børnekopper, æfftersom oc øjene de vaare bleffne mørcke i begyndelsen, som pleier at følge børnekopper. Men dog mod det sidste fick hun hendis øjesiun igjen. Her bleff giort forbønn for oc æffter prædicken i søndags til Gud for hende oc hendis mindste diendis broder om hielp eller en salig opløsning. Saa ramte da Gud denne daaters bæste deel, der icke skal tagis fra hende, nemlig at hun i mandags æffter klokken 10 om afftenen, der folcket gick til sengs, ved en faur oc sacte affskeed gick ocsaa til hendis himmelske brudeseng, oc vognede glad oc salig i himmerigis rige, der hun her i et elendigt lijff haffde levet 3 aar, 6 maaneder oc 14 dage, oc var ickun 4 dage siug ved sengen /333/ Text [ikke udfyldt] ...

[78.] 2. Begrafvede oc tillige det mindste aff deris børn.

Anlangendis oc noget at melde om denne liden sal. sønn Jørgen-Fridrich Lassen, hans fødzel oc endeligt, da er hand den 9.de aff hans

forældris Lass Lassen oc Ann Tøgers d. deris ecteskabs fruct, fød den 12. majj paa en mandag morgen klokken 6 i dette indværende aar. Bekom sin daab hiem i huset følgendis, den 13. dag i majj-maanet. Oc som moderen var gandske skrøbelig ald den stund hun gick siugelig med hannem, saa har det siden udvijsst sig at fructen skulde undgielde moderens upasslighed. Thi det er visst, at de smae siæle ere deris moders læge. Moderen er kommen til rette, men sønnen motte være for sin moders lijff et offer hos Gud. Nu det er Guds underlige gierning, dend vi skal skicke os udi oc sige med Hiob: H. gaff. H. tog, Her-/334/rens naun være benedidet. Det lidet noer bleff oc siugt med sin ældre søster, oc skeede tillige forbønn for dem begge i søndags. Oc som det var beslutet, at den ældre skulde hafve været begravet i onsdags, saa forarsagede dette barns vedholdendis svaghed, at de opsatte begravelsen indtil i dag, at denne yngste brooder kunde følgis med. Som er æffter menneskelig act er skeet. Thi Gud opløste dette barn i onsdags ved middags tijde, der det var bleffet gammelt 11 uger oc 1½ dag. Text 2. Sam. 1,v. 23. De duorum sequela mortis [om to^s følgeskab indtil døden]

...

[79.] Dncâ. 8. post trin. [10. aug.] begrafvede jeg liden sal. Jens Matthsén. Var fød ao. 1688 om aftenen klokken nij paa en oensdag, var den 24. octobris, aff ærlige oc christl. forældre. Patre Matths Jensen. Matre Dorothe Niels d. Bleff hiemdøbt løfverdagen d. 27. octobris oc fick omsider /335/ (continuatio (søndag) 8. post trin. ao. 90) på den 1. advent søndag [2. dec.] her i Guds huus hans daabis confirmatz oc fadderer tillige med sin moders kirckegang. Voxte kiønt op i Guds fryct oc Herrens formanelse, var vittig oc trifvedis til legomets styrcke. Men som alleting hafve i naturen deris visse maal oc os forborgen skæbning, da er denne 3die ectelige fruct icke blefven gammel, men som denne haffde sin broder for sig aff denne dødelighed bortfarendis i et spædt alder, ickun 12 uger gammel, for halff 4de aar siden, saa har oc hand icke naet sin fuldkommen vext i verden, at vorde sin fader til medhielp i hans svare arbeid. Men aff en vaadis uformodelig oc uforvendelig (vilde sige uaffvændelige) hændelse skiød sig denne sal. dreng i mandags formiddagen ned aff sin moders arme paa jorden, oc stood til sorg en kedel fuld med siudendis biuglud, der i svengede hand sig baglangs, oc medens fødderne smuttede ham fra, skioldede hand sig ryg oc den slancke side, førend moderen, som var hos, det hvercken kunde acte eller affverge. /336/ Men der hun gandske forbausst i hiertens angst oc forfær-

delse uddrog barnet oc løsnede klæderne paa det oc saa skaden, siuntis hende hun kunde lindre barnets smerte med haandens paaleggelse, men hvor hun lagde haanden, der fulde huden aff med. Viste derfor i denne paakomne jammer intet bedre raad end svale kroppen med kalt vand: men det var som ickun til stærckere braand (der kaldis den kaalde braand) at øbne dørren oc at gifve brynden aandfang. Derofver bleff barnet indvortis betaget oc æffter 3 dagis haarde ustanden smert oc pine fick det aff Gud en sal. oc naadig opløbning i oensdags natt, lige same natt som det var fød udi, klocken mod 12, der hans alder var blefvet 1 aar 41 uger oc 3 stunde. Text per oratoriam Esa. 43, 2. Psal 66,12 ...

[80.] Die Jovis post p. trin. d. 21 aug. Begravede jeg sal. Maren Knudz d., hvis fødsel var sidst i fastelauns uge, paa (lørdag) d. 12. fe-/337/bruari /:æfftermiddags tijde:/ ao. 1687 aff christel. fromme for-ældre. Faderen er den ærlige oc arbeidsommelige mand Knud Oluffsen, moderen er den ærl. dyd- oc Gud fryctige quinde Cæcil Rasmus d. Same liden daater, deris 4de ecteskabs plante, bleff aff mig næste mandag, som var den første i fastugen, hiemmedøbt oc kom anden paaske- dag [28. marts] med sin moders kirckegang til kircken oc bekom sine heederlige fadderer ved sin daabis confirmatz oc i den christen kirckis indlæmmelse. Trifvedis oc voxte fræm ved forældris undervisning til bønnen oc Gudz fryct, saa hun var et fromt, vittigt og kiønt barn: Hendis uformodelige død kom hende paa aff en ringe aarsag. Idett hun i mandags for 14 dage fick aff et uforsigtigt trin paa en flintsteen et dybt skiør under den vinstre bare foodsoll, der bløde oc sviede, at hun bleff aff andre børn i naabolawet hiembaaren, med dem hun haffde leget. Laa stille til sengs hen, indtil i mandags nu sidst forleeden d. 18. aug., da /338/ strax effter middagens tijd forandrede det sig med hende. Endog hun talte frisk om hvis hun vilde hafve, som hun oc i søndags kom i tancke uden nogens paamindelse, at hun vilde hen til den for nius i same huus bortdøde liden sal. Jens Matthsens. Guds engel har indgifvet hende, medens hendis endeligt var saa nær, disse tancker oc den vilie, hvorpaa hun i mandags efftermiddagen klocken mellom 4 oc 5 fick en four oc salig opløsning /:æfftermiddagstide lige ved hendis fødzels- stund:/ der hendis alder var blefven 3 aar oc 23 uger. Text Eccles. 9 v. 12 ... /399/ ...

[81-82.] Die mercurij post 11. trin 3 sept. hiemdøbte jeg 2 slegfrede

tuilling drengbørn, dem Maren Niels d. (Matths Sawmands oc Laurst Nielsens koners søster) hafver i lejjermaal fød ved hendis udlagde barnefader Jacob Jørgensen, Willatz Persens søstersønn, som nu tiener i Broorup by i Tingleff sogn hos Hans Nielsen. Børnenis naufne vaare Jørgen oc Jens ... /340/. De døde oc bleffve begraffne i en kiste oc graff. Dncâ. 12. post trin. [7. sept.] æffter prædicken. Text Gen. 25, 22.23 ...

Die veneris ante 13. trinit. [12. sept.] trolofvede jeg Paul Jepsen Smed oc Maren Jens Sørensis daater. Text. de virtutib. obedientiæ et providentiæ [om dyderne lydighed oc forudseenhed] ... /341/ ...

[83.] Pomeridie 14. post trin. [21. sept.] hiemdøbte jeg Ann Nielsd. (Laurs Nielsen-Matths Sawmands koners søster) hendis /342/ slegfred barn med naun Jens, faderen bleff udlagt Niß Persen i Uge sogn (i en gaard heeder Faußbüll) ... Dette barn døde d. 27. sept. (lørdag) ante 15. trin. effter solens opgang. Jens Nissen var fød løfverdags afften den 20. sept. oc bleff hiemdøbt paa forgangen søndag æfftermiddagen oc kaldet Jens. Faderen dertil var Nis Persen i Ug sogn. Moderen Ann Nielsd. Bleff siug i mandags effter at det var døbt dagen tilforn ved middags tijd oc gad intet synderligt died. Døde saa sacteligen i gaard morgis der det var bleffet gammel 7 dage. Begravvedis (søndag) 15. trin. [28. sept.] Text. super tumullum [ved graven] Gal. 6, 8 ...

Den 1. octobr. bededags oensdag døbte jeg Claus Andersens oc Rebeccæ Erichs d. deris første fødde daater Elsabe ... /343/ ...

D. 3. octobr. (fredag) afften bleff Peder Nielsens oc Maren Anders d. deris barn fød oc var længe som død æffter fødzen, hvor da i nød, førr vor moder kom did, jordemoderen Leen Jørgens hafver døbt barnet oc kaldet det: Niels. Jeg bleff kaldet dertil d. 10. octobr freedags afften oc læsde daabens confirmation derofver oc gaff det Herrens velsignelse, thi det var endnu svagt ... /344/ ...

Dncâ 18. post trin. copulerede jeg Jeb Thomss. Juler oc Ann Niels d ... Text ex. evang.: Diliges proximum tuum sicut te ipsum [Du skal elske den næste som dig selv]. /345/ ...

In festo omnium sanctorum [1. nov.] copulerede jeg Christen Jensen oc Elsa Peders d. sal. And. Paulsens. Text: Beati pacifici [Salige er de fredsstiftende] ... /346/ ...

Die jovis post 21. trin. 13. nov. copulerede jeg Paul Jepsen oc Maren Jens d ... Text Gen. 3,19. Bleff icke prædicket men brudveielsen holden ex Ps. 128.2 ... /347/ ...

[22. søndag efter trin. 16. nov.] Publica deprecatrix Caren Claus d. bekiente sin barnefad. Christen Andersen, der haffde tient Claus Andersen ...

[84.] Same dag begrafvede jeg liden Kiersten Peders d. Var fød den 26. majj paa en mandag morgen for dagen oc bleff anden dagen deræffter hiemdøbt aff mig for hendis stetz paahængendis svagedz skyld. Hendis forældre ere fromme oc Gud fryctige mennisker, Peder Andersen oc Margarete Peders /:Gregers d.:/ Oc som denne same daater intet haffde good helbred, men var alletijd usel, saa har Gud ocsaa hendis beste rammet oc æffter fae dagis ustanden vee, der hun icke formaede at omspænde de moderlige bryst, opløste Herren hendis lijfs /348/ Gud hende fra dette elendige lijff til sit himmelske salige lijff i mandags paa s. Mortens dag, nemlig Lutheri [Luthers] dag, lige den dag oc time fast som hun var fød udi, oc var hendis alder lige 24 uger. Text: De solvendo natalis debito in morte [Om at indløse fødselens gæld i døden] ...

[85.] Die (tirsdag) d. 9. decembris berettede jeg gammel Margarete Hansis aff Grøninghofved, Laurs Mickelsens konmoder, som hafde været siug siden 3 dage for pintze. Vide dein personalia [se derefter levnedbeskrivelsen] /:(fredag) d. 9. jan. ao. 91:/ Margarete Hansis. Er fød ao. 1617 4 uger for Michælis i Grøninghofvet i Hans Mickelsens gaard oc bleff døbt aff h. Matths Dall /349/ Faderen var tit. Peder Laursen. Moderen tit. Maren Ivers d. Var allestædz hiemme blant 6 sødskinde, dog 3 døde tilig, 2 brødre med hende leffde længst oc ere nu alle døde.

Ao. 1648 kom hun 31 aar gammel i ecteskab med tit. Hans Jespersen, der bleff kaldet Hans Laursen, ved mittersommers tijd, oc vaare de sammen til ao. 59 udi 11 aar. haffde 6 børn ved ham, 3 sønner: Peder, Jesper, Michel oc 1 naunløs daater, 1. Caren, der døde oc den sidste opnæunde Caren Laurs Mickelsens. De børn ere alle døde uden den velacte mand Peder Hansen, borger i Horsens, oc bemelte hendis daater, der altid har hende hyldist oc gott bevijsst. Hendis k. mand oc husbond døde i pollackernis tijd i Colding, oc hviler her paa kirckegaarden med 1 aff børnene. Ao. 59 i febr., der det bleff fred, drog hun blant de første med 2 børn til Grøninghofved oc hengde hart ved med armodz middel. Ao. 70 om sommeren drog hun op med hendis sønn til Norrige, medens daateren haffde med hendis første mand taget gaar-/350/den paa, oc bleff sønnen derop, hun kom hiem ved Oluffsdag. Bleff hos daateren saa længe, som hun holte det ud i hendis tynde

skæbne ved gaarden. Der de begafve sig hid til byen, var hun hos daateren til sal. Peder Paulsens ½ aar, hos Peder Erichsen 3 aar, hos hendis sønn i Tveed 1 sommer, oc noget hos gardeneren i Colding. Endeligen hos Laurs Mickelsen oc hendis daater nu sidst udi 3 aar.

Bleff siug 3 dage for pintze oc gick allstædz dermed indtil nu at hun motte slett begifve sig til sengs paa en løfverdag den 6. decembris. Bleff berettet oc betient med affløsningen oc H. hellige nadver i tisdags den 9. decembris, 4 uger for h. 3 kongers dag, oc lod mig hendis testament at opteigne. Lae stille i et gott haab til Gud oc trøstede sig meget ved gilde heederligt folckis besøgelse. Her skeede forbøn for hende aff prædicke-stolen til Gud om en naadig opløsning fra denne jammerdall. Gud hørde endeligen vor bønn, i søndags afften klokken 3 ved soelrøst, der hendis alder var bleffven 73 aar oc 18 uger ... /351/

[86.] D. 4 decembr. (torsdag) Berettede jeg Jens Sørensen udi Schrø-lings huuß. Er fød i Hatz herret i Hvilstæd sogn oc biu, 1643 14 dage effter Michælis. Patre Søren Jensen. Matre Ellen Christens d. Var hos forældre indtil hand var 23 aar, oc da bleff hand tagen til en soldat oc motte blifve derhos 4 aar. Lae i Fridericia, i Fyn, i Langeland oc Lolland. Kom siden til Glückstad 1 aar, til Schaane i Christiansstad, der det bleff til de suenske opgifvet med accord, hvor hand udstood megen hunger oc nød. Kom til Kiøbenhavn 14 dage, derfra til skibs ad lant Rügen, derfra igien til Bornholm, siden ned til Kiøbenhavn oc deræffter første gang til Hamborg, oc derfra til Frideritia, komme siden 4 compagnier til Colding, hvor hand kom til ad arbeide for den gammle m. Ancker. Han fride ham fra det soldater leffnet oc motte hand gifve til ad fae hans forloff 24 sl. dal. Tiente siden vel bemelte /352/ m. Ancker 1 aar, Johann Raun 2 aar, m. Anckers encke 1 aar, den frantzosiske kock nu sal. mand ½ aar, Morten Pedersens encke ½ aar. Siden 1 vinter paa hans egen haand. Kom derfra til Seest oc begaff sig i ectesk. med Kiersten Sørens d. oc blefve de i Seestæd sammenveiede, hvor de oc boede 1 aar sammen. Siden komme de her til biuen ao. 1686 om Mich. for 4 aar siden oc førde et skickeligt leffnet /:oc fødde hans hustru hannem her en sønn, som vorder æffter kyndelmiss 4 aar /:s. 353] her fattis ungefehr 10 aar i hans leffnets specialibus [omstændigheder], dem hand icke for siugdom kunde santze.:/ [tilbage til s. 352] var nu med en hefftig pleurisi angreben. Her giortis bønn for ham i meenigheden (søn-dag) 1. et 2 adventûs.

Bleff berettet den 4. decembris i torsdags for 8 dage oc lae stille hen

med et gott taal til Gud sin himmelske fader oc frelser. Oc fick hand da en good ende paa alt hans onde i løfverdags morgen 1 stund effter midnatt, der hand haffde lefvet i denne nøjsommelige verden 47 aar oc 9 uger. /353/ Begravvedis d. 17. decembris onsdagen post 3. adv. ... Text 2. Tim. 4,6 ...

Dncâ. 4. adventûs [21. dec.] døbte jeg Selchen Jespersens oc Kiersten Jess d. deris sønn Lass. Bleff fød æffter den 17. decembris (onsdag) om natten horâ 2 ... /354/ ...

Fer. 2. Nativ. [2. juledag] ... copulerede jeg Niels Nielsen faarehyrden oc Kiersten Pers d. aff Stadel ... Text de amore gallinæ typico ad conjugium terminos sumpsi XI ex Hermanno [Teksten var om hønenes kærlighed, [?], velegnet for ægteskabet. Jeg hentede elleve udtryk hos Hermannus.] [Et blad mangler, omfattende tiden omkring årsskiftet.]

[1691]

[87.] /357/ [siden begynder 4. søndag efter helligtrekonger 1. febr.] ... d. 6. febr. (fredag) ante septuag. begravede jeg Greg. Laursen. Curriculum vitæ Gregers Laursens.

Fød i Tabs Uhr ao. 1629 mellom paask oc pintze, der keysers folck drog aff landet om Michælis dereffter. /358/ Hans Fader var Laurs Gregersen, moderen var Caren Pauls d. aff Frørup. Hand bleff døbt i Tabs kircke aff h. Lawe Dampessøn oc blef siden til Gudz fryct aff forældre opdragen oc til arbeid holden. Der hand voxte til oc fick styrcke, kom hand ud iblant folck at tiene for sit brød, oc vilde være for meget, alle de stæder at opregne, hvor hand har tient. Der mand her udtog i lægget unge karle til soldater, var hand 2 gange med ud i Hollsteen, oc deræffter begaff hand sig at tiene igien, ihvor mand begierte ham /:som hos Ped. Marcussen paa Vobeslett, hos And. Paulsen oc andre:/ Tiente mig for 24 aar siden, oc da kom hand i vennskab med min amme, hans nu æffterlatte encke, oc begierte hende aff hendis fader, som hannem oc bleff samtyckt, oc de blefve her i Gudz huus sammenveiede ao. 69 3die paaskedag [13. april], som er moxen 22 aar siden.

Hand har med hans hustru aulet 4 sønner oc 2 døtterer, aff hvilcke 2 sønner, begge med Pauls naun, ere døde i deris spædt alder. 2 drenge oc

2 piger igienlefve, Gud vær /359/ deris fader oc forfræm dem, at de mae skicke sig vel oc komme til brød i verden!

Om hans leffnets væsen kand vi intet meget tale, thi hand har været aff en sær egensindig natur, befantis alltijd aff en contrax oc modstridig aand dreffven, vilde altijd mod strømen sin egen vej, oc siuntis hannem aldrig daad i nogens raad. Dog hvad vi herom dømmе, det var ham icke anderleedis gifvet. Hans forstand kom icke højre end som saa. Hannem kom engang noget, som en vildelse paa, oc deri /:gik hand:/ sin egen gang, dog kom hand igien til rette oc var sig aldrig ulijg. Hvad meere hos ham var, oc icke skulde hafve været, det ville vi med hans muld nedsuncke oc aldrig meere tæncke, forhaabende at Gud har ham alle hans synder forlatt, saa ofte som /:hand:/ kom til schrifftestoolen oc fandtis i gudztienisten med det prædickede ordz annammelse. /360/

14 dage for Michælis sidst forleeden, da bleff jeg begiert til ham, at jeg i hans siugdøm skulde betiene hannem med afløsningen, som oc skeede, der jeg da hannem førde i hans synders kundskab oc tilspurde om hand haffde noget paa sin siel oc samvittighed, der kunde angre ham, sagde hand nei, oc tog med god andact afløsningen oc Hs legom oc blod til sig. Laa siden i sin eenfoldighed stille hen, tog hvad mand formaede at gifve ham oc bekymrede sig om ingen ting meere, men vilde gierne aff verden. Som hand da bleff til taalmodigheden formanet, saa bleff det der ved. Gud opløsde ham fra denne jammerdal i tisdags morgen æffter kyndelmiss [3 febr.], klokken 10 formiddagen, der hans alder var bleffvet 62 aar 3: 13 uger. Text 1. reg. 19,4 ...

/361/ D. 10. febr. (tirsdag) post septuages. copulerede jeg Ebbe Mogensen oc Maren sal. Peder Jepsens ... /362/ ...

[88.] D. 13. martij (fredag) ante oculi begrafvede jeg Bodild. Curriculum vitæ ejusdem contumilatæ [begravede] Bodildæ Laur. Petri. Var fød her i meenigheden æffter den forrige suenskis tijd ao. 1646 /:1 uge for:/ pintze aff ærlige oc christelige ecte forældre. Faderen var tit. Jeb Jensen Jespersen, sognefoged oc kirckeverge, der døde ao. 65 for 26 aar siden i en hastig paakommen siug[dom] paa vor eeneste biu dengang, 52 aar gammel. Hendis moder var tit. Caren Niss d., som døde ao. 81 for 10 aar siden, 64 aar gammel. Disse k. forældre som haffde aulet oc fød hende til denne syndige verden /:iblant 9 børn det 4de:/ hafve oc strax hende ved daaben Gud opoffret igien til Christi troens brud, oc omsider i Herrens sande fryct opdragen. Hun bleff aff forældre med hendis

eeniste søster til ald dyd oc husgierning tilholden, oc som hun var 19 aar dengang faderen døde, haffde hand for hans endeligt det saa forordnet, at hand vilde oplade hans egen fæderne gaard til den da skickelige forstandige oc ædrue karl Laurs Pedersen med denne hans k. ældste daater Bodel. Oc var /363/ deris trolofvelse i foraaret 14 dage effter paaske oc bryllupet tisdagen æffter s. Hans dag ao. 1666 [26. juni]. Hun fødte hendis mand i hendis ecteskab 7 børn aff hvilcke den ældste oc den yngste daater lefve, saa oc den ældste søn, men de 2 drenge, oc 2 piger døde i deris spæde barndom.

Alligevel Gud gaff hende i begyndelsen et gott ecteskab med hendis mand, saa dog falt hand i en sær egenvillige betænckning oc lood sig ao. 70 in augusto skrifve for sin gaard til ryter. Ham slog siden skade til paa munderingen oc stræbede at hand vilde hafve gaet det vel igiennem, men siden sloge tanckerne oc gremmelsen dertil, oc hand lagde sig ud med øfrigheden i amtstuen, søgte hid oc did ved suppliquer hos den sal. stattholder paa Gravensteen til sin gaardz befrielse nogen hielp, som dog icke kom ham til gode, hvorofver hand kom i med at dricke bren-dewinen, oc at suerme natten med dagen hen, det der alldrig kand tage en good ende. Derofver falt hand ao. 76 /:for 17 aar siden:/ løfverdagen for den 21. trin. søndag [14. okt.] i fortuilelse, oc jeg haff-/364/de ofver 4 uger at giøre med ham, at hand bleff bract til bekiendelse, saa at jeg kunde hannem paa sengen trøsteligen med afløsningen oc Herrens h. nadvere betiene. Hand bleff oc nogenleedis from paa det 4de aar. Men siden vilde hand icke meer lyde Gudz ord oc formaning, derofver den sal. quinde drog meget ont igiennem med hannem: oc det forverrede sig stetz med hende, indtil nu for fae aar børnene, oc meest sønnen bleff saa stoor, at hand paatog sig gaardsens gierning oc aufl at hand kunde nogenleedis rette skatterne for gaarden. Denne quindelige sorg hafver været hende som en giennemædendis oc fortærendis dofft paa (hjertet) falden, der har hende nu paa det sidste hiertet giennemstungen, æffterdi der intet andet var for hende end som ødeliggelsen, oc det same var oc bleff druckenskab. Gud naade dem der skulle den skaale med deris ectefelge indskiencket uddricke. Hun har faet hendis giennemstanden! Salig er du Christi søster, at du i troens bestandighed oc med din ugemeene /365/ taalmodighed har ofvervunden. Hun har brugt offte Herrens altars sacramente, i hvor hun sig mangel gang motte stiele dertil for hendis underlige mand: Hun bleff berettet hiemme paa sengen den 16. febr., var i mandags for 3 uger, lae siden stille hen, oc hendis

vanlige tallmodighed var hendis trøst i Gud, at hun fick vel en good ende paa hendis trange lijff.

Der hun fornam at det lackede ad døden med hende, da formanede hun daateren, som græd oc klagede sig svarligen for hende, oc spurde hvad raad hun vilde nu sette hende for? oc sagde: Hun skulde gifve sig tilfredz oc stræbe med fljyd alletijd oc holde alting vel sammen, som hun haffde giord. Det var en dydige moders fornuftigt svar oc lærdom. Den fortumlede mand kom oc i tancker om sin elendighed, der hand dagligen gaer udi, begyndte hart at græde, oc bad hende om forladelse, hvis hand saa tijt hafde giord hende imod. Oc det var gott! Gid saadanne tancker motte alletijd hos ham findis! Saa kand Gud oc styn-/363/dum lade findis en vindru paa tornen oc en fige paa titzelen. Gud gifve at brændevinen motte bort være for ham, saa kunde Gud giøre ofver vor forstand med hannem oc føre hannem underlig til det sande liusis kundskab. Det vi hannem ville ynske oc aff (hjertet) unde.

Nu Gud den allmæctigste tænckte paa den sal. hustru æffter vor stadige bøn, den vi aff prædickestolen alle prædickedage gjorde, oc gaff hende det bæste, nemlig en four oc sal. opløsning i oensdags den 4. martij om afftenen horâ 7, der hun haffde lefvet i hendis pigestand 20 aar, i ecteskab 25 aar, at hendis gandske alder er blefven 45 aar ringer 12 uger. Text. Jacob 5 ...

D. 5 martij (torsdag) post invocavit hiemdøbte jeg Willatz Persens oc Mette Mogens d. deris 3die daater, Anne, ...

Eodem die circa vesperam [hen under aften] døbte jeg oc hiem i huset Jens Postis oc /367/ Johanne Jess d. deris daater nom. Johanne ...

Fredagen æffter reminiscere [13. marts] begrafvede jeg Bold Laurs Persens. Vide personalia superius [ovenfor] ... /368/ ...

Den 25. martij in festo annunciationis døbte jeg ryterens Hans Eggers oc Kiersten Niels d. deris første daater, nom. Catharine Dorthea ... /369/ ...

[89]. Begrafvede d. 3. aprilis freedagen for palmarum Matths Jessen oc Kiersten And. d. deris 6te naunløs barn, en daater. Personalialia: Anlangendis denne liden sal. daaters døde fødzel til verden, som skeede i oensdags morgen, æffter at moderen N.N. haffde hafft dagen tilforn, samt natten giennem hendis quindelige smerte oc arbeid til føtzelen, der oc aff christlige medlidelse haffde i leedsagelse den velbaarne frue hos sig til trøst oc et gaat raad i Vor Herre, hvilcket erkiendis oc i Gud ydmygligen tack for sigis, da er hun den 6. fruct iblant sine forhengang-

ne 5 brødre ligesame fødzels oc dødsens færd. Oc vi kand /370/ icke begrunde Guds urandsagelige raad oc vilie herudi, at hand saa tijt slaer paa et smertis stæd disse fromme forældre. Hans vej oc tancke er skiult for os, oc skal blifve skiult. Nock er det, at denne daater med de andre brødre har faet rettvijis – deilig skabning, oc deris læmmers fuldkommenhed, æffter Guds eget billed i Christi gienløsning oprettet, som var i Adams natur forderfvet. Saa som Gud hand er oc blifver ocsaa vor sæds Gud, i hvor klein i lijfvet at den er oc har været. Vi rose hende som hendis fødzels dag liuder Theodora, en Guds gafve, oc annamme dend som en skienck aff Herrens haand, at, om endskiønt dend her i lijfvet icke kand glæde, ey forlyste os, see da er den glæde, lyst oc trøst i det evige lijff i himmelen forbeholden. Der skal moderen oc faderen til disse planter føris, at de kunde sige, see her er jeg, oc de børn, dem H. hafver gifvet mig til tegen oc underlig ting i Israel. Esa 8,18. etc. Text. Luc. 10,20 ...

[90.] In die Aaronis d. 7. aprilis (tirsdag) bleff min daater Maria ned-satt i voris begrafvelse fra Ribe hidført, oc kom hijd om afftenen klocken 8. M. Søren Seerup sognepræsten til /371/ Riber Domkircke prædikede ofver hende d. 6. aprilis den text Psalm. 86,17 ... /372/ ... /373/

Fer. 3. pasch. [14. april] troolofvede jeg And. Nielsen oc Hanna-Rebecca Jacobs d. Them. de summo bono ethico christiano (Tema: om det højeste christne etiske gode) ...

Dncâ. misericord dni. [26. april] ... publica peccatrix Maren Nils d. lagde ud Jacob Jørgensen ...

Same søndag troolofvede jeg Jens Ericksønn oc Kiersten Sørens d. sal. Jens Sørensens. De laudibus conjugij [om ægteskabets rosværdige sider] ... /374/ ...

[91.] Dncâ. jubilate [3. maj] communic. jeg Anne Oluffs d. Spillmands i hendis siugdøm hiemkommen fra Kolstrup.

Curriculum vitæ:

Hun er fød ao. 1641 ved Michælis i Møllerup gaard i Ørum sogn i Sønder-Lyngherret. Hendis fader var Oluff Nielsen, moderen Dorothe Niels d., som var fød i Ofver Hornbeck præstegaard. Bleff døbt af sal. h. Anders i Ørum, var blant 9 sødskinde den 4de. Har ingen aff hendis sødskinde lefvende, uden 1 brooder boendis i Søderum, der tijt har skreffven hende til oc begiert, at hun skulde komme til hannem. Men fordi hun hafver hendis /375/ forlatte 3 børn, da hafver hun sig derfra undholden. Var hiemme indtil hun var bleffven 12 aar, da drog hun her

ud oc tiende h. Jens i Jarup 2 aar, Rasmus Jebsen paa Hvamdrupgaard 6 aar, i Braderup ved Tønder til en encke Anne Peders 8 aar, Peder Boisen ibidem 7 aar. Droge herhid ad tilbage omsider oc kom til Ribe i Lustrup, der kom hun i sit ecteskabs løffte med Jørgen Hansen Spillmand, oc droge de til Leirskow sogn, oc lode sig sammenveie aff m. Niels Pedersen Kragelund, sognepræst til Leirskow oc Jorup sogner, oc herritzproust udi Aands herret. Begafve sig siden derfra til Seest oc boode der 2 aar, komme her til sognet ao. 77 ved paasketijder, for 14 aar siden, oc hafve de hafft sammen 3 døttrer, aff hvilcke den mitterste Ann er fød her for 12 aar siden. Der hun skulde ao. 83 i barselseng med den yngste oc mindste daater, da fick hendis mand nogen ond vilie til hende, saa at hand tog det reediste, hvad der var, oc gick bort fra hende, lood hende saa elendig oc raadvild sidde tilbage, hvorofver hun motte til dørs at søge hendis brød paa andre stæder, oc /376/ fødte hun den mindste daater i Aller sogn, ao. 83, der bleff døbt aff h. Jørgen Barsøe, oc fick Catharinæ naun, som hun har mig bract præstens egen schrifftelig bevijs om. End oc bracte hun mig om hendis egen skickelig forhold i Stepping sogn aff hendis forrige sognepræst h. Claus Laursen ett gott schrifftlig vidnisbyrd, at hun der haffde gaet til Guds bord oc forholt sig vel, samt daateren Birgitte Jørgens d. ocsaa der gaet til Gudz bord med hendis moder. Alleeniste det blifver i den beviszedel beklaget, at hendis mand uden nogen geistlig rett oc domm hafver schilt oc undholdet sig fra hende, det hun da har satt hen til Gud, om endskiønt vor itzige h. proust haffde dem steffnet ud for sig i consistorio, oc hand motte i fengsel nogle dage sidde, lofvede hand vel bedring, at hand vilde lefve med hende, som hand burde, men der hand kom paa fri fode, da holte hand det icke, Har dog stræbet aff ald mact med børnene, oc faet dem voxen aff skarnet. Droge /377/ ud om sommer i synden oc tiende til vintertæringen, spant ulden oc linden, oc gjorde lerret oc fiffschafft til klæder sig oc børnene, oc solte det ofrige til næringen.

Hun bleff siug for 3 uger, var paa veien ad Tønder, men bleff ilde til passe i Colstrup oc lae der 8 dage, kom hidført i en vogn i morgis (søndag) jubilate [3. maj] /:Siden døde manden i Skodborg sogn, oc daateren Birgitt bleff kræncket i Hadersl. aff skolemesteren i Ødis, en trolofvede festemand til Hans Hans. skolemester i Ødis Bramdrup hans daater, der bleff skild ved ham i consistorio ao. 94 d. 31. maij, oc hand blef dømt fra skolen i Biert, den hand haffde paatagen. Er oc i Cold. med capitein Würker i disput om verfvingen til en soldat:/ ... /378/

Dncâ. rogate [17. maj] trolofvede jeg Jørgen Hansen Reebslaer aff Colding cum testim. ex m. Ansgario med Sara Alberts d ...

item post finata sacra [ligeledes efter den hellige handlings afslutning] copulerede jeg consummatâ ternariâ proclamatione [efter tre ganges lysning] 2 fattige unge folck Jens Mortensen oc Agnete Christens d. Ille testimonium habuit de Ørstæd in Fyonia a sacerdote Ioh. Petri Longo-fontano, sub sigillo, illa nata in parocia Selle trans Aalborgum [Han havde vidnesbyrd fra Ørsted på Fyn fra sognepræsten Hans Petersen Langkilde, som havde forsegleet det, hun var født i Selle sogn hinsides Ålborg] ... /379/ ...

Die veneris [fredag] post exaudi [29. maj] hiemdøbte jeg Laurs Toni-ussens oc Ann Matthias d. deris sønn Jess Hansen: no. 8. Bleff fød i morgis i liusningen ... /380/381/

Ryterens Frid. Rübнитzis oc hans hustrues Evæ deris daater bleff fød den 26. junii (fredag) æffter middag. Bleff døbt aff h. Anthonio Rude d. 2. julij in festo visitationis Mariæ ... bleff paa tytsk døbt oc kaldet Ann Catharina ... begge stæder forrettede min sønn embedet, medens jeg var i Stendrup oc prædickede for hannem der, oc liusede for hans bryllup anden gang ... /382/ ...

[92.] Funus [begravelse] die (mandag) post 4. trin. [6. juli]. Dette sal. drengbarn er fød i gaard under prædicken oc motte moderen blifve hiemme fra Guds bord ofver fødzelen paafalden smerte. Pater Jørgen Rasmussen. Mater Kierstin Outis d. 12. proles matris, patris a. nonus [moderens 12, faderens 9. barn]. Det har faet sit onde snart giennem-standen etc. ...

dito hiemdøbte jeg Ebbe Mogensens oc Maren Jess. d. deris første barn sammen, en dreng med naun Iess Iffversen ...

Den 10. julij (fredag) æffter 4. trin. berettede jeg silde om afftenen Christen Hopp, som oc gjorde rictighed om hans sager udi danne-mændz ofverværelse. /383/

[93.] D. 13. julij (mandag) post 5. trin. Begravvede jeg Christen Pedersen Hiuler. Var fød ao. 1627 i Tumtofft sogn paa Alsee under Nør-borg i Nørr herret. Hans fader var Peder Jørgensen, hans mooder Caren Peders. Er siden i Gudz fryct opdragen, oc var skarpsindig, der hand naede hans alder til allehaande reedskab at paafinde oc at gjøre, oc haffde good held oc forstand til at gjøre vogn- oc juelarbeid. Tiente siden i hans ungarls statt hos Christen Kallesen i Pøel paa Als land oc kom i vennskab med daateren Mett Christens d. oc blefve de veiede

sammen ao. 53, er nu for 38 aar siden /:af h. Andreas Brand:/ De boede sammen der paa landet indtil den forrige /:sidste:/ svenske tid var ofverstanden, en 7 aars tid. Droge siden her til landet, boode 3 aar i Hoptrup oc paa Vobeschlett etc. 3 aar. Derfra komme de til Wonsiel ao. 66, som er nu for 25 aar siden, oc aulede hand med denne sin hustru 1 sønn oc 3 døttrer, aff hvilcke den ældste daater Kirsten døde her hos os ao. 72, /384/ for 19 aar siden, oc er den anden daater ocsaa død, saa at ickun 1 sønn oc 1 daater lefve aff de børn. Hans hustru, deris moder, døde oc bleff begravven her ao. 73 ved disse aars tijder for 18 aar. Det følgendis aar kom hand i ecteskab med Elsa Æschyls d. sal. Jon Jørgensens aff Semb, med hvilcken hand har lefvet her hos os udi 17 aar. Vel var hand styndum særlig oc icke stoort skiøtte derom, hvordan hand kom aff stæd, men dog var hand en good arbeidere oc giorde, det hand giorde, vel, omend hand var langsom. Begick sig oc vel med alle. Oc der hans endeligt lackede uvidendis ad med hannem, som da i onsdags /:natt:/ hand bleff ilde til passe, da begaff hand sig strax fra verden, lood mig bede til sig paa mit embedz vegne i fredags afften silde oc giorde en good rede for sig, annammendis christeligen Christi h. legom oc blod, oc bekiente sit forligsmaal oc forsoning med sin hustru, oc giorde regenskab om hvis hannem oc gode mænd mellom var, oc i løffverdags morgen opløsde ham Gud med et saligt endeligt, der hand haffde lefvet 64 aar. Text. Job. 14. v. 5 ... /385/

Den 23. julij (torsdag) post 6. trin. hiemdøbte jeg Knud Julers oc Cæcil Rasmus d. deris liden sønn Oluff ...

... Dncâ. 7. trin. trolofvede jeg Jeb Andersen aff Uhrstorp oc Maren And. Paulsens d. 1. Cor. 7 v. 39 oc v. 15 ... /386/ ...

Die Martis post [dom. 7. trin.] d. 28. julij copulerede jeg æffter major Zülow hans concession ryteren Hans Asmussen von Flensburg, Radmacher med Ann Laurs d. min forrige spindquind, Rhut. 2, 11.12 ...

[94.] Die (onsdag) s. 19. aug. post 10. trin. berettede jeg gmml. Maren Sørensen d. Hans Jisings konis moder. Er fød i Kaarby i Mors 1609 aff fromme forældre Søren Christensen oc Maren Niels d. oc m. Jørgen, sognepræsten, har døbt hende /:ex 11 liberis 9. na soboles:/ [af 11 børn den niende ætling]. Bleff opdragen hos forældre, oc var stetze hos dem, indtil hun var 20 aar gammel. Oc som forældre vaare for nogen tid førre dragen fra Mors til Aggersborg i annex præstegaarden, 7 mijl hinside Viborg ved Aggerssund: kom hun ao. 29 æffter keiserens tid i ecteskab med Christen Nielsen oc fødte ham 1 sønn, der døde der

hand var 20 aar gammel ao. 1650 /387/ Hun haffde /:manden:/ ickun 2 aar oc sad 1 aar encke. Siden kom /:hun:/ anden gang i ecteskab med Iver Staphensen, oc leffde hun med hannem /:nogle til:/ 20. aar og fick ved ham 4 børn, 2 piger oc 2 drenge, de ere alle spæde døde, uden daateren, som er iblant oß. Der denne daater var 10 aar gammel, da droge de i den forhaabning at forbedre sig til Leerup sogn i en eeniste gaard, som heeder Møllgaard. Der hialp de sig vel indtil den sidste suenskis tijd, da døde hand, der de haffde boet der /:meere end:/ 10 aar udi pollackernis tijd.

Deræffter sad hun for sig selff i et huus i gaarden oc nød den bare hußvej på 10 aars tijd, som da daateren Margarete hafde været her udi Heils 1 aars tijd oc tient gottfolck, da siuntes hendes nu sal. moder det for langt at sidde eenlig derinde, hvor hun intet gott haffde at haabe til, fick fordi i sinde at drage herud til daateren, oc vaare de tilsammen i Heilsee 9 aar. Ao. 1679 om Kyndelmiss, der hendis daater kom i ecteskab med den erlige oc troflitige mand Hans /388/ Hansen Jising, da siuntis hende raadeligst at følge med daateren. Men snart deræffter udvalde hun at være hos fræmmede gottfolck til huse, oc vilde icke gifve aarsag til nogen irring eller misforstand mellom daateren oc hendis mand /:oc sielden svarer børnenis forhold deris forældris haab:/ Har saa lefvet blant os en from gudfryctig encke, har /:altid:/ satt hendis haab til Gud, næret sig hendis hænders arbeid oc icke været gottfolck for meget til besværing.

Brugte Gudz ords hørelse fliteligen med kirckegang i velmact oc fant sig offte ind til Herrens bord oc for hid til schrifftestoolen. Lod sig betiene /:med same:/ paa hendis sooteseng i onsdags morgen d. 19. aug. oc effter at hun haffde same tærpending med stoor andact nydet, sagde hun mig hendis leffnitzløb i gottfolckis paahør /:factæ hic est preces pro illa ad Deum pro beato descensu aliquodis [der blev her gjort forbøn for hende til Gud flere dage om en salig bortgang]:/ Døde derpaa salig i freedags middagen, der hendis alder var blefvet 82 aar /389/390/

D. 25. aug. (tirsdag) post 11. trin. begrafvede jeg gmml. Maren Sørens d. Hans Jisings konis moder. Vide in folio præcedente et antecedente personalia [se levnedsløbet foregående og næstforegående side] Text. Jac. 2,5 ... /391/ ...

Dncâ. 13. post trin. [6. sept.] copulerede jeg Jens Erichsen oc Kiersten Sørens d ... Sermo de beata visione ordinationum Dei [tale om Guds indretningers salige fremtoning] ... /392/ ...

Die martis post 14. trin. d. 15. sept. copulerede jeg Jørgen Hansen oc Sara Alberts d. Sermo de conjugio Abrahæ et Saræ [tale om Abrahams og Saras ægteskab] ...

Den 22. sept. (tirsdag) Mauritij dag berettede jeg Peder Juler, som var siug aff pleurisi [brystbetændelse]. Døde den 23. sept. (onsdag) mod afftenen. /393/

D. 22. sept. (tirsdag) Mauritij dag copulerede jeg: Anders Nielsen Due oc Hanna Rebecca Jacobs d ... Thema de 6. nominibus sponsorum (om de giftes 6 navne) ...

[95.] Den 25. sept. (fredag) post 15. trin. begrafvede jeg (æffter h. præpositi [provst] Stichelij dispensation) Lawe Sørensen borger i Hadersleff hans daaters slegfred barn. Personalialia erant:

Denne sal. liden Anna Catharina Finckinn er fød d. 7. aug. paa en freedag morgen klokken 6 i Haderslev aff fromme oc fornæme unge forældre. Faderen er bekient, den velbyrdige mons. Joh. Fridr. Fijncke corporal, moderen er den Gud, ær- oc dydelskende Elisabeth Lawes d. Oc der dette barn ved megen sorg oc modgang var fød aff moderen til verden, saa er det den 8. dag æffter fødzelen blefven døbt i kircken aff den høj-/394/vel oc ærværdige kongl. proust m. Mich. Stichelio. Men som det ickun haffde en zart natur oc kunde aldeelis icke niude saa megen mooderlig melck, som behøfvedis, hafver sig denne liden plantis skrøbelighed snart teet, den 10. sept. (torsdag) at den icke vilde vorde gammel. Oc Gud Herren har ocsaa det bæste betænkt oc hastet med hende aff denne onde verden ved en sal. død oc opløsning, som skeede hende i gaard for 8 dage, den 17. sept. om morgenen mellom klokken 10 oc 11. Der hendis alder var bleffven 6 uger 3: 1 dag. Jeg holte en sermon ofver graffven ex. Apoc. 7,16 ...

Dncâ 16. post trin. døbte jeg Matths Sawmands oc Dorothe Niels d. deris 3die barn, en pige, var fød mellom den 24. oc 25. sept (torsdag, fredag) ... blef kaldet [ikke anført] ... /395/ ...

[96.] Den 28. septembr. (mandag) æffter den 16. trin (søndag) bleff sal. Peder Hiuler begrafven.

Curriculum vitæ b. Petri Erici Carpentarij

Er fød 1639 i Tabs Uhr udi Hans Nielsens gaard. Patre Erich Jespersen. Matre Mett Erichs /:tit. Nils Thomsens d. i Hvinderup:/ er effter fødzlen igienfød ved daabens sacramente i Tabs kircke aff meget heederlige mand h. Hans Schrøder, sognepræsten til Aller oc Tabs meenighed, oc bleff siden til Guds fryct opdragen aff hans kiere forældre. Der

hand voxte til oc forstod sig nogenleedis paa lærdom bleff hand holden til skole oc lærde færdig at /396/ læse oc skrifve. Forfulgte siden hans forældris gaun oc gierning, indtil saa længe som de kunde være ved gaarden. Men der ao. 59 alting her hiem var bleffven øde oc død oc forældre vaare bortdøde, da som hand var 20 aar gmml. begaff hand sig ind til Wiborg oc holte sig der noget op. Men saa snart som mand kom her nogenleedis til stæde igien oc satte verge med auflingen, tractede hand hiem igien til hans fødeegn oc tiente noget hos den sal. heederlige mand h. Johann Schröder i Ødiß. Var oc ½ aar i Aitrup til Laurs Lassens /:oc til And. Paulsens ibidem for fienders tijd en dreng:/ Siden var hand hos velvise borgermester Morten Panck i Colding oc tiente ham baade hiemme i byen oc omsider paa Biergs gaarden for auflskarl, oc kunde være tæckelig dermed at hand ald aufls forretning kunde i pennen befatte oc giøre regenskab for.

Omsider begaff hand sig til Seest til Morten Jensen Hiuler oc baade tiente ham oc gaff sig i lære hos ham ½ aars tijd, at lære julend oc som hand var haandslæff oc næm paa sig, føre hand fick den skade aff en ond hændelse i hans tummelfinger, saa bleff hand med hans lærdom snart færdig, oc begaff sig derfra til voris biu, oc kom ao. 66 i kundskab med sal. Søren Andersen, saa aldeelis at hand unte ham et byge-/397/stæd, hvor hand baade et sals oc ladehuus opbygte oc boode nogle aar udi. Haffde oc vel bleffet der ald hans tijd haffde hand icke faet den meen i hans haand, der hand da, som icke redd for arbeid, sagde mig, at hand vilde i stæden for haandøxen gribe til sædeløben oc dermed æffterdags forsørge hans hustrø. Det hand ocsaa redeligen har æffterkommet.

Kom i ecteskab med den da ærlige, dydige oc Gud fr. pige Anne And. d. ao. 67, 2. advent søndag [8. dec.] oc har de nu udi et kierligt ecteskab alligevel uden arfvng leffvet 24 aar oc elsket hverandre bestandig som børn.

Hand har med hans hustrues sødskinde begaet sig vel, saa oc bevijst gott mod hans egne sødskinde oc broders børn. Saa ingen kand andet end skylde ham for gott.

Med naaboerne har hand oc holdet forlijg oc venskab, oc icke imodstaet good gaunlig vedtægt. I hans christendom har hand beteet sig et fromt Guds barn, søgt gierne Guds huus oc brugt til visse tijder Herrens altars sacramente. Hand tiente oc til ad bevise hans troens fruct, sin jeffn christen oc næste gierne til glæde, oc i sorg, oc nectede ingen sin tieniste.

Den sal. mand var sidst til Gudz boord her i meenig-/398/heden den søndag næst effter midfaste søndag [29. marts] med hans k. hustru, nu bedrøvede oc hans forlatte encke.

Hans siugdømme falt ham paa torsdagen den 17. septembris, der hand motte begifve sig til sengs, oc formeentis at hans tilfald var stinge i brystet. Men den materie, den hand harckede op, var blodig, saa fornæmmis, at siugdømmen var en brystbyld oc bollelse, der foraarsagede en svar optænt heede hos hamm.

Hand begierte i søndags, før jeg drog til kirken, at jeg vilde tale med hannem, som jeg oc gjorde, oc raadførde sig, hvad hand skulde bruge. Oc som jeg da icke kunde skiønne det stoore onde, der var inden for hans bryst, da bleff de sletteste middel forordnet at fly ham lufft. Men som mod døden ingen urte er til, saa bleff det ickun med ham siden haardere. Jeg gjorde bønn for ham same dag her aff prædicke-stolen, oc hand læe stille under haabet hen, indtil i tisdags morgen, der dett hægte-de haarder at, lod hand mig beede til sig med det h. altars sacramente, oc da annammede hand med fuld forstand oc med good andact hans synders forladelse oc Jesu h. legoms oc blodz deelactighed til sin salig-hedz forsickring. Oc Gud opholte ham fast i troen oc gjorde ende med hans onde oc med all hans møje hand haffde hafft i verden i onsdags mod afftenen, der hans alder var bleffven 52 aar. /399/.

Jeg vil sige aandens ord om ham, de der findis i Obenbarings bogs 14. cap. En røst aff himmelen sagde til Johannem, skrif: Salige ere de døde, som dø i Herren heræffter. Ja, aanden siger, at de skulle hvile aff deris arbeide, men deris gierninger følge med dem. Hand har et stæd aff bar-relt opbyggt oc hans gaard som hand slett forfalden annammede, har hand saa med ny huse opbyggt, at den icke kand sees at være den, hvilcken hand annammede. Nu vel oc salig er hans effterlatte arbeid oc møje, oc kunde de som heræffter skulle besidde same velsigne hans been derfor at de mue grønnis som palmetræet oc voxer som et cedertræ aff Libanon effter Davids ord i psalmen den 92. Ovation ... Text Job 14,5 ... /400/ ...

[97.] D. 9. octobris (fredag) begrafvede jeg sal. Maren Paul Jepsen Smeds. Curriculum vitæ:

Var fød 1669 in junio, 14 dage for mitsommer aff ærlige oc christlige forældre iblant os: hendis fader er den ærlige act oc velforstandige mand Jens Sørensen. Hendis moder var den nu sal. ærlige, dydige oc Gud fryctige quinde Johanne Niß d., som for 2½ aar saligen i H. er bortsof-

vet. Disse forældre hafve æffter den syndige fødzel hende ufortøfvat ladet komme til Guds naadige gienfødzal formiddelst daabens sacramento næstfølgendis søndag, som same aar den 1. søndag trinitatis [13. juni] (oc har min hustru hende til kircken baaren oc den sal. hustru Maren Anders Gregersens av Brabeck holte hende til daaben /:omissa est [udelades]:/) Er omsider ved forældris saa oc de gamle oldeforældre (der endda begge leffvede) deris flitige tilsium blefven i Guds fryct opdragen, saa som hun begge hendis oldemødere Maren Niels d. oc Maren Matths d. deris nafne var opnæffnet effter. Hun voxte vel oc skickeligen fræm i hendis barndom, oc som hun var hendis forældris 3.ie barn oc første daater, da bleff intet /401/ aff hendis sal. moder forsømt, det der jo kunde hendis Gudz fryct i catechismi lærdom oc færdig læsning, saa oc i tuct oc gode sæder forfræmme.

Hun hafver som et fromt barn i hendis myndig alder seet til husets gaun oc gode, oc æfter moderens affgang var hun som en ny moder i huset, at alting gick rett til. Haffde ynde oc bleff aff naboerne elsket, som den, der intet ont gaff fra sig. Same dyder oc skickelighed hafve saa skinneth ved Gudz medvirckning i den ærlige, act oc beskeedne, da unge karls, nu alt for tilig højbedrøfvede unge enckemands /:Paul Jepsen Smed, hans:/ øjen oc hierte, at hand æfter Guds naufns paakaldelse oc begge parters forældris samtyck hafver begiert hende til hans æctefølge, som da i Herrens /:naun:/ er ved den heederlige troolofvelse her obenbar i meenigheden fuldbyrdet freedagen æffter den 12. søndag trinitatis, var den 12. septembris i fior, oc vidre fuldbyrdet med en heederlig bryllups forsamling for Herrens altare d. 13. novemb. (torsdag) effter s. Mortens dag.

Fra den stund kand icke andet sigis, end at de 2 unge æcte hierter hafve vel meent hinanden /402/ vel. Alleeniste den gang der reisste sig mellom brødre oc de unge folck en ond vilie, at de icke længer kunde skiffte den første fortroolighed mellom dem indbyrdis, men de unge motte være udvisst. Da har jeg med smerte seet silde ad afften denne vor sal. søster gae adskillige gange mellom hendis faders huus oc hendis mandz faders, oc hans morsters huus, sørgelig oc veemodig om raad oc hielp, imedens alle sloge haanden fra hende. Deels tog den unge mand hans næring vare oc med smertelige stiltaugenhet, kunde hende intet mod oc ingen trøst gifve, som den der intet haffde at sette sig paa med hende, oc hans faders værelse icke heller haffde leilighed til dem. Der gick den sal. fructsommelige hustru, vreed hendis hænder oc sørgede, ja

samlede sig hendis dødsarsag. Thi hun sae ingen udveije for sig. Paa hendis mandz side vilde mand med raadvildhed bevege oc trette hendis fæderne huus at betænke sig mildere mod deris barn oc søster, men der bleff intet vundet med. Det bleff lige saa ont som det var for hende, indtil /:at:/ øfrigheden /403/ sloog sig derudi oc midlede det med en anden forlig, at daateren skulde hafve værelsen i sin faders gaard, indtil hendis barselseng var forbi oc hun fick de foraffskeedene middel at være sig om andre raad oc leilighed med sin mand. Men Gud, som er alle forlattis bæste fader oc formynder, hand har taget hende bort, som var sødskinde en forargelsis steen oc en paaløbelsis klippe, der dog ingen uære haffde begangen, ey sit fædrehuuß nogen spott, langt mindre sorg giord: som skulde hafve været noget billigere taget i act. Haffde hun hafft hendis ære forspilt, da kunde det hende icke hafve verre ganget. Nu, H. har hendis modige suck hørt oc graadzkilden tilstoppet for hende, at ingen meere nu skal forarge sig ofver hende. Gud forlad ungdommens ubetæncksome hastighed, der tijt er fom forruckt oc uden santz (som apostolens ord lyde 2. Cor. 5,13).

Hendis christendom anlagentis, da har hun her obenbar i meenigheden med fleere fromme børn ladet sig aff sin catechismo paa skærtorsdag ofverhøre oc bestood sig heel vel i hendis salighedz grund ao. 84 for halff otte aar siden, dengang hun var 15 aar gammel. Hun har været still, /404/ uden slader, from, ærbaar oc tuctig. Har i hendis modgang adskillige gange ocsaa baaret hendis nød for mig oc lyde mit raad, slaget sig med allting i taalmodighed, hafvendis den trøst, at vor H. skulde unde hende en good ende derpaa. Som da hendis troe icke heller har feilet hende. Der jeg haffde budet til schriftemaal at komme den 14. søndag trin. [13. sept.] oc hun forventede hendis tijd at lacke ad, da, uanseet hendis mand icke var hiemme, oc det icke heller var hendis faders, ey sødskinders tijd, da gick hun blott oc alleene til oc beridde sig til Guds salighed i skrifftestolen som et Gudz barn, saa jeg haffde min lyst oc fornøjelse paa det h. stæd aff hende i Gud. 14. dage deræffter gick hendis hußbond oc alleene til. En fortijdning at der skulde skee skilsmisse, oc de skulde icke nyde her i verden slig forsamling meere. Dog, hvad Gud gjør, skal være velgiord. Hendis dødsarsag var, at hun, der veen begynte med hende i søndags morgen icke kunde forfræmme veen, oc naturen slett bleff staendis oc icke selff arbeidede, som ellers hun skal gjøre, om det skal gae rett til. Thi veen er aff Guds h. beskickelse den vogn derpaa fosteret skal til verden trenge sig: Men her

var icke, ey vilde vorde, krafft til at føde. Der bleff brugt /405/ alle de ting, der hafve hiulpet andre, men det kunde icke, ey vilde tee sig til forløsningen, saa at jordemoderen fortuilede selff derudi oc torde icke understae sig at blifve saa ideligen hos hende, der dog det sal. människe haffde haab saalænge som hendis jordemoder var hos hende. Men her hialp hvercken et eller andet. Hun bleff vel besøgt aff vore sognehustruer, men som ingen hielp var, saa veemodige ginge de hiem igien. Men hun motte blifve som en Guds fange, oc fick æffter Guds børns suck oc bønn for hende (effter hun haffde de sidste ord sagt til hendis mand) at hun motte fae snarist en heederlig begravelse) en sal. opløsning aff denne onde verden, i onsdags ved middagstijde, der hendis alder var 22 aar oc 17 uger. Text Esa. 37,3 ...

[98.] Den 15. octobris (torsdag) post 18. trin. berettede jeg gmml. Maren Jacobs til sal. Peder Julers i hendes afflegshed a. 80 aar ... noch berettede jeg strax derpaa ved middags tijde gmml. Johanne Nielsis i gadhuset, der fordom Dorreth Tøgers d. boede.

Curriculum vitæ vetulæ [den gamle kone] Marinæ Jacobi.

Hun er fød ao. 1611 d. 1. maj i Rosengard by /406/ uden for Waar biu, som gaer til Waar kirke. Hendis fader var Laurs Jensen. Moderen Maren Sørensen d. Bleff døbt i Waar kircke aff h. Peder. Var eenist oc ældste daater iblant 5 brødre, der alle ere døde, oc en broder kom bort med de keiserl. fiender, oc der bleff aldrig spurt til ham siden.

Hendis fader døde hende fra medens hun var 10/12 aar, oc hun haffde stibfader før keisers folck komme i landet. Der keiserens tijd forbi var ao. 29 var hun 18 aar gmml. oc begaff sig ud at tiene i Waar 1 aar. Var siden 1 aar igien hiemme hos hendis stibfader oc 1 aar hos andre der i biuen. Kom deræffter ao. 32 herud i egnen oc tiende 1 aar hos Thom. Jonsen i Uhrstorp, derfra til Peder Smed udi 4 aar til Jens Gregersens 2 aar oc i Kaadz gaard 2 aar, oc hos Søren Gregersen 4 aar.

Der hun saaleedis fra hun var 18 aar hafde tient i hendis fødeegn 3 aar, oc i Uhrstorp 13 aar, da kom hun aff Gudz forsiun i ecteskab med Jacob Hansen, der haffde fra barnsbeen optient i Uhrstorp paa somme stæder tillige med hende, oc komme de sammen det aar de /407/ første suenske droge aff landet ao. 45 oc hafver den sal. heederlige mand h. Hans Schrøder sognepr. til Aller oc Tabs dennem sammenveit i Tabs kircke.

De vaare 8 aar sammen uden nogen arfving, men da fødte hun hennem en sønn, som bleff 5 aar gammel, oc da døde hand aff smaakopperne. Der de haffde boet med hverandre 18 aar i Uhrstorp, da komme de

her til os i Wonsiel at boe med deris rictig beviß, oc lefvede hendis husbond med hende her 10½ aar, oc siden bortsoff hand i Herren ao. 74 d. 12. julij (lørdag) nu for 17½ [rettet til 24] aar siden /:ao. 98:/ Efter hendis mandz død behagede hun at drage til hendes føde egn oc var der en føje tijd. Siden kom hun i tale derud med den ærlige nu sal. mand Peder Erichsen Juler, oc begierede at følge med ham her ud til os igien, oc hand bevilgede hende dett, saa at hun har allstedz været hos ham til hans endelighed. Har nydet hielp oc lættelse hos de gottfolck etc. I hendis alderdom haffde hun oc hendis kaars, at udyden satte sig ned i hendis beene med aaben saar, men endeligen /408/ lægedis de til igien, dog hægtede paa hende en skarp verckgiørendis flod i lænden med usigelig vee /:inden heel skind:/ oc paaførde hende en læmmelse at hun nu i de sidste aar icke kunde vinde til kircken. Var ellers flitig i Gudz /:ordz:/ hørelse [overstreget:] (feilede mig aldrig med hendis offer etc).

Vide ao. 98 (søndag) 2. adventus [4. dec.] obitum ejus [hendes død]. [99.] Curriculum vitæ gmml. Johanne Nielsis.

Er fød ao. 1613 i Kobberup by i Fientz herret ved Skifve udi i h. Peder Bering aff Wiborg hans tijd. Hendis fader var Peder Laursen. Moderen Ann Pauls d. Bleff døbt i Kobberup kircke oc voxte siden fræm i Herrens fryct. Var hiemme indtil hun var 18 in 19 aar. da drog hun ofver til Sælland at tiene, oc kom i tieniste hos h. Christen i Fersløff, en skrøbelig mand, der icke i sognet haffde været udi 10 aar til vertskab ud aff hans huus, bleff endeligen begiert at være udi byen i naaboskabet med til bords i bryllupet oc døde ved bordet. Siden fick encken h. Hans aff Soer, der oc æffter et halff aar døde. Endeligen fick hun h. Iver, som i lige maader døde snart. Saa begaff encken sig fra kaldet med 2 børn aff den første mand /409/ oc i same præstegaard tiende denne sal. quinde 6 aar. Midlerdess døde hendis fader hiemme i Kobberup oc moderen skreff effter hende, at hun skulde komme hiem, saa kom hun, oc fick deris naabomandz sønn Nils Nilsen til ecte, oc de boode der sammen oc fødte hun hendis mand der 5 børn (deriblant vaare 2 tuillinger, et drengbarn lefvede icke uden 15 dage, oc et pigebarn som bleff 11 uger gammelt). Der de haffde boet i deris fødebiu Kobberup, indtil at de sidste fiender vaare uddragne aff landet, da begafve de sig derfra oc droge til Englisholm, hvor hun fødte den sidste daater, der nu tiener i Wittstæd sogn. De andre 3 ere hos oß. /:Maren er fød ao. 54 den 1. onsdag i faste [8. febr.], der om somren effter den store mørckelse var. Ann den ældere er 5 aar ældre, fød 1649:/ Oc der det icke vilde rett aff

stæd for dennem, da begafve de sig til Nør Biertt, oc æffterat de haffde været der næsten 2 aars tijd, da døde manden der, oc hviler hans been i Eltang kirckegaard. Siden drog hun for 8 aar herud til hendis børn om paaske, oc har været her hos ofß. [se fortsættelse nekr. nr. 158] /410/

[100.] Dncâ. 19 post trin. [18. okt.] prædickede dn. Nißen i begge disse kircker, oc jeg prædikede i min circulo i de vacante kirker Frørup, (der jeg begravede en gammel karl 70 aar, Lawe Jepsen, aff Hiendrup, nu død i Frørup Roij, Jeb Paulss. moderbroder) i Stepping døbte jeg 2 drengbørn oc copulerede 1 par brudfolck oc prædickede utrobique [begge steder].

Die mercurij post 19. trin. [21. okt.] prædickede jeg i Biertt oc comunicerede der h. Frid. oc hans hustru Sophi. Forlisde der Lysandri oc Callistæ historiam. Bleff funden igien ... /411/412/

Same 20. søndag trinit. [25. okt.] copulerede jeg Simon Jensen Juel oc Kiersten Niels d. ...

[101.] Die veneris post 21. trin., quæ erat omnium sanctorum d. 6. nov. Tauffte ich des Reuters Hans Asmussens u. Anna Lorens T. ehrstes Kind, ein Mägdchen namens Mett ... /:starb den 20. Nov. morgens frühe:/ ... /413/

[102.] D. 12. nov. (torsdag) blef jeg kaldet til Jesper Clausens siuge suend, gammel Peter Jensen, oc da æfftersom hand haffde været dncâ. 20 post trin [25. okt.] til Guds bord, vilde hand alleeniste sige mig hans sidste villie oc testamente i følgendis maade: Nemlig hans middel vaare i et par stude, som skulde koste 16 dl. De penge skulde Jesper gifve Peter Jensens daater Ell Peders d. oc det ofrige aff hans middel skulde Jesper Clausen tage til sig oc fly ham derfor en ærlig begravelse, men hans sal. konis brødre vilde hand intet vide til villie. Dette maate jeg fortegne æffter hans begiering oc vaar Jesper Clausen tilstæde oc sagde ja til alt dette for mig udi Jens Sørensens oc Claus Andersens paahør, som vaare tilstæde hos hans seng i loen /:reconvaluit [han kom sig igen]:/

Curriculum vitæ Petri Jensen Broorup /:ao. 93 d. 10. febr. pag. 489:/ Er fød ao. 1636 udi Hvoslev sogn oc by. Hans fader var Jens Nielsen. Moderen Ell And. d. Bleff døbt av sognepræsten h. Christen /414/ Gick i hans opvext ½ aar, lidet, i skolen oc ellers var hos hans fattige dog ærlige forældre hiemme indtil de hannem tiligen ved døden fraginge. Begaff sig saa ud at tiene hos h. Niels i Willøff 2 aar, hos Erich Pedersen i Koudall – en eenistegaard – 3 aar, noch siden tiende hand i en

by, der heeder Ting 2 aar, oc derforuden hos en mand samestæds, Jens Lassen, 2 aar.

Ao. 73 kom hand i ecteskab i hans fødeby med Caren Pauls d. (den hand mig nu næunde Birreth Paul Niensens d.) oc var hand 2 aar hos hende, oc de hafde en eeniste pige sammen, som lefver oc heeder Ell Peders d. Men det aar æffter Duns leier, ao. 75, da drog hand fra hans hustru oc barn herud oc kom at tiene hos den dannemand Jesper Clausen oc et halff aar hos Laurs Persen. Hand bleff aff mig betient med altars sacrament oc forhidgaendis hiemmelig afløsning, 2 aar førend hans sognepræst heederlig oc vellærde mand /:h. Thom. Jensen:/ sendte hans hustru ud til mig med hans schrifftezedul, derudi den heederlig mand paa latin formelder, at hand for meer /415/ end 3 aar var draget fra hans hustru uden bevijß, oc setter derhos, at hand icke kunne ligere giette, end aarsagen til hans bortgang oc usømmelige ecteskabsløsslæelse haver været hans hustrues dounhed, seenhed oc følgendis tilslagen armoed. Gaff ham ellers et gott bevijß, baade aff ærlig-fattig herkomst saa oc aff hans velforholdelse fra barneraad, oc at som hand der var i hans salighedz middel betient saa kunde hand i fræmtiden ved værdig bere-delse vorde betient paa andre stæder, de dato ao. 78 den 26. majj.

Jeg undholte mig noget oc vilde føre ham paa de tancker, at hand enten skulde søge sin hustru igien eller kalde hende til sig, men som hand var et særsindigt menniske, saa kunde ieg ingenstæds komme med hannem. Saa gick da nogen tid hen, at hand icke var til Guds bord, indtil ao. 81, da bleff hand hastig siug oc bleff berettet paa sengen d. 9. aprilis (lørdag) oc siden kom hand snart op igien. Har siden gaet /416/ oc æselet hans tijd hen hos de gottfolck, dem hand tiente, gjorde saa meget som hand kunde oc gad, dog nu meest i de sidste 4 aar, da var det icke saa med ham som tilforne, derfor satte hand intet andet hans sandz æffter, end at hand vilde ligge hans been hos dem, allermeest meden hans hustru for nogle aar var bortdød, oc gjorde sin sidste villie, hvordan det skulde holdis med hans daater. Jeg gick en torsdags mod afften fra ham oc gaff hamm troens trøst til en sal. opløsning aff Guds ord, hvormed hand var tilfredz oc gaff sig Gud i vold. Men hand kom paa foode igien oc bleff i hans tieniste: dog disse sidste aar var hand ulyckelige, thi hand forsae det forleden sommer med en vogn, dend hand velte paa Seest Møllbierg oc der gick Peder Jespersens hyfftebeen aff leddet, oc mae bære hans lijfstijd tegn aff denne suens forseelse. Item forsae

hand i lige maader for kort tijd med Matths Hack hans vogns kiørend, at hans been bleff brudt. /:Vid. ao. 93, die ven. post 5. epiph. [10. febr.]:/ /417/ ...

Die veneris post 23. trin. d. 20. nov. trolofvede jeg Jørgen Sørensen oc Maren Jeps d. sal. Jens Hansens effterleverske. Prov. 31,10 ...

[103.] Dncâ. 24. post trin. [22. nov.] hab ich das seel. Mägdlein Mett Hans Tochter begraben. Es ist allhie gebohren d. 31. Octobr. am Sonnabend früh vor Tage, als an Aller Heiligen Abend, von frommen u. ehrliebenden Eltern, dessen Vater ist der ehrsahme u. /418/ mannhaffte Hans Asmussen, Reuter bey diesem hochlöblichen königl. bassischen Leib Regimente, under des wolgebohrnen H. Majors Zülawen Compagnie: Die Mutter ist die ehrbahre u. tugendsahme Fraw Anne Lorentz Tochter.

Dasselbe Kind haben die Eltern am 6. Tage nach der Gebuhrt sofort am Freytag nach Allerheiligen [6. Nov.] zur Wiedergebuhrt mittels der h. Tauffe befördert, da es denn allhie im Hausse Gottes am be-niemten Tage ist getauffet worden. Es hat zwar die Mutter mit eüsserstem Fleisse das ihrige dazu gethan, das es am Leben u. Kräfte zunehmen möchte, u. lies sich anfangs gahr wol an, allein es hatte nicht Bestand, sondern ihm schlug nach gerade Schwachheit zu, so gahr das es endlich bald zum Ende des Lebens mit ihm kam u. verschied sanfft und seelig am vergangenem Freytag Morgen [20. Nov.], da es 20 Tage gelebt u. nur so viele Tage alt geworden. Text ex Evang: $\acute{\omicron}\nu\ \gamma\grave{\alpha}\rho\ \acute{\alpha}\pi\acute{\epsilon}\theta\alpha\nu\epsilon\nu\ \tau\acute{\omicron}\ \chi\omicron\rho\acute{\alpha}\sigma\iota\omicron\nu\ \acute{\alpha}\lambda\lambda\grave{\alpha}\ \chi\alpha\theta\epsilon\acute{\upsilon}\delta\epsilon\iota$ [Math. 9 v. 24: Thi pigen er ikke død, hun sover blot]

/419/ ... d. 10de decembr. (torsdag) æffter 2 advent døbte jeg hiem i huset for svagheds skyld Laurs Nielsens oc Mett /420/ Søren d. deris sønn Peder. Er fød om natten mellom tisdag oc onsdag ...

Dncâ. 3. adventûs [13. dec.] prædickede jeg i Frørup oc i Stepping døbte jeg 1 pigebarn med naun Maria-Cathrina ...

Die veneris post 3. adventûs 18. decembr. blefve Reimer Arends oc Caren Christians d. deris tuilling sønn oc daater i morgenmaalet fødde, hun haffde endnu ventet hendis tijd til Kyndelmiss. De blefve strax klokken 10 hiemdøbte ... næunde Peder oc Magdalene ... /421/ ...

Dncâ. 4. adventûs [20. dec.] stood Elsa Jacobs d. obenbaar skriffte for det barn, det hun ao. 1690 haffde slegfredfød, oc lod her aff mig christne med Anne naun, oc lagde en ryter, Jens Christens. aff dette

folck nu i Angel liggendis ud til barnefader. Item at hun haffde næsten 2 aar været fra Gudz boord.

Det hun nu gaer svangred med vilde jeg intet befatte mig med, oc mae hun derfor stae et andet stæd schriffte for ...

[104-05.] [Overstreget:] (Paa Jule afften den 24. decembr. (torsdag)) /:prorogabant propter gemellum masculum infirmum, qui et dein decessit [de udsatte [begravelsen] på grund af det svage drenge tvillingebarn, som også derefter døde:]/

Fer. 3. Nativ. [27. dec.] begrafvede jeg Reimar Arends oc Caren Christians d. deris [sidste rettet til:] begge fødte tuillinge Peder Reimarsen, Magdalene Reimars d. Vare føde i freedags morgenstunden d. 18. decembris oc bekomme strax med [sin tuillingbroder, rettet til:] hinanden nødens hiemmedaab. Vare meget spæde, klein oc zart oc kunde icke ompspænde moderl. bryst eller nyde synderlig føde, hvorfor ocsaa deris død er paafulte, at Gud opløsste hende /:Magdalene den svagere:/ i man-/422/dags afften der hendis alder var blefvet alleeniste 4 dage. Hannem Peder Reimarsen opløsste Gud paa liden juleafften, var i onßdags afften, d. 23. decembris, der hand haffde lefvet 6 dage. Text Ebr. 2,14 ... [et blad mangler, indeholdende overgangen til 1692]

1692.

[Supplement fra dåbsregisteret p. 192 b.]:

(In festo 3 regum. Fødde, søndagen æffter nyttaarsdagen [3. jan.] vesperâ horâ 9 (kl. 9 aften), men d. 6. jan. om morgenen for prædicken døbte jeg i Jens Postis huus Ann Margarete Sørensen d. aff Odensee hendis slegfred sønn med naun Niels Jensen, oc bekiente hun til barnets fader Johann Nielsen Karbiu, en karl paa reisen med hende til Norrige [overstreget: enckemand ...])

/425/ ... Die 9. febr. (tirsdag) post quinquagesimam copulerede jeg Jørgen Sørensen oc Maren Jebs d. Sermo copulationis [brullupstale] Syr. 4,10 ...

Die 8. febr. (mandag) døbte jeg hiem i Hyldhuset Elsa Jacobs d. hendis 2det slegfred barn, det hun har udlagd til barnets fader Jørgen Kallesen, barnføde i Buhrkarl sogn i Bow biu, en skreder, som for anden leirmaal icke kunde være hiemme oc har taget ryttertieniste under obrist

lieutenant Zeplin i Aastrup. Hand besoff hende, der hand læe i Hoptrup sogn (didhen hører hendis skrifftemaal). Barnet var en dreng oc bleff kaldet Jacob ... /426/

Den 9. febr. (tirsdag) post quinquag. copulirte ich nach des. H. Capitain Elbrechten Begehren einen Musquetirer Jørgen Iochumsen und Jfr. Marin Michæls T. in Wonsiel Kirchen ...

Efftter dem copulerede jeg Jørgen Sørensen Kaa oc Maren Iebs d. sal. Jens Hansens ... /427/ ...

Die mercurij post lætare [9. marts] døbt Paul Sørensens oc Mett Jespers d. deris barn, nom. Jesper.

Die saturni post lætare [12. marts] in vigilijs judica hiemdøbte jeg Nils Mogensens oc Caren Niss Tortzens d. i schowen deris daater Dorothe ... /428/ ...

Die jovis post judica, Gertrudi sacra d. 17. martij hiemdøbte jeg dni. Nijsseni oc Christinæ Nijssinn deris 2det barn nom. Walburg, var fød mellom den 15. oc 16. martij (tirsdag-onsdag) om natten 1 quarkeer æfftter 12 slett ...

In die viridium [24. marts] communicerede: Publica deprecatrix ex Othinia natu [stod en kvinde offentlig skrifte, var født i Odense] Ann Margareta Severini filia [Sørens d.] som udlagde en karl Johann Nielsen Karby ... vide 3. reg. supra [6. jan.] /429/ ... /430/

[106.] Fer. 3. paschatos [29. marts] bleff Maren Jens Murmands d. begravet. Var fød ao. 1670 om pintze i Tyrgood by oc sogn aff christelige forældre, faderen er den ærlige Jens Christensen Murmand, moderen er ærlige oc flitige quinde Maren Niels d. Hun bleff æfftter hendis syndige fødzel døbt i Tyrgood kircke aff sognepræsten h. Jacob Christiernesønn oc var det 4de barn der fød, aff hvilcke nu ickun 1 daater, som er det 2. barn i Tyrgood fød hos os leffver: foruden ere endnu 6 sødskinde her fødde, som endnu lefve.

Det sal. Guds barn bleff opfødt til fromhed om end ved trang skæbning, meden de saa mange børn vaare.

Der hun var noget voxen, kom hun ud ad tiene til Jess Rasmussens ½ aar, var for 3 aar paa skærtorsdag første gang til Gudz bord, tiende siden 1 aar til Jens Sørensens, hvor hun om sommeren i høsten kom til en vaadis skade med et hug aff leen i hendis venstre food, oc /431/ med stoor smerte oc forsømmelse lang tijd motte gae oc kunde intet fortiene. Hun begaff sig ofver denne tynde lycke i marcketieniste til at lære vefvend hos Mett Jespers d. siden i fior i foraaret er nu jambling. Men

Gud hafde andet i hans forsiun med hende. Hun bleff siug for 3 uger oc motte endelig slett gae til sengs, kunde intet fae i mafven, thi struben risede oc luckte sig til, hafver saa udi 17 dagis leye intet nydet oc neppeligen kunde en draab vædelse ned suelle. Hendis troo var da stetze til Gud oc bar hendis onde med taalmodighed: Som hun haffde været her i kircken til Guds bord med hendis forældre oc 2 sødskinder for 5 uger: Saa satte hun hendis troo til Gud oc lood giøre forbønn for sig her aff prædickestolen. Vi baade Gud for hende om helbred eller salighed, oc hand gaff hende den beste part, som var en naadig, four oc salig opløsning fra denne jammerdall paa langfredag middag klokken 12, der hendis alder var blefvet /432/ 22 aar 7 uger. 1. Thess. 4,14 ...

Dncâ. quasimodogen. [3. apr.] døbte jeg Rasmus Nissen oc Kiersten Rasmussis deris barn nom: Synnieth 2 ...

Die martis post 2 quasimodog. [5. april] hiemdøbte jeg Jess Rasmussens oc Maren Matthis d. deris daater nom. Ann Maria. Var fød i gaard efftermiddag ... /433/434/ ...

[107.] Die jovis post jubilate [21. april] begrafvede jeg Kiersten Jens Murmandz d. Var fød i Tyrgood sogn oc by 1668, 14 dage for pintze, aff christelige fromme forældre. Faderen er Jens Christensen Murmand, moderen er Maren Niels d. Denne daater var dend 3die iblant 10 sødskinde fød, der i Tyrgood vaare 4 fødde, som nu alle ere døde, men de 6, hvilcke her ere fødde, de lefve endnu, saa som de yngste allesammen. Hun er døbt af sognepræsten h. Jacob Chri-/435/stiernesøn, hvis gode bevijs forældre medgifven, der de komme hid, /:For 22 aar siden:/ endnu hos mig findis. Oc var den sal. pige neppeligen 2½ aar, der hun kom med forældre hid til os. Oc bleff hun i fromhed oc Gudz fryct opdragen. Var første gang til Gudz bord paa skærtorsdag ao. 84, der hun var 16 aar, oc stood hun sig vel med de andre, der hun bleff ofverhørt med i hendis catechismo. Hun begaff sig ud ad tiene til sal. Peder Hiulers udi 2 gange 2½ aar, til Peder Hackis ½ aar, til Jess Rasmussens ½ aar, Jens Sørensen 1 aar, tiende oc mig selff 2 sommerer. Endeligen til Claus Andersens 1 aar. /:Var from, troe oc flitig:/ Hun bleff siug i gaard for 14 dage, var onsdagen den 6. aprilis, der hun haffde været i kircken oc hørt, at vi skulle aff Christi opstandelses krafft æffter døden med vor hud igien omgiordes oc at vi skulle see Gud med vore øjen. Det bleff tijd effter anden verre med hende, oc hun læe saa hen i et gott haab, indtil i løfverdags, da hægtede det haardere ad med hende, at hun icke /436/ stort kunde eller gad talet. Jeg fick bud paa efftermidda-

gen at komme til hende at betiene hende udi hendis salighedz troo, rett som en vogn kom i min gaard fra det andet sogn, at jeg oc der skulle betiene en siug. Der jeg da paa veien først berettede hende, oc som jeg fant good forstand oc troen hos hende, betiente jeg hende uden vitløff-tighed i en snarhed, medens andacten var der, med affløsningen oc Herrens sacramente udi gottfolckis ofverværelse. Hvoreffter hun end da lae hen oc fick hendis tale igien oc var scharp i hørelsen, indtil i mandags afften, der hun atter befalt med stoor svagthed oc stillede siden indtil mod dagningen i tisdags morgen [19. apr.] i dageskær, da opløse Gud hende, der hendis alder var blefven 24 aar 2: 12 dage. Joh. 16 v. 22 ... /437/438/439/440/ ...

[108.] (Fredag) d. 3. junij klokken 5 bleff Matths Jessens hustru forløst med hendis 7de dødfødde barn. Same barn begrafvede jeg.

Dncâ. 2. post trin. [5. juni]

Denne salige sønn, sine forældris 7de ectelige fruct, er fød død til denne verdens lius i freedags morgen klokken 5 paa Erasmus dag den 3. junij aff christelige oc fromme flitige oc /441/ nærsomme forældre. Faderen er den ærlige, velact oc forstandige mand Matths Jessen, moderen den saa tijt aff dette stæd med bedrøfvelse næffnede ærlig, dydig oc gudfryctige Kiersten Anders d., der offver dette hendis smertelige fødsels arbeid med lijfsfare har tagen sig det saa nær, at sindets tancker moxen icke kunde finde sig med sig selff. Gud styrck oc trøst hende oc bøj begge deris hierter til taamoodighed, at de mae som hidtil alletijd skeet er, skicke sig i Guds vilie oc lade Gud gjøre med dem som ham behager, de ville holde ud med stillhed oc icke tale til Herren, hvi hand gjør saa mod dem? Thi hvo kand udgrunde hans veie, eller komme i hans raad? eller sige ham noget? Vi grandske tijt effter aarsager i de forborgne lønlige ting, oc det er os for højt. Derfor mae de christlige, saa hart slagne forældre følge Job, der hans børn oc hans fæ vaare bortfalden for ham, da sagde han: H. gaff, H. tog, Herrens naun være /442/ benedidet. Thi uden Gudz videnskab oc tilladelse falder icke et haar af voris hofvet. Saligt er det menniske, siger Job (Cap. 5,17) som Gud straffer, derfor foract icke den Allmæctigis straff. Thi hand gjør saar oc forbinder, hand giennemslaer oc hans haand læger. Hand skal frelse dig aff 6 bedrøfvelser oc i den 7. skal intet ont røre dig.

Ô I 7 salige siæle, en liden skare aff forældre forhen sendt til himmels, nu taler den svage moder hiemme liggendis oc faderen med sorg til stæde værendis Eder de Baruchs ord æffter: Jeg lood Eder æffter hinan-

den 7 børn i 7 aar drage bort med sorg oc graad, men Gud skal gifve mig Eder igien med glæde oc fryd evindelige. Ovatio ... Text Baruch 4,23.

Die mercurij post 2. trin. [8. juni] berettede jeg i dødsens amact bestæd æffter sit døde fød barn Kiersten Matths Jessens i hendis forældris huuß. /443/

Die jovis post 2. trin. d. 9. junij copulerede jeg Matths Jensen oc Maren Ped. Gregersens d. aff Dallby. Gen. 24,58 ... /444/

[109.] Den 15. junij (onsdag) æffter 3. trinit. begrafvede jeg tit. Kiersten And. d. Matz Jessens, var fød 1662 paa Walborg afften, døbt paa bedesøndagen d. 4 majj. Hendis fader er den saare bekymrede, ærlige velact oc velfornæme Anders Pawelsen, der har været kirckeverge oc sandemand udi 27 aar oc sognefoget udi 17 aar. Moderen er den tit. Maren Hans d. aff Waarmarck, oc hafve disse forældre denne deris ecteskabs første fruct 7 aar æffter deris bryllup i en slett oc forarmet tijd æffter krigen fød oc strax forfræmmet til gienfødselen ved daaben til hendis christendoms indgang. Deræffter opdragen hende til Gudz fryct oc et dydigt leffnet. De holte hende til skole, som hun oc var næm at lære allehonde bøger oc skriffet at læse, dermed hun sig alletijd i hendis salighed viste at opbygge, endoc i hendis sidste siugeleije.

Hun bleff oc tiligen tilholden til husets gierning inden dørre oc i marcken æffter fornødenhed. Giørde i hendis fræmvext meere arbeid oc gaun end en anden leijet quind kunde giøre, det vi hafve seet oc vijde. Oc hun var al-/445/letijd for de andre smære sødskinde som en moder. /:Var i Colding ½ aar til Marg. Lüders oc gick i siuskolen:/. Der hun var 14 aar ao. 76, da var hun første gang til Guds bord, oc stood sig aabenbar i meenigheden meget vel i hendis catechismi ofverhørelse, den 4. søndag trinitatis, om disse tijder for 16 aar siden. Fra den stund har hun med de fornæmste i sognet betient mange børns christendom med vidnisbyrd ved daaben oc været fadderske. Siden der hun haffde berømmelig hendis pigerstand lefvet oc naaet hendis alders 22. aar, er hun med Guds oc gode venners indraad kommen i et ærligt ecteskab med den ærlig, act oc beskeeden unge karl Matths Jessen ao. 84 d. 18. novemb. oc stood deris bryllup her i biuen i en heederlig oc fornæme forsamling. Men som dette ecteskab siuntis paa alle sider saa fornøjelig, i dette hun var en good oc huusraadig ung oc fuldkommen forstandig quind, der haffde mood oc villie at hielpe næringen fræm, oc var hos hendis k. forældre saa gott som ved dørren, at de kunde dagligen see oc forfare hendis velstand, saa dog er ingen ting saa lycksalig, at der er jo et men

hos. Kaarset sneeg sig strax ind til /446/ det unge folck. Thi det følgen-
dis aar bleff hendis første sønn død fød til verden, oc saa fræmdeelis –
siden fem sønner oc 1 daater, at hun udi 8 aar hafver fød 7 døde børn.
Hvad enden onde munde hafve med diefvelens mact lofvet dem, at de
aldrig skulde see lefvende fruct aff hver andre paa det stæd (som dend
skændzquind i Tobix boog ofverskiendte den fromme Sara, Raguels d.
oc sagde: gid vi see aldrig en sønn 1 daater aff dig paa jorden!) det vi dog
icke ville formoode i troen, at der kand gifvis saadan mact ofver de
uskyldige lefvende siæle i moders lijff, hvilcke aff gudfryctige hustruer i
lifvet bæris, oc Gud i daglige bønner befalis oc opoffris, der oc komme i
fuldkommen skabning til verden, oc ere i forældris troo oc pact med
Gud, Vor Herre, ved hans forjættelsis ord indlæmmet, udaff Christi
undfangelsis oc fødels krafft, der troen sig tilholder oc paa forlader.
Eller oc, om Gud alleene paa dend maade hafver behaget deris troe til en
prøfve at hiemsøge dem med sligt siufold kaarß: See da hafver den sal.
hustro still oc from skicket sig herudi, intet knurret mod Gud, men
/447/ optaget alt æffter Guds villie, heldst fordi hand gaff hende hver
gang hendis førlighed oc styrcke igien, oc hendis mood icke falt hen.
Men hun bleff stadig i hendis Gudz kald oc strebede med næringen,
som er ærlig vindskibelig hustro egner oc anstoer.

Hun begick sig vel med alle mændsker oc naaboersker. oc fandtis en
good forstand hos hende i ald forfald at betiene dem der behøfvede
hendis raad oc tieniste. Hun ey brugte sig vild deri at selff drage til
øfrigheden, naar dem skeede for hart med en oc anden irrig paaleg, oc
bracte deris nød saa vijseligen fræm, at hun fick moderation. I hvor hun
siuntis deri lykkelig, at hun hendis brød haffde ved mandens flitige aufl,
oc var saa nær hendis forældris huus, saa dog var hendis brød hende
med mange korsens stinge giennempricket: Motte tijd æffter anden med
vodde øjen see at deris fæ oc beester styrte hen for dem, aff uformoode-
lig ofverfaldendis ond hændelse: Oc sad hun icke i rosens lund med
hendis misundte brød, det i andris øjen siuntis sødt smagendis, men det
gaff hendis mund en maalurtis smag. /448/ Jeg meener hun haffde
hendis modgang oc viste den selff alleene bæst at holde ved sig selff.
Naar et uskyldigt barn kommer til et fræmmet stæd, da meenis at
lycken møder strax i dørren, men det som forrestack til nød oc sorrig,
det kand icke ofversees. Har hun til nogens fortrydelse leffvet der de 8
aar, nu ere de med haarhed aff hende ofverstanden. Hun motte vel med
good skell sige oc siunge:

Jeg hafver her faa gode dag
 Mit daglig brød er møj oc klag
 Naar min Gud vil saa vil jeg med
 Far hen i fred
 Mig skader icke dødsens stæd.

Hvad sig endeligen hendis dødsens aarsag vedkommer, da beridde hun sig til hendis 7de barnefødsel med Hs. h. legoms oc blodz niudelse her i meenigheden paa h. treefoldigheds søndag [22. maj] i en good andact, Oc som højfornæme fremmede venner med mig derudi haffde de tancker, æfftersom hendis fødsels stæd i gaarden icke nogen held haffde gifven for hende til at føde et lefvendis barn, da raade mand hende, oc jeg det same paaminte i skrifftestoolen /449/ at hun skulde lade sig befalde denne gang hendis forældris huus, som saa nær var, udvelge at føde udi, om Gud der vilde gifve meere naade endsom hiemme (icke at vi vilde tillegge med Bileam et stæd meere lycke til et altar at bygge, end et andet stæd, men bar at skicke sig i tijden oc leiligheden), dertil suarede hun: Jeg vilde vel, vilde icke aff mænnisker talis ilde derpaa, oc ville de icke fortycke det, at jeg gick aff mit huus. Jeg suarede: Det hafver ingen betænckning. Thi I gjør det i lydighed æffter Gudz børns raad. Tilmed saa er det Eders forældris huus oc icke et fræmmet huus. Saa lood hun sig det behage. Men som det nu er gangen, da klagede hun sig, at alting var rictig med hende, indtil paa Wallbørg natt, da skeede en forandring hos hende med fosteret, det hun kunde fornemme, oc sagde det for hendis venner fra sig. Bleff da endeligen der, som hiemme forhen, dog med større haardhed end som førre forløst d. 3. jun. i freedags morgen klokken 5 oc fødte hendis 7de et dreng barn, som alle de andre død til verden. /450/, hvilket bleff her i søndags begravven.

Effter den megen fødsels udmartering i hendis legom kom hende en liden phantasi paa deri klagede hun sig at hun icke haffde lydet mig, ey giort som ieg haffde befalet hende, saa at der jeg kom oc vilde hende udi gode hustruennis nærværelse tage aff de tancker, da bleff hun redd for mig oc vilde fly aff veijen, saa læmpede jeg mig æffter hende oc stall mig bort fra hende. Derpaa kom hun i en liden søffn oc da forgick den uroo.

Hun var fra freedags efftermiddagen indtil mandagen idel kiøn, forstandig oc skickelig oc fick længsel æffter de himmliske ting, vilde intet om verdens sager høre eller vijde, men begierte at vorde atter i Christi Jesu h. nadvere deelactig, i hvor mand hende erindrede, at hun for 14 dage jo haffde i kircken været til Guds boord: Men hun lood aff mig

begjære at vorde i hendis salighed betient. Det ieg oc gierne æffterkom. Jeg fant hende i en good og h. beredelse, still oc andæctig. Hun haffde hendis bønnebog hos sig paa sengen liggendis opslagen oc haffde for min ankomst læsst derudi. Giorde hendis /451/ skrifftemaal saa fuldkommen good, at der intet var hos hende andet end Guds kundskab oc Jesu Christi kierlighed. Bekom hendis affløsning oc frelserens h. legom oc blood til en forsickring paa det evige lijf. Siden om torsdagen, da aff den stoore indvortis heede som fantis hos hende udbrød hun med freudighed, læsste oc sang højt oc actede icke paa, hvad hende bleff erindret, men for sig hen bleff hun i hendis betænckning oc ærede hendis Gud oc Herre: Her skeede same dag bønn aff prædikestoolen for oc effter prædicken for hende til Gud om en naadig opløsning, som Gud oc hørde.

Paa freedags morgen kom æffter faderens begiering den velbaarne frue etatsraadinde oc amtmandinde fra Coldinghuus, saa oc fru borgemesterinde Marg. Catharina Petersinnde til hende, oc som de paa tytsk talte med hende, suarede hun dem i det same maal, som jeg aldrig viste at hun nogensinde haffde actet det tytske maal, førrend jeg det da hørte, oc talte hun intet uden hvad som skickeligt var. Svarede den velbaarne frue paa hendis spørsmål: Om hun vilde være med Gud tilfredz, dersom hand hende vilde i denne /452/ tilstand fra verden bortkalde: Hvorfor icke, sagde hun, jeg har i 8 aar nock saa meget ont i denne maade ustanden, at jeg icke tør længis affter meere ont. Jeg vil gierne begjære at vorde opløst. De ord sagde den velbaarne frue mig, at hun i en fuld meening fick aff hende med good forstand. Hvorpaa hun lae saa stille hen. Effter den offtbemelte velbaarne frues raad, at mand til at stille hendis hofvets heede, skulde lade hende under tungen vorde ladet, beteede hun sig dertil villig oc recte tungen selff ud. Bleff saa paa efftermiddagen aff m. Gert Thorbrygge hende brynaaren øbnet, oc hun kom noget i stillhed.

I løfverdags bleff et pulver oc vand derhos til (hjerter)styrckelse her opsendt, hvilcket hun om afftenen klokken 9 skulde indtage. Min hustru gaff hende 2 skeefulde aff vandet, men pulveret kunde hun icke biude hende, thi hun icke formaede at suelge det. Hvor æffter inden klokken var ungefehr halff 10 opløssde Gud hende, oc sielen foer til himmels oc fant sig hos hen-/453/dis 7 smae forhen sendte lifsplanter. Hendis alder er blefven 30 aar oc 11 dage.

Erindring

At hun det sal. Guds barn aff hendis stoore udmattede skrøbelighed i nogen maade talte ofver sig, har ingen at græmme sig, ey at forarge sig for. Hendis stoore møje oc fødzelsarbeid har udpresset de ord. Men den troendis siel var rictig nock i sin forstand med frelseren Jesu Christo oc har forud i velmact sucket oc bedet:

Herr kand det skee, da ved din haand
 Gif en fornufftig ende,
 At jeg min siæl med good forstand
 Befaler dig i hænde
 Oc sødelig i troen mae
 Paa sengen her min affskeed fae
 Fra verden bort at komme.
 Men om du mig i marcken vild
 Ved rooff paa fræmmed græntze
 I haffs nød eller vaadis ild
 Oc vel ved pestilentze
 Med dit raad tage fra uroe
 Da dømm mig Herre æffter min troe
 Den jeg i velmact viser.
 Oc om jeg aff min svaghed mig
 Forfar med ord oc teeder /454/
 Gick eller laae blott, oc om dig
 Ubillig ord udstæder,
 Da lad mig icke det undgiel,
 Thi mod min vilie er det held
 Oc ey mig kand besinde.

Ovatio etc. ... 1. Tim. 2,15 ...

[110.] Dncâ. 5. post trin. [26. juni]

Begravede jeg sal. Claus Iversen. Var fød paa Alsøe i Nutmarck sogn oc biu ao. 1637 ved disse aastijder, om mitsommeren aff christelige forældre, patre Iver Pedersen, matre Kiersten Iffvers, hvilcke hannem strax effter sin syndige fødzel forfræmmed til igienfødselsens vandbad i daaben, at hand fick formiddelst troen deel oc lodd i frelserens Jesu Christi saliggjørelse oc siden ved opvexten forstand paa sin børnelærdom. Var allestedz hiemme hos sine forældre oc giorde gaun til felletz fræmtarff saa lenge at æffter pollackernis tijd hans forældre droge her hid til Wonsbeck sogn /455/ oc boode i Ørbiu 4 aar. Men som de ao. 64 finge tancker at drage tilbage til deris hiem paa Alsøe igien, da oplode

de gaarden for denne deris sønn, der hand var 27 aar gmml. Hand sad 2 aar ved gaarden oc gjorde, hvad hand kunde, men der det bleff hannem for tungt, da oplod hand same for Hans Nissen oc hans sønn Jørgen Hansen, oc begaff sig ud til fræmmet folck at tiene for sit brød. Kom sae i tieniste hos en encke, den dydige quinde Lisbeth Sørensen i Bæck oc bleff hos hende 4 aar. Siden hos en anden encke Mett Jessis i Ørby, noch hos Jørgen Moosmann i Hawe, hos den heederlige nu sal. mand h. Peder Nissen i Aller, item hos sal. Hans Christensen i Bockshawe, oc hos Dinis Davidsen, endelig holte hand sig 1 vinter op hos hans kiere broder, den ærlige dannemand Christen Iversen i Mengsgaard, oc same vinter lood hand sig med vel be-/456/tæncktt huu oc venners indraad troloffve til da ærlige pige Mett Hans d. aff Baagøe, oc stood deris troloffvelse i Fielstrup kirke paa kyndelmiss dag ao. 78, der hand haffde udi de forneffnde enkers oc gode mændz tienister tilbract 12 samfulde aar.

Deris brudvielse stood lige paa denne søndag i Fielstrup kircke for 14 aar siden [30. juni 1678]. Hand boode siden 1 aar hos hans unge hustruis forældre i Anslett, men deræffter drog hand her hid til byen ao. 79, 14 dage for pintze oc var hos Mickel Tøgersen 4 aar, hos Peder Hack ocsaa 4 aar, endelig kiøbte hand sit eget huus, hvori hand /:boode 5 aar oc:/ lagde sine been. Haffde ickun tynd lycke, bleff bestaalen oc miste foruden 3 beester, som sterte hen for ham, det hand dog bar med taalmodighed. Leffvede vel med sin k. hustru, aulede med hende 4 sønner, hvilke alle her ere fødte, oc den mindste /:Lawe Clausen;/ bleff her i meenigheden jorden næste søn-/457/dag æffter paaske for 2 aar siden [27. apr. 1690] oc bleff ickun 1 aar oc 10 uger gammel.

Hans siugdum fick hand i tijsdags aften for 14 dage, at hand motte begifve sig til sengs. Her skeede forbønn i meenigheden aff prædickestolen 2 søndage for hannem. Hans bedrøfvede hustru lood mig kalde til ham i onsdags for 8 dage i forhaabning, at hand skulde i min nærværelse hafve opmuntret sig oc kommet aff den tyngde oc stillhed som ham var kommet paa: Men jeg fant hannem icke saa, at hand kunde betienis med Christi altars boord, erbød mig dog gierne at komme saa snart som hand vilde begiere mig til sig. Men hand var saa betagen som med dødsens søffnactige tungthed, at hand hverken kunde eller gad talet, ey opseet, nød udi 12 dage ingen madz smule, men en liden draabe vijn til vederquegelse, gad intet nydet. Bartsckæren bleff 2 gange kaldet til ham /458/ at see hannem til halsen, men der var ingen fare paa det stæd: der

hand var borte, spurde hand hustruen ad (saadann besværligt, som hand kunde med ordene det udføre) hvad sagde hand om mig. Hun svarede, I kunde nock fae bedre for mundens oc halsens skyld. Da tegnede hand med hans haand omkring hans hofved oc omkring brystet oc mafven nogle gange, som hand vilde sige, her er min vee, oc her sidder mig døden. Laa saa stille hen oc hafde sit haab til Gud med hændernis sammenleggelse oc suck oc fick i onsdags middag klokken 11 en sal. ende paa sit onde i verden, der hand haffde været ungkarl 41 aar, gifft 14 aar, boet her hos os 13 aar, saa hans gandske alder har været 55 aar. 1 Thess. 4,14 ... /459/460/ ...

[111.] D. 28. julij (torsdag) post 9. trin. berettede jeg min søster Margarete Jacob Pedersens, som haffde hastig ont aff opstødelse oc besvimelse. /:Døde om natten:/ ...

D. 2. aug. die martis post 10. trin.

Sal. Margaretæ Jacobs hendis leffnets løb.

At melde korteligen noget om denne salige hustruis ærlige herkomst christeligt-møjsommeligt leffnet oc saligt endeligt, da er hun /:Margarete Jacobs:/ iblant 4 sødskinder den anden fød i den fyrstlige stad Tynder ao. 1636 den 28 februarij, paa fastelauns søndagfften mellom klokken 5 oc 6 aff ærlige oc fromme forældre. Hendis fader var den ærlige, velacte oc kunstig-fornæme, nu salige mand, Hans Ryde aff Lübeck, der har oc været her enhver vel bekiend oc døde hand her hos os ao. 74 for 18 aar siden. Hendis moder var den oc ærlige, dydige oc Gud fryctige Gunder Iess daater, barnefødt i Baurup i Warnis sogen i Sundewitz land, oc døde her salig ao. 72 for 20 aar siden. De hafve hende ladet fae hendis christendom i Tynder kircke aff prousten h. Bernhardo Mauritio den 6 martij paa søndagen invocavit i fasten oc siden hafve de hende til Guds fryct oc adstadigt arbeid sømmeligen opdragen. Hun bleff holden til skolen, at hun kunde baade læse oc skrifve færdig, hvad hende forrekom.

/462/ Var oc fra barne rood vel lærdt i kniplearbeid, hvormed hun sig meest ald hendis tijd tarfveligen opholte. Der hun nu haffde faaet hos hendis forældre hendis mandbaare alder, 21 aar, bleff hun troolofvet til den ærlige oc vijt forsøgte karl, nu salig Hans Bæck, oc stood deris bryllup i Tynder ao. 1657 d. 11. januarij paa den første søndag æfter h. 3 kongers dag. Gud gaff dem 2 børn sammen, aff hvilke det eene bleff 26 uger gammel oc døde, det andet efftersom moderen falt i en sprinckelheber bleff naunlæsst fød. Der holländerne ao. 59 komme Danmarck

til hielp med en skibsflode i Sunden mod de suenske, var hendis mand med paa den hollændiske kriegsflode oc døde aff siugdum oc ligger begrafven paa Holmens kirckegaarden /i Kiøbenhavn:/ Derofver bleff hun satt i en tilig bedrøfvelige enckesæde oc vaare de ickun 30 uger i vinters tijd sammen udaff deris halff tredie aars varendis ecte-/463/skab. Hun sad i ald stillhed hen fiendetijden giennem paa 6 aars tijd, indtil at hende til et andet ecteskab christeligen begierte den ærlige, act oc beskeeden karl Iacob Pedersen, schredersuend, nu bedrøfvede enckemand. Oc stood deris bryllup i Tynder ao. 1665 den 16. julij, var den 8. søndag æffter trinitatis, nu for 27 aar, oc veiede dem i kirken sammen den højærværdige proust, doctor Stephan Kenckel, nu salig hensoffvet i Herren. Gud hafver dennem, medens de leffvede 11 aar i Tynder sammen gifven 2 døttre oc 3 sønner, aff hvilcke 1 daater oc 1 sønn ere døde. Den eldste daater oc de 2 sønner lefve. Der de formiddelst skat-ternis haardhed oc næringens forsueckelse icke kunde det længer udholde i Tynder, toge de sig i Herren for at flytte her til biun, de solte deris huus hisset oc bygte sig her et nytt huus ao. 76 for 16 aar. Oc hun fødte hendis mand her 1 daater, Ingeborg kaldet, der snart døde, oc een sønn /464/ den yngste, som endnu lefver. Gud vær deris allis trøst oc raad oc forfræm dem i verden, at de mae stræbe æffter dyd oc ære oc følge deris sal. moders dulighed oc arbeidsommelighed, saa at de aldrig gae aff deris faders oc venners gode raad, saa vorder deris lycke icke forkast.

Hendis christendom anlangendis, da har hun elsket Gud oc hans ord oc hiemme paa søndagene øfvet sig i Guds ordz betractelse til troens opliusing med flitig læsning. Har holdet fred med alle mennsker, tient oc æret hendis næste i nød oc sorg oc forreagaet hendis børn med et huldt moderligt exempel i ald omhu, forsiun oc kierlighed. Forsømte icke gierne Gudz ordz prædicken oc holte sig til visse tijder om aaret til skrifftestoolen oc med trøstelig andact annammede hver gang sin affløsnig, oc nydte derpaa Herrens h. legom oc blood under de hellige forordnede oc velsignede tings middel. Hendis sidste tijd angaaende, da bleff hun i torsdags morgen med nogen hellig ting eller rosens riselse befalden oc befant sig vee oc smerte derved. Mand brugte tien-/465/lige middel dertil, men det vendte sig til den farlige moderens urolighed oc anden uraad, som derhos pleijer at følge, deraff da kræffterne svæckedis, oc i hvor hun fick nogen krafftig rawolie, melissenvijn oc andet meere, saa kunde det dog icke borthefve hendis onde. Derofver siuntis

raadeligst, at hun søgte bæst siælens lægedom med syndernis forladelse oc Christi h. legom oc blood. Derudi hun i same time i torsdags ved middagstijd bleff deelactig, oc laa hun stille hen i et gott taal, haffde fast meere omsorg for hendis gamle mand, den hun skulde æffterlade, i en eenlighed, end som hun sørgede for hendis børn. Thi hun trøstede sig, at de skulde nock bevise sig skickelige oc tage forstand til sig.

Hun nød hendis frelseris Jesu Christi trøstlige affløsning oc tilhørige sacramente aff hendis broders haand med en ugemeen andact, oc var æffter paamindelsen der skeede med Gud tilfredz, var oc bered, thi hun viste vel, det vilde nu være hendis sidste tijd i verden, i hvilcken hun icke viste aff mange goode, men aff alle trange oc /466/ haarde møjsommelige dage at sige. Hun forstod vel, at det menniske Gud har saa gott som myntet til en ringe skærff, det kand icke komme højre, om det end var det vjseste, snildeste oc snart det flitigste menniske, æffter som alting jo ligger paa tiden oc lycken, vill sige alting ligger i Guds frivillige haand, der gifver hvert menniske sin beskickedede føde.

Nu, hun har hendis ofverstanden oc er nu den første blant sødskinde, der følger hendis forældre i saligheden æffter, oc nu forfinder der hendis første mand med 2 spæde børn oc hendis 3 børn aff hendis sidste ecteskab, der ere forhengangne

Hendis jammer armood oc elend
 Er kommen til en salig end:
 Hun hafver draget Christi aag,
 Er nu død, men lefver dog.

Der det var nu kommet i torsdags til midnatt oc hendis begge søstere vaagede ofver hende, da talte hun fornumpstelig med dennem, oc førrend de det viste, da var hendis siæl i himmerige, frelst fra /467/ ald verdens lidelse oc smerte, der hendis alder var blefvet 56 aar oc 22 uger (ringer to dage [overstreget]). *Ovatio ... Textus, quem filius meus dn. pastor in Stendrup pro concione tractavit, sumptus est e Psal. 116,7* [Texten, som min søn, hr. sognepræsten i Stenderup, behandlede ved begravelsen var taget fra Salme 116,7] ... /468/

Dncâ. 12. post trin. [14. aug.] hiem i mit huuß copulerede jeg Jacob Hansen aff Suans marck oc Anna Thomas d., hvilcke aff h. prousten i Hadersleff vaare tilfundne at skulle copuleris, oc prousten mig det same mundelig bad i consistorio d. 4. oc 11. augusti /:de komme godvilligen til mig:/ ... /469/ ...

Die mercurij post 14. trin. [31. aug.] trolofvede jeg Niels Henrichsen aff Liden Wælling i Schærup sogn med Mari Jesper Clausens d. Psalm 32,8 ... /470/ ...

Dncâ. 17. post trin. [18. sept.] døbte jeg Anders Niels. Due oc Hanna Rebecca Jacobs d. deris første daater, nom. Gunder-Margret. Var fød d. 14. sept. (onsdag) i dagningen ... /471/472/

[2. okt.] Eodem ipso die circa vesperam multam fere sub media nocte [den samme dag ret sent på aftenen, snarest henad midnatstid] fødte faarehyrdkonen Kiersten Pers d. hendis daater /:oc Niels Nielsens:/ Bleff døbt onsdagen post 19. trin. d. 5. octob. ... bleff neunet Mett-Catharin.

[112.] D. 5. octobris (onsdag) døde Morten Nielsen,

bleff søndagen 20. trin [9. okt.] begrafven oc disse personalier ofver grafven oplæsst.

Hand var fød ao. 1621 i Wester Horsens biu i Julstrup sogn i Wend-syssel, hans fader var Niels Mortensen, en søfarendis mand, moderen var Ann Nielsis, oc var det sal. menneske aff 7 sødskinde den yngste. Bleff døbt i Julstrup kircke, oc som faderen tilig forgick til søes, da var denne hos hans ældre søster oc siden hos hans moder, indtil hand kunde komme ud at tiene for sit brød. Saa tiente hand en encke mand oc fick siden hans forredzel Anna til en hustru, med hvilcken hand aflede 1 daater Maren, som boer i Stepping, oc døde moderen, der de haffde været 14 aar sammen. Siden bleff hand anden gang gifft, oc fick en encke Kiersten, haffde hende 4 aar, oc da døde hun uden børn. Der hand med hans første ecteskabs daater var blefven eene, drog hand med hende her ud at søge tieniste. Men som hand fant hans nu gamle hustru for sig til sal. Jürgen Smeds, da blefve de eens om deris ecteskab, oc hand haffde good bevijs under h. Claus Christensens Worre hans haand aff Julstrup præstegaard, hvorudofver de blefve her i meenigheden 14 dage for paaske trolofvet oc paa Christi himmelfærdz dag sammenveiet. Lefvet sammen som fattigt folk kand, oc icke som de vil. Søgt deris underholdning uden sogns til visse tijder, boode oc i Tabs sogn 5 aar. Hand har hafft anstød udi 12 aar aff gict oc løbendis verck i hans hofvet, oc lae nu sidst hans siugeleie udi 11 uger aff nogen gifft, som hand fick i en tørregraff, der hand vodde oc ville skiære sig siufver. Bleff berettet i tisdags for 7 uger, oc hand lae i tollmodighed stille hen. Her skeede forbøn for hannem atskillige søndager æfter raden. Gud har endeligen

bønhørt os oc ham oc opløsst ham i onsdags morgen, der hans alder var blefvet 71 aar. Ps. 90,10 ... /474/

[113.] Die veneris post 19. trinit. [7. okt.]

begravdede jeg sal. Kiersten Hans d. Huggers. Var fød her i meenigheden ao. 1634 d. 25. martij, frudagen i faste, aff christl. fromme forældre. Faderen var den velacte oc vel fornæme talendis mand Hans Hugger. Moderen den ær- oc dydefulde oc Gud fr. Maren Hans d. Hun var blant 4 sødskinde den anden oc bleff døbt aff h. Matths Antonissen oc siden i Herrens kundskab oc sande fryct opdragen. Var allestedz hiemme, imedens Gud gaff freden i landet. Hun miste hendis gode moder tiligen oc fick aff Gudz naade en from oc dydig stibmoder igien [Navnet ikke anført] der vilde gierne sette hofvet paa hende til hendis fræmtarff oc gaun, oc anvise hende til en good optuctelse, haffde hun sal. menniske hafft den natur oc vittighed at kunde hafve fult gode raad, som de icke hafve feilet i hendis dydefuld søster Caren sal. Hans Gregersens i Høxgaard. Der forældre hende ved døden fraginge i fiendetijden oc alt bleff øde, saavel i den gaard som i de andre i byen, da hialp hun sig igiennem med en ring deel, der bleff aff fienderne leffnet, i Colding, indtil der bleff fred. Da begaff hun sig ud paa Hadersleff næss at tiene, oc kom til /475/ den velacte dannemand Knud Jensen i Sood, W. oc bleff dismidler troolofvet med den velfornæme karl Antonius Jensen Straarup, lige paa frudag i faste, var en mandag ao. 1661, oc de blefve det andet aar deræffter, paa oensdagen æffter den 2. søndag i faste [18. marts 1663] sammenveijet. Oc som det var tungt med næringen, da begaff hun sig igien ad tiene æffter hendis sammenveielse i hendis forrige tieniste i Sood, indtil mod den tijd hun skulde føde hendis fruct. Der hun da for mittsommer ao. 64 fødte her i meenigheden hendis første sønn Jens Straarup, der snart siden døde 5 uger oc 2 dage gmml.

3 aar deræffter fødte hun sin mand en daater kaldet Maren, døde ocsaa der hun var blefven 12 uger oc 3 dage gmml. Oc hun lefvede med hendis saa hendis tijd æffter den leilighed hen, som de kunde, sade ved gaarden oc øfrigheden bar ofver med dennem, indtil nogle aar for hendis mandz død, de aff gaarden finge det afftegtshuus bygt oc nogen jord sig tillagd. Siden døde manden hende fra ao. 79, 20 dage for mitsommer. Hun holte sig fra den tijd aff hendis afftægt oc haffde foruden daglig støtte oc hielp aff hendis gode søster, sal. mand oc børn i Høxg. De pløjede, biergede, høstede oc indførde hende hvis grøden kunde

være aff same hendis tillagde jord /476/ oc de hialpe hende saare vel fræm, at hun kunde nocksom hafve slitt hendis tijd oc tort icke hafve klaget sig: Men det var hende oc hendis natur icke andet gifvet. Hun var allestæds mißtrøstig oc var skrøbelig, kunde icke meget gott taale. Hun søgte dog alletijd Gudz huß oc kom til Gudz bord til visse tijder, 3 gang om aaret. Var sidst til Guds bord paa h. 3foldigheds søndag for 19 uger siden.

Oc som hun var forleden s. Mickels dag hengangen til hendis goode søster i Høxgaard oc kom paa løfverdagen noget silde hiem igien, fortrød hun, at hun icke var kommen saa tilig, at hun kunde hafve gaet i løfverdags middag til schrifftemaals, dog dersom hun haffde ladet det bestille hos mig, da haffde jeg gierne om morgenen tilig taget hende til schrifftestolen, men som aff en mand hende bleff sagt, at hun var jo karsk, saa kunde hun gae til en anden gang, da lood hun sig det oc befalde.

Hun haffde vaadet i Langvad denne side Uhr oc klagede sig ofver stijnger i siden, dem ingen tog sig vare for med hende. Oc som hun var trett aff forrige dags gangen, bleff hun hiem-/477/me under prædicken, oc dog var hun et ærende udgangen til And. Paulsens oc til Christen Jerresens, oc der hun kom hiem, da tyngedis hun paa æftermiddagen, oc lagde sig ofver kisten for sengen, halff paa sengen paa grud, oc kom i søffne, at hun rudede. Men da skulde mand hafve vendt hende at ligge med ansictet bart. Men førrend det actedis, da var hendis siæl aff legomets trange herberc forlæsst, oc hun fantis i hendis huuß uformoodelig død. Vi ville icke tuile paa hendis salighed, thi hendis forsatt var jo gott, at hun vilde hafve hafve den dag brugt oc nydet Herrens h. nadvere. Men kiød oc blood var skrøbeligt.

Mangen een velsigner sig om afftenen oc gaer til sengs, oc om morgenen findis den i klæderne qualt: enten at der falder et quælendis flod paa lufftrøret i halsen, eller en anden aamact tilslaer. Hvo vil fordømme et saadant Guds barn? Gud bær ofver med vor skrøbelighed: hand kiender vor skabelse oc tæncker derpaa at vi ere støff. Vi hafve et gott haab aff den christen kierlighed til alle christ-/478/nis endeligt, der ere med Jesu Christi blood døbt oc forqueeget, at de i troen til Jesum oc hans fortieniste vorde salige: Saa ocsaa om hende, thi omskiønt voris legom tyngis oc intet veed til sig, saa følger troen med sielen uden legomets findende. Den formodning hafve vi om skrøbelige Guds børn. Skulde vor salighed bar henge ved vor menniskelige sandz, da vilde de

fare ilde, der miste sandzen i siugdøm eller i alderdommen. Oc skulde vor Guds naade icke stae lenger paa med os end saa længe som vi blifve med hans legom oc blod forsiunet i nadveren, oc saa længe som vi i prædicken høre Guds ord. Hvorleedis skulde da de fare, der icke kand fae sacramentet, ey Guds ord at høre. Nei, troen klumholder sig til Jesum i siælens angst oc slipper ham icke, det mæ med legomet gæ som det kand. Saadann er et Guds barns statt, der lader i sin christendom see oc kiende troens fructer, sin kircke- oc altargang oc lefver freedelig med sin næste oc lader kiende fornøjelse med Gud oc taalmodighed i sin eenlighed.

Men vil en spotsk mund sige: Har da den icke meere tack hos Gud den der lefver i hunger oc armod, i kaarset oc modgang, endsom den der kom-/479/mer aff verden oc ey veed hvordann? Skal den saavel fae sin salighed, som en anden? Da svarer mand slig en tuert vrendendis mand: Gud har mact at giøre med sit, hvad hand vil. Hans forborgen raad oc ofvervettis naade er for højt for dig. See ingen tuert, at h. er good. Gud har os icke befalet, at vi skal i voris skyldige kierlighed dømmen vor næste. Fordi tror vi, oc ingenlunde tuile paa hendis salighed, men sige med apostelen Paulo, at hende er barm(hjert)ighed vederfaren. 1. Tim. 1,16.

Derimod dem, der ere gottlose, ugudelige epicurer, der med forsatt lefve i uaffladelige fuldskab, girigskab, uforligelighed, oc aldrig tæncke eller giøre andet, dem lade vi være under Gudz oc verdens dom. Saa hafver da denne sal. quinde faet ende paa hendis eenlige lif oc leffnet i søndags efftermiddagen, der hendis pigestatt haffde været 28 [rettet fra 26] aar, hendis ecteskab 17 aar, hendis enckesæde 13 aar, at hendis gandske alder er blefvet 58 [rettet fra 56] aar oc 6 maaneder oc 3 uger. Vi ynske siælen --- legomet --- [manglende ord angivet ved streger] oc paa dommedagen en glædelig opstandelse. Textus Marc. 13,33 ...

Dncâ. 20. post trin. [9. okt.] døbte jeg Laurs Mickelsens oc Caren Hansd. deris sønn Jesper. Var fød i afftis i haardhed ... /480/481/

Den 2. nov. (onsdag) habe in meinem Hause auff H. Capitain Haberloh schriftliche Ansuchung copuliret Johann Henrich Tambour und Catharina Langendahls. Them. Gen. 4,21. Exod. 15,20. Judic. 11,34 ... /482/ ...

Dncâ. 4. adventüs [18. dec.] copulerede jeg Christen Christensen aff Narup i Werning sogn i Fyn med Kiersten Hans d. aff Scydeberg, haffvende begge bevijs om deris ubehindrede vilkaar, dog at hans ven-

ner dette imodstode, oc hand haffde quinden for 4 aar besoffvet oc hafver barnet hos sig, det oc legitimeret, brøder gifven oc ustanden kirckens disciplin paa admiral Bielkis gødtz ...

/483/484/ Fer. 3. nativ. [27. dec.] døbte jeg Jürgen Rasmussens oc Kiersten Outis d. deris daater med Leene naun ...

[114.] D. 28. decembr. (onsdag) berettede jeg Anders Nielsen Due, som var siug aff forkølelse paa reisen oc indvortis tændelse. Sagde mig sit testamente.

Hand er fød i Wendsyssel i Wolstrup sogn i en eenlige gaard kaldet Grønhee, ½ mijl fra Sæby ao. 1650 om mitsommers tijd. Hans fader var Niels Persen, moder Maren Jens d.. H. Albert Christensen døbte ham i Wolstrup kircke. Men der moderen døde ham fra, der hand ickun var 2 aar gmml, da tog hannem, som et moderløs forlatt barn an, h. general Niels Juel oc lod ham opdrage indtil hand var /:oc:/ der haffde været 15 aar. Da kom herren til Skaane oc skiftede gaarden bort til h. Holger Pax i Sælland, da stood det folcket frijt for, hvilcke der vilde drage med herren bort, eller hvilcke der vilde /485/ blifve. Da kom denne herud oc tiente borgmester Jørgen Hansen i Horsens 2 aar, siden kom hand til Barretskow oc tiente der langsommelig tijd, hvorfra hand oc førde et gott bevijs under h. Jacob Oluffsen Alan hans haand aff Barrith præstegaard d. 14. octobr. 1690, oc tiente saa den vinter Jess Rasmussen. Siden kom hand i et ecteskabsløffte med hans itzige hustru oc bleffve d. 3. paaskedag 1691 [14. aprk] trolofvede etc. ...

Her ere dette affvigte aar fødte 7 pigerbørn oc 5 drengbørn

Sammenvejede 2 par oc 1 par trolofvede

Døde: Gammel oc voxne 7 mennisker oc 1 naunløst barn ... /486/

Anno. 1693 Wonsiel ...

Den 6. jan. epiphantias dni. copulirte ich aff H. Capitain Münchens Zettel einen Gefreiter Just Lohmann und Mette Adelheit Meiers ... /487/ ...

Die martis post 2. epiphan. d. 17. jan. døbte jeg i kircken Oluff Matzen oc Birgitte Laurs d. deris sønn Matths, var fød i søndags natt ...

Dncâ. 4. post epiphan. [29. jan.] døbte jeg Jørgen Sørensen Kaa oc Maren Jeps d. deris l. daater nom. Ingeborg ... var fød fredags den 20. jan. Fab. Sebast. dag ...

D. 2. febr. kyndelmissdag (torsdag) ... in der Frühstunde habe in der der Kirchen copuliret Carol Ludovic Falck von Falckenstein Furier, einen Elsassen, unter H. Capitain d. G. von der Decken aus Fridericia mit der edlen Jungf. Christinel Maria Frijs ... /488/ ...

I gaard efftermiddag [4. febr] fødte Mett Anders Snedikers hendis daater, der i nød fick den quindelige daab aff jordemoderen Leen Jørgens, oc jeg siden i dag effter prædiken hiemme barnetz svagheds daab confirmerede. Bar-/489/nets naun bleff i nödz daaben gifvet Mett, der i nød hverken moderen santzede, hvad der bleff for et naun gifvet, oc faderen icke heller var tilstæde, oc de forældere besværede sig, at de haffde en daater med same naun. Saa dog paaminte jeg dem, at det kunde icke forsvaris at kaste det naun bort, som engang var gifvet, men mand kunde nu i confirmatzen legge det andet naun dertil. Saa bleff da barnetz naun Mett-Margarete. /:Døde tijsdagen deræffter, d. 7. febr.:/

[114a.] Die veneris post 5. epiphan d. 10. febr. begrafvede jeg Peder Jensen, Jesper Clausens suen, vide ao. 91 d. 12. nov. (torsdag) pag. 413.

[fortsættelse af nekr. 102] Hans christendom anlangendis, da gick hand altid til Guds bord, naar hans hußbond gick til, som var sidste gang 4 uger for advent søndag. Var æffter hans vilkaar i gaarden med foringen oc med fæet tilsuins oc plouede vel, oc intet meere uden de 2 haande. Bleff siug forleeden uge /490/ oc som i mandags morgen Jesper Clausen ham tilspurde, om hand icke vilde hafve præsten til sig, svarede hand noget synderligt, saa som hand formeente det var ickun 14 uger siden, hand var sidst til dugs med Vor Herre, saa kunde jeg nu icke hielpe hannem: o egensindige eenfoldighed! Hand haffde heller icke forstand paa sin egen sundhed. Drack kalt øel oc brændewin, der i siugdommen er som en gifft. Oc der alligevel jeg bød til at komme til hannem, saafæmt hand mig begierte paa efftermiddagen, da er det skeet i mandags, at hand gick op i hans klæder, oc som hand vilde legge sig i hans seng igien, da falt hand for neder i sengen oc bleff strax stiff, oc saadan var hans død oc affskeed aff denne trælsom verden, hans alder haffde hand bract til 57 aar. Text Apoc. 2,10 ...

[115.] Dncâ. septuagesima [12. febr.] begrafvede jeg det lidet barn Mett-Margarete And. d. fød i gaard for 8 dage, d. 4. februarij. Dets forældre ere den ærlige oc /491/ beskeden dannemand Anders Peder-sen. Moderen den ærlige, dydige oc Gud fr. quinde Mette Niß d., som æffter denne 7de ecteskabsfruct ligger hiemme inden hendis kirckegang. Der same barn bleff med usel svaghed fød paa bemelte løfverdag effter-

middag, oc der siuntis ickun lidet med barnets lijf ulevvet, da aff fornødenhed bleff det med den quindelige nødzaab betient aff jordemoderen, den ærlige, dydig oc i Guds fryct forsøgte encke Leene Jørgens. Jeg æffter forældris begiering kom i søndags i huset til barnet oc confirmerede den nødzaab, den det allerede haffde bekommet, med Gudz ord, bønner oc velsignelse /:saa ocsaa liudeligen stadfæstede naunet, at det skulde heede for Gud oc hans hellgene i himmelen, saa oc for menniskene her paa jorden i Christi kircke, Mette Margarete:/ Men som det icke haffde de kræffter, at det kunde omspende nogen diegiffvende quindz bryst, uden hvis de en ringe ting indspæde, da hafver Gud ocsaa giord dermed ende paa dets spæde lijf om natten mellom mandag oc tijsdag forleden, der dets zarte leffnet var blefvet 3 dage. /492/ Text. Apoc. 7,16 ...

/493/ ... Dncâ. invocavit [5. marts]

[116.] Begravede jeg gmml Maren Knuds daater. Var fød i Schartued ao. 1625 paa et landbohlstæd. Patre Knud Laursen, fød i Weil mølle, matre Mett Jess d., der var barnfød i Schartued. Blef døbt æffter hendis syndige fødzel i Biert kircke aff den velærværdige oc højlræde h. Johann Schrøder, sognepræst til Biert meenighed udi 32 aar. Oc hun bleff siden med 1 søster (der endnu lefver) oc med 1 broder, som er død, aff forældrene æffter deris effne opdragen. Der hun var bleffven i denne første suenskis tijd. ao. 1644, 19 aar gmml, da døde hendis fader, oc hendis moder døde i den sidste fiende tijd. Ellers hafver hun mellom fiendernis tijder tient gott folck, inden oc uden sognet. Tiente udi adskillige aar til sal. Christen Trouelsens, Matths Gregersens oc til Jeb Oluffsens udi /494/ Binderup, udi Biert 1 aar til Niels Thomsen oc ellers hafver hun tient ocsaa i Schartued. Effter fiende tijden kom hun her til biuen oc tiente til sal. Caren Jeppis, derfra kom hun at tiene hos den dannemand Antonius Laursen, oc var udi hans brød 18 samfulde aar. Siden der hun ældedis oc var blefven 56 aar gammel, kunde hun icke længer saa jæffnlig udstæe den idelige trældom, da begaff hun sig paa hendis egen haand at sidde, oc tingede sig ind hos Christen Jerresen nogle aar, siden hos sal. Kiersten Huggers var hun 6 aar oc kom igien til Christen Jerresens, huor hun nu lagde hendis been. Oc hafver hun med alt, baade først oc sidst været hos hannem 6 aar, in summa hun har lefvet i Wonsiel 32 aar. Hendis Guds fryct anlangendis, da var hun et eenfoldigt menniske, oc lefvede for sig selff hen, oc befattede sig med ingen squalder, kom til kircken oc til Gudz bord saa offte hun trengede,

oc lod sig i skrifftestolen andæcteligen med affløsningen betiene. Var sidst til Gudz /495/ bord paa H. himmelfærdz dag, oc for 15 uger siden var 5 uger for juel. Var i hendis leffnet oc omgængelse troo oc arbeid-sommelig oc schifftede intet ont med ingen. Hendis endeligt kom hende uformodeligt paa, i tisdags efftermiddagen, der hun nogle fae dage haffde været upasselig, oc fick saa en naadig oc salig opløsning aff denne møjesom verden, der hendis alder var bleffvet 68 aar. Text. Gen. 18. v. 27 ...

Die mercurij post invocavit [8. marts] ...

døbte jeg en fremmed mands drengbarn i kirken, som haffde været vognmand i Branderup oc nu med hans hustru var ved Stangmoos led til Rasmus Nissens. Hans naun var Jørgen Gundesønn, fød i Hann herret i Kietterup sogn, ecteveiet i Løjum sogn aff h. Johann Hübschmann, gaer til Gudz bord i Branderup. Hustruens naun er Kiersten Jørgens. Dette er deris tridie barn. Manden sae ickun skrøbelig ud, muligen forhungret ... barnet bleff kaldet Peder /496/497/ ...

Dncâ. lætare d. 26. martij døbte jeg Jens Postis oc Johanne Jess d. deris daater nom. Sara ...

Die mercurij post lætare 29. martij døbte jeg Søren Knutzen Julers oc Maren Jons d. deris anden sønn, nom. Knud, var fød i mandags afften horâ 9 ...

D. 31. martij (fredag) post lætare ... /498/ ...

copulerede jeg æffter h. capitain Sterup hans zedel aff det fynske regimente Jørgen Christensen Odensee med Mette Peder Thomsens d. aff Wonsiel. Prov. 19,21 ...

[117.] Den 5 april onsdagen æffter judica begrafvedis den sal. mand Laurs Nielsen.

Var fød i Aarhus stift, under Scanderborg len i Alling sogn udi Giern herret, i en biu kaldet Jauengyde 1625, 2 aar for keiserens tijd, aff ærlige forældre. Hans fader var en ærlig gaardmand Niels Persen, moderen Maren Nielsis. Oc hafve hans forældre æffter den syndige fødzel forfræmmet hannem formiddelst daaben til den aandelige gienfødzel, oc hannem med fleere sødskinde til Guds fryct opdragen. Der hand var 12 aar gmml, misste hand sin fader ved den timelige død oc kom ud til hans farfader nogle aar, oc æffter at hand var død, kom hand til hans faderbroder paa 4 aars tijd. Siden fick hans lyst at gae i skole 1 aar at lære alle slags schrifter at læse. Derfra begaff hand sig til Aars at lære smedehandverck hos hans egen broder, oc udholte hand sine læretijder 3

/499/ aar. Der hand nu var blefven 25 aar gmml, fick hand lyst oc lood sig verfve til ryter under obrist Brockenhusen ao. 1650 oc drog med ham til Norrige, hvor hand var 9 aar ryter oc fansmed. Hand kom [overstreget: med en told [?] folck] derfra til Kiøbenhavn ao. 59 i beleiringen, oc begaff sig [overstreget: æffter ordre] til Fyn oc kom siden op til Norrige igien, der hand i Christiania fick sin første hustru Caren Hansd. Hun fødte ham der 2 børn, hvilcke døde ocsaa der. Saa drog hand omsider fra Norrige med hende til Jütland, i hans føde egn, oc tog udi Schanderborgis skriftverstue en halff gaard paa i Tulstrup aff slottskrifveren sign. Hans Bertram oc gaff til fæste 8 rdl. ao. 67. Men som det var blefvet rytergotz oc hand icke kunde reede for sig, hvad hand burde, da satte officererne hannem med hans hustru oc børn fra gaarden. Hand kom deræffter at boe for h. Laurs, præsten i Alling, 4 aar oc da døde hustrøen hannem fra, med hvilcken hand haffde hafft 7 børn, 2 i Norrige fødte oc døde, 3 fødte oc begraffne i Tulstrup kirkegaard. 2 piger igienlefve, den ældre tiener h. Niels udi Stuoring, sognepræst oc proust udi Framleff /500/ herret. Den anden Elsa Laurs d. er her ude oc har seet hendis faders endeligt.

Der hustrøen var død, som med hvilken hand haffde lefvet 27 aar, drog hand med sine 2 børn til Høwer i Stuoring sogn i Framleff herret, oc var ryter under obrist Prehn 1 aar, men bleff ao. 85 d. 8. febr. afftacket. Satte sig siden til huse hos Niels Jensen i Høwer 1 aastijd, oc var marckmand for byen, indtil hand fick sig Mett Sørenis d. daværendis barneamme hos rittmester Michkel Nikell til en hustru, oc begaff hand sig at boe for ham, men det varede icke længe, saa tog hand fra ham alt det hand haffde, hvorofver hand begaff sig med hustrøen herud, oc vjdsde mig da hans sognevidne oc skutzmaal, taget udi Alling kircke ao. 91 d. 4. febr. septuag. søndag, for 2 aar siden, med god berømmelse. Oc som hans hustru har fød ham 2 børn derinde i Jütland, der derinde oc ere døde, saa kom hun fructsommelig herud oc fødte hun her en sønn udi advent ao. 91, som lever.

Her hafver hand været, naar det kommer til sommeren 2 aar, oc søgt med arbeid hans fø-/501/de, hiulpet sig knap igiennem, som hand best kunde. Efftersom hans skæbning var hannem haard, at hand icke nogensinde kunde sig en smidies tillegge, var oc i hans ungdoms beste tijd oc aar kommen fra den skick oc lyst til haandvercket, at det icke gjorde ham gode.

Hand bleff siug i dag for 3 uger, lae 8 dage som aff kaaldesiugen, de

andre 8 dage forvendte det sig med hannem, til en hitzig siugdum oc sydebyld, deraff megen materie hand opharkedede. Bleff æffter begiering berettet i fredags morgen, oc haffde en gudelig andact med en good bekiendelse til sin Gud, oc naede den h. affløsning aff sine synder oc Herrens h. nadvere i hans legom oc blod under de h. velsignede ting, brød oc vijn. Lae altid med good forstand indtil hans yderste. Der hans siugdoms 17de dag i løfverdags lackede ad middagen, brugte hand aff en gudelige kirckepsalme de ord liudeligen:

Naar døden den grumme vil hiertet klemme,
 Oc mig fra verden skillie,
 Da lad mig ey dit naun forglemme,
 Men skicke mig æffter din vilie,
 Oc dig antvorde min siel i haand, /502/
 Som løser alle haarde baand,
 Oc gifver all sorg good ende.

Disse ord vaare hans sidste ord i verden, dermed bleff hand stille oc soff sacteligen her. Der offver er hans alder blefvet 68 aar. Gen. 32: Non dimitto te, nise mihi benedixeris [Jeg slipper dig ikke før du har velsignet mig] ... /503/504/ ...

Fer. 2. [paschatos] [17. april] ... publica peccatrix /:secundum:/ Anne Hans d. aff Nørup, quæ quadriennium nostra civis fuit, et in excursionem ad pensa coldingensia imprægnata est a juvene hauniense, Friderico Ionæ filio [en offentlig synderinde, 2. gang, A. Hd. af N., som 4 år boede her i byen, og som på en tur til dagleje i Kolding blev besvangret af en ung mand fra København F. Jonas søn.] Vid. in matricula Dalby [se Dalby kirkebog] ao. 89 (søndag) cantate [28. apr.] ... /505/

Fer. 3. paschatos [18. april] trolofvede jeg Morgen Bennick oc Maren Peders d. De amicitia [om venskab].

Der jeg bortreisste til Kiøbenhavn torsdagen æffter paaske [20. april] oc bleff borte til den 9. juni, 7 uger, da hafver min sønn h. Anthon aff Stendrup oc min svoger h. Matths Humblet aff Seest betient Wons. oc Dalb., meenigheder, saa oc eengang h. Christen aff Stendrup ... /506/ ... d. 26. maj, freedagen æffter ascensionis Christi copulerede h. Anthon æffter captain Donop hans schrifftlige consens gefreyter Jürgen Gutfleisch oc Sillia Dorothea Arens. ...

[118.] Fer. 2. [5. juni] begrafvede h. Christen aff Stendrup Caren Niss Tortzens d. aff Biert, Niels Mogensens hustru i skowen etc. Vide personalia infra post 1. trin. [se efter 18. juni] ... /507/ ...

D. 8. jun. (torsdag) copulerede hand [h. Anthon] Lawe Andersen oc Kiersten Matths d. i kircken.

Dncâ.ss. trinit. [18. juni] døbte jeg Matths Jensens oc Maren Peder Gregerss. d. deris første daater Johanne ... /508/ ...

[Dncâ. 1. trin. 18. juni] publica deprecatrix Maren Knutz d. ê Nør Biert ancilla quondam Petri Juleri, imprægnata a Lawe Andersen [åbenbar skrifte M.K. fra N.B., tidligere tjenestepige hos P.J., besvangret af L.A.].

[118.] Fer. 2. pentecostes [5. juni] begrafvede h. Christen aff Stenderup for mig meden jeg var i Kiøbenhavn Caren Niels Mogensens aff Wonsiel skow. Var fød ao. 1653 d. 10. decembr. i Sønder Biert aff christl. forældre. Hendis fader er Niß Jebesen-/509/Tordtzen, moderen var den sal. Thyre Johannis d. Schrøders. De forældre hafve hendis daab oc christendom forfræmmet saa oc med en flitig opdrætt troen forøget i hende oc holden hende til dyd oc gaun i Gudz fryct. Der hun miste tiligen hendis k. moder, hafver faderen for gott anseet, at hun kom i ecteskab med velacte unge karl Niels Mogensen aff Fyn, 1679 om paaske, oc hafve de effter den christelige brudvielse i deris ecteskab med hinanden aulet 7 børn, 4 sønner oc 3 døttre, aff hvilcke de 3 sønner ere alt bortdøde, den eene sønn oc de 3 døttre lefve æffter, oc ere ickun smaa oc udragne. Gud vær dem i moders stæd! /:Var sidst til Gudz bord alleene aff huset in die viridium [13. april]:/.

Hendis svaghed har hun slæbet sig med udi 2 aar, oc var nogen tijd saa som i senerne contract: dog kom hun noget til rette oc kunde være paa færde igien, indtil den 27. maij, i løfverdags for 8 dage, da greb siugdum hende som en feber an. Oc lae deræffter gandske stille til om onsdagen /510/ den 31. maij, da effter en christelig affskeed med sin mand oc børn hensoff hun sacteligen udi Herren, der hun hos hendis fader haffde lefvet pige 26 aar: været gifft udi 14 aar oc 7 uger, saa at hendis gandske alder er blefven 40 aar oc 5 maaneder etc. ...

Den 29. juni (torsdag) æffter 2. trin. copulerede jeg Matths Jessen oc Thyre Æschils d. aff Tabsuhr ...

Die mercurij post 3. trin. [5. juli] døbte jeg Ebbe Mogensens oc Maren Jess d. deris 2.den søn, nom. Mogens, var fød i gaard morgis ... /511/512/ ...

Dncâ. 8. post trin. [6. aug.] Maren Peder Hackis fødte hendis sønn Peder d. 3. aug. (torsdag) æfftermiddagen. Bleff døbt d. 6. aug ...

Item døbte jeg Peder Nielsen oc Maren Anders d. deris 3die barn, en dreng med naun Anders ... /513/514 ...

[119.] Dncâ. 14. post trin. [17. sept.] begrafvede jeg liden Mogens Ebbesønn, var fød i dette aar, den 4. julij paa en tijs-/515/dag morgen aff christel. fromme oc ærlige æcteforældre. Faderen er den erlige, velact oc fornæme mand Ebbe Mogensen Skartued, moderen den erlige, dydige oc Gud fr. hußtro Maren Jessd. Oc som denne deris 2den sønn var aff syndig en sæd, saa hafve de strax 2den dagen, som var en beede- oc bood-onsdag ladet hannem komme her til Guds huuß oc hand bekom det h. daabis sacramente til en indplantelse i frelseren Christo, oc til det evige lijfs haandfæstning. Sijden hafver moderen med good flijd oc omhu opdraget oc opfød hannem. Men som moderen for 3 uger holte hendis gudelige heederlige kirckegang effter denne søns fødzal, da bleff hand betagen med den børnenis naturlige saarelse oc udslett, som holte sig underlig dermed at dend slog ud oc ind oc icke rett vilde aff stæd. Her skeede forbøn til Gud aff prædikestoolen i dag for 14 dage. Gud hafver derpaa rammet barnets bæste oc fra denne ustadige verdens krænckeligt lijff forfræmmet ved en four oc sacte opløsning dets salighed i himmelens paradjs til evig glæde, helbred oc herlighed, der dets alder var blefven /516/ der det i torsdags middagens stund døde 10 uger oc 3 dage.

Textus de beatifica visione in altera vita [om det saliggjorte syn i det andet liv] ...

Die lunæ post 15. trin. [25. sept.] hiemdøbte jeg for svaghedz skyld ryterens Hans Asmussens oc Ann Laurs d. deris 2det barn, en søn, med naun Asmus ... /517/518/519/ ...

Dncâ. 24. post trin. [26. nov.] publice deprecatus scortationem suam cum Marina Cnuts filia e Nør Biert Lawe Andersen [offentlig syndforladelse til L.A. p.g.a. bedrevet hor med M. Cdr. fra N.B.] ... /520/ ...

Dncâ 1. adventûs [3. dec.] copulerede jeg Morten Bennick oc Maren Peders d. Ephes. 5.32 ...

In vigilijs dncæ 2. adventûs [10. dec.] hiemdøbte jeh for svaghedz skyld et soldater barn, som var æctefød i gaard morgis. Faderen er en soldat nu i Kiøbenhavn, Niels Laurtzen. fød i Egtued sogn, hustruen oc moderen er Cæcil Peders d. Barnet bleff kaldet Peder ... /523/

/:Hvad sig nu den sl. ærlige og ers.me oprindelse, christel. leffnets frem ... oc sal. endeligt anlangendis.:/

[120.] Curriculum vitæ gmml. Niss Hansen Tingleff.

Er fød 1630 in junio /:men igienfød ved daaben:/ [rettet fra: døbt] paa S. Hans dag, d. 24. juniij, i Tingleff kircke. Hans fader var Hans Hansen degen oc skolemester ibidem, barnfød i Wippel. Hans oldefader var aff de fri folck, der udi de tijder kunde freede oc forbede i deris gaard en fredløb mand udi aar oc dag, oc dersom den fredløse kunde, naar aaret var om /:forbi:/ ride marckskellen omkring oc de som stræbte hannem æffter, icke kunde der /:da:/ gribe hannem, da kunde hand endnu et aar hafue sin frelse hos same fri mand. Hans farfaders oldefader var Matths Wippel, bleff i sin pawedoms tijd ført i en effter pawelig helligdoms forordning munckehette oc kappe til Lugumcloster, oc deri begrafuen, som da formeentis den saligste maade at komme aff verden hen. Hans moder var Catharina Castens d. aff Flensborg, Casten Matthsens en i de tijder naunkiundig skipper oc kiøbmand i Flensborg. Hans mormoder var Anna Castens, h. Jacobi Nielsens til Tingleff /524/ hans daater, hvis broder h. Jens Jacobi siden fick faderens kald. Saa snart som denne voris Niss Hansen voxte noget til forstand, undervijste hans fader hannem i læsningen oc at declinere oc conjungere aff Donato indtil ao. 39, da kom hand i Flensb. i latinske skole oc lae i kost udi h. rectoris m. Georgij Loßij huuß 4 aar. Ao. 43 om juel der suensken falt ind i landet oc skolen bleff opgifuen, da gick hver discipul hen, hvort hand kunde /:Imidlertid:/ hand haffde lagt en temmelig grund i det latinske spraag, oc var den tridie in tertia [tredie] classe. Holte sig hiemme hos faderen indtil en cornett under det unge rentzische regimente, Hans Michael von Gülich tog ham til sig i tieniste. Men æffterdi hand kunde temmelig skrifue, tog obrist Pentz hannem oc satte ham til at være hos hans secretarium. Men der same secretarius døde noget deræffter paa Lindewittgaard, fra den tijd stood Niss Hansen skrifueriet for, saa længe de vaare i landet. Men der de komme op til Gadebusk i Mecklenborg, da begyndte hannem /525/ at mißhage det væsen oc tractede fra krigen. Kom oc æffter sin vilie derfra /:med dimiss:/ oc begaff sig til h. Jacobus Brun, sognepræst til Clipleu, oc lærde hans søn Johannem Brun, oc Cajum Kruse, som nu er forvalter paa Stoltlund 1 aar. Same h. Jacobus Brun var h. Jens Jacobi hans sønn til Tingleff. Derfra kom hand til h. Michæl Ivari i Hohlbüll oc lærde børnene 1 aar.

Siden kom hand til velbaarne h. Caspar Rudolph von Gerstorff paa Syndergaard ved Trojborg oc informerede hans sønn Sigismundum von Gerstorff oc 5 jomfruer udi 2 aar, oc tillige forvaltede hand alt, hvad der

forrefalt med skrifvende paa gaarden. Der fruens Margaretæ broder-
 sønn, mons. Peter Rantzow vilde ud til den ridderschole i Franckrig,
 tog hand Niss Hansen for en cammertierer med sig, oc de ginge til skibs
 ved Altonah med 1 regiment foodfolck, som skulde tiene Franckrig, oc
 de landede til Cales i Piccardie, hvor major Schwab begierte, at mons.
 Rantzow ville gaae med igiennem münstringen, der hand det samtycke-
 de, fick hand en visir, oc Niss Hansen cammertierenen en halfue /526/
 pique. Men der de haffde været i münstringen, da motte de heræffter
 beholde gewehret, oc kunde icke vorde det entleddiget. De motte blifue
 i Eccale den første natt, oc reisste saa omkring i quarteret, indtil de
 komme i en stad, som heder Ballonien, derfra droge obristen, majoren
 oc mons. Rantzow med denne sin camertierer Niss Hansen til Parijs,
 der /:huor de:/ vaare de 14. dage. Siden gjorde de en tour giennem
 Lyon oc Bordeaux, men derfra motte de til regimentet igien tilbage udi
 Ableville i Piccardie, derfra til Roan oc end tilbage til Cales, ferner til
 Dynkerken i Flandern, hvilcken stad bleff indtagen under feldmarschall
 Josias Rantzow med accord ao. 1646. Derfra komme de for Sanct Om-
 er, Ostende, Nijport, item for Grevelin, Vehrden, Schlijs, Knaack oc
 Ipern, hvor vinterquarteer falt, oc finge de gemene 15 fl. i maaneden.
 Følgendis aar, ao. 1647, ginge de effter paaske til felds ad Arras, der !
 vide plura pag. [se yderligere s.] 568.

/568/ vide antrorsum p. [se foran s.] 526:

den stoore feldslactning stood mellom 3 hundrede tusinde mænd paa
 hver side, som fast alle blefue, uden at Franckrig beholte marcken, oc
 de spanier vigede. Den følgendis sommer, ao. 1648, komme de for den
 stad Gent, men frantzosen fick den icke, men de motte tilbage oc tage
 vinterquarteer i Ipern, hvor de lae indtil paaske ao. 1649. Men som
 mons. Rantzow haffde satt sig stadig for, at hand vilde gjøre en reise til
 Rom, oc derfra til Jerusalem, oc alting var rede at Niss Hansen skulde
 med sin herre, see da belegrede de spanier same stad, deroffuer bleff
 reisen forhindret, oc guarnisonen motte ligge i contra scerpe med stoort
 arbeid oc besuæring. Der nu den 8 skantz, hvilcken frantzosen haffde
 inde, /569/ bleff aff spanierne erobret, bleff Niss Hansen skutt igien-
 nem begge hans lænder, oc haffde næsten blodet forløbet hannem ofuer
 feldskærrens forsømmelse, indtil hand selff med sit synderreffuen tørr-
 klæde motte gjøre væler oc stoppe at stille blodet. Hans herre mons.
 Rantzow oc en soldat førde ham ind i Ipern i et adelig hvid jomfruclo-
 ster, der bleff hand først cured. Siden der staden gick ofuer med

accord til Spanien, den tijd motte hand oc bort, oc de ginge ad Dynkercken, der fick hand sin forpleging oc cur i det ny fangehuus, oc deræffter kom order, at de blesserede skulde bort. Men Nis Hansens vunder brøde op igien, saa at hand motte blifue tilbage alleene, saa længe som hand icke end var cureret, saa længe /:medens:/ fick hand kongens penger aff comt de Ballion, gouverneuren, men icke vidre. Der hand nu noget var cureret, flyde hoffmesteren hos comt. de Ballion /570/ hannem effter instændig anholdelse hans rictige affskeeds passe med den erbiudelse oc condition, at naar hand i Holland var blefuen fuldkommeligen cureret, da skulde hand komme igien oc fae plads hos comt. de Ballion. Saa drog hand i Guds naun til Holland fra Franckrige med en skipper, som motte tage hannem fri med. Kom saa til Vlissingen i Holland, derfra til Rotterdam oc vidre til Amsteldam oc logerede hand i Cramper Hoff, der hand hver dag fick sin cur oc ophold for 2½ fl., oc forbleff der, indtil hand var fuldkommen læget oc kunde fae leilighed udi 4 uger oc 5 dage at komme hiem. Kom saa med et skib til Tønningen i Eijderstæd oc forrefant sine forældre i velstand. Men hans fader behagede icke at hand skulde holde den parol, der var ved passen gifuen at komme til Franckrige igien. Bleff saa ao. 50 hiemme: /571/

Ao. 1657 begaff hand sig med Birgitte Niss d. /:een encke:/ i Tinglev i ecteskab, oc var deris bryllup alle helgenis dag /:i same pca. [= parochia, sogn] vels.:/.

Deris eldste sønn Hans bleff fød ao. 1659 d. 23. sept. /:deris:/ daateren Maren bleff fød 1661 d. 27. nov. /:nu boer i Seed:/ Catharin, den første aff det naun, bleff fød i Tingleff oc døde spæd 13 uger gammel ao. 1663. Niss bleff fød i Tingleff ao. 65 for paaske.

Catharin den anden aff dette naun bleff fød her i Wonsiel 1670 d. 4 junij paa en løfwerdag, bleff døbt d. 12. junij, var den 2. trin. søndag, døde paa mandagen efftermiddagen klokken 2. den 5. sept. oc bleff begrafuen d. 7. sept. var onsdagen effter den 14. søndag trinit. gammel 13 uger oc 2 dage (lijg texten var Jobi 1.20)

Effter fiendetijden kom /:den sl. mand:/ Niss Hansen i en process oc trette med sin præst sal. h. Johannes Ratenborg i Tingl. som spant sig hid fra Tingl. kirkis kalck oc disk. som bleff bort oc /:572/ Niss Hansens /:fader:/ den sal. degen haffde det i fiendetijden hensatt i en mooß oc forvaret, oc kunde deræffter icke findis, dog bracte hand ao. 1665, der hand hid til meenigheden /:ind:/ kom en rictig attest fra h. Johanne Ratenborg, at de vaare som christne forsooned, oc hannem intet uden

gott undte oc medynschte /:effter Gudtz providentz og behag 1665 her til meenigheden:/ /:og som bekendt:/ paatog hand her en halffgaard gandske øde, paa hvilken intet var holden uden 4 fag oc 2 fag porthuus ruineret, som haffde været et boelshuuf /:icke dismindre:/ han strebede flitig at hand fick gaardens grund betalt oc husene bygt. Lagde vind paa sæden, medens fæ-drett ham icke vilde lyckis, men styrte hen for ham. Der tiderne sig ilde teede med krigsrystningen, tog hand ao. 70 sig det selv paa at ride for sin gaard, ihvor hand da var 40 aar, motte ud aff landet for Wismar ao. 75. Men som hand mod det sidste falt i siugdum, forlood hand godvilligen sin mundering ved compa-/575/ gniet, oc fick hiemloff, at hand siug kom hiem, skaffede den stoore contribution, oc hans quotum aff de 40 rdl. recruiter penger rictig aff stæd. Effter at hand forvant /:nu:/ denne [overstreget: mafue-]siugdum, da befalt hand omsider en good sund natur, oc var icke meere siug etc.

Hæc mihi in charta consignanda dictavit [dette dikterede han mig til at skrive ned på papir] ao. 1683 d. 23. nov. (fredag) die b. Clementis. Descripsi v. huc ao. 94 d. 8. nov. (torsdag) Et tempus veniens cæteræ suggeret [jeg nedskrev det her ao. 94 ... og den kommende tid vil føje det øvrige til] /527/ ...

1694 ...

/528[blank]/529/ ...

[121.] Fredagen d. 12. jan. æffter 1. epiphan. berettede jeg Barbara And. d. sal. Jens Herresens encke.

Er fød her i Wonsiel ao. 1621 ved disse s. Pauls dages tijder aff christl. forældre. Hendis fader var Anders Clausen, hendis moder tit. var Cæcil Sørens d. aff Wilstrup /530/

Bleff døbt aff h. Matths Antonijsønn oc bleff i Gudz fryct med hendis fleere sødskinder opdragen, Var hiemme allestæds hos hendis forældre uden hvis hun med hendis søster Anne Anders d. 6 aar holte sammen i fælletz veffvendis arbeide, indtil hun var 36 aar gmml. Da befalt det Gud oc hendis forældre med sødskinders indraad oc behag, at hun kom i ecteskab med den dulige oc beskeeden mand Hans Nielsen Bryde, oc de bleffve sammenveiede ao. 57, den 1. advent søndag [29. nov.], der suensken var forhøn indkommen i landet, oc de begafve sig at boe paa det stæd, hvor Selcken Jespersen boer. Fødde i hendis ecteskab

1 sønn, der effter hendis fader var kaldet Anders, men bleff ickun 3 dage gmml. oc kom med hans sal. fader i hans kiste oc bleff med ham i pollackers tijd begrafven.

Der hun haffde det ecteskab med hendis sal. mand icke længer nydet endsom 1 aar oc 16 uger var hun en eenlig encke paa 4 aars tijd oc kom her i meenigheden ao. 1662 d. 13. søndag trin. [24. aug.] i /531/ ecteskab med erlige mand, nu sal. Jens Jerresen, med hvilcken hun leffde paa det 20. aar, oc fødte hannem 2 sønner oc 2 tuilling døttrer, hvilcke alle ere døde spæde, uden at den anden sønn Henrich, døde, der hand var 10 aar gmml. nu for 22 aar siden.

Der hendis husbond døde ao. 82 paa Walburgs afften [30. apr.], en søndag, har hun siden 12 aar siddet eenlig anden gang encke oc nærede sig vel med flitig arbeid oc idrett.

Cætera apponi possunt [i øvrigt kan tilføjes]:

Hun udstod ao. 90 i foraaret /:for 4 aar:/ en haard siugeleije oc bleff til døden berettet paa vor Frue dag i faste [25. marts]: kom sig dog igien. Hun haffde en good hukommelse oc kunde opregne hvert Gudz barn der aff hunger oc nød i fienders tijd omkomme oc døde her aff byen paa andre stæder.

Begierte aff mig i fredags der hun var betient med Herrens nadvere oc forhidgangen afløsning aff hendis synder, at jeg ville ihukomme hende paa søndagen, meenendis at giøre bøn for hende til Gud i meenigheden, hvilket jeg oc loffvede, oc effterdi Gud /532/ selff bæst oc førre ihukom hende, tackede jeg Gud hos mig for hans gode ihukommelse, at hand saa faderlig tencker paa de afflegs gamle oc sengeliggende, at hand til rette tijd udspender en forslefft siel aff elendigheds aag i denne verden oc ved en four, salig opløsning fører den trette til roo, oc gifver himmerigis glæde for verdsens haardhed. Gud gaff hende alt dette i løffverdags afften klokken ved halff 6, der hendis leffnet hafde stract sig til 73 aar ringer 10 dage. Text. Eccl. 7,2 ... d. 17. jan. onsdagen æffter 2. epiphan. paa Anthonij dag bleff hun begrafven.

D. 18. jan. (torsdag) var jeg i Tystrup oc betiente h. Lago, hans hustru oc 2 sønner dn. Petrum oc Jacob med altaris sacramente.

[122.] Der jeg hiemkom betiente jeg Caren Jess Laursens hustru med Christi altaris sacramente /533/

Hun er fød ao. 42, var 1 aar gmml., der suensken kom i landet. Sagde til mig, at dersom Laurs Jessen icke vilde betale mig for hendis lijgprædiken, da skulde jeg skrifve til h. Christoph i Wonsbeck, at hendis

broder var hende 10 dl. skyldig, deraff skulde hand betale mig. Bad mig særlig det i denne bog at indskrifve.

Hun døde d. 20. jan. løfverdagen ad afften.

Fredagen æffter den 3. søndag epiphan. [26. jan] begrafvede jeg sal. Caren Christens d. /:Anckers:/ Jess Laursens, var fød ao. 1642 i Becke biu, i Wonsbeck sogn, aff christl. forældre. Faderen var tit. Christen Anckersen, en gaardmand i Becke, moderen tit. Zitzel Christens, som er for mange aar siden død, men faderen leffde til den dag, at denne sal. quindis festens øel stoed med Jess Laurtzen, som skeede for 12 aar siden.

Hun er /:aff:/ hendis forældre forfræmmet til den h. daab i Wonsbeck kircke ved h. Claus Jensen Caspergaard, nu sal. i Herren hvilendis /534/ Hun voxte fræm i Guds fryct, tuct oc formaning til Herren. Oc i hvor hun fick stibmoder, saa bleff hun dog hiemme i gaarden hos hendis forældre oc sødskinde indtil hun var 25 aar, ao 67. Da begaff hun sig at tiene hos h. Christoph Schrøders, deris sogneprestis hustru 7 aar, til Peder Kelets 3 aar, til Claus Hundevads 2 aar, i Vildfang 1 aar, i Feldum til Hierris 1½ aar oc 1 aar var hun hiemme igien i hendis faders gaard, oc gjorde sig en seng, oc hvis hun effter hendis effne kunde sig til vejje bringe, som behøfvedis, naar hun skulde sig andenstedz forsiune. Saa skeede det da, at hun kom i ecteskab med den dannemand Jes Laursen ao. 82 oc bleffve de aff h. Christoph i Becke trolofvede, medens faderen lae i lijge, oc her bleffve de sammenvejede den 2. søndag æffter trinit. [25. juni], var det aar den næste dag effter midsommers dag. Hun fødte hendis mand en eeniste daater ao. 84, som bleff døbt 8. dagen effter vor frudag i sommeren oc vorder til den tijd 10 aar. /535/ hafver i nogle aar været siugelig paa sig, oc formaede icke meget i nogen styrcke. Var trangbrystig oc heesede med hendis aandedrett. Besynderlig motte hun holde det ved sengen siden forleeden aar ved h. miss dag [1. nov.]. Den sidste gang hun formaede at være paa færde oc at komme til kircken, da gick hun med sin mand til Gudz bord den 22. søndag trinit. [12. nov. 1693]. Fra den tijd motte hun mesten deels holde hiemme. Jeg sende hende eengang effter begiering en ring deel vijn, at hun vederqueegede sig med. Var nu sidstens mig med Herrens sacramente til sig begierendis i dag for 8 dage, der jeg var i mit embede hen oc betiente en naaboe geistlig mand oc hans huus med same Herrens sacramente: Oc som jeg haffde dend held, at jeg snart for afften kom hiem igien, da strax kom jeg til hende oc betiente hende som et Guds barn med affløsning, oc

hendis frelseres h. legom oc blod /536/ hvilcket alt hun i en sand troo oc Gudz paakaldelse annammede, oc trøstede sig dermed i Gud, oc var nu tilfredz. Begierte oc sig i Gudz bøn indsluted, oc lae i stille vee hen indtil i løffverdags afften ved solens nedgang, da haffde Gud opløsst hende fast førrend de i huset det viste, oc hun døde salig, der hun 1 pige aff 25 aar gaff sig ud at tiene oc var i fremmed folkets tieniste paa det 15 aar: bleff giffit en pige aff 40 aar, var i ecteskab paa det 12te aar, at hendis gandske alder er bleffvet 52 aar ... /537/ ...

Die mercurij post 4. epiphan. d. 31. jan.

Tauffte ich Fridrich Röbitz u. Even Röbitzinn ihren Sohn Johann Matthias in der Kirchen ... /538/539/ ...

Same onsdag [o: post invocavit d. 28. febr.] døbte jeg Lawe Andersens oc Kirsten Matz d. deris første daater Ann. Var fød i gaard formiddagen ...

Dncâ. lætare [18. marts] døbte jeg Willatz Pedersen oc Mett Mogens d. deris sønn no. 4 kaldet Søren ... /540/ ...

[123.] Fredagen for dncâ. palmarum [30. marts] begrafvede jeg det lidet barn Søren Wilhadsønn. Var fød d. 16. martij paa en freedag æftermiddagen klokken mod 5 aff erlige oc christlige forældre. Faderen den ærlige oc dulige /541/ mand Willatz Pedersen, moderen Mett Mogens d. De forsømte det icke, men lode ham strax komme til sin daab paa næstkommende søndag, var mitfaste søndag [18. marts] og da bleff hand her indlæmmet i Christo oc hans meenighed oc fick indgang oc rettighed til det himmliske lijff oc salighedens forsmag.

Men som det snart æfter daaben /:(mandag) oc (tirsdag) om natten:/ bleff icke vel tilfredz oc der merckedis svaghed, da hafver mand her i onsdags giort bøn til Gud, at det enten motte fae effter Guds naadige vilie sit helbred eller oc saligheden, da hafver Gud hørt vor bøn oc fra denne jammerdall til sit himmliske bestandige rige hiemkaldet det sal. barn ved en sact oc four affskeed strax æftermiddagen i onsdags klokken 4, der det haffde leffvet 13 dage. Apoc. 20,12 ... /542/543/544/ ...

[124.] Dncâ. quasimodogeniti [15. april]

Begravvede jeg gmml. Jacob Jessen. Var fød 1618 i Stoor Vie sogn, ved Flensborg: Hans fader var Jess Clausen, hans moder Ann Claus d. Bleff døbt oc til Gudz fryct opdragen, var hiemme hos forældre indtil hand var 14 aar. Siden drog hand til Liden Vie oc tiende der 4 aar.

Drog saa der fra til Stoor Vie oc holte sig der 1 aar op, bleff deræfter giffit med den ærlige pige Leen Thomas d. Hun fødte ham 3 sønner oc 1

daater, aff hvilke 1 sønn oc daateren boe vesten Flensborg i Wanderup, oc en sønn boer paa Pillworm /545/ men den eene sønn er død. Der hand haffde lefvet med denne hustru 25 aar, da døde hun oc hand bleff æffter hende enckemand 1 aar. Drog saa her til egnen i Hadersl. herret, til Aastrup, oc kom der ao. 63 i ecteskab med hans anden hustru Cæcil Mogens d. aff Ærrestæd, oc de leffvede sammen 23 aar uden arfving /:her vare de sammen i byen 18 aar, 18 aar i Aastrup oc Sølund 5 aar. Førde mig for 26 aar en good attest oc bevijs om hans forhold i Weistrup sogn under m. Mich. Storm sal. hans haand:/

Der hun bleff her begrafven ao. 86 paa 1. advent søndag [28. nov. 1686], for halff 8te aar siden, kunde hand icke eene behielpe sig længe, men motte gribe 3die gang til den h. ecteskabs statt, oc lood sig den 1. søndag æffter h. 3. kongers søndag [10. jan. 1687] her i meenigheden trolofve til Caren Christens d., oc leffvede hand med hende 7 aar oc 7 uger. Bleff nu paa det sidste gmml. oc suag: oc har været hos os 26 aar. Gick flitig i velmact til kircken oc til Gudz bord, var til skrifftemaal onsdagen for skærtorsdag, men som hand befalt med stoor suagthed om natten, at hand icke kunde komme op til kircken, der at bekomme Herrens naduere paa hans bekomme syn-/546/ders forladelse, da gick jeg strax om morgenen, førre jeg drog til Dalby kircke, oc betiente ham med Christi legom oc blodz deelactighed, oc gjorde bønn skærtorsdag, langfredag oc anden paaskedag for hannem om en naadig opløsning aff dette møjfuld lijff. Hvilcket Gud bønhörde 3die paaskedags [10. april] en time æffter solens opgang. Hans alder er blefvet 76 aar. Psalm. 130,6 ... /547/

Die mercurij d. 25. april døbte jeg i kircken Matths Jessens oc Tyre Eschils daater, deris første barn, en daater kaldet Kiersten ... Var fød i mandags morgen ... /548/ ...

In festo ascensionis Christi [17. maj] døbte jeg Matths Sawmandz oc Dorreth Niels d. deris daater nom. Maren ... /549/550/ ...

Dncâ. 8. trin. [29. juli] desponderede jeg Jens Sørensen oc Mette Hans d. sal. Claus Iversens. Text de Abrahamis voto secundo cum Kethura /551/ in senio 140 annorum [Om Abrahams andet ægteskab med Kethura i hans alderdoms 140de år] ... /552/ ...

Casus [sag]

[125.] Mandagen æffter den 12. trin. [27. aug.]

Bleff jeg kaldet aff And. Pedersen Askmand boendis i Jesper Clausens boels, til hans ved sengen liggendis hustru, oc begierte jeg

vilde tage til mig 2 mand oc høre hans hustruis bekiendelse, hvoræff hun var nu saa sengeliggendis. Saa lood jeg Jess Andersen oc Hans Pedersen begge aff Synderholm bede til mig, hvilke med mig til den siuge konis seng ginge oc æffter mit spørmaal til hende giord hvad hendis skade var, oc aff hvem den var giord? sagde hun liudeligen i voris paahør: at Niels Henrichsen haffde med en [553] baandkniff skaaret hende offver den venstre haand oc slagen et hull med same baandkniffs skarpe side giennem klæderne under hendis venstre skulderblad, item som hendis verreste klagemaal var paa, sparket oc støtt hende for hendis bryst: Oc det haffde hand giort, fordi hun vilde tage ham fra hendis vanførd mand, den hand sloog oc haffde 2 gange slagen ned til jorden: det hand ocsaa klagede for oß. Oc de haffde drucket for nogle skillinger brændewin sammen, dertil Anders Iversen kom, oc lood ocsaa nogen brændevin hente.

Jeg spurte: Om det bleff verre med hende, oc hun vilde bruge Herrens h. naduere, om hun da icke vilde gifve hendis skademand til for Gudz skyld, det hand hende haffde giord. Rp. [hun svarede] Alt skal hand komme først oc affbede mig det. Jeg sagde, om hand icke er tilstede, vil I da icke for Gud forlade ham det. Da sagde hun, ja for Gud nocksom, men dør jeg effter hans haand, da mae min mand søge det hos øfrigheden. Vi sagde ja. Oc som jeg forregaff at jeg idag skulde reise i geistligt forfald, oc det bleff haardere med /554/ hende i natt, at jeg icke kunde førend morgen afften komme hiem igien, da skulle hun paa den gode erklerung vorde med Herrens h. naduere betient aff min naaboo, præsten i Seest, oc dermed toge vi affskeed.

Men Gud gaff naade, at hun kunde bie indtil jeg var kommen hiem i gaar, oc som manden tijsdags gaff det an til tinge, oc de ham visde til amtmann Suartz paa Coldinghuus, did hand drog i onsdags, begierte hun at vorde deelactig i Herrens nadvere paa torsdags morgen klokken mellom 7 oc 8, oc da vaare til stæde And. Paulsen, Jess Tøgersen, Birgitt Tingleff, Ann Laurskon. I deris paahør bekiendte den siuge Maren Andersis, at hun nocksom vilde tilgifve Niels Henrichsen for Gud, som en christen hans schade oc smerte hand haffde giord hende, men det ofrige skulde være i øfrigheds hænder.

Oc hun bekiente, at hendis største schade skeede hende medens bartskeren Jesn /555/ Møller aff Colding stood hos oc strøg et plaster til at legge hende paa haandens skade, da sparkede hand hende i den højre lyske oc for hendis bryst oc slog i sparkende 2 ribbeen sønder.

Hun bleff gudeligen affløst aff hendis synder oc annammede Herrens h. sacramente.

Efttersom Jesper forregifver, at hun haffde været drucken oc slaget Niels Henrichsen under ørene, før hun fick schaden, sagde hun nei til begge deele. Hun aldrig haffde kiøbt for 1 sk. brendewin til hendis mund, ey haffde hun slaget ham under ørne, men ville drage ham fra hendis mand. Oc Maren Jespers stood hos, sagde hun, oc bleff oc aff ham støtt til side i schorsteenen.

Der bleff bedet aff prædikestoel for hende paa den 13. søndag trin. [2. sept.] oc som manden til tinge klagede den 28. aug. bleff aff fogder forordnet, at nogle biumænd skulde siune konen, som oc skeede, oc dermed behøfvig intet min opskriff. /556/

(Søndag) 13. trin. [2. sept.] troolofvede jeg Morten Clausen (medhafendis sin schedul fra h. Fridrich i Biert) oc Maren Alberts. Syr. 7,27.

D. 7. sept. (fredag) post 13. trin. copulerede jeg effter capitain Ellebracht hans begiering en musqueterer Christen Hansen oc Sille Johans d. aff Fridericia udi voris kircke ... /557/ ...

Pridie (søndag) 16. trinitatis 22. sept. (lørdag) hiemdøbte jeg til Claus Persens 2 nys i natten fødte slegfrede børn ved naun: Jens oc Ellen. Moderen Maren Johans d. 31 aar gmml, hiemhørendis i Gorsleff sogn oc biu, bekiente til børnenis fader Peder Jensen aff Andkier, i same sogn biurdig, 26 aar gmml, tienendis nu i Roost, did hun var hængangen, oc kom i afftis silde derfra, oc snart derpaa gjorde i natt barsoel ... /558/559/

[126.] Elsabe Schrølings, s. Hans Rydis oc s. Gunder Jess d. 5 daater. Er fød i Tynder ao. 1638 d. 21. januarij mellom 9 oc 10 klokkeslætt formiddagen paa en søndag i jomfruens tegn. Bleff døbt i Tynder kircke den følgendis onsdag d. 24. jan. paa Timothei dag, aff h. Laurentio Widingio, capellan til Tynder kircke. Hendis faddere vaare Anna Freese, oltfru paa Tynderhuus. Catharina Landt-Schofes. Andreas Schytte, hans sal. hustruis søster i Urtegaarden oc Casten Jacobsen Rutebüll.

Hun bleff til Gudz fryct opdragen oc holden i læse oc skriffschole, siden lærde hun at kniple oc at siu i ramme med bardyrend til hoffue. Kom til fru Lucia Blomen paa Rensborgs slott oc tiente hende 9 aar, kom hiem til forældre, der de boode i Tynder, en føje tijd oc drog ydermeer ud at tiene. Besøgte hendis broder oc hans hustru i Wonsiel oc holte sig noget op hos dennem. Deræffter ao. 69 bleff hun begiert aff

fr. Margarete Øelgaard til Cronshagen ved Lübeck, hvor hun et aar forbleff. /560/

Ao. 1676 d. 8. febr. stood hendis bryllup med corporal Henrich Schröling her i Wonsiel, oc hun icke alleene fødte ham 1 sønn, Hans Henrich, i Haderslev, men oc opfødde ham 4 børn, dem moderen var fradød. Hun boode nogle aar i Hadersl. med ham oc drog i Fyn i quarteret med ham, oc effter at hand bleff forulycket, at hand aff en udæds voffhals miste hans højre haand udaff ingen stoor aarsag, udsto-od hun med ham stoor besuering oc satte hendis middel til med ham. Hun falt i en svar siugdum ao. 92, oc bleff til døden berettet onsdagen æffter den 18. trin. dog Gud hialp hende den gang op igien. Besøgte flitig Guds huus at høre dett h. ords prædicken, saa oc brugte hun til visse tider H.h. altars sacramento etc. deinceps, quando tempus est facile potes addere cætera finalia [den øvrige slutning kan man let tilføje senere, når tiden er til det, forts. nekr. 234] /561/.

[127.] Den 10. octobr. onsdagen æffter 18. trin. (søndag) jordede jeg et lidet tuilling drengbarn, slegfred fød, her i meenigheden Jens Pedersen, som bleff fød mellom freedag oc løfverdag om natten effter den 21. sept. Faderen er Peder Jensen aff Andkier, nu tienendis i Roest i Rangstrup herret. Moderen er Maren Johans daater aff Gorsløv sogn oc biu.

Det sal. barn for svaghed skyld bleff med sin tuilling søster hiemdøbt i løffuerdags for 14. dage, oc som sielden slig tuillingfruct kand gien-nemgæ de knæger, der gierne sig til de spæde børn holder, saa har det oc icke kundet blifue varactig i lifuet, men æffter sin suaghed døde i søndags morgen under preediken, medens her var tilig misse oc pre-dicken. Dets alder er blefuet 16. dage.

Super sepulchrum sermonem habui de verbis [Over graven talte jeg over følgende ord] Eccles. 7,2: Dies mortis melior est quam dies ortus [dødsdagen er bedre end fødselsdagen] v. 9. Finis melior quam initium suum [hans endeligt var bedre end hans begyndelse]. Phil. 1,21: Det er mig en vinding at dø ... Vide sororem demortuam [se søsterens død] seq. pag. 564. /562/563/ ...

(Søndag) 20. post. trin. [21. okt.] døbte jeg Morten Bennicks oc Maren Peders d. deris første sønn Johann ...

Same dag copulerede jeg Niels Mogensen oc Johanne Peders ... De secundario fine conjugij [om ægteskabets næstbedste slutning].

Die lunæ post [22. okt.] copulerede æffter h. Lambsdorffs schedul en musquetirer Lorens Jensen oc Sophia Bildenberg ...

Die martis [23. okt.] in absentia meâ ad examen candidati copulavit meus filius pastor in Stendrup [i mit fravær til kandidateksamen viede min søn, præsten i S.] einen Soldaten, namens Paul Jensen Vong mit Sibylla Lilliffs T. in der Kirchen ... NB: wil aber nach diesem keinen mehr auf der soldatesq. copuliren. /564/

D. 25. octobris (torsdag) æffter 20. trin. desponderede h. Anthon aff Stendrup for mig, medens jeg var til h. Peder Straarup hans ordination i Hadersl. Michæl Hansen aff Schandrup oc Maren Christen Nielsens stibdaater ...

[128.] In festo omnium sanctorum [1. nov.]

begraufede jeg oc talte ofuer grafuen æffter liden Ellen Peders d. som var fød slegfred tuilling d. 21. sept. (fredag) natt. Faderen er Peder Jensen aff Andkiær. Moderen Maren Johans d. aff Gorsleff sogn oc biu. Dette barn bleff oc hiemdøbt med broderen d. 22. sept. (lørdag) for deris suagheds skyld oc var denne dater suagere tilsuene end broderen, som døde for 3 uger, oc hun har leffuet saa meget længer. Svagheden til døden var allestedz derhos, oc Gud effter sin naadige vilie gjorde ende dermed oc frelste det aff dette elendige lijff ved en four oc sal. død mellom (søndag) oc (mandag) om natten mellom midnatt oc dagen, der det haffde leffuet 5 uger oc 2 dage. Textus: Beati pauperes spiritu [salige ere de fattige i ånden] ... /565/

[129.] (Søndag) 22. trinit. d. 4. novembr., dncâ. post diem festum omnium sanctorum. Predigte ich über eines Reüters Kind u. begrub es, dessen Personalia waren:

Dies liebe Töchterlein Anna Catharina Rünitzinn ist allhie in dem Wonsieler Quartier gebohren, ao. 1691 den 26. Junij, an Jeremias Tage, einem Freytag Nachmittage, von ehrlichen, frommen und Gott seeligen Eltern: ihr Vater ist der ehrsame fürnehme und mannhaffte Fridrich Rünitz /:von Schwerin:/, ihre Mutter die ehr- und tugendsame Fraw Eva Rünitzinn, gebohrne Jessin von Hagenow. Da nun Gott diesen Eltern aus ihrem Ehebedte diese Tochter u. Frucht bescheret, haben sie ungesäumet selbige zum h. Tauffbunde mit Gott befördert, und ist sie in diesem Gotteshausse, an Mariæ Heimsuchungstage, den 2. Julij, von dem jungen Pastore meinem Sohne von Stendrup in meiner Abwesenheit getaufet und ihrem Heylande Christo durch den h. Geist einverleibet worden. /566/.

Sie ist nachgehends durch des Vaters Aufsicht und durch der Mutter sorgfältige Pflege wolerzogen und zum Gebeth angewiesen worden,

sogahr das eine gute Ahrt sich in ihr angelassen, und wie sie an Schöne, so hat sie auch am Verstande mercklich zugenommen. Allein, das liebe seelige Kind muste auch zeitlich etwas vom Creutze Christi kosten, indem es diesen Sommer einen unversehnen Fall an eine Lade mit dem Angesichte gethan, und eine erschreckliche Wunde bekam. Jedoch durch gute Aufsicht glücklich wieder zugeheilet ward, und abermahl dieselbe Wunde durch anderweitigen Fall blutig geworden, iedoch wieder geheilet. Weiss nicht, ob dies eine Deutung seyn solte, das das liebe Kind nicht viel Glücks bey der Welt haben solte.

Wie es nun wol bey Leibe und bey Kräfte war, da hat es Angestoss und Noht über den Magen von Würmen erlitten, dagegen die fromme Eltern von der Apothec /567/ dienliche Mittel gekaufft haben, dadurch auch einige Würme sind abgetrieben worden, allein es hat nicht seyn sollen, daz sie von diesem Siechlager auffkommen, noch genesen solte. Sie befiel mit groser Unmacht, u. es ward alhie von der Cantzel zweene Sontage das allgemeine Kirchengebeth für sie verrichtet, wann es Gottes Wille wäre, das sie wieder den Eltern zu Trost auffkommen möchte. Es hat aber Gott mit ihr ein anders gefallen, indem Er sie am Montagabend umb 8 Uhren durch einen lieblichen u. seeligen Thodt von uns zu seinem himlischen Reiche abgefördert hat, da sie in diesem sterblichen Leben ihr Alter gebracht auff 3 Jahr 17 Wochen oc 6 Tage. Text. Marc. 10 ...

In festo omnium sanctorum (torsdag) [1. nov.]

Døbte jeg Claus Andersens oc Rebecca Erichs d. deris andet barn, bleff fød i onsdags morgen for dagen oc bleff kaldet Erich ... /568/ ... [s. 568-573 midten er en fortsættelse af s. 526 og der gengivet] /573/.

[130.] Die saturni ante 23. trin. qui erat Martine Lutheri, 10. nov. berettede jeg Jeb Nissen Smed, som en 3 ugers tijd har ligget siug aff colica, oc dertil er slagen den μαραδμοβ senilis [alderdomsvækkelse] natus est ao. 31 ved fastelauns tijd. Sagde for mig d. 4. decembris at hand haffde gifuet Anders, sin søn, hans smederedskab ... [forts. nekr. 137].

Die saturni post 23. trin. [17. nov.] hiemdøbte jeg en fattig quindz Margarete Knuds d., Knud Smedz d. fordom i Colding i Dulshull oc Maren And. d. deris /574/ daaters 2 tuilling børn, som denne forrige natt bleffue fødte i Peder Hackis lade. Manden til disse børn var Niels Hansen, som døde om s. Hansdag, de boode i Nebel, et lidet stæd i Worbasse sogn, oc der er hendis moder endnu lefvendis. Quinden gaff

for, hun haffde været ud med 2 piger at sætte dem i Jeising til knippe-
lend, oc en liden dreng haffde hun med sig. Kom med stackels egts fra
Dalby til byen. Det ene drengbarn bleff kaldet Anders, det andet
Niels. Haffde ventet sig dag til juel ... /575/ ...

Die martis post 24. trin. [20. nov.] trolofuede jeg Hans Jacobsen
Schreder oc Cæcil Jess Andersens d. Ps. 144,12 ...

[131-132.] Die mercurij post 24. trin. d. 21. nov. begrafuede jeg de 2
tuilling dreng børn Anders oc Niels Nielsen. Det ene døde paa søndag
aftten, det andet denne natt, oc de komme i een kiste begge.

De vaare fødde d. 16. nov. (fredag) natt. Bleffue døbte d. 17. nov.
(lørdag) Det ene bleff ickun 2 dage gmmlt, det andet 4 dage.

Oplæst ofuer grafuen det følgende:

Disse børn Anders oc Niels Niensener ere fødde paa deris moders
reisefærd her i Wonsiel i fredags natt. Moderen er Margarete sal. Knud
Smeds d. i Düllshull i Colding, som siger sig at være kom-/576/men i
ecteskab med Niels Hansen, der skal hafue boet med hende i Nebbel, et
lidet stæd i Worbasse sogn, hvor hendis moder endnu skal leffue. Men
manden skal være døet forleden s. Hans dag. Oc som hun siugelig med
disse 2 drengbørn drog ud med 2 piger, hendis børn, til Jeising i
Hostrup sogn, oc satte dem i knippelschole, oc en liden dreng, kom
hun elendig paa en stackels vogn kiøret fra Dalby til voris biu, oc haffde
ventet sig dag til juel med fødzen.

Hvad den uforstandig maade med moderens fødzel er anlangendis, i
det hun i korneladen klifuede højt op paa halmgulffen oc gaff sig der til
leje, fick ont oc gaff sig smertelig, oc dog icke vilde bekiende sig eller
begiere erlige quinder til sig, men nectede sin vee, oc fødde alleene disse
fostrer, det ville vi befale Gud oc hende, at hun dertil mae suare, enten
hun det gjorde aff uforstand (oc doc hun har været førre med) eller aff
ont et huskud? Gud forlade hende det, oc den harm hun gjorde de gott-
/577/folck i huset, endoc den bedrøfuelse oc forargelse denne meenig-
hed er skeet. Disse børn finge hiem- oc nødsdaaben ved mig i løffuer-
dags mod middagen, oc bleffue kaldede Anders oc Niels. Det eene barn
leffuede 2 dage, oc det andet, som døde denne forgangendis natt, 4
dage.

Disserui de infelici partu Rachelis prope Ephrat in itinere & mira
multorum via in mundum et ê mundo. Parvulos properasse ad cælites,
matrem v. servatam ad plura mala expianda in misera vita etc. [Jeg talte
om Rachels ulykkelige fødsel nær Ephat på rejsen, og om at manges vej

ind i verden og ud af verden er forunderlig, og at de små er ilet til himlen, men at moderen, som har bevaret livet, vil opleve mere ondt i denne ulykkelige verden].

Die jovis (torsdag) ante primum adventum [29. nov.] copulerede jeg Jens Sørensen oc Mette Hans d. sal. Claus Iversens. Ephes. 5.v.23. Gen. 3.v.16. Prov. 12. v. 4 ... /578/ ...

[133.] Die mercurij post 1. adventûs [5. dec.]

Begravuede jeg liden Catharine Dorothe Hans d., som var fød her i byen 1691 d. 18. martij paa en onsdag, aff ærlige, oc christl. forældre. Faderen er dend ærlige, act-, mand-hafft oc kunstrige Hans Eggers aff Bützow, der har ærligen udlært oc kunde betiene en feldtrompetters bestilling, om lycken hannem dend vilde tilføje. Moderen er dend ærlige, dyd- oc Gud fryctige Kiersten Niels d. Hans Eggersens, oc var denne daater 8de dag effter hendis fødzal paa Vor Fru dag i faste [25. marts] her i kircken blefuen døbt, oc siden med flijd opdragen, oc i opvexten, saa vijt som hendis alder kunde fatte, til bønnen oc Guds fryct anvijst.

Gud hafuer gifuet dette barn saa som feijr oc trifuelse, ocsaa en good forstand, at hun kunde skionne paa alt, hvad som forrekom, oc tale fornump-/579/steligen, fast ofuer barneforstand. Men som alt for tiligt klogskab vil gierne være et tegn, at børnene icke skulle vorde gammel, saa som den himmelske visdom krijer tiligen i dennem, saa bleff hun med siugdum betagen d. 29. octobr. paa en mandag afften, oc æffter-som hendis forældre formeente at siugdommen skulde været ormefeber, saa bekomme de en good drick derimod aff den velbaarne fr. geheime-rhatinn oc amtmandinn Suartz paa Coldinghuuß aff kostelige urter tilredd. Men siugdommen var icke deraff, den var dødsens postbud. Det sal. barn haffde altid lyst til at bede, oc naar bedeklocken slog da formanede hun knippelpigerne at bede, oc mod det sidste bad hun hendis fader, hand vilde læse for hende den h. bønn, Fader Vor, paa tydsk, hvilket der hand giorde, oc kom noget hen i bønnen, sagde hun Nu kand jeg intet meere. Moderen kand icke /580/ nocksom med forundring sige, der faderen var borte i Eiderstæd, oc var blefuen med practiquer giord til en soldat i Tønningen, hvor barnet var trøstig oc sagde, hendis fader kom nock igien, oc hastede paa moderen, at hun skulde hen til ham oc hente hannem hiem, hvilket alt ligesaa gick dem i hænde. Nu medens det sal. barn laa i sin siugeleije, skeede her nogle gange bønn aff prædikestolen, oc fromme hustruer besøgte det. Gud

hørde vor bøn, effter sin vilie oc gaff barnet en four oc salig opløsning forleeden trostdag klokken mellom 1 oc 2 paa efftermiddagen, der dets alder var bleffuet 4 aar 3: 15 uger. Apoc. 7,9.14.15 ... /581/ ...

Dncâ. 3. adventûs d. 16. decembris

Døbte jeg Matths Jensens oc Maren Peders d. deris sønn Peder, der var fød d. 12. decembr. (onsdag) ...

Noch begrafuede jeg

Personalialia (søndag) 3. adventûs [16. dec.]

[134.] Denne liden sal. sønn, Erich Clausen, er fød her i meenigheden d. 30. octobr. paa en tiesdag afften, aff ærlige oc Gud fryctige forældre. Faderen er den erlige, act oc beskeeden dannemand Claus Andersen, moderen den ærlige, dydige oc Gud fryctige Rebecca Erichs d. Oc hafue disse forældre allsom snarist befordret same deris søns daab, næste 4. dagen effter fødzelen, som var alle helgenis dag. Tillmed i ald forælderlige omhu oc opsiun hannem med moderlige melck opfostret. Men som himme-/582/lens lufft oc veirligt var for denne frosttyck oc usund, saa samlede barnet tyck slim oc hoste paa brystet oc haffde stor urolighed, indtil i fredags morgen det kom noget i søffn oc rolighed, dog det vilde dog ingen rett skick fae, indtil Gud den beste helbred forfremmede med dette i gaar morgis aarle, der dets lifff oc leffnet var blefuen 6 uger oc 3 dage. Job 14,1 ...

20. decembris die jovis post 3. adventûs

Døbte jeg Anders Due oc Hanna Rebecca Jacobs d. deris anden daater var fød i fredags afften d. 14. decembris, nom. Maria ... /583/584/ ...

[135.] Pertinet ad diarium Dalbyense [hører til Dalby kirkebog]

Sal. Mett Oluffs d. s. Rasmus Nielsens leffnetz løb, som døde natten effter nytaars dag oc bleff jordet d. 6. jan. h. 3 kongers dag paa en søndag ao. 1695.

Hun var fød i Heilse ao. 1615 i høsten. Hendis fader var Oluff Jensen barnfød i Halmstæd i Schaane, der kom ung fra sine foreldre til skibs men deræffter kom her offuer til landet med sal. Andres Sørensen Ridefoget oc tiende ham paa Wargaarde 5 aar, derfra bleff hand siden forfremmet oc kom i ecteskab i Heilse med den sal. quindis moder El-/585/len Mortens d. oc leffuede med hende 20 aar oc aulede 4 sønner oc 4 dottrer. Der hun, dette sal. menneske var bleffuen 14 aar gmml. kom hun ud at tiene første stæd hos Christen Matzen i Heils, der siden boode i Seestæd, derfra kom hun til Michel Nielsen i Biert, siden til

Peder Straarup paa Warmark oc til Hans Hansen ved Warstrand, omsider til Hans Hansen paa Warmark. Deræffter begaff hun sig til Tued oc lærde aff veffue hos Kiersten Clausis, huor hun oc noget arbeidede for sig selff. Der hun haffde paa 10. aars tijd tient andre oc sig selff med veffuend, da for hendis duligheds skyld begierte hende til sit ectefelge den ærlig unge karl, nu sal. Rasmus Nielsen der da var 33 aar gmml. oc hun var 24 aar gmml, oc hand med hende beboede hand fæderne stæd i Tued, hvor saa sønnen nu boer, oc de vaare i ecteskab sammen udi 39 aar. Men hand døde for 17 aar 7 uger siden, oc de haffde 4 døttre oc 1 sønn tilsammen /586/ i deris ecteskab aff hvilcke alleniste den eene daater Maren Simon Lassens oc Peder Rasmussen leffue. Den sal. hustru haffde med sin sal. mand et bygestæd i Tued foruden deris eget huus sig paataget, oc meest fordi hendis moder var fød paa det stæd, hvilket stæd de for 24 aar siden med Simon Lassens til hielp opbygte, oc nu aff dem bebois. Kaarset med alderdoms skrøbelighed holte sig ocsaa til hende. Hun bleff for 18 aar med hendis sal. mand paa deris siuge seng berettet oc for 10 aar bleff hun atter i en siugdum paa sengen berettet. Tridie gang udstood hun i dette forleden foraar en svar siugeleije oc bleff berettet paa sengen. Ellers i hendis christendom har hun søgt Guds huus oc var sidste gang her til Gudz bord (søndag) 11. trin. for 18 uger [7. okt. 1694] siden. Endeligen for 14 uger bleff hun betagen med siugdum oc afflegshed oc /587/ lae dog stille hen i taalmodighed. Bleff effter hendis begiering berettet paa nytaars dags efftermiddag med god forstand oc andact. Var meget trøstig oc glædde sig ved den naade oc salighed, var mett aff lifuet oc bad Gud om en sal. opløsning, som da oc Gud bønørde hende, at hun følgendis natt derpaa fick en good oc salig four ende paa hendis leffnet, der hun det haffde bract paa 79 aar oc 18 uger. Text. Psal. 71. v. 9.

[De følgende sider 587-602 indeholder tillæg til senere nekrologer og er anbragt ved disse, samt en kladde til en uidentificeret nekrolog skrevet med Hans Nissens hånd, se efter bd. 5, og s. 603-08, register på de døde, som er udeladt].

/3/ In Nomine Jesu! ...

[1695]

(Tirsdag) die 1. januarij festo circumcis. døbte ieg Paul Sørensen Smed oc Mett Selchensd. deris sönn nom.: Jesper, var fød i løfverdags afften.

D. 2. jan. (onsdag) copulerede jeg Morten Clausen Schreder oc Marren Albertsd.

Die lunæ post epiphan. 7 jan. berettede jeg min anden suend Christen Jensen Murmand, som var siug ex pleurisi [brystbetændelse] lae hiemme effter hans begiering hos hans forældre.

Horâ 1. pomeridianâ ejusdem diei [kl. 13 samme dag] troloffuede ieg i kircken Laurs Michelsens sal. broders daater aff Flensborg Anna Ca-/4/ tharina Petersd. med en weisgerbergesell aff Berlin, Johann Eichhorn, som flyde mig schrifftl. attest fra Colding, at hand er ubehindret fra andet ecteskabs løffte. Han har nogen tijd tient hos en comediant. For hende stiller mig Laurs Michelsen caution, at hun er fri for ecteskabs løffte. Nil dabant, quia nil habebant. Dedi ei testim. desponsationis [De gav intet, fordi de intet havde. Jeg gav ham vidnesbyrd om trolovelsen].

[136.] Dncâ. 1. epiphan. [13 jan.] begrafuede jeg Anders Iversens /: aff Meng:/ oc Caren Christensd. (Sören Christ. Smedz hans søster) /:født i Melsom herret i Biering sogn /:ved Wiborg:/, der har næsten 20 aar tient her ud:/ deris naunløse pige barn, det bleff fød d. 8. jan. forleeden tijsdag klokken 1 effter middagen, oc som de fromme forældre hafve behaget at komme her til sognet, saa hafve de oc ført mig deris gode bevijs fra Weisdorff sogn, om deris gode forhold oc kand derfor oc billig niude fromme indvaaneris huldskab oc niude Gudz saligheds middel her i sognet. Votum pro quiete in tumulo [ønske om ro i graven] /5/ ovatio ad animam cælitibus annumeratam [en jubel mod sjælen, der er optaget i himlen]. Trøst ville Gud forleene de fremmede forældre, som har denne skaale med et barns spæde død fristet forhen, det der icke bleff uden 2 uger gammelt ...

[137.] /6/ Onsdagen effter den 1. epiphan. [16. jan.] begrafuede ieg sal. Jeb Smed. Vide curriculum in volumine secundo [se levnedsløb i bind 2] Text Ps. 130, 5, 6 ... [se nekr. 130].

[Tilføjelse fra bd. 2. s. 587-94:]

Anno 1695 d. 16. jan. (onsdag) ante septuag.

Begravvedes Jeb Nissen Smed,

fød i Biert ao. 1632 ved fastelaun aff erlige christen-forældre.

Hans fader var den erlige, act oc velforstandige mand Niss Jessen Smed hans moder den ærlige, dydige oc Gud fryctige quinde Helle Erichs, sal. Kiersten h. Johannis søster daater, fød i Bundegaarden. Hand var blant sine sødskinde, Ell paa Warmarck oc Jess Nissen Smed i Biert, den tri-/588/die oc yngste broder, foruden andre hans moders børn, Jørgen, Johanne oc Erich, der drog ud med de brandenborger oc bleff icke seet meere, men vel spurt til. Denne voris sal. medbroder bleff betimeligen effter hans syndige fødzal ved daaben forfremmet til det aandelige gienfødzels lijff i Christo ved h. Joh. Schrøder den gamle sognepræst i Biert, oc siden i Herrens fryct oc formaaning hafue hans forældre hannem opdragen. Der hand noget var voxen, begierte ham aff forældre hans morrester i Bundegaarden, den erl. dydige oc Gud fr. Caren Hans kone, at hand motte hos hende være, oc var hand der med skolegang oc anden gierning saa længe hun leffuede, udi 13 aar. Deræffter kom hand hiem til sine forældre, men som hand ingen lyst haffde at være hiemme, drog hand med faderens raad oc samtycke oc gaff sig 3 aar i lære /589/ paa det ærlige smedehaandverck hos den erlige, velact oc forneme mand Lass Nielsen Møll, smed udi Smed- eller, som nu kaldis Ivers Mølle.

Begaff sig æffter hans ustanden læreaar at arbeide i et fremmet verckstæd hos Thomas Smed i Gammel Hadersleff, siden et halff aar hos Bernt Smed i Tabsuhr, derfra drog hand igien til hans læremester Lass Nielsen, som da var i Seest mølle. Var deræffter noget hiemme hos sin fader. Men saa føjede det Gud, at hand fick leilighed, oc behagede at drage til Dalby oc antage det smidies som der var fangeligt. Kom dertil med et gott vidnisbyrd aff hans sognepræst min sal. suigerfader, den æreværdige h. Jørgen Schrøder i Biert, huilket endnu findis hos mig oc er daterit aff Biert ao. 54 d. 16 sept. om Mich. tijder, ofuer 40 aar siden.

Oc som hand det første aar snart kunde skønne, at hannem behøfuedis en medhielp, saa sae hand sig oc strax om i Dalby sogn /590/ oc Gud stillede hans øjen oc hiertelaug for den erl. dyd oc Gud fr. pige Barbara Peders d. aff Tued, med hvilcken hans trolofueelse oc bryllup stood i sognet med tilbørlig heeder. Oc i de 3 aar de leffuede tilsammen gaff Gud dem 2 døttre, 1 naunløs fød, som hviler i Dalby kirckegaard. Den anden førde hand i fiendetijden til hans broder Jørgen Erichsønn i Stendrup at vorde opdragen, men den døde der oc hviler i Stendrup kirckegaard.

Effter hans hustruis død, (som jeg i min første ankomst i Cold. betiente i hendis siugdum til Mogens Erichsens) der hun var i Dalb. kirckegaard begrafuen, sanckede hand sit smedevercktøj sammen oc begaff sig til Colding med andre 3 landsmænd, sal. Conrad Reck felbereder i Colding, sal. Jens Oluffsen i Schartued oc sal. Matz Christensen, Erich Christensens broder i Seest, hvilcke lod sig underholde under commissariat, antagne aff h. krigs commissario h. Otto Pogwisch. De droge et sætt sønder paa oc blefue siden beordert at gae til Wiborg, hvor de lae indquarteret, oc haffde denne sal. mand hans quarter 7 uger hos Pe-/591/der Murmester. Siden bleff der fred, oc da finge de alle hiemloff. Derpaa begaff hand sig snart til Dalby igien, oc i Herrens naun udsaae sig til Oluff Ottosøns i Colding den erl. dyd oc Gud f. pige Margarete sal. Paul Albertsens d. her aff Wonsiel, oc de blefue her i kircken trolofuede den 7. trin. søndag 1660 [5. aug.], men sammenveiede udi Dalb, kircke, hvor deris boopæl skulde være, næste søndag effter Mich. dag [30. sept.].

Gud har deris ecteskab med en rund formeerelse velsignet, saa at dennem i Dalby ere 2 sønner fødte, den 3die udi Aitrup, hvor de nogen tijd begafue sig at boo, for at fae der meere arbeid oc næring. Omsider bygte de her i Wonsiel hendis sal. faders byggestæd paa cronens grund, oc har hand boet her med sin hustru 28 aar. Her ere hannem aff hans hustru fødte de 5 yngste sønner, saa at hans ecteskab udi 19 aar har gifuet dem 8 sønner, aff hvilcke den 6te sønn, Jeb, er salig forhen sendt til Guds rige ao. 77 d. 27. octobr. paa det 18.de aar siden oc igiene leffue de 7 sønner med deris kiere /592/ moder. Hans christendom anlangendis, da har hand i velmact icke gierne forsømt Gudz huus at høre ordet oc at bruge det h. altars sacramento, har oc med hans sure trellsom ansictis sued opdragen hans børn til ære oc lære, oc som alting lae paa hans bare hænder imedens børnene vaare smae, saa har hand ingen fliid skaanet, at hand jo arbeidede oc biergede saa meget at de alle kunde være huldne.

Hand har taget natten med dagen, heede oc kuld, at arbeide, naar der gafuis arbeid, oc forholdet sig æffter Syrachs ord cap. 39 v. 29: En smed mae være hos sin stæd oc tage vare paa sin smedie, oc hand blifuer vansmæctig aff ilden oc arbeider sig trett for essen. Hammerslagene fylde hans øere oc hand seer vel til, hvorledis hand kand giøre sin gierning ret. Oc hand mae tencke, hvorledis hand kand giøre det rede oc være derpaa aarle oc silde, at hand kand arbeide det deijlige.

I hans omgængelse, der hand var ung, /593/ oc blodet var frisk, da var hand mild oc ved et gott sind mod alt folck, men der hand ældedid, da befant hand ocsaa menniskelig skrøbelighed oc var noget sær, efftersom et mennisk er ingen fuldkommen engel her i lifuet.

Gud haffde dog giffuet ham et sundt legom saa hand icke uden een gang her i byen var siug oc kom snart paa fode igien. Hans endelige siugeleije til døden kom hannem paa forleedet aar, 3 uger for Mortens dag, dog hand i det første gad icke rett begifuet sig til sengen. Men som endeligen hans marff i beenene udtørredid, da motte hand blifue ved sengen. Jeg besøgte ham med fleere Gudz børn, oc der bleff affskeed giord, at jeg skulde med afløsningen oc Christi h. naduere betiene hannem paa løfuerdagen, som var Martini Luth. dag, oc hand lae stille altid med et gott tall, skickeded sig i Gudz vilie oc lod ingen utaalmodighed eller keedsommelighed ved tiden spørgis. Hand visde mig sine forrige stærcke, nu forfaldne /594/ beene oc lod sig deraff komme den betenckning /:i hu:/, at denne verden er forfengelig oc suigefuld, oc det duer intet, sagde hand, at bygge paa verden.

I det første gaff hand vel raad ud til sin hustru med alting i huset at besikke, men omsider gaff hand sig ingen tancke derom oc ventede alleeniste sin Gudz opløsning aff de suagedz baand, hand var bunden med, som oc skeede effter de bønners indhold her i meenigheeden blifue gjorde for hannem, saa at Gud gaff ham et saligt endeligt i fredags afften den 11. jan. klokken 9, der hand haffde været ungarl 23 aar, giff første gang 3 aar, enckemand 2 aar anden gang giff paa det 35. aar.

Hans siugeleije var hand udi 12 uger, at hans gandske alder er bleffuen – 63 aar 3: 3 uger

Text Psal. 130, 5.6 ... [tilbage til bd. 3. s. 6.]

Effter lijprædikenen copulerede ieg Johan Eichorn oc Anna Catharina Petersd. aff Flensborg Laurs Mickelß broderdaater.

[138.] Dncâ. sexagesima [27. jan.] begrafuede jeg Elsa Christen Jerress. Curriculum vitæ Elsæ Pedersd. Christen Jerresens. Hun er fød (omtrent 1638) [rettet til:] 1639 /:om fastelaun:/ aff christlige forældre paa Thy-Land udi Hundborg sogn /:patre Peder Jensen:/ døbt oc til Gudz fryct aff hendis forældre opdragen. Er siden dragen herud, som saa mangan een gior, fra den egn /7/ oc vilde tiene oc forbedre sig noget, oc blant andre tienister begaff hun sig til Siest, oc fødte der en søn /:Anders Knutsen:/, den som lefuer oc tiener gott folck her ud i Faustr. bye. Omsider kom hun i kundskab med Anders Paulsen, der haffde

hørt til hendis dulighed, oc hun bleff trolufuet til hannem ao. 81 aff H. Cnut Laursen Morslett, sognepræst til Seestæd, som gaff hende i hans bevijs til mig et gott rycte for hendis christendom. De bleffue her i kircken sammenveiede same aar 2. pintzedag, oc ao. 83 ved Mich. fødte hun hannem 1 pige Anne And. d. som sidder ud mod Tynder i Høist oc knipler. Der hun haffde leffuet 8 aar med hannem her i byen, da døde han hende fra, oc effterlood hende sin liden daater. Oc der hun haffde siddet eenlig hen i hendis enckesæde 1 aar oc 10 uger, da bleff hun begiert til et ectefølge aff den dannemand Christen Jensen, ao. 90, der haffde mist hans første hustru Elsa Sørensd. (med den hand /8/ haffde leffuet 25 aar) udi fastelauns uge oc de bleffue den 4. Trin. (søndag) trolofuede oc veyede sammen paa alle helgenis dag. De har leffuet sammen oc begaet sig fredeligen udi 4 aar oc 12 uger.

I hendis christendom har hun fryctet Gud oc gierne hørt hans ord oc gaet til Gudz bord med sin mand, som for 14 uger vaare de begge her i kirken til Gudz boord. Hun bleff siug 8 dage for hendis endeligt, oc mand icke meente at det skulde hafue gielt hendis død. Paa tijsdags afften bleff erindret, om hun icke vilde hafue hendis sielsørger til sig, da formeente hun, at hun vilde bie til onsdags morgen, alleeniste der jeg kom til hende, saa snart det bleff mig aff manden til kiende gifuet, da befant jeg hende, at hun drog sig med døden, oc hørelsen med santz oc suar at gifue haffde lagt sig hos hende, oc i same dragelse var det giord, at hun døde /9/ strax effter ieg var fra hende gangen, der hendis alder (ungefehr) [overstreget] kand hafue været 56 aar, 3: 10 dage, som er menneskens 8. gang 7.de fare-aar

[139.] Christen Jerresen

er fød ao. 1639 ved juel i Schell by udi Broager sogn, hans fader var Jens Hierresen, moderen Ingeborg Laursd., er døbt i Broager kircke oc i Gudz fryct opdragen, hans fader drog udj fiende tijd fra Sundewitt oc holte sig noget op i Fyn, oc der døde moderen, siden drog hand med 2 børn, denne sønn Christen oc søsteren Anne, her hid til Wonsiel, oc satte sønnen ud hos gott folck at tiene saa snart hand kunde tiene for lønn, nemlig hos Christen Persen 5 aar, hos Oute Andersen 3 aar, i Iess Hansens gaard 3½ aar, hos Ies Gregersen ½ aar. Effter polackers tijd drog hand ud ad Eiderstæd med hans fader, Søren Andersen oc Christen Snedker oc /10/ tiende sig noget til hans fræmtarff. Effter fiende tijden tiende hand Niels Hiuler 4 aar oc kom ao. 65 3. juledag i ecteskab med den sal. Elsa Sørensd. oc i hans ecteskab tiende hand Laurs Persen 1

aar, oc holte det med hans fader 11 aar at hafue plouff law. Hand aulede med hende 4 døttrer oc 1 sønn, aff hvilcke de 2 tuilling døttrre døde spæde for 21 aar siden, den eldste daater Maren, Ingeborg oc Jens lefue endnu. Men der denne hustru døde ao. 1690 paa torsdagen i fastelauns uge, da foraarsagedis hand 2. gang ad giffte sig, oc bleff alle helgenis dag veiet til Elsa Pedersd. sal. And. Paulsens effterleffuerske, med hende haffde hand ingen børn, hun døde ao. 1695 d. 23 jan., der de haffde været sammen 4 aar oc 12 uger ... /11/ ...

Die martis post sexag. [29. jan.] blefue Hans Jacobsen Schreder oc Cæcil Jessd. copulerede.

Die Mercurij post sexag. [30. jan.] berettede jeg gmml Maren Peder Paulsens, som var siug.

Den 2. febr. kyndelmissdag døbte ieg Ebbe Mogensens oc Maren Jessd. deris 3die barn, en pige, med naun Caren, var fød s. Paulsdag [25. jan.] æffter middag ... /12/

Freedagen æffter fastelaun [8. febr.] berettede jeg Kiersten Outis d., Jørgen Rasmussens, som var slett amactig in cura luis gallicæ inveteratæ [under behandling for et gammelt tilfælde af den franske syge].

Dncâ. invocavit [10. febr.] døbte jeg Reimar Arends oc Caren Christiansd. deris søn, var fød i torsdags om natten, bleff kaldet Jens ...

[140.] Die jovis post invocavit 14. febr. begrafuede jeg i Stendrup kircke den liden sal. Peder Andersen Beesk. Hans ærlige oc fornæme herkomst, besuerligt leffnet oc dog meget yndigt oc saligt endeligt aff denne verden anlangende, da var hand fød ao. 1692 d. 11. jan. paa en mandag, aff heederlige oc geistlige stands oc stammis forældre: hans bedrøfuede fader er den æreværdige meget heederl. oc vellærde h. Anders Mathtsen Beesk, velfortiente sogne-/13/præst til Slemminge oc Fielde meenigheder i Lolland. Hans moder var den heederbaarne, ær- oc dydfulde saa oc Gud meget elskelige nu sal. matrone Catharina Maria Christensd. Humblet, der æffter at hun denne 6.te sønn, som hendis 7de æctelige lijffsfruct haffde fød, strax følgendis andet aar, d. 1. nov., fødde hendis 8de barn, en daater, Iohanne Catharina, som endnu leffuer, oc motte hun paa 14de dag, fuer dend Benoni, vil sige Bathoni, tillucke hendis öjen, oc saligen skillies fra hendis da leffuende 4 sønner oc 2 døttrer, der hun udi hendis ecteskab haffde paa 12. aar leffuet oc fød 8 deilige børn oc naaet hendis alders 36. aar oc 7 maaneder.

Hans farfader var den heederlige oc vellærde h. Matths Andersen Beesk, sognepræst til Fuelse sogn oc proust i Musse herrit. Hans farmo-

der var den heederlige dydelskende oc gudfryctige matrone /14/ Anna h. Matthis. Hans morfader den heederlig oc vellærde h. Christen Christensen Humblett, udi 39 aar velfortiente sogneprest til denne Stendrup meenighed. Hans mormoder er den heederl, dydelskende oc gudfryctige matrone Johanne Matthsd. Steenholt der sig om dette sal. barn meer end som moderlig har vel fortient. Vidre behøfuis icke at opregne hans herkomst: thi den af uhr gammel præsteaffkom er paa fæderne oc møderne side vijt oc sijt naunkundig, baade i Fuelse i Lolland oc i Humblet paa Langeland, som da æffter den syndige fødtzel hans k. forældre hannem ved daaben snart forfremmede til den aandelige igienfødtzel udi Slemminge meenighed, saa hælte sig oc strax korset til hannem, icke alleene, at hans gode moder ham ved døden fragick ofuer en søsters haarde fødtzel, der hand var ... [et blad mangler her] /17/ stand med andæctige facter oc lader, saa som Guds aand var hos barnet, oc røde munden, som det læssde bønnen. Oc som hans alder vel kunde hafue hafft den æffne at tale frijt, hvad hand skulde, saa skal vi dog derimod acte, at naar den indvortis drifuendis krafft er suæckit, saa lide alle de affecter med deris virckninger ocsaa affbræck, oc ere seenere end som ellers.

Mod hans endeligt paa kyndelmissdag gad hand icke meget talt effter sin maade, men sad i stolen oc lagde hans haand under kindet oc igien paa sit bryst, klagendis sin trangbrøstighed oc holte det meere aff i hans bedrøfuede mormoders skiød end som tilforne. Hans fortæring var gandske ringe, hvor ofuer skeede anstalt at opoffre hannem Gud i meenighederne ved hellige bønnen om guddommelig hielp oc opløsning til saligheden baade paa kyndelmissdag oc paa følgende søndag. Gud bøn-hørde naadeligen vor bøn, at hand paa sin k. mormoders skiød hensoff d. 3. febr. om /18/ natten klokken 2, der hand haffde lefuet 3 aar, 3 uger oc 3 dage. Vi tage det synderlig her i betænckning, at denne lollandiske udsprungene qu[ist] aff en geistlig rood oc stamme er her u[di] riget, i Holsteen, som en pode forfly[ttet] i forhaabning, at den her skulde haffue taget til i vext oc fuldkommenhed, at d[en] omsider kunde hafue fundet sig til sin rood oc stamme, i hvor at den safftigste moder rood udgangen var, saa [dog] har det anderleedis behaget Gud, [at] same pode er her hos os udgangen, en vext i urtegaarden denne vinter. Ah! den skilsmis vil falde det faderhierte smertelig, de andre sødskinde bedrøfelig, det Stend. præstehuus til deris gamle saers oplødelse. Dog ville vi icke hafue de tancker som Bellarminus, der deelte sin siæl

udi 2 parter, den eene befalede hand jomfru /19/ Mariæ, oc den anden Christo: at det skal ey falde de sørgende for hart, at icke den pode kand samlis til sin moder i Slemminge kircke hvilendis, men skal her i sin møderne føde kircke Stendrup hvile, som dog icke slett affreffuen fra sin stamme. Jorden er ofuer alt Herrens. Sielen finder sig til moderen i himmelen, oc den distance, der er imellom deris legomer /gior/ icke en fingers brede i himmelen til forskell. Du zahrte siæl! glæd dig nu hos din moder oc andre 2 sødskinder for lammets throne i Guds beskuelse. Du alle verdsens oc kaarsets uselhed ofvervindendis lidet legom, du der fristede som et mandags barn maanens forandring til din lyckis oc helds forsuæckelse, hvil nu sødelig i den Stendrup moderlige multz skiød, indtil at Christi din gienløseris røst dig paa dommedag skal aff din bolig fremkalde til lijfvets ær- oc glædefulde opstandelse oc herrlighed! Gud giff de nærværende morforældre trøst, at de sig i Herrens gierninger mae kunde vide at skicke: de vaare lycksalige førhen ofuer en saa dydefuld deris eldste /20/ daaters lijffs oc ærens stand, men som Gud har slaget dem et hart slag med hendis hedenkaldelse oc nu igien saaret dem med denne liden daatersøns ømmelige legomets tilstand oc paafulde dødelig affgang, da at de skionne paa, Gud har giord det altsammen, ingen kand forandre eller rette paa det, hvis hand gjør kraaget. Gud ocsaa fornemmeligen trøste den fraværendis fader (naar hand denne søns død spørger), der sidder med 5 moderløse børn tilbage, een sønn Matthias-Christian er i Nykiøbings latinske schole i den 3.die lectze, den anden sønn Christian er hos den højbaarne græffuinde aff Uhlefeldt [sic] paa Mariebo closter for en page oc lærer derhos opvartningen ved tafel oc holdis i latinæ schole formiddagen oc udi regnescholen samt skrifuend efftermiddagen. En daater Anna er hos den høyactbaare Jens Laursen K. M. toldinspector paa Draxminde. /21/ en sønn Knud oc den mindste daater Johanne Catharina ere endnu hiemme. Gud forfrem dem alle til visdom, dyd oc fromhed, at de mae til sin tijd tiene Gud oc mennisker oc med ære komme frem i verden! Gud giff os alle en dagl. paamindelse om vor paahængendis dødelighed, at vi mae vorde forstandige!

Meenigheden, der saa vel fremmed aff naaboskabet, som indbyggen- de hafue giord det sal. barn den sidste æris tieniste her i verden, skulle være paa den bedrøfuede fraværinde faders oc de mor-forældris vegne højligen oc i skyldigste maade betackede for æren oc umagen dennem i dag er bevijst, de vilte sligt oc meere forhen bevijst oc opbaaren ære- oc

kierlighedz tieniste allestedz igien saa villig som skyldig erkiende oc afftiene.

Text Ps. 116, 7. 8. 9.

/22/ Dncâ. reminiscere [17. febr.] communicerede ... uxor Lass Lassens [hustru] fick ont under prædiken oc besvimeade, der bleff aff altaret vijn tagen under communionen i skruen at queege hende med, oc siden bleff hun opleed til altars oc fick det /23/ h. altars sacramente oc bleff med min slæde hiemført ...

Dncâ. oculi [24. febr.] døbte jeg ryterens Lorens Hansens oc Kiersten Lorensis deris i fredags fødte daater nom: Margarete ...

Die lunæ post iudica [11. marts] troloffuede ieg Lorens Pedersen aff Kolding med Maren Valentinsd. aff Hadersl. Hand er en haandskmager suend oc hun sal. Valle Postis d. Hendis broder Johann Fallesen haandskmager i Hadersl. oc Jørgen Handskmager aff Colding vaare med fleere, saa oc /24/ cherganten Joh. Höckner med capitain Würckerns concession, item med m. Joh. Dorchæi consens vare i kirken offuerværende. Jer. 10,23 ...

/25/ In die viridium [21. marts] ... efter prædiken berettede ieg den elendige Maren Laurs Persens d. paa sengen /26/

[141.] Paa paaskafften [23. marts] begrafuede ieg liden Caren Jørgensd. fød i Harleff sogn oc biu ao. 1682 den 25. april. Hendis fader er den ærlige act oc beskeeden mand Jørgen Sørensen Kaa, nu voris meenigheds indbyggere oc gaardman, men barnfød i Harløff. Hendis moder var den ærlige, dydige oc gudfr. quinde oc hustru, Maren Sørensd. som er død for 11 aar siden. Denne daatter som eeniste mellom disse ecteforældre bleff snart forfremmet til daaben oc opdragen til guds fryct, men som der kom nogen mißforstand i deris ecteskab alligevel at moderen haffde været en enke med 3 børn tilforn, saa foraarsagedis dog faderen at affstae gaarden til en viss mand oc derhos at forsiune hustruen med et husede oc værelse paa gaardsens grund, endoc at hans forældre toge dette pigebarn til sig oc opdrøge det ind-/27/til i fior, at hand effter begge sine forældris død hentede det her ud til sig. Oc som hand sig effter hans blodsfriendis, prestens oc andre venners raad begaff blot oc bar fra stædet, imedens en anden suarede øfrigheden aff gaarden, da begaff hand sig at tiene hos h. Jens i Sneptrup et aar derinde i egnen, oc siden drog hand sønder paa til Løit sogn 1 aar, derfra til sal. Trouls Nissen aff oc til paa 3 aars tijd. Midlerdess at han der tiende, da døde hans hustru der hiemme, oc som hans leilighed icke var anderleedis, end

som hand matte endnu længer tiene for sit brød her ude, saa kom hand i tieniste hos Laurs Toniussen her i biuen 1 aar. Siden kom hand til den dydige encke, ærefulde oc gudr. Maren Jebstd. sal. Jens Hansens, oc tiende hende 4 aars tijd, oc saa føjede det Gud, at hand bleff med hende her i meenighed trolofuet ao. 91, 8 dage effter mortensdag, oc sammenveijet følgendis aar, 8. dag effter kyndelmiss. /28/ Oc saaledis er det beskaffen med dette sal. barns faders tilstand oc beskaffenhed, hvad ellers mange sig har gjort ulige tancker om hannem.

Dette barns suaghed anlangendis, da bleff pigen uformodelig oc hasteligen siug aff en betændelse med heede, der trengede hende haardeligen om brystet, saa at hun klagede sig for hendis fader, førrend hand drog til Colding (var lige den stund, der jeg gik hannem forbi komendis fra skrifftestoelen) at det siuntis hun kunde intet leffue. Dog mand formodede, at det skulde hafue faet sin ofuergang. Men Gud gjorde det anderleedis oc bedre med hende, at hun i afftensstunden saa gott som seinede hen. Der det var paa det haardeste med hende, bad hendis stibmoder hende at bede sin bønn til Gud, oc hun suarede i dødsens angst: Nu kand ieg intet leffue læn-/29/ger, Gud hielp mig stackels barn! oc hun lessde hendis fader vor, men der hun var kommen mitt hen derudj, da opgaff hun sact oc salig hendis aand! der hendis leffnet var bleffvet 13 aar ringer 5 uger. Text 1. Esa. 11, v. 10 ...

Fer. 3. pasch. [26. marts] hiemdøbte ieg Marten Beckers rytrens oc hans concubinæ [samleverskes] Mett Ivers d. deris i natt fødte sønn, Johann kaldet. Han var suag paa sig oc kaste meget op, førrend det fick nogens bryst ad smage ...

Paa løffuerdag for quasimodogenite [30. marts] døbte ieg i Peter Andersens værelse en stackerls quindz Ann Mariæ Laurstd. hendis pige-barn nom: Elsabe, det hun sagde, at en soldat med naun Søren Christensen var hendis mand, veiet med hende i Lehnmarck aff h. Ægidio, men zeddelen var borte. Jeg examinerede quinden om hendis christendom oc formanede hende oc døbte det i jordemoderens, Leene Jørgens ofuerværelse. /32/

Effter prædiken copulerede ieg Lorens Pedersen Soldat oc Maren Valentinsd ... /33/

Continuatio matriculæ Wonsieliensis ao. 1695 (søndag) jubilate [fortsættelse af fortegnelsen over Vonsild sogns beboere år 1695 3. søndag efter påske] ...

I den herris Jesu naun er vor adjunctus pastor h. Hans Nissen d. 23. aprilis paa tijsdagen æffter cantate i Hadersleff consistorio bleffuen med den candidato til Ødis, h. Peder Hardt, examineret oc den følgendis 24. april paa onsdagen ordineret.

Den 2. maj paa Christi Himmelfartsdag bleff hand aff h. probsten Stichelio introduceret oc aff h. ambtsinspectore, doctore Müllero meenighederne commenderet oc i kongl. maj. naun confirmeret. Gud giff sin naade oc velsignelse dertil for Jesu Christi skyld! Amen. Kongbrefuet er den 5. febr. dateret. /34/

Dncâ. exaudi [5. maj] communicerede, oc for første gang for h. Hans Nissen skrifftede ... publica peccatrix a dn. præposito permissa, quæ ante 2½ annos deflorata a sutore juvene Severino Ottonis f. Aalburgense, Haterslebiæ in sutrina famulans apud Jacobum sutorem deprecata est stuprum et contemptum cænæ dncæ. in lacrymis: gratis absolvi propter paupertatem mendicantem [en offentlig kendt synderinde med hr. provstens tilladelse. Hun var to et halvt år tidligere blevet besøvet af en ung skomager Søren Ottosen fra Ålborg, som da tjente på et skomagerværksted i Haderslev hos Jacob Skomager. Hun bad under tårer om tilgivelse både for den bedrevne utugt og for sin forsømmelighed med at gå til alters. Da hun løgnagtigt angav at være fattig, fik hun syndsforladelsen gratis] ... /35/ ...

Fer. 3. pentec. [14. maj] berettede h. Hans Jess Andersen, som var siug aff calculo oc tenasmo [nyresten]. .. /36/ ..

Die mercurij post ss. trin. [22. maj] døbte ieg Jochum Snoris oc Mariæ Laursd. deris sønn: Iver, var fød 2. pintzedag ...

[142.] Onsdagen æffter 1. trin. (søndag) [29. maj] berettede h. Hans Nissen Niels Mogensen Fynboo i skowen paa Kongveijen, (der same tijd /37/ printz Christian drog med 8 vogne forbj ad peregrinere) som lae i en hitzig siugdum.

Hans leffnetzløb, berettede hand sig at være fød ao. 1646 effter den første suenskis krig udi Or sogn, i Wendtz herret i Fyn, patre Mogens Nielsen, der besad en heel gaard i Or sogn, matre Cæcil Mounsis. Hand bleff døbt i Or kircke aff m. Matths, som drog til Kiøbenhavnffn i beleiringen oc døde. Den velbaarne Laurs Lindenow holte ham til daaben aff Orgaard. De vare 7 sødskinde, 4 drenge oc 3 piger; der ere døde aff de sødskinde 2, de 5 leffue endnu, oc var denne Niels den eldste. Hand var hiemme indtil hand var 15 aar, siden kom hand til

rittmester Blocksfeld, oc var ved hannem 5 aar udi Staurby. Derfra hiem igien 2 aar. Kom deræffter til Jess Andersen i Broo oc tiehte ham 2 aar, til Jess Mattsen i same sogn 3 aar udi udj Grarup biu, noch ibidem Hans Knudtzen 2 aar. Men som der bleff giord udskriffuende i Fyn, oc hand skulde hafue været tagen til soldat, begaff hand sig i tieniste hos velbaarne h. Otto Bilde paa Kiersgaard, der tog ham med sig /38/ sig til Coldinghuus, hvor hand var lænsherre, oc varede same hans tieniste icke uden et halff aar, da døde hand paa Coldinghuus. Derfra begaff denne mand sig til Jess Laursen i Austrup i Egtued sogn 1 aar, drog derfra til Middelfart, hvor Jess Lassen ved Stendrupstrand bad ham at følge ofuer med ham til sit oc være noget hos ham, som i de dage hand actede at giøre et stort barsøel. Oc der Niß Tortzen aff Biert same tijd oc fandtis der, begierendis ham i tieniste, drog hand med ham oc bleff hos ham 2 aar, oc kom dismidler i ecteskab med daateren om paaske ao. 79 Caren Nissd.

De begafue sig strax at boe i Schanderup oc bleffue der 4 aar. Kom siden til Biert i David Schrøters ottings gaard 4 aar, derfra til Wonsiel, oc auflede hand med denne sin hustru 7 børn, 4 sønner oc 3 døttrer. De 3 sønner ere døde, den eene med de 3 døttrer endnu leffue. Der denne hustru haffde leffuet med hannem her i sognet 6 aar, oc deris gandske ecteskab haffde været 14 aar oc 7 uger, da døde /39/ hun for hannem ao. 93, d. 31. majj, 40 aar oc 5 maaneder gml. Hand lod sig deræffter ao. 94 i Herndrup aff h. Lagone Iversen troloffue til Iohanne Peders, oc bleff her i meenigheden copuleret same aar, d. 20. søndag effter trinitatis [21. okt.]. Bleff siug /:ao. 95 strax effter pintze oc kom til helbred igien:/ sidst i forleden uge etc. Her i meenigheden har hand boet i skowen siden ao. 1687, nu i det 11.te aar. /:døde ao. 97 d. 8. october (fredag):/ [forts. nekr. 169a].

[Bd. 2 pag. 595 findes følgende tilførsel:]

[143.] Ao. 1695 den 29. majj (onsdag)

Begierede Jess Laursen et almiss breff aff mig paa tytsk, som jeg gaff hannem, oc hand da mig hans leffnetzløb sagde:

Hand er fød i Tabsuhr ao. 1627 ved hellig-miss tider aff Laurs Gregersen oc Caren Pauls d. blant 9 sødskinde den tridie, er døbt aff h. Lawe Dampesønn oc været hiemme indtil forældre døde for oc i krigstijden ao. 57 oc 58. Kom saa her til Wonsiel ao. 1663 oc fick Jess Gregersens halffue gaard, begaff sig strax i ecteskab med den pige Christh Richards d. aff Clanxbüll oc auflede 3 børn med hende, Laurs,

Inger oc Richard, de 2 sidste ere døde, Inger her døde ao. 87, 20 aar oc 42 uger gmml. Richard døde ao. 94 paa Pillworm i Nordstrand.

Men denne moder døde ham fra ao. 81, 52 aar oc 4 maaneder gmll., der de haffde leffuet 18 aar sammen. Ao. 82 kom hand i det andet ecteskab med Caren Anckers d. aff Wonsbeckis sogn, hun fødte hannem en daater ao. 84 med naun Christine. Men som oc denne hustru udaff en hibe siugdum døde løfuerdags /596/ afften for den 3. epiphansøndag, 52 aar gmml. ao. 94 [20. jan.]. Der sloog hannem for nogle aar en feil til i hans siun: oc hand gaer eenlig nu hen dermed, motte affstae gaarden til hans sønn Laurs etc. ao. 88 [forts. nekr. 146]. [Tilbage til s. 39:]

Die saturni ante 2. trin. [lørdag d. 1. juni] gaff ieg Matths Jensen Muurmand hans schedul fri for ecteskab, at vorde i morgen i Biert kircke trolofuet med Jens Jensens daater i Actrup. Dog matte hand giøre rictigt regnskab først med Bodel Christians i Wonsiel, for hvis dem imellom var, foruden hvad der hafde været i gierde dem imellom om et ecteskab, som de lode falde paa begge sider, hun icke hannem vilde hindre.

Hun kreffuede aff hannem

et halff aars huse leije	3 mark l.
6 dags arbeid med skorsteensbygningen at hielpe á	
5 sk. for kost oc arbeid	30 sk.
2 aar molcket hans køer i schowen	2 mark l.
daateren har giord hans marckearbeid /40/ 4 dag	
i høe á 5 sk.	20 sk.
4 dage i korn á 5 sk.	20 sk.
foruden at pigen har gaet stetze oc vandet hans køer	

---

9 mark l. 6 sk.

Derimod fordrer hand

for 4 tr. rug at høste	4 sk.
1½ læss høe at slæ	4 sk.
for brentzel en sommer lang flyet	1 mark l. 8 sk.
veret med sin vogn i Fielstrup 5 dage derfor	1 mark l.
veret i møllen 2 gange for	4 sk.

---

er 3 mark l. 4 sk.

affdragen blifuer Matz Murmand til Bold Christians schyldig 6 mark l. 2 sk. Deri samtyckede Matths oc hans moder, oc lofuede at betale Bold

Christians med tiden same penger, oc hun var oc dermed tilfredz. Han er derforuden skyldig til os for hans attest ad mae vorde trolofuet 1 mark l ... /41/42/43/44/45

In fer. visitat. Mariæ [2. juli] desponderede h. Hans Nijssen Christen Jensen oc Ann Laurs Tusens d. De variis viribus conjugium infestantibus. [Om de forskellige kræfter, der truer ægteskabet] ...

Den 26. julij (fredag) morgen s. Anne dag bleff Morten Clausen oc Maren Albertsd. deris første sønn fød. Forældre ere desponderede ao. 94 d. 2. sept. (søndag) 13. trin, ere 18 uger for copulationen. Bleffue copulerede ao. 95 d. 2. jan. (onsdag). 29 uger æffter copulationen fødte hun en sønn.

Dncâ. 10. post trin. [28. juli] bleff Morten Clausens oc Maren Albertsd. første sønn døbt oc kaldet Albert ...

Die saturni mane horâ 6ta ante 11. trin. [lørdag morgen d. 3. aug. kl. 6] hiemdøbte ieg for svagheds skyld den siuge Knud Oluffsens oc Cæcil Rasmusd. deris sønn med naun Hans. Moderen kom for tilig med same, haffde ventet sig dag til 14 dage effter Michaelis, ere 10 uger, der fattis i barnets byrd. ... /47/48/

/49/ Dncâ. 17 post trin. [15. sept.] berettede jeg den gammel skrøbelige Maren Jacobs, til Peder Hackis paa en stoel siddendis ... /50/ ...

Die mercurij post 20. trin. [onsdag d. 9. okt.] hiemdøbte h. Hans Hans Eggers ryterens, oc Kiersten Nielsd. deris anden daater nom. Maria ...

In festo omnium sanctorum [1. november] ... /51/52/ ...

NB: Denne dag til communionen bleff første gang brugt oc indviet den ny misshagel, den sign. Anthon Günther Kling oc hans dydefuld hustru Anna Klinginn – fød Müllerin – haffde giffuet til Gudz ære i Dalby oc Wonsiel kircker. Gud velsigne dem derfor!

Dncâ. 24. post trin. [3. nov.] var jeg hen til Tyrstrup communion, oc da copulerede h. Hans Christen Jerresen oc Ann Laursd. /53/ ...

[samme dag] døbte h. Hans Laurs Jessens oc Caren Hansd. Scandrup deris første barn, en sønn, nom: Hans ...

Die lunæ post 24 trin. [mandag d. 4. nov.] berettede h. Hans Maren Laurs Pedersens d. der i hendis siugdum har ligget fast 1½ aar til sengs.

D. 13. nov. onsdagen post 25. trin. døbte h. Hans Hans Jacobsens oc Cæcil Jessd. deris første barn, – en sønn, nom: Jacob ... hand var den 9. nov. (lørdag) afften horâ 9 /:fød:/ ...

Dncâ. 26 post trin. [17. nov.] copulerede h. Hans Matths Jensen Murmand oc Apollon Jensd. ... /54/

D. 20. nov. (onsdag) post 26. trin. desponderede h. Hans Hans Iversen Frijs aff Dalby oc And. Paulsens d. Johanne. Psal. 112 v. 2. 3 ... /55/ ...

Dncâ. 1. adventûs [1. dec.] bleffue aff h. Hans copulerede Michaël Elersen aff Middelfart (testimonium habens a dno. Sassio Haterslebiense de sponsalibus ibi peractis d. 6. octobr.) [han havde vidnesbyrd fra hr. Sass i Haderslev om, at trolovelsen var foretaget der d. 6. okt.] oc Caren Nissd. ... /:Mich. Elersen befantis siden at hafue sin hustru paa Nygaard:/

[144.] Die lunæ post 1. adventûs [mandag 2. dec.] om natten horâ 12 bleff en quindz barn, Kiersten Jensd., hendis pigebarn døbt i fødzemens time aff h. Hans, oc naunet Maria-Margret. Oc moderen udlagde faderen til barnet Morten Rasmussen, en person i Norrige. Det døde mellem tijsdag oc onsdag om natten.

Personalialia d. 6. decembr. (fredag) Dette sal. barn, Mari-Margret Mortensd. er fød her i meenigheden forle-/56/den mellom (mandag) oc (tirsdag) om natten d. 2. decbr. Moderen siger sig at være fra Norrige, Kiersten Jensd., som denne sommer stundede til Nackschow i Lolland, huor hun skal hafue slectskab, men som hun for tycke oc tyngsel skyld icke vel torde voffue sig saa meget vidre hen, ey gafues for hende leilighed did at komme, ramte hun her til biuen oc bad husverelse her ved kircken, som hende ocsaa bleff undt. Der hun endelig haffde en haard barselseng med 24 timers haard en dødsens strid, oc barnet endeligen meget suagt kom til liuset, bekiente hun barnets fader at være med naun Morten Rasmussen, men som barnet haffde lige deel med moderen /57/ i fødzemens haardhed, var det saa aff ald sin styrcke kommet, at det med quaffs oc slijm svellen tilstoppede, at det icke kunde tage nogen queegelse, ey siuncke same, mindre omspende moderens bryst. Det døde mellom (tirsdag) oc (onsdag) om natten. Oc saa har det offuer strid alt onde i denne verden, oc er ald den haardhed undgangen, den der kunde haffue tijmet sig for hende etc. Ovatio ...

Sermo de mortis dominio in totum gregem humanum. [Tale om dødens magt over hele den menneskelige slægt] ...

Die jovis post 1. adventûs [torsdag d. 5. dec.] trolofuede h. Hans Hans Simonsen Langmoos oc Elsabe Jespersd. ... /58/.

Den 7. decembris (lørdag) ante 2. adventûs berettede h. Hans den siuge barsequin Kiersten Jensd., der haffde suar amact oc siugdom, aff melckgijser.

(145) Dncâ. 3. adventûs [15. dec.] berettede ieg Jørgen Thomsen, pottmagerens sønn, som var indvortis forderfuet aff trældom paa Hoffgaarden i Hoptrup sogn ... /59/

(146) Die mercurij d. 18. decembris post 3. adventûs berettede h. Hans Jess Laurtzen, som var siug. Døde den 19. decembr. torsdags morgen.

[145.] D. 20. decembr. die veneris post 3. adventûs begrafuede ieg Jørgen Thomassøn, var fød i Fredericia i det tydske sogn, ao. 1672 mellem paask oc pintze aff tit. forældre, tit. Thomas Pedersen oc Mette Pedersd. Begge udaff Tynder byrdige /:aff 12 sødschinde den 10.de:/ Der de strax fræmmede hans igienfødelse ved det h. daabis sacramente, oc hand bleff døbt i den ny tydske kircke aff sal. h. Immanuel Circovo, oc siden i Herrens fryct ved /60/ forælderlige flijd opdragen. Der hand var kommen noget fræm i vext, oc forældre begaffue sig her hos os at boe, da holte de ham til skole, saa hand lærde sin børnelærdom (baade) [overstreget] hos de nu /:begge:/ sal. mænd Paul Læck oc Jørgen Skolemester, hvorudi hand saa vijt det bracte, at hand her paa kirkegulffuet med andre fleere unge børn bleff ofuerhørt paa skærtorsdag ao. 89 (for 6½ aar siden) oc kom første gang til Gudz bord. Han begaff sig tilig ud oc tiente gottfolck, 1 aar hos Matz Andersen i Tyrstrup. ½ aar hos Peder Nielsen her i byen, 1½ aar hos sal. David Schrøder i Biert, siden hos Matths Jessen her i byen 1 aar, deræffter hos Niss Tortzen i Biert 1 aar. Derfra begaff hand sig, som andre byens børn ud oc tiente i Lunding /61/ Niss Raun 1 aar, noch ½ aar Niss Jensen i Wandling, hvor hand sig med træl nogen fortreed gjorde, dog icke forstod at alle hans kræffter hannem saa snart skulde hafue fragaet. Begaff sig endog at tiene forleden sommer paa Hougaard i Hoptrup sogn, men kom derfra om Michaëlis, oc mactede sig deræffter intet. For en 14 dags tijd motte hand slett begifue sig til sengs oc laa med ald taalmodighed. Bleff æffter hans begiering i søndags morgen deelactig i sin frelseris Jesu Christi legom oc blod med fuldkommen syndsforladelse, oc var deroffuer trøstig i Gud. Her skeede for oc effter prædicken bøn for ham til Gud om hielp oc salighed til lijff oc siæl. Det Gud oc naadeligen bønhørde oc gaff ham en sal. opløsning aff dette jammerfulde lijff i mandags morgen /62/ for dagen horâ 3, der hans alder var bleffuet 23 aar oc 34 uger.

Textus Rom 8 v. 18. Jeg holder det saa, at denne tijds pinactighed er icke den herrlighed værd, som skal aabenbaris i os.

[146.] Dncâ. 4. adventûs [22. dec.] [forts. af 143.] begrafuede ieg gml. Iess Laursen, hand var fød i Tabsuhr ao. 27 ved h. miss [1. nov.] tijder, hans fader var Laurs Gregersen, hans moder Caren Paulsd. aff Frørup. Hand bleff døbt i Tabs kircke aff h. Lawe Dampesen. Var blant 9 sødskinde den tridie, de bleff stetze hiemme hos forældre, indtil de for oc i suenskens tijd, ao. 57 oc 58, døde. Hand kom herhid til Wonsiel ao. 63 oc fick Iess Gregersens halffue gaard oc begaff sig i ecteskab med den dydige pige aff Clanxbüll, her fremmed ocsaa hidkommen, Chri-sith Richardsdaater, oc hand auflede med hen-/63/de 3 børn: Laurs, Inger oc Richard. De 2 sidste ere døde, Inger for 8 aar siden, 20 aar oc 42 uger gml. Richard døde forleden aar paa Pillworm i Nordstranden 25 aar gml. Men moderen til disse børn døde for hannem ao. 81 to oc halfftridiesindstifue aar oc 4 maaneder gml., der hun haffde leffuet med hannem 18 aar. Det følgendeis aar, ao. 82, kom hand i det andet ecteskab med den dydige pige Caren Christensd. (eller Caren Anckers kaldet) aff Bække i Wonsbecks sogn, oc hun fødte ved hannem en daater Christine ao. 84 (kand nu være i hendis 12te aar). Men som denne hustru aff en hibe siugdøm ocsaa hannem fradøde, der hand haffde hafft hende paa det 12te aar, 52 aar gml., vaare alle hans gode dage til ende, der det for 7 aar gick gandske tilbage for ham, oc hand icke lenger kunde holde gaarden, men dend var paa bygningen forfalden, oc fæet var intet meere, da lod /64/ hand sønnen Laurs ao. 88 antage dend. Har siden dend tijd behiulpet sig kummerlig meest emedens hans *siun* hannem frakom, at hand ilde kunde vejileede sig. Der hustruen var død, motte hand søge gottfolck om bistance til lifuets ophold. Saa lønner verden dem, som tiener hende. Hvad sig hans christendom anbelanger, da er ham icke uden altid fuldt tynd lycke oc skæbne, oc hiulpe icke til næringen at være snild oc ofuerklog. I hvor hand vel fast ald sin tijd magede det saa, at saa længe hand var uden ryters udleg med sin gaard, gick fri for landgilden, saa dog var det intet bedre for ham alligevel. Oc i hvor hand sin gaards iord bedreff, oc en deel til sæd udleijede, saa dog var hans tiende aldrig good, men liden oc ringe. Hand bleff oc bedragen for nogle aar aff en ruffer-/65/ske quind, der var kommen her til biuen oc laante aff hannem hans hustruis brudeseng, den hun siden drog bort med, oc hand kunde hafue igien hentet sengen, men vilde icke gae uden dørren deræffter, oc saa miste hans uskyldige hustru hendis gode seng.

Huad derunder skiult var, mae være Gud bekiendt. Dog omskiønt hand var ingen engel, men viste sig for Gud mange oc groffue synder skyldig, saa angrede hand det for Gud oc søgte Herrens skrifftestoel offte om syndernis forladelse, end oc nogle gange paa sin siugeseng, som hannem da hver gang trøsteligen vederforis.

Hans endeligt var saaleedis. Hand bleff siug aff forbindelse gandske 8 dage, ey kunde hans vand i 3 dage lade, tilmed kom hannem dødsens hicke paa, hvorfor hannem effter begiering strax i onsdags morgen /66/ bleff paa hans schrifftemaal meddeelt den h. affløssning oc Christi na-dueris sacramente, huorpaa hand døde om afftenen deræffter. Hans alder er bleffuet 68 aar oc 6 uger. Text psal. 71, 9 nil speramus [vi håber intet] ... /67/

I dette forgangne aar ere fødte 7 drengbørn oc 5 pigerbørn. Trolof-fuede 2 par oc sammenveyede 7 par. Døde 6 mændisker ...

1696

... /68/ ...

Die jovis post 1. epiphan. d. 16. jan. blefue Michel Hansen Schan-drup oc Maren Nielsd. copulerede, haffde altars liuß. H. Hans copule-rede dem. Jeg haffde sorg oc var der intet, ey moder, Christin lod bruden smykke ved Walburg Wolffs aff Straarup.

NB Die jovis post 2. epiphan. d. 23. jan. døbte ieg i Biert kircke paa tytsk h. Fridrich Risius hans 8.de barn med /69/ naun Michael-Joachim ... /70/ ...

Dncâ. septuagesima [9. febr.] berettede h. Hans Christen Jerresen, som var siug aff brystets trængthed.

Samme dag døbte hand i kircken Willatz Pedersens oc Mette Mo-gensd. deris daater Bodel.

Dncâ. sexagesimâ [16. febr.] ... /71/ ...

Same dag oc tijd døbte ieg Lawe Andersens oc Kiersten Matthsd. deris anden daater, nom. Caren, var fød den 8. febr. (lørdag) afften for septuag ... /:†:/

[147.] Die mercurij post quinquag. 25. febr. bleff Lawe Andersens oc Kiersten Matthsd. deris liden anden fødte daater Caren Lawisd. /72/ begrafuen. Hun var fød den 8. febr. paa en løffuerdag afften aff christl. fromme forældre, der ere os alle til ære oc gode bekient, faderen, den

erlige oc beskeeden mand Lawe Andersen, moderen, den erlige, dydige oc gudfryctige Kiersten Matthsd. Som de gode forældre æffter dette barns syndige fødtzel haffde omsorg at ved daaben forfræmme dets aandelige gienfødtzel, som skeede i søndags for 8 dage ved heederlige fadderers fræmførelse for Herren i hans h. meenighed. Oc som det var i begyndelsen lijffactig nock oc siuntis trifuendis, saa dog med det sidste befantis det tungt oc søffnactigt, at det icke begierte dielse aff moderlige bryst, men moderen motte molcke sig selff, effterdi det tærede intet. Men i søndags æfftermiddag bleff barnet uroligt oc med uaffladelig grad oc skrig, saa /73/ gott som forsueckede sig, at det til ingen roo kunde komme, hvorofuer de om mitnatt motte det ved ilden legge paa skiød oc giordemoderen, den dydfulde Anne Peder Erichsens, fornam strax dødelige facter med dette oc tog det paa hendis skiød, oc som hun sagde, at det leffuede intet, saa døde det oc mod dagningen, der dets alder var bleffuet 15 dage. Hiob 14, 1 ... /74/ ...

Die veneris post reminiscere d. 13 martij berettede h. Hans sal. Peder Hiuler som var aff en pleuresi [brystbetændelse] siug.

Die veneris post oculi d. 20. martij berettede jeg Maria Jespersd. Niels Hen-/75/richsens aff Starup, som var hid hiemhentet siug aff hendis fader oc vilde endeligen hiem til de sine i hendis siugdom ... /76/

Die lunæ post palmarum [6. april] døbte h. Hans i kircken Peder Hackis oc Maren Jessd. deris 5te barn nom: Elsabe ... /77/78/.

In die viridium [9. april] ante concionem [før gudstjenesten] berettede jeg Jochum Snooris suend, Ancher Sørensen, som var siug ... /79/ ...

Søndag jubilate [3. maj] døbte h. Hans 2 tuilling drenge børn, som vaare vicecorporals Fridr. Rünitz oc Evæ Jessinn deris ... /80/ ... Børnene blefue døbte paa tytsch ...

Die saturni post cantate d. 16. majj (lørdag) berettede h. Hans Kiersten Andersd. forrige vangmands Jens Mortensens hustru, som var siug ... ætatis 76, quod vix credo, quia vires robusta videtur [hvad jeg næppe tror, fordi hun ser ud til at være ved god magt] ... /81/ ...

[148.] Die veneris post exaudi [29. maj] begrafuedis sal. Kiersten Andersdaater, Jens Mortensens, som var fød ao. 1629 iblant 8 sødskindere, der alle ere døde, een undtagen, i Kreiberg sogn oc biu, aff christelige, ærlige forældre, i Salling. Faderen var ærlig oc velact mand Anders Lüdicksen, moderen ærlig, dydig oc gudfryctige quinde Mette /82/ Æschylsdaater. De hafue hende betimeligen æffter den syndige fødtzel forfræmnet til den aandelige gienfødtzel, formiddelst det hellige daabis

sacramente, i deris fødemeenighed Kreijberg, oc omsider opdraget hende til Guds fryct oc formanelse udi Herren. Der hun var blefuen voxen gaff hun sig ud at tiene gott folck, langsommelig tijd, som i Linaa ved Rhye Jens Orm, en skowfoget, oc derfra til Bustrup, en herregaard, hvor hun, en pige aff 33 aar gammel, kom i ecteskab med Jens Mortensen, oc de blefue sammenveijede ved paasketijder ao. 1662. Hun fødte sin mand 9 børn, 6 drenge oc 3 piger. 4 drenge ere døde, 2 leffue. 1 er ved schrederhaandverck i Hadersl. /83/ een boer i Hæskil biu, hinside Wiborg. 1 pige boer i same biu, oc er gifft. Een er i Grøninghofuet oc har Lawe Skytt. Een er i Westermøllen ved Lygomcloster, dog nu her til stæde ofuer hendis k. moders begrafuelse.

Effter at de vaare komne i ecteskab boode de halff-18de aar i Giedvee i Tolstrup sogn i Vohr herret. Siden komme de til Tøstend paa en gaard, under h. Corfitz Uhlefeld paa Matterup, oc bleffue der 9 aar, derfra komme de paa h. Predbørn Brahe hans gotz i Nørup sogn 1½ aar, men som de kunde det der icke holde længer, begafue de sig derfra til Aller med deris præstis gode bevijs, oc vaare der 2 aar. For 4 aars tijd droge de her til byen, oc vaare aff oc til her oc ud i Closter, hvor at manden endnu er i tienisten /:oc alligevel til stæde hos os:/. Midlerdess nu /84/ at den sal. kone bleff her hos os denne vinter, oc søgte her heldst end paa andre stæder Herrens ord oc bord, see da bleff hun for 14 dage siug, oc lood sig paa sengen aff mig med affløsningen aff hendis synder, oc med Herrens h. sacramente ud aff hans legom oc blod betiene, i hvor hun for 10 uger tilforn dermed var bleffuen her i meenigheden betient, oc hun undfangede det som et Guds barn med andact oc inderlige sielsfornøjelse. Laa saa stille hen, sættendis sit haab til Christum sin frelsere, oc fick derpaa i tisdags morgen en lætt oc salig opløsning fra denne bedrøfelige verdens jammerdal, der hendis alder var bleffuet 67 aar. etc – /85/ text Phil. 1 v. 23 ...

Am 2. Pfingsttage [1. juni] nach der ersten Predigt in Wonsiel hab ich in meinem Hause, nach Laut eines Königbrieffes à dato 95 in majo von Licentz, dass die Copulation ohne Desponsation u. Proclamation /:im Hause:/ geschehen möge, dn. Franciscum Bellfleur mit seiner gelibten Catharina Chapelet, (als mit welcher er 10 Jahr ausser Ehe gelebt u. 2 Kinder gezeuget, nach des H. Probsten M. Stichelij Schreibens Laut an mich) copuliret. Zu wissen, das dies Werck ver-/86/hindert ward im vorigen Jahre, weil M. Joh. Dorschæus den Königbriff von seinem Schwiegervater dem H. Bischoff empfangen und in Verwahrung hatte,

da er mit dem seel. Printzen Christiano ausreissete nach Ulm, wo er starb, erliess mir des H. Bischoffs Attest von dem Königsbrieffe in Händen, und unser H. Præpositus Stichelius schrieb mir desswegen zu, als gestern datirt und bat mich der Copulation ohngefehrdet zu verrichten, damit dem Scandale in Hadersl. so kommen möchte, vorgebawet würdè, und in Colding verlangete er nicht die Copulation, weil er die Unkosten mit Kirch u. Schule, und andern Gefällen nicht stehen könte, aus Mangel einiger Mittel. Hinc gratis officium meum ipsis obtuli [Derfor tilbød jeg dem gratis min tjeneste].

Copia testimonialium copulationis [kopi af vielsesbrevet] /87/ Pio lectori et quorum interest hasce legere salutem et officia. Præsentem dn. Franciscum Bellfleur juxta diploma clementissimi regis nostri, ad petitionem ejus honestum copulavi in ædibus meis ritu et forma, quæ in ecclesia mea usitata est, idiomate germanico, dum Haterslebiâ adventaret cum dilecta sua Catharina Chapelet. Hancque copulationem testor ubi vis locorum esse legitimam. Hinc patronis hujus Bellfleuri cum Chapelet uxore jam facta commendo conjuges, ut pro talibus agnoscantur, insuper illis cæli gratiam, pacati conjugij dulcissimam felicitatem lætamur comprecor conscientiam! Quod testor

Joh. Røde, pastor in Wons. et Dalby
m.m.

Wonsieliæ d. 1. junij ao. 96.

[Min underdanigste hilsen til den fromme læser og hvem det angår at læse dette.

Nærværende hr. Franz Bellfleur har jeg, i overensstemmelse med vor viseste konges brev, på hans agtværdigste anmodning viet på det tyske sprog i mit hus efter det ritual og på den måde, som er skik og brug i min kirke, idet han kom hertil fra Haderslev med sin kæreste Catharina Chapelet, og denne vielse bevidner jeg at være lovlig på et hvilken som helst sted. Jeg anbefaler derfor til hr. Bellfleurs herskaber at han sammen med Chapelet, som nu er hans hustru, anerkendes som ægtepar, og jeg nedbeder himlens nåde over dem og et roligt ægteskabs sødeste lykke, idet vi glæder os i bevidstheden herom. Hvilket jeg bevidner.

Joh. Røde, sognepræst til Vonsild og Dalby, med egen hånd.] /88/

[149.] Personalialia liden Peder Pedersen. Det lidet saligt barn var fød her i meenigheden ao. 1693 d. 3. aug. (torsdag) æftermiddagen, aff christlige, erlige oc fornæmme forældre, faderen er den erlige, velact oc forstandige dannemand Peder Matthesen Hack, moderen er den erlige, dydige

oc gudfryctige kone Maren Jessdaater; der Gud dennem med denne 5te fruct i deris ecteskab velsignet haffde, lood de den strax paa den 3ie dag komme til kircken oc vorde med det h. daabis sacramente forsiunet, oc siden hafuer den fromme moder hannem med største indseende oc omhu opdragen. Oc Gud gaff drengen held, at hand vel voxte oc tog til baade i forstand oc i styrcke, men som de børnekopper ere omkring allevegne saa gængse, see da betogis hand ocsaa med dennem, oc sloge mangfoldig ud /89/ oc halsen som hudløs luckte sig til ad talen falt ham besuerlig. Her skeede i freedags forbønn for hannem aff prædikestolen, som icke var forgæffuis (oc som faderen begierte at der skulle hafve paa pintzedag igien skeet bønn, men æffter kirckens brug skeer altid næste dag æffter, vilde mand med god betænckning ocsaa lade det være ved den gammel brug, men Gud forrekom vore tancker oc kaldede barnet) [overstreget] [nederst på siden tilføjet:] Thi Gud æffter sit forborget raad oc evige naadis forsett, forrekom ald vor menneskelige tancke oc opløste barnet, der det sig selff med god fornufft skickeligen lagde til hvile med sammenlagde hænder paa sit bryst oc bøje-/90/de hofuedet tilbage, oc ihvor det icke haffde hafft øjene opladet all den tijd, siugdum varede, da nu i dødsens ankomst, slog det øjene klare op oc gjorde en par suck, saa var det giord, oc hand bleff fra ald jammer i denne grædedall opløbst [fortsætter p. 89:] mellom første oc 2. pintzedag om natten, i en sød oc sactelig hedenkaldelse, der dets leffnet var bleffuen 3 aar ringer 9 uger oc 2 dage etc. /90/

H. Hans prædikede, texten var Matth. 18,14. Denne begrafuelse skeede paa 4. pintzedag [3. juni] ... /91/ ...

(Søndag) ss. trinitatis berettede ieg gmml. Maren Jacobs, der var fra Peder Hackis opkrøben ad gaden til Jess Degns oc sad paa en stoel.

[150.] Dncâ. 1. post trin. [14. juni] begrafuedis Peder Hackis mindste barn. Dette liden salige barn, Elsabe Pedersdaater, er fød den 1. aprilis var onsdagen for dimmelugen aff christl., fromme forældre. Faderen er den erlige, velact oc forneme mand, Peter Matthsønn Hack, moderen den erlige, dydige oc gudfryctige Maren Iessd. Oc som det aff en syndig sæd, med alle menniskers børn var fød til verden, saa hafue de fromme forældre betimeligen forfræmmet dets aandelige igienfødelse ved den hellige daabis vandbad i ordet, at det er her i meenigheden døbt mandagen æffter palmsøndag, oc bekommet sine heederlige fadderer med troens gudelig bekiendelse oc vidnisbyrd, oc bleff siden med moderlige melck opfostret i størrste flijd /92/ oc tilsiu. Men som æffter

Guds urandsagelige vilie i denne meenighed de skadelige børnekopper ere blefne saa gængse, oc hafue aff dette huus 10 dage førre hedenkaldet en artig liden dreng 3 aar gammel, see saa rammer Guds haand dis smerteligere forældris hierte nu igien med denne deris daaters, som den yngste deris ectelige fructis dødelige hedenkaldelse. Thi hun bleff ocsaa betagen med denne fængsom syndsens siugdum, oc hialp intet menneskeligt raad derimod. Men Gud gjorde hendis dage faa i verden oc borttog hende aff dette lijff blant syndere, at hun bleff bortryckt, at ondskab skulde icke forvende hendis forstand, oc ey falsk lærdom med tijden besuige fuldkommen, oc hafuer opfyldt mange aar, thi hendis siel behager Gud, der-/93/for hastede hand med hende aff dette onde lijff: at hun døde i onsdags silde ud paa natten, der hendis dage vaare i dette elendige lijff bleffue icke fleere endsom jæffn 10 uger, ere saa mange dage som halffierdesindstifue, de gamles høje alder vorder paa aarene.

In vigilijs dncæ. 1. post trin. d. 20 junij bleff en catechumena, Kiersten Jens Murmands datter i smaakopperne siug, paa sengen berettet. Hun døde d. 24. junij, som vi snarist skulde komme aff prædiken til først miße.

[151.] Dncâ. 3. post trin. [28. juni] begrafuedis den ærlige, dulige oc gudfryctige pige, Kiersten Jensdaater, er fød her i biuen anno 1678 d. 6. octobr. paa en søndag morgen aff christelige oc erlige forældre, faderen er den erlige oc /94/ oc velforreisste Jens Christensen Murmand, moderen er erlig, dydig oc gudfryctige Maren Nielsd. Disse forældre hafue denne daater, deris blant 10 børn det sifuende, strax forfræmmet til det h. daabis sacramente 8de dag æffter fødselen, som var den næste søndag æffter, den 13. octobr. oc 20de søndag æffter trinitatis, at hun er et Gudz barn, indlæmmet i Christo, oc hans hellige troendis kircke. Siden har de hende til Guds fryct med flijd opdragen. Der hun nu voxte oc bleff til noget, satte de hende til knippelskolen, derved hun nock med tijden skulde hafue kundet fræmme sig noget. Men hvad vi acte, det acter Gud anderledis, oc hand brugte sig til en vej oc et middel at kalde hen-/95/de bort fra dette jordiske lijff til sit himmelske rige disse her i meenigheden indkomne børnekopper, dermed hun bleff i en kuldskærhed betagen i knippelskolen, oc motte i dag for 14 dage begifue sig hiem, oc hun bleff saare siug, saa at de effter fae dage brøde ud paa hende, oc som hun inderlig var saare beklemmt aff dem, oc hun fornam, at hun neppeligen skulde kunde gae dem igiennem, da fick hun inderligen begierlighed oc længsel æffter at vorde forligt med Gud, at fae

syndernis forladelse, oc klagede sig, at det icke var aff hende søgt i hendis velmact, saasom de aar vaare nock hos hende, at det kunde hafue burt sig at niude di saa salige midler /96/, hvorpaa jeg gick til hende oc vilde forfare hendis tilstand, om der fantis troens grund oc hendis catechismi forstand hos hende, oc om det saa var beskaffet med hende, at hun kunde svelle oc siuncke de h. ting. Da æffter siunlig befindelse bleff hun i afftis for 8 dage deelactig i hendis synders forladelse, oc nød derpaa hendis frelseris Jesu Christi h. legom oc blod. Laa saa stille hen, her skeede bøn for hende i søndags oc i onsdags, -mittsommers dag, oc Gud hørde meenighedens bøn oc gjorde sin villie med hende, at hand hende salig opløste aff hendis elendighed, strax mod som denne gudstieniste var fuldendet, der hendis alder var bleffuet 18 aar, ringer 14 uger oc 6 dage. /97/ Text eccles. 7,2

Mariæ besøgsisdag [2. juli] bleff Peder Nielsens oc Maren And. d. deris 4de barn døbt, nom. Kiersten ...

Dncâ. 4. post trin. [5. juli] ... Publica deprecatrix, Kiersten Mortensd. udlagte til barnets fader Iacob Matzen. /98/ ...

Dncâ. 6. post trin. [19. juli] bleff Maren, Laurs Pedersens daater berettet paa hendis siugeseng ... /99/

[152.] Die veneris post 8. trin. d. 7. aug. bleff den sal. Peter Jessen begrafuen. Hand var fød her i meenigheden aff fromme christl. forældre, ao. 85, paa s. Thomas dags morgen, som var den 21. decembris, 4de dag for juel, oc bleff døbt tridie juledag. Hans fader er den erlige, forsøgt oc mandhaffte mand, Jess Pedersen-Tøgersen, hans moder den erlige, dydige oc gudfr. Ann Pedersd. aff Torup i Medelsom herrit udi Wiborg stict.

Oc hafue disse forældre hannem med good flijd opdragen oc til skolen holdet, saa i hvor hand ickun var tunghørig, oc i maalet langsam, saa dog tog hand til i lærdom oc sindighed, at hand icke me-/100/get haffde lyst til ungdoms leeg oc ustyrlighed, var i sindet from oc hans forældre et lydigt barn. Hans dødsens aarsag kom hannem paa for 5 uger, formiddelst de allevegne gangbare børnekopper. Her skeede bønn aff prædickestolen for hannem til Gud, fast hver søndag fra frudagen indtil denne forleeden søndag, thi i hvor at kopperne falt hen, saa dog bleff siugdommen hos ham, oc hand bekom ofuer lifuet oc beenene en sær riselse, dog icke med for stoor tørst. Oc befordrede vor Herre hannem ved en sact oc salig opløsning fra dette jammerfulde lijff til et bedre oc

sundere lijff i de himmelske lande, forleeden tijsdags middag, der hans /101/ alder var bleffuet 11 aar oc 32 uger. Text Baruch 4,23. f.

[153.] Die veneris post 9. trin. [14. aug.] anlangendis dette liden salige pigebarns Bold Willads d. hendis erlige hidkomst til verden, korte blifuelse oc saligt endeligt, da er barnet fød her iblant os d. 4. febr. paa en tijsdag om natten aff erlige oc christelig-fromme forældre, det fembte barn i deris ecteskab. Faderen er den ærlige oc flitige, nærsomme mand Willads Pedersen, moderen er den ærlige, dydige oc gudfryctige Mette Mogensd. Der dette barn var med lijffvet lydisløs kommet til verden, bleff det næste søndag, 14 dage for fastelaun døbt her i Guds huus, oc siden hafue forældre det med sømmelig flijd oc omsorg opdraget. Gud haffde oc begaffuet /102/ det æffter sit alders maade med sær vittighed oc forstand, men som saadanne børn sielden blifue længe leffuende, thi jo nærmere sielen er ved evigheden, jo klarere findis hendis forstand. Saa har det da behaget Gud at bortkalde dette barn salig til sit himmelske rige, fra denne møjfulde verden ved den dette aar almindelig-bleffne børnenis siugdum smaakopperne, dermed det bleff betagen forleeden søndag for 8 dage. Her bleff giort bønn i meenigheden for dette i søndags, oc Gud bønørde os, at hand opløsde det med en faur oc salig død i tijsdags middagstijd, der dets leffnets alder var bleffuet lige 27 uger. Psal. 16,6 ... /103/104.

Imellom torsdag oc fredag 3. oc 4. septembris ante 13. trin. bleff ung Matths Murmandz oc Apolloniæ Jensd. deris første barn, en pige, fød. Bleff døbt (søndag) 13. post trin. [6. sept.] oc kaldet Ann ...

Die lunæ post 14. trin. [14. sept.] berettedis Margarete Paulsd. sal. Jeb Smeds i hendis siugdum.

D. 17. [rettet fra 18.] sept. (torsdag) berettede jeg Inger Søren Smedz.

Matths Jensens oc Maren Pedersd. deris 3die barn, en sønn, bleff fød d. 11. sept. (fredag) oc døbt d. 20. sept. dncâ. 15. trin. ... /105/ ... kaltis Jens.

[154.] Die martis post 15. trin. [22. sept.] begrafuedis den erlige, dydige oc Gud fryctige, nu sal. Inger Anders d. Hendis erlige fødtzel, møjsommeligt leffnet oc sal. endeligt anlangendis, da er hun fød i Thyland, udi Hassing herret, i Skyum biu, anno 1637, den 4. april /:var tijsdagen i dimmelugen:/ aff erlige, christl. oc fromme forældre. Hendis sal. fader hafuer været den erlige, velact oc fornæme mand Anders Jebsen, hendis moder var den erlige, dydige oc gudfryctige nu oc salige Maren Terckels

d. oc var iblant 6 sødskinde hun den anden. Bleff ved forældris omsorg døbt i deris sognekircke Skyum aff heederlige oc vellærde h. Peder Jacobsen Holst, lige paa skærtorsdag. Siden hafue hendis /106/ forældre hende med flid oc troskab i Herrens kundskab oc den sande Guds fryct opdraget. Hun forbleff oc hiemme hos dem som en lydige daater nogle aar effter fiendetijden, siden begaff hun sig her ud i egnen at tiene oc kom først i Colding at tiene hos den velacte nu sal. mand Johann Schrøder 3 aar, derfra drog hun ud til Møltønder oc tiente h. Lago Baggesen, sognepræst samestæds, 2 aar. Derfra kom hun i tieniste hos h. Søren Hütter, sognepræst udi Branderup, ofuer 3 aar. Ao. 75 behagde hun, som nu trett aff saa megen tienist, at begifue sig til Jarup, til hendis søster, som hafde sin verelse med sin mand Matz Laursen der, oc var hos dem 1 aar.

Siden, ao. 76, føjede det Gud saa, at hun kom i ecteskab med den erlige oc velforstandige mand Jør-/107/gen Hermansen Bull, oc de bleffue her i kircken sammenveide ao. 1676 den 17. september, var den 17. trinitatis søndag, oc som de denne vinter boede her i biuen, behagede det hendis mand at drage ofuer i Dalby at boe, hvor de boode halff 8. te aar, oc der fødte hun hannem i deris ecteskab en død naunløs daater, hvilcken anden dagen effter bleff begrafuen paa s. Michælsdag ao. 1678, oc da var hun 41 aar gmml. Men som sal. Peder Erichsen Hiuler foreenede sig med sal. Jørgen Smed, hendis mand, at bygge ham et hus i hans tofft med øfrighedens tilladelse, hvilcket bleff færdig til s. Michelis ao. 84, saa droge de her til biuen igien, oc hun var ham i hans paakomendis svaghed en huld oc troo hielp. Som da Gud ved den timelige død bortkalte hendis mand fra hende ao. 86 d. 14. april onsdagen /108/ æffter quasimodogeniti sad hun i hendis enckesæde tilbørligen, oc saa føjede Gud dett, at hun 31 uger æffter hendis mands død bleff begiert til ecteskabet aff den ærlige, act oc velforstandige karl Søren Christensen Smed [overstreget: bleff begieret] oc de bleffue her den 24. søndag effter trinitatis sammenvejede ao. 86 [14. nov.]. Oc ihvor Gud ingen arfuing har gifuet dennem, saa dog har de begaaet sig vel med hverandre, oc som hende i de sidste aar fast stetze paahængede en suaghed aff maufuens forkølelse, at hun icke til husets gierning kunde saa vel aff stæd komme: saa har hun dog berømmet hendis mands fromhed, at hand gjerne vilde forskaffe, hvortil hun kunde haffue nogen lyst, men det vilde intet for hende, appetiten til maden var bort, oc kom intet igien /109/ I hendis christendom har hun været et Guds barn, søgt i velmact

gjerne Guds huus med ordets hørelse oc til visse tijder med Herrens altars sacramente at nyde. Paa h. treefoldigheds søndag var hun her i meenigheden til Guds boord med sin mand, oc hun holte et gott naaboskab oc et fredeligt leffnet med dem hun skulde omgaaes med.

Hendis siugdom, som den sig for nogle aar har tilholden, at hun har gaaet oc hibet oc kunde intet sønderligt fortære, saa i besønderlighed fae dage for hendis endeligt, da opkaste hun aff mafuen noget sortactigt blood, deræffter fick hun atskillige gange som en besuimelse i hoffdet oc kunde icke længer være ofuen sengen, motte fordi sig begifue fra allting, /110/ oc blifue ved sengen liggendis. Oc som hende onsdags natten meget haard forrekom, torde hun icke længere bie, men begierde i torsdags at vorde deelactig i hendis synders forladelse oc hendis frelseris Jesu Christi altars sacramente. Derudi fick hun strax same time hendis fornøjelse oc annammede trøsteligen hendis affløsning, viste ingen ting at hafue paa sin samvittighed, men var med hendis Gud nu vel tilfreds oc ventede alleeniste en good opløsning fra dette besuerlige lijf. Dett hende oc vederfoor i freedags natt, som dagningen vilde paabryde, der hendis siel i Guds haand bleff annammet, oc hendis alder var bleffuen 59 aar 23 uger oc 4 dage. I hendis første ecteskab leffuede hun 10 aar /:ringer 23 uger:/ i dett andet ocsaa 10 aar ringer 10 uger etc /111/ *Thess. 4,13* ...

Michælis dag [29. sept.] ... /112/ ...

NB And. Paulss. har hafft udstand med Niss Tingl. oc hans sønn Hans Tingl. om den Bøgskow hawe, hvilcken øfrigheden æffter h. græfuens som amtmandens oc oberjærgermesters order til h. jærgermester Brockdorff i commiðion til h. ambtsinspector dn. Müller, husfogden Clüver, herritzfogden Simon Hanss. oc Jochum Schowrider affbrænde ao. 94 d. 4 junij (mandag) for Nis Tingl. Som da Nis Tingl. allstæds siden skylder A. Paulsen for at hafue veret hofvetsmand for biuen dertil hos øfrigheden, saa har hand gifuet A. P. et veirnaun oc kaldet ham den gmml. affbrænder oc søgt usandfærdig /113/ at sette hans datter I. A. D. en usømmelig ting paa, som hun skulde hafue giord nogle kierfue baand i marcken aff Nis Tingl. haur, der dog bedre vidnisbyrd om er for haande. Da som A. P. søgte ved mig forligelsmaal hos Nis Tingl. ao. 96 løfuerdagen for den 8. trin. (søndag) [2. aug.] oc jeg hafde et christel. forligelsmaalsudkast giord derom oc læste Nis Tingl. det for i hans huus, da vilde hand ingenlunde forligis med A. P. icke heller gifue ham det til, førrend hand flyde ham hawen ind igien oc low hos øfrigheden

at mae reise gierden om den op igien. Hvorofuer ieg bad Nis Tingl. der sig haffde angifuen at hand vilde til Guds boord, at hand icke med dette haarde forsett ville friste mit embede oc komme paa mig til skrifftemaal denne dag, førre hand sig bedre besindede. Thi jeg kunde icke hannem i den uforligelige had oc vrede medeetele /114/ Guds affløsnings embe-
de, oc A. P. skulde oc blifue fraholden saa længe indtil de blifue forligte. Dette stood da saa hen indtil den 16. trin. søndag [27. sept.], der A. P. søgte effter sin angifueelse at komme til Guds bord paa s. Mich.dag, derfor hafuer A. P. taget 2 mænd til sig, Christen Nielsen oc Jens Sørensen, oc gaet til Nis Tingl. same søndag morgen i hans huus oc begiert forladelse, om hvis hand kunde hafft giord ham for nær, der hand dog meener sig at hafue en good samvittighed. Da vilde N. Tingl. icke. A. P. bød ham 3 gange sin haand paa forlig, men hand vilde icke førrend hand gjorde en skrifftl. forpligt at hand motte fae hans hawe igien. Derimod A. P. sagde, æffterdi I icke vil tage min forligs tilbiudelse an, saa vil ieg icke være saa haard mod /115/ Eder. Jeg vil gifue Eder til det I har vanæret oc bespottet mig med Eders veirnaun, oc det I har min daater vilt en snack paasette. Dragis til minde I gode mænd, hvilket oc 2 mænd fleere, som vaare i Nis Tingl. hus same søndag morgen, oc ere med naun Matz Jensen oc Jess Tøgersen, kand være vidnisbyrd om. Oc denne beretning herom hafuer Christen Nielsen oc Jens Sørensen for os same morgen mundeligen anbract oc udsagt, hvorpaa vi icke har kundet vegre eller forholde A. P. hans skrifftemaal oc saligheds midler. Oc har N. Tingl. i gaard efftermiddagen, der h. Hans kom ned ad gaden fra skrifftestollen, spurt h. Hans ad, om A. P. var til skriffte, hand suarede: Ja, fordi hand har søgt hos Eder for-/116/lijg oc bær ingen vrede eller had i hans (hjerter) mod Eder. Saa skulde I ocsaa giøre, oc icke aff had gifue Eders næste veirnaun, ey blifue fremturendis i Eders uforligelighed. Da suarde N. Tingl. Om hand gaff een et veirnaun, hvad kom det Eder som præsten ved? oc meere trozighed, ligesom hans forargelige forhold voris geistlig embede intet vedkom oc sagde til h. Hans om mig, jeg haffde saa giord mod ham, som jeg aldrig for Gudz dom kunde forsuare oc jeg er mig intet ont bevußt etc. etc. /:Gen. Super. gaff dem publ. deprecation paa en declaration af prædikestolen æffter ao. 98 den 28. julij (torsdag) i visitationen:/ ... /117/118/ ...

Post 19. trin. die lunæ [19. okt.] sub mediâ nocte [midt om natten] bleff Maren Michel Schandrups forlæsst oc fødte en daater, primageni-

tam [den førstefødte], der bleff døbt dncâ. 20. post trin. [25. okt.] kaldtis Mari ... /119/120/.

Den 10. novembr. tijsdagen effter (søndag) 22. trin. desponderede h. Hans Søren Christensen Smed oc Elsa And.d. oc skeede denne trolofvelse 8 uger effter hans salige hustruis død, aff arsaḡ hand trengede til at hafue hans pige hos sig i huset at lawe sig nogen mad til oc at stae sig oc hans stibsønn med husets indtarff for. Et ita ne fraudatum daretur, satius ducimus prævenire incommodis, quam postponi cum ministerio ecclesiae [Og således sker der ikke noget forkasteligt. Vi anseer det for bedre at komme utilbørlighederne i forkøbet end at få dem eftergivet med kirkelig betjening].

Den 12. nov. torsdag post 22. trin. copulerede h. Hans Gottfried Schrøling oc Lucia Jørgensd ... /121/ ...

[155.] Die mercurij post 1. adventûs, d. 2. decembris, begrafuede jeg sal. Maren Jons d., Søren Knutzen Julers. Hun var fød udi Seem sogn oc biu, som er annexeret til Sortbrødris kirckis capellaniet i Ribe, 1654 3 ugger for mitted sommer /:på søndag middag 2. trin.:/ d. 4. junij paa [udstreget: en søndag,] der 8 uger /:3 dage:/ affter hendis fødtzel den stoore formørkelse i solen skeede oc varede 2 timer den 10.de part formørket, den 2. augusti. Hændis forældre vaare den ærlige oc acte /122/ mand Jon Jørgensen, boosatt i Seem biu, hendis moder er den dulige oc Gud fryctende Elsa Æschylsd. Men som i fiendetijden hendis fader sal. i Herren bortdøde, oc moderen tilbage sad med denne daatér oc hendis mindre søster Caren, oc kunde intet formæe at besidde gaarden, motte hun med disse 2 piger begifue sig fra stædet, hvort hen hun kunde, var med dem noget i Duns. Ao. 66 kom hun om sommeren med dem mod Michaelis her til biun, da var denne sal. quinde udi hendis 13de aar, hun tog sig sind oc dulighed til, oc forholte sig tilbørligen i fromhed, lærdom oc Guds fryct, saa at der hun var 18 aar, ao. 72, bleff hun her i meenigheden i hendis catechismo ofuerhørt oc kom den 20. søndag trinit. [20. okt.] første gang til Guds boord.

Begaff sig til gottfolck at tiene her i biuen, som var til sal. Peder Jepsens, saa ocsaa hos dend dannemand, vor sognefoged Jesper Clausen /123/, endocsaa har hun tient min hustru, som en dulig pige, inden huset, oc uden i marckarbeid. Det er ofuer 16 aar siden, da drog hun med hendis søster hen til Ribe oc begierte aff Seem præst en bevijs om deris ærligt forhold, hvilcket dem i beste maade oc er meddeelt aff den heederl. mand h. Niels Galt, oc findis hos mig forvaret. 3 aar deræffter

føjede Gud det, at den ærlige oc velforstandige unge karl Søren Knutzen fick et gott hiertelaug til denne pigis dulighed, oc begierdte hende til sin udvalde brud, som hand da med hende bleff trolofuet her i meenigheden paa alle helgenis dag, oc bleff sammenveiet med hende, som i søndags første advent var, ao. 83, for 13 aar siden [2. dec.]. Gud har deris ecteskab velsignet med 4 børn, 2 piger oc 2 drenge, den eldste pige er 12 aar, den mindste dreng er halffierde aar. Gud vær dem i moders stæd, oc giff dem forstand oc sind, at de mae følge good lærdom, tuct oc dyd, oc skicke sig saa, at de med ære mae komme giennem verden /124/. Hendis christendom anlangendis, da har hun fryctet Gud, søgt flitig Gudz huus med prædiken at høre oc med Herrens naduere at niude: var seenisten med hendis mand her i kircken til Guds boord paa alle helgenis dag, som var i søndags nu forleden for 4 uger. Var i hendis huus en vindskibelig moder for sin mand oc børn, oc lood ingen skade skee ved hendis forsømmelse. Kom ingen nærmere end som hun skulde, vilde haffue rett for sig oc giøre det samme igien.

Hendis siugdum var icke besynderlig, uden at hun befant nogen klemmelse for brystet oc matte holde det ved sengen i løfuertags, actede det dog icke stort, men lod manden gae ned til sit arbeid hos os i gaarden. I søndags morgen var hun temmelig kantig oc kiøn oc lod manden gae til sidst miße prædicken oc bad hand ville være om nogle skipper rug. Men æffter at hand var /125/ bortgangen befalt hun med aamact, at børnene græde oc raabte, oc de næste naabosker komme løbende oc brændte haar oc feder før næsen, oc med edicke reff om næsen paa hende. Men sielen var til Gud udfaaren, førrend de kunde vente nogen opmuntring, oc saa soff hun sacteligen hen, der hendis alder var bleffuet 42 aar oc 23 uger. Text. Marc. 13 v. 33 ... /126/ ...

Die lunæ post 4. adventûs [21. dec.] bleff for dagen fød Lawe Andersens oc Kiersten Matths. deris 3die oc 4de barn, 2 tuilling-døttrer, hvilcke strax finge nødz-hiemmedaaben horâ (decim)a [kl. 10], den første fødde bleff kaldet Kiersten, den anden Caren ... /127/ ...

I dette aar ere fødde 2 drenge oc 7 piger-børn. Troloffuede 1 par, sammenvejede 2 par. Døde 10 mennisker. /128/ ...

1697

Die 1. januarij bleff Matths Jensen Sawmands oc Dorothe Nielsd.

deris daater Johanne døbt, var fød fer. 3. nativ. [3. juledag] om afftenen ... /129/ ...

Die 7. jan. torsdagen æffter h. 3. konger bleff Søren Christensen Smed oc Elsa And.d. copulerede ... /130/

Die mercurij post 3. epiphan d. 27. jan. døbte h. Hans et fremmed pigebarn som en fremmed quind-mænniske med naun Elsa Hansd. fød i Kiøbenhavn, fødte her i biuen til Jesper Clausens om natten mellom i løfuerdags oc søndags: En gammel encke aff Fridericia med naun Margrete sal. Jon Graaes, som var hos barselquinden, bestillede daaben, oc bar barnet til kircken, oc Christine h. Hansis holte det til daaben, dets naun bleff gifuet Johanne-Elisabet, faderen sagdis til barnet, hendis mand, Oluff Jonsen, en lieutenant under foodfolcket i Crempe ...

An verum sit effatum hoc deus noverit, filiolum mater non ipsa lactavit, sed aquâ coctâ cum aromate et saccharo enutrivit, abiit vecta duobus vehiculis d. 2. febr. et Caspar Clausen sibi hoc attestatum petiit et accepit. [Om det fortalte er sandt vil Gud vide, moderen gav ikke selv den lille pige bryst men ernærede det med kogt vand med smagsstof og sukker. Hun rejste bort i en tohjulet vogn den 2. febr. og Caspar Clausen anmodede om at få det bekræftet, hvad han også fik].

D. 30. jan. (lørdag) in vigiliis septuag. vesperi horâ 5ta [klokken 5 om aftenen] er Matths Jessen oc Thyre Eschilds d. deris anden dat-/131/ter fød, bleff døbt oc kaldet [mellem linjerne står understreget:] /:Dncâ sexagesima:/ Catarine ... /132/

[156.] Die mercurij post esto mihi d. 17. febr. begrafuede ieg det sal. barn Caren Lawesd. som bleff med sin ældre søster tuilling fød mellem den 4de advent søndag oc mandagen i morgenstunden for dagen den 21. decembris, den 4de ectelige fruct aff de christelige oc fromme forældre Lawe Andersen oc Kiersten Matthsd. De hafue strax æffter fødtzelen same dag fræmmet børnenis hiemmedaab, oc siden med højfornøden flijd fød oc røctet dennem, oc denne som den minder daater trifuedis temmelig, indtil i søndags mod afftenen, da var begierligheden borte at die, oc hvad de som med nødig monn, indgafue, brød det fra sig oc kaste op, oc saa bleff det den gandske natt siugt, indtil det i dagningen, der forældre oc folcket den gandske natt haffde vaaget ofuer det, fick en salig opløsning oc ende paa dette onde verdens lijff der det haffde leffuet lige 8 uger. Job 3, /131/

Die veneris post esto mihi [19. febr.] berettede jeg gmml. Cæcil Jisings, som laa siug til Hans Jisings.

[157.] Die lunæ post invocavit [22. febr.] mane horâ quarta [kl 4 morgen] berettede h. Hans Gregers Bonnicksen ex pleuritida laboran-tem reducem ê famullitio Urstorpensi apud Jab Paulsen [som led af brysthindebetændelse og var ført hjem fra Ustrup, hvor han tjente hos J. P].

Eodem die [samme dag] horâ 8va berettede hand gmml Johanne Nielsis.

Die mercurij post invocavit [24. febr.] berettede h. Hans Margarete Smeds.

[157.] Curriculum vitæ sal. Gregers Bonnicksen, er til sal. Paul Sørensens fød her i Wonsiel, ao. 76 treefoldigheds (søndag) d. 21. majj, aff ærlige christl. oc fromme forældre, faderen er den velacte, ærlige og beskedne mand, Bonnick Dinsen, aff Niebül, moderen den ærlige, dydefuld oc fornem, gudfryctige Barbara Gregersd. Hand var blant 6 sødskinde sine forældris anden sønn /134/ oc bleff døbt her i meenigheden (søndag) den første æffter h. treefoldigheds søndag [2. juni], oc siden aff sine forældre med største flijd opdragen til dyd, fromhed oc Guds fryct. Saa oc bleff hand ved skolegang i hans catechismi lærdom grundet oc undervijst /:nogle år i Jørgen Hansen Schrølings oc Bennitzens schole:/ at hand paa skærtorsdag for 4 aar hafuer her paa kierkegulffvet ladet sig med suar aff sin catechismo berømmeligen høre, førr hand første gang gick til altaris sacramente, der hand da var 17 aar gmml. Hand bleff tilig tilholden til arbeid oc gierning, saa at hand begaff sig ud at tiene, saa snart hand haffde dertil aar, æffne oc styrke, oc tiente hos den dannemand Peder Hack 2 sommer. Deræffter hos Jess Matzen 1 aar, omsider hos voris ridefoged paa Vargaard 2½ aar, derfra hos vor sal. herritzfoged Simon Han-/135/sen i Eisbüll 1 aar. Nu i det sidste halfue aar tiente hand hos Jeb Paulsen udi Uhrstorp oc haffde actet sig vidre til ridefogden: men her satte Gud hans maal, æffter sin forborgne vijsdom, der viste hvor vjtt hans naturlige kræffter kunde komme med lijfuet oc lood ham da ved paakommendis bryst oc sidevee, indvortis som en pleurites vorde betagen, hvilcken smertefuld siugd-om sig icke vilde til nogen helbred udgifue, men stetze formeerede sig til hans større smerte oc uroe: hand befalt med same siugd-om forleeden onsdag ofuer 8 dage, i fastelauns uge, oc bleff fra hans tieniste siug hiemført til sine forældre /:i søndags:/. Bleff æffter begiering berettet oc trøstet med den h. afløsning aff alle sine synder, oc med Christi hellige altars sacramen-/136/te i mandags, som var s. Peders dag – [tilføjet

længere nede på siden:] /:her skeede forbøn for hannem i onsdags, at som intet haab til bedring sig lood see, Gud ville hielpe ham ad stride den gode troens strid til at fange liffsens crone, derpaa:/ laa /:hand:/ saa hen med taalmodighed oc erkiente forældris fljyd oc omsorg med sønlige ord oc tacknemmelighed. Gud gaff ham oc som en lydig, flitig oc troofast sønn den beste part, som icke skal tagis fra hannem, en four oc salig opløsning, i fredags morgen klocken 7, der hans alder var bleffven 21 aar ringer 13 uger oc 1 dag, som var hans 3die fare aar i liffuuet hvert 7de aar med et hvert menneske. Text. Gen. 18,27.

In vigiliis (søndag) oculi [7. marts] berettede jeg Christen Nielsen, som var siug ex pleuritide [brystbetændelse] /137/138/

[158.] [jvf. nr. 99] Dncâ. judica [21. marts] bleff gammel Johanne Nielsis begrafuen. Hun /:var fød:/ ao. 1613 i Kaaberup biu, Fientz herret ved Skifue udi h. Peter Bering aff Wiborg hans tijd. Hendis fader var Peder Laursen, moderen Ann Paulsd. Hun bleff døbt i Kaaberup kircke oc voxte siden fræm i Guds fryct. Hun var hiemme indtil hun var 18 eller 19 aar, da drog hun ofuer til Siæland at tiene, oc kom i tieniste hos h. Christen i Førsløff /:under Ringstæd læn:/ en skrøbelig mand, der icke i sognet haffde været ud aff hans huus til noget vertskab udi 10 aar, oc bleff endeligen begiert at være udi biuen i naaboskabet med til bords i bryllupet, oc døde ved bordet. Siden fick encken h. Hans aff Soor, der oc æffter et halff aar døde. Endeligen fick hun h. Iver som i ligemaader døde snart. Saa begaff encken sig fra kaldet med 2 børn aff den første mand, oc i same præstegaard tiene denne sal. quinde 6 aar. Midlerdless døde hendis fader /139/ hiemme i Kaaberup, oc moderen skreff æffter hende, at hun skulde komme hiem. Saa kom hun oc fick der æffter deris naabomands sønn Niels Nielsen til ecte. Oc de boode der sammen, oc hun fødte hendis mand der 5 børn (deriblant vaare 2 tuillinger et drengbarn leffuede icke uden 15 dage, oc et pigebarn, som bleff 11 uger gammelt). Der de haffde boet i hendis fædrene biu Kaaberup 21 aar, indtil de sidste fiender vaare uddragne aff landet, da som alt var øde for dem, droge de ao. 1660 derfra oc begafue sig til Englistholm, der fødte hun hendis sidste daater, som er nu i Hadersl. oc har en soldat. De andre 3 døttre ere hos os oc at spørge deris brød med Gud oc æren, blant hvilcke den mellomste har en elendig siugdum hafft i disse 3 ugers tijd, den Gud sig ville med hendis daater ofuer forbarne oc gifue dem naade til at fange deris førlighed /140/ igien. Der hun med sin mand oc børn hafde boet i Englistholm paa 23 [rettet: 22] aars tijd droge

de her længre ud oc begaffue sig til Nør Biert. Men som næsten 2 aar de haffde der været, da døde hendis mand dem fra oc hviler sine beene paa Eltang kirckegaard. Ao. 1683 om paaske, som er nu for 14 aar siden, drog hun her til biuen ud til hendis døttrer oc har siden stetze søgt her kircken oc Guds ords prædiken med altarets boord. For 6 aar falt hun i en siugdum, der hun boede hos Dorothe Tøgersd. oc da haffde /:hun:/ formeent Gud skulde hafue giord ende med hendis pilgrimskab oc sagde mig da dette hendis testamente i pennen. Men Gud siuntis anderledis, at hun motte den gang komme sig igien. Endeligen kom hende suaghed paa, at hun siden 5 uger for juel motte stetz holde det /141/ med siugeleijen ved sengen oc formaede intet at behielpe sig selff længer.

Hun bleff effter hendis begiering den første mandag i faste [22. febr.] for 4 uger betient med den h. affløsning oc Christi nadueris deelactighed, oc lae saa stille hen i et gott taal oc haab til en naadig bortskillelse fra den onde verden, naar Guds tijme kom. Her skeede dismellom tijt aff prædikestolen bøn for hende, oc Gud vor herre hand naadeligen ramte hendis bæste oc gaff hende en sal. opløsning i torsdags morgen [18. marts] klokken ved 8 slett, der hendis leffnet var bleffuet 84 aar. Text ex evang [Text fra evangeliet] ...

Eodem die [21. marts] døbte h. Hans Claus Schreders og hans hustruis Caren Bundisd. deris 6te barn /:3 døde:/ en pige med naun Anne ... /142/.

Mandagen æffter judica [22. marts] berettede h. Hans Dorothe Matz Sawmands, som haardeligen var indfalden i siugdommen igien ...

[159.] In festo annunciationis Mariæ [25. marts] ...

Det sal. barn Johanne Matths d. er fød her i menigheden forleden 3die juledag om aftenen aff ærlige oc christel. forældre, faderen er den erlige oc flitigste nærsomme mand Matz Jensen, moderen er denn erlige, dydige oc gudfryctige Dorothe Nielsd. som nu 4 ugers tijd har udstanden en suar elendig siugeleije med hendis anden daater Anna, i hvad den naadige Gud vijdre vil kaarset dennem forøge eller faderligen formindske, derom vor meenighed Gud mindeligen har paakaldet, /143/ oc hand endnu ville miskundis ofuer dem oc hielpe dem! Dett salige barn bleff døbt her i kircken lige paa nyttaars dag. Oc bleff af moderen opfostret med moderlige flijd oc omsorg. Men som for meere end som 4 uger moderen bleff med siugdum aff Gud hiemsøgt, saa forgickis melcken hende til barnets føde, oc vaare naaboerhustruer saa

fromme, at de om dagen ginge ind oc gafue det ad die, oc ellers bleff melck opvælt, at det skulde icke fattis føde. Men som slig uvaanlig føde icke alletijd vil lyckis, saa kunde oc same næring icke aff barnet fordragis, derfor falt kiødet hen derpaa, oc lødden forandrede sig, medens at det ey heller var saa begierlig effter maden, som i begyndelsen. Saa i hvor faderen icke haffde formodet sig, at i moderens oc søsterens stoore siugdøm de skulde saa vilt hafue beholdet /144/ lifuet, at det skulde hafue giødet det mindste, saa vilde Gud dette dog saa føje, at dette uskyldige mindste nor motte for de andre med en four oc salig død vorde velsignet oc heden kaldet, der hun døde i gaard morgis effter solens opgang, oc hendis alder var bleffuet 12 uger ... /145/146/

Die viridium mane [1. april om morgenen] berettede jeg gmml Lawe Pedersen, som var siug. Noch der ieg kom fra Dalby kircke berettede jeg den gamle Maren Jacobs.

[160.] Fer. 1. paschatos [4. april] ...

Sal. Lass Oluffsen, ao. 1643 var fød i Müllerup biu i Ørum sogn i Sønder Løng herred, blant 9 sødskinde aff erlige oc christl. forældre. Hans fader var Oluf Nielsen, hans moder Dorothe Nielsd. som var fød i Ofver Hornbæck præstegaard. Der de forældre /:denne:/ deris sønn haffde fød, lod de hannem komme til det gien-/147/fødelis vandbad i ordet oc daaben i Ørum kircke, oc siden opdroge de hannem til Guds fryct. Der hand haffde faet alder oc forstand oc var en voxen dreng, tog hand sit schutzmaal oc sognevinde i Ørum kircke ao. 64 d. 13. martij, oc fick det som paa æren i alle maader gott var, oc udvises underskrefuet aff præsten h. Niels Oluffsen oc begge hans medhielpere, saa oc kirckevergen oc 9 andre sognemænd. Siden er hand kommet [overstreged: i ecteskab] /:in miletiam[i krigstjeneste] [Tilføjeelse nederst s. 149:] Fuit inter milites et ut evaderet pedites, suscepit tugurium sub nobile hospite, viduam duxit cum 4 liberis in Søderum. [Han var blandt soldater, og for at slippe væk fra fodfolket fæstede han et lille hus under et adelsgods og ægtede en enke med 4 børn i Søderum]. Oc boode i Søderum, oc med sin hustru haffde 1 sønn, der nu skal tiene rittmesteren Lycke paa Skofboo i Fyn, hvis naun er Oluff Lassen.

[De følgende linjer på s. 147 er overstregede:] (Effter at denne søns moder var død, er hand kommen anden gang i ecteskab med en encke der haffde 4 børn) /:cum qua filium genuit:/ [med hvem han avlede en søn], oc som vi formoode, at hun mae være hannem fradøet, da hand icke længer kunde med hoffning aff det stæd hand haffde, det udholde,

har hand effter hans søsters tilskyndelse faet i sinde /148/ at drage herud, for 5 aars tijd siden, men haffde ingen bevijs med sig, hvordann hand kom bort under sit herrskab, der hand boode for. Saa har mand icke vidre vilt trenge paa hannem end at hand i hans stille spagfærdige forhold bleff tillatt til altarens sacramente. Har nu paa sid kasten været til huse hos Jens Sørensen 3½ aar. Tiente enhver gierne, som begierte ham, med hvis han kunde. Bleff siug for 6 in 7 ugers tijd, her skeede bøn aff prædikestolen for hannem til Gud om hielp til lijfvet oc sielen. I hans velmact gick hand gierne til Guds huus: oc var her i meenigheden til Guds bord paa s. Michels dag. Haffde nu i sin siugdum formeent sig at komme op igien oc vilde fordi icke begiere os til sig i hans siugeleie, oc som h. Hans gick til ham i onsdags mod afften oc tilbød ham sin velvillige tienist med sacramentet, /149/ da var det det længste fortøfuet dermed, thi hans øjne vaare Brustne oc santzen var icke meer fuldkommen, ey heller haffde hand den mact at åbne sin mund, hvorfor mand hannem med herrens bønn ofuergaff i Guds naadige vold til himlisk hielp oc salighed, oc natten derpaa døde hand, der hand kand hafue hafft sit alder bract paa 56 [tilføjet men overstreget:] /:in 57:/, hvilcke aar vi udregne, effterdi hans sognevinde ham gifuet ao. 1664 d. 13. martij er nu for 33 aar siden, oc i same sognevinde næffnis hand, at hand har skicket sig erlig, christelig oc vel, som en good dreng dengang vel einede oc anstood, da kand hafue været ungefehr /:21:/ aar gmml etc. ... Textus 2. Tim. 4. v. 18 ... /150/.

Die jovis post pascha, 8. april bleff Søren Knutzen oc Gertrud Christens d. copulerede i kircken.

[161.] Die mercurij post miseric. dni. [21. april] begrafuedes den gamle, fromme oc troo arbeidere Lawe Pedersen, var fød om jueltiden ao. 22, 5 aar for kääiserens tijd, i den gaard, hvor nu Matths Jensen boer; hans fader var Peder Lawesen, hans moder Anne Oluffs d. barnfød i Binderup. Oc der hand var til sin christendom med daaben oc undervijsning i sin saligheds forstand forfremmet, bleff hand hos sin fader 11 aar, gaff sig siden ud at tiene gott folck, oc tiente i Jacob Æschylsens gaard i Dalby 6 aar, i Grønninghofuet hos Peder Iversen ocsaa /151/ 6 aar: var i Colding 11 aar, i Dalby til Gregers Sørensens 14 aar, til sal. Paul Hansens, i den da øde gaard, leiet huusvejr aff ridefogden, oc der det brände til Hans Pedersens, da brände for den sal. mand alt det, hand haffde med sin hustru samlet oc sparet. Var siden til Dorreth Nissis 6 aar oc nogen tid til Iver Tulesens oc Hans Kiers.

Hand afflede et barn med hans hustru Kiersten Hansd. aff Frørup for fiendetijden, hvilcket ickun bleff 1 aar gmmt. Omsider bleffue de aff mig i Colding trooluffuede ao. 59 den 2. trin. søndag [12. juni] oc som den polackers tijd hengde saa lenge ved, drog hand ind i Nørjütland oc var næsten 4 aar borte oc forhverffuede sig noget, derpaa bleffue de ao. 63 paa den søndag rogate [24. maj] nu for 34 aar sammenveijede her i kircken.

Her i biuen var hand til Peder Hackis 1½ aar, i Lawe Andersens stød 3 aar /152/ Gud hiemsøgte ham med suaghed for 6 uger, siden den tijd motte hand setze være i sengen oc bleff effter hans begiering berettet paa skærtorsdags [1. apr.] morgen, oc laa saa stille hen i et gott haab til sin Gud (der legger ingen sin modgang, armod oc skrøbelighed haarder paa, end som hand jo kand bære) oc ventede Gudz naadis time til en good ende paa denne verdens møjsommelighed, som ham oc vederforis i freedags om natten, der hans alder haffde strackt sig til 75 aar. Text sap. 5, 4.5.16.17 ...

[162.] uxoris Βιολογία [hustrus levnedsløb] Kiersten Hansd. sal. Lawe Pedersens er fød i Frørup. Hendis fader var Hans Simonsønn fød i Beck. Moderen var Elsa Danielsd., hvis fader var fød i Tystrup præstegaard, oc moderen var fød i Niss Troulsens gaard i Hiendrup. Bleff døbt oc undervijst i hendis saligheds midler /153/ men hun miste hendis fader, der hun var liden oc fik en stibfader, der hun icke kunde molcke en koe. Tiente siden gott folck 32 aar. Kom omsider at tiene til sal. Niß Christensens i Wonsiel, oc der fick hendis sal. mand Lawe Pedersen kundskab med hende, oc de finge et barn sammen, som døde, der det var 1 aar gammelt. Hun tiente gott folck her, oc i Colding 14 aar, oc sad hendis ofrige tijd med hendis mand hos gott folck til huse, oc var saa lenge hun kunde flitig i hendis brød at forhverffue etc. /:† 1701 d. 14. novembr. Friderici dag:/ [forts. nekr. 210a] ... /154/ ...

Om morgenen [25. april] for prædiken berettede jeg Maren Laurs Pedersens d. som ligger setze i mange aar ved sengen.

Die martis post jubilate [27. april] multâ vespera [sent om aftenen] berettede h. Hans Hans Pedersen /:†:/ vor naaboo, som var siug aff pleuresi [brysthindebetændelse] ... /155/

[163.] Die 3. maji mandagen curriculum vitæ Hansij Petersen.

Denne ærlige, velacte oc troofaste dannemand, Hans Petersen, er fød her i meenigheden ao. 1635, 6 uger for mitsommer, aff ærlige oc christl. forældre, hans sal. fader var den ærlige oc flitige mand Peter Hansen

Schreder, som døde her for 22 ar siden, hans sal. moder var den erlige, dydig oc gudfryctige Maren Laursd. barnfødt i Hadersleff Bramdrup. Hvilcken hans moder æffter at hun haffde fød sin mand 6 leffuende børn, oc 4 naunløse børn, døde med det eilffte barn uforløsst ao. 46 paa Walborgs dag, som nu er lige for et oc halftresindstive ar siden. Denne sal. mand saaleedis kommen til verden bleff døbt aff sal. h. Matz Antonijsønn oc i sin opvext bleff effter dend tijds leilighed i eenfoldig Guds kundskab opdragen; der hand haffde faaet /156/ alder oc styrcke, satte hans fader ham ud at tiene hos den sal. mand Paul Pedersen, item hos sal. Hans Troulsen alt for fiende tiden, siden tiende hand nogle ar i voris præstegaard oc stood allerførst der auflingen for med pløining oc sæden. Deræffter var hand nogle ar paa Vobeslett hos den sal. signor Peder Marcussønn. Derfra begierte hans fader ham hiem til sig, til gaarden, at stae auflingen for oc at betage ham i hans alderdom den stoore møje oc arbeid, oc gick hand hos hans forældre nogle ar hen ugiffit, icke alleene meden hans fader leffuede, men oc 5 ar effter hans faders død.

Ao. 1680 d. 15. octobris paa en freedag stood hans bryllup her i biuen med den ærlige, dydige oc gudfryctige pige Mette Iæbsdaater, barnfødt i Seest /157/ Gud gaff dem i deris ecteskab sammen 3 børn, aff hvilcke de 2 sidste sønner ere døde, men den første, Peder, som ældest alleeniste æffterleffuer, Gud være hans oc hans moders trøst, ophold oc forsiun, oc fræmme hans villie med dennem til deris bæste! Emedens moderen ligger oc paa hendis siugeseng.

Om hans christendom kand ingen noget andet vijde eller vidne end at han jo var en erlig, from oc beskeeden mand, fryctede Gud oc søgte gierne Guds huus oc Herrens altarets bord, var tienistvillig mod sin næste oc vilde gierne baade hafue oc giøre rett mod hver mand. Hand var med sin hustru til Gudz bord her i kircken paa den anden advent søndag [6. dec. 1696].

Hans siugdøm kom ham paa i freedags for 8 dage paa sanct Jørgens dag om afftenen ved ploufuen, der hand var paa den ager inden Giedpytt leed /158/

Oc som hans siugdøm paa den femte dag, i oensdags afften, hefftede haardere ved, torde hand icke lade natten komme sig paa, førrend hand haffde giord sit skrifftemaal oc bekommet hans frelseris Jesu Christi saligheds testamente. Det ham alt bleff i den silde afftens tijme trøstligen meddeelt. Hand haffde vel i begyndelsen ynset at lefue et ar

længer oc flyet alting med gaarden i skick, dog satte alting ind til Gud oc laa i stilhed, medens hand icke kunde fae den seij oc rødactige slim opkast, gaff sig med sin stacket aandfang under Guds villie i et gott taal. Som hand oc fick en good ende paa dette jammerfulde oc nøjsommelige lijff den 29. aprilis i torsdags afften 1 time for solens røst, der hans alder var bleff-/159/uet 62 aar ringer 8 uger.

In vigiliis dncæ. cantate d. 1. majj æffter soelens røst bleff Mett Iebsd. sal. Hans Persens hustru berettet i sin siugdum aff pleuresi [brystbetændelse].

[164.] Ao. 1697 in majo der Henrich Schrøling vilde reise, flyde hand mig en opsætt om hans leffnet, det ieg da herudi har fortegnet.

Han er fød i Hannovers /:ny stad:/ ao. 1635 d. 14. januarij (onsdag) - nb [nederst på siden tilføjet: /:bleff døbt i Hannovers ny stads kircke aff m. Iordan Unverzagt (søndag) 2. epiphän. [18. jan.]/ aff erlige forældre Günther Schrøling, borger oc gastgeber /:oc herbergerer:/ oc Dorothea Bürings /:blant 3 sønner den mittiste:/ hand bleff vel opdragen oc holden til skole at hand kunde læse oc skrifue alt det som ham fornøden var, saa oc regne /160/. Ao. 1647, der hand var 12 aar gmml, satte de ham, effter hans egen behag i lære hos en konstig posementmager Zacharias Renneberg, oc hand stood hans 4 læraar ærligen ud. Men strax ao. 51 tog hand sig lyst at reise paa dette sit haandverck, indtil hand ao. 1653 aff Pryssen kom til den stad Wilde i Littawen, der arbeidede hand 1 aar. Men dengang same land aff muscoviterne bleff hart angrebet, fick hand oc lyst til krigen oc begaff sig under den polniske crone i tieniste hos den velbaarne h. Adam von Wallax, hans obristleut. ved kongens lijffregiment til fods, et halff aar for en cammer tiener. Men som denne herre døde for hannem, da drog hand igien til Kønigsberg i Pryssen oc begaff sig der i churfürstl. brandenborgs tieniste under h. obrist Henrich Wallrhat /161/ hans regiment til hest, ved h. major Andreas Günther hans compagnie for en munsterskrifuer oc fanjuncker 3 aar. Men som ao. 57 suensken drog aff Polen til Dannemarck, saa bleff hans obrist oc major med nogle officerer afftacket: det aar deræffter holte hand oc an om sin affskeed oc fick den same aff sin major. Ao. 58 drog hand hiem til Hannover oc begaff sig i ecteskab med den erlige oc dydige møe Ann-Margarete Büntings, signor Tonius Bünting borger oc handelsmand i Hannover hans daater, /:der hand var 24 aar gmml.:/ deris bryllup stood ao. 59 d. 15. februarij. Hun leffde med ham 15 aar oc 5 maaneder, døde i Haderschleff ao. 74 den 18. junij, haffde fød ham

7 børn, 2 døttre oc 5 sønner, deraff ere 3 sønner oc 1 daater endnu lefuende. (Sal. Maria Elisabeth bleff fød i Hannover ao. 60 d. 2. martij, døde ao. 72, 12 aar, 10 maaneder oc 24 dage gammel. /162/

Ao. 61 d. 25. octobr. er Ann Margarete fød i Hannover.

Ao. 64 d. 13. junij er Johann Tonius fød i Hannover.

Ao. 67 d. 28. septembr. er Claus Fridrich fød i Rahe i stiftt Bremen, leffde icke uden 1 aar oc 39 uger.

Ao. 70 d. 3. martij er Johann Caspar fød til Haarborg paa slottet.

Udi Hoptrup bleff 1 naunløss død søn fød.

Ao. 73 d. 16. nov. er Gottfried Nicolai fød i Hadersleff.)

At komme igien til hans leffnets vidre fremdragelse: Effter at hand var kommen i hans føde by Hannover i ecteskab oc skulde hafue bleffuet i stillhed siddendis, oc brugt hans gode handverck, saa var endnu tilbage hos ham bleffuen den lyst oc det sind at reise oc rippe omkring: Som mange mennesker derofuer forderfue, at de /163/ ville finde det paa et andet stæd beedre end som de det har, der de sidde oc vorde saa aldrig vildere. Hand begaff sig ao. 63 under fürstl. durchl. hertog Georg Wilhelm til Brunswig Lüneborg i Hannover hans lijffguarde til fods oc forbleff der under 1 aar oc 7 maaneder. Siden 1 aar under hertog Ernst-August, biskop til Osnabryg, hos rittmest. Wichmans compaignie ved h. obrist Henrich Siegels regimente, for ryter. Men det regiment bleff til Deffholtz afftacket. Ao. 65 kom hand i kongl. maj. aff Suerig tieniste under obrist Giesens regimente hos velbaarne rittmester h. Claus von Örtzen hans compaignie for munsterskrifuer 2 aar oc 6 maaneder, oc de bleffue for Stade ao. 68 afftackede. Deræffter tiende hand til fods paa den festning Haarborg under hertogen til Lüneborg ved obrist Georg Frisis regimente under haubtmand Iohann Strupp aff Gehl-/164/haussen hans compaignie for en gefreiter, oc bekom derfra sin affskeed.

Ao. 70 kom hand under kongl. maj. til Danmarck hans holsteenske national-regimente til hest, som aff h. obrist Henrich Seestädt bleff commanderet, igien under obristlieuten. von Örtzen hans compaignie oc var der hos 5½ aar munsterskrifuer. Ao. 76 den 1. jan. bleff hand corporal, var saa 13 aar ved dette compaignie oc 1 aar foruden var hand hoffmester hos h. obrist Gam. Ao. 1676 d. 8. febr. kom hand i ecteskab med hans anden hustru Elsebe /:Hansd.:/ Rügen, i Wonsiel oc hun fødte ham i Hadersl. en sønn Hans-Henrich same aar, d. 29. octobris aarle klokken 4 /:der nu er ryter under obrist Brockdorp:/ Ao. 80 d. 16. aprilis indveltede sig paa ham, der hand var ud til Colding beordret

æffter nogle kaarder til compagniet, en ryter Marcus Seesemann [nederst på siden tilf.] /:hvis naun vi her mae melde, som Pilati naun i vor troens articul icke f. det gode, hand gjorde:/ oc hug ham hans højre haand aff, oc drog saa bort. /169/. Siden har hand i mange aar siddet oc holdet skole her i Wonsiel til nu ao. 97 in majo /:vide pag. 214 ff.:/

D. 8. maji (lørdag) om mittnatt gjorde Mari Niels Henrichsens barsel oc motte h. Hans komme snart til hende oc berette hende.

Die festo ascensionis Christi [13. maj] døbte jeg Niels Henrichsens oc Mariæ Jespers d. 2det barn med naun Maren ... /166/ ...

Die mercurij post pentecosten [26. maj] berettede h. Hans Caren Reimers, som hasteligen var blefuen siug ...

Dncâ. 1. post trin. [6. juni] berettede jeg Johanne Postis mellom prædikene, som var hæftig siug bleffuen oc er partui vicina [nær ved at skulle føde] ... /167/ ...

Die martis post 3am trin. /:d. 22. jun.:/ berettede h. Hans Margarete Smjds, som har en hibendis siugdom, saa længe /168/

Tijsdagen d. 22. juni for dagen horâ 2 er Peder Hackis oc Maren Jessd. deris daater fød. Bleff døbt aff mig dncâ. 4. post trin. [27. juni] ... hun bleff kaldet Oja-Christina ...

[165.] Curriculum vitæ Kiersten Outis d. Jørgen Rasmussens.

Er fød i Wonsiel ao. 1647 ved Oluffs dags tijd [29. juli] aff ærlige oc fromme forældre, hendis fader var tit. Oute Gregersen, hendis moder var Mette Christensd. aff Fielstrup-hawe. Hun bleff christnet i Wonsiel kircke aff h. Matths Anthonisson.

Bleff holden i schole indtil hun kunde vel læse i alle danske bøger, indtil fienderne bleffue landet mæctige, oc hendis moder døde ao. 57 in majo.

Faderen drog ud til Colding med børnene, oc hand bleff der siug, den 13. sept. /169/ var paa en tijsdag, bleff aff mig berettet paafølgendis søndag morgen ao. 59, der vi i Colding boode, oc døde same æfftermiddag, den 18. sept., 50 aar gammel, oc bleff opført oc begrafuen paa voris kirckegaard. Siden tog moder broderen den dannemand Hans Christensen i Hawe hende til sig, oc hun var hos ham 2 aar. Siden kom hun til hendis farbroder Anders Gregersen i Brabeck 1 aar. Men deræffter matte hun see sig selff om, huordann hun kunde aff stæd komme. Begaff sig fordi i Guds naun ud, oc gick til Colding oc meldte sig an hos den dydfulde pige Elsebe Ivers d. aff Wonsiel, der da tiente hos Margarete borgermester Lüders, at tage et gott raad hos hende at komme i

tieniste hos gottfolck, saa befordrede hun hende til den actbaare ridefoget ofuer Bielckis gotz i Fyn, sign. Jeremias Splet, der var borgemester Lüders sønn, oc tiende hun /170/ hos hans hustru Ann Eliasd. Eisenberg 1 sommer, siden kom hun til h. Cnut i Seest 1 aar, derfra til Bodel Lauritzd. i closteret i Colding et halfft aar. Siden tiende hun sal. Matths Thomsen 1 aar, deræffter kom hun til den velactbaarne Zone Pedersen, oc stood kiøckenet for 2½ aar.

Deræffter bleff det saa her hiemme aff slect oc venner i baand lagd, at den unge karl Niss Jürgensen skulde hendis fæderne gaard, som stood under leijmaal hidtil øde, paatage oc tillige gifte sig med denne paa gaarden fødte arfuing oc pige, som deris bryllup stood her i Wonsiel ao. 1669 d. 22. junij paa tijsdagen, som var 2 dage for mittsommersdag. Gud gaff dem 3 børn, 2 døttrer oc 1 sønn, der ere døde, saa nær som den mitteste daater, Caren, der endnu lefuer oc forarsagede hendis moder sorg, at hun sig her lood vejje til en /171/ karl, der haffde sin hustru i Jütland.

Gud kaldede hendis mand ved døden bort a. 1675 d. 1. febr. kyndelmiss afften, klokken 7, der hans alder var blefuet 40 aar ringer 17 uger. Der hun med denne mand haffde lefuet 5½ aar, oc siddet encke 1½ aar, da kom hun i ecteskab med den unge karl Jørgen Rasmussen aff Binderup, oc stood deris bryllup oc ærisdag 1676 torsdagen æffter 21. trin. den 19. octobris. De haffde børn sammen 10, som vaare 4 døtter, der i blant 1 naunløse, oc 6 sønner, der i blant oc 1 naunløse, aff disse børn lefue 3 døttrer oc 2 sønner. Hun var ulyckelige oc kom uskyldig i en forderfueelig siugdum, der 2 gange hart satte an paa hendis lijff oc fick aldrig hendis rette førlighed igien. Motte oc udi mandens effterladenhed quitere gaarden, oc forarmed see at andre hafue deris bedre i act oc kand besidde gaarden; kand dog icke sige, at hun dertil var en synder fræm for en anden, /172/ *Eventus dabit, maritus inservit aliis et quicquid mercedis loco meretur, ipsius absumit, nil impendit in alimentum parvulæ filiæ et matri etc.* [Udfaldet vil blive, at ægtemanden går i tjeneste hos andre, og hvad der indtjenes som betaling forbruger han selv og intet ofrer han på føde til den lille datter og moderen] ...

Dncâ. 6. post trin. [11. juli] berettede h. Hans Cæcil Hans Schreders, som var siug /173/ ...

Dncâ. 7. post trin. [18. juli] ...

Denne dag mod afftenen berettede jeg Morten Clausen Schreder, som var gandske siug, oc som in agone [under dødskampen] fick nogen

forstand oc sands fra ham, men kunde neppeligen suelge vinen ... /174/ ...

[166.] Die lunæ post 10. trin. [9. aug.] berettede h. Hans Peder Paulsen, som nu i 3 uger har ligget siug.

Die veneris post 10. trin. [13. aug.] begrafuedis

Den erlige, velacte, forstandige oc beskeden unge karl, nu salig hensoffuede Peder Paulsen – hans forældris 4de oc yngste barn, var fød her i blant os ao. 1677, den 1. martij paa en torsdag, oc /175/ bleff den same dag mod afftenen, for befryctendis suaghed skyld, hiemmedøbt, men bleff paa den næstfølgende første onsdag i fasten vor Herre oc Gud i kirken forrestillet oc indsignet med heederlige fadderers befordring. Hand haffde sin herkomst aff erlige, christlige oc fromme forældre, hans sal. fader var den erlige oc mandhaffte Albert Pedersen aff Uhrstorp biurdig, udi kongl. maj. krigstieniste for sin gaard en ryter under det hollsteenske seestädtiske nationalregimente, der bleff æffter den skaanske krig uformodeligen dødet i Sælland ao. 78. Hans k. moder er den erlige, dydige oc gudfryctige Mette Pedersd. nu i hendis andet ecteskab Hans Niensens hustru. Denne sal. karl hafue hans k. forældre opdraget til ald Guds fryct oc dyd, saa oc holdet ham til skolelærdom, at hand /176/ færdig kunde baade lese oc skrifue. Der hand omsider noget var voxen oc kunde forstoe sig paa menniskerne ad omgaaiss med, da behagede hand at tage skolen paa sig i Binderup en føje tijd, men deræffter fick hand mood at forfølge auflsgierningen, oc var stetz hos hans forældre hiemme oc var flitig i alt, hvad der skulde med gaardsens arbeid bestillis, oc det teede sig med ham, at hand endog var meer dannet æffter himmelen end effter verden. Hand skiøtte intet om de ungis lyst oc leeg, mindre var hand efter drick begierig, men lood sig altid med sin gierning oc sunde føde til nødtørrffthighed være fornøjet. Ofuer hvis skickelighed hans forældre sig toge et gott haab til, at hand med tijden skulde kunde hafue faaet med fornæ-/177/me gott folck vennskab oc bekommet hielp til sig at besidde sin fædrene gaard, oc de gamle forældre kunde hafue nydet deris værelse med beskyttelse oc hæffd hos hannem, hvilcket altsammen disverr! dennem slaer feil, oc de derofuer befinde hans bortskillelse diß smerteligere. Som hand da førde et gott oc ustraffeligt christendom, der ved hand oc tilig var begierlig æffter at vorde i det andet voris saligheds, Christi nadveris, sacramente deelactig, kom hand første gang til Guds bord, aff voris sogneherre vel ofuerhørt oc prøfuet, oc aff ham løfuerdagen for den søndag effter midfaste, affløsst aff alle sine ungdoms synder, men bleff æffter et

uformodet mellomkommendis tilfald paa søndagen deri deelactiggiord ved den heederl. Guds mand h. Cnut aff Seestæd. Saa var oc hans /178/ siugdøm oc død hannem sact oc salig. Thi for 3 ugers tijd bleff hand suag paa sig, dog gick hand meere ofuen senge derved, end som hand lae i sengen, var alltijd taalmodig oc haffde tancker allstetz at komme til rett igien, der hand i løfuerdags natt befant særlige veestinger omkring hiertet, formeente hand det skulde vende sig igien oc vilde icke begiere, at her skulde skee bønn for ham i kircken. Men der om mandags morgen det hægtede haardere ad for ham, vilde hand gierne berettis oc betienis med Christi h. legom oc blod, som hannem oc i same stund vederfoor, oc var hand heel trøstig ved denne salighed oc flyde mig til tacknemlighed vel 5 gange sin haand for de Guds ords trøstelser, dem hand hørte aff mig. Der hans fader i tijs-179/dags morgen kom hiem, vilde hand endeligen tale med hannem oc spurte, om hand kunde tycke, at hand kunde lefue? Suarede hand, det er icke at see, min sønn, derpaa løfftede hand sine hænder op oc sagde: Da være Gud min hielp! da vil ieg holde Gud med mine begge arme fast oc icke slippe, indtil hand oplucker himmlens dør! item lood hand sine fraværende begge sødskindede helse, oc sagde, hand vilde bede Gud for dennem, at de vel motte i verden aff stæd komme, saa oc var hand forsickret, at de ville sanckis i Guds rige. Saa lagde hand sig til stillhed oc øjnene de bleffue mørcke, oc dødsens suedz perle vaare om hans mund, der hand bleff berettet, førrend hand døde bleff hand aff en from naabo-husmoder tilspurt, om hand kiendte hende? da suarede hand: Jeg kand icke see Eder, /180/ men jeg ved dog hvem I er. Oc Gud hastede med ham bort fra dette onde lijff, der hand i tijsdags morgenstunden klokken 6 fick en sal. opløsning med faur oc stille gebhrder, imeden hans alder var bleffuet 20 aar oc 23 uger. Syr. 41,1.

Torsdagen æffter den 10. søndag trinit. [12. aug.] formiddagen bleff Jens Pedersen, Post, oc Johanne Jessd. deris 7de barn, en daater fød, oc hun bleff døbt dncâ. 11. post trin. [15. aug.] ... hun bleff neffnet Catharin-Maria ... /181/

[167.] Margarete Pauls d. sal. Jeb Nissen Smed hans effterlefuerske døde d. 21. aug. (lørdag) om middagen ao. 97. Bleff iordet die mercurij post 12. trin. [25. aug.]

Denne ærlige, dydige oc gudfryctige, nu sal. affgangne encke, Margarete Pauls d. sal. Jeb Nissen Smed hans effterlefuerske, hendis erlige herkomst, christeligt leffnet oc sal. endeligt anlangendis at melde noget

om, da hafuer det sig hermed saaledis. Hun var fød paa stædet der hun boede oc døde her i meenigheden ao. 1639 udi bygsæden oc maj maanet, blant 7 sødskinde, som vare 4 sønner oc 3 døttrer, den eldste daater. Hendis forældre vare erlige, fromme oc christelige. Faderen var den erlige oc velacte mand Paul Albertsen Smed, som døde her af meenigheden, der vi alle vaare fra hus oc hiem forjagede ao. 60 d. 4. febr. paa en løfuerdag klokken 2 i Colding, i hans alders 46. aar. Moderen var den erlige, dydefuld oc gudfryctige Maren Hansd., der døde i /182/ Colding 22 uger for faderen /:51 aar gmml:/ oc bleff hendis lijg opført hertil kirckegaarden, saa vel som faderens heræffter, oc hvile deris been her hos os, dem Gud i sin tijd med alle troende en glædelig opstandelse forleene! Æffter denne daaters kiødelige fødzel under syndens mact, hafue de fromme foreldre forfremmet hendis igienfødelse til det aandelige lijff æffter Gud ved det h. daabis sacramente. Oc er hun med hendis sødskinde bleffuen vel opdragen i tuct oc Herrens formannelse. Var hiemme allesteds hos forældre oc haffde det om hænderne, hvad en eldest voxen daater med flitighed i huset kand styre oc beskikke, men de andre sødskinde vaare smaa. Der fiendetijden falt ind flyttede hendis k. forældre med 5 børn ind i Colding til Wolle Ottosens, oc saa længe som de lefuede, bare de omsorg, at de finge deris underholdning alle sammen, men der de vare døde, da tog deris æl-183/dere broder Peder Paulsen Smed sig dennem an oc hialp dem frem, saa vijt hans effne kunde strecke sig.

Der vi finge aff Guds naade freden igien oc denne voris medsøster var 21 aar gammel, fick den erlige, velact oc forstandig unge enckemand Ieb Nissen Smed i Dalby siun paa hendis dyd oc fromhed oc begierte hende aff broderen til ectefølge, hvilcket oc bleff behaget, oc de blefue her i meenigheden troloffuede den 7de søndag æffter trinitatis ao. 1660 [5. aug.] oc som de actede det smedehuus, der da endnu stood i Dalby, at beboe, da lode de deris copulation skeep i Dalby kircke den næste søndag effter michælsdag [30. sept.]. Og Gud velsignede dem, at hun der fødte sin mand de 2 eldste sønner. Siden for at bekomme meer arbeid oc næring begafue de sig ao. 65 til at boe i Actrup, oc vaare der 2 aars tijd, hvor dennem deris sønn Peder bleff fød. Endeligen ao. 67 tractede de æffter at fae sig et eget huus bygt paa /184/ hendis fødestæd oc cronens grund i Wonsyld, der oc Gud gaff lycke til, oc har de boet her tilsammen 28 aar oc fristet verdens møje oc arbeid med hinanden, ont oc gott, som Gud det dennem tilføjede. Hun fødte hendis mand her i byen 5

sønner, saa at hun med alle udi i hendis ecteskabs 19 aar fødte hendis mand 8 sønner, aff hvilcke den 6te sønn, Ieb, for 20 aar alleeniste er døet, de andre 7 sønner lefue, aff hvilcke Gud de 3 eldste hafuer forsiu- net oc til deris gode næring forhiulpet, de 4 yngre ere uforsiuente, dog som de alle hafue naaet karle effne, oc vijde i ære at søge deris brød, saa tuifle vi icke heller, at jo Gud icke glemmer dennem: Men holder dem sin lofue effter forjettelsen, at de frommis slect skal velsignis paa iorden.

Hendis christendom anlangendis, da har hun beteet sig gudfryctig i leffnet oc omgængelse, søgt i velmact flitig Gudz /185/ ord oc bord med hiertelig anger i skrifftestolen, oc annammet trøsteligen den h. affløs- ning aff alle hendis synder.

Hun boede fredeligen blant hendis naaboer, oc var tienist villig mod enhver i glæde oc sorg.

Men som for 2 aar oc 32 uger Gud Herren ved den timelige død bortkaldte hendis k. husbond, der paa 12 ugers tijd fast ved sengen matte holde sin døds siugdum ud: Saa har hun ofuer hans død sig tildraget en dyb eenligheds sorg, der fortærede ald hendis styrcke bort, saa hun ickun har hafft slett helbred i hendis enkestand. Thi forgangen aar, mandagen æffter den 14. (søndag) trin. [14. sept.] bleff hun berettet paa hendis siugeseng, oc har icke mange gode dag siden vert sig aff sengen, er bleffven dette aar 2 gange paa sengen i suar siugdum /186/ berettet oc dog hvergang nogen lindring faet deræffter. Sidste gang var tisdagen effter den 3. trin. (søndag) [22. juni] som var i gaer for 9 uger. Hun bevijsede alltijd hendis begierlighed at fae ende med dette onde skrøbelige lijff, oc dog begick sig taalmodeligen under corset. Oc er det en forfarenhed, at naar 2 sunde oc stercke ectefolck vorde i alderdom- men ud aff deris megen møje oc arbeid affældige, da icke saa fage ofueriler døden dennem, men de langsommelig tijd siuge paa sengen holdis at kræffterne reen hen fortæris oc udtører: Saa skeede det oc her. Den sal. mand laa længe oc biede æffter sin opløsning, denne sal. hu- stro, ud ofuer 8 sønners smertelige fødtzel, har hendis æffterbeholden styrcke maat langsam lade vorde udtæret paa hendis siuge seng. Men Gud /187/ der dog ingen frister ofuer formue, hand icke heller lod vorde hendis fristelse ofuer formue stoer, men lood dend fae ende, at hun kunde taale dend, oc fick en four oc salig opløsning fra alt hendis onde i løfuerdags middag d. 21. aug., der hun hendis pigerstand hafde ført 21 aar, hendis ecteskab 35 aar, siddet encke 2 aar oc 32 uger, at hendis gandske alder er blefuen: 58 aar oc 3½ maanet.

1. Ovatio ad animam. 2. Gratulatio ad corporis requiem in tumbo. 3. Solatium pro filiis superstitibus /:et pro sororibus et affinibus:/ 4. Suspirium pro beata mortis nostræ horâ. 5. Et gratiarum actio pro exsequijs [1. lovprisning for sjælen. 2. Lykønskning for legemets hvile i graven. 3. Trøst for de efterlevende sønner og for søstrene og slægtningene. 4. Et suk over vor døds skønne time. 5. Og en taksigelse til følget.] Textus 1. Timoth. 5 v. 5.

Det er en ret vidue, som er eenlig, den som setter sit haab til Gud og blifuer i sin bøn oc formanelse dag oc natt.

Løfverdagen for den 13. (søndag) trin. [28. aug.] berettede h. Hans Inger Christensd. hyrdekonen, Jens Terckelsens, var siug. /188/

Freedagen æffter 13. trin. [3. sept.] berettede h. Hans Maren Jespers i hendis haarde siugdøm ... /189/ ...

[168.] Den 17. sept. (fredag) post 15. trin. Curriculum Marinæ Jaspari. Denne ærbaarne, dydefulde oc gudfryctige, salig ved døden bortgangne Maren Matthsd. Jesper Clausens elskelige hustru, hendis ærlige herkomst, christeligt leffnet oc sal. affskeed aff denne verden belangendis, da er hun fød i Hiendrup ao. 1648 /d. 23. junij hor. 10. vesp./ Hendis forældris første barn i blant 6. Hendis fader har været den velacte oc i mange aar naunkundige sandemand til Tystrup herret, Matths Hack, der ao. 84 d. 4. octobr. sal. udi Herren er forhengangen i døden, for 13 aar siden. /190/ Hendis moder, som endnu lefuer, er den heederlige, dydfulde oc Gud fryctige matron oc enckæ Elsebe Pedersd., Matz Hackis effterleuerske, barnfød i Tyrstrup præstegaard. Hendis farfader har været den ærlige, velact oc forneme mand Morten Hack i Hiendrup boesiddendis: Hendis farmoder var den ærl. dydfulde oc Gud fr. Maren Mortens. Hendis morfader var den velærværdige, meget heederl. oc højlerde mand mag. Peder Nissen, sognepræst til Tyrstorp oc Hien-dorp meenigheder udi 30 aar sampt oc herritzproust oc consistorial assessor til Haderslev, der er salig hensofuet for 41 aar siden. Hendis mormoder var den højærbaarne, dydefulde oc Gud fr. Catharina magister Peders, den velvise borgermester Baltzer Brun hans daater i Haderslev. Som hun aff disse forneme forældre har faet sit naturl. lijff, saa hafue de hende til det aandelige lijff i Gud ved daabens /191/ sacramente forfræmmet, at hun er blefuen sin frelsere formiddelst troen indlæmmet, oc har faaet sin deel oc adgang til Guds rigis retlighed. Hun er siden i Herrens fryct til dyd oc lærdom blefuen opdragen, at hun nock forstod hendis catechismum oc saligheds grund, oc var saa hiemme hos

forældre indtil hun noget var voxen oc kunde forstaa sig paa at tiene for hendis oldemoder Catharina m. Peders i Tyrstorp: Oc hun forbleff hos hende indtil hendis død. Siden kom hun hiem til hendis forældre, oc var i den øde krigstijd med dem udi Hadersl. oc ud ved Tønder. Siden æfter fiendetijden, der folcket sanckede sig hiem til stæderne igien, var hun nogle aar hos den heederlige oc dydefuld Magdalene h. Lawis i Tyrstorp, at hun ydermeere der skulde væne sig til husholdningen oc til den gaun, der inden dørre skal aff unge piger efftertractis. Siden føjede Gud det, at der hun var 21 aar gml, ao. 69 /192/ da fick den ærl. act, oc forneme karl Jesper Clausen Brun siun paa hende, oc som hand da fast keed aff reisende ved armeerne i Tytschland, oc aff mange mødige reiser i Holland oc Spanien /:oc Engellande:/ tog hand sig med hiertelige Gudz paakaldelse aluorligen for at begiere hende til sin ectefølge, hvilket bleff aff foreldre behaget, oc de toge sig den stoore gaard paa i Ødijs, hvor oc deris bryllup stood ao. 69 d. 1. julij. Men som de icke kunde fae skøde paa gaarden, saa vilde de icke paa det uvisse der længer end som et aar forblifue. Oc saa bleff det ved øfrigheden søgt, at de bekomme deris gaard her i Wonsyl. Der har deris ecteskab velsignet med 5 døttrer oc 3 sønner aff hvilcke 5 døttrre 2 ere komne i ecteskab, oc hun har aff dem seet 3 børnebørn oc sig glædet i Gud, der hende saa vijt i verden haffde bract, at hun sae hendis sæd lefue paa jorden. I hendis christendom oc næringsgierninger var hun en flitig arbejd-/193/somme- lige husmoder, arbeidede natten med dagen at forhuerfue det dagl. brød for hendis børn. Var mod hendis betrængde næste villig oc redebon at hielpe i nød oc trang.

Hendis Guds fryct lod hun deri skinne, at hun søgte gierne Guds ordz prædiken oc brugte til visse tijder Herrens h. altars sacramente med forudgaendis skrifftemaal oc trøstelig affløsning aff hendis synder. Hun med 2 aff hendis døttrer befalt med siugdum for 5 ugers tijd, oc som alt hendis onde satte sig i halsen oc i tungen, saa kunde hun intet lijfs ophold niude. Besindende sig fordi snart paa det som det beste var, oc lod præsten til sig bede i dag for 14 dage, oc gjorde hendis skriffte- maal, annammendis med et glad trøstigt (hjerter) sin affløsning aff syn- den, oc sin saligheds vederquegelse aff Jesu Christi sande legom oc blood. Laa saa stille hen med gudeligt haab til hendis H. oc Gud indtil forgangen løfuerdags natt, da gaff Gud hende en four oc sal. opløsning /194/ der hendis alder haffde været i hendis pigerstand 21 aar, i hendis ecteskab 28 aar, til sammens var hendis gandske ald. 49 aar 11 uger oc 2

dage. Text. Prov. 31 v. 10 seq. ... in templo humata est [hun blev begravet i kirken] filia gratis cereos et syrmatæ concessit [datteren afstod gratis lysene og gevandterne] ...

Dncâ. 16. post trin. [19. sept.] ... /195/ ...

Efter prædiken berettede jeg gmmml Maren Jacobs der var opkrøben til Ingeborgis ved kircken.

D. 23. sept. (torsdag) horâ 10. bleff Ieb Laursens oc Malene Matths d. deris første daater fød i haard oc fortuilet nød, dog ved Guds naade lyckeligen. Jeg døbte hende for suaghed skyld same dag horâ 3â pomeridiana hiem i huset med naun: Bodel ...

In feriis s. Mich. arch. angeli [29. sept.] bleff Matz Jespersen Hack berettet i sin siugdum /:oc døde:/ ... /196/ ...

D. 8. octobr. (fredag) bleff Niels Fynbo i skoven berettet.

[169.] Dncâ. 19. post trin. [10. okt.] begrafuedis

Den ærlige, velacte oc forstandige karl, nu salig i Herren, Matz Jespersen Brun, hans ærlige herkompst, fromt oc skickeligt leffnet, saa oc uformodeligt saligt endeligt anlangendis, da er hand fød her i meenigheden ao. 1675 den 12. maji paa en onsdag aff christelige oc fornemme forældre, hans fader er den erlige, forneme oc velacte mand Jesper Clausen Brun, velforordnede sognefoget i Wonsiel, hans moder var den ærlige, dydfulde oc gudfryctige, nu salige hustru Maren Matz d. /Hack/ Jesper Clausens. /197/ Hans oldefader paa fædrenis side var den ærlige, forname og velzcte mand Claus Paulßen udi Heilß boendis; hanß olde-moder Maren Clausis etc.

Hans oldefader paa moderens side var den actbaare oc velfornæme Matths Hack, sandemand til Tyrstorp herreds ting udi 27 aar, som døde for 13 aar siden, hands oldemoder er endnu i lijfuet, den heederlige, meget dydefulde oc gudfryctige encke Elsebe Peders d. aff Tyrstorp. Der hand aff disse fornæme forældre oc forfædre haffde faaet det naturlige lijff, saa er det aandelige lijff æffter Gud hannem forfræmmet ved det h. daabis sacramente, paa den tridie dag æffter hans fødzel, hiemme i huset: som skeede paa løffuerdagen for den søndag exaudi, [15. maj] 8 dage for pintze. Siden, der hand voxte fræm, bleff hand underviist i Gudz ord oc til gudelige bønner holden, at hand forstod /198/ hvad Gud kræfuer aff os i hans hellige ord. Søgte flitig kircken, oc bestyrckede sin troo med Gud ordz prædiken, at hand bleff fulde 16 aar, bleff forhørt, oc aff den opliusning befunden, at hand første gang kom til Guds boord for meere end som 6 aar siden, paa skærtorsdag ao. 91 [9.

apr.] Det teede sig oc med ham i hans leffnet, at hand var et Guds barn, holte sig still oc alvorsom, haffde aldrig lyst til ungdommens ustyrliche kaadhed, men tog vare paa gaardens arbeid oc gierning, oc lod sig derfra ingen ting drage. Hand var sine kiere forældre en lydige, tilsuilig oc nyttelig sønn, der icke vel, om vi torde det for Gud sige, haffde været at miste for sin fader. Men Gud vil /199/ hafue fri hænder at giøre oc at lade hvad hannem lyster for os. Derfor mae den bedrøfuede fader sige med Hiob, Herren gaff, Herren tog, Herrens naun være benedidet!

Hvad sig denne salige karls siugdum oc salige endeligt vedkommer, da holte sig snart æffter sin sal. moders begrafuelse, suagheden til hannem, der mand icke haffde tænckt, at det skulde hafue været til døden med hannem. Men dengang det om natten bleff fast verre med hannem, da var hans begiering, at hand matte vorde deelactig i sin frelseris Jesu Christi hell. affløsning, oc i hans tilhørige hellige altars sacramente. Saa bekom hand disse saligheds midler paa Michels dag [29. sept.] oc var nu med Gud oc denne sin forøgede suagthed i et gott taal til-/200/freds oc befalede sig med sit lijff oc siel i den allmæctige Guds hænder med hvis gudeligt sind, Gud ocsaa hannem gaff ende paa dette møjsommelige lijff i onsdags natt, der hans alder var blefuet 22 aar oc 21 uger.

1. *ovatio* ad animam ærumnis hujus vitæ ereptam [lovprisning for sjælen, som er bortrykket fra dette livs møje]
2. *votum* pro molli requie corporis in tumbo, donec revificatio fiet in novissimo die [bøn om legemets behagelige hvile i graven, indtil genopstandelsen sker på den yderste dag]
3. *solatium* ad mæstum patrem, ut crucis calicem ê manu domini porrectum assumat et portionum suam bibat, cui dolor acutus inflictus est, dum cor discissum ipsi in morte conjugis, iam aliud vulnus icitur in benemerato et præ[ulæseligt]filio. [Trøst til den sorgfulde fader, at han skal modtage korsets kalk, som rækkes ham af Herrens hånd og drikke sin del, han som er ramt af den hårde smerte og medens hjertet er sønderrevet over hustruens død tilføjes endnu et sår ved den gode og [foruddragne?] søn.] Deus jube, ut salus et benedictio, quæ desiit in hoc filio duplo major reponatus /201/ in fratribus et sororibus resituis [Befal, o Gud, at helse og velsignelse som denne søn ikke fik, må være dobbelt så stor i de tilbageværende brødre og søstre]
4. *Susprium* pro nostra 'ευθανασία [Et suk for at vi får en god død]

5. Gratiarum actio pro sequeta in exuvijs efferendis [Taksigelse til dem, som fulgte og bar det forladte legem].

[169a.] [fortsættelse af 142] Die mercurij post 19. trin. [13. okt.]

bleff Niels Mogensen Fynboo begrafven, initium personalium ejus videbis [hvad ang. begyndelsen af hans levnedsløb, se] pag. 37. Hans christendom belangendis, da har hand elsket Guds ord oc brugt til visse tijder det h. altars sacramente, som seenisten i voris obenbare meenighed 3 uger effter pintze, i hans yngre aar kom hand fliteligere end som nu i det sidste, der kræffterne formindskedis oc gangen hannem besuærligere falt, at besøge Gudz huus oc prædiken paa sabbatherne.

Hans siugdum falt paa ham i dag for 8 dage, oc forøgede sig saa alldeelis, at hand begierede at forlige sig med Gud i freedags, derudj hand oc strax same dag bleff betient, oc lood sin sidste villie optegne, med bønn /202/ at hans smaa udragne børn matte aff hans efterlatte huus tilgodesees, oc dem barmhiertighed vederfaris! Siden gaff hand sig fra verden oc bad Gud om en salig affskeed: derudj Gud bønhørde hannem, at hand døde same paa freedagen følgende storm- oc vældig blæsendis natt, der hans alder var bleffuet 51 aar. Gen. 28 v. 10 ... /203/ ...

[170.] Dncâ. 21. post trin. [24. okt.] begrafuede jeg liden Bodel Jebstd.

Curriculum vitæ liden sal. Bodel Jebstd.

Bleff fød den 23. sept. paa en torsdag, klocken 10, æffter at moderen haffde nogle dage været i haarde fødzelsarbeid, oc var snart fortuiling, at der skulle icke hafue skeet hverken forløsning eller fødzel, dog effter Gudz underlige hielp kom barnet med lijff, oc lydisløs til verden. Oc bleff paa efftermiddagen klocken 3 hiemmedøbt /204/ Hendis fader er den ærlige oc velacte unge mand Ieb Laursen, moderen er den ærlige, dydige oc Gud fryctige Malene Matthsd. Om det same barn er intet vidre at sige, end at det bekom strax sin daab oc bleff Christo indlemmet. Siden siuntis det, at det skulde vel trifuis oc vorde til, men Guds villie var anderleedis. Thi hand lod det suaged tilslae, for hvis skyld her skeede forbøn til Gud i søndags aff prædikestolen: Oc det bekom ende paa dette møjfulde lijff ved en four, sact oc salig opløssning oc afskeed fra verden i fredags formiddagen [rettet til:] torsdags afften suprâ 9, der dets alder var bleffuet 4 uger oc eilfue timer. /205/ ...

Dend (27. okt.) [overstreget] 4. nov. (torsdag) post 22. trin. bleff Jep Pedersen oc Kiersten Pedersd. copulerede ...

Die lunæ post 23. trin [8. nov.] berettede h. Hans vor tienistquinde Inger Knudzd. Gæstes, som har været siug 5 dage. /206/ ...

[171.] Die lunæ post 24. trin. [15. nov.] berettede jeg vor tærsker Peder Jacobsen, som var siug oc sad ved bordet i kiøkenet, oc hand døde om middagen horâ 1.

Hand bleff begrafuen dncâ. 25. post trin. var den 21. nov. /207/ Curriculum vitæ sal. Peder Jacobsen.

Hand var fød i Greenstæd sogn, i Morsbüll biu, ao. 1673 den 22. febr. den ældst aff 4 sødskinde, aff ærlige oc christel. forældre. Hans sal. fader var Jacob Iversen, som er døet for 12 aar siden, hans moder er den dydige Anna Peders d. De hafue forfræmmet hannem til daaben i Greenstæd kircke, ved sognepræsten nu sal. h. Michæl Iversen aff Fyn, oc siden opdraget hannem til Guds fryct, ære oc lære, var vel grundet i sin catechismo, oc kunde sig til trøst oc saligheds opbyggelse læse sin bønnebog, der hand hafde ørkeløshed i sin siugdøm. Der hand var voxen oc kunde tiene gottfolck, begaff hand sig ud at tiene hos Rasmus Maling i Andsager 1 aar. Derfra kom hand i tieniste i same sogn hos Søren Klinck i Stendrup 2 aar. Deræffter begaff sig herud i Haderslev herret /208/ oc tiente hos Jørgen Hundewad, kirkeverge i Wonsbeck, 2 aar, ½ aar i Fielstrup sogn, oc hos en mand /:Matz Hansen:/ i Wonsbeck sogn /:Fellum:/ 1½ aar. Forleeden Michelis dag fick hand paa sit gode oc berømmelig skrifftezettel aff h. Jens Mogensen i Aandsager med sig forhen til Wonsbeck bract paaskreffuen aff h. Christoph Schröder i Wonsbeck, et gott berømmeligt vidne paa 4 aars tijd dem hand der haffde sig vel forholden.

Hand kom heræffter i vores præstegaard i tieniste til ad tærske oc at kiøre vognen, samt hvis der kunde med arbeid i gaarden forrefalde oc skickede sig i alting dulig oc villig. Men som hand bleff siug i løfuerdags for den 23. (søndag) trin. var den 6. nov. gick hand til oc fra sengen oc haffde ingen rolighed, kunde oc icke gifue sig slett tabt at blifue ved sengen: stræbede at vorde stærck, oc at komme /209/ til sit arbeid igien, saa meget som ham var muligt. Oc som os siuntis at ham icke skulde være utienligt at vorde ladet, da kom bartskæren aff Colding til ham oc latte ham i freedags 8 dage, oc hannem tyckte at han fick lindring, noget deræffter, men som hand mandags morgen aarle befant sig ilde oc bleff med en hick befalden, der var et forbud for døden, da begaff hand sig ud aff sin seng i huset, oc begierte tiligen at berettis, som ham ocsaa vederfoer, i meden hand i sine klæder sad ved bordet. Oc hand var i sin

trøstelig affløsning med Gud tilfredz oc skickede sig i Herrens villie, som hand allting vilde forsiune med hannem. Oc Gud da gjorde sin allmæctige villie, der hand sig til sengen haffde begifuen, at hand fick ved en sal. død sit onde ofuerstanden, i mandags middagen klokken /210/ 1 der hans alder var blefuet 25 ringer 15 uger. Job 14.5 ... /211/ ...

I dette forløbne aar ere fødte 8 pigerbørn. Sammenvejede 3 par ectefolck. Døde aff quindelige slect 6 /:med børn oc gmmle;/ aff mandelig kiøn oc mænd 8 personer ... /212/

Anno 1698 in nomine Jesu [i Jesu navn]

den 7. jan. (fredag) blefue Peder Jespersen oc Mette Jebstd. sal. Hans Persens trolofuede ... /213/ ...

[171a.] [fortsættelse af 164]. In vigilijs 3. epiphan. d. 22. jan (lørdag) berettede jeg Henrich Schrøling, som var aff kuld oc 1 sting i siden siug. Døde d. 25. jan. s. Pauls dag om morgenen horâ. 6. /214/.

Dncâ. 4. epiphan. [30. jan.] begrafuede jeg sal. Henrich Schrøling, vide personalia supra pag. 159. Indtil forleden aar, i maij-maanet, da tog hand sig for at giøre en reise til hans fædreland, oc besynderlig til den stad Hameln, beliggendis i det førstendom Calenberg, hørendis til det hertugdømme Brunswig, hvor hans ældste broder, den höiactbaare signor Fridrich Schrøling var stadens richter, eller som her til lande kaldis, byfoged, oc hand fant alting med ham i velstand; ham blef tilbuden aff hans brodersønn, en ung gifft mand i staden, fri cammer, bord oc seng at niude, dersom hand haffde lyst at blifue der hos dem, men hans attraa var dog hid til dette stæd, oc /215/ til sin hustru at legge sine been her.

Hans christendom anlangendis saa har hand i hans troo været rictig oc vel grundet, flitig i velmact søgt Guds ord, læst gierne i bøger oc beviist sin christendom som et Guds barn. Disforuden var hand i sindet noget sær, vilde hafue alting traadrett, hvorofuer hand offte lidde skade, oc gjorde sig uvenner. Var i hans krigsstatt vel lid aff sine officerer, men hand haffde icke den naade eller gafue at hand kunde sig forhverffve de gemeenis gunst oc ynde, som er en stor faute i eens omgængelse oc velstand i verden.

Mod hans børn har hand vel hafft et gott sind oc strebet at fae dem store, men vidre har hand intet kundet giøre dem. Gottfried lod hand

lære /216/ det ærlige dreijer haandverck. Hans Henrich bleff holden i Hadersl. skrifue- og regne skole, deri hand saare vel har naaet sin fuldkommenhed. Daatteren har taget hendis egne vejje, det hannem var en stor steen paa hans (hjerter). Hans ældre sønn Johannes Tønnius er skolemester til Gargel i Marck Brandenburg. Johann-Caspar viste hand i disse sidste aar icke hvor hand var blefuen, effter at hand drog med en pomerske capitain til Brabant oc haffde forhen lærdt i Altonah barberer kunsten.

Hans lycke i verden var temmelig tynd, saa længe hand kunde rende oc stræbe blant sine officerer, saa haffde han sin fornøjelse, men der hand bleff afflægs, da motte hand hielpe sig som hand kunde. /217/ Befantis oc at hannem vaare de 6 steenkare fuldøste med modgangs vand, der hand sin deel aff motte smage, oc lade sig behage. Dog fortroode hand Gud oc tog mod hver en dag, som dend kom, i ald taalmodighed.

Som hand ellers alltijd haffde en stærck natur oc viste aldrig aff siugdømmen, saa dog udtørredes nu paa det sidste hans safft og kræfter, at hand indsneurede, oc befant en stinge i hans venstre side, hvor ofuer hand sig i goer for 8 dage snart resolverede i middagsstunden, æffter at hand haffde læst for sine skole børn, at hand vilde berettis, hvilcket oc strax skeede. Der icke mand saa lige actede dødsens facter, siuntis mig, at jeg icke /218/ vilde gjøre bøn aff prædikestolen for hannem i dag for 8 dage, at icke børnene skulde holde sig fra skolen oc gjøre ham harm dermed, saa læssde hand i mandags for dem, oc alting siuntis vel. Men om natten derpaa tilbracte hand sin sidste tijd med bønn oc læsning aff Guds ord, oc befaled sig Gud med kraftige tytsche ord, oc derpaa klokken 6 i morgenstunden slap hand sødeligen oc saligen hen, der hans alder var blefuen – 63 aar oc 10 dage.

Vi raabe hans siel til lycke i den himliske statt, til hvilcken hand er ophøjet, oc hans legom ynske vi en sød hvile i sit stæd, indtil dommedagen begge parter, sielen til legomet skal fræmkomme, oc med det indgae til vor Herris glæde oc herrlighed. /219/ Gud velsigne oc tage sig hans hustru oc effterlatte børn an, at de alle mae ved vel forhold, komme vel giennem denne onde trange verden oc sanckis endeligen i Guds rige tilsammen at vorde salige. Amen! Gud gifue os alle en bered time, naar vi skal følge!

Oc meenigheden betackis storligen aff de effterlatte, for ald ære oc gott, som den sal. mand er bevijst i hans lefuendis lijff oc i døden. Gud

være Eder allis lønn oc velsignelse igien ved Jesum Christum, Amen.
Text 2. Cor. 10, 4 ... /220/.

Den 1. febr. (tirsdag) ante purificationem Mariæ hiemdøbte jeg Jochim Snoris oc Mariæ Lawes daaters deris 5te barn med naun Henric-Christoff. Var fød i gaar efftermiddagen ...

Den 5. febr. (lørdag) in vigilijs 5. (søndag) post epiph. om midnatt klocken 2 motte jeg op aff sengen oc berette Marine Jochums i stor brystsmerte.

Die lunæ post 5. (søndag) epiphan. d. 7. febr. berettede h. Hans Caren Anders Michelsens som var aff pleuritide siug.

Die mercurij post 6. epiphan. d. 16. febr. berettede h. Hans gmml. Mett Pouls, som var siug. /221/ ...

Eädem die finitus sacris publicis [samme dag efter afslutningen af den offentlige gudstjeneste] berettede h. Hans Kiersten Anders Iversens, som var meget siug.

Die mercurij post septuag. [23. febr.] ward ich gen Coldingen gefordert und communierte h. lieutenant Roer seine liebste, des seel. Obristen Croon aus Westphalen seine Tochter, die an der Schwindsucht laborirte. War vor 4 Jahren lutherisch geworden u. hatte ein klein verständiges Magdlein. Kamen mit ihrer Compagnia aus Brabandt /222/

Dncâ. sexagesima [27. febr.] ... Publice deprecatus est Hans Tinglev fraudulum, quod commisit, dum neglexit per annum et ultra usum eucharistias [Hans Tinglev fik offentlig syndsforladelse for den forseelse han havde begået ved i længere end et år ikke at benytte sig af nådemidlerne]. Pater ejus adhuc formidat publicam deprecationem eiusdem fraudati reus [Hans fader frygter stadig offentlig skrifte anklaget for samme forseelse] ...

[172.] Curriculum vitæ Jaspari Claudij.

Hand er fød i Heils, ao. 1642 d. 1. april, hans fader var Claus Paulsen, moder-/223/en Maren Clausis, døbt aff h. Hans Dall; der hand var noget voxen fick moderen hannem hen til hendis forældre i Stybbeck ved Aabenraa, hvor hand blef holden i tytsch skole i nogle aar. Siden gaff hans oldemoder hannem hen til hendis søster i Sæd ved Tønder, at han der i krigstijden skulde være. Men som hand ved de venner bleff den tijd med udtagen til Tønder oc aff gen. Quastis folck bleff seet, paa Tønder huus, stod den dreng dennem an, oc de førde ham for generalen, der da behagede ham, oc klædte ham, at hand

skulde opvarte ham. Men som hans kammertiener døde i Tønder, saa gjorde hand denne Jesper til sin cammertierer, der da fulde hans h. i all krigsfærd, oc var med ao. 59, der de indtogte Fyns land. Derfra drog generalen igien tilbage til Tønder, oc laa vinteren ofuer; der foraaert kom, bleffue de brandenborgiske regimenter til Oldesloe beordret, oc der afftackede. Oc der gaff generalen ocsaa denne /224/ sin tiener hans affskeed, hvorpaa denne voris medbroder begaff sig til Hamburg at søge sig en anden herre, oc Gud gaff hannem naade at hand bleff aff en hollandske patritio, h. Straetmann, antagen oc drog med ham til Holland, hvor hand sig først noget forfræmmede i det hollandske spraag at skrifue oc at tale. Siden reiste hand med sin herre gennem Holland oc Engelland. Deræffter kom hand i tieniste hos en h. ved naun Wichring oc reisste med hannem giennem Hispanien, oc der hand den tridie herre i udlændische tieniste haffde hafft, bleff hand endelig trett aff sligt uroligt leffnet oc begaff sig hiem til hans fædreland igien ao. 69, oc kom same aar i ecteskab med den erlige oc dydefuld pige Maren Matths Hackis d. aff Hiendrup oc deris bryllup stod i Ødis ao. 69 den 1. julij. Ao. 72 komme de hertil biun oc besade deris gaard med hverandre /225/ udi 25 aar, oc deris ecteskab 28 aar, finge med hverandre aff Guds vel-signelse 8 børn aff hvilcke deris søn Matths døde ao. 97, 3½ uger effter hans sal. moder døde, 22 aar gmml. Moderen 49 aar gmml., 11 uger oc 2 dage.

3 døttrer oc 1 sønn ere til ecteskab forfræmmede og etc.

Die veneris post quinquagesimam [11. marts] hiemdøbte h. Hans And. Iversen oc Caren Christensd. deris daater nom. Ellen, som var fød i onsdags afften horâ 6 ...

[173.] Denne ærlige, dydige oc gudfryctige, bedagede quinde, Caren Laursis daater, Anders Michelsens, hendis ærlige herkomst, leffnet oc endeligt anlangendis at melde noget om, da er at vijde, at hun er /226/ fød i Tabsuhr, i den gaard, hvor hendis broder, den ærlige oc velacte mand Paul Laursen endnu iboer, ao. 1623, 4 aar før kaiserens folck komme i landet. Hendis fader var den ærlige oc velacte mand Laurs Gregersen, hendis moder den ærlige, dydige oc gudfr. quinde Caren Pauls d. aff Frørup. Disse hendis forældre lode hende strax forfræmmis til det h. daabis sacramente, at hun fick ved troen lod oc deel i de helligis arfuedeel i Guds riger, deræffter bleff hun i sin catechismi lærdom oc Herrens sande fryct opdragen. Effter at de vaare 8 sødskinde hiemme, oc hun der i blant den anden, da begaff hun sig tilig ud at tiene gott

folck her i egnen, i synderlighed tiende hun i voris præstegaard [overstreget: hos sal. h. Matths] oc til Anders Paulsens, oc til sal. Caren Jappis. Siden /227/ tiende hun paa Vobeslett, noch i Roj. Hun er i ungdommen een eeniste gang aff kiød oc blood ofuerilet, oc fødde 1 barn, hvilket effter 4 ugers alder døde. Har begifuert sig endeligen her til biuen igien, æffter at hendis broder Jess Laurtzen kom her at boo, var nogen tijd hos hannem, oc tiende iblant hos Christen Nielsen.

Ao. 74, det aar leiren var ved Duns, blef hun 3. die pintzedag [9. juni] trolofuet oc den 3die trin.-søndag [5. juli] sammenveiet med den ærlige oc dulige karl Anders Jonsen, der var kommen med et gott bevijs til voris meenighed fra Starup under h. Albert Jacobsens haand ao. 72. Tilmed der hand dette ecteskab søgte, hendte hand sit ærlige schutzmaal aff hans fødesogn, oc begierede det med sig igien, der hand med denne sin hustru sig hen begaff at boo i Starup sogn, hvor hand sig at nære /228/ beedre trøst haffde. Oc der de haffde booet i Starup sogn 10 aar, da døde hand. Deræffter drog hun herhid til os igien, oc effter nogen tijds forløb kom hun atter i ecteskab med hendis nu bedrøfuede mand Anders Michelsen; de blefue trolofuede ao. 84 den 13. søndag æffter trinitatis [24. august], men sammenveiede det følgende aar paa midfaste søndag [29. marts], oc hun har lefuet med begge hendis mænd ufructbaar oc uden arfuing, saa som hun var 51 aar gmml., der hun fick hendis første mand, oc der hun fick denne mand, da var 62 aar gammel, oc /:var:/ dog altid ved god hyld oc helbred. Hun var en gild, nærsom oc dulig quinde, oc leffde et still leffnet, søgte Guds ord oc bord fliteligen, oc beviste sig et Gudz barn i ald omgængelse med hendis iæffn christen oc næste. /229/

Hendis siugdum kom hende paa for 5 uger. Her skeede forbønn for hende til Gud aff prædikestolen adskillige prædikedage, at enten ville Gud gifue hende hendis helbred igien, eller oc himmerigets salighed, deri Gud bønhørde os oc opløsste hende fra denne elendige verden i onsdags morgen, der hendis første ecteskab haffde vaaret 10 aar, det andet 13 aar, at hendis gandske alder bleff 75 aar. 1. Ovatio ...

Text. Syr. 41. ô mors quam bona [o hvilken god død] ... /230/

In vigilijs reminiscere, 19. martij, berettede h. Hans Gottfried Schrøling der haffde raset i den ny siugdum, oc nu var kommen til rolighed.

[174.] Die mercurij post reminiscere [23. marts] berettede h. Hans Leene Jørgens.

Ondsdagen æffter oculi d. 30 martij begrafuede jeg sal. Leene Jørgens

som var fød i Wonsiel 1615 oc bleff døbt aff den gammel h. Anthon Matthiæ paa mitsommers dag. Hendis fader var den ærlige oc beskeeden dannemand Ebbe Tortzen, som boode iblant de smaa huse paa sal. Gregers Matzens staun, hendis moder var den ærlige, dydige, gudfr. quinde Caren Nissd., der var fød i Jess Laursens gaard. Hun bleff i Herrens fryct oc formanelse opdragen oc bleff holden til kirckegang, at hun fick /231/ smag oc forstand paa Guds ord, oc viste hvad troen oc hendis catechismi lærdom haffde paa sig. Hun holdte sig vel i ald pigelig dyd oc tuct, indtil hun var 19 aar, da bleff hun til et ærligt ecteskab begieret, ao. 34, det aar den stoore flood var ved Ribe oc Tønder, aff den ærl. oc dulige karl Jørgen Nielsen, oc de blefue her i meenigheden sammenvejede aff h. Matths Anthonissønn. Gud velsignede deris ecteskab med 4 børn, Niss, Gyde, Maren oc Caren. Denn mindste døde med faderen i pollackertijd 7 aar gmml. Disse, 1 sønn oc 3 døttrer, aufløde de udi 17 aar for oc æffter den første suenskis tijd. Der hun haffde lefuet med sin mand 24 aar, da døde hand hende fra, meden hun med /232/ ham motte for fienderne fly denne biu oc opholde sig, som de kunde i Kolding. Som da de 2 eldste børn Niss oc Gyde kunde selff sig forsiune oc tiene hos fræmmede, saa begaff hun sig æffter at der var blefuen fred, her op til biun igien, alligevel at hendis gadehuus var nedbrudt, oc hun icke haffde effne eller husbond at bygge det igien, saa holte hun sig med sin yngste daater Maren (der nu alleene gienlefuer oc var den tijd, der hun effter fiendetijden begaff sig hid igien icke uden 12 aar gmml) hos gottfolck i deris huse op, indtil sønnen fick sal. Oute Gregersens gaard oc daater, da var hun, meden sønnen 6 aar lefuede, i gaarden hos hannem, oc nogle aar deræffter /233/ Gud gaff hende naade oc forstand, at hun i hendis eenlige statt med døtterne, der hun intet kunde sig tillegge til næringen, tog sig med Gud for, at lade sig bruge for en jordemoder, oc var den første hustru i hendis hænder sal. Maren Pedersd. aff Tued byrdig, Anders Nielsens hustru i Jess Andersens gaard (hvor hun nu døde selff) som var ao. 61, som forleeden søndag for 37 aar siden. Æffter hvis lykkelig forretning andre fromme oc christl. dannequinder betroode hende deris dødssmerte oc førlighed. Oc hun bleff siden den tijd, at Gud gjorde hendis hænder lykkelige, brugt hos adel oc uadel, i Kolding oc i Jutland, saa oc i omkring-liggende naabosogner, oc fick fornæme folckis yndest, roos, ære, tack oc god belønning. Aff hvis /234/ middel hun hendis 2 døttrer ærligen udgaff til Jens Jensen i Actrup ao. 70 oc til nu sal. Niss Hansen i Højen, ao. 77. Gud

gaff hende held at faa det søde oldemoders naun see oc høre udi 2 døttrer oc 1 sønn aff hendis sønn, sal. Niss Jørgensen, saae hun 2 døttrer oc 1 sønn, aff hvilcke alleeniste den eene daater lefuer. Aff sal. Gyde saae hun 7 børn deraff 5 lefue. Aff Maren Jørgens d. saae hun 6 børn, aff hvilcke 5 lefue. Denne hendis daater sig nu i Seestæd opholdendis er alleene med broderen, den gamle Jess Ebbesen aff Seest til stæde oc bestyre deris moders oc søsters lijgbegængelse.

Hendis siugdum angaaendis, da for 5 aar udstod hun ved disse same Guds fryct, omgaet freedelig med alle mennsker /235/ været vennkier i hendis ord, ingen til besuæring, søgt Guds huus oc hørt hans ord, oc nødt hans dug oc bord til rette tijder.

Hendis siugdum amgaaendis, da for 5 aar udstod hun ved disse same aarets tijder en suar siugdum oc bleff berettet, der hun den tijd var til Christen Nielsens, oc var da hun kommen aff hendis 11. gang fareaaet. Hun komm dog paa fode igien oc tog hendis væsen i act igien som førre, indtil nu for 14 dage: Hun bleff afflegs oc holte det end førre i denne vinter meget ved sengen. Her bleff giord forbøn for hende paa vor frue dag [25. marts] oc i søndags igien, Gud bøn hørde os oc gaff hende med et gott taal en sød oc sal. opløsning /236/ fra denne verden imellom søndag oc mandagen om natten, der hun haffde tilbract hendis leffnets tijd i pigerstand 19 aar, i ectestand 24 aar, i enckestand 40 aar, at hendis gandske leffnets alder er bleffuet 83 aar. Et ærligt alder, det som icke mange i denne verden i vore dage kand opnaae, dog sige vi her: Gudz fryct har formeeret hendis dage. *Ovatio ad animam etc.* [lovprisning for sjælen o.s.v.] ... Exod. 1,17 ... /237/ ...

(Søndag) lætare [3. april] bleff Matths Jensen Sawmand oc Dorreth Nielsd. deris sønn Jens døbt aff h. Hans ... /238/

Effter prædiken berettede jeg Maren Laursdaater, som ligger langvarig ved sengen.

Søren Knutsen Hiuler oc Gertrud Christensd. deris første daater bleff fød denne søndags natt horâ 12. Bleff døbt onsdagen d. 6. april ...

Die martis post palmarum horis antemeridianis [tirsdag d. 19. april om formiddagen] bleff Hans Eggerss oc Kiersten Nielsd. deris 3die daater fød, hun bleff døbt in die viridium [skærtorsdag 21. april] oc kaldet Johanne Catharina ... Bleff døbt paa tytsk aff h. Hans. ... /239/ /240/ ...

In vigilijs paschatis [påskelørdag aften 23. april] tauffte ich in Lorens Michelss Behäusung eines vorbeyreisenden Soldaten Frawen Kind, der

Vater ist Hans Gürgen, die Mutter ist Anna Hans Tochter, das Kind ward genennet Hans-Christopher /241/ die Mutter hatte daz Kind vor 6 Tage zwischen hier u. Hatersleben geböhren, kam a. heut damit im faulen Wege u. Wetter angegangen und dürffte es nicht länger ungetaufft lassen ... Fuit infans capitanei Rømeri in Birning Roy ex concubina prognatus. [Det var et barn avlet af kaptajn Rømer i Bjerningrøj uden for ægteskab] ... /242/ ...

(Søndag) jubilate [15. maj] er Morten Bennickis andet barn døbt /:Margaret:/ ...

Torsdagen æffter cantate, d. 26. maji desponderede h. Hans Hans Tingleff oc Christin Jespersd. 1. Sam. 18,20,29 ... /243/ ...

Dncâ. exaudi d. 5. junij døbte jeg Laurs Nielsen oc Ann Niels d. deris 5te barn, Christian, var fød i gaard d. 4. junij (lørdag) ... /244/245/

Dncâ. 2. post trin. 3. julij berettede h. Hans Laurs Jessen, som var meget siug ... /246/ ...

D. 26. julij (tirsdag) afften horâ 11. post 5. trin. berettede h. Hans Paul Andersen, som var med en hastig affect befalden medens jeg var i Hadersl. til h. Jacob Jensen Buck hans examen oc ordination til Schottborg præstekald.

NB: for communionen motte Hans Tingleff gae ind til Paul oc forliges med ham om deris gmml had oc affuinde de har baaren mod hinanden ... /247/ ...

Den 11. aug. torsdag æffter 7. trin. døbte h. Hans et slegfred barn til Elsebe Schrølings. Quinden var besofuet ved Tönder ud aff en mand med naun Ieb Christiansen. Hendis naun var Kiersten Pedersd. fød i Torup sogn. Barnet bleff kaldet Christian ... /248/ dito bleff den siuge barselkone berettet.

[175.] Dncâ. 8. post trin. [14. aug.] begrafuede jeg den liden sal. Christian Laursen, Laurs Nielsens oc Anne Nielsd. deris 5te barn. Hand var fød paa en (lørdag) d. 4. jun. oc bleff døbt den næste dag deræffter, var 8 dage for pintze. Hand aff moderl. føde trifuedis temmelig, alligevel hand var icke uden klein udi lemmer, var dog karsk indtil den forleeden uge, da vilde naturen icke meer være begierlig effter moderens bryst oc nød intet, uden hvis de indspeede hannem en ringe ting, oc som da den naadefulde Gud alletijd rammer sine børns beste, saa behagede det hannem at heden kalde dette barn ved en faur oc sacte bortkaldelse i

goer morgis der klokken var 5. Hans alder er bleffuen i denne verden icke uden lige 10 uger. Ovatio ... Text. ex. epiphan. evang. /249/

(Søndag) 9. post. trin. [21. aug.] medens vor moder sal. Wolb. h. Johann Rydis laa i lige, prædikede h. Frid. aff Biert for os i Dalby ... [den nederste del af siden mangler] /250/ ...

[176.] d. 15. aug. (mandag) døde min dydigste hustru Walburg Rhü-dinn, klokken 12 slet i middagsstunden oc bleff begrafuen tijsdagen den 23. aug. H. prousten gjorde lijgprædiken æffter den hannem opgiffne text 1. Sam. 7,12: hidintil hafuer Herren hiulpet os ... Hendis alder var 62 aar oc 20 uger, hendis leffnetz løb findis hos --- børns [den resterende fjerdedel af siden er bortrevet] ... /251[-262].

Register paa de døde i denne bog fra ao. 1695 inclusive indtil saa vijt papyret kan fatte, hvor hustruer oc børn findis under deris mands oc faders naun. Men naar manden er død, da findis moderens naun for sig selff, item tienistfolck for sig selff oc slegfrede børn under slegfred titul ... [Registeret udelades].

Wonsiels kircke-tienistis fortegnelse
fra 1698 den 31. aug. (onsdag)
oc saa fræmdeelis
der den forrige bog sig lige
med min salige hustruis
død fullendte

Joh. Rhüde pastor ætatis 66, minist. 39-40 [i embedet]

/3/ ... D. 31. aug. die mercurij post 10. trin.

døbte jeg Anders Iebsen Smed oc Caren Anckers d. deris første daater Margarete ... det var fød i løfverdags [27. aug.]

Den 1. septembr. torsdagen æffter (søndag) 10. trin.

bleff Jesper Clausen i Brøns desponderet med Kiersten Nielsd.

[177.] Den 10. septembris in vigilijs 12. trin.

berettede jeg voris tienistpige Maren Christen-Jerresens daater, som har været siug siden vor sal. moders begrafuelse

Curriculum vitæ

Nata patre Christen Jensen Jerresen, matre Elsa Severini filia [Sørensdatter]. Baptizata [døbt] 1666 d. 22. aprilis (søndag) quasimodogeniti. /4/

Saa snart hun noget var voxen oc kommen til forstand, begaff hun sig ud at tiene hos Jess Rasmussen 3½ aar, i Seest mølle 4 aar. Ao. 82 paa skærtorsdag var hun effter udstanden ofuerhøring i denne obenbare meenighed første gang til Guds bord, der hun var 16 aar gmml.

Fra Seest-mølle tieniste kom hun til vor sal. moder i præstegaarden i tieniste, der altid haffde god fornøjelse aff hendis flitighed, oc var hun aff oc til i præstegaarden hen ved 7 aars tijd. Imellom tiene hun i Aller præstegaard 1½ aar, noch hos Hans Tingleff 1 winter oc hos Matz Jensen 1 aar. For 3½ aar siden falt hendis moder hende ved døden fra.

Hun har saa søgt hendes føde oc klæde hos fremmede udi halffattende aar.

Bleff siug strax i de dage der voris salige moder i præstegaarden var begrafuen oc klagede nogle dage tilforn, at hendis /5/ mafue icke vilde fortære maden, oc det holte saa ud allsteds oc tog hende ald styrcke fra. Mand brugte allhonde tienlige ting mod mafuens suagthed, men det vilde til ingen ting forandre sig ... /6/ ...

[178.] Die martis post 14. trin. [27. sept.] begrafuede jeg en utidig

naunløs sønn fød i søndags under først missis prædiken. Faderen er Matz Jensen, moderen Maren Peders d.

Hun i største lijfsfare kom ofuer denne zarte fructs fødsel. Befant sig nogen tijd saare upasselig, oc hendis gang bleff hende tung. Var til Gudz bord i søndags 8 dage, dog Gud naadeligen vederquegede hende igien.

Barnet, ihvor klein oc zart det var, gaff vel en liden glimt aff sig, at der var lijff udi, men førend de det kunde acte, da vare /7/ --- udsluckte oc borte til Gudz himliske lius oc lijff forflyttet, saa man kand icke sige hvor mange öjeblik det har i verden leffuet etc. ... Ps. 139 v. 14.15.16.

In festo Michaelis (torsdag) bleff Laurs Jessens oc Caren Hans d. Kield deris andet barn, en sønn Jess døbt, fød i tijsdags [27. sept.] ... /8/

...

Den 11. octobris tijsdagen æffter den 16. trin. søndag bleff Peder Jespersen og Mett Jebs d. copulerede ... /9/

D. 13. octobris, torsdagen æffter den 16. trin. søndag bleff Jesper Clausen oc Kiersten Niels d. aff Brøns copulerede ... /10/ ...

[179.] Dncâ. 19. post trinit. d. 30. octob. bleff Gottfried Nicolaus Schrøling begrafuen.

Personalia

Denne ærlige oc beskeden unge mand, nu salig Gottfred Nicolaus Schrøling, hans ærlige herkomst, lijf oc leffnet, saa oc endeligt at melde noget om, æffter en christelig gammel skick, da berettis /11/ at hand er fød i Hadersl. blant 7 sødskinder, som 2 døttre oc 5 sønner, den yngste, 1673 den 16. novembr. aff christelige ecte forældre. Hans sal. fader har været os alle, icke uden til ære oc gode bekient, den ærlige oc mandhaffte Henrich Schrøling, der æffter at hand haffde fult krigen æffter i mange lande, fra hand var 19 aar udi 36 aar, sad nogle aar i Haderslev oc holte skole saa oc siden her i buen til sit endeligt, oc døde dette aar paa s. Pauls dag [25. jan.] 63 aar gammel. Hans moder var den for 24 aar siden i Haderschl. salig bortdøde hustru Ann-Margarete Büntings. Hand bleff døbt oc til Guds fryct tilholden, men som hans moder ham fradøde, der hand /12/ var ickun 7 maaneder gammel, føjede Gud det, at inden 2 aar deræffter bekam hand til en moder igien, den dydfulde oc Gud fryctige Elsabe Hans d. Ryde, der hannem siden med ald moderlig huldsckab opdrog oc til reenlighed holte. Sampt oc bleff hand holden til skole, at hand lærde vel at læse oc skrifue oc kunde sig dermed æffter sin nødtørfft behielpe. Der hand nu voxte stoor oc

skulde sit sind til noget visst sette at nære sig med, da udvalde hand ao. 90, der hand var 17 aar gammel, det ærlig oc lofflige dreijer haandverck, oc hand bleff indtinget i lære hos den erlige mester Michel Nielsen, dreijer i Gammel Haderslev, oc /13/ hand holte sine læraar ud, ærlig, flitig oc troo, udi 5 aar. Siden arbeidede hand nogen tijd end da hos sin mester for ugislønn, indtil at det bleff aff hans fader bedagt, at hand skulde drage her til biuen oc paa sin egen haand arbeide, der hand kunde formoodelig meere profit giøre end stae hos en anden mester paa ugelønn. Saa kom hand fast et halff aars tijd hos den ærlige mand Anders Pedersen oc arbeidede med hannem i en visse fortingning i fælletz, men som det paa den maade icke vilde lyckis, saa haffde hans fader et andet anslag med hannem, at hand skulde begiere den dulige oc Gud fryctige pige Lucia Jørgens d. til en hustru, hvilcket oc bleff bevil-/14/liget oc de blefue i Stenderup trolofuet aff h. Anthonio i hvis brød hun da var, ao. 96 den 2. augusti, var den 8. søndag æffter trinitatis, oc deris bryllup stod i voris gaard torsdagen æffter den 22. trin. søndag, var den 12. nov. for 2 aar siden.

Der foraaret ao. 97 kom, da stack op i ham aff sin naturlige vanckelmodighed et eget, for hans hustru oc forældre gandske forborget paafund, oc hand meldte icke et ord, hvad hans forsætt var, men hand vilde ud oc tage arbeid hos sin gamle læremester. Men som da nogle unge karle her aff biuen oc fra Hadersl. vilde til Holland reise, saa drog hand, sit folck oc hustru uraadført, bort med oc begaff sig til /15/ skibs, men ramte paa et skib, der gick paa Grønland æffter wallsfang. Hand bleff siug derpaa om mittsommer, oc saa forskaffede skibet hannem tilbage til Amsterdam, der hand bleff en tid lang liggendis i hans soffue-stæd, saa længe som hand haffde noget at leffue aff. Men der det var tilgangen, saa bleff hand effter landsens skick henført i gashuset, hvor aff de hl. staters almis-midler fremmede fattige blifue spijsste. Der var hand saa længe indtil hand bleff karsk igien, oc saa forskaffede de hannem med et skib om michælis tijder til Husum. Derfra drog hand til sin faderbroders sønn udi Barrelt i Synder Dithmarsk. oc holte sig der /16/ op, indtil hand fuldkommeligen bleff stærck, til hellig tre kongers dag. Da begaff hand sig hid til Hadersl. oc kom til Wonsiel at besøge sin fader oc bleff ickun 1 natt, saa drog hand synder paa igien. Endeligen, der hand spurte, at hans fader var død, kom hand tilbage, undsaae sig for begangen daarlighed aff uforstand, bad om gott veir oc skickede sig anderleedis. Efftersom hand da i saa maade i en slett tilstand, fast ukien-

delig var hiemkommen, tog mand ham an igien, betenckendis, at een i ungdommen fristet forlaaren reise lod sig vel ved bedre forhold forvinde igien. Saa bleff hand siden i stille oc rolighed oc tog sit gode /17/ handverck vare. Men hand bleff siug i forleeden fastetijd oc bleff berettet til døden løfuerdagen for den anden søndag i fasten [19. marts]. Kom sig dog igien noget paa fode, saa hand tog sit arbeid for igien. Men der hængde ham dog en indvortis suaghed paa, hvorofuer hand motte holde det ved sengen udi 6 uger. Thi tijsdags natt den 13. sept. befalt hand med sin suaghed, oc det bleff ved allstæds med det onde. Ham kom i nogle dage en hicke paa, oc doctor Thieme aff Hadersl., som var den 20. sept. her i biuen, raade, at ham skulde 2 stæder bindes et baand om hans arm oc skulde hafue nogen canel oc cardemom indgifuen, saa stilledis hicken deræffter. Siden brød hand blod op. Der hand saa meget /18/ falt aff, lod hand sig berette den 17. sept. løfuerdagen for den 13. søndag æffter trin., oc dog laa hand saa langvarig still hen oc gjorde sin bønn til Gud. Her skeede oc forbønn for hannem i kirken, oc Gud gjorde en good ende derpaa i tijsdags midnatt, der hand salig skildtis fra den elendige verden, effter at hans alder var blefuet 25 aar ringer 3 uger ... /19/

[180.] In festo omnium sanctorum [1. nov.]

bleff sal. Maren Jess d. Peder Hackis begrafuen.

Denne ærlige dydfulde oc Gud fryctige, nu sal. hustru Maren Jessdaater Peder Hackis, var fød i Uhrstorp ao. 64 den 4. majj paa onsdagen æffter jubilate søndag i den 4de uge æffter paaske paa Floriani dag, aff ærlige oc christl. endnu lefuende forældre. Hendis fader er den ærlige, act of forstandige mand Jess Pedersen, hendis moder er den ærlige, dydfulde oc Gud fryctige Oja Poppis d. Jess Pedersens. Oc bleff hun æffter hendis syndige fødtzel ved forældris omsorg fræmmet til naadens gienføtzet i daaben, søndagen deræffter, den 8. majj, paa cantate søndag, oc betiente hendis daab, medens sal. h. Hans Schrøder, sognepræsten, var 4 dage for /20/ hendis fødtzel begrafuen, den heederl., nu sal. mand h. Claus Laursen, sognepræst til Stepping oc Frørup meenigheder. Siden bleff hun i Gudz fryct oc i formaning til Herren aff forældre oc ved scholegang til bønnen oc læsningen undervijst, at hun hendis saligheds fornøden andact selff med læsning i gudelige bøger sig til stor opbyggelse kunde fræmme, oc var hun hendis forældre et dydigt, still oc lydigt barn, tog sig husets væsen an oc var stetz hiemme hos forældre, indtil ao. 82, der hun var 18 aar gmml. for hendis feyr, dyd oc

forstandigheds skyld bleff udvalt oc begiert hos forældre aff den nu anden gang sørgelige enckemand, den velacte Peder Hack, som sig æffter at hand haffde ladet Heilsgaard fare oc til veije bract sig sin /21/ eyndomsgaard her i Wonsiel, at bekomme hende til sin hustru, hvilcken ærlig begiering paa alle sider bleff behaget oc samtyckt. Oc stod deris bryllups ærensdag her i sognet same aar, den 19. sept. tijsdagen æffter den 14. trinit. søndag, var lige 10. dag for Michælis. Oc har deris ecteskab icke været ufructsommelig, men hun har fød sin k. husbond 7 lefuende børn, 3 sønner oc 4 døttre, aff hvilcke 2 døttre oc 1 sønn ere døde, 2 sønner oc 2 døttre igien lefue. Gud forsiune dem oc træd dem i moders stæd, at de hendis fodspaar mae finde oc betræde til dyd oc ære, saa oc til lycke, at de i verden mae finde velyndere oc deris forfræmmelse!

Hendis christendom anlangendis, da har hun været et fromt mennisk oc som et Gudz barn /22/ saavel i meenigheden som i naaboskabet tienistactig i glæde oc sorg oc icke suiget sin venn, men lefuet freedelig med alle mennisker, har elsket Gudz ord oc besøgt flitig Guds huus med prædikens høreelse oc med altarets sacraments brug, som hun da seenisten var til Guds bord (søndag) 12. trin. [11. sept.] med sin k. husbond, for 7 uger siden. Men som hun har klaget sig allstedz siden hellig 3 kongers afften, at hende kom en sær amact paa den dag mod afftenen, der hun var hendis ærinde udgangen i biuen, saa har hun befalet sig i Guds mact oc vold oc baaren sit kaars med taalmodighed. Hun bleff nu i sommeren omkring brystet stackaandet oc befant som en heeshed i halsen, oc talen kom /23/ saa klingendis som en hald, giald oc schald aff brystet aff stæd. Hun brugte mangen slags middel, som aff forfarne venner kunde hende være raad. Men mod den visse død, naar tiden er kommen, vil ingen visdom, raad eller middel hielpe. Saa tog hun da, paa det sidste, der hun slett motte blifue ved sengen, sig den bæste lægdom for oc søgte forligelsmaal med Gud paa hendis synders oc suagheds vegne, oc lod voris præsteembede begiere til sig, der jeg da gjerne gick til hende den 12. octobr., var som i morgen for 3 uger, oc befant hende i en god bekiendelse, oc hun haffde en ugemeen andact oc annammede trøstelig hendis affløsning oc styrkede sig i Gud med vor Herris Iesu Chri. hellige legom oc blod oc tacke-/24/de mindeligen for embedet oc den gode trøst aff Guds ord. Laa siden stille hen oc opbiede hendis tijd. Hun tog oc brugte gjerne, hvad hende bleff forordnet. Men alt var der stetze dødens gestalt, øjene falt ind, nægler paa fingre blefue

sorte, oc hendis kiød falt hen. Hun icke lod aff at bede til Gud, oc lod læse aff Guds ord for sig, hvem som aff venner besøgte hende, saa som da her udi 3 uger skeede forbønn for hende aff prædikestolen oc i besynderlighed i onsdags paa bededagen bleff mindelig giord bønn for hende for oc æffter prædicken: da har Gud oc naadeligen hørt voris bønn oc opholdet hende i en fast troo bestandeligen at lide paa Jesu Chr. i naade oc saliggjøreelse, hvor ud ofuer hun den gang det nu skulde gielde med den sidste kamp om lijf oc død /25/ reckede hendis hender op oc sagde liudeligen: Jesu! annam min siæl i din haand! oc dermed gaff Jesus hende i onsdags natt 1 stund for midnatt en sact oc four, ja salig opløsning aff hendis siugdoms onde, der hendis alder haffde strecket sig til 34 aar oc lige 25 uger, thi hun var fød paa en onsdag oc døde om natten æffter onsdagen den 26. octobris. 1. Cor. 10,13 ... /26/27/.

[181.] Die veneris post 22. trin. d. 25. nov. Catharinæ, berettede h. Hans Bold Oluffs.

Personalia:

Nata ao. 37 om paaske i Torsted sogn i Sønder Esbe, den yngste aff 9 sødskinde. En aff hendis brødre tiende til sal. Jens Pedersens i Haderslev 21 aar, oc døde forleden aar samestæds.

Hendis fader var Oluff Mathtsen, moderen Berthe Staphens d. Faderen døde fører hun bleff fød. Moderen halffandet aar deræffter. Educata [opdraget], døbt oc opdragen i Guds fryct, var hiemme 16 aar hos stibforældre, kom siden ud til Glipstrup til Matz Nielsens kone /:2 aar/, derfra til Colding oc tiende raadmanden Just Mortensen 3 aar. Siden tiende hun 1 aar til Jørgen Oluffsens i Hart oc 1 aar til Peder Knutzens samestædz. Kom deræffter i æteskab med Paul Matzen /:ao. 60 ætat. 23:/, fød i Heils, som tiende Mett Skieldis i Hart. Toge et ødestæd paa i Nibbel oc opbygde det, hvor nu Jeb Jensen stiftt-/28/skrifueren boor, der solte det siden til Hans Juler. Der vaare de 10 aar, bygte deræffter et kirkestæd oc boode der 10 aar. Det same stæd bleff et halff aar æffter hendis mandz død festet til en anden. Hun fødte hendis mand 5 døttrer oc 1 sønn, aff døtterne lefue 4. Den eene døde døde ao. 74, der lejern stood ved Dunse, 2 tiene i Haderslev, 1 udi Flensborg oc sønnen tiener i Husum. Een daater er her hos hende. Manden døde /:ao. 80:/ æffter at de hafde kierligen lefuet sammen udi 20 aar oc bleff begrafuet i Starup sogn /:for 18 aar:/ Hun var dog i sognet 7 aar deræffter, flyttede fra Nibbel til Strandhuse oc var hos Rasmus Michelsen 4 aar. Kom derfra

til Wonsiel til Lass Lassens $\frac{1}{2}$ aar, siden drog hun til Hadersl. 1 aar. Kom her hid igien /:ao. 94:/ til Hans Jisings $\frac{1}{2}$ aar, var noget /: $\frac{1}{2}$ aar:/ hos Claus Persen, til sidst hos Jens Sørensen 3 aar [tilføjet nederst på siden:] Bleff berettet i fredags for 8 dage. Der skeede /29/ og forbønn i søndags her aff prædikestolen for hende, oc Gud bønherde os, at hun strax effter prædiken fick en salig opløsning, der hendis alder var bleffuen 62 aar ringer 4 maaneder oc 14 dage.

Hun er deri at lofue, æfftersom manden falt hende fra, oc hun sad tilbage med 5 udragne børn, at hun dem alle har til arbeid oc dyd opdragen oc icke ladet dem hendøje til ørckeløshed oc skarnvordenhed. Med de alle kand tiene deris brød med Gud oc æren. Oc hafue at tacke deris fromme moder for en ærlig oc dydig opdragelse /30/ Gud forfræm dem i verden oc lad dem niude deris forældris Gudz fryct oc fromhed gott ad æffter hans løffte i det 4. bud oc i slutningen paa de hellige 10 budord.

Den sal. quinde tilførde os et gott vidnisbyrd om hendis forhold fra Gmml. Haderslev. Meere end for 4 aar siden.

Nu hendis siel er i Gudz haand, legomet skal nedsettes grafuen at hvile til dommedagen etc. solatium ... Textus Ps. 37.v.5 ... [tilbage til s. 28]: ætatis tilkommendis paaske 62. /29 ... /30/.

[181a.] [forts. af 98] In eodem actû personalia Marinæ Jacobææ, vide curriculum vitæ ejus in tomo 3 partis diarij wonsyldensis pag. 405 [ved samme handling Maren Jacobsdatters personalier, se hendis levnedsløb i bd. 3, afdelingen vedr. Vonsild s. 405] /31/

Udi de 7 sidste aar bleff det heel slett med hende, oc hun kunde intet bierge hendis lijff længer, ey forhverfue brødet, men motte vente det aff gottfolckis sending, som en husarm stackarl. Dog vi ville icke giøre herom mange ord, æffterdi hendis vanførsels oc armodis kaars enhver vitterligt er. Guds løn oc tack skal icke fattis dem, der har ickun en drick kalt vand hende i Herrens naun meddeelt, vil icke sige det som bedre er, i victualier oc æden vare. Hendis endeligt at melde om, saa haffde hun stoor aarsag at tacke oc bede gott for Knut Oluffsen oc hans hustrø Cæcil Knudz, thi de har huset hende med stoor besuæring, løfftet oc lættet hende imeden hun icke selff kunde vende /32/ sig i sengen, ey reise sig aff sin leije, hvorfor meenigheden icke andet kand komme til med end lade ham niude noget aff fællitz i buen, at hannem icke allene kommer ald byrden saa tung paa. Hun bleff med den hellige affløsning oc med altarets sacramente betient i søndags forleeden [over-

streget: oc der skeede forbøn for hende til Gud] oc Gud ramte i naade hendis beste, at hun fick om natten mellom torsdag oc freedag en salig opløsning fra denne fattig elende verden, der hendis leffnet oc alderdom haffde strecket sig 87 aar oc 7 maaneder. Textus Ps. 37,5 ... /33/ ...

Den 23. decembris, freedagen æffter den 4de søndag i advent bleff Thomas Kildis oc Caren Pauls d. aff Schandrup oc Uhr deris første daater fød horâ 9. /:mat. [morgen]:/. Hun bleff døbt fer. 3. nativ. [27. dec.] oc kaldet Anna ... /34/ ...

I dette affvigte aar ere fødte 6 drenge oc 6 piger børn, sammenveijede 3 par folck, døde 10 mændsker. /35/ ...

1699

... /36/.

Dncâ. 1 post epiphantias [8. jan.] bleff Morten Clausen oc Mett Alberts d. deris anden sønn døbt, var fød i onsdags bleff naunet Peder ...

[182.] Personalia Anthonij Laurentij

sepulti [begravet] d. 12. jan. (torsdag) post 1. epiphan.

Denne sal. mands, som ærlig, act oc velfornæme Anthonij Laursens herkomst, leffnet, forhold oc sal. endeligt anlangendis, da er hand fød her i meenigheden blant 6 sødskinde den tridie, med sin tuillingbroder Matths Laursen, som døde der hand var 10 aar gammel: ao. 1620 d. 29. julij s. Oluffs dag, aff ærlige oc christl. forældre. Hans fader har været den ærlige, velact oc fornæme mand Laurs Matthsen, barnfød i vo-/37/ris præstegaard oc broder til h. Anthonio Matthsen, sognepræst til Wonsyld oc Dalby oc broder til h. Jens Matthsen, sognepræst til Stenderup oc broder til flerer fornæme sødskinde. Oc er der merckeligt med hannem, at der hand en ung person holtis ud til lærdom hos hans søster, den dydfornæme Maren Matths d. Otto Gregersens, raadmands i kost oc kammer i Colding, bleff hand uvidendis oc uskyldig aff et hofuetpude, hvilcket aff en befængede ammis seng var lagd ind paa hans seng, befænget, oc 2 børn i huset med ammen døde deraff. Derofuer hand æffter fornufftige venners raad drog op til Carolsbad ved Böhmen oc fick saa vijt det onde dæmpet, som det icke haffde hans næse i ansictet betaget. Men derudi var hand ulyckelig, at den person, der hannem fra Kolding aff slottets tieniste med sig udførde, i Tytschland sin leilighed udsaae oc tog /38/ hannem hans reisepenger fra oc forlod ham, saa at

hand hiemkom oc sin ungdoms tijd tilbracte her hiemme hos de sine. Men som den gamle Jæb Degn hannem oplod oc ofuerdrog degnedommen til disse 2 sogner, da begaff hand sig i et ærligt ecteskab ao. 13 med voris sal. medbroders moder sin hustru, den da ærlige oc dydige pige Maren Niss d. Brun, hvis fader Nis Hansen Brun var barnfød i Jesper Clausens gaard, oc som hand i hans tijd var en good oc konstig snedicker, der haffde paa Vobeslett giord drabeligt arbeid for den velbiurdige herr Henrich Ramel, da forskaffde hand hannem et frijt byggestæd her i Wonsiel iblant de boelshuse, oc den same hendis fader har lagd lufftet i denne kircke, hvis /39/ naun med kirckevergenis endnu udhugget staer. Hendis moder var fød i Føns præstegaard, oc hun var sødskindbarn til sal. h. Jens Hundevad, capellanen i Colding.

Der aff disse fornæme forældre oc oldforældre hand haffde faaet sit lijff sambt ærligt naun, oc daab forskaffede de hannem oc omsider en god optuctelse oc lærdom, at hand nogen tijd bleff holden i latinske skol i Colding oc i en boelse i voris præstegaard under en studioso. Men der latinet icke vilde behage hannem længre, da satte hans forældre hannem i skriff- oc regne skolen under Gregers Nielsen i Colding. Deræffter holte hand oc selff schole nogen tijd i Dalby, end oc her i Wons. for hans gamle fader. 4 aar før hans fader døde ofuerlood hand hannem det eene sogn, Dalby, /40/ oc som fiendetijden indfalt ao. 44, der hand var i sit 24de aar oc de motte flytte fra denne biu paa landeveijen, da holte hand oc fleere her aff byen sig noget op i Hiarup hos hans farbroders folck, da føjede det sig, at hand kom i venskab oc ecteskab med den ærlige, dydefulde oc Gud fr. pige Caren Jess d., oc Gud beskizrede dennem i deris ecteskab een eeniste sønn, som er den velacte Laurs Toniussønn, der beskickedede sin gamle faders jordefærd med en sønnlig good villie som skyldighed saavel som hans dydige hustru oc børn i ald kierlighed oc huldskab.

Der omsider hans fader ao. 1649 den 27. jan. døde, da fick hand begge sogners indkomst, uden /41/ hvis hand noget til sin gamle moder affstod, der leffde æffter hans fader her i meenheden 26 aar, oc er døet nu for 24 aar siden.

Der æffter denne sidste fiendetijd allting var for os øde, oc sognene formaade ickun en føje ting til præsten, oc ringere til degnen at afgifue, oc Gud det saa beskickedede, at æffter sal. Hans Iversens død, de 2 endda ofrige brødre Hans Ousen oc Michel Jensen icke behagede at sette sig for deris fæderne gaard, da tog sig voris sal. medbroders hustru, nu sal.

Caren Anthoniussis mod oc hu til, oc stræbede med sin mand at fly gaarden paa fode. Oc Gud gaff held, at sæden oc fædræten slog dem til, oc de kom vel fræm dermed. Saasom da gaarden flyde ham nock at tage vare paa, oc hand siuntis best at /42/ tage en minde oc at affstae degnedommen, saa forenedes hand med sin efftermand oc affstod degnedommen til hannem, som skeede ao. 64, der hand haffde betient dett degne embede i disse 2 sogner udi 15 aar. Der omsider ao. 70 oc det følgende aar vor allernaadigste kong oc herre forordnede en frivillige udskrifuelse at anrette det national regimente under obrist Seestædt /:til hest:/ da for den tunge gaardz lættelses skyld gaff sig Anthon Laursen 51 aar gammel med andre fleere an, at hand vilde forskaffe kongen en munderet ryter aff sin gaard, oc reed hand selff nogle tijder paa münstringen indtil hand fick leijet Hans Matzen aff Heils for sig, som bleff i den skaanske krigistog. Den sal. mand stræbede nock oc kom icke alleene /43/ i førstningen den paa gaarden haffendis donativ-skatt, men endoc medens vor naadige græfue var obrist de recryster-penger vel igiennem oc ald anden meer oc meer tilvoxendis udgiff, saa at hand rictighed forskaffede indtil gaarden kom igien under ambtstuen. Vi ville ynke, at Gud ville velsigne hans søns boo oc næring i disse haarde trangfulde tijder, at øfrigheden mae vorde stetze ocsaa med hannem fornøjede!

Den sal. mands christendom anlangendis, saa er bekient, at hand i hans unge aar haffde menniskeligt kiød oc blood til ifuer oc hastighed geneget, men dog var Gud ham altid naadig, at i hvor hand vel styndom gjorde skade, saa fick hand dog ingen skade. Oc det vilde vi heller med den christl. kierligheds kaabe hafue tildec-/44/ket, dersom vi icke fryctede, at vi skulde for hycklerij beskyldis om vi det forbiginge. Ellers var hand i omgængelse god nock at komme til rette med oc holte good naaboskab. Besynderlig leffde hand vel med sin sønn oc hans hustru i sin eensomhed, haffde intet paa sin egen haand, men arbeidede saa længe som hand kunde oc lood alle ting til gaardens udgiff tilgae. Hans siugdum anlangendis, da udstood hand en haard siugdum ao. 90 for 8½ aar siden, 14 dage æffter Mich. oc bleff da berettet til døden, dog hand kom sig igien.

Hand skickede sig i sin skæbne med sin Gud oc tackede hannem i sin eenlighed, for modgang oc medgang. Hand lefuede med sin hustru i et velsignet ecteskab 39 aar oc siden hun døde ao. 83 er det nu ofuer 15 aar. Hand har seet sin sæd i barns børn /45/ 8 siele, aff hvilcke 3 ere

forhen sendte, der omfaffne hannem i det evige lijf. Hand befalt med sin døds siugdøm i nov. maaned, oc bleff berettet s. Carens dag [25. nov.], som var en freedag. Laa saa stille hen oc haffde et got taal, klagede sig ofuer kuld oc mactisløshed i beenene, at hand saa gott som fulde intet til dem. Gad ellers fortæret noget, oc tackede for god ryct oc opvartning, saa hand ingen mangel for nogen ting sig beklagede. Tog paa h. 3 kongers afften nogen mad, oc nogen brændevin til sig oc lagde sig til søffn, oc Gud hedenkaldede hannem om midnatt klokken ved 1 slett i en sact oc salig opløsning, der hand haffde leffuet i denne besuærlige verden ung karl 24 aar, i ecteskab 39 aar, eenlig lefuet 15 aar, at hans /46/ gandske alder er blefuet 78 aar oc 5 maaneder [eller] 23 uger.

Texten 1. reg. 19. v. 4: Elias gick bort i ørcken en dagsfærd oc kom hen ind oc satte sig under et eenebær træ oc bad, at hans siel motte dø, oc sagde: Det er nock! Saa tag nu min siel Herre. Jeg er icke bedre end mine forfædre.

[183.] Dncâ. 2. post epiphan. [15. jan.]

bleff begrafuen den liden sal. Anna Thomas d., fød den 23. decembris i freedags morgen klokken 9. Var 2 dage for juledag aff christlige oc fromme forældre, faderen er den ærlig oc velacte mand Thomas Hansen Kild aff Schandrup, moderen er den ærlige, dydige oc Gud fr. Caren Pauls d. aff Tabsuhr. Der disse forældre med denne deris første æcte-/47/lige fruct vaare aff Gud begafuede, saa hafue de same Gud ocsaa snart opoffred igien ved det h. daabis sacramente tridie juledag her i Guds huus oc siden har moderen hende med sine ømme bryste i største flijd opfostret, oc det var saare begierlig effter at die, saa at moderen formeente at forøge føden noget med fijnt hvedemæls saad i melcken. Men som de allesickerst dermed omginge, da for 3 dage siden var det lidet noor om natten gandske urolig oc i vee gredskeligen diede, men dog siden intet gad meere stræbet med diende, at det fordi sig hasteligen skickede til en sal. død, som paakom i gaar morgis klokken 7 i fromme naaboo hustruers ofuerværelse. Dets alder er blefuet 23 dage /48/

Eodem die [15. jan.]

[184.] curriculum vitæ vetulæ Annæ Petri fil. [den gamle kone Anne Pedersdatter]

Denne fattige sal. quinde Anne Peders daater at melde noget om, hvad hendis herkomst, leffnet oc alder er anlangendis, da var hun fød ao. 21, 6 aar for keiserens tijd i Tømm sogn ved Rye aff christl. forældre: hendis fader var Peder Sørensen, hendis moder Dorothe Niels d.

Hun er døbt i Thøm kircke oc til Gudz fryct siden opdragen. Der hun var 32 aar gammel kom hun ao. 53 i ecteskab med Niels Christensen Schreder aff Vircklang by i same Thøm sogen boendis med hende. Oc hand lefuede med hende 23 aar, oc hun fødte hannem i deris ecteskab 6 børn /49/ De 3 komme døde til verden, de andre 3 finge deris daab oc christendom, men 1 døde spæd, oc de 2 døde aff børnekopper. Der polackerne vaare her i landet, da vaare nogle onde mennisker, der spitzede hendis mand ud, som hand skulde eije oc hafue nogle sølff skeede. Oc da ville de pollacker pine ham dem fra med pulver de strøde i hans ansict oc tændte det, at hans ansict bleff saaret, oc i mangel for betimelig lægedom, da slogis kaald fyr dertil, saa at hand bleff et elendigt menniske, oc Gud opløsde ham fra verden ao. 76, for 23 aar siden. Deræffter sad hun encke med hendis søsterdaater Dorothe Niels d. i Eltang sogn en 4 aars tijd oc kom siden her til sognet med et gott bevijszeddel fra sal. h. Niels Nielsen /50/ Bøgwad, fordom sognepræst i Eltang oc Wilstrup sogner oc fra den tijd har hun her i voris meenighed været til huse hos gottfolck. Har flitig gaet til kircken oc til Herrens bord, oc var sidste gang til for 11 uger siden. Hun har lefuet ustraffelig hos os oc har nydet hendis saligheds midler iblant os nesten 19 samfulde aar. Bleff afflægs i disse juletider oc fick ende paa hendis onde i verden i torsdags morgen [12. jan.] der hendis alder haffde naaet sig henved 78 aar ... /51/ ...

In festo purificationis Mariæ [2. febr.] ...

Same morgen til sidst misse for prædiken begrafuede jeg gmml. Zitsel Jisings, ætatis 81 ɔ: 5 uger. Personalialia vide tom. 3 diarij wonsilensis [se bd. 3 i Vonsild kirkebog] /bd. 2 s. 596/

[184a.] Supplementum [til nr. 58]

Personalium Cæcilie Isingie, quæ decessit noctû horâ 10. [som døde om natten kl. 10] d. 27. jan. (fredag) ao. 99.

Hun leffuede med hendis sidste mand Morten Nielsen 24 aar, oc der hand for 7 aar døde 71 aar gmml., oc hun da var 74 aar gmml., har hun siden paa det 7de aar lefuet i armod oc nydet Guds børns almisser, efftersom hun intet kunde arbeide eller giøre sig noget at tillegge.

Gottfolck har aff gmml. kundskab miskundet sig ofuer hende oc lættet hende i hendis affliggenhed. Gud vil sligt alt hende velgiord igien be-/597/lønne. Hun forsømte intet hendis saligheds midler, gick, saa længe hun nogenleedis kunde, til kircken at høre Guds ord oc til Herrens altars sacramente. Hun var seenisten i stoor skrøbelighed kommen

ned i voris huus, oc lood sig med affløsnigen aff hendis synder oc med Guds bord betiene forleden aar paa skærtorsdags afften.

Gud gjorde en god ende paa hendis usle leffnet i freedags afften klokken 10, der hendis alder var i denne møjfulde verden blefuen 81 aar ringer 5 uger. /52/.

Die mercurij post septuag. d. 8. febr. (onsdag) bleff Jeb Laursens oc Maren Matths d. deris andet barn, en sønn, Matths døbt, som var fød i gaard morgis horâ 6 ... /53/ ...

Die mercurij post sexagesimam, d. 15. febr. døbte h. Hans et staccarls barn til huse hos Anders Smed, did de som tiggende i gaard vaare komne. Forældre vaare til stæde Anders Hansen oc Kiersten Hans d. aff Taulund med bevijs fra h. Anders Clausen, herritzproust om deris fattige wilkaar. Barnet bleff kaldet Mette ... /54/.

[185.] Dncâ. invocavit [26. febr.]

begrafuede jeg sal. Morten Bennick, som var fød ao. 69 i Wedel 3 mijl fra Hamborg aff christlige forældre. Hans fader er uden tuifel endnu i lifuet i hospitalet til Odensee i Fyn oc kiendis aff oß, Christian Ernst Bennick, barnfød i Glückstadt oc kom effter mange aars ryttertieniste med hans hustru, den dydige oc flitige, nu sal. Margarete Dorthe Schüterinn, her til byen ao. 71 under obrist Seestædis regimente i quarteer, iblant 5 brødre den 4de. Er blefuen døbt oc Christo sin frelser indlemmet udi Wedel meenighed oc siden i Herrens fryct opdraget i denne biu, siden hand var 2 aar gmml. Oc som hans sal. moder ham oc de andre sødskinder fradøde, der hand var 12 aar gmml., haffde hand hende at tacke ad hand var nogenleedis holden til skolen, oc lær-/55/de hand sin catechismum oc salighedz forstand oc tog sig disimellom tancker til ad giøre gaun oc at tiene sit brød. Begaff sig saa først at tiene hos sal. Hans Persen oc Mette Hansis. Siden hos sal. Peder Jebsen 4½ aar oc et halff aar ydermeere der, æffter hans død i gaarden. Jess Andersss. tiende hand oc 2 aars tijd.

Ao. 89 paa skærtorsdag, for 10 aar, blef hand her i meenigheden første gang tilladt til Gudz bord oc tiende ao. 93 hos Lawe Andersen. Begaff sig paa tridie paaskedag [18. april] i troolofuelen med den dydige pige Maren Peders d. oc drog saa den same sommer ud med obrist von See for hans sadel- oc staldknect ud for Ratzeborg. Tiente siden igien 1½ aar hos Laurs Toniussen, siden hos Jesper Clausen ½ aar, oc igien hos Laurs Toniussen i sommer 4 dage om ugen oc de 2 dage hos

Thom. Kild. Har oc førre tient nogle aar hos Christen Nielsen. Hand var oc for 2 aar ud igien med obrist von See til Braband oc til Gent i Flandern /56/ Paa det sidste kom hand denne vinter ned oc tiente til nu kort for hans endeligt i voris gaard.

Hans ecteskab anlangendis, da bleff hand med sin hustru sammenveiet ao. 93, der hand var hiemkommen fra Ratzeborg, lige paa den første advent søndag [3. dec.] oc Gud har gifuet dem sammen 2 børn, Johann oc Margaret, dem Gud sig ville lade være til ald naadis forsiun befalede, at deris moder mae fae helbred oc krafft i hendis skiørede been oc kunde dem til dyd oc Gudz fryct opdrage!

Hans christendom, siugdom oc endeligt anlangende, da har hand gierne søgt Gudz ord oc bord, til visse tijder, oc begaaet sig vel med alle mennsker oc været skickelig mod enhver. Siugdommen kom ham paa i freedags aften æffter Pauls dag [26. jan.]. Paa løfuerdagen gick hand til Colding, at hand vilde recke læmmerne noget, dog uden hans hustruis vid-/57/skab. Men hand motte omsider holde det ved sengen, lae saa siug 3½ uge, men som det til ingen bedring vilde vende sig med hannem, da begierede hand at vorde deelactig i hans synders affløsning, oc i sin frelsers Jesu Christi h. legom oc blodz sacramente, som hannem oc bleff meddeelt i tisdags formiddagen, hvorpaa hand om midnatt deræffter lagde sit maal oc begyndte at dragis med døden, fick oc en salig ende paa dette mødsommelige lijff i onsdags, s. Peders dag, [22. febr.] klocken 9 formiddagen, der hans alder var blefuet 30 aar.

[186.] Die jovis post invocavit [2. marts] bleff sal. Niss Jensen begra-fuen. Hand var fød 1681 den 7. nov. (mandag) oc bleff strax effter hans fødtzel hiemdøbt oc omsider den 20. decembris, tijsdagen æffter band-søndag, oc 4 dage for juel med moderens kirckegang ført til Guds huus /58/, hvor der bleff læsst ofuer hannem til sin daabis bekræfftelse.

Hans forældre ere den ærlige oc beskeeden dannemand Jens Sørensen, hans moder var den ærlige, dydige oc Gud fryctige, nu sal. Johanne Niss d., der for 10 aar siden er salig i Herren bortsoffuet.

Disse fromme forældre hafue med omhyggelse opdraget hannem til Gudz fryct, oc vilde gierne ved skolegang hafue fræmmet hannem til fuldkommen lærdom, men Gud haffde icke forleenet ham de dertil behøfvende naturlige gafuer, hverken i mæle eller hukommelsen, saa at det fromme eenfoldige Gudz barn motte behielpe oc fornøje sig med den eeneste Herrens bønn: *Fader Vor*. Enten hand stod op aff sin seng eller naar hand lagde sig til sin hvile, hand enten skulde bede til eller fra

bord, saa var ham alt sin aands sødhed i den Herris Jesu egen bønn. Hand vilde vel gjerne haffue /59/ hafft sig et større pund betroet: Men Gud som har behag til menniskens børn, hand veed best, hvor meget hand skal betroo et hvert menniske oc hvad igien hand krefue. Hand er icke saa ilde beskrefuen som den skalck oc doune suend skyldte ham for, ligesom hand høstede, hvor hand intet haffde spread. Matth. 25,26. Neij, Gud er tilfreds oc fornøjer sig med sit eget, hvor lidet en troens gnisst, der aff Guds aand mae være blefuen tændt i de umyndigis hierte. Det da faderen skal komme til trøst ved denne sin yngste sønn.

Effterdi da det sal. menniske icke kunde bringis til nogen rett fornøden gierning til auflens gode at være tienligen, der til hand icke heller haffde styrcke, eller effne, da lode de ham betienne med det hand kunde oc gad: At hand sae fæmonn til gode oc nyslede i gaarden oc /60/ i marcken hos fæet oc huggede noget i gaarden til ilden. Mand har intet fornømmet til ham, at hand nogensinde haffde lyst, æffter drengenis skick til at bedrifue leeg oc lyst eller skalcke putzer. Men hand gick still hen for sig i hiertets eenfoldighed, oc der som ingen talte til ham, da skulde hand icke tale aff sig selff til nogen, uden hvis hand bleff tilspurt om. Gud har betenckt det beste med hannem, som de der icke ere tienlige til verdens børns snildhed, de tiene best til himmelen, oc derfor lod hand hannem komme dødsens bud, siugdømmen paa forleeden mandags for 8 dage. Men hand formeente selff, at hans suaghed var ickun aff kuldsot, hand fick saa effter hans begiering nogen hunning varmed med smør til at lindre brystet, saa meente hand, at komme til rett igien, oc hand klagede sig icke ofuer andet. Men Gud haffde andet i sinde med han-/61/nem, at hand icke skulde med langvarig siugdøm smage dødsens beeskhed men fae en lidelig ende paa dette onde verdens lijf: saa at hand bleff sact oc stille i løfuerdags morgen oc begynte uformodelig at dragis med døden, hvorofuer gode hustruer blefue kaldede til huset, oc de saae paa hans saligt endeligt oc affskeed i løfuerdags klokken 11 formiddagen, der hans alder var blefuet 18 aar ringer 36 uger oc 1 dag.

Dncâ. reminiscere [5. marts] bleff Michæl Hansen Kild oc Maren Nielsd. deris andet barn døbt med naun Anne ... /62/63/.

Den 15. martij, onsdags post oculi, lagde en stackels quind, mellom at det ringede 2den oc 3die gang til kircken, et lidet barn paa kirckegaarden østen ved skrifftiesset under vinduerne oc gick derfra. Men Gud gaff naade, at Jess Degn blef det betiden var, opnaede quinden

paa Colding vej, oc tog hende tilbage med til barnet. Hun bekiente, at hun haffde lagd det der, meden hun vilde hen oc søge moderen, hendis søster, til barnet. En skaldet aarsag, der ingen troode, ocsaa tog hun barnet op oc gick dermed bort.

Oc spurde vi d. 21. martij (tirsdag) æffter lætare, at hun har lagd det i Leirschow kircke mellom nogle steene, som i en krybbe /:paa ligbaren at det skulde icke falde ned:/, medens der skulde et liyg jordis /:(søndag) lætare [19. marts]:/ oc der var en zeddel hos, at dets naun var Christen Ebbesøn oc 3 uger gammelt etc. Quinden var forhen inde i et hus, hvor en ryter laa paa sengen, der fick hun blæk oc penn oc skreff en liden zeddel, den stack hun siden paa barnet, det blifuer opfødt i Wraa. /64/

...

Die mercurij post judica ... [29. marts] paa efftermiddagen

fødde en soldaterquinde Margarete Mathias Glasers d. aff Hadersl. en daater til Jess Andersens, hvilcken h. Hans hiemdøbte oc fick Ellens naun. Hendis mand, Martin Ziegler, soldat under capt. Mandüfel compagnie, en glarmester var tilstæde, en düringer. /65/66/ ...

[187.] Dncâ. quasimodogeniti [16. april]

Begrafuede jeg Anders Mickelson, som var fød i en by Suanør i norden, hen ved Skibstæd, Kongsleff oc Bælum sogner, ao. ungefehr 1632 aff ærlige oc christne ecteforældre, som hans skrifftezedel, det hand mig tilførte, liuder under højlærde mands m. Peder Byresøns haand til Kongsleff da sognepræst. Hans fader har været Mickel Andersen, hans moder Maren Michels, oc er hand æffter sin daab til Gudz fryct oc arbeid aff forældre blefuen opdragen /:oc tilholden:/. Saa snart hand haffde /67/ faet alderens styrcke, da har hand i hans fødeegn gifuet sig ud at tiene gott fremmed folck, som oc i besynderlighed har hand tient sognepræsten m. Peder Byresønn til Kongsleff sogn, oc gifuer ham for hans ærlige, troolige oc gode tieniste en god berømmelse. Der omsider den velactbaare Hans Jacobsen Food drog fra sin egn herud til Straarup, da finge adskillige tienistefolck mood oc villie, at de ville her ud for den mandz skyld. Saa kom hand oc herud ao. 68 om paaske oc tiente sal. Bärtel Jensen i Tued, oc som samestædz tiente med ham Anne Peders d. aff Seest, saa føjedis det saa, at de too begafue sig sammen i ecteskab i det følgendis aar ao. 69, 14 dage æffter paaske [2. maj]. De fødde en daater sammen i Biert sogn; Maren And. d., som lefuer oc er til stæde. Hand boede med denne hustru i Biert 1 aar, i Grøninghofuet 1 aar, i Dalby, førrend den øde Paul Hansens gaard

brænde, 1 aar. Siden ao. 72 /68/ droge de her hid til byen, men der hand med hende her haffde boet 12 aar, da døde hun ham fra, ao. 84. Andet aar deræffter kom hand i ecteskab med Caren Laursdaater oc lefuede med hende 13 aar, saa døde hun i fior, onsdagen i fastelaffns uge [9. marts 1698], oc har hand siden hendis død 1 aar oc 7 uger været eenlig oc hielpeløs, bleff med skrøbelighed oc blindhed aff Gud hiemsøgt, oc trengede til gottfolckis almisser, hvis tack for hver en forquegelse hand har opbaaren, er i Guds haand til en hver veldæder, i god giemme oc skal i sin tijd igien niudes. Hand blef berettet 2. paskdags morgen [10. april]. Gud var ham naadig, at hand icke længe motte ligge oc pinis i siugdømmen, men hand kunde gae ud derved oc komme til gottfolckis huse oc niude noget ad styrcke sig paa. Saa har Gud endeligen giord ende med hans fattigdom, æffter at her skeede bønn aff prædikestolen /69/ til Gud for hannem 2. og 3. paaskedag, saa bønørdes vi ocsaa, at hand fick en sal. opløsning 3.de paaskedag [11. april] mod som vi her til sidste miss skulde komme aff prædicken hver hiem til sit. Hans alder har omtrent været 67 aar. Syr. 41,3 ... /70/ ...

Den 3. Maij zu Nachte ist des Corporals Hans-Michel Wörmcke seine Fraw Anne eines jungen Sohns genesen, welcher getaufft ward daheim in seinem Quartier (Sonntag) Rogate [14. maj] und genennet Melchior-Diederich ... /71/ ...

Die lunæ post exaudi d. 22. maij blef h. Hans Nissens oc Christina Nijssinn deris 3die barn, en daater, fød horâ semiundecima [$\frac{1}{2}11$] mod middagen oc den /72/ følgende dag, tijsdagen d. 23. maij hiemdøbt aff h. Anthonio til Stenderup oc fick sit naun Johanne Catharina ... Barnet er fød i Krabbens tegn, Æmilij dag. Gud være dets Gud til lijf, helbred, forstand oc dyd!

Paa oensdag afften horâ fere 6ta, d. 24 maij bleff Søren Christensen Smeds oc Elsa And. d. deris første barn, en sønn, fød, bleff døbt freedagen deræffter den 26. maij ... /73/74/75/

Onsdagen for visit. Mariæ, var den 28. junij, eller for den 4. trin. quæ tunc coincedebant [som da faldt sammen] var jeg i Biert oc døbte sal. h. Fridrichs posthuman gnatam [efter hans død fødte] med naunet Fridericia-Margareta ...

item for barnets daab prædikede jeg en lijgprædiken ofuer Tøge Jensen i Biert ...

noch d. 4. julij (tirsdag) æffter visit. Mariæ prædikede jeg en lijgprædiken i Biert ofuer sal. Margarete Frostis af Binderup. /76/

Dncâ. 5. post trin. [9. juli] ... preedikede jeg i Bierte vacantz kircke ... /77/ ... publice bleffue effter prædiken oc examin aff mig neden paa gulfuen absolveret propter confessum peccatum contra sextum præceptum coram consistorio [p.g.a. en tilstået forsyndelse mod det 6. bud og som befalet af konsistorium] effter h. probstens zedel a dato 7. julij (fredag) Jens Andersen aff Aitrup.

Troolofuede Søren Jessen aff Stendr. effter h. Anthonij attest, oc hand var self tilstæde med brudgommen, til den erlige pige Anne Jons d. aff Bindrup mølle ...

Døbte jeg Jacob Sørensens daater Kiersten aff Aitrup

Indliusde jeg Simon Degns hustru Ann Maria æffter hendis liden daater ... /78/.

[188.] Die lunæ post 6. trin. [17. juli]

døde om natten h. Hans Nissens oc Christine Nissinn deris yngste daater Johanne-Catharina, oc bleff aff probsten m. Stichelio begrafuen freedagen den 21. julij.

Personalialia:

Daß wir auch dem alten Herkommen zu folge mit wenigem erwehnen dieses seeligen Töchterleins Johanna-Catharina Nijssinn Gebuht und Ableben, so ist Selbiges an dies Tagelicht zur Welt gebohren den 22. May umb 11 Uhren zu Mittag an dem Montage nach Exaudi von christl. und zwar geistlichen Eltern: Ihr Vater ist der ehrwürdige, grosachtbahre und wohlgelahrte H. Hans Nijssen /79/ trewfleissiger Pastor adjunctus bey dieser Kirchen zu Wonsiel und zu Dallby. Die Mutter ist die viel ehr- und tugendsahme Fr. Christina Nijssinn, gebohrne Rhüdinn.

Selbige Eltern haben es sofort am andern Tage, weil es etwas schwächlich war, tauffen lassen. Wie aber die Mutter anfangs Mangel an der Milch befandt, und es durch anderwertige Frawenmilch einige Tage unterhalten ward, hat man es mit Gemüss und gesottener Milch gelabet, biss der Mutter Brüste zurechte kamen, und fürder die Nahrung verschaffet. Da aber es erwundscht zugenommen, ist es mit (mit) der zahrten Kinder Krätze außgeschlagen, welche aber nicht lange wähere, sondern sich wieder verlohr /80/ und wiewol man mit dem Kinderpulver, mit gebrantem Hirschhorn, mit Mithridat und mit all dienlichen Sachen aus der Apotheck wechselsweise anhielt, wolte der Unrhat doch nicht sich wieder hervorthun, sondern so viel mehr fand sich bey dem seeligen Kinde auch der, diesen Sommer sehr gangbahre Kinder-

Husten ein, da wieder zwar erspriesliche Brustsyruen und Manna appliciret wurden. Jedoch bey sothanem zweyfachem übel succumbirten alle Kräfte, das es mit dem Husten nicht durchdringen könte. Es ward kein Mensch-möglicher Fleiß noch Aufsicht gesparet, auch ward am verwichnen Sontage allhie von der Cancel in der Gemeine Gott an-/81/geruffen, diesem Kinde nach seinem väterlichen Willen, sofern er dessen Lebenstage weiter ausgesetzt die Gesundheit zu geben, wiedrigen Falls, das es nicht zu Elend erkränckte, sondern die Gnade haben mögte, sanfft und seelig auffgelöset zu werden. Das letztere hat Gott gnädiglich erhöret, und das Kindlein aus dieser mühseeligen Welt zu sich mittelst eines sanfft und seeligen Thodesschlafs in sein ewiges Himmelreich abgefordert am vergangnen Montage zu nacht die Glocke 11, da es sein zahrtes unschuldiges Leben in dieser Welt zugebracht nicht weiter als 8 Wochen und 12 Stunden. Text Esa. 26,20 ... /82/ ...

D. 4. augusti (fredag) blef Matths Jessens oc Thyre Æschyls d. deris 3die barn, en sønn, døbt, var fød i onsdags efftermiddagen mod afftenen, med naun Jess ... /83/84/85/ ...

[189.] D. 16. sept. (lørdag) ante (søndag) 15. trin. døbte h. Hans Cæcil Peders d. en soldaterquinds barn med naun Cæcil. † /:deris 4de barn:/.

Det blef fød torsdags æfftermiddagen horâ 4 ... Faderen Niels Laursen er soldat i Kiøbenhavn. Hun holte i stillhed hendis kirkegang s. Mich. dag, thi hun af hunger icke kunde længer sidde inde, in quo ex æquo et bono connivebamus [hvad vi som ret og rimeligt samtykkede i]. Det døde i Tued, d. 11. nov. (lørdag). Blef i Dalby. begrafuen (søndag) 24. trin. [19. nov.] 8 uger gammel.

Am 16. Sontage Trinit. [24. sept.] ward dem Reüter Marcus Christian und seiner Frawen Dorothe Marcussinn der 8te Sohn und das 9de Kind gebohren des Morgens ümb 5 Uhren, ward getaufft in seinem Quartir am Festtage Michelis [29. sept.] nach der letzten /86/ Predigt ... das Kind ward genennet Hans-Michæl ... /87/ ...

Tisdagen den 17. octobr. efftermiddagen bleff Matz Jensens oc Maren Peders d. deris daater Margarete fød klokken 3 efftermiddagen /88/ ...

D. 20. freedagen æffter 19. trin. blef Matz Jensens oc Maren Peders d. deris 4de barn døbt oc kaldet Margaret ... /89/ ...

Den 2. nov. (torsdag) blef voris aller saligste herr oc kongis Christiani Quinti lijprædicken ofuer det gandske land holden ... /90/

[190.] Onsdagen æffter 23. (søndag) trin. [15. nov.] begrafuedis Hans Jisings hustro.

Personalier.

Hvad sig angaaer denne erlig Gud fryctige oc nu sal. hustro Margarete Ivers d. hendis herkomst, leffnet oc endeligt, da er hun fød ao. 1638 i Aggersborg biu i annex præstegaarden, 7 mijl hinside Wiborg ved Aggerssund beliggendis.

Hendis fader var den ærlige mand Iver Staphensen. Hendis moder hafue vi her i meenigheden kient, Maren Sørensen d., som døde blant os for 8 aar siden. De hafue denne daater til hendis daab oc christendom forfremmet oc siden æffter 2 brødris oc 1 søsters død, som en eeniste effterlefuendis, til Gudz fryct opdragen. Der hun var ao. 48 10 aar gammel, begafue sig hendis forældre hen at boe til en eeniste gaard, kaldet Møllgaard i Leerup sogn, men der fad-/91/deren hafde der boet 10 aar, saa døde han ao. 58 i polackers tijd. Nogle aar forblef hun hos hendis moder derinde oc tiende hos gott folck, indtil ao. 69, da drog hun her ud oc tiende 1 aar i Heijlsee. Det andet aar deræffter kom hendis moder her ud til hende, oc hun med vefuende var flitig, at hun 9 aar boede oc arbeidede for sig self i Heijlsee, indtil ao. 78 ved juletider hendis gode rycte for flitighed oc nærsomhed indtog den ærlige mand Hans Hansen Jising, at hand drog hen oc begierte hende til hans ectefelge i hans enckemandz stand, hvilket blef behaget oc samtyckt. Oc de blefue i Heijlsee trolofuede, men her i kircken blefue de sammenveijede paa Kyndelmiss dag ao. 79 [2. febr.].

Gud har gifuet dem med hinanden 3 børn, een sønn Iver, der er nu i hans 20.de aar gammel. Een daater Maren, der er i hendis 16.de aar /92/ oc en dødfød oc naunløss sønn. De har i denne besuærlige verden fristet ont oc gott sammen, hafue kummerligen behiulpen sig med hvis trang Gud har behaget at legge dem til, oc hun har hendis kaars oc møje baaren med et frit mood, æfftersom hun saae, at ingen kand mod sin lycke sparcke eller opsette sig, men erkiente, at et gott taal fick ingen ond ende. Hun har oc lefuet freedelig oc vel med hendis naboer oc ladet see hendis christendoms fruct med Gudz ordz søgning oc med det hellige nadveris niudelse, som seenisten var hun til Guds bord paa alle helgenis dag. Hendis siugdum kom hende paa for noget meere end 8 dage, oc der det blef paamint, om hun vilde icke berettis, sagde hun self, at hun haffde været for nys til Guds bord her i Guds huus. Laa stille /93/ oc taalmoedig under Guds haand oc befalede sig i hans all-

mæctige naadis vold. Fick oc derpaa en naadig opløsning fra dette jammerfulde lijf i torsdags afften [9. nov.] klokken 7, der hun med hendis mand hafde boet i blant os 20 aar 9 maaneder oc 10 dage, oc hendis alder er blefuen 61 aar ... /94/ ...

[191.] Die martis post 25. trin. [28. nov.] blef her paa kirckegaarden et slegfred drengbarn begrafuen, som var fød i junij maaned i Eistrup /:Hart:/ sogn. Faderen var Jesper Jensen, moderen Maren Jess Winters d. i Good-Rijm. Blef døbt aff h. Eschyl Busk i Hart kircke. Det døde paa søndag morgen i Wons. – Skou hos Niels Wolff. Var 23 uger gammel.

[192.] Dncâ. 2. adventûs [10.dec.] Curriculum vitæ sal. Jens Terckelsens,

som blef død funden paa Sølund mark. Hand var fød ao. 1649 i Bræsten sogn aff fattige, dog ærlige forældre. Hans fader har været Terckel Jensen, hans moders naun er os icke vitterligt. /95/.

Hand er døbt i sogne kircken aff den gamle heederlige, nu salige Guds mand h. Matths i Balle. Blef opdragen æfter forældris formue til Guds fryct, oc der hand ungefehr ao. 67 kom her til byen, en dreng omtrent 18 aar gammel, tiende hand gottfolck, hvorudi hand kunde, med en vogn at kiøre oc voctede fæet iblant, oc fick omgangs kost oc natteleije. Ao. 69 14 dage effter paaske underviste jeg hannem oc hialp ham, at hand kom til Guds bord, der hand var 20 aar gmml. Ao. 70, den vinter, der den højloffligste konning Frid. 3 døde, tiende hand mig for dreng oc kiørde slæden ad skowen, der jeg sanckede timmer til en lade at opbygge. Men som hand endeligen icke kunde taale strengt arbeid, begaff hand sig igien til fæet at vocte. Oc som ao. 74 her i byen en besmittelige siugdum var gængse blefuen, da befalt hand ocsaa dermed, oc jeg flyde ham 1 rdl. til lægedom, oc hand blef frelst derfra igien oc kom til fæet at vocte paa ny. Ao. 76 kom hand /96/ i æcteskab med Inger Christens d. aff Øster Aa sogn i Thy hiemhørendis paa mitfaste søndag [5. marts]. Men om sommeren komme nogle verfuere, en lieutenant, oc tog hannem fra hans fævoctend ved Præstens Dam bort med sig oc førde ham til den festning i Hollsteen Christians Pries, hvor hand skulde være soldat. Men formiddelst min skrifuelse fick hand hiemloff oc kom saa igien i sin bestilling. Hand tiende troligen, som hand best kunde, indtil forleden vinter, da tog hand faarene an, men denne sommer blef hand skrøbelig oc kunde intet befatte sig med nogen tieniste, gick omkring i voris biu oc fick sin føde sammensancket, indtil nu

forleden uge hand betænckte, at hand icke aldeelis kunde saa tijt hvert huus paahænge om almisse, da fornyede hand sig oc gick til Sølund, begaf sig derfra i torsdags middag d. 30. nov. oc satte sin vej ofuer til Uhrtorp-lycke, men hand kom icke /97/ sae vitt, bleff i sneen fødderløs oc falt, kom op igien, men dog endeligen af amact oc uformuendished har hand lagd sig ned at hvile lidet oc er saa som sofuendis frossen til døde.

Hand blef paa øfrigheds befaling siunet i søndags morgen oc ingen anden aarsag til hans død funden end som at hand var frossen ihiel. Oc derpaa er order gangen, at hand paa rettens vegne motte optagis oc hid til sognet føris at blifue christeligen jordet.

Saa har da meenigheden hannem for gammel tieniste skyld befordret en kiste til hans hvilecammer oc nu ved medlidige hierters følge ærligen bestædigis. Vi hafue ingen tuifel om hans salighed, thi hand, saa offt hand kunde, kom til kircken oc hand var til Guds bord her i kircken søndagen for s. Olufs dag [23. juli] er for 19 uger siden. Hafuer tient her i biuen i et sætt 32 aar, saa at hans gandske alder kand være 50 aar. /98/.

Den 6. decembris die mercurij post 1. adventûs bleff Niels Henrichsens (3die barn en pige døbt) med moderens Maria Jespers d. Bruns. Det var fød i mandags morgen horâ 4 ... barnet blef kaldet æffter sin farmoder Kiersten.

Dncâ. 2 adventûs [10. dec.] blef Lawe Andersens oc Kiersten Matths d. deris 5te barn en sønn (fød i torsdags d. 7. decembr. om afftenen klokken 10) døbt i kircken oc fick sin naun Peder ... /99/100/.

[193.] Fer. 2. nativitatis [2. juledag] blef Hans Sørensen Kiær begra-fuen.

Personalialia:

Hand var fød i Seest ao. 1647 æffter martini tijder aff ærlige oc christl. forældre. Hans fader hafuer været den ærlige, velact oc fornæme mand Søren Jessen Kiær, som døde forgangen paaske et aar, 86 aar gammel. Hans moder var den ærlige, dydige oc Gud fr. Maren Hans d. barnfød i Hendrup. Effterat Gud dennem denne sønn gaff i deris velsigned ecteskab, saa hafde de hannem Gud igien gifuen ved daabens sacramente, at hand der er sin frelsere Christo blefuen som et medlæm indlæmmet, oc bleff hans daab betient ved den gamle Guds mand h. Ancher Jensen Bock. Siden hafue hans k. forældre hannem til Gudz fryct oc til Herrens formanelse opdragen, oc i hans opvext /101/ beteede han sig en lydig sønn, oc bleff hiemme hos dennem indtil hand var 14 aar med

plow oc vognen at kiøre, oc hvis meer til auflingen drengenis gierning oc tilsium udkræfuedis. Siden begaff hand sig ud at tiene hos sign. Jëremias Splet i Colding 1 aar, deræffter hos Oluff Staphensen i Bramdrup 1 aar. Derfra drog hand hiem oc var hos forældre 2 aars tijd, men æfftersom hannem fra barne rood paahængede nogen suaghed i hans gang, saa betenckte hans fader det bæste oc betingede hannem til den ærlige mand oc mester Laurs Michelsen Schreder, at hand udi 3 aar skulde hos hannem lære det ærlige schrederhaandverck. Som hand da dette hafde ærligen udlæret udi Seest, saa begaff hand sig til vidre forfarerhed at arbeide 1 aar hos en schreder i Stepping-Høirup oc et aar mee-/102/re hos Arfue Schreder i Colding. Deræffter drog hand hiem oc brugte nogle aar sit haandverck paa sin egen haand en ungarl. Oc da siuntis hans fader hannem raadeligt oc tienligen at være, at hand effter sønnens villie oc sind kiøbte til hannem Christen Smeds væring, hvor hand kunde sette sin boopæl. Effter at hand da det same stæd haffde i hænderne faaet, da tog hand sig tancker til, at see sig om æffter en egtefelge, oc Gud æffter inderlig paakaldelse oc æffter hans faders oc sødskinders beraad oc samtyck, anviste ham til den fromme oc ærlige dannemand Niss Christensen i Wonsiel, hos hvilcke gamle forældre hand verfuede tilbørligen om deris yngre daater, den ærlige, dydige oc Gud fr. Inger Niss d. /103/ De blefue ao. 79 paa søndagen sexages. 8 dage for fastelaun [23. febr.] her i Wons. kircke trolofuede oc i Seest kircke aff den meget heederl. mand h. Cnut Laursen Morslett sammen vejede den 24. aprilis. Saa snart han hafde faaet denne sin dydige hustru, slog hand sig fra hans haandverck oc søgte dis fliteligere sin næring med auflingen.

Gud lod deris ecteskab icke være uden fruct, men hand velsignede dennem med 8 børn, aff hvilcke 2 ere døde, en sønn oc 1 daater, oc de hafue endnu 6 gode børn lefuende, 3 sønner oc 3 døttrer.

Hand boode oc nærede sig vel udi Seest 19 aar. Her til sognet begaff hand sig forleeden aar, æffter at sæden var indbierget, oc her iblant os lefuende hand den stacket tijd som en ærlig oc troflitig gaardmand oc /104/ indbyggere. I hans christendom har hand været from oc en flitig Guds ords hører. I hans næring oc omgængelse, saa vijt som vi kunde skiønne, grandgifuelig oc forsiumlig nock, saa oc fredsommelig. Var kun skade, at hand icke skulde lefue længer iblant os.

Hans siugdum kom ham paa i forsommeren, oc som den dyre tijd holte ved, da forlystede hand sig at leske sin tørst med melck, deraff

forøgede hans siugdom sig. Oc i hvor der blef brugt den forstandige oc saare forfarne feldskærers m. Nicolai hans raad oc gode middel, saa vilde naturen icke tage ved sterckheden meere. Ham fattedis ingen rycte ey pleije, men hand motte holde det stedse ved sengen. Vaar taalmodig i hans tunge kaars oc haabede til Gud om hielp oc for-/105/løsning. Hand blef berettet den 2. octob (mandag) effter den 17. trin. søndag for 12 uger siden oc skickede sig med sin andact til en sal. affskeed aff verden. Her skeede bøn for ham til Gud af prædickestoolen mange søndage for oc æffter prædicken, om hielp oc forløsning aff dette onde lijff, saa har oc Gud endeligen bønhørd os oc gifuen hannem en four oc naadig opløsning i tisdags [19. dec.] ved middags tijder, der hand hafde bract hans lefnet til 52 aar oc 5 uger. Rom. 8,18.

[194.] Fer. 3. nativ. [3. juledag] begrafuedis Inger Christens d. sal. Jens Terckelsens.

Denne sal. quinde Inger Christens d. er saa vijt vi om hendis herkomst oc leffnets fræmdragelse kundskab hafuer, fød af ærlige oc gode forældre ao. 26 udi Øster Aa sogn i Thy-land. Hendis fader har /106/ været en naunkundig mand Christen Deeefoged, men hendis moders naun vide vi intet. Hun kom her ud til sognet med hendis gode skrifftezedel under den heederlige oc nu vel salige mandz h. Niels Jensen Hegelund hans haand ao. 1668, dateret i februarij maaned, var mod foraaret, oc er hidtil vel forvaret, som oc har gifuen os den beste efterrettning om hendis leffnets tijd, at hun da var en pige af 42 aar gammel oc kom i tieniste hos den velforneme mand gamle Nis Hansen hans hustru en 3 aars tijd, oc deræffter har hun med Hans Hansen en sønn aulet oc fød ao. 71, som bleff næunet Christen oc er ved mact i god forhold oc skickelighed, en karl nu /107/ fast 29 aar gmml. Ao. 76 kom hun i ecteskab med Jens Terckelsen. Men hun fick for hendis alders skyld ingen børn med hannem. Der Gud kaldede hannem nu sidst forleden ved den timelige død bort, da befantis hun ocsaa gandske aflegs oc formaade sig intet æffter hans død.

I velmact kom hun nock til kircken oc Guds huus, men nu i det sidste kunde hun intet komme dertil. Hun var til Guds bord i sommeren paa vorefriedag d. 2. julij. Oc som hun paa julenatt befalt med siugdom, formeente hun, at hun nock vilde opbie dagen oc vorde da berettet. Men Gud opløsste hende fra denne elendige verden 2 stunde for dagen, der hun haffde lefuet med hendis mand fast 24 aar, oc hendis alder var blefuen 73 aar. /108/.

I dette affvigte aar
 ere fødte oc døbte 7 drenge oc 7 piger børn
 ingen, hvercken troolofuede ey heller sammenvejede
 Der ere døde med unge oc gamle aff mandkiønet 7, aff quindkiønet 6
 ... /109/ ...

1700

Die jovis post 1. epiphan d. 11. jan. berettedis gmml. Maren Mogensis i hendes alderdom oc skröbelighed /:Døde d. 21. jan. (søndag) natt:/ /110/ ...

d. 21. jan. dncâ. post epiphan. mane ante lucem horâ octâ [om morgenen kl. 8 inden det blev lyst] er Jeb Pedersen oc Kiersten Peders d. deris første sønn fød. Blef døbt i freedags den 26. jan. oc kaldet Peder ... /111/ ...

[195.] Dncâ. septuagesima [28. jan.] [overstreget: d. 24. jan. (onsdag) post 3. epiphan.]

Personalialia:

Denne ærlige, duelige oc Gud fryctige, nu sal. quinde, Maren Christens d. Mogens Andersens, hendis ærlige herkomst, møjsommelige leffnets løb oc endeligt anlangendis, da er hun fød anno 1638 mellom juel oc kindelmiss i Øel sogn oc biu, en halff mil fra Hoobroo, aff ærlige oc christelige forældre, iblant 9 sødskinde, aff dem var ickun een broder, var hun næst den ældste. Hendis fader var den ærlige mand Christen Jensen, hendis moder var den ærlige, dydige oc Gud fr. quinde Anne Jacobs d., oc hafue disse fromme forældre hende snart efter hendis syndige fødzel forfremmet til gienfødselen i Christo formid- /112/ delst det h. daabis sacramente, som skeede i Øel sognekircke aff præsten h. Anders. Hun er siden aff forældre opdragen til Guds fryct oc til sømmelige piger-giærning. Der hun var 22 aar gmml. /:ao. 60:/ kom hun i ecteskab med Mogens Andersen, som boode i same Øel sogn paa en stoor gaard, kaldet Øels-Hoffgaard, hvor hand boode med hende udi 19 aar, oc var i begyndelsen en actet mand, var kirckeverge oc lægsmænd. Men som ingen spilder karet, uden den, der har det paa haanden, saa gick det oc hendis mand, den hun motte niude det ont at, thi hand sloog sig til druckenskab, som hand oc endeligen her ved

druckenskab bleff fortunlet i hoffuedet /:oc gick:/ fra hans gode hustru oc voxne børn, at ald voris efftersendte bedend oc lockend uactet, har hand icke kundet bevegis /113/ at komme hid til os igien, oc fordi vandrer hand ild oc vild omkring i hans alderdom. I deris velmact fødte denne sal. hustru hendis mand i Øel biu en sønn oc daater, der endnu begge lefue oc ere tilstæde. Den tijd hun har lefuet hos os, en flitig oc dulig hustru, har været siden ao. 79, der jeg finder dem først at hafue gaet i denne meenighed til Guds bord, oc er det siden den tijd 20 aar siden.

Hendis christendom oc leffnet er os alle bekienet, hun har i hendis velmact oc yngre aar flitig besøgt Gudz huus med prædiken at høre, oc med h. altarets bord at niude, men i de sidste aar, der hendis gang bleff hende suar oc kunde icke vinde til kircken, motte hun sig fornøje med hendis bønner oc gudelige betenckninger hiemme, oc haffde Gud for øjen oc bar hendis /114/ slette vilkaar med et gott taal/:I besynderlighed erkiente hun med ydmyg tacksigelse mod hver oc een dydige hustru her i meenigheden, der saa good(hiert)tige hende i hendis aflegshed (meden hun intet kunde formaa at forhverfue oc at tillegge sig) komme til hielp med sending oc undsetning til hendis nødtørfftige lifs ophold, oc bad Gud ville være deris lønn /115/ der oc vil velsigne oc rigeligen belønne om end meed en drick kalt vand i hans naun en trængendis siel meddeelt:/ [tilbage til p. 114:] Hendis siugdum kom hende paa mellom tijsdag oc onsdag for 14 dage, hvorpaa hun effter begiering blef berettet torsdagen den 11. jan. deræffter. Her skeede bønn af prædicke stolen for hende i søndags oc for 8 dage ligesaa. Oc Gud har naadeligen bønhørt os oc gifuet hende en salig opløsning fra ald hendis verdens møje om natten mellom søndags oc mandags [21.-22. jan.] 2 stund førr maanen gick ned, der hun har leffuet med ære, lige 62 aar /115/ Ps. 71,9 ...

[196.] In feriis purificationis Mariæ [2. febr.]

Personalia:

Anlangendis denne ærlige, dydige oc Gud fryctige, nu sal. quindis Eleonora Peders daaters, sal. Jens Tygesen-Gartners efterlatte, hendis ærlige herkomst, leffnet oc endeligt, da er at vide, at hun er fød ao. 1645 d. 30. majj, var freedagen effter pintze h.dage, paa Alsøe i Nørborgis stad kiøbing aff christl. ærlige forældre. Hendis sal. fader var den ærlige oc kunstige mester Peder Rasmussen, bestalte hoffsnedicker til Nørborgs slott udi 32 aar. Hendis moder var den ærlige, dydige oc Gud fryctige nu oc salige /116/ Magdalen Anders d. Disse forældre forfræm-

mede snart effter fødzelen hende til hendis gjenfødelse ved Christi daabis sacramente, oc droge hende siden op i den sande Guds fryct ved scholegang, at hun lærde at læse oc fræmdeelis holte de hende i siu- oc knipling skole, deri hun fick saadann fuldkommenhed, at hun 16 aar gammel ao. 61 med hendis forældris villie begaf sig til en præstis hustru paa Alsøe at lære oc at undervise hendis døttre i siuende oc kniplende paa et aars tijd. Drog siden fra Alsøe til Ærrøe oc i lige maader underviste en præstis døttre udi den pigelige lærdom at kniple oc siu udi et aar. Derfra bleff hun begiert at drage til en præst paa Lawend at lære hand døttre i /117/ same videnskab, oc der forbleff hun 2 aar. Deræffter drog hun hiem til hendis foreldre oc var hos dem 1½ aar. Ao. 67 kom hun til signor Claus Holst amtskrifueren i Flensborg at lære hans børn i det hun selff haffde læret 1 aar. Omsider tiente hun fiskmesterens daater samestedz med hendis pigerarbeid i siuend oc kniplend 2 aar. Oc som udi same fiskmesterens tieniste befantis ocsaa Jens Tygesen Gartner, saa føjede sig det saa, at hans hiertelaug forbant sig til hende, oc de i Herrens naun med deris husbonds villie oc minde holte deris bryllup udi Synderup-gaard ved Flensborg ao. 1670 den 2. søndag æffter hellig 3 kongers dag [16. jan.] (som nu næsten for 3 uger er 30 aar siden), der hun da var 25 aar gammel. Deræffter søgte hand leilighed oc tieni- /118/ste at vorde betroet i nogen fornemen gartnerij oc kom til Hadersl., fant oc strax tieniste hos voris højbaarne gammel græfue Reventlow udi 4 aar. Der fødte hun sin mand 2 børn, An-Heilwig oc Conrad. Denne daater er her til stæde, men sønnen er udi kongl. maj. krigstieniste under rittmester Thombsdorff hans compagnie ved lijfregimentet. /:doctus bene legere et scribere, pædagogus i Biert, dein ap. legatum Bæch in Roj [lærte at læse og skrive godt, lærer i Biert og derefter hos kaptajn B. i R.]:/ Ao. 74 begafue de sig til Colding oc finge tineiste hos velvise borgermester Rudoph Faust oc boode uden for biuen i hans lysthawe. Der fødte hun hannem 3 børn, en sønn Rudolph, som lærde schoomager haandverck i Colding oc nu er i tieniste hos sin broder, ryter under rittmester Thombsdorffs compagnie, oc en daater Magdalen, som er uforsiuet her ocsaa med sin ældere søster tilstæde oc beskicke deris kiære moders jordefærd. /119/ Noch fødte hun en sønn ved naun Tyge, der lærde haandskmager haandverck i Colding oc nu er i tieniste hos en kongl. raad i Kiøbenhavn. De hafue ved deris temmelige næring lefuet i Colding saa længe, som deris patron borgermester Rudolph Faust lefuede, paa 12 aars tijd, dog blefue de ved oc hialpe sig

med flitig arbeid giennem, saa længe som hendis mand lefuede, 9 aar /:efter:/ deris patron Faustis død, oc da døde hendis mand nu sidst Michælis, var for 5 aar, ao. 94. Men der omsider skeede forandring med deris patroni lysthawe, ad den kom i en anden mands værd, da gafuis den sal. quinde icke længer leilighed at blifue der, men drog saa her op til biuen i And. Paulsens vaning forleden mitsommer med hendis 2 døttre, oc behialp sig som hun kunde.

Var i modgang med Gud i et gott taal tilfredz oc tog aff Herrens haand til tacke saa vel den onde som den gode /120/ dag, oc bar ald den forfølgelse oc forurettelse, som hende skeede, med en christen taalmodighed, befalede Gud all heffn, som den der var fremmed oc haffde ingen medhold eller forsuar. Der hende kom siugdum paa, lod hun sig betiden med siælens lægedom forsiune i søndags for 8 dage, oc bleff om morgenen tilig med afløsningen af hendis synder oc med Herrens hellige nadvere betient. Hun falt inderlig ind til Gud med bøn oc haab til en naadig oc salig opløsning aff denne elendige verden. Hun kunde intet fortære, eij suælle nogen læskelse uden en liden drab vin.

Her skeede bøn for hende i søndags for 8 dage, oc Gud forleenede hende en naadig opløsning i løfuerdags d. 27. jan. klokken 11 mod middagsstunden, der hun med sin mand haffde booet i Hadersl. 4 aar, i Cold. 21 aar /121/ at hendis tilbracte lefnet har bestanden i pigerstanden 25 aar, i ecteskab oc 25 aar oc i enckestanden 5 aar, oc er hendis gandske alder blefuen 55 aar ringer 17 uger. Textus de Ἑυθανασία Simeonis [om Simeons lette død] ... /122/

Dncâ. esto mihi 11. febr.

prædickede vor ny præceptor Johannes Simmerer Pfortscharmensis tytsk oc da døbte h. Hans Hans Gottfriedsens Gymoos oc Ann Hansis deris daater nom. Maren. Hun var fød i tisdags afften, den 6. febr ...

Onsdagen æfter reminiscere [10. marts] bleff en fremmed quinds Gertrud Peders daaters hiemmehørendis ved Horsens /123/ i en biu kaldet Töstend ved Matterupgaard, hendis pigebarn /:døbt oc:/ kaldet Anne. Til barnets fader blef udlagd en karl med naun Christen Sørensen, fød ved Wiborg, nu tienendis udi Magstrup præstegaard (attulit testim. deprecationis publicæ a pastore magstrupense dn. Boysen (Dom.) 24. Trin [hun medbragte vidnesbyrd om åbenbart skriftemål fra præsten i M. hr. B. d. 19. nov.] ... /124/125/126/.

Fer. 3. paschalis [13. april] døbte jeg Matths Jensen Murmand oc Apollon Jens d. deris andet barn, en sønn, med naun Jens ...

Denne dag førde h. Hans Peder Hack brudgom hen til hans troloffelse i Skartued.

[197.] Torsdagen æffter paaschedagene [15. april] jordedes sal. Jens Raun.

Personalier:

Hvad sig denne fromme, trooskyldige oc flitelige karls, nu sal. Jens Matthisens Rauns herkomst oc leffnet anbelanger, da er hand fød her i meenigheden ao. 1670, den 3. novembris, paa en torsdag, oc for sin suaghedz skyld hiemdøbt løfuerdagen den 5. nov. Hans sal. fader var Matthias Jensen Raun, der siden døde corporal /127/ under infanteriet i hollandske krigstieniste. Hans moder er den dulige quinde Mären Sørens d. Hun opføde hannem til et gudfryctigt leffnet, oc der hand voxte noget fræm, oc haffde faaet den styrcke oc forstand, at hand kunde giøre gaun oc arbeid, da kom hand 1 sommer til Laurs Toniussøn oc kiørede ploufuen, om vinteren deræffter var hand hos Jess Rasmussen. En anden sommer var hand hos Christen Nielsen. Siden tiende hand hos sal. Morten Pedersen, raademand i Colding, 1½ aar, hos sal. borgermester Baltzer Nielsen 1 aar. Deræffter tiende hand 1 sommer signor Rung paa Vobeschlett. Derfra begaf hand sig ud oc tiende 1 aar ved Aabenraa i Ries biu. Men hand kom til vaade der oc brød hans arm sønder, saa at hand motte begifue sig her hiem til sin moder /128/ oc forbleff her indtil juel. Siden drog hand ud til sin broder Dinnis i Bowlund i Aggerskow sogn oc tiende der i biuen 1 aar. Derfra kom hand om vinteren at tiene den heederlige nu sal. mand h. Jens Pedersen i Hiarup oc tarsk hans korn ud. Derfra siden drog hand igien til Bowlund et halff aar. Vilde deræffter forsøge sig paa Haderslev-Næss, oc kom i Flout i Øsby sogn at tiene hos Niss Erichsøn 2 aar oc hos en encke samestædz ocsaa udi 2 aar. Allersidst drog hand hid til biuen at komme til Gudz bord (som hand da æffter sin leilighed 2 gang hvert aar gick her til Guds bord), som skeede den 3die søndag i faste sidst forleden [14. marts]. Oc efftersom hand spurde hans moders siugdom ved kyndelmiss tijder, kom hand hid til hende oc sae hende til gode, oc be-/129/skicked det at hun blef berettet, som skeede den næste søndag effter kyndelmiss, oc saa snart hun kom op igien, drog hand ud til sin broder i Bowlund, oc der bleff hand siug oc laa 14 dage siug hos hannem. Der det icke lod sig ansee til bedring, lejede hans broder en vogn oc førde ham self hid til hans moderbroders huus, som var i gaard for 8 dage. Her skeede bøn for hannem til Gud paa Langfredag oc Gud bønørde hans oc voris

bønn oc forleenede hannem en salig opløsning fra denne verdens møjsommelighed paa paaskedag, var den 11. aprilis klokken 4 efftermiddagen, der hans alder var bleffuen 30 aar ringer 29 uger ... /130/131/ ... Denne natt [søndag d. 2. maj] døde Niels Wolff i skowen. Hans personalia følge siden ...

[198.] Dncâ. cantate [9. maj] blef Niels Jacobsen Wolff begrafuen i kircken.

Personalia:

Denne ærlige, act oc fornæm baarne, nu sal. mands Niels Jacobsen-Wolff hans ærlige herkomst, christeligt leffnet oc endeligt anlangendis, saa er at vide, at hand er fød i Befftofft præstegaard ao. 1657 ved paasketijder af heederlige præsteforældre. Hans sal. fader var den heederl. oc vellærde mand h. Jacob Pedersen Wolff, sognepræst til Befftofft oc Tislund sogner. Hans sal. moder var den heederlige, dydfulde oc Gud fr. Magdalena h. Jacob Wolffs. Hans oldefader paa fæderne side var den heeder-/132/lige oc vellærde mand h. Peder Wolff til Befftofft oc Tislund sogner velfortiente sognepræst. Hans oldemoder paa fæderne side var den dydædle oc Gud fryctige matrone sal. Abel Jacobs d. Voed af Beierholm. Hans oldefad. paa møderne side var den heederlige oc vellærde h. Jørgen Boisen sognepræst til Heldewad oc Igwad sogner. Hans oldemoder paa møderne side var den heederlige, dydfulde oc Gud fryctige Chilia h. Jørgens.

Som hand af disse heederlige forældre er udi alle maader ærligen oc acteligen til verden baaren oc hidkommen, saa er hand oc blefuen døbt oc Christo til salighedens fremvekt ved daaben blefuen indlemmet, oc var af sødskinde den 4de oc sidste. Thi de vaare /:alle:/ 4 børn leffuende der begge deris forældre døde, oc den eldste af dem var da 5 aar gammel. Saa døde den eldste sønn Peder, oc en daater Chilia, oc hafde denne voris sall. medbro-/133/der den tynde skæbne, at der hans forældre døde, da var hand icke uden ½ aar gammel. En føje tijd vaare den sal. mand oc hans 1½ aar ældre broder sign. Jørgen Wolff i Befftofft hos deris farmoder. Der hun døde komme de derfra til deris mormoder i Heldewad indtil ao. 64 om Bartholomæi tider, da komme de til den dannemand Niss Andersen i Lund, deris farsters mand, som sig troligen nock paatog disse 2 børns patrimonium ad drifue i rictighed med deris sal. faders efftermand i kaldet. Men vorderingen er blefuen gandske forvildet, gotzet oc klæder ere icke blefuen taxeret, men er blefuen i kisten formullet oc staer endnu saa hen. Der ere atskillige ambtmands,

sal. h. Kaj v. Ahlefeldz oc voris højbaarne græfuis befalinger udgangen til herritz- oc ridefogden i Rangstrup herred, saa oc til de silde -æffter 8 forløbne aars tid -forordnede formyndre /134/ som oc ere nu døde, at der skulde giøris en endelige rictighed, men den rettens langsomme hen- oc opsettelse har forvoldt, at de 2 fader- oc moderløse børn ere blefne forlatt oc hid oc did blant fromme paarørende mellom flytte, at de endeligen hos en farster i Tislund sogn i Abel by nogen tid blefue forsiunte. Deræffter tog sig den heederl. oc vellærde h. Lago Iversen sognepræst til Tyrstorp oc Herndorp dennem til sig, som deris farmoders søstersønn oc lod dem gae i skole at lære deris salighedz kundskab. Der siden denne sal. mand var nogenleedis kommen til alder oc forstand, forhialp hand hannem, at hand kom ud til Hadersl. med den dannemand Christian Mortensen paa hans skibrom at seile til Kiøbenhavn oc Norrige. Siden seilede hand nogen tid fra Flensborg paa adskillige platzer oc fra Assens under signor Erich Nielsen /135/ ambt skrifueren hans betrode gotz nogen tid. Laa oc i Assens en suar siugeleije. Deræffter, dengang ao. 1690 Gud beskickedede hans broder sign. Jørgen Wolff, at hannem blef det pensiongots Straarup af hans højgræfue. naade betroet, da begaf hand sig til hannem oc tog sig for hannem tilsium med an at fremme auflingen oc forblef hos hannem i han's eenlig statt 2 aar, oc et aar effter at hand haffde faæet hans kieriste ectefelge.

Som da denne sal. mand ao. 93 udsaa sig til en hustru den dydige pige Margarete Anchers d., saa fick hand min attest oc dermed begaf sig æffter udseede leilighed at boo udi Wranderup, der hand da bleff copuleret med hende udi Hart kircke. Effter nogen tid begaf hand sig at boo med sin hustru i Actrup, hvor hand oc stadig forbleff, indtil at Gud gjorde det stæd leddig ao. 98 ved Kongveijen i voris skow, da forundte øfrigheds-/136/mænd hannem det, oc hand indkiøbte huset af arfuingerne oc gjorde en contract med voris biumænd udi disse vilkaar, at hand icke skulde vorde husevild. Som oc de dannemænd tiltrois, at naar encken de ting, som forafskædet ere, sig effterholder, at de da hende icke vidre bedrøfue men meget meere skytte oc med forsuar ere behjelpelige.

I hans ecteskab hafuer hans hustru fød hannem 3 børn, af hvilcke ickun en daater lefuer, dens forsiun G. være! Hustruen er disse dage en hændelse paakommen af en angst oc forfærdelse ofuer et sendebuds ord, som hende blef forrebract, hvorofuer hun det drengefoster, som hun gick fructsommelig med, motte misføde, oc er af hustruerne lagd

hos faderen i kisten at niude med hannem sin jordefærd. Hans christendom anlangendis /137/ da var hand et fromt menniske, oc beskeeden i sin omgængelse, hand var icke som en roodkølle opvoxen i egenvillighed, men hafde hafft ont for sit brød, var icke blød paa skiødet opammet men haffde fristet saa mangel dannemands bord, der mand det motte tage for gott som mand det kunde fae, oc icke vraad eller vrage at see effter bedre. Det gjorde ham ydmyg oc belefuen, oc hand hafde i sin slette tilstand sin fornøjelse i sin Gud. Gud hiemsøgte hans huus med siugdømmen, idet hans hustru først blef noget siug, oc der hun igien noget bedre befant, da falt hand i siugdom. Her blef bedet for hannem af prædicke stolen til Gud om hielp forleeden søndag der hand var i morgenstunden blefuen effter hans begiering med affløsning af sine synder oc med Christi h. altars sacramente betient. Hvorpaa hand laa stille hen oc som hand med sin broder beskickedede allting æffter sin leilighed, gaf hand sig med sin Gud til fredz oc befalede hannem /138/ sielen oc lifuet i guddommelige mact oc vold. Laa i sin smerte still oc taalmodig, oc Gud fræmmede det beste for hannem i denne onde verden, at hand fick søndagens natt en sal. ende paa dette elendige lijf, der hans alder var blefuen 43 aar. Mors abitus ad patrem, adeoque vita est peregrinatio [Døden er en afrejse til faderen, ja livet er en pilgrimsrejse ...] ... /139/ ...

[199.] Die lunæ post exaudi d. 24. majj blef Kiersten Lawe Andersens berettet i en hitzig sprinckel hora 4 pomeridiana /:hun døde onsdagen æfftermiddag 26. majj ... /140/

Fer. 2 pentecostes [31. maj] blef Lawe Andersens hustru begrafuen.

Curriculum vitæ:

Denne ærlige dydfulde oc Gud fryctige nu sal. hustru Kiersten Matzdaater, hendis ærlige fødzel oc affkom anlangendis, da er hun fød udi Fielstrup sogn i Knud biu ao. 1670 den 28. septembr. aff erlige fromme oc christl. forældre. Hendis fader har været den ærlige act oc fornæme mand /:sal:/ Matths Jensen af Fyn biurdig oc i Knud boosat, hendis moder var den ærlige, dydige oc Gud fryctige nu sal. Caren Matthisis, oc var denne daater døbt i Fielstrup kircke aff den sal. Gudz mand h. Peder Ibsen, hvor hun bleff lodtagen i de helgenis arfuedeel oc bleff blant 5 sødskinder opdragen til den sande Gudz fryct oc /141/ et dydigt leffnet, af hvilke endnu lefue 2 brødre oc een søster.

Hun var allstedz hiemme hos forældre, men hun miste hendis fader for mange aar langt førre at hun kom her i biuen i ecteskab. Men hendis

moder døde dette aar for paaske. Til hvis begrafelse denne daater med veemodighed var til stæde.

Ao. 93 føjede Gud dett ved hendis moders oc brødris /:oc søstris:/ raad oc behag, at hun kom i et christeligt erligt ecteskab med hendis nu siuge oc bedrøfuede enckemand, den ærlige oc velforstandige Lawe Andersen, torsdagen effter pintze, var den 8. junij, der hun var 23 aar gammel. Gud velsignede hende i deris ecteskab med 4 døttre oc 1 sønn, af hvilcke 2 døttre ere døde.

Den sal. hustruis christendom var ustraffelig, thi hun var en dydig oc flitig husholderinde, sae til hendis /142/ gaun oc afvende skade saa meget som hende muligt var. Hendis mands hierte kunde forlade sig paa hende, oc er fordi hendis affskeed hannem oc børnene dis smerteligere. Hendis Gudz fryct bevisede hun med flitig Gudz ordz høreelse oc det hellige altars niudelse, som hun oc seenisten var her i kircken i hendis velmact til Gudz bord med hendis mand oc hans farster den 3. søndag æffter paaske [2. maj].

Var hendis naabosker til ære oc tieniste altid redebon.

Hendis siugdum oc suaghed kom hende paa den 9. majj, men hun dog gick nogle dage derved i begyndelsen, men der det bleff haardere, motte hun holde sig ved sengen, som i en hitzig siugdum, der foraarsagede hende stoor hofuetsmerte. Hun lod sig aff mig berette i mandagens /143/ efftermiddagen klokken 4 (som var i dag for 8 dage) oc bleff med fornøjelig andact deelactig i alle hendis synders forladelse oc udi hendis frelseris Jesu Christi sande legom oc blod til hendis saligheds forsicring, oc laa deræffter stille hen i en suar heede oc amact.

Gud gaf hende en sal. opløsning fra denne møjsomme verdens elendighed i onsdags efftermiddagen den 26. majj, der hendis pigerstand hafde været 23 aar, hendis ecteskab 7 aar oc er saa hendis gandske alder blefuen 29 aar oc 32 uger. Vi hendis siel ynske glæde oc herrlighed oc seirpalmer, at hun dette lifs besuærlighed saa salig hafuer ofuerstrid, oc er blefuen frelst fra alt onde i denne verden. Hendis legom hvile sødeligen i hendis kammer til dommedagen. Gud være /144/ de effterlatte, mandens oc udragne 3 børns trøst, moder oc forsiun oc velsigne huset med guddommelige naade, at faderen dog mae blifue ved mact oc fremme deris fornøden opdrætt. Gud være den sal. hustruis sødskinders trøst oc de andre beslectede her oc andenstedz, som ere ofuer hendis død bekymrede, giff Gud dennem allesammen en christelige taalmodighed, at de mae tage denne sorg som aff Gudz egen haand.

Os gifue Gud, naar det skal være en salig efterfølgelse oc alle i lijgeskaren efterfølgende skulle være højligent aff den bedrøfuede mand oc hendis sødskinder oc slectinge betackede. Gud skal all kierlighedz tieniste enhver belønne /145/.

[200.] Fer. 3. pentecostes [1. juni] begrafuede jeg et barn.

Curriculum vitæ:

Denne liden sal. daater Maren Laurs daater var fød i Grønninghøvet ao. 98 paa fastelauns søndag, den 6. martij aff christelige, ærlige oc fromme forældre. Faderen er den ærlige mand Lawe Keelsen, moderen er den ærlige, dulige oc Gud fryctige Caren Jens Michelsens d., oc er denne deris 4de æcteskabs fruct onsdagen æfter sin fødzels døbt i Weistorp kirke. Barnet bleff siugt i løfuerdags 8 dage, den 22. maj med hofuetverck, men satte haardst an med siugdømmen i onsdags den 26. maj, saa at Gud opløste det fra sin siugdoms onde i torsdags lidet for aftenen, der dets alder var blefuen 2 aar 13½ uger oc 1 dag. /146/ ...

Die martis post ss. trinitatis [8. juni] ... bleff hiemdøbt

i Hyldhuset til Lawe Skyttis Kiersten Hans d. af Aastrup sogn ved Varde hendis barn Maren, med hvilket hun er bedragen paa Roihaw udi Rittmester Kaas hans tieniste aff en karl med naun Christen Nielsen af Uhr i Leirskow sogn. /147/ ...

[201.] Dncâ. 2. post trin. [20. juni] blef sal. Christen Nielsen begrafuen.

Personalialia:

Denne ærlige oc velacte nu sal. dannemand Christen Nielsen, hans ærlige fødzels leffnet oc endeligt anlangendis, da er at vide (saa som hand self for mange aar hans fødtzels tijd har ladet optegne) at hand er fød i Seest ao. 36 /148/ iblant 3 brødre oc 1 søster den eldste, aff erlige oc christelige forældre. Hans fader hafuer været den ærlige oc velacte mand Niels Christensen, som oc var fød i Seest oc døde i Colding udi hans andet gifftermaal i pollackernis tijd, ao. 58 for 42 aar siden. Hans moder var den ærlige, dydige oc Gud fr. Caren Peders d. fød i Seest i hendis broders Bærtel Pedersens gaard, som døde ham fra i hans drænge dage.

Disse forældre hafue beskicket hannem hans daab oc christendom oc siden opdraget hannem til lærdom oc Gudz fryct: oc for den skyld satte hans fader hannem ud til hans broder Paul Seest i Colding, at hand samestædz gick i schole. Kom siden hiem oc var hos faderen, uden hvis hand for fiendetijden tiente noget i byen hos Niels /149/ Horskiær. I pollackernis tijd drog hand ind til hans stibmoders sødskindbarn, den

fornæme mand Oluff Kistrup i Wiborg oc tiente hannem indtil det blef fred 2 aar.

Ao. 60 begaf hand sig at tiene herritzfogden Ion Jacobsen i Wrandrup for auflskarl 2 aar. Siden Erich Christensen i Seest for auflskarl 2 aar, deræffter Jacob Staffensen 1 aar, hans moderbroder Bærtel Pedersen 1 aar oc deræffter dengang hans broder Jeb Nielsn bleff gifft, gick hand hos hannem paa hans egen haand 1 aar.

Der hand nu ao. 67 var blefuen 31 aar gammel, føjede det Gud saa ved hans kiere moderbroders anslag oc søgning, ad Gud forfræmmede hannem til den gaard oc ecteskabet, som hand har beboet 31 aar. Thi hand lowlig søgte oc indgick et christeligt ecteskab med den ærlige, dydige oc /150/ Gud fryctige encke Maren Hans d. sal. Niels Hansen Hiuler hans effterlatte oc fick gaarden aff sal. h. Kay von Ahlefeld voris fromme amtmand i fæste ao. 67. Deris bryllupsdag stood heederligen i denne meenighed same aar den 5. novembris, var tisdagen æffter den 22. trinitatis søndag. Men Gud gaff dem ingen arfning sammen, ihvor dog hustruen var icke uden 7 aar ofuer 40.

Hans christendom oc omgængelse betreffendis, da har hand beviist sig alletijd mod enhver en from oc beskeeden mand, været ingen mand ofuerlastig eller til fortreed, oc hand fulde alletijd i grandelaw det allmindelige beste effter, var icke rebellisk eller sær egenvillig æffter hans egen profit, men hvad til allis beste bleff behaget, det var ham oc behageligt oc fornøjeligt. Stræbede aff all mact at udreede contributionen aff sin gaard /151/ men dog motte hand forfare verdens lønn oc utack for hand icke kunde meere endsom hand haffde stræbet. Motte saa med vodde øjen see, at andre intet meere end som hand i længden formaende, eije oc besidde hans bolig, det hand da med et gott taal bar oc skickede sig i sin skæbne, at hand som en husvilde inderst behuerwede sig en hvers indvaaneris gonst oc ynde, var tienistactig oc hialp dem som begierte ham med et læs ydveed til Haderslev.

Denne hans end oc ofuer effne velvillige tienstactighed foraarsagede hannem sin død, thi som hand i onsdags vilde betiene en mand i meenigheden med 1 læs at udkiøre oc haffde nys førre veret ude med et, da udi nattens sofuetijd for de gamle, tyngedis hand ofuen paa veedlæset sidendis oc falt baglangs ned af vognen i beesternis fræmgang /152/ at de der paa veijen, som vare i den vogne-skare med, motte bære oc skaffe ham ind i Sigling, indtil vognene komme tilbage fra Hadersleff, der da fast hver een gjorde som den pharisaiske præst oc levit, der droge forbi,

oc hand med slette skaansel bleff ført til voris hegnet skow – den røde port. Der fick hand liden tilsuun, beedre oc bleff hiemført. De ord dem hand talte oc bekiente ved hans hiemkomst, de vaare ynckelige ofuer hans tynde skæbne. Der i torsdags morgen det bleff søgt, at hand skulde berettis, da forføjede jeg mig strax til hannem oc kom saa snart, førend jeg vilde tage Gudz hellige ting selff med, at see hans tilstand, da haffde hand lagd maalet oc kunde ingen rede giøre for sig. Jeg derofuer gjorde i stillhed bønn til Gud oc talede liu-/153/deligen ofuer hannem oc antvordede hans siel i Gudz guddommelige hænder, oc hand døde i det same. Jeg vaar hos hannem. Hans ungdoms leffnet førde hand tucteligen 31 aar oc hans ecteskab 33 aar, at hans gandske alder er blefuen 64 aar. Ah. Hvad naar vi her vil gifue Salomons ord mact: Der ere rettfærdige, dem gaer det saa ligesom de haffde de ugudeligis gierninger: oc der ere ugudelige, det gaer dem, ligesom de haffde de rettfærdigis gierninger. Eccl 8.14. Ovatio ...

D. 29. junij (mandag) effter 3. trin.

Blef Thom. Kildis sønn fød om afftenen silde, døbt d. 12. julij med naun Hans ... /154/ ...

d. 9. julij blef en affdancket soldatis, forhen under capitain Donep, nu tienendis sign. /155/ Rung paa Vobeschlett, hans hustru i Hyldhuset forlørst oc fødte sit barn, hvilket bleff anden dagen den 10. julij løfverdagen hiemmedøbt oc kaldet Caren ...

Tiisdagen æffter 5. trin. d. 13. julij

blef Peder Matzen Hack 3die gang brudgom copulered med den ærlig pige Margarete Hans d. sal. Hans Anchersens daater aff Schartued ... /156/ ...

(Søndag) 8. post trin. prædickede jeg begge stæder oc drog til Stendrup at holde misse oc at døbe h. Anthonij daater ...

[202.] Sal. Lucia Jørgens d. Schrølings døde i søndags den 1. aug. dncâ. 8. post trin. /157/ ... blef onsdagen den 4. aug. ... begravnen.

Denne fromme dydige oc Gud fryctige Lucia Jørgens d. er fød 1675 den 10. augusti. Hendis fader var Jørgen Jørgensen, hendis moder Elseb. Hans daater. Hun er døbt oc udi en fremed egn opdragen, indtil hun var 7 aar, da kom hun ao. 82 den 23. nov. ved s. Carens dag hid til os, oc vor sal. moder tog hende til sig oc opdrog hende, tilmed forsiu-nede hende med føde oc klæde ald sin tid. Lood hende komme til skolen, at hun kunde læse alt hvad hun vilde i danske bøger, lod hende

derhos ocsaa lære at siu oc at kniple, saa at hun effterhaanden kunde selff hielpe til noget til hendis lifs biering.

Der hun omsider var noget voxen, begaf hun sig ind i Jütland at tiene hos fornæme gott kiendt folck, saa som hos h. Joachim Brorsen i Randeløf hans hustru Anna sal. mester Anckers daater aff Colding oc nogen /158/ tijd hos den højlærde mester Nickel Koch sognepræst i Schanderborg hans kieriste. Deræffter kom hun hiem til os igien oc stood h. Anthonio i Stendrup hans huus for meden hans første kiere hustru var død, oc de midler dess forarbeidede den gamle sal. Henrich Schrøling med sit raad oc gode betenckende, at hans sønn Gottfried Nicolaus Schrøling, meden hand haffde sit dreijerhaandverck ærligen udlærd, at hand skulde begiere hende til sin ectefelge, hvilket da bleff hannem med hendis egen samtycke bevilget. Oc stood deris trolofueelse i Stendrup kircke ao. 1696 den 8. trin. søndag [2. aug.], som var forleden søndag, paa hvilcken hun døde, lige 4 aar siden. Deris bryllup stood i voris præstegaard den 12. novembris, torsdagen æffter den 22. trinitatis søndag, same aar i en meget heederlige forsamling her /159/ aff meenigheden oc anden stæds fra. Det folgendis foraar, da siuntis hendis mand, at hand med en snarhed vilde forhverfue sig noget, oc drog aff egen ophitte raad, hende oc sit folck uvidendis hen ad Holland med et schib paa Grønlandsfart: Men som hand bleff siug, saa kom hand aff det skib tilbage til Amsterdam i gashuset, hvor hand fick underholdning oc rycete indtil hand om Michælis kom med et skib til Husum oc holte sig derfra noget op til Barrelt i Dithmarsk. Men som hand deræffter fornam, at hans fader var døet, da betenckte hand, at allting vilde nu i verden være forlaaren for hannem, om hand icke søgte til sit ecteskab oc hustru igien. Kom fordi hiem til hende oc begyndte at sancke sit haandvercks tøj sammen oc arbeidede noget. Men som den hollandske skibssiugdum endnu haffde rødde hos ham, saa var hand icke sterck /160/ men blef ao. 98 for 2 aar heftig siug oc effter 6 ugers sengeleije døde hand 25 aar gmml. ringer 5 uger. Saa ihvor Gud hende intet barn med sin mand gaf, har hun leffuet som en erlig encke, kysk oc tuctig, forholden sig saa, at ingen skal kunde sige hun er kommen nogen for nær. Var stille oc taalmodig i hendis tynde skæbne, oc dog med Gud fornøjet oc tilfredz. Hun tog vaer paa sig selff oc behialp sig som hun kunde bæst, fortalte ingen oc var ingen slader æffter. Saae alleeniste paa Gud oc skiøttede sig selff.

Hun beviste sit christendom med Gudz ordz flitige høreelse oc med det hellige altars sacramentis brug, som hun da 3 uger æffter paaske var her i kircken til Gudz bord.

Men som nu i denne sommer det bleff suagt for saa mange, saa har det ocsaa /161/ rammet hende, at hun blef siug den 19. julij i mandags for 14 dage. Hun gick i de første dage derved aff oc til, men som det hefftede haardere ved, oc hofvedet bleff tungt, da befand /:mand:/ tienligt at være, at hende skulde brynaaren under tungen ladis, som oc skeede (aff den forfarne Trine Jørgens her i biuen) /:dl.:/ oc det lettede noget. Men der omsider det bleff meere med hofuetverck, da kom hun i nogen santzløshed, dog mand icke tenckte andet, end det jo skulde kommet sig til bedring, oc skulde hafue faaet bedre santz, at hun kunde hafue blefuen berettet, men som vi ingen ting uden alt gott formodede os, oc jeg i søndags motte paa æmbedets vegne være oc prædike i Haderslev, oc voris gamle fader gjorde tienisten her hiemme, hand oc bad for hende til Gud her af prædikestolen, at hende aff himmelen motte komme hielp enten til lijf eller salighed, oc ingen formelte til hannem om noget /162/ saa drog hand at betiene Dalbyens Gudz tieniste oc vidre at betiene daabens oc altarets sacramente i Stenderup kircke. Dissimellom paa efftermiddagen kort mod døden sagde det sal. Guds barn, saadan som hun kunde: o Grosvatter, o h. Hans, i meening, hun vilde hafue præsten til sig, men som da ingen af os var at bekomme, saa lagde hun maalet med en god andact til Gud oc fick en naadig, salig opløsning af hendis onde i verden, der hendis alder var blefven i pigerstanden 21 aar 14 uger, i ecteskab 2 aar oc 18 uger, i enckestanden 2 aar ringer 12 uger, at hendis gandske alder er bleffuen 25 aar ringer 9 dage.

Dncâ. 9. post trin. [8. aug.]

Blef kongens befalning om bedetijmer at holde søndags efftermiddagen oc onsdags morgen at holde afflæst oc same dag paa efftermiddagen begyndt. /163/

... I torsdags afften den 12. aug.

Blef Peder Nielsen oc Maren And. d. deris yngste søn fød, oc hand bleff døbt dncâ. 10. post trin. [15. aug.] oc kaldet Christen ... /164/

[203.] Dncâ. 13. post trin. [5. sept.]

Kom Thomas Matzens hustru aff Stangmoos leij til voris huus med et nys fød pigebarn oc begierede at det motte døbis. Moderen var en ung quinde Anna Niels d. af Bresten i Balle sogn, haffde et gott latinisk schrifftezedel under h. Torchillo Horsenio hans haand oc signet a 6.

julij maaned 1700. Faderen blef udlagd en karl her i egnen med naun Peder Hansen /:i Captrup:/ Barnets naun var Maren, oc saa snart det hafde faaet aff h. Hans nødздаaben saa døde det i voris huus /:oc den dag deræffter satte de det i voris kirckegaard:/

... Den 9. sept. (torsdag)

Desponderede h. Hans Peder Erichsøn af Wonsbeck sogn med Margarete Anckers d. sal. Niels Wolfs. /165/166/ ...

[204.] Die mercurij post 15. trin. d. 22. sept. Mauritij dag

Sepultura exauctorati militis [en afskediget soldats begravelse]

Denne ærlige oc trooflitige nu sal. karls herkomst oc møjsommelige leffnet sambt endeligt anlangendis, da er at vijde, at hand med naun

Christen Laursen

er fød i Nør Jütland i Theem sogn ao. 1672 af ærlige forældre, som endnu lefue. Faderen er Laurs Pedersen Snedker, moderen er Maren Christens daater, oc var hand blant 4 sødskinde 2 drenge oc 2 piger den /:anden:/ sønn. Blef døbt i Christo i hans meenighed indlæm-/167/met oc siden til Guds fryct aff forældre opdragen. Men som hand var icke snild men noget eenfoldig paa sig, saa hafue forældre icke hafft stoor omsorg for hannem, men lode hannem sig omsee oc forsiune, som hand vilde: hvorofuer hand ao. 84, en dreng 12 aar gammel, begaf sig synder ud at tiene, oc treffede det udi Hoist sogn, hvor hand tijd effter anden bleff ved, i den egn, som i en gaard Holm kaldet, hos en encke, oc noget paa Solwig, men meest har hand tient i Høist sogn, effter hans præstis bevijs paa en 16 aars tijd. I fior sommer, lige paa den forleeden søndag jambling fick hand hans skrifftezedel aff Høist præst, h. Nicolaus Ewald, did hand for dets eeniste gick hen fra hans veldædige moderbroder, der ærlige danemand Paul Christensen, oc hand hafde klæd ham oc flyde ham reisepeger. Som han da med /168/ sit bevijs vilde reise ind til sine foreldre oc var paa Wiborgs veije kommen, 4 mijl norden Kolding til Steensgaard, der møtte ham soldater, oc de toge hannem med sig synder ud til Flensborg oc effter nogen tijd førde de hannem i guarnisonen til Lyckstad.

Men æffter som hand i hans tieniste udi Høist sogn forulyckedis i dette 2 beester blefue løbisk med hannem oc hand brød sit eene been sønder, som kostede hannem alt hvad hand i mange aar hafde tient. Oc det verste var for hamm, at beenet blef skeff til læget, oc det motte paa ny sønderbrydes oc lægis igien, hvad pijn oc vee den fattig karl har udstanden er lett at tæcnke, oc der hand sig for soldaterne her med vilde

undskyldte, at hand icke var sterck, de kunde intet være tient med hannem, hialp det dog intet. De toge ham med sig hen, oc /169/ satte ham under prins Georg hans regimente i Lyckstad under capitain Johann Erdtwin Hugo hans compagnie. Men som de hafde ham nogle maaneder oc hand intet kunde nytte dem, da hafuer capitainen med commendantens bevilling gifuet hannem sin affskeed den 14. julij, huormed hand søgte ned til Høist igien oc fick effter begiering en anden bevijs aff præsten meer, hvorlengte oc hvordan hand hafde tient der i sognet, som alt got om hannem vidner udi 15 eller 16 aar, med hvilcken bevijs hand sig veijlangs formeente at fae hielp hid oc hiemad, om hand kunde fae bood icke alleene i beenets skade, men oc imod suindsooten, som hand oc var blefuen belad med. Som hand da med en tilfældig vogn kom agendis til sin kiere moderbroder meerbemelte Paul Christensen, saa toog oc hans dydige hustru hannem an, oc flyde /170/ det vel med hannem, saa ham paa rycte, mad oc leije intet fattedis, oc der blef bekostet 1 dryck mod suindsooten til hannem 2 gang nød hand deraff, men den triedie gang opbiede hand intet. Mand icke hafde tænckt, at hand saa snart skulde haffue døet, thi hand talte altid frisk oc rede for sig, men saa gjorde Gud effter hans altid faderlig naadige ville det beste med hannem oc gaff ham i søndags morgen en salig opløsning, der hand sig i Guds mact hafde befalet. Hans alder er bleffuen 28 aar ... Psalm. 27,9,10,11 ... /171/172/173 ...

(Dncê. 20. p. trin.) [24. okt.] Publica deprecatrix scortationem suam (cum milite Paulo Schweitzer sub vicecolonello Aderswald) Maren Anckers d. Biertensis facinus factum in sylva mea in domo sororis suæ confessa [Skriftede M.A. fra Bjert offentlig at have begået hor med soldaten P.S. under oberstl. A. Hun tilstod i sin søsters hus, at gerningen havde fundet sted i min skov.] ... /174/.

[205.] Onsdagen æffter den 22. trin. den 10. nov. Martini dag
Blef Mett Pauls begrafuen.

Curriculum vitæ:

Hvad sig vedkommer denne ærlige, dydefulde oc Gud fr. nu sal. Mette Hans d. sal. Paul Sørensens effterlatte bedagede encke, hendis ærlige fødtzel oc herkomst, saa oc hendis christelig giennemgangne leffnets løb oc saligt endeligt da er at vijde, at hun er fød i Dollerup i Scandrup sogn et aar for keiserens tijd, ao. 1626, ved Michælis tijder, af ærlige oc christl. forældre. Hendis fader var den ærlige oc naunkiündige Hans Mortensen sandemand i Aandst herret, hendis moder var den

ærlige, meget dydige oc Gud fr. Anne Peders daater. Oc hun var disse forældris blant 2 halfue brødre oc 3 ældre fulde sø-/175/sterer 6te barn, de vaare 9 sødskinder til hobe. Der hun æffter hendis bekomne daab var voxen fræm i Guds fryct, alder oc forstand oc kunde nu fatte oc nemme pigerlige lærdom, da satte hendis fader hende ud til Colding i skole at lære læsend 1 aar oc i siuskole ½ aar. Siden kom hun til huusfogdens oc fisk-mesterens Jacob Froms hustru i Colding oc tiente hende 2 aar. Der hun da var blefuen 19 aar gammel, ao. 1645, ved Michælis tijd drog hun med Jeb Buckis søster af Nagbüll til Køge i Siælland, oc kom i tieniste hos den gamle borgemester Hans Buck oc forbleff der 3 aar. Derfra kom hun i tieniste for kockepige hos velbaarne fru Rise Grubbe sal. h. Hans Lindenows effterlefuende encke udi 3 aar. Derfra recommenderede same frue hende ofuer til Wendsyssel til en herregaard heeder Wraa, udi velbaarne frue Ide Lindenows, sal. h. Sten Beckis kongl. maj. rentmesters effterlef-/176/uendis encke, oc hun tiente hende for farboespige troligen 5 aar saa aldeelis, at hendis gode frue var betenckt, at ville hafue gifft hende fra sig til et præstelige styck brød med en ung capellan. Men som hun i de same tijder fick bud fra hiemme, om hendis faders død, da æffter 11 aars tieniste i fremmede stæder behagede hun at drage hiem til de sine, oc var om sommeren hiemme, oc da æffter Guds forsiun oc beskickelse kom hun i ecteskab i hendis faders gaard ao. 1656, der hun var 30 aar gammel, med den ærlige oc velacte unge karl Hans Sørensen, barnfød i Bølling. De hafde 2 børn sammen, men som polackerne gjorde alting øde for os her i landet, saa døde manden i Colding, oc hun fick ham opført oc jordet i Schandrup kircke, men begge børn døde deræffter i Colding oc hvile i Colding kirckegaard /177/. Ao. 62 bleff hun begieret til ecteskabs statt aff den ærlige oc beskeden mand, nu salige, Paul Sørensen i Seest, oc hun drog ind i gaarden til hannem, oc meden de 3 aar boode i Seest fødde hun hannem 2 sønner, Severin, som er i kongl. tieniste i Kiøbenhavn oc lider vel, saa oc Hans, der æffter vjtløfftige reiser i Londen i Engelland vel var kommen i rolighed, men skref denne affvigte julij-maanet hiem til hans moder, at hand ickun hafde lidet uleffvet, siugelig af den fortærendis suindsoot. Som er oc nu vel salig i Herren hensoffuet.

Her i Wonsiel begafue de sig hid at boo i Anders Snedkers gaard ao. 65 oc da fødde hun den tridie sønn Jeb Paulsen, som tiener i Sælland paa en herregaard for ladefoged. Den fierde sønn Morten, som her blef fød bleff icke uden 13 dage gammel.

Som det omsider vilde hendis mand i hans tiltagendis alderdom falde snart /178/ at besidde gaarden med skatters oc landgildens udredelse saa oc med folckelønn, oc plow- oc vogn-tøuy ved mact at holde, item med fæmon oc beester at drage oc holde til auflingen, saa begafue de sig fra gaarden oc leffde stille for sig hen i Erich Laursens oc Christen Jerresens huuse 5 aars tijd. Siden komme de i voris præstelige boelstæd ao. 73. Fra den tijd leffde hun med sin mand til hans død 16 aar, oc siden æffter hand død til nu, har hun samestæds eenlig lefuet 11 aar.

Hendis christendom har hun tilbract som et Guds barn mod Gud med hans ordz flitig hørelse, oc med Herrens nadueris brug, som hun oc seenisten var her i kircken til Gudz bord for 15 uger. Mod hendis næste med villig tienistactighed, oc hvor der nød forfaldt med christelige barsel-/179/hustruer, da har hun gierne hiulpet oc med flijd forfræm- met de smaa børns fødtzel. Som Gud altid gaf held ved hendis haand.

Hendis siugdum kom hende paa mellom den 25. oc 26., mandag oc tijsdags om natten. Oc hun laa i stille vee hen indtil i løfuerdags aften klocken half 9. Da blef hun æffter hendis begiering berettet oc med Christi h. naduere betient til sielens oc troens kraftige bestyrkelse, oc hun nød deræffter oc førre ald den vederqueegelse, den hun forlangede. Gottfolck i naaboskab besøgte hende, saa oc hendis søster aff Bindrup mølle, end oc vi præster adskillige gange talte hende til med trøst oc paamindelse af Gudz ord, oc hun blef der alletijd trøstig ved oc slog lid til Gud, at ald hendis suaghed skulde hende vorde til salighed. /180/.

Her skeede for hende af prædickestolen i søndags oc mandags, alle helgenis dag, /:bøn:/ om en naadig opløsning, derudi Gud oc bønørde os oc gaff hende i løfuerdags formiddagen klocken 10 /:den same:/ der hendis alder var blefuen i pigerstand 30 aar, i hendis første ecteskab 4 aar, encke deræffter 2 aar, i hendis andet ecteskab 27 aar, oc nu encke siddet 11 aar, at hendis gandske alder er blefuen ligesaa højt som hendis salige mands blef 74 aar oc 6 uger. Phil. 1,23 ... /181/ ...

Tijsdagen æffter 24. trin. d. 23. nov.

Blefue Lawe Anderss. oc Inger And. d. copulerede. /182/183/

[206.] (Fredagen) post 3. adventus den 17. decembris

Curriculum vitæ.

Hvad sig denne ærlige, dydige, saa oc dulige sambt Gud fryctige nu salige pige Caren Jens d. hendis ærlige føtzsel, leffnets fræmdragelse oc saligt endeligt er anlangendis, da er hun her i meenigheden fød af ærlige christen-forældre aaret 1676 den 8. decembris, som var paa Mariæ und-

fangelsis dag, en freedag, oc hun blev døbt tijsdagen deræffter, d. 12. decemb. oc bekom hendis naun Caren æffter hendis meget dydige oc Gud fryctige nu salige mormoder Caren Niß d. sal. Jeb Jespersens, som er døet for 19 aar siden, der hun var blefuen 64 aar gammel, hvis dyd oc fromhed hun i hendis lijfs tijd har berømmeligen æffterartet. /184/ Hendis fader var den --- (vel)acte, nu salig Jens Hansen Nebbel, der døde nu lige for 13 aar siden 50 aar gammel æffter at hand haffde boet oc lefuet iblant os en from mand 14 aar.

Hendis moder er den ærlige dydefulde oc Gud fryctige Maren Jepsdaater, Jørgen Sørensen Kaaes. Som hun da æffter hendis bekomne daab til salighedens arfuedeel er blefuen aff forældre til Guds fryct oc salighedens forstand anvijst oc opdragen, saa har hun oc næmmet good forstand lærdom oc dyd, oc er deri dagligen til forældris glæde forfræmmed.

Der hun nu tog til i alder oc lærdom oc var blefuen moxen 14 aar gammel, da falt hun i en siugdum oc bleff første gang berettet /185/ --- ao. 90 den 7 martij paa en freedag oc gjorde en good rictig bekiendelse om hendis troo til Gud fader, sønn oc hellig aand oc om hendis syndige natur af Adam --- arfuet oc om den naade oc salighed vi hafue af Christi gienløsning oc af den hellige nadueris deelactighed. Oc hun annammede kraffteligen i troen hendis affløsning af synderne oc blev vederqueget med Jesu Christi hellige legom oc blood, oc der hun kom paa fode igien, elskte hun Guds ord inderligen oc søgte fliteligen Guds huus oc brugte med hendis søster oc forældre det hellige forligelsis sacramente til visse tijder om aaret.

Hun var i husets tilsium blant fæet med foring saare kyndig oc flitig oc hvis ellers, saavel marckegierning som husets syssel udkrefuen /186/ oc forrefalt, da jo --- umag, men greb --- til meere end som hende med aflsgierning kunde tilmodis. Det --- oc paakiendis, der hun med hendis fader drog i høbieringen hen i marcken oc vilde hente et læs hœ hiem, da komme nogle forvogne i Hamborg forhverfuede dragoner gaaende ad Kongveien, oc stundede til Colding, de vilde med mact tage faderen oc hende vognen fra oc fare derpaa til Colding, men der de vegrede sig derudi, ey vare skyldige at fly dem deris arbeidsvogn hen, thi de nocksom disforuden med redskyld af øfrigheden vaare tyngede, da slog en Belials compan (den Gud effter sin gierning betal!) hende med en knobrig kiep i øjet /187/ --- deraff omsider øjet med --- hofuedet, oc hun aldrig bleff det menniske siden, som hun var førre. Der hun

oc fornam, at hendis natur var i saa maade suæcket, oc skickelsen i ansictet forfalt, da haffde hun ingen lyst at lefue, bad Gud, dengang for 5 uger siden en gammel enckis lijg blef ført til kircken, at hun motte vorde det første lijg igjen! Deri ocsaa Gud bønørde hende, thi vi tijt icke vide, hvad vi beede.

Nu alting er gott, siden det er ickun saligt. Døden er intet vor fiende, hun er en ofuergang fra det onde til det himmliske goode. Efftersom hendis forældre 2 gange om aaret gae til Guds boord oc sig 23 uger idroge oc forhalede, siden de sidste gang /188/ vaare til, da beklagede [det] Guds barn sig, at de vaare saa længe fra Herrens naduere oc længedis deræffter. Men Gud ansaa hendis begiering søndags, der hun haffde af [mig] faet sin naduere, oc hun self hafde ocsaa taget hendis naduere oc var derpaa gaaet til sengs. Da ved midnattens tijd befalt hun med en amact oc robte paa hendis moder oc sagde, hun fick saa meget ont. Moderen kom til hende med hast, oc da kunde hun intet uden med sact et ord sige ja oc suckede til Gud, oc i det same blef hendis siel opløst oc frelst fra all verdens jammer oc onde, der hendis alder er blefuen 24 aar oc 10 dage. Esa. 38,17. /189/ ...

1701 ...

[207.] Dncâ. 1. post epiphan. [9. jan.]

Blef sal. Christin Tingleffs begrafuen.

Personalia.

Huad sig den ærbaarne, meget dydfulde, fromme oc Gud fr. unge hustru, nu salige Christin Jespers d. Brun, Hans Nissen Tingleffs /190/ hendis ærlige herkomst --- oc uformodelige, dog ---dige affskeed fra os i denne meenighed er anlangendis, da er hun fød ao. 1680 den 1. aug. aff ærlige oc naunkiundige forældre. Hendis k. fader er den ærlige oc velacte mand Jesper Clausen Brun, sognefoget til denne meenighed, hendis sal. moder var den ærlige, dydefulde oc i Gud flitige husmoder Maren Matths d. Hack, hvilcke onsdagen effter hendis fødtzel forfræmmede hendis daab hiemme i huset den 4. aug. oc siden paa den 14. søndag trinit. den 12. sept. ved moderens kirckegang lode hende her i kircken komme for Herren, oc hun bekom da hendis heederl. fadderer oc bleff deræffter med moderl. melck til Guds kundskab oc kiendelse i

/191/ catechismi lærdom vel opdragen oc --- af moderen anvijst husets gierning oc søgte flitig Gudz huus, saa at der hun var temmelig grundet i hendis catechismi for[stand] oc var blefuen 16 aar gammel, kom hun første gang til Guds bord paa s. Michælis dag ao. 1696 for halff femte aar siden oc forholte sig i hendis pigerstand still oc indgetagen, som en æreelskendis møe vel anstaar. Icke mindre har hun i hendis ectestand begaat sig med naaboer oc venner kierlig oc tienstactig, hvilcken roos ingen skal kunde kræncke hende.

Ao. 98 æffter at den ærlige oc forstandige da unge karl Hans Nissen Tingleff hafde sig med /192/ Gud oc hans forældre --- oc betractet det sal --- skickelighed oc fromhed. --- hand christeligen bede oc verfue hos den velbemelte voris sognefoged Jesper Clausen Brun om denne hans tridie daater oc bekomme hende til sin æctefølge, hvilcket da æffter Guds paakaldelse oc hans ældere børns indraad oc behag blef besludet i Herrens naun, oc de blefue i majj maaneden trolofuede oc mood juel her i Guds huus sammenvejede. Deris ecteskab var yndig i allis øjen oc dem selff indbyrdis fornøjelig.

Som da Gud hafde hende med lifuets fruct velsigned, saa haffde hun sig oc vel i act, gick oc færdedis varligen. Hun brugte her-/193/rens sacramente her i kircken for 11 uger siden, den gang hendis husbonde icke kunde komme med hende. Men de gamle i gaarden oc mandens broder vaare med hende. Oc som hun sig moxen 4 ugers dag endnu hafde forventet, saa dog sagde hun, at de ville i dag hafue været i Herrens naduere deelactige.

Men paa h. 3 kongers afften i onsdags, da var hun vel til moode, forsiunte huset med deris h. afftens naduere oc tog sig selff æffter hendis villie, hvad hende lystede: Men snart deræffter befant hun nogen vee mellom hendis skuldrer oc for brystet oc ellers ingen støds, hvorpaa hun lagde sig til sengs oc suarede moderen, Birgitt Tinglefs, der æffter /194/ hendis leilighed spurte om de skulde hafue bud til amptsjordemoderen, det gick vel bedre igien. Der blef dog for en feil skyld dydige hustruer af naaboskabet indkaldede at komme, men inden de komme var hun med en indvortis slag betagen oc miste sit maal. Der mand til hendis øjen saae, da vaare de ubeveglig-staaende oc saa gott som brustene, hvor ofuer intet haab meere til fødzelen, ey til lifuet var. Gud, vor ubegribelige Herre, effter en føje tijd opløste hende med en stille oc four henfart fra denne jammerdal, der hun hafde lefuet i hendis piger-

stand /:ofuer:/ 18 aar, i æcteskabs stand 2 aar oc 5 uger /195/ [saa at hendis] gandske alder icke [blef uden] 20 aar oc 23 uger. Ovatio ... /196/ ...

Torsdagen den 20. jan. om natten blef Søren Knutzen oc Gertrud Christens d. deris anden daater fød. Kom dncâ. septuag. [23. jan.] til kircken oc blef døbt af h. Hans med naunet Inger ... /197/198/ ...

Die jovis post purificationis [3. febr.]

Blefue Peder Erichsen oc Margarete Anckers d. sal. Niels Wolffs copulerede. NB. De hafde voxliuse paa alteret tændt ...

Die martis post invocavit [15. febr.]

Hiemdøbte h. Hans Peder Hackis oc Margarete Hans d. første sønn, den de hafue sammen. Hand blef fød i /199/ mandags efftermiddag, som var i gaard den 14. februarij oc kaldet Hans ... /200/201/ ...

Die mercurij post oculi 2 martij

Blef Hans Jacobsens Schreders oc Cæcil Jess daater deris andet barn, en pige, døbt med naun Dorthe. Hun blef fød i mandags morgen klocken 4 d. 28. febr. ...

Die martis 1. martij

Blefue trolofuede Hans Hansen af Capdrup oc Kiersten Laurs d. /202/203/204/ ...

Effter torsdagen den 14. aprilis Tiburtij dag om natten

blef Hans Frantzen oc hans hustru Margarete deris første daater fød oc bleff døbt dncâ. jubilate [17. apr.] ... blef kaldet Annchen ... /205/206/207/ ...

[208.] Die jovis d. 2. majj post exaudi

Begrafuede jeg liden Peder Lawesen.

Anlangendis dene liden salige Peder Lawesen hans ærlige herkomst, korte lijf oc endeligt, da er hand fød ao. 1699 den 7. decembris Agathæ dag, som var torsdagen om silde aftens tider klocken 10 aff ærlige oc christl. forældre her i meenigheden. Faderen er den ærlige dulige oc nærsom flitige mand Lawe Andersen, hans moder var den ærlige, dydfulde oc Gud fryctige, nu sal. Kiersten Matths d. af Knud biurdig, som døde forleedet aar, onsdagen for pintze [26. maj 1700] oc /208/ blef jordet 2. pintzedag 29 aar oc 32 uger gml.

Der Gud hafde gifuet dennem foruden 4 døttre denne eeniste søn, da udaf kierlighed oc tacknæmelighed til deris gaards forrige husbond sal. Peder Erichsen, men oc til at opvæcke i faderens farster Anna Anders d. en glæde oc veldaad til den forrige, der deris eldste daater æffter hendis

eget naun er Anne opnæunet, hafue de denne søn ved daaben ladet kalde Peder. Derofuer hafuer hun oc same barn taget sig meget an med røcte oc pleining, at det ofuer den gode varetægt fast aldrig har grædet eller klaget sig. Men dog som det icke var af naturen med /209/ de stærckeste børn effter sit alder, saa lae det 8 dage idel siug med stille vee oc her blef i søndags giort forbøn af prædickestolen for det til Gud, at hand af naade ville gifue det, hvad som til dette oc det evige lijf hannem var tienlig. Det da Gud har faderligen bønørt oc hedenkaldet det i mandags morgen ved 8 slett, der hans ælder var blefuen 1 aar 22 uger, ringer 3 dage. Esa. 64,10 ... 210/211/ ...

Den 16. juni (torsdag) æffter 3. trin.

[209.] Begrafuede jeg sal. Bodel Matthisis.

Personalia:

Denne ærlige, dydfulde oc Gud fryctige matron Bold Jebs d. sal. Matthis Jørgensens effterlatte encke, hendis ærlige herkomst, leffnet oc saligt endeligt anlangendis, da er hun fød blant 10 sødskinde den yngste i Heils i den gaard, som præsten samestæds har sig paatagen, ao. 1614 s. Oluffs dag, den 29. julij aff ærlige oc christelige forældre. Hendis sal. fader har været den ærl. velact oc fornæme mand Jeb Jespersen aff Wyff, aff den slect, som føre det binaun Randulff, hendis sal. moder har været den ærlige dydfulde oc Gud fryctige quinde Maren Niss d., som var fød der i /212/ gaarden, oc hendis old oldemoder var fød i Heils præstegaard.

Der hun aff disse fromme forældre haffde faaet det naturlige lijff, saa hafue /:de:/ oc icke forsømt, at hun jo ocsaa til det aandelige lijff i Christo er blefuen ved daaben forfremmet udi Heilse kircke aff den heederlige gamle h. Matths Dall, oc siden hafue de hende til fromhed, gaun oc Guds fryct opdragen. Der kaiserens folck ao. 27 kom her i landet, oc hun da var 13 aar gmml., da bleff ved forældris raad behaget, sielden komme til kircke oc /213/ det skulde skee, da var der tijt fare hos ofuer vandet. Oc som hun da haffde en ældere søster gifft i Colding, saa behagede hun at drage ud til hende oc fick mood at lære at veffue, hvor med hun oc fliteligen adspurde næring oc forbedring oc sad saa her udi 13 aar. Da skeede det ao. 42, at hun /:28 aar gml.:/ bleff begiert aff en flitig ung borger Anders Thomsen til et ærligt æctefelge, der i bleff samtyckt oc de hafde deris ærensdag i Colding. Hun fødte hannem 1 søn med naun Thomas. Men hendis velstand varede icke længe, thi Gud tog ved døden hendis mand bort, der de ickun hafde

hafft hinanden 2 aar, oc barnet døde 1 aar effter faderens død, 3 aar gmmlt. Deræffter sad hun encke udi 3 aar. Oc kom omsider aff Guds forsiun oc beskickelse /214/ i ecteskab ao. 47 med hendis anden oc sidste mand, den ærlige oc velacte mand, sal. Matthis Jørgensen, med hvilcken hun aflede 3 døttre oc 1 sønn. 1 daater døde i Colding, oc sønnen Anders døde her hos os for 30 aar siden, en trolofuet brudgom, 21 aar gmml. Der de hafde booet i Colding 15 aar, begafue de sig at boo i voris meenighed ao. 62, æffter kriegstijden ved mortensdags tijd, oc hafde deris værelse i Lawe Andersens gaard 1½ aar, udi Niels Henrichsens gaard 5 aar, deræffter i Jesper Clausens gaard 4 aar, siden føjede Gud det saa for dem, at de den sal. raadmand i Colding, signor Zone Pedersen betalte oc fornøjede den saa kaldet Brunsgaard, den hendis mand med hende beboede paa det fembte aar. Midler diss hand var i Jesper Clausens gaard, da udgaff /215/ hand med sin hustru deris eldste daater Anna til den velacte mand Laurs Toniussen ao. 70 om sommeren. Oc den anden daater /:Maren:/ forsiunede de i gaarden 7 aar æffter den første daaters udgift, til den velacte mand Jess Rasmussen.

Der den sal. mand hafde saa vijt beskicket alting, saa døde hand ao. 77 oc blef 2. pintzedag [4. juni] begrafuen 60 aar gmml., som er 24 aar siden. Disse 24 aar har hun været encke oc opholdet sig hos hendis yngre daater oc suoger, giord hvad hun kunde til gaun oc gode i gaarden oc beviste hendis christendom med Guds husis besøgelse, oc brugte til visse tijder det h. altars sacramente. Saa hun i alle ting har holdet sig skickelig oc stille, med ingen hafft udstand, men begaaet sig fredelig til hendis tijd. Den 8.de dag for pintze var hun her i kircken til Guds /216/ boord, oc klagede sig ofuer hendis tunghørighed. Omsider befant hun ocsaa kuldsværhed, at hun icke i sengen siuntis, at hun kunde fae varme nock til hendis fødder, motte dog endeligen holde det ved sengen oc vilde alligevel nogen tijd op igien.

Her skeede bøn for hende den 1. søndag æffter trinit. [29. maj] oc blef holden ved indtil forleden søndag. Der det lackede ad med hendis opløsningstime, bad hun æffter børnenis paamindelse hendis Fader Vor, oc sagde de ord dertil: Gud vær mig arme synder naadig, oc begierede, at de skulle bede Gud med hende, at hand vilde opløse hende. Det Gud da naadeligen hørde oc giorde, der det var noget ofuer middagen forleden søndag. Hendis alder er blefuen 87 aar-ringer 7 uger, hvilcket alder æffter /217/ hendis leffnetsløb viser, at hun bleff første

gang /:gift:/ ao. 42, der hun var 28 aar gmml., oc saa varede det giffter-maal icke uden 2 aar. Encke var hun 3 aar. Ao. 47 bleff hun atter gift, der hun var 33 aar, haffde hendis anden mand 30 aar, har siddet siden encke 24 aar. Det er tilsammens 87 aar. Text Esa. 26,20.

In festo Johannis Baptistæ [24. juni] om morgenen horâ 8.

Bleff Morten Clausen oc Maren Alberts d. deris 3die sønn fød oc æffter sidste misse hiemdøbt af h. Hans med Clausis naun ... /218/ ... Torsdagen æffter den 5. trin. 30. jun.

Blef Hans Hansen af Captrup oc Kiersten Laurs d. copulerede ... /219/ ... Dncâ. 9. post trin. [24. juli]

Blef Peder Erichsen oc Margret Anckers d. deris første daater /:Cæcil:/ (fød i søndags morgen /:17. juli (søndag) 8. trin.:/) døbt ... redimebant multam præmaturi partûs pro facultate sua cum imperiali [Hun betalte bod for en alt for tidlig fødsel efter sin evne med en tysk daler] ... /220/221/222/223/ ...

[210.] Dncâ. 17. post trin. [18. sept.]

Blef Kiersten Lass Lassens d. begrafuen.

Personalialia:

Denne ærlige, troflitige oc Gud fryctige pige Kiersten Lass d. er fød ao. 82, den 12. majj, freedagen i den 3die uge æffter paaske, oc bleff døbt søndagen deræffter. Hendis fader er den ærlige oc flitige* mand Lass Lassen fød i Vendsyssel i Linderup by i Tolstrup sogn i Jerløff herret, hendis moder er den ærl. dydige oc Gud fr. Anna Tøgers d. Oc er denne nu salige daater blant 9 sødskinder den 5te, oc lefue af dem alle icke meere end som 1 sønn oc 2 døttre. De forældre holte denne daater flitig til skole hos sal. Jens Bendictsens /224/ oc hun var blefuen færdig til at læse i bøger, hvad hun skulde. Der hun var noget kommen til forstand, indtog Kiersten Eggers hendis sind, at hun fick lyst oc var næm til at lære det kniplearbeid, oc hun var hos hende udi 2 aar. Var siden ½ aar i Weistrup-Roy hos lieutenant Vogels frue oc kniplede for hende.

Siden førde hendis forældre effter hendis egen begier hende sønder ud til Alsleff by udi Høist sogn, oc der var hun til Peder Ramstrups udi 2 aar. Men som der i fornøden tijd offte lod sig villig bruge at hente beester i marcken, bleff hun betagen med kuld som angreb hendis huug, at der den var ofuer halff henfuleet oc blef aff en forfaren barberer udi Tønder beseet, der sagde hendis moder beskeed, oc forordnede

noget paa apotheken, at huugen skulde /225/ kunde i enden lægis, dog blev sagd at hun icke til fulde kunde fae hendis fuldkommen røst at tale igien, saa tog hun nogen legedom med sig til Alslev. Oc fordi Peder Ramstrup oc hans folck haffde holdet hende hen med snack, at hun fick vel bedre igien oc lagde hendis brøst ringe i vilde moderen icke hafue hende til de folck igien, oc satte pigen hen i same biu til Jacob Sæds, derfor bleff hun 3 aar, indtil nu, oc haffde good medfart nock i alle ting.

Men som hun var med dette hendis bortkomne huugs cors i ald taal vel til fredz, saa sloog omsider en trangbrystighed dertil, at hun bleff stackaandet oc begierlighed til maden forgick hende. Vilde dog icke begifue sig til sengs, men hængde stedz ved sit arbeid, saa meget som hun kunde. Der hendis husbond /226/ oc madmoder vilde for kort tijd hafue med vognen aget til kircken at gae til Gudz bord oc vilde hafft hende med, bad hun for suagheds skyld, at de vilde bie til et andet skrifftemaal, hun kunde nu intet, sagde de ja, oc begafue det indtil en anden gang. Men som hun haffde taget affskeed med et quindeligh bud, at det skulde gae hid til hendis forældre at tilmelde dem hendis suage tilstand, bad hendis husbond hende, at hun skulde ansee det et par dage, hand troode vist, at hendis forældre kom i disse dage herud. Som det bud skulde hafue bortganget om freedagen komme de paa mandagen deræffter hen til hende. Moderen drog til præsten, den heederlige h. Nicolaus Ewalt oc fick hendis daaters berømmelige skriffte-/227/zedul, at hun forleeden aar haffde med andre catechismus børn giord sin verdig prøfue af hendis saligheds forstand oc var kommen til Gudz bord. Som denne zedel var giffuen i torsdags, saa kom hun med hendis forældre her hiem i freedags afften for 8 dage. I huor de folck i Alslev vilde nødig hafue mistet hende, de under forhaabning, at hun skulde komme sig til rette igien, bøde til, i fald hun døde hos dem, da vilde de lade hende heederligen jorde. Men stædet var her, her skulde hun legge hendis been til hvile hos sine forældre. Der hun var hiemkommen, var hun inderlig begierendis, at mand vilde være om gode raad, at hun kunde vorde hiulpen, drog i mandags morgen æffter deris eenfoldighed til Jarup smed oc vilde høre hans fortrøstning, men /228/ der den mand icke fantis hiemme, kom hun paa efftermiddagen ned til mig med sin moder oc begierte at vijde, om der icke var raad oc middel til hendis suagheit at hielpe. Jeg skreff en zedul til de lægedoms forstandige i Colding, hvorleedis de vilde forordne noget at brystets besværing kunde vorde afdref-

fuen, oc hiertet kunde med bezoar-essence romgiort oc styrcket. Men som det var for silde at komme til Colding, begaff hun det oc vilde tøfue til anden dagen. Alleeniste det blef verre med hende om natten, oc bleff derpaa om morgenen tilig berettet. Døde en halff timis tijd deræffter /:sact oc salig:/ Hendis alder er bleffuen 19 aar 20 uger oc 4 dage. Ps. 138,8. /229/.

Same 17. [søndags] morgen, da vare denne sal. pigis 2 søstrer Elsabe oc Caren Lass.dd. til Guds bord for gudstienisten, meden folcket samedis til lijget, den ældre tiener synden Emmervad i Hauslund, den anden paa Tystrupgaard.

Mandagen afften æffter 17. trin. d. 19. septembr.

Fødde Kiersten Laurs Toniussens en sønn in 12ma septimana â nup-tijs solennibus â desponsationea in 30ma septimana [i den 12. uge efter vielsen, den 30. efter trolovelsen] Onsdagen den 21. sept. blef same barn hiemmedøbt oc bleff kaldet Fridrich ... rediment præmaturum partum ap. dn. præp. cum 2 imperialibus [De gav provsten 2 tyske dalere i bøde for den for tidlige fødsel] ... /230/

Die martis post 18. trin. d. 27. sept.

Blefue Hans Christensen h. Hansis aflskarl trolofuet med Jess Rasmussens daater Christin ... /231/232/233/234/ ...

Den 3. nov. ... blef Hans Christensen oc Christin Jess d. copulerede ... /235/236/ ...

[210a.] ... 20. nov. dncâ. 26. post. trin. [forts. af 162]

Blef begrafuen sal. Kiersten Hans d. Lawe Pedersens.

Curriculum vitæ:

Er fød i Frørup ao. 1622 ved s. Michæls tijd. Hendis fader var Hans Simensen barnfød i Beck, hendis moder var Elsa Daniels d., hvis fader var fød i Tyrstrup præstegaard, oc hendis moder var fød i Niss Trouelsens gaard i Hiendrup. Er blefuen døbt oc i den christelige /:troo:/ undervijsst, saa meget som i de dage folckets eenfoldighed /237/ kunde fatte oc næmme. Hun miste hendis fader der hun var liden, oc fick deræffter en stibfader, der hun icke endnu kunde molcke en koe. Tiente siden gottfolck 32 aar oc kom endeligen at tiene til Nis Christensens her udi Wonsiel. Udi same gaard var Lawe Pedersen, oc hun kom i kundskab med ham, oc de finge et barn sammen, det der døde, der det var 1 aar gmmlt.

I fiendetijden, meden vore faa biufolck holte sig i Colding op, da

bleff hun med sin sal. mand Lawe Pedersen trolofuet ved mig i huset, der jeg boode ao. 59 paa den 11. søndag trinit. [14. aug.]. Som da den onde tijd holte længe ved, ginge de 4 aar hen med hverandre, før end de blefue sammenvejede, som skeede her i Wonsiel kircke paa bedesøndagen 14. dage for pintze ao. 63. [24. maj.] Hun tiende gottfolck her oc i Colding paa 14 aars tijd, oc sad den øfrige tijd med sin mand hos gottfolck til huse baade i Dalby oc her. /238/ Hendis mand døde hende fra for halff fembte aar siden, oc hun har med flitig spinden forhverffuet meesten sit brød. Har icke stadig henget gode hustruer paa men hiulpet sig med dis knappere oc været med sin ringe skæbne i Gud tilfredz oc fornøjet. Hun tacker dem oc alle der har icke alleene vederqueget hende, men ocsaa de gottfolck, der hende undte hos sig husrum oc ly. Gud være deris lønn oc vederlag!

Hendis christendom kand vi intet andet sige om, end som gott. Hun søgte i velmact gerne Gudz ord oc bord oc var her i kircken 8 dage for pintze til dugs [8. maj.] Hvad sig hendis endeligt anlanger, da bleff hun noget aflegs for 10 dage, oc som de paamindte hende om hun icke vilde, at der skulde skee bøn for hende til /239/ Gud af prædickestolen om hielp, da suarede hun: Jeg faer vel bedre oc vil icke som mange, naar de faer en fingerbreed vee lade strax af prædickestolen deris naun oplæse. Oc var hun stetze i den tancke, der oc bleff meldet om at berettis: at hun kom sig vel denne gang op igien. Det har været hendis blote eenfoldighed oc har icke haft forstand paa døden, huordan hand drager i veije med dem hand skal affordre aff denne verden. Nu vi kand intet formode meer af hendis eenfoldighed end som hende var gifuen. Hun laa i stillhed hen oc fick uden stoor hefftig bevegelse ende paa denne verdens uselhed ved en sact oc salig opløsning /:i mandags afften Fridrichs dag:/ [14. nov.], der hendis alder var blefuen 79 aar oc 7 uger. Ps. 23,4. /240/ Dncâ. 1. adventûs.

Natten tilforn fødte Laurs Jessens hustru en daater som blef døbt æffter sidste prædicken hiemme oc kaldet Christine ... /241/ ...

2. advents søndag [4. dec.]

Blef Jens Laursen oc Caren Sørensen d. deris anden daater Margaret døbt, som var fød i onsdags natt [30. nov.] ...

Mandag middagen æffter 3. advent. d. 12. decembris

Blef Lawe Andersens oc Inger Anders d. deris første barn fød oc døbt i kircken følgendis dag horâ 2 pomeridianâ,blef kaldet Anders ... /242/

1702

[211.] Den 4. jan. (onsdag)

Begravede jeg Lawe Andersens oc Inger Anders d. deris barn Anders Lawesen. Er fød mandagens middag effter den 3. advents søndag forleeden aar 1701, var den 12. decembris af christel. erlige forældre. Faderen er den ærl. oc acte mand Lawe Andersen, moderen er den ærlige dydige oc Gud fryctige Inger Anders d., som endnu ligger inden hendis kirckegang. Dette sal. barn blev døbt paa den følgendis dag /243/ her i kircken oc ved daaben sin frelsere Christo indlemmet. Men som det icke kunde ompsende moderens bryst oc icke vilde sette munden til at die, hvorfor den bekymrede moder motte velde melck med simmerl udi, at degge det med, fra sin første fødzels tijd til sit endeligt. Da kunde det icke være ved mact, men allstedz var queckvorden, oc her skeede bønn for det anden juledag i Guds huus.

Oc paa nytaarsdag da effter prædicken begyndte det at dragis med døden, oc laa saa hen indtil i mandags morgen i dagningen, da opløste Gud, lifsens herre det ved en four oc salig afskeed fra dette jammerfulde lif i denne suigefulde verden, derudi dets /244/ alder blev allenist 21 dage, ere lige 3 uger ... /245/ ...

[212.] Dncâ. 3. post epiphan. [22. jan.]

Blef sal. Maria Niels Henrichsens begrafuet i kircken ...

Personalialia:

Denne ærl. dydfulde oc Gud fr. Maria Jespers daater Brun, Niels Henrichsens af Welling hans nu salig i Herrens hensofuede hustru var fød i Ødis udi den gaard som Matthias Hack kaldtis, ao. 1670, af christl. oc naunkundige forældre /246/ Hendis fader er den ærlige velacte oc fornæme mand Jesper Clausen Brun, velforordnede sognefoged i Wonsiel. Hendis moder var den ærlige, dydige oc Gud fr. nu salige Maren Matz d. Hack af Hendrup (som døde ao. 97 den 11. sept. er 4 aar oc 17 uger siden). Oc saa snart som Gud dennem denne deris første æctelige velsignelse gaf ved en naadig forløsning, saa strax lode de hende komme til det saligheds sacramente, den hellige daab: at hun Christo oc hans hellige kircke er blefuen indlemmet. Som hun da blant 8 sødskinder var den første, saa hafue forældre hende som en øjesteen elsket oc i act taget, at største flijd til hendis opdrett /247/ er blefuen anvendt. Hun gick moderen til haanden i huset oc forstod sig siden vel paa ald indgierning, hvad til et husis fremtarff behøvis. Der hun ao. 93 var 23 aar gmml. kom hun effter Guds forsiun oc forældres gode befordring i

ecteskab med den ærl. oc velacte unge karl, nu bedrøfuede enckemand Niels Henrichsen af Welling, oc deris bryllups højtid stood i hans fæderne gaard i Liden Welling den 15. juniij paa torsdagen effter h. 3-foldigheds søndagen, oc de boode udi Starup siden 3 aar. Deræffter ao. 96 i fastetiden besøgte hun hendis k. forældre her i Wonsiel oc befalt med en heftig siugdum, oc bleff mod døden berettet, dog /248/ Gud hialp hende snart til hendis førlighed igien, oc deræffter lagde begge siders forældre det med gode raad i baand, at de fra Starup begafue sig same aar hertil biuen oc toge Jørgen Rasmussens gaard sig paa at besidde, hvor de nu paa det 6te aar har sig næret med Gud oc æren. Hendis æcteskab har Gud hende udi velsignet med 4 børn, 1 sønn Henrich oc 3 døttre, Maren, Kiersten oc den sidste naunløse daater, ofuer hvis føtzal de begge motte lucke deris øjen til.

Hvad sig hendis husestand anlanger, da har hun hendis huus forrestanden som en gild hustru oc været om sig, at hun hafde hvis /249/ hun skulde holde paa, oc torde icke gaa til hendis naaboe om noget. Thi Gud hafde hende i alle kroge i huset velsignet. Hun oc beviste sin Guds fryct i meenigheden med flitig Guds husis besøgelse at høre Guds ord oc at niude Herrens hellige altars sacramente.

For 13 uger var hun alleene af hendis huus her i kircken til Gudz bord, meden manden var i øfrigheds forfald med en ægte. Oc som hun var i juletijder flitig gangen til kircken oc ventede sig dog til kyndelmiss med hendis lifsfruct, saa var i søndags med hendis ældste liden daater ved haanden gaet til kircken, men æffter middagen da ofuerfalt hende fødzelens smerte, oc effter /250/ nogle timers udstanden vee blef hun med en velskabt død daater naadeligen forløst.

Efter denne forløsning befalt hun med en sterck amact effter en anden. Jeg blef med mit embed kaldet did til hende om afttenen silde, men som jeg befandt at dette Gudz barns sandz oc forstand, siun oc hørelse var hende betagen, saa læsste jeg liudeligen ofuer hende Herrens bønn oc en stôdebøn oc suck til Gudz almæctighed oc til Jesu naadsens middel, der kand sige Hephatah oc føre vor troo paa en side oc handle guddommelig med en siel til sin saliggjørelse, at hand vilde hende i sit naadis rige hielpe oc gjøre salig. Oc jeg slutede med Aarons velsignelse, hvor udi hun noget stilledis oc /251/ som jeg gierne vilde hafue affbiet oc seet hendis affskeep, da kom hende en bitterhed oc amact paa igien, hvorved jeg med alle hosværende naabosker atter gjorde bøn til Gud oc endeligen befalede hende i Gudz allmæctige hænder oc læsde igien Her-

rens bønn oc kirkens velsignelse ofuer hende, da, nogle tijmer deræffter, blef hun med en sal. død oc hensoffuelse opløstt fra denne verdens jammerdal til Gudz himliske rige, same natt effter fødtzelen, der hendis lefnet haffde varet 32 aar.

Vi ynske ... /252/ ... 1 Cor. 15,53.

Vi beder oc ynske den bedrøfuede enckemand oc hans egne saa oc suigerforældre med sødskinde oc forneme suogerskab paa alle sider himlisk trøst i taalmodighed, at de maa erkiende, hvor hart et smerteslag, at Gud ved hendis afgang har giord paa deris hierte ... /253/ Ps. 77,11. Gud ocsaa trød i moders stød for de 3 smaa effterlatte børn oc giff naade, at de vel maa opdragis ... De fornæme venner oc besuogrede andensteds fra hidkomne, saa oc indværende i meenigheden skulle være storligen betackede for den ære de med deris leedsagelse oc nærværelse hafue bevijsst det salige /254/ menniske i saa heederlig en medfølge ... Apoc. 12,1 ... /255/256/257/ ...

D. 28. febr. (tirsdag)

Var her hid kommen Peder Thomsen af Sollerup ved Tønder med Olaf Matzens eldste daater Elsabe, den hand begierte som en enckemand til sin hustru, oc Hostrup præst hafde vijst ham hid at hente pigens toe forældris samtyck, der da Oluff Matzen bad mig at vidne med sig oc hans hustru deris samtyck oc minde i dette ecteskab. Pigen har været derude i mange aar ... /258/ ...

Mellom oensdag oc torsdag post oculi [22-23. marts]

Blef om midnatt Willatz Persens oc /:Mett:/ hans hustruis sønn fød, bleff døbt den 25. martij in festo annunciationis Mariæ oc kaldet Christen ... /259/

Onsdagsnatten æffter lætare d. 29. martij

Fødde Christin Jess Rasmussis d. Hans Timsens hustru en daater 21 uger æffter copulationen oc vaare 5 uger mellom trolofuelsen oc brudvielss, in allem 26 uger baaren. Barnet blef døbt nom. Elsabe ... /260/261/262/263/ ...

Den 18. majj (torsdag) /:horâ 3 pomeridianâ (eftermiddag):/

Blef Matz Jensens oc Maren Peders d. deris 5te barn, en pige fød. Skal døbis, oc blef døbt in ferijs ascensionis Christi [25. majj] ... det blef kaldet Maren.

D. 21. majj dncâ. vocem jucunditatis

Blef eftermiddagen Peder Hackis oc Margarete Hans d. 2det barn en pige fød. Døbtis dncâ. exaudi [28. majj]: [Maren] /264/ ...

D. 30. maj tijsdagen æffter exaudi

Blef en karl af Duns Hans Jørgensen trolofuet med Sophia Jesper Clausens daater ... /265/.

Die jovis post ss. trin. d. 15. junij

Blefue Jeb Laurtzen aff Dalby copulered med Maren Jens d.

Die saturni ante 1 trin. [17. juni]

Hiemdøbte h. Hans Jeb Pedersens oc Kiersten Peders d. 2den sønn nom. Jørgen, var fød d. 16. junij (fredag) ... /266/ ...

D. 27. junij tijsdagen æffter den 2. trin. søndag

Var Hans Tingleffs bryllup i Duns med sin brud Maren Niels d. H. Hans førde ham brudgom derhen. Deris villkom holte de d. 2. julij, frudagen ... /267/

[213.] Paa Vor Frue dag [2. juli] blef begrafuen i kircken

Dend liden sal. Maren Niels d. var fød 1697 d. 8. maj paa en løfuerdag oc bleff døbt paa Christi himmelfærds dag torsdagen deræffter [13. maj].

Hendis fader er den ærlige, velact oc forneme mand Niels Henrichsen, hendis moder var den ærl. dydefuld oc Gud fr. nu salig Maria Jespers d. Brun, som døde den 15. jan. den 2den søndag æffter h. 3. kongers dag, paa huilcken dag hun med denne daater var i kircken oc gjorde æffter middagen mod afftenen barsel med en dødfødde daater oc self fuldte hun omsider same daater i døden æffter, som var gandske sørgeligen.

Som da denne daater voxte vel frem, oc var sindig oc forstandig i sin opvext, saa var hun alletijd hendis salig moders øjsten oc det kieriste barn. Men /268/ døden adskilte snart denne fornøjelige kierlighed. Der Gud føjede det effter hendis sal. moders død, at faderen æffter Gudz giffne hiertelag var om at faa sig en anden troe oc dydig husmoder i gaarden igien, nemlig den Gud elskelige Ellen Jørgens d. af Ribe, da fick den sal. daater en en sær good villie oc tillid til same persons gode tiltale oc opsiun at hun i hendis paakommen suaghed vilde af ingen anden hafue nogen lættelse eller forquegelse end som aff hendis haand, oc hun formanede sin ældrer broder til flitig scholegang oc til fromhed, at lyde sine forældre, hvilcken visdom var tegn nock, at barnet icke vilde vorde gammelt.

For 14 dage blef denne daater med nogen suaghed befalden, oc der blef giord bønn her af prædikestolen for hende s. Hans dag. oc /269/ paa forleden søndag, at Gud ville lindre hendis onde til en naadig oc

good ende, derudi Gud oc har hørt os oc fuldkommet sin naadige villie hende til en evig frelse fra alt ont i denne elendige verden. Der hand forleenede hende en sal. død oc affskeed af dette lijf i freedags klokken mod 11, der hendis alder var blefuen 5 aar, 7 uger oc 6 dage.

[214.] Dncâ. 4. post. trin [9. juli]

Personalia:

Anlangendis dette sal. pigebarns Maren Peders d.s ærlige herkomst i verden oc hendis salige bortkomst af verden ved den timelige død, da er hun fød paa en søndag æfftermiddagen den 21. majj, paa den lijffsalige bede-søndag næst for Christi himmelfærdsdag af christlige oc Gud fryctige forældre. /270/ Faderen er den ærlige velact oc forneme mand Peder Mattsen Hack, moderen er den ærlige dydige oc Gud fryctige Margarete Hans d. af Schartued. Som er den anden fruct aff deris ecteseng. Hun bleff her i meenigheden døbt den næste søndag for pintze [28. maj] oc sin frelsere Christo til en himmerigis arfuing indlæmmet.

Den fromme moder, i hvor hende et hart kaars tilslog i hendis kiere hußbondis stoore paakomne siugdum, dog icke forsømte dette barns røcte, men med alsom største omhu sørgede oc vaagede hun for det oc gaff det sin næring oc føde. Men som saarelsen vilde tage sin udslett, kunde det dog ingen rett skick faae dermed, for hvis skyld bleff det fredags middag uformodelig afmæctig oc kunde intet niude, hvorfor Gud, som aldrig gjør det ilde med sine børn, lod det icke /271/ heller længe dragis med sit onde, men det fick en four opløsning, imeden fromme hustruer af naaboskabet vaare ofuerværende i gaard morgis klokken mod 5 slett, der dets alder var blefuen 7 uger ringer 1 dag ... /272/273/274/275/

Den 1. septemb., freedagen aarle for dagen

Blef Thomas Kildis oc Caren Pauls d. 3die barn, en sønn fød oc bleff same dag hiemdøbt oc kaldet Paul /:døde d. 7. septembris horâ post octavam vespertinam:/ [efter klokken 8 aften].

[215.] Onsdagen æffter 12. trin. [6. sept.]

Begrafuede jeg

dend erlige, dydige oc Gud fr. unge pige Maria Bonnicks d.

Hun var fød her i meenigheden ao. 1688 den 15. julij, var tijsdagen i den 4. uge æffter paaske, oc blef den same dag døbt. Hendis forældre ere den erlige, velacte oc beskeeden dannmand Bonnick Dinsen af Niebül, som faderen, hendis moder er den aff forneme folck blant os her i meenigheden /276/ fødte, erlige dydige oc Gud fryctige Barbara

Gregers d. De har denne daater som deris 6te /:oc sidste:/ ecteskabs fruct af Herren for en god gafue annammet oc med forælderlig flid oc omsorg opdragen. Hafue oc befunden, at hun tog sig all dyd, skickelighed oc lydighed med god vilie an, oc som hun var næm, saa lærde hun aff hendis 2 ældre søstere uden storr umag at kniple, oc viste vel at fly det fra haanden. Effterdi da forleedet aar hendis 2 ældre søstrer droge ud til fræmmede, saa tycktis hende, at hun ocsaa vilde blant gott folck oc komme til nogen husegierning at bevege sig noget meere for sin suagheds skyld, saa begaf hun sig med hendis k. forældris villie oc /277/ samtyck til Anne Laurs Toniussens forleden paaske oc hafde god lidend samestæds, men det varede icke længe, thi hun falt i siugdum oc motte ligge til sengs mod mitsommers nymåne, oc her bleff giord same dag bønn for hende af prædikestoolen til Gud om hielp oc helbred. Der det kom noget op i maanen, kom hun til rette igien.

Men for den sidste Bartholomæi nymaane nogle dage forud blef hun siug ... [og kom] hiem til sine forældre for deris tilsiums skyld, i søndags for 14 dage. Den bedrøfuede moder kunde icke vorde vijs eller forstaa sig paa hendis siugdum, thi hun klagede sig ofuer usigelig hofuet vee oc anden besuerlighed i legemet. Endelig laa hun nogen tid hen uden tale oc fick dog styndum en liden leskelse, kunde dog fornemme oc /278/ forstaa huad moderen oc faderen talte til hende oc gifue tegn med den eene haand. Endeligen gjorde Gud en salig ende paa hendis jammer i løfuerdags natt, der hendis leffnet var blefuen 14 aar 15 uger oc 4 dage. Textus Rom. 8,28.

[216.] Dncâ. 12. post. trin. [10. sept.]

Curriculum vitæ:

Dette sal. drengbarn Paul Thomsen er fød her hos os den 1. septembris forleden freedag for 8 dage om morgenen for dagen af ærlige oc christl. forældre. Faderen er dend ærlige oc velacte mand Thomas Hansen Kilde af Schartued, moderen er den ærlige, dydige oc Gud f. Caren Pauls d. af Tabsuhr, hvilcket barn æffter at det siuntis icke stærckt paa sig, hafue de beky[m]rede /279/ forældre det strax paa same fødtzelsdag formiddagen ladet hiemme døbe, oc det fick sit naun Paul. Men som det icke hafde synderlig begiering til ad die oc tage sin næring, saa tog det oc dagligen af, oc Gud tog det til sit himmliske bedre rige, end som det var her i verden udi, at det fick en four oc sal. opløsning i torsdags afften klokken æffter 8 slett, oc har saa icke uden 7 dage lefuet her i verden, er dog blefuen i sin maade lykksaligere frem for Davids kongens

barn i Israel, der lefuede icke heller længer, men Davids barn opnaaede icke den 8de dag at kunde vord omskaaren oc faae salighedens sacramento som et middel dertil. Men dette fick sin første leffnetsdag sin daab i Christo oc døde middelbar ved sin bekommen daab, salig i troen til sin frelser Christum. /280/ Nu glædis sielen ...

Vi ynske forældre trøst, at de sig, oc særdelis moderen gifuer tilfreds, oc tænker, at dette barn var (saavel som det beholdne barn er) Herrens laan, det hand kunde krefue oc tage som sit igien, naar hand vilde ... /281/ ...

Fer. s. Michaelis [29. sept.]

Blef det Dalby altarklæde her til kircken ocsaa indviet, det Anna Klinginn har ladet bekoste oc gifuet til kirkerne. /282/ ...

D. 29. paa Michælis i dagningen klokken 4 in 5

Blef Anna Hans /283/ Gottfrieds forløst med en daater. Same daater blef hiemdøbt mandagen d. 2. octobr. effter (søndag) 16. trin. [oc kald]et Catharine ...

[217.] Mette Mogens d. Willads Pedersens døde den 16. octobris mandags morgen i liusningen. /:Blef begrafuen (torsdag) den 19. octob.:/

Hendis personalia:

Hun var fød ao. 1663 /:d. 29. julij, Oluffs dag:/ i Øel-sogn oc biu, en half mijl beliggendis fra Hobro i Jütland. Hendis forældre vaare Mogens Andersen oc den sal. quinde Maren Christens d. /284/ der døde her iblant oß for 2 [a]ar oc 36 uger siden. Hun, det sal. menneske, er blefuen effter hendis daab aff forældre opdragen, men som forældre droge herud med hende oc hendis broder, da finder jeg at hun ao. 82 paa skærtorsdag [13. april] har været her med forældre til Guds bord for 20 aar siden. Siden har hun været 2 aars tijd fra forældre oc tient, indtil hun igien gick her til Guds bord ao. 85, 8 dage for fastelauns søndag [22. febr.], der hun skulde brud-vies til hendis nu anden gang enckemand Willatz Pedersen, som er 17 aar siden. Hun har fød sin mand i deris ecteskab 6 børn, 3 sønner oc 2 døttrer af huilcke 1 sønn oc 1 daater ere døde, de andre 4 lefue endnu.

Hun var her, denne sommer paa treefoldigheds søndag [11. juni] med sin mand til /285/ Guds bord. Blef siug for /:løfuertagen for:/ 8 dage, oc formeente hendis mand, at hun icke skulde hafue været siug til døden, tænckte icke heller at hun skulde berettis, men der hun mandags for dagen allerede hafde riggelen i halsen, da blef jeg, præsten, hentet

hastig til hende, men da kunde intet hos forrettis, uden at der blef giord bønn ofuer hende oc Herrens velsignelse liusst ofuer hende. Saa døde hun derpaa strax i mandags morgen, der hendis alder kand hafue været forleden Oluffs dag 39 aar.

Text. Eccl. 7,2: dies mortis melior est quam dies nativitatis [dødsdagen er bedre end fødselsdagen] ... /286/ ...

Die 26. octobr. (torsdag) post 19. trin.

Blefue Erich Truelsen oc Anna Anders d. i kircken trolofuede. Syr. 37,37.

/287/ Die veneris post 19. trin. [27. okt.]

Blef Hans Captrup oc Kiersten Laurs d. deris andet barn hiemdøbt oc kaldet Laurs, var fød mellom oensdagen oc torsdagen om natten oc blef fød 7 /:oc 40:/ uger æffter det første barn (5 uger ofuer jambling) ... /288/ ...

Die martis post 21. trin. 7. novembr. blef Hans Jørgensen af Duns oc Sophia Jespers d. i voris kircke copulerede

Die mercurij d. 26. nov. ...

Blefue Niels Ebbesen oc Maren Claus d. trolofuede /289/

d. 23. nov. die Clementis blefue Niels Hinrichsen oc Ellen --- sal. skourider --- af --- Jacob Petersens effterlatte ... copulerede ... /290/ ...

Effter (søndag 1. adventus [3. dec.] om natten fødte Thure Matths Jensens hendis barn Margarete. /:Hun:/ blef døbt dncâ. 2. adventus [10. dec.] ...

Den 4. decembr. mandagens middag

Bleff Hans Tingl. oc Maren Niels d. deris første barn, en sønn fød.

Blef i kircken døbt d. 6. december oc kaldet effter denne dags naun Nicolaus ... /291/292/ ...

In præterito anno sunt nati: 5 gnati 6 gnata [I det forløbne år er født 5 drenge, 6 piger] copulati 3 paria et 2 desponsati [viet 3 par og 2 trolove-de] mortui 2 uxores [død to hustruer] adult ... [voksne ...] et 2 parvuli [og 2 små børn] ... /293/ ...

1703

... Die lunæ post 3 dncam epiphan. 15. jan.

Tauffte ich daheim die gestern Abend 3/4 auff 4 Uhren gebohrne Tochter Ann-Margareten h. Baltzer Nijssinn gebohrnen de Grot auff

Capo Bon Sperance und sie ward genennet Gartraut-Catharina ...
/294/295/296/ ...

[218.] Dncâ. septuagesimâ [4. febr.]

Blef Christen Christoffersen begrafuen (sine luce et cruce) [uden lys
og kors] ante concionem [før gudstjenesten.]

Hand var fød i Medelfart biu paa lilljuleafften 1658 et slegfred barn
/297/

Hans fader heedte Christoffer, moderen Johanna Gregers d.

Da hand voxte til kom hand i tieniste hos Peder Fergemand i
Staubny, 4 in 6 aar, siden var hand ryter i Skaane 3 aar.

Men 3 aar deræffter kom hand i ecteskab med en encke Mette Johans
d. /:som her er til stæde:/ sal. Søren Hansens barn fød i Stenderup hans
effterlefuerske.

Hand boode med hende i Schrilling 10 aars tijd, oc hand auflede
meden de i Schrilling boode 2 pigerbørn med hende, den eene døde
snart, den anden lefuer endnu oc tiener gott folck /:For 10 aars tijd var
de en tijd i Dalby oc kom strax her ofuer til byen:/ Hand tiende oc
nogen tijd i Anderup /:ao. 95:/ oc effter mit hannem derhen gifne
schrifftezedel, kom hand der ocsaa til Gudz bord oc førde mig et gott
schrifftezeddel hid igien, at hand der i Stepping /298/ sogn med sin
hustro hafde lefuet vel. Deræffter tog hand sig paa at betiene vor byis
vonge med inds --- Men endelig slog ham siugdum oc legomets uselhed
til, at hand blef aflêgs oc motte /:see:/ sig om, om sin ophold i andre
byer.

Dette forleeden aar har hand icke med sin hustro gaaet her til Guds
bord, men som jeg hannem oc sin hustro gaf en bevijs, saa anmodede
hand os ingen Guds boord meere, oc dog holte hand sig her i meenig-
hed --- /:... factæ (dom.) 4. epiphan ... [formentlig: sidste gang 4.
søndag efter helligtrekonger]/ til hans forrige huus og herberre /:Men
hand med sin hustro var forleeden Mich. i Weistrup kircke til Guds
bord:/ . Blef i onsdag ført til sin hustro i Sølund, men som der var ingen
leilighed for hannem, saa kom hand same afften her hid til byen igien oc
døde i sin eenlighed om natten, ætatis 45.

299/300/301/ ... Paa torsdag d. 15. martij

Blef Jeb Oluffsens oc Maren Jens Hansens d. deris første daater /302/
fød oc blef hiemdøbt d. 16. mart., freedagen, oc kaldet Ann-Catharine.
Blef ført til kircken d. 23. martij ... /303/304/ ...

Paa langfredag [6. april]

Blef Morten Clausen oc Maren [Mat-]tis d. søn Hans hiemdøbt, som var fød i onsdags ... same søn blef ført til kircken oc læsst ofuer den 12. april ... /305/ ...

Die lunæ post misericord. [23. april]

Blef hiemdøbt Catharina Henrichs d. hendis sønn oc Oluff Laurtzen Schergantis (under major Nupp) hans sønn med naun Laurtz Henrich ... barnet blef fød i løfuerdags [21. april] klokken 4 om afftenen ... /306/307/308/ ...

[219] Personalialia (fredag) post fest. ascens. Christi [18. maj]

Huad sig denne sl. matron hendis ærl. herkombst, christl. lefnets fremdragelse og sal. affscheidung af denne verd. anlangendis, da var hun denne /:fordomb:/ ærl. düdige og Gud früchtige nu sl. Ingeborg Hans d. Rüde h. Matths Jensens Degens effterlefersche fød i Tønder bü a. 1643 d. 17. junij paa (lørdag) aarle mellem 4 oc 5 slet blant 4 sødschinde den yngste, aff christl. hæderl. nu sl. forældre. Hendis fader var den ærlige velachte og konstige glaremester og vabenmaler Hans Rüde aff Lübeck. /309/ hendis mod. var den ærl. düdige og Gud f. Gunder Jes d. Hans Rüdus. huilckes begge beene huile [her] i meenigheden og deris hukommelse er i ærensminde.

Der denne datt. var fød bleff hun anden dag, som var den 3. sønd. post trinit. [19. juni] døbt i Tønd. kircke aff den høiærverd. præposito [provst] Bernhard Mauritio, bleff dereffter til Guds frücht og scholegang flitig opdragen, var allesteds hendis foræld. it lüdig barn. Bleff i hendis pigerstand til kniplinger og süen og andre det quindel. kiøn anstendige forretteinger anvijst. Der hendis sl. forældre droge her til büen a. 64, og da de sig deris huuß bügte, fuldte hun som en lüdig d. dem effter og lod sig husets væsen i dulighed være angelegen. Indtil hun omsider ao. 1665 bleff paa nüttaars dag /310/ troloffet her i kircken med hendis nu sl. mand Madz Jenßen Degen, der hun var i hendis 22de alders aar og stod siden deris brüll. i [præste]gaarden d. 7. febr. (tirsdag) effter fastelauns sønd. Gud velsignede deris ecteschab meden de leffede sam. med 13 børn. Deraff leffe kun 3 søner og 2 døtt. og effter at fad. ved it uformodentl. tilfald var ved døden affgangen, fødte denne moder hendis sidste datt. 19 uger effter fad. død, Martha kaldet.

Hendis christendomb har hun ført ustraffel. leffet med huer naboesche fredelig og endrechtig i laan og mang været villig. Ingen er effter hendis vilkoor kommen hielpeløß fra hendis dør. Hun sünderl. erkiendte Guds underl. forsiun med tachnemlighed, at hand haffde ladet

hende fornemme hendis 2 sønners /311/ nærring og bopæl i Kiøbenhaffn, og som hun icke kunde for --- Gud tid og maade til de andre børns forsørgelse, saa befalede hun dem i Guds faderl. forsiun, at hand som de forlattes offer-formündere vilde dennem deris ærl. brød i verden beschicke effter sin naadis villie og behag.

Hendis sügdomb kom hende paa mellem den 5. og 6. majj som var mellem løfferd. og sønd. om natten, og i huor vel mand brugte tienlige middel imod denne hendis sügdomb, som var en brüstesügdomb med stinger i siden og riselse i halsen, saa kunde dog naturen icke sig tage bedring til, men motte alt underligge.

Huorfor som hendis maal bleff tückt og hun med smerte motte suelle og tale udvellede hun det beste middel, neml. hendis frelseris J.C. sande legomb og blod og begierede der udi at bliffe del-/312/ (deel) achtig (alligevel hun søndag for mitfaste [3. marts] var her i kircke med sine børn til Guds bord) huilcket og strax i løfferdag efftermiddag --- i gode naboerskers offerværelse. Var siden i ald hendis smerte og lidelse meget taalmodig og gaff hendis vilie under Guds vilie. Og ihuor hun i /:den:/ kolde vijnter /:icke:/ kunde taale at komme i kiercken for smerte schuld i hendis fødder offer huilcket hun i hendis sügdomb klagede, saa dog den stoer bededag iførde hun sig hendis klæder og lod sig med andre Guds børn i sømelige andacht indfinde, som var dagen før hun, om afftenen fick hendis sügdomb. Jeg besøgte hende same dag om afften hun med Gud var forlijgt, og som jeg fornam, at døden var icke vijt borte, trøstede jeg hende aff Guds ord med atschillige krafftige bønner og sententz, huilcke hun sactelig med læberne ved god fornuft og an-/313/dacht mig effterlæßde, ja undertijden forrekom. Sluttede derpaa med Hs. bøn og Aarons velsignelse.

Gud bønhrde og hendis og voris bøn, lagde icke hende pine paa offer formuen, men forkortede hendis dødsens angst, thi (søndag) morgen klokke 7, som vi skulde drage til Dalbü kircke og vildet gjorde bøn for hende til Gud, opgaff hun sødel. ved god forstand hendis siel og aand, der hun haffde leffet i hendis pigerstand 22 aar, i hendis ecteskab 20 og i hendis enckesæde 18 aar, saa at hendis gansche leffnet har været 60 aar ringer 5 uger. Ovatio ... /314/ ...

Den 30. majus onsdagen morgen effter pintzedage

Blef Niels Henrichsens hustru forløst med en sønn, der blef paa efftermiddagen hiemdøbt, kaldet /315/ Jacob. ... /316/317/ ...

[220] Curriculum vitæ

Ann Pauls d. Fyns.

Er fød i Odensee i Fyn ao. 1659 den 10. septembris paa en løfverdag, var i 3die uge for michælis, af fromme forældre. Faderen var Paul Hermansen fød en skomagers sønn i Segeberg, moderen Anna-Maria Hans d. en kobbersmeds daater i Flensborg. De boode i s. Knutz sogn i Westergaden, oc hun bleff døbt af h. Niels Loge. Der hun var 12 aar gmml. kom hun at tiene Peder Tonnissen en herbergerer i Odensee 7 aar, derfra tiende hun i Nyborg en fellbereder 4 aar /318/ midlerdss døde hendis m[oder]. Derfra kom hun i tieniste p[aa Hinds]holm, h. Thies 3 aar, h. Han[s West i] Mesen ved Ketteminde 4 aar. Deræffter en præstencke i Kette-Minde Elsa h. Abrahams 2 aar. Siden begaf hun sig til Hadersl. oc tiende Jacob Schomager 1½ aar, Niels Giesemand 1½. Men hun bleff bedragen af 1 skomagersuend hos Jacob Schomager, ved naun Søren Ottosen af Aalborg, oc drog med det yderste til Colding, der fødde hun 1694 d. 21. martij Benedicts dag en onsdag hendis daater Anna-Maria, oc h. Oluff Bützow døbte hende. Siden kom hun her til byen [resten af siden ubeskreven]

/319/ 3. junii in fer. ss. trinit.

[Blef] Jørgen Jessen oc Catharin Jørgens pigebarn fød. Bleff døbt i kircken d. 5. junij (tirsdag) oc kaldet Maren ... /320/321/

Dncâ. 4. post trin. [1. juli]

Publica deprecatrix Gartruda Nicol f. imprægnata ab Henrico Schoof desulto se ex legione dni. Springeln [Stod Gertrud Nielsdtr. offentlig skrifte, besvangret af H.F., som havde forladt Springels kompagni] ... /322/ ...

Die mercurij post 5. trin. d. 11. julij

Blefue Adam Hans Krull Bødker med Mette Catharin Hans Nielsens daater desponderede ... /323/ ...

[221] Onsdagen d. 25. julij die Jacobi

Blef barnet Maren Jørgens d. begraf.

Personalia parvulæ [den lille piges levned]:

Denne liden oc spæde nu salige Maren Jørgens d. er fød i forleden maaned, den 3. junij, var paa h. treefoldigheds søndag, af ærli-/324/ge christelige forældre. Fa[deren] er den ærlige oc flitige Jørg[en Jes]sen af Alsøe, moderen er den ærlige dydige oc Gud fryctige Trine Jørgen Jessens /:Hans Christoffs. d.:/ Som nu Gud dem denne daater 3: som 5te fruct i deris ecteskab:/ gifuet hafde, saa bar de omsorg, at hun oc snarl. blef Herren igiengifuen i det h. daabis sacramento, som skeede

her i kircken tijsdagen den 5. junij, der bekom hun sine heederlige faddere oc christendoms vidner. Det blef siugt forleden [(søndag for 8 dage) rettet til:] for 13 dage, oc her skeede nu udi 2 søndage bønn af prædickestolen til Gud om barnets helbred om det var Guds villie: Men Gudz villie var anderleedis, hand udløssde det /325/ [af den]ne verdens uselhed ved en --- sact oc salige død [(om natten) rettet til:] i morgen [mel]lom søndag oc mandagen, klocken omtrent 4, der dets leffnet oc alder var blefuen 7 uger. Apoc. 14,13.

[222] Curriculum vitæ viduæ Martini [!] Bennickij [enkekonen M.B.s levnedsløb]:

Maren Peders d. Bennicks er fød i Ry sogn i Emborggaarde 1667, den 8de majj paa en onsdag, af gode forældre. Hendis fader Peder Michelsen døde før hun blef fød med en tuillingbroder næunet Peder effter faderen, oc blef ickun 14 dage gmml. Hendis moder er Maren Jørgens d., barn-fød same stæds. Disse /326/ 2 forældre, faderen haf --- i Sælland hos kongen for --- fick attraa til moderen, som --- hos præsten i Beenløß. Siden droge de med hinanden til moderens fødestæd i Emborg oc beskicked sig der deris boo --- Men som faderen drog effter nogen arf til Holstebroo, saa døde hand der førrend de 2 tuilling børn blefue fødte, oc en daater Cæcil /:var fød førre:/.

Denne voris Maren Peders d. blef med hendis broder døbt af h. Lucas Pedersen, sognepræst til Ry. Moderen drog nogen tiid deræffter til Weyl, til hendis salige mands broder. Men der hun did kom, da laa hand i lijg. Derfra drog hun tilbage til Emborg /327/ --- med hendis 2 døttre oc næ[rede si]g med spinden. Der det he[nde i] længden blef for suært at underholde de 2 børn, som nu voxte til, lood hun dem komme ud iblant fremmede, saa at denne Maren Peders d. var ickun 9 aar, der hun kom til h. Paul Zoega i Wilstrup oc vocte for ham fæet udi 2½ aar. Derfra drog hun til Amlethsbüll oc blef der i 2 aar. Befalt siden med kaaldesiugen oc sad hiemme hos moderen 2 aar. Drog deræffter ud til Tønder oc tiente der i møllen Christoff Schaba 2 aar oc fremdeelis tiente hun postmesteren Baltzer Richter 2 aar --- Derfra kom hun til /328/ herritsfogden sign. H[enrich Func]ken udi Hokkerup i Hostrup [sogn] 2½ aar oc drog derfra her [til] Wonsiel oc var hos Peder Jepsen ½ aar (Her hafue vi ickun til hendis lefnets aar 23 aar, oc der fattis endnu 3 aar til ao. 93, der hun 26 aar gmml. blef troloffuet med sal. Morten Bennick, fer. 3 pasch. [7. maj] oc copulered (søndag) 1. adv. [3. dec.]. Deris sønn Johann blef fød 1694, døbt (søndag) 20. trin. [21. okt.], deris

daater Margaret blev født 1698 den 9. maj, mandagen æfter misericord., blev døbt jubilate, den 15. maj. Faderen Morten Bennick døde ao. 1699 den 22. febr. s. Peders dag.

Siden sidder Maren Peders d. encke oc opdrager hendis [to] børn med ald dulighed.

/329/ epilogus [ulæselig p.g.a. fugt og svampeskjolder]

331-38 [register. som udelades].

Wonsiel sogns kircke tienisters fortegnelse fra anno 1703 den 31. julij (tirsdag) dag for dag
den 6te part fra min første tijd ao. 1659 d. 18. majj.

Johannes Rhüde senior
ao. ætatis 71 ministerij XLV 45[i embedet]

Sit codex præsens â me nume ultimus! Atque annos tot post me scribe, quot ante fui. [Lad denne bog være den sidste fra min hånd! Og skriv så mange år efter mig, som jeg har været her før] /2/3/ ...

Anno 1703

die 31. julij (tirsdag) martis post 8. trinitatis (søndag) blefue Lass Jebsen Hiuler oc Mett Anders d. trolofuede.

Same dag blef Peder Hackis oc Margarete Hans d. af Schartued deris tridie barn, en sønn, fød. Hand blef den følgendeis dag, den 1. augusti døbt i kircken ... /4/ ... kaldet Peder ... /5/ ...

Peder Erichsen oc Margaret Anckers d. deris sønn blef fød den 31. aug. (fredag) om aftenen /6/

d. 5. sept. (onsdag) post 13. trin. blef Peder Erichsens oc Margarete Anckers d. deris andet barn, en sønn, døbt kaldet Niels ... /7/8/ ...

Die jovis post 16. trin. d. 27. sept. blef Hans Jising oc Maren Nissis i kircken copulerede.

[223] Die lunæ post 18. trin [8. okt.]

Personalia b. [beatæ = salig] Marin Ped.

Denne dydefulde, bedagede matrone, ærlig-from, Gud fryctige oc nu sal. Maren Laurs daater, sal. Peder Paulsens effterlatte encke, hendis ærlige herkomst, leffnet oc endeligt vedkommende, da er hun fød her i meenigheden ao. 1614 den 2. julij, vor frue dag i sommeren, af ærlige oc christl. forældre. Hendis fader var den ærlige, heederlig fødde oc velacte mand Laurs Matthsen /9/ degen til disse 2 sogner udi 36 aar /:[s.14] additamenta ad palatum gnata conscriptæ /tilføjelse til det omtalte pige-barns berømte afstamning]. Hand var barnfød i Wonsiel præstegaard af den gamle ærværdige oc vellærde h. Mattz Jensen, der til kaldet kom af Jess Rasmussens gaard, oc af den heederlige oc Gud elskelige Sara, den første h. Antonij Brand hans eldste daater h. Matths Jensens hustru. De vaare /15/ 14 sødskinde af huilcke 3 døde spæde, men 9 ere komne til ære oc har brid sig i landet vijt ud.

1. H. Anthon Matzen den ældere blev voris meenigheds sognepræst ao. 1584 i martij maaned oc haffde siden 10 børn med Inger h. Cnuds daater af Nagbüll.

2. H. Jens Matthsen blev præst til Stendrup oc hafde med sin hustru Johanne h. Michæls d. ibidem 14 børn oc 34 børnebørn.

3. Iver Matthsen boode oc døde i Cold.

4. David Matthsen var oc i Cold. boosatt.

5. i ordningen var denne vor salige medsøsters fader.

6. var Peder Matthsen i Hiarup boosatt, hafde een eeniste daater.

7. Caren Matths d. boode med herritzfogden Peder Pedersen paa Straarup, haffde 7 børn. /16/

8. Maren Matths d. haffde Otto Gregersen raadsmænd i Cold. oc fødte 2 sønner: Gregers Ottosen b.mester oc tolder oc Anton Outesen i Colding boendis i Westergaden. Hendis been huile her i voris chor under en ligesteen /:har huilet der 119 aar:/

9. Mette Matths d. blev gifft til Hans Jensen paa Warmarck oc fødte 8 børn.

10. Ellen Matths d. fick Claus Andersen her i Wons. oc hun fødte ham udi 11 aar 9 børn.

11. Elizabeth Matths d. fick Simon Pedersen i Stendrup oc fødte ham 8 børn.

Som med disse sødskinde hand af sine forældre blev opdragen oc de hannem udi latinsche skole holte i kost oc kammer i Colding hos deris daater, hans søster, den heederl. Maren Otto Gregersens raadsmænds hustru, da ved en urictige /17/ ammis ufornuftt var kommen af hendis seng et hofuet pude ind paa denne Laurs Matthsens seng huoraf hand blev med en smitte befenet, oc ingen forstood sig derpaa, før end at 2 børn i huset oc ammen døde. Da vaare gott folck som raade, at hand skulde drage ud til Bøhmen til Carlsbad, et varmt siudendis bad, at hand kunde same vand bruge oc indtage en visse deel deraff, oc at suede oc at bade sig derudi, huilcket da hans helbred hannem forfræmmede, at hand karsk kom hiem igjen til de sine. Oc deræfter mindede hans broder, sognepræsten, Jeb Degen, at hand oplood degnedommen til disse 2 sogner for hannem, oc da kom hand i /18/ ecteskab med denne voris medsøsters moder, den da ærlige dydige oc Gud fryctige pige Maren Niss d. Brun, huis fad. var Niss Hansen Brun, barnfødt i voris sognefogdis Jesper Clausens gaard, oc som hand var en forsøgt oc god arbeider, oc paa Vobeschlett slott forfærdigede meget sneedicker ar-

beid, da forskaffede den velbiurdige jungkher Henrich Ramel hannem et frijt byggestæd her i Wonsiel iblant boelshuse, huilcket stæd nu Selchen Jespersen besidder.

Same Niss Hansen Brun har oc lagd lufftet i voris kircke oc hans naun findes med kirckeværgenis endnu at see udhugget. Hans hustro dennes /:olde:/moder, be-/19/melte Maren Nissis var fød i Føns præstegaarden, oc hun var sødskindbarn til sal. h. Jens Hundewad, capellanen i Colding. Hendis moder døde blant os for 28 aar siden 89 aar oc 6 maaneder gammel.

Som da hendis faders oc moders bryllup var standen hos hans k. broder h. Anthon i præstegaarden ao. 1613, da bleff det følgendis aar hun fød d. 2. julij, oc af h. Anthon Matthsøn døbt oc sin frelser Christo formiddelst troen indlæmmet, oc siden af forældre (som blant 6 sødskinde det eldste oc nu sidst oc længst lefuendis barn) opdraget:/ [tilbage til s.9:] Hun blef dereffter af forældre opfød til ald dyd oc Guds fryct. Var stetze hiemme hos sine forældre oc blef i ald pigerl. øfueelse med siuend oc spinden undervijst oc tilvant, at hun leffde et ærbar lefnet, indtil hun ao. 1639 i hendis 25. alders aar blef til en ectefelge begierdt af den ærl. oc velacte karl Peder Paulsen af Frørup byrdig. Deris bryllup stood her i /10/ (i) Wonsiel, meden begge forældre lefuede, 5 uger for Oluffs dag. Gud gaf dem i deris ecteskab sammen alleeniste 2 døttre, Caren Peders d. oc Mette Peders d. Den første var gifft her i meenigheden 2 gange, oc er døet for 29 aar siden, der hun var 34 aar gmml. Den anden endnu lefuer oc har med hendis mand denne hendis moder med ald daaterlig huld – oc troofasthed tient oc forsørget, saa at hun icke har stort visst af nogen nød eller trang at sige. Med hendis mand har hun oc lefuet oc fristet 2 suare krigstijder oc seet vor biu uddøet oc gandske forarmet af den suenskis tijd, der hun oc hendis mand tog deris gaard øde an oc kiøbte den med dyrt monn endda. /11/

Omsider der hun haffde med sin k. mand lefuet i ecteskab 45 aar, da døde hand hende fra, for 19 aar siden, 72 aar gmml., oc hun har siddet disse 19 aar i et stille encke sæde oc lefuet hendis dage i Guds fryct. Hun hafde en god oc sund natur oc har naaet et temmeligt højt alder. Har beteet hendis christendom for denne Gudz meenighed med flitig Guds husis søgning til at høre Herrens ord, oc hun besøgte til sine visse tijder 3 gange om aaret Herrens h. altars sacramente. Hun var mod hendis næste beredvillig til ald tieniste at bevise, saa længe som hun kunde være paa færde. Lefuede vel oc freedelig mod alle mændsker. Hun var seeni-

sten her i kircken til Guds bord (søndag) 10. trin. [12. aug.], men som /12/ hun for 14 dage med siugdømmen hart blev angreben, da begierte /:hun:/ i tisdags for 8 dage den 25. sept. at vorde berettet oc betient med Herrens afløsning oc altars sacramente, som hende oc vederfoor, oc hun i sandhed annammede med en good beredelse, bekiendelse oc andact sin afløsning af alle sine synder /:oc nød:/ Christi h. legom oc blood i en sterck troo oc trøst, var med Gud nu vel til freds oc bered at opløsis til Guds himmelske rige, oc keed ad verden. Hun oc liudeligen tackede hendis k. daater med manden for ald beviste huldsckab oc velgierning, som de hende ufortrøden bevijsst haffde, oc at Gud skulde belønne dem det.

Hendis siugdøm anlangendis, da klagede hun /13/ sig ofuer megen sammenrunden blods udbryden oc kløgelse, derimod blev nock tienlige oc beste middel brugt, at hun bekom nogen lindring, men dog i længden var naturen fra hendis kræffter kommen, oc som i søndags oc andre dage førre vore heederl. sognehustruer hende besøgte, fandtis hun stille oc taalsgod, satte hendis tilfluct til Gud vel vijdende, at det een gang skulde være, at hun skulde opløsis oc paa sielens vegne forsamlis til hendis fædre fra denne elendige verden /:her skeede i gaar for 8. dag bønn for hende til Gud ante et post concionem de liberatione a doloribus mortis [før og efter gudstjenesten om fritagelse for dødens smerter]:/ Saa har da Gud hendis suaghed icke ladet hende paakomme ofuer hendis formue, men har gifuet hende i mandags aften den 1. octobris en sact, naadig oc sal. opløsning, der hun hafde lefuet i hendes pigerstand 25. aar, /14/ i hendis ecteskab 45. aar, i hendis enckestand 19. aar, som tilsammen gjor hendis alder, at hun har lefuet 13 uger i hendis halffemtesindstifvende aar. Texten psalm. [ikke udfyldt] [herefter følger additamenta, se ovenfor] /20/ ...

Die lunæ post 18. trin. d. 8. oct. blev Maren Peder Paulsens begrafuen.

[224] Onsdagen den 10. octobris post 18. trin. ofuer grafuen, der det sal. barn blev jordet:

Dette sal. barn Laurs Henrich Oluffsen er fød som et fremmed barn hos /:os:/ i dette aar, løfuerdags aften den 21. aprilis. Dets forældre ere: Faderen Oluff Laursen, fordom sergant under major Rup, iblant foodfolcket, nu tie-/21/nendis under ryteriet i Fyn. Moderen er Catharina Henrichs d. Dette barn bekom sin daab mandagen effter, at det var fød løfuerdags aften tilforn. Der moderen hafde holdet hendis kircke-

gang paa søndagen for Christi Himmelfærdsdag [13. maj] saa drog hun efter hendis angelegenhed tisdagen deræfter bort. Faderen besøgte barnet den 11. aug. paa en løfuerdag ocsaa om aftenen /:drog han:/ bort til Colding. Siden har vi intet hørt til de gott folck. Ocsaa har den fromme Magdalen Peder Oluffsens, effter at hende dette /:22:/ barn var blefuen betroet oc indtinget hos at fødis oc at underholdis i moderens bortværelse, bevijst det same ald tieniste, fljyd, rycte oc heffd, saa at det har icke fattet paa nogen menniskelig fljyd dermed. Men som hun os har ladet barnet see oc skue for en kort tid siden, da fornomme vi nock, at det icke vilde vorde gammelt. Thi der var indvortis nogen suagthed paa enten lefueren, lungen eller milten, fordi raade vi hende, hun skulde see vel dertil, Gud gaf det vel snart en salig opløsning, hvilcket Gud ocsaa gjorde. Thi effter sin ud-/23/standen suagthed døde det sact oc saligt i mandags morgen [8. okt.] i dagningen, der dets alder var blefuen 24 uger oc 1 dag. Gud hafuer dets siel i himmerige oc legomet skal nu betrois jordens muld at huile udi, indtil det skal paa dommedagen opveckis oc med sielen igien foreenis oc saa indgaa i Guds herrlighed. Gratias ... Haec superiora omnia non est dicta, quia non ea desiderabant, modo sine cantu et tono, sine cruce et luce, pastor terram injeceret [Ovenstående blev ikke sagt, fordi de ikke ønskede det, men præsten kastede blot jord på uden sang og klang, uden kors og lys] ... /24/

Den 11. octobr. (torsdag) post 18. trin. blefue Lass Jebsen oc Mett Anders d. copulerede.

Same dag paa eftermiddagen /:haec pertinent ad Dalby [dette hører til i Dalby]

Blef jeg fordret til Tued at døbe Matths Storms oc Maren Toskis d. deris første 2. tuilling sønner med dem hun icke hafde gaaet hendis tijd ... [navnene ikke anført] /25/26/ ...

Die martis post 21. trin. d. 30. octobris

Blefue Christen Christensen af Fielstrup sogn trolofuet med Jesper Clausens yngste daater Trine Jespers d. Brun. /27/

Den 2. nov. (fredag)

Blefue Adam Hans Krull oc Mett Catharin Hans d. copulerede.

[225] Funus [begravelse] den 7. nov. (onsdag).

Denne liden salige sønn Jacob Nielsen er fød her i meenigheden d. 30. maj, onsdags morgen æffter pintzedage af christlige gode forældre. Faderen er den ærlige oc velacte mand Niels Henrichsen, moderen er den ærlige, dydige oc Gud fryctige Ellena Jørgens d. Der same barn var

fød, fick det strax same dag paa efftermiddagen sin hiemme-daab, oc blef paa freedagen strax deræffter /28/ den 1. junij ført til kircken, oc meenigheden med sine heederlige fadderer til sin daabis bekræfftelse oc velsignelse forrestillet. Det trifuedis oc tog vel af den moderlige melck til oc var skær paa krop oc hyld, indtil forleden freedag, da blef det noget urolig oc ihuor det noget diede, gaff det dog det op igien, oc det bleff svagere dermed i løfuerdags, saa at her skeede bøn derfor i søndags for oc effter prædicken, huilcken bønn Gud hørde oc gaf det en four oc salig hedenkaldelse fra denne onde verden i mandags morgen 1 time førr det blef liusst, var unge-/29/fehr klocken 5, der dets alder hafde været 22 uger oc 4 dage. Apoc. 20,12 ... ligger i kircken ... /30/31/ ...

NB freedagen d. 7. decembris effter 1. advent søndag blef Willads Pedersen oc Maren Anders d. copulerede.

Fer. 3. [3. juledag] blefue troloffuede Niels Niels oc Caren Matzd.

I dette aar ere fødte 5 dreng oc 3 piger-børn, sammenveyede 6 par oc 2 par troolofuede, døde 3 gamle mennisker oc 3 børn [nederste del af siden mangler].

/32/ ...

1704 ...

/33/ ...

Den 11. jan. (fredag) blef h. Hans opkaldet til Sara Jessis i hendis søns Matths Jessens gaard at skulle hafue berettet hende i hendis siugd om, men som hun kunde ingen rede giøre for sig, saa læsde hand et soliloquium [enetale] og h. bøn med velsignelsen ofuer hende. Hun døde om afftenen klocken 4.

[226] Die mercurij post 1. epiphan. [onsdag d., 16. jan.]

Personalia b. Saræ Matthiæ f.

Denne erlige, dydige oc Gud fr. nu sal. Sara Matths d. er fød i Sten-/34/derup præstegaard ao. 1630, den 19. junij (søndag) oc blef døbt den 3die dag effter mitsommers dag af geistlige forældre. Hendis fader var den heederl. oc vellærde mand h. Matths Jensen, der var fød i Stendrup kald oc hans fader h. Jens Mattsen var fød i voris præstegaard. Hendis moder var den erlige, heederlige oc dydfulde Elsa Jess d. barnfødt ved Stendrup Strand. Oc hafue disse gode forældre hende som blant 11 sødskinde den 6te med forælderlige omsorg opdragen oc ladet hende i

catechismi lærdom, i læsning oc ald anden huselig gierning vorde undervijst oc tilholden. Der hendis k. fader h. Matths Jensen døde ao. 43 paa skærtorsdag [30. marts] oc hun /35/ da var 13 aar gammel, gaf Gud børnene en from stibfader igien, den heederlige oc vellærde h. Niels Hansen Riber, der æffter kaldet 2 aar hafde standen leddig, kom oc hende som hun hafde været hans egen daater udstyrede ao. 51 den 3. junij (tirsdag) til den ærl. oc forstandige karl Ies Iebsen udi Wonsiel, der hand var 30 aar oc hun 21 aar gmml.

Gud har i deris ecteskab gifuen dem 8 børn, 3 sønner oc 5 døttrer, huilcke ere døde oc deris forældre i saligheden forrekomne, undtagen 1 sønn oc 1 daater, som endnu lefue [tilføjelse s. 36:] /:der disse fromme æctefolk udi krigstijden komme fra deris gotz, boskab, middel oc gaarde, da siuntis ham heller, at han vilde med sin hustru oc børn hafue, om end i ringe vilkaar, et eget arnestæd end sidde i andres huse som en indest, fordi var hand om hos øfrigheden, at ham bleff det øde Konghus ved Wonsiel Mooskier undt, der bygde hand oc sad i rolighed indtil – verte antrorsum [blad tilbage (til s. 35)]:/ der ao. 75 i jan. maaned, nu for 29 aar siden hendis kiere husbond hende ved døden fragick oc hun 1 aar hafde siddet encke, blev hun i hendis 46. alders aar begiert til en ectefelge /36/ af den ærlige oc beskeden enckemand Matths Jepsen til hans tridie gifftermaal. Oc blefue de sammenveiede ao. 76 den 12. novembris. Men der de hafde lefuet sammen udi 8 aar, saa døde hand hende fra ao. 1684 /37/ onsdags morgen for Judica søndag i faste [12. marts]. Siden ofuerlood den salige encke hendis huus oc stæd til hendis daater Iohanne oc hendis mand, Jens Pedersen, oc hun var til huse hos dem, saa længe som de haffde det stæd, men der de droge herfra, var ingen værelse for hende meere her, oc drog hun i i nogle aar hen til hendis søster, der heederlige Johanne Matths d. h. Christen Humblets i Stenderup oc forblef hos dennem. Men paa det sidste, der hun var trett oc mactisløs af alderdom blefuen, da kom hid til hendis sønn Matths Jessen her i Wonsiel, oc hun var saare aflegs oc formaade sig slett lidet i hendis gang, oc i hendis arme til nogen gierning.

Hendis siugdøm oc endeligt anlangendis, da blef hun siug, æffter /38/ at hun den 24. søndag trinitatis [18. hov. 1703] hafde for 7 uger været til Gudz bord her i kircken. Her skeede bønn for hende den 3. advent søndag for oc effter prædicken for 4 uger siden, oc det blef derpaa noget stiller med siugdømmen, men endeligen i freedags forleden, den 11. januarij, befalt hun med stoor amact oc blef af os begiert, at een ville

opkomme oc berette hende, men saa snart som den aff os kom, da var maalet icke meer hos hende, oc all sandz var borte. Dog skeede Herrens bønn oc læsning ofuer hende om et saligt endeligt oc Aarons velsignelse blef liusst ofuer hende, som skeede om morgenen klocken 9. Oc hun laa stille /39/ hen indtil efftermiddagen klocken 4, da opløsede hende Gud sact oc salig fra denne verdens jammerdal, den 11. jan., der hun hafde lefuet i hendis pigerstand 21 aar, i hendis første ecteskab 24, encke siddet deræffter 1, veret anden gang gifft 8, oc nu sidst encke udi 20 aar, saa at hendis gandske leffnets alder har været 74 aar, ringer 23 uger. Rom. 8,28 ...

Torsdag afften den 17. jan. blef Hans Frantzens oc Margaret Peders. d. deris 2det barn, en sønn, fød. Blef døbt om onsdagen den 23. jan. oc kaldet Peder ... /40/ ...

Den 24. jan. (torsdag) Timothei dag blefue trolofuede Søren Jensen oc Hanna Rebecca Jacobs d., der var ved consistorij dom blefuen skilt ved hendis forrige mand, som for 9 aar hafde forlatt hende ... /41/ ...

[227] Dncâ. esto mihi [3. febr.] blef Peder Erichsens sønn Niels begrafuen.

Var fød forledet aar, d. 31. aug. fredags afften, oc døbt onsdagen deræffter her udi kircken oc bekom sine heederlige fadderer. Hans forældre ere den ærlige oc /42/ forstandige mand Peder Erichsen af Bæck i Wonsbeck sogn oc den ærlige dydige oc Gud fr. Margarete Anckers d., huilcke forældre dette barn hafue med største flijd baaren omsorg for, at det effter sin daab matte til dyd opvoxe. Men som den almindelige børnesaarelse det hafde vel ofuerstanden oc giennemgaaet, saa blef det 3 dage deræffter siugt, oc der slogis 1 oc flere røde plætter ud paa lænden, huilcke siden ofuergick den gandske krop, oc det gandske legom risede giennem 3 ugers tid indtil i mandags.

Den bekymrede fader søgte raad mod same sin søns ynckelige til-/43/fald hos den h. rector i Colding, der har ord for en kyndig mand i lægedom indvortis, men hand kunde ingen fortrøstning gifue hannem, uden hand hafde seet patienten. Saa har Gud da traadet til, som den beste lege, oc barnets risenhed sattis, men dog blef den indvortis siugd om ved, indtil tijsdags natt om midnatt, oc laa det i sin sacte vee hen, indtil onsdags middag klocken 12, da opløsede vor Herre det fra denne elendige verden til sit himmelske rige, der det hafde lefuet 22 uger ringer 2 dage. Job 14,1 ...

Torsdagen horâ 9 den 7. febr.

Blef Hans Christenss. oc Christinæ /44/ Jess d. deris anden daater døbt oc kaldet Maren. Var fød tisdags midnatt ...

Same torsdag d. 7. febr. blef Gødert Jacobsen trolofuet med Caren Jess Andersens daater ... /45/ ...

[228] Den 19. febr. (tirsdag) effter reminiscere

berettede jeg gmml. Thomas Pottémager i hans siugdom.

Er fød i Tynder 1631. Hans fader var Peder Jørgensen en skipper /46/ hans moder tit. Anna Peders. Blef døbt af dend gamle proust h. Johanne Mauritio oc i den rette Guds fryct oc catechismi forstand opdragen. Der hand ao. 45 var 14 aarl. gammel satte hans kiere moder i hendis enckesæde hannem ud i lære hos hendis kiere daatermand Hans Petersen, potter udi Bredstæd, oc stod hand sine 5 læreaar ud med ald lydighed oc flijd, oc reisde hand siden paa sit lofflige haandverck 5 aar paa adskillige stæder hos ærlige mestere, i Schleswig, Rensborg, Itzehoe, Krempe oc Lyckstad. 5 andre aar var hand andre stæder, som i Gravensteen oc Tynder. Siden fødte Gud det, at hand sig i sin /47/ fødeby Tynder udsaae til en ectefelge den ærl. dydige oc Gud fryctige pige Mette Peders d., oc stod deris bryllup ao. 61. Gud gaf dem meden de 3 aars tijd boode i Tynder 2 børn, Peder oc Ingeborg. Ao. 64 drog hand derfra hen til Fridericia, oc stood der kongens teilovn for, oc boode der 11 aar oc aulede der 8 børn: Thom., Greg. /:†:/, Jørgen /:†:/, Richard /:†:/, Ann-Catharin /:†:/, siden Ann-Catharin 2. nominis [den 2. af det navn], Mett-Maria. Noch blef fød i Frid. Jørgen den 2den af dette naun ao. 72, oc døde her ao. 95 ofuer 23 aar gmml. Ao. 75 begaf hand sig hid til os i Wonsiel at boo, oc her blef hans daater Maren fød ao. 77, oc Caren, hans 12te oc sidste daater blef her ocsaa fød ao. 80. Men /48/ døde andet aar deræffter. Hand har booet iblant os 29 aar oc forholden sig som en good christen dannemand, har ladet sig suurt vorde for sit brød at fortiene oc at drage sine børn op. Været ingen til besuering oc lefuede fredelig med alle mennsker. Søgte gierne Guds huus at høre prædicken oc brugte H. sacram. til visse tijder med sin hustru oc børn. Blef siug [ikke udfyldt] oc nød sin afløsning med H. naduere d. 19. febr. (tirsdag). Her skeede bøn for hannem.

Hand har lefuet ung karl 30 aar, i ecteskab med sin hustru 43, at hans gandske alder er blefuen 73 aar. [forts. 274 x] /49/.

D. 19. febr. (tirsdag) post reminiscere berettede jeg Dorothe Jess Andersens i hendis siugdom. Er fød ao. 35. s. Pauls dag [25. jan.].

Den 26. febr. (tirsdag) i afftningen blef Søren Hiulers oc Gertrud

Christens d. deris 3die barn fød, en sønn, oc hand blef d. 28. febr. (torsdag) døbt i kircken ... oc blef kaldet Christian ...

[229] Dncâ. lætare [2. marts] blef Jens Jenss. begrafuen /50/

Curriculum vitæ

Denne ærlige, forstandige oc trooflitige, nu sal. mand Jens Jensen hans ærlige herkomst, leffnets forhold oc saligt endeligt hos os anlangende, da saa meget som os vitterligt er, er hand fød i Wendsyssel, Børglom eller Wendelboo stiftt udi Jerloff herret, i Serrisslev by oc sogn, ao. 1660 i foraaret, der fienderne droge af landet, af ærlige oc christl. forældre. Hans fader var en ærlig mand med lige naun som hans sønn, Jens Jensen, hans moder den ærl. dyd oc Gud fr. quind Maren Mortens d. Disse forældre fremmede hand daab oc /51/ christendom oc droge ham op i Gudz fryct, saavit hans barndom kunde fatte. Men som Gudz børns lycke er ickun tynt i verden, saa hafuer denne sal. mand oc tiligen motte venne sig til sorg oc modgang, idette begge hans forældre hannem fraginge ved døden, der hand var en dreng oc gick i kiulen. Siden tog hans fromme moderbroder, som var degn til Serrisløv oc Vrendsted sogner hannem til sig oc beholte ham hos sig indtil hand kunde tiene hos fremmede oc selff forsiune sig. Saa drog hand med sin moderbroders minde ud oc tiente for dreng i Hielmsted /52/ nogle aar. Derfra kom hand at tiene h. Alexander Jacobsen i Nørup præstegaard 2 aar oc siden h. Søren Jensen i Egtued 3 aar. Derfra lystede ham at forsøge sin lycke i Sælland oc tiente en præst der, som kaltis h. Alo, 2 aar. Endeligen kom hand her ofuer til voris egn i Tystrup sogn, i Torning, oc var Zitzel Anckers auflskarlf effter hendis mands død 2 aar. Tiente siden Hans Nissen i Skouhuse 2 aar, deræffter den sal. h. Jørgen Barsøe i Aller 1 aar, derfra blef hand begiert hen til Huinderup af Morten Jabsen oc tiente ham 3 aar. Siden kom hand af Guds forsiun i et christeligt ecte-/53/skabs løffte med sin nu bedrøfued æffterlatte encke, Gyde Christens d. barnfød i Obling i Brøns sogn, oc stood deris troløfuese om s. Michels ao. 1692. Men denne vinter tiente hand hos sal. Hans Oluffsen, sognefoged oc cromand udi Aller, til Walburg dag [30. april] oc blefue de 8 dage effter Walb. dag vejjet sammen i Aller kircke. Deræffter droge de her hid til Wonsiel oc hafue boet i Peder Hackis bolshuus 11 aar. Midlerdess har Gud ingen børn gifuet dennem. De har lefuet fredeligen oc kierligen sammen, hand har været redebon mod enhuer gaardmand her i byen, der begierte ham til arbeid i marck oc

skowen. Hans /54/ christendom har været for G. børn ustraffelig, thi hand har flitig søgt Guds ord oc bord med god andact. Hand var her i kircken med sin hustru til G. bord anden advent søndag for juel. Hans helligsoot kom ham paa i mandags for 8 dage den. 18. febr. oc huad der meentis got at være, oc hannem kunde tiene, blef icke sparet. Men hans siugdum, som formeenis at hafue været den gængse pleuresis eller sodebyld, vilde icke åbne sig, at hafue gifuet rod oc vor fra sig, deroffuer hans beklemmelse var dis større, saa at hand sin yderste tilfluct tog til Gud, oc begierte i mandags at vorde deelactig i sin frelseris Jesu Chri. saligheds sacramente, som hannem for dagen /55/ klokken 3 blef trøsteligen med alle synders afløsning meddelt, huorpaa hand laa stille hen indtil følgendis tisdags morgen i dagningen, der hans alder var blefuen 44 aar, da døde hand salig fra os. [26. febr.].

I ærlige vendelbooger, som her ud ere komne oc har søgt eders næring oc boopæl, tager efftersiun aff denne eders landsmand, hand har ærligen forholdet sig blant os. I har ingen skam eller vanære faaet af hannem! Nu hans hukommelse være fred!

Hand er paa sielens vegne i Gudz rige, legomet skal huilis i jorden til dommedagen, deden hand da skal opstaa med sielen sammenføjet til Gudz evige glæde oc salighed. Oc maa ocsaa om hannem gielde Chri. ord: Eij du /56/ fromme oc tro suend: du hafuer været tro ofuer lidet, jeg vil sette dig ofuer meget. Gack ind til din Herris glæde. Matth. 25,21. Gud være hans effterlatte hustruis trøst, fader oc forsuar. Mee-nigheden være af encken oc Gud betacket for deris ledsagelse til hans leijerstæd. Gud vil selff være alle christen kierligheds gierningers runde belønnere.

1. mart. løfuerdagen for lætare bleff Lass Iebsens Hiulers oc Mett And. d. deris første sønn Ieb døbt ... /57/58/59/ ...

D. 19. martij onsdagen i dimmelugen blef Lauge Andersens oc Inger And. d. deris andet barn fød, blef suagt oc hiemdøbt langfredag [21. marts] morgen oc kaldet Anders. D. 28. martij (fredag) blef barnet ført til kircken ... /60/ ...

[230] Curriculum vitæ Jens Sørensen.

Er fød i Wonsiel ao. 1632 om juel af christl. forældre. Hans sal. fader var Søren Jensen, en fordom velbekient mand her i Wons. Hand lod denne sønn effter sin farfader h. Jens Struck, sognepræst til Hiort- oc Kals-Lund kircker opnæune. Hans sal. moder var Maren Niels d. fød i

Jortvad. Hun døde ao. 1660 i mai maaned 64 aar gmml. oc jeg fulde hendis lijg op til kirkegaarden af Colding oc talte Herrens ord ofuer grafuen. /61/

Der hand af disse forældre blant 7 sødskinde var i en ærlig ecteseng fød, da lode de ham betimelig christne af h. Matths Anthonij sønn oc siden opdrøge de hannem til Guds fryct oc gudelige bønner. Hand blef oc holden til skolen under sal. Tonius Degn, oc der hand /:var:/ omtrent 16/17 aar /:gmml.:/, da begaf hand sig at tiene hos Nijss Gregeren 1 aar, deræffter hos h. Matths Anthonij sønn oc hos hans søn h. Anthonium ialt 5 aar. Derfra hos Niss Christensen tiende hand paa det 3die aar, oc da komme fienderne i landet, de suenske, oc vore hielpere pollacker, oc hand holte sig op i Colding til s. Peders dag [22. febr.] 1658, oc da drog hand /62/ med sal. Matths Jensen om sommeren ud til Hygom præstegaard, oc som i den tijds siuntis dem, at der icke vilde falde synderlig løn oc de dog blant fienderne motte yderlig vofue sig, da siuntis Matths Jensen hand vilde hen, huor hand kunde fortiene sig noget, oc hand drog ud til Pilworm ved Husum, der voris sal. medbroder vilde oc hafue været borte, da lofuede h. Peder Jacobsen ham noget til lønn. Deræffter drog hand ud til Ribe oc tiende Claus Guldager med reisende i hans øxenkiøbmandskab 1 aar. Derfra kom hand i tieniste hos b.mester Anders /63/ Suane i Ribe 2½ aar.

Som da folcket her i byen komm sig noget til gaardene igien, da ofuerlagde sal. Maren Nissis det med hendis mand Niss Christensen huorleedis Jens Sørensen hafde tient dem for fiendetiden, oc haffde beteet sig dem from, tro oc stille, oc de hafde deris daater Johanne, et voxet folck, saa blef det lagd i baand med Gud oc deris venner, at hand kom hiem til os i Wonsiel ao. 63 om paaske, oc hand bleff med deris eldste daater Johanne trolofuet 8 dage for pintze [31. maj]. Deris bryllup stod 29. octobr. 2 dage for alle helgenis dag etc. Adde prognatos liberos [tilføj de avlede børn] /64/ ...

D. 3. aprilis (torsdag) post quasim. blefue Søren Jensen oc Hanna Rebecca Jacobs d. copulerede ... /65/ ...

D. 9. april (onsdag) blef Peder Laursen oc Caren Sørensen d. deris sønn (det 3die barn) fød i søndags morgen 6. april oc nu i kirken døbt. Bleff kaldet Laurs ... /66/67/68/69/70/71 ...

Dncâ. 5 post trin. blefue [22. juni] copulerede foruden bryllup at giøre oc uden spil oc drick Niels Nielsen oc Caren Matths d.

In vigilijs Joh. Baptistæ [23. juni] (mandag) blef Maren Mortens d. i

hendis siugdøm berettet oc bad, om hun døde, at Peder Hansen i Dalby motte tage hans oc hendis barn til sig ... /72/73/74/ ...

Den 15. julij tijsdagen æffter 8. (søndag) trin. blefue i kircken trolofuede skowfogden Christen Pedersen oc Sara Jens d.

[231] D. 18. julij (fredag) blef Inger Nissdaaters daater Maren Hansd. Kiær berettet, i søndags hiemkommen af hendis tieniste i Ødis oc ligger suarligen siug i hofuet vee oc croppens amact.

Onsdagen effter den 9. trin (søndag) [23. juli]

curriculum vitæ:

Denne ærl. dydige oc dulige saa oc Gud fryctige nu salige pige, Maren Hans d. Kiærs /75/ hendis ærlige opkom, leffnets fremdragelse oc endeligt anlangendis, da kand derom formeldis, at hun er fød i Seestæd 3 uger for juel ao. 1682 af ærlige oc fromme forældre. Hendis sal. fader var den ærlige oc acte mand Hans Sørensen Kiær, da bosiddendis i Seestæd, som døde her hos os for halff fembte aar siden, oc bleff anden juledag begrafuen 2 oc et halff hundrede aar gammel. Hendis moder er den ærlige, dydige oc Gud fryctige encke Inger Niss d. sal. Hans Kiers effterlatte.

Disse forældre hafue denne deris daater, som deris andet barn ladet snart komme til det h. daabis sacramente oc chri-/76/stendom oc siden opdraget hende til Guds fryct, ære oc dyd, saa at hun i opvext blef flitig til husegierning anvijst, oc der hun fick styrcke, tog hun sig ocsaa marckearbeid paa oc skaaned sig icke for umag oc møje.

Der hendis forældre komme her til biuen ao. 99 oc hun var næsten 17 aar gammel, da bleff hun i hendis salighedz kundschaft oc lærdom ofuerhørt oc værdig befunden at komme første gang til Guds bord som skeede den 25. søndag trinitatis [26. nov.]. Der de vaare 6 sødskinde med deris forældre hid til byen /77/ komne oc faderen dennem tilig ved døden fragick, da siuntis denne daater, at meden hendis yngre søster med den eldste broder vaar dulig nock at drifue gaardsens brug, saa vilde hun drage ud i fremmedis tieniste oc begaff sig med moderens villie oc minde hen [tilføjelse nederst s. 79:] til hendis morsters sønn Matz Jensen her i byen 1 vinter oc til Peder Jespersen 1 sommer, derfra begaf hun sig til Peder Michelsen i Ødijs /80/ 1 aar oc derfra til Jeb Staphensen i Ødis forleden vinter oc fra paaske til nu. [tilbage s. 77]

Kom imellom naar hendis tiid det tilsagde her hiem oc gick til Guds bord, som sidste gang skeede den 2den søndag i faste [17. febr.]. Hendis christendom anlangendis, da var hun from oc dydig oc elskede heffd oc

reenlighed, men icke hoffærdighed. Hendis døds-/78/aarsag var, at hun længeedis hid til hendis moder oc sødskinde i søndags for 8 dage kom oc var noget upasselig, dog gick hun hendis ærinde same dag ud til Colding, men kunde neppelig vinde hiem igien, lagde sig strax til sengs oc kunde vel giøre sig den tancke, at hendis suagthed var aff den siugd- om, som hendis folckis huus oc gaard dem hun tiente i Ødis var belad med.

Der suaghteden drog jo meer oc meer paa, oc ingen forbedring vilde tee sig, da i Herrens naun begierte hun i freedags, at hun motte vorde berettet /79/ oc forligt med Gud, som ocsaa strax skeede, oc hun med god fornufft, men i største amact oc suagthed annammede sin syndsfor- ladelse oc vor herris Jesu h. legom oc blod, oc hun bevisde en god taalmodighed under sit siugdoms haarde kaars.

Dog Gud gaff hende i løfuerdags middag klokken 1 en christlig- still som four oc sal. opløssning af denne jammerfulde verden, der hendis alder var blefuet 22 aar ringer 19 uger [herefter ovenstående tilføjelse til s. 80] ovatio etc. ... /81/82/ ...

D. 7. aug. (torsdag) om morgenen horâ 9 blef Laurs Jessen oc Caren Hans d. deris 4de barn en daater fød, det for suaghtedz skyld blef døbt hiem paa løfuerdagen d. 9. aug. kaldet Ann Maria oc det kom siden til kircken oc blef confirmeret ... /83/84/

[232] Dncâ. 13. post trin. [17. aug.] blef Søren Hiulers mindste søn Christian begravet.

Dette sal. barns Christian Sørensens herkomst oc korte leffnets tid anlangendis, da er han fød her i meenigheden den 26. febr. paa en tijsdag afften af christelige forældre. Faderen er den ærlige oc flitige mand Søren Knutzen Hiuler, moderen er den ærl. dyd. oc Gud fr. quinde Gertrud Christens d. Hand blef døbt anden dagen effter hans fødtzel d. 28. febr. paa torsdagen her i Guds huus. Hand voxte oc trifuedis vel ved moderens /85/ flitige tilsuun oc rycte oc tog hannem som en hulde moder vel i act. Men suaghted slog ham til i mandags for middagen oc blef meget urolig, kunde intet die eller niude noget, i huor de gierne gjorde deris flijd, men intet kunde dets onde borttage. Saa gaff da Gud dette barn den beste gafue, evig varendis sundhed oc salighed ved en four oc salig opløsning fra dette usle verdens lijff i torsdags morgen, der dets alder var blefuen 24 uger oc 1 dag. Matth. 18,10. /86/87/88/

[På en side foran i bogen er indført:]

[233] A. 1704 in junio kom en quinde til büen n. Kiersten Peders d. fødte it barn d. 3. avg. udlagd til barnefaderen corporal under landfolcket n. Nicolaus Jenss., barnet bleff kaldet Dorothe. Døde imellem d. 29. og 30. aug. om natten, begraffen d. 31. ejusdem. /89/90/ ...

Den 30. sept. tijsdagen mod middags tiden blef Kiersten Hans Castrups forlæsst med den 3die sønn, som for suagheds skyld bleff om aftenen ved lius hiemdøbt oc kaldet Hans ... /91/92/93/

Den 23. octobris (torsdag) post 22. trin.

Blefue Christen Pedersen Skowfoget oc Sara Jens d. copulerede. Ex Matth. 18: redde mihi quod debes [giv mig, hvad du skylder]

In vigilijs dncæ. 23. post trin. vesperi [om aftenen] d. 25. octobris fødte Hans Tingleffs hustru en sønn, secundum natû [den anden] dictum Jacob ... /94/ ...

[234] Die martis post 24. (søndag) trin. [4. nov., forts. af 126]

Personalialia:

Denne ærlige, dydige oc Gud fryctige encke Elsabe Schrølings var fød i den fürstl. stad Tynder ao. 1638 den 21. januarij paa septuagesima søndag mellum klokken 9 oc 10 formidda-/95/gen aff ærl. oc christl. forældre. Hendis fader var den ærl. acte oc kunstige glarmester Hans Rude af Lübeck, som her i meenigheden har været velbekiend oc døde for 30 aar siden, 66 aar gammel. Hendis moder var den ærl. dydfulde oc Gud fryctige matron, Gunder Jess d. af Bourup i Warnis sogn i Sundewitt, oc døde her for 32 aar siden, 71 aar gmml. Disse forældre forfremmede snart hendis daab oc christendom den næste onsdag deræffter i Tynder kircke ved capellanen h. Laurentium Widing, oc de hafue hende siden til Guds fryct opdraget, holt hende i schole at hun kunde baade lese vel oc /96/ skrifue. Siden, der hun meere vext oc forstand /:fick:/ holte de hende effter den tynderske skick i siu- oc kniple skole, der hun herudi hafde faaet nogen færdighed, da begaf hun sig med hendis forældris behag oc samtyck ao. 52 i tieniste paa Rensborgs slott hos gouverneuren oc ambtmanden h. Henrich Blome oc tiente der langsommelige tijd, indtil ao. 64 12 aar. Da begaf hun sig derfra hid til hendis broder i Wonsiel oc forblef hos hannem 4 aars tijd. Siden blef hun af den velbaarne fru ambtmandinde til Haderschlev Sophia von Ahlefeld begiert, at hun vilde begifue sig i tieniste hos hendis daater fr. Margarete Ølgaard Brockdorffinn til Rolstorp /97/ oc Gonshagen i Holsteen af den

aarsag: at hun var i de hofue vidskaber med siuend oc bordering kyndig, huor hun forblef 2 aar. Derfra begaff hun sig ao. 1670, oc kom den 4. nov. med et schib fra Lübeck til Fridericia oc derfra til Wonsiel oc blef setze hos hendis broder, indtil ao. 75 hun effter Guds forsiun bleff begiert til en ectefelge af den ærlige oc mandhaffte münsterskrifuer oc siden corporal under obristlieutenant Claus von Örtzen Henrich Schrøling, som bleff samtyckt, oc de blefue her i Guds hus trolofuede den 7. junij, oc deris bryllup stood oc her i følgendis aar 76 den 8. febr. paa en tijsdag /98/.

Hun fødte hannem i deris ecteskab en sønn med naun Hans-Henrich Schrøling, som nu er i de h. staters tieniste under velbaarne obrist Brockdorff hans regimente bestalte quarteermester. Der hun oc hendis mand hafde været 4 aar sammen, da slog ham den ulycke til, at hand miste sin førlighed af en udædisk voffhals oc motte deræffter begifue sig fra krigsvesenet oc holte fordi nogle aar skole i gamml. Haderslev, hafde mange got folckis børn at lære, oc hun fulde med ham oc tog af Vor Herre saavel den onde som den forrige gode dag til tacke, bar hendis (kors) med en christelige taalmodighed oc stræbede med hendis hænders arbeid at verge sig mod for /99/ stoor armod. Dengang regne oc skrifuemesteren i Haderslev fortrød derpaa, at hand hafde den gode skole i gmml Hadersl., saa begaf hand sig her hid til Wonsiel oc holte i sit eget huus scholen, indtil hans dødsdag ao. 1698 den 25. januarij s. Pauls dag paa huilken dag hand døde.

Siden har hun siddet eene for sig oc taget gott folck til sig i huset at hafue huroo imod eenlighed. Hende slog oc den ulyck til i hendis huus, at hun falt paa gulffen oc skiørede hendis højre arm oc var fra den tijd icke meere sterck, hende slog oc suaghed til ofuer hendis tønde lijf oc ald lyst til maden forgick hende, /100/

Kunde omsider icke vel gaa til kircken, men brugte hiemme hendis andact med læsning i Guds ord. Hun er blefuen i disse 2 sidste aar berettet i huset, en gang i voris gaard oc 1 gang i degnehuset oc ellers i hendis eget huus paa hendis siugeseng, som seenisten skeede i søndags for 8 dage, der hun sig med G. forligte, annammede sine synders forlaldelse oc hendis frelseris Jesu Christi legom oc blod til trøst oc et pand paa hendis salighed. Hun gaf sig i sin suaghed vel tilfreds oc laa med hendis stille vee meget taalmodeligen. Der det mellom (mandag) oc tijsdagen om natten blef /101/ meget ont, kom bud til os, oc vi om natten klokken 2 komme til hende, da gjorde hun god rede for sig om

hendis vilkor, det da bleff optegnet, oc hun befant sig nogen lindring igien, laa oc ventede paa hendis opløsnings tijd. Oc er merckeligt, at af Guds forsiun kom i tijsdags fra voris armee i Tytschland en ryter under sal. obristlieutenant Zeplin, der haffde rictig pass oc afscheed, hand bleff ført til hende for sengen oc helsede hende fra hendis sønn Hans-Henrich oc forsickrede hende, at hand oc hans hustru leffuede begge oc vaare ved mact, men skrifvelse hafde hand intet uden munde-/102/lige ord. Hun blef ofuer denne tijding i hendis dødstijme vederqueget, som Jacob, der hand hørde at hans sønn Joseph lefuede, hun tackede Gud oc gaf sig med frimodighed til freds, laa endnu lenger stille hen indtil paa onsdags aften, da kom jeg til hende oc lesde meden hun saa stille arbeidede med døden liudligen en bønn ofuer hende oc gaf hende Herrens velsignelse, da gaf Gud hende mod klokken 5 en four, sact oc salig afscheed fra verden, der hun hafde lefuet 66 aar, 40 uger oc 3 dage. Vi tacke den fromme Gud ... /103/104/ ...

Denne anseelige forsamling betackis storligen paa hendis sønns vegne, af den effterlevendis gamle broder oc hans huus, med paarørende for denne heeder oc æris bevisning deris moder, søster, farster /105/ oc morster er blefuen bevijsst, de erbiude sig til alle gientienister reedebon alletijd tacknemmelige at findes.

Text: 1 reg. 19 v. 4: Det er nock, saa tag nu min siel, Herre. Jeg er icke bedre end mine forfædre.

Graff schriff paa hendis liigkistis plade:

Die ehr- und tugendsahme Fraw Elsebe Schrölings. gebohrne Rüdinn war gebohren in Tundern ao. 1638 den 21. Januarij (søndag) ward verheyrrhatet ao. 1676 d. 8. Febr. (tirsdag) u. nachdem sie 7 Jahr Wittwe gesessen, starb sie seelig den 29. Octobr. (lørdag) 1704 abends umb 5 Uhren. D. S.G.G-S. /106/107[blank]/108.

[235] Fredagen d. 14. nov. post 25. trin. begrafuede jeg Lawe Andss. d.

Personalia:

Liden sal. Anne Lawr. d. var fød ao. 1694 den 27. februarij paa en tijsdag formiddagen aff ærlige oc christl. forældre. Hendis fader er den ærlige oc velacte mand Lawe Andersen, hendis moder den ærlig dydefulde oc Gud fryctige, nu sal. hos Gud huilende Kiersten Matz d. som døde onsdags efftermiddagen for pintze den 26. majj 1700 for 4 aar siden, 29 aar oc 32 uger gammel. /109/

Oc lode de kiere forældre dette deris første barn anden dagen, som

var den første onsdag i fasten her i Guds /:huus:/ døbis at det bekom sine heederlige fadderer oc sin saligheds lod oc deel i Christi gienløsning. Blef siden til dyd oc Guds fryct af moderen oc hendis faders faster Anna Peders anvijst oc tilholden. Oc det merckeligt er om hendis gode naturs nemme, da kom hun et halff aar i skole til Christian Pedersen oc lærde icke alleene at læse i huad bog hende forekom, men hun oc viste /110/ hendis catechismum ferdig udenad at opsige, læsde evangelier oc psalmer oc sang af bogen med de andre i huset. Var omhyggelig at see i huset de andre børn til gode, kunde fået af schowen finde oc hiemføre, oc var villig til alt /:at:/ giøre, end oc det at giøre, som faderen icke vilde hende tilmode, nemlig at kiøre plowen for hannem. Hun blef oc tilvennet at besøge Guds huus om søndagen oc hun lod sig kiendis et fromt /111/ oc dydigt barn i ald hendis færd. Hendis døds aarsag oc siugdom anlangendis, da blef hun i søndags for 8 dage betagen med en risende i hænderne oc fødderne oc gick dog derved, gad icke ligget i sengen oc kunde icke blifue deri, men vilde altid op. Gad dog fortæret hendis mad allestæds oc var altid op i hendis klæder. Den risende satte sig paa det sidste, oc hun befant tørst, at hun oc vilde dricke, der de hende af fryct for vattersoet bøde en skeefuld brændevin, der i de hafde skaaren /112/ oc opbløtt pebberroed, da vilde hun icke meere hafue det. I mandags afften, der hun hafde faaet et lidet varmet øel oc brød, da begierte hun at komme i sin seng, der de hafde nedlagd hende, da reisde hun sig snart ofuer ende oc vilde hafue at dricke, oc med det same, der hun førre hafde sagt: o Gud hielp mig! da soff hun sødeligen hen i døden om afftenen klokken 9. Hendis alder er blefuen 10 aar oc 38 uger. 1. Thess. 4,13. /113/114/115/116/117/ ...

Natten æffter fer. 1. [1. juledag] bleff Hans /:Gottfrieds oc Ann Valles d. deris sønn fød oc bleff døbt d. 30. decembris /118/ ... barnets naun var Valle (Valentin):/ [tilbage til s. 117:] ...

I dette affvigte aar ere fødte 9 drengbørn oc 2 pigerbørn, der ere 3 par ægtefolok sammen vejede og 1 par bleffen trolofued, oc der ere døde, gamle oc unge, tilsammen 7 mændsker. /118/

Fer. 3. nativitatis [3. juledag] om natten deræffter bleff Matths Jensens oc Maren Peders d. deris sønn fød.

1705 ...

/119/ ... D. 2. jan. fredagen

Blef Matths Jensen oc Maren Peders d. deris barn no. 7 en sønn døbt ... barnets naun blef gifuet Gregers ... /120/121/ ...

Den 29. jan. (torsdag) morgen horâ 6.

Blef Søren Jensens oc Hanna Rebecca Jacobs d. deris første søn fød.

Blef døbt i kircken dncâ. 4. post epiphaniam Christi [1. febr.] ... barnet bleff kaldet Jens. /122/123/

Den 6. februarij (fredag) post 4. epiph.

Blef Niels Henrichsens oc Ellen Jørgens d. deris anden sønn fød om morgenen horâ 10 oc blef for suagheds skyld døbt mod afftenen. Blef kaldet Frantz ... /124/

D. 25. febr. fasteonsdag

Blefue trolofuede Peder Hansen af Tabsuhr oc voris tienistepige Maren Christens d. ... /125/ ...

[236] Torsdagen d. 5. martij

Curriculum vitæ:

Denne ærlige forneme oc velacte dannemand, nu salige Anders Paulsen hans herkomst, møjsommelige alder oc sal. endeligt at melde noget om, da er hand fød i hans fædrene gaard ao. 1634 den 3. octobris, var dagen for Colding market, oc same aar ottende dag effter /126/ hans fødtzel gick den stoore flod ofuer alle de byer oc stæder huilke ligge ved det vester haff. saa som Tytmersk, i Stranden, i Eijderstæd, i Tønder oc Riber amt. Da drucknede oc omkomme ynckelige 10 tusinde oc 48 mennisker oc aff fæmonn drucknede 58 tusinde 9 hundrede oc 25 styck. Huse fløde bort oc vaare omkuldslagen 13 hundrede oc 37.

I slig en møjsom tijd omkring os, er hand kommen i verden af ærlige oc fromme christl. forældre. Hans fader var den ærlige velacte oc beskedne dannemand Paul Pedersen af Aitrup, der døde ao. 58 inden pollackerne komme i landet, oc Gud gaf hannem hans bønn, at hans øjen icke finge de gæster at se /127/ Thi den same dag, der hand blef her i meenigheden begrafuen, kom det første polniske partij til byen oc ginge effter kundskab paa Seest oc Colding, oc de toge denne And. Paulsen her af byen med sig at vise dem veijen til Seest.

Hans moder var den ærl. dydefulde oc Gud fr. hustru Kiersten Jess Pedersens daater, barnefødt i gaarden i Wonsiel, men hun bleff hos hendis moderbroder Jens Sørensen Sandemanden (af gammel h. Matthis familia) opdragen 14 aar udi Jess Rasmussens gaard. Denne hans

dydfulde moder falt ham fra, der hand var 9 aar gammel ao. 43 om sommeren ved en ulyckelige døds hændelse i dette /128/ Mogens Erichsen raadmand i Colding hafde hos voris bymænd med de fleeste undergaet det, at hand fick bevilliget at tage ham en skadelig rødhielmet bøll oc sin mage i græss. Denne bevilling modsagde strax faderen Paul Pedersen mod den gandske biuens grande, oc stædde icke sin minde dertil, men det skeede da, som nu, de fleeste blefue denne eene mand for stærcke, oc hand motte med sin modsigelse gifue tabt. Oc er at forundre sig, huorleedis hans fornufft oc hierte kunde forud sige hannem, huad der vilde ramme hannem aff dette bymændenis vedtegt med saa olme 2 bølls bevilligede græsgang. /129/ Thi den rødhielmed bøll stangede vor sal. dødis moder i lifuet i hendis egen gaard, at hendis tarme veltede ud, endog de blefue aff m. Claus Thor Borg bartskær i Colding indhefftede igien oc forbunden, at hun gjorde schel mod Gud for hendis synder oc fick hendis siels lægedom under Jesu Chri. højværdige legoms oc blods sacramente, oc døde siden salig bort fra denne elendige verden.

Disse gode forældre fræmmede denne søns christendom ved daaben, oc der hand noget voxte frem, holte de hannem til skolen, først under den gamle degen Laurs Matthsens, siden under Tonius Laursen Degen, oc da var skolen i Hans Huggers gaard. /130/ Ydermeere forfremmede hand sig i regning oc skrifuend oc fulte med andre sønner her af byen til Colding under Gregers Nielsen udi 2 aar. Men som hand endda icke var fornøjet med den lærdom hafde hand ydermeere lyst at øfue sig udi Hadersl. schole under den berømte skrif- oc regnemester Frantz Grot- husen, hvis hører var Adam Kühlhauß, oc forbleff hand der 1 aars tijd, oc hand laa i kost hos hans faderbrooder, boendis i slottgaden.

Der hand saaleedis i Hadersl. schole tog vel til i skickelighed oc forstand, saa oc var færdig i regnend blefuen, da var i de dage en fornæme laumand af Norge i Hadersl. oc begierte drengen /131/ for hans regning skyld med sig til Norge, oc erbød sig at hand vilde tage ud af crammen til klæder oc udmundere hannem, at hand skulde følge med hannem. Men i huor gierne hand hafde lyst dertil, saa dog vilde hans fader ingenlunde deri samtycke, fordi hand haffde ingen sødskinde. Derfor motte hand blifue hiemme. Men som ungdommen er allehonde vanskelighed undergifuen, saa holte sig ocsaa vanheld oc fare undertijden til hannem. Ao. 47, der hand var 13 aar gmml. blefue 2 hester løbisk med hannem ved Kandhool Bierg, paa de smaa skiffte, huor hans venstre been blef skiøret. Den skade legte sal. Beege Jacobs d. Iver

Jensens hustru hannem. Aaret deræffter /132/ blefue same heste igien løbisk med hannem for et læs giertzel, men dog uden hans schade.

Der hand ao. 50 kom hiem fra Hadersl. forblef hand hos faderen hiemme paa gaarden oc fremmede aulingen. De komme vel afstæd, oc der var en god velstand i gaarden.

Ao. 55 der hand var 21 aar gmml. oc hans gode stibmoder, den ærl. dydige oc Gud fr. Johanne Peders d. af Biert var død, huilcken hand rosende, at hun hafde været ham en huld oc god moder, lod oc 2 døttre opnæune effter hendis naun Johanne, da vilde endeligen hans fader, at hand skulde paatage gaarden oc see sig om en ectefelge, deri hand i huor hand sin ungdom forreventde /133/ endeligen adlydde sin fader oc lod huerfue hos den ærl. oc velacte mand Hans Hansen paa Warmarck om hans daater, den ærl. dydige oc Gud f. Maren Hansd. der var da hendis 14. aar gmml. Oc stood deris bryllup i Wons. ao. 55 d. 14. junij (torsdag) effter 3 foldigheds søndag, som tisdagen tilforne i same uge h. Anthonij oc Walb. h. Anthonij deris bryllup hafde været.

Oc føjede sig alting vel for dennem saalenge som det var fred. Men 2 aar deræffter, ao. 57, der den suenske tijd indfalt, oc det et aar effter det andet hefftede haardere ved, at de motte rymme gaarden oc byen oc slæbe deris ringe effterladenskab ud til Colding, men blefue aff med deris hester, beester, fæmon oc godtz /134/, da falt hand i Colding i en hitzig siugdum, den der udgick i hofvedet oc suæckede hans forstand, saa at hand icke kunde vijde, huad hand skulde gjøre oc lade, hafde særlige tancker oc vilde neppeligen lade sig af mig noget imodsigis.

Hvilcken suaghed hand sig med dybe tancker i hofuedet tildrog ofuer sin elendige tilstand, at hand førre velmuend nu var af med huis hand forhen hafde hafft, som statelige middel oc boohafue. I saadanne tancker drog hand fra sit huus med nogle soldater, som haffde her i byen en nattleije oc vaare komne fra Lyckstad oc vilde ad Kiøbenhavn. Der hand haffde været hos dem i Kiøbenhavn 2 maaneder, kiendte ham en venn aff Vobeslett Hans Herman-/135/sen, som haffde denne dødis sødskindbarn til ecte, oc der hand forstood hans vilkaar, da talte hand for hannem med capitain Hans Casper von Kotsleben, oc hand fick en ærlig afskeeds pass de dato Kiøbenhavn den 22. octobr. 1660, huormed hand fick low at drage hiem.

Der æffter kom hand af Guds naadige hielp igien til sin sands oc beskickedes sit huus, var flitig, satte om, fick køer oc beester, fick pløjet oc saaet, oc satte verge som en ærlig mand oc from husfader, oc skulde

snart hafue reddet sig løs af besuerlighed, hafde lycken holdet noget bedre med hannem, thi hans yngel af hopper oc køer gick ham slett fra i nogle aar, saa at det blef seent for ham at komme paa fode, noch var et vjtløfftig formynderskab for Niss Jørgensens /136/ børn i Binderup, for fiendetijden, paa hans sal. fader lagd, som vaar 300 sl. dal., dem hans fader hafde satt ud i atskillige stæder oc gaarde, men som alting allevegne var døde, saa motte sønnen staa til rette for den formynder-summa. Det tryckede ham hart. Men Gud dog icke forkaste ham, men begyndte at velsigne hannem som i ecteskab, saa oc i næringen. Hans hustru fødte ham 8 døttre oc 2 sønner, af huilcke 3 døttre ere døde, 3 døttre har hand udstyret oc 2 døttre med 2 brødre ere endnu uforsiu-nede. Gud være til sin tid deris forsuar oc forfremmere!

Der ao. 65 her i meenigheden Ieb Iespersen sognefogden bortdøde, da behagede vore øfrigheds mænd imod hans villie oc søgning at forord-ne hannem /137/ til at være sognefoged, saa oc vor salige proust oc superintendent gjorde ham til kirckeverge.

Sognefoged var hand 17 aar indtil at sand-manden Erich Laursen ao. 82 døde, da som hand med tiden ældedis, siuntis vore øfrigheds mænd at hand icke kunde besuæris med de idelige reiser til Hadersl. paa sognets vegne, derfor beskickedede de hannem, at hand som en kyndig mand i herredets sager skulde være sandmand, oc Jesper Clausen sogne-foged. Derpaa hand oc bekom hans græfueelig naadis bestillings breff at nyde derfor den frihed, som sædvaanlig er. Hvilcken værdighed ham har været betroet til nu, 23 aar.

Ao. 98 den 27. majj paa en freedag efftermiddag klokken 2 kiørte hand 1 læs korn til vor mølle, oc det eene beest blef ustyrlig for han-nem, oc vognen veldte om paa Mølbierget, oc /138/ læsset gick ofuer hans højre skulder, oc hand slæbte længe effter vognen, oc fick et hull i hofuedet, kom saa endeligen gangendis til møllen, oc de gottfolck der gafue ham en drick edick oc toude hans saar med vin oc zucker, saa at hand kunde skiønne, at Gud haffde afvent en stor ulycke fra ham oc tackede Gud oc dem, der vederquegede hannem.

Hans christendom har hand med ald gudelighed beteet, hørde gierne Gudz ord oc effter prædicken øfuede sig i Guds ords læsning, oc gjorde sig foruden de vaanlige kirckesange fleere af Kingo hans sange bekiendt. Hand bad offte de 7 pænitence psalmer, oc i det forledne aar, der hand gandske bleff aflegs, da var hans trøst, at hans /139/ øjen stode ham bi, oc kunde læse Gudz ord, der hand det icke meere kunde i kircken faae

at høre. Hand betractede sine uforsiunte børns vilkaar, oc bad for dem af Kingo hans 5te pænidence psalm det sidste vers:

Gud du den same altid er,
 Oc endeløse ere dine aar,
 Du dine tienere beskier
 At deris børn oc sæd for dig bestaar,
 De for dit ansict vel befæstis skal,
 Det er vor trøst i denne grædedall.

Hans siugdum har holt ham i nogle aar med hans kræfftens forsvindelse, dog saa længe hand kunde gaa, forsømte hand icke Gudz huus at besøge paa prædicke dage, oc hand var sidste gang her i kircken til Guds bord (søndag) 4. post trin. [15. juni 1704].

Men der hand igien forlangede Her-/140/rens naduere, da blef hand i hans huus derudi deelactig (søndag) 26. post. trin. [16. nov. 1704] for 14 uger, oc hans hustru var i kircken til Guds bord same dag.

Hans endeligt kom ham paa forleden, i goer for 8 dage, da blef hand ved sengen, oc falt den dag hen i en stille søffn, oc dem tyckedis de vilde icke opvecke hannem, thi at han uden nogen vee ellers smertis kiendelse de fornemme, at hand soffuende sødeligen oc blef saa stille henliggendis, indtil om midnatt. Da opløste Gud ham med en sact oc four stille affskeed fra denne jammerdall, der hand haffde lefuet en ung person 21 aar, været gifft 50 aar, været sognefoget 17 aar, sandemand 23 aar, kirckeverge /141/ 33 aar, at hans gandske alder er blefuen 70 aar, 20 uger oc 6 dage ...

Freedagen d. 6. martij post (søndag) incovacit

Blef Jacob Christensen af Scarild oc Gyde Christens d. af Obeling sal. Jens Jensens efterlatte trolofuede ... /142/143/144/145/ ...

[237] Fer. 2. paschatos [13. april] blef Caren And. Snedkers d. begrafuen.

Curriculum vitæ

Denne ærlige, dydige oc Gud fryctige, nu salig pige

Caren Anders d.

er her i Wonsiel blant 7 sødskinder den 4de daater fød anno 1683 i januarij maaned oc er døbt paa den 3die søndag effter h. 3. kongers dag [21. jan.] Hun er opkommen aff ærlige oc christl. forældre. Hendis fader er den ærlige forstandige oc flitige mand Anders Pedersen Snedicker. Hendis moder er den ærlige, dydfulde oc Gud fryctige Mette Nis Gregersens daater, barnfødt i deris gaard oc stæd. /146/ De lode

hende snart effter fødzelen komme til det h. daabis sacramente, oc opdroge hende siden i Guds fryct, lode hende lære hendis catechismum oc troens lærdom, som sig oc vel teede, for meere end som 6 aar, der hun ao. 99 paa søndagen for mittfaste [12. marts] 16 aar gmml. blef her i meenigheden ofuerhørt oc bestood sig vel oc kom verdig første gang til Guds bord, forældre oc hendis sødskinde til trøst oc glæde. Hendis forældre hafue hende som de andre børn satt til at giøre gaun med vogn oc plowen at kiøre, oc omsider satte de hende til at kniple, det hun sig med lyst paatog, deræffter lod de hende aff dend ælder søster lære at veffve, der til /:hun:/ sig oc villig begaff, oc det føjede sig vel for hendis hænder. /147/ Hun har været alletijd still oc dydig, ingen brask eller snack schiøttet om, hun var tarfueelig i hendis færd med allting, det hende da meere til en ære efftersigis kand. Hun søgte gierne Guds huus til at høre Herrens ord, oc brugte med forældre det h. altars sacramente, men meden hende slog suaghed til, da kunde hun sidste gang icke med forældre gaa til dugs, huorfor hun, der /:hun:/ i fredags den 20. martij bleff siug, lod sig paa vor fru dag den 25. martij berette, oc annammede hendis afløsning oc Christi h. legom oc blod med en god andact oc gaf sig nu i Gud tilfreds. Her skeede bønn i meenigheden for hende for oc effter prædicken 8 dage for dimmelugen, oc som det drog saa læng i førr hun fick ende paa hendis onde, da gjorde vi os forhaabning, at Gud skulde /148/ ville med tiden lindre siugdommen, men det blef uforvarendis verre med hende i tijsdags den 7. april. Da besøgtis hun af fromme hustruer, oc de saae med veemodighed, huorleedis der ingen krafft var at faae lufft eller at kaste den brystslim op, oc hun laa saa hen oc arbeidede til andendagen hen mod middagen, oc kunde høre oc see oc kiende dem, der talede til hende. Endeligen da sactedis hendis vee oc arbeit, oc Gud forleenede hende en sal. opløsning fra denne onde verden, der hendis unge lijf oc leffnet var blefuen 22 aar 10 uger oc 4 dage.

Gud har hendis siel for sin throne blant pigernis tall, der staa huideklædde med palmer i deris hænder. Lego-/149/met skal nu i sit sofuekammer føris oc det huile fra ald verdsens trelsom møije. Men paa dommedagen skal hun med sielen oc legomet opstaa oc komme sin siunlig, da igienkommendis frelsere imod oc indgaa til hans glæde oc herrlighed.

Forældre ville her udi gifue sig tilfredz oc unde hende denne forløsning, som hun har faaet.

Gud vor Herre hand ocsaa legge den velsignelse som forældre er fragangen i denne daaters død, dobbelt igien paa de endnu lefuende andre børn, at de til forældris trøst maa lyckis oc vel fremkomme.

Gud ocsaa gifue os en sal. effterfølgelse, naar vor tijd skal være. Oc denne meenighed blifuer af forældre oc deris børn storligen betackede for deris daaters oc respective søsters saa hee-/150/derlige geleid oc medfølgelse til hendis huilestæd. Gud vil selff sligt velgiord enhuer som en god gierning belønne, oc allermeest i de retfærdigis opstandelse.

Onsdagen paaske d. 15. aprilis

Blef Thom. Kildis oc Caren Pauls d. deris 4de barn, Paul, døbt ... /151/ ... [238] Die martis post misericord. 28. apr.

Curriculum vitæ:

Hvad sig denn ærlige, dydige oc Gud fr. encke Adelheit Jensis, hendis ærlige herkomst oc nøjsommelige leffnets løb belanger, da er hun fød i Gelderup sogn i Hammerum herred aff ærlige forældre ved s. Oluffs dag 1624. Hendis fader var den ærlige oc acte mand Niels Jensen, hendis moder var den ærlige, dydige oc Gud fr. Maren Nielsis. Disse /152/ forældre fremmede denne deris daaters daab oc christendom, oc holte hende til, at hun fattede hendis troens lærdom, sig til salighedens opbyggelse. Der hun ao. 64 var 40 aar gmml. kom hun æffter hendis foreldris raad oc behag i ecteskab udi Ahnborg sogn i Schibelt med hendis mand, den ærlige oc mandhaffte Jens Christensen, oc hun fødte hannem i deris ecteskab 4 børn, af huilke hendis daater Kiersten Andersis, oc 1 broder oc 1 søster igienlefue i Tønder. Men der de hafde lefuet 25 aar sammen, ao. 89, motte hand ride for sin gaard i krigsvæsen under velbyrdige /:rittmester:/ Jacob Uhlefeld, oc var 7 aar ude. Siden der denne ryter-/153/stand var til ende, oc der vaare gode midler paa stæden, da motte hand dyrebaar kiøbe sin affskeed af hans jungherr med 40 croner.

Siden behagede hand intet længer at blifue der, men sagde til sin hustru, at hand vilde begifue sig til Tønder at boo, huor hand haffde en søster giffit boendis, oc hos hende sin egen ældste daater værendis. Saa drog hand med sin hustru oc 2 børn i Herrens naun til Tønder /:1676:/, oc som hand med sin hustru oc børn hafde der booet 12 aar da døde hand, oc huile hans been paa Abild kirckegaard 1688. Effter hendis sal. mands død blef hun tilbage i Tønder boendis blant hendis børn 16 aar. /154/

Forleden Michaelis behagede hun at drage hid til Wonsiel med hendis

daater-mand Anders Nielsen oc har bevijsst sig i hendis leffnet et fromt oc gudfryctigt menniske. Denn sal. encke icke heller forsømte hendis saligheds midler, hun besøgte Gudz huus paa prædickedage oc var her til Guds bord paa skærtorsdag [9. april]. Hun blev siug løfuerdagen, den 18. aprilis, oc laa i en god attraa til Gud, bad oc ventede sig en naadig opløsning af denne verdens jammerdall, der udi Gud oc bøn hørte hende, thi hun fick paa den 7de dag i hendis syghed i fredags mod afftenen d. 24. aprilis et saligt oc sact endeligt paa hendis besuerlige alderdom, der hendis leffnet /155/ har opnaaet 81 aar ringer 14 uger ... /156/ ... Dncâ. jubilate [3. maj]

Blef Jørgen Andersens oc Johanne Peders d. deris barn døbt, var fød denne natt, barnet blev kaldet Anders ...

Die jovis post cantate, var den 14. majj

Blefue Jacob Christensen oc Gye Christens d. sal. Jens Jensens encke sammenvejede. /157/ ... d. 26. majj (tirsdag) post exaudi.

[239] Curriculum vitæ b. [sal.] Andreæ Nicolai f. /158/

Hvad sig denne ærlige, beskeden oc nu sal. unge mand Anders Nielsen hans ærlige hidkomst, møijsommeligt leffnetsløb oc saligt endeligt er anlængendis, da er hand fød i Høien sogn oc biu ao. 1672 den 30. januarij paa en tijsdag, oc er blefuen døbt fredagen deræffter paa kyndelmiss dag af h. Oluff Bang. Hans forældre, som begge endnu lefue, ere ærlige oc vel affholdne gottfolck. Faderen er den ærlige oc fromme mand Niels Pedersen, hans moder, som er til stæde, er den ærlige dydige oc Gud fryctige Dorothe Jens d.

Disse gode forældre hafue baaren omsorg baade for hand daab oc /159/ christendom, saa oc for hans opdrett oc velforhold. De hafue saa snart som hand kunde tiene gottfolck, satt ham ud fra sig at tiene [overstreget: gottfolck] oc hand tiente sin døbefader, den heederl. mand h. Oluff Bang 1 aar, siden i Suinholt, Niels Tusen, 1 aar, i Vinding Jeb Nissen 1 aar, Peder Smed i Fridstæd 1 aar, Jørgen Hansen i Højen 1 aar. Derfra begaf hand sig herud i egnen at tiene, oc var hos Søren Hansen i Schartued 1 aar oc hos Nis Mattzen same stæds 1 aar. Derfra hos Hans Wollesen nu salig i Aitrup 1 aar oc hos Rasmus Nissen i Binderup 1 aar.

Deræffter tiente hand 1 vinter sognepræsten nu sal. h. Anthon i Stendrup oc drog i foraaet ao. 95 /160/ ud mod Tønder oc tiente den sommer i Hostrup sogn med et gott bevijs fra Stendrup. Drog der fra om Michælis oc kom med same bevijs aff Hostrup præst paaskrefuen

tilbage oc gick derpaa paa tridie juledag til Guds bord i Dalby kircke, oc derfra tiende hand i Stendrup 1 aar.

Drog deræffter ud til Tønder oc tiende Niss Høg samestæds 2½ aar. Hand drog oc nogle sommer til Eiderstæd, oc skede de første aar intet deraff. Oc som hand bar et gott hiertelag til den ærlige dydige oc Gud fr. pige Kiersten /:Jens d:/ saa bleff oc slutet et christeligt ecteskab mellom dennem, oc de blefue i Tønder sammenvejede. De boode til huse sammen i Smedegaden hos hans konis mo-/161/der /:nu sal./ Adelheit Jensis, oc hand lefuede i Tønder med sin hustru 3½ aar. Drog sidste gang, efftersom hand var vaant, ud at arbeide om sommeren i Eiderstæd, men ihuor hand en god lønn tiende, saa dog fick hand den eiderstædiske mafuesiugdum hiem med sig. Gud hafde gifuen hannem med sin hustru en eeniste daater, oc var i hans siugdum hans eeniste tractning, at hand vilde med sin hustru oc barnet oc med sin hustrois moder hid til Wonsiel, huorudi de ocsaa med hannem samtyckte, oc komme de saa allesammen hid forleden Michælis /:hand blef berettet d. 7. octob./ Der de vaare hidkomne, spurde hans forældre i Højen, at hand var siug kommen til Wonsiel /162/, huorfor de hidsendte hans 2 søstrer, at forfare huordan det var med hannem. Saa begierte hand, at hans forældre vilde tage hans barn til dem, indtil det kunde bedris med hannem, huorpaa de søstrer til ingen ting sig kunde forstaa førrend de ginge hiem oc hørte hans foreldris villie. De ginge hen oc komme igien, oc førte barnet med sig til Højen, huor det endnu er, indtil moderen kand faa det til sig oc friste sin skæbning, den Gud hende med det vil unde.

Hans siugdum holte ham ald den stund hand boode blant os, enddog hand haffde nogen forlindring styndum, saa at hand gjorde 2 /163/ reiser til Tønder.

Endeligen, effter at hand hafde ladet sin konis moder jordis, da blef hand om freedagen deræfter siug, oc denne siugdum holte ham ved 3 uger sengeliggendis. /:Jeg blev kaldet til ham oc læsde ofuer hannem:/ Hand fick et suart tilfald for Herrens himmelfærds dag oc lagde maalet i onsdags middag. Her skeede bønn for ham til Gud baade for oc effter prædicken paa himmelfærds dag, oc Gud bønhörde meenigheden oc gaff ham den følgendis natt en naadig opløsning oc salig afskeed fra verden, der hans alder var blefuen 33 aar oc 16 uger.

Gud trøste den effterlatte unge encke oc hans umyndige barn, saa oc

hans gamle forældre oc sødskinde, at de maa være under Gudz villie /164/ ved et gott taal. Gud være selv de forlattis fader, formynder oc forsuar! at de maa finde hans hielp oc forsiun i alle ting. Amen.

Fredagen æffter pintze d. 5. junij

Blef Jeb Pedersens oc Kiersten Peders d. deris 3die barn døbt, var fød d. 4. jun (onsdag) ... Hans, /165/166/167/ ...

Den 30. junij (tirsdag) post 3. trin.

Blefue Christen Christenss. oc Trine Jespers d. sammenvejde ... /168/169/.

[240] Die 8. julij (onsdag) Chiliano sacro [Sankt Kilians dag]

Curriculum vitæ

Dette sine forældris 4de barn

Paul Thomsen Kild

er fød her i voris meenighed lige paa paaske afften forleden, den 11. aprilis, af ærlige oc fromme forældre. Faderen er den ærlige oc forstandige Thomas Hansen Kild, moderen er den ærlige, dydige oc Gud fr. Caren Pauls d. Oc de lode sig denne omsorg være angelegen, at denne sønn bekom sin daab oc christendom den 15. aprilis paa 4de paaske dag.

I huor dette lidet noor i begyndelsen trifuedis vel af moderlige melck oc bespisning, saa dog for 3 ugers tijd bleff det med /170/ trangbrystighed oc haarde hoste plaged, foruden at ocsaa den børnesaarelse brød ud paa det. Saa skeede da, at Gud i en veldig hoste-ture kaldede det fra denne onde verden til sit himmelske rige i søndags [5. juli] morgen klokken 8, der dets alder var blefuen 12 uger oc 20. tijmer. Ovatio ...

[241] Curriculum vitæ

b. [sal.] Kiersten Peders d. Vongmandens kones. /171/

Denne sal. quinde Kiersten Peders d. er fød 1631 i Hammerom herred i Ikast sogn i en gaard, som kaldis Skoudall, aff christl. forældre. Hendis fader var den ærlige oc flitige smed Peder Pedersen, hendis moder var tit. Elsa Peders d. De lod hende komme til daaben oc drog hende op til Guds fryct. Der hun var 8 aar gammel bleff hun til Siedland ofuersent til hendis moder broder, som var en herritzskrifuer paa landet, oc hannem tiente hun 2 aar. Kom derfra tilbage til Jutland norden Aars oc tiente en herritzfoget 5 aar. Siden kom hun hiem til /172/ hendis føde egn, oc som da hendis sogne præst h. Jens fordom i Ikast hafde faaet forfremmelse til Skade eller Scarrilt sogn, da drog hun til ham oc tiente hannem. Deræffter tiente hun i Tøstæd, en bundemand oc snedker, udi 9 aar. Omsider kom hun med snedckerens sønn Peder

Pedersen i ecteskab, oc hand lefuede med hende 14 aar, oc hun fødte hannem 4 døttre oc 1 sønn, huilcke alle paa atskillige stæder endnu lefue. Der hendis mand var død, da var det hende ofuer hofvedet at besidde gaarden længere, huorfor hun sad i Jelling sogn encke 12 aar. Der ved de tider Jens /173/ Jensen af Schaane, en afdanket ryter under sal. obrist Schwanwedel kom til sognet, begierte hand hende til en ærlige ectefølge, som oc bleff samtyckt, oc de blefue i Jelling kircke sammenveiede af prousten, den højlrærde mand mester Laurs Gonsager. De hafue lefuet sammen i deris ecteskab 22 oc et halff aar. Hun fødte hannem for 20 aar siden en død oc naunløs sønn.

Nu halffandtet aar siden bleff hun gandske afflegs i beenene oc motte ligge til sengs, same suaghed forøgede sig nu meere end som 14 dage, huorofuer hun begierte for hendis siel forligelsmaal med Gud, som hende trøstelig vederfoor /174/ i onsdags den 8. julij ... /175/ ...

Die jovis post 7. trin. d. 30. julij

[242] Blef Peder Hackis sønn Jess Hack 15 aar gmml. i sin siugdom som en catechumenus berettet. Hand døde tijsdagen om aftenen klocken 8 den 4. aug. /176/

Dncâ. 9 post trin. [9. aug.]

Curriculum vitæ defuncti [afdøde] Iessenij Haccij

Denne ærlige oc fromme Iess Pedersen Hack hans herkomst, lif oc endeligt anlangendis, da er hand fød her i meenigheden af ærlige oc gode forældre ao. 1690 udi faste. Hans fader er den forneme oc velacte mand Peder Hack, hans moder var den ærlige dydige oc Gud fr. nu salig hos Gud Maren Jess d. aff Uhrstorp. Som da denne sønn hans forældris fierte barn blef fød meden hans fader var paa herredets vegne i Kiøbenhavn, saa hafde dets sal. moder da omsorg, /177/ at hand bleff paa den tridie søndag i faste [23. marts] hiemdøbt oc siden i Herrens fryct oc formaning opdragen.

Hand blef oc i hans næmealder holden til skole oc fattede sin catechismum grundeligen oc vel oc skickede sig som en vel naturet sønn, var lydig at legge haanden til huad som forrefalt at giøre, fulte marcke-arbeid effter saa længe hand haffde sin styrcke. Men efftersom hand for nogen tid bleff befalden i hans krop med et skarp oc saltet flod, som satte sig i hans knæbeen oc lenderne risede, saa hafde /:hand:/ selff deraff slett fortrøstning at komme op igien. /178/ Anckede derpaa, at hand icke i hans velmact var kommen til Guds bord. Begierte fordi at fae præsten til sig, der kunde meddeele hannem den aandelige sielens

lægedom, imeden at legomlig lægedom intet fructede. Derudi oc skeede hans villie. Jeg kom til hannem torsdagen effter den 7. trinitatis, var den 30. julij, oc der jeg vilde fornemme, huad hand af troen til salighed viste, da gaf hand mig redebon gott suar, saa jeg effter befindelse lod ham giøre sit schrifftemaal oc trøsteligen afflødde ham af alle hans ungdoms synder, oc /179/ hand blef som et Guds barn med god andact deelactiggjord i sin saliggjøreris Jesu Christi højverdige legoms oc blods sacramente, oc var da forsickret paa, at Christus var i hannem, oc at hand var i Christo, oc ingen ting kunde skille hannem fra den kierlighed hand hafde i Christo Jesu.

Medens at hans siugdum stod paa, blef icke forsømt at giøre forbøn af prædicke stolen for hannem oc hans siuge søster udi 2 søndager. Hand midlerdless laa med et gott taal oc ventede Guds almæctige hielp til hans behagelige tijd. Derudi oc Gud har anseet hannem oc gifuet hannem forleden tijsdags-/180/ afften klokken 8 en sact og salig opløsning fra denne møijsomm oc onde verden, der hans alder var blefuen 15 aar oc 21 uger ... /181/182/ ...

[243] Die mercurij post 10. trinitatis [19. aug.]

Curriculum vitæ

Dette salige barns Jens Sørensens herkomst oc endeligt anlangendis, da er det fød aff ærlige christenforældre i dette aar d. 29. januarij torsdags morgen klokken 6.

Faderen er den ærlige oc forstandige mand Søren Jensen, moderen er den ærl. dydige oc Gud fr. Hanna-Rebecca Jacobs d.

De fræmmede snart barnets daab oc lod det komme til kircken til daa-/183/[ben] den 4. søndag effter h. 3 kongers dag [1. febr.] oc saa blef det med ald forælderlig flijld oc omsorg opdragen, oc Gud gaff sit held at det trifuedis vel oc tog til i villighed, at det kunde skionne oc acte paa, huad som der forrekom, deraf forældre saae deris lyst, glæde oc fornøjelse. Men som ingen glæde eller lycksalighed er i denne verden for mennisker bestandig, oc de smaa børn pleije allmindelig at faae en knæge, nar de nogle maaneder hafue leffuet, som er at de med den børnesaarelse udstaa megen smert oc suielse, saa bleff dette barn med utallige bylde betagen mellum tijsdags oc onsdag om natten, den 11. augusti /184/ oc vilde icke til fuldkommenhed ydre sig, i huad den bekymrede moder brugte dertil som det bekiente kinderpulver oc brend hirsch korn, saa kunde det dog intet hielpe. Men Gud gaff sit beste raad, der all menneskelig raad var brugt, da gaff hand [nogle linjer

overstreget, som senere gentages] mellem løfuerdag oc søndagen om natten 2 stund for dagen det en four oc salig opløsning fra denne elendige verden, der dets /185/ alder var blefuen 28 uger oc 2 dage. Ovatio ... /186/187/188/

Onsdagen post 14. trin. d. 16. sept.

Blef et slegfred barn hiemdøbt til Jacob Wackers, quindens naun var Maren /:Gertrud:/ Jens d. 23 aar gammel fød i Winding. Udlagde en corporal aff det fynske regimente, som under obrist Alefeld laa norden Colding. Bleff svengret aff ryteren Hans Hansen i Fridericia, der hun gick i hendis tieniste hos Lyder Richter. Barnet bleff kaldet Jens Nielsen ... /189/190/191/

Den 8. octobr. (onsdag) om afftenen horâ 11.

Fødde Cæcil Hans Jacobsens hendis 3die barn, en daater. Bleff i tisdags den 13. octob. døbt i kircken ... blef kaldet Margaret.

[244] Den 23. octobr. s. Søren's dag

Blef Gødert Jacobsens oc Caren Jess d. deris førstefødde sønn begra-fuen. Blef fød død til verden i onsdags morgen effter 2 nætter oc 1 dags haarde fødtzels arbeid. Vide & recita personalia parvuli Jensenij Nissen e Tued in diphtera Dalby part 3 pag. 131 [se og læs den lille Jens Nissens fra Tved personalier i Dalby kirkebog bd. 3 s. 131] ... /192/

Die martis d. 27. octob. post 20 trin.

Om natten prope horam 12 [nær klokken 12] fødde Thyre Matz Jessens en daater blef døbt d. 28. octobr. hiemme kaldet Sara ... /193/194/

Natten for alle helgenis dag. [31. okt.]

Fødde Bold Laurs Michels. d. en slegfred daater, den hun i hendis tieniste i Husum er blefuen suengret med.

Same blef hiemdøbt effter begge gudstienister oc blef kaldet Caren. Barnets fader bleff udlagd Claus Møller i Husum ... /195/

[245] Mandagen post dncam. 22. post trin. [9. nov.]

Dette lidet pigebarn, Caren Claus datter er fød her i meenigheden, løfuerdags natt d. 31. octobris af sine unge forældre Claus Møller i Husum /:oc:/ Bodel Laurs daater. Det blef følgen-dis paa alle helgenis dag, æfter begge gudztienister, hiemdøbt, men som moderen icke di-ende melck vilde tilfalde, saa behialp hun sig med nogen veld melck oc bekom af en fornem hustruis bryst nogen queegelse i nogle dage.

Dog Gud forsiunte det med en himliske oc saligheds verquegelse, jeg meener en sød oc salig død oc opløsning fra denne ubestandige verden i

freedags morgen klokken ved 8 slett, der dets alder var ickun blefuen paa den 7de dag ... /196/197/

[246] Dncâ. 1. adventûs [29. nov.]

Curriculum vitæ:

Denne liden sal. daater Ann Margarete Butenskyns er fød i dette aar d. 6. augusti paa en torsdag afften i Korte Moor i Holsteen i Seestermüh sogn aff christelige fromme forældre. Faderen er den ærlige oc mandhaffte Claus Butenschyn under det labattiske dragoner regimente under capitain Jensen. Moderen er den ærl. dydige oc Gud fr. Ann Margarete Sørensen d Butenschyns, oc blef det sal. barn snart døbt aff sognepræsten i Seestermüh. Det kiere barn trifuedis vel oc kom sig smuckt til kræffter, indtil det kom her med moderen i Wonsiel, huor at de skadelige børnkopper grassere. Med dette onde bleff barnet betagen i mandags for 8 dage, oc denn /198/ siugdum vilde icke rett af stæden. Der ytrede sig vel i ansictet børnekopperne, men de falt ind igien oc komme icke vidre, huorofuer Gud paa den 11te dag i torsdags aften klokken mod 10 gaf det en sal. opløsning af denne elendige verden, deri det hafde leffuet lige 16 uger.

Barnet er i Guds mact paa sielens vegne bevaret, legomet skal i jordens moderl. skiød huile til dommedagen, oc da skulle de adskilte parter igien sanckis oc indgaa i Gudz evige salighed. Vi ynske den fraværendis fader oc den nærværendis moder trøst af Gud, at de sig i Guds villie føje oc sig til fred stille, oc at de med Iob maa kunde sige: H. gaf, H. tog, Herrens naun være benedidet.

Meenigheden betackis oc ydmygligen aff moderen for den ære hen-/199/dis barn i den heederlige medfølge til grafuen vederfaris, det vil Gud enhuer belønne allermeest i de rettfærdigis opstandelse ...

Den 1. decembr. (tirsdag)

Om afftenen horâ 7. blef Morten Clausen oc Maren Mortens d. liden daater quinto genita [den 5te avlede] fød med moderens møysommelige arbeit, som blef berettet den 2. decembris om morgenen for prædicken. Barnet blef same dag hiemdøbt oc kaldet Gunder Mari ... /200/201/

[247] ... Den 17. (torsdag) horâ 5. vespertinâ

Døde sal. Caren Laurtz d. Blef siug i søndags afften oc motte i mandags morgen blifue ved sengen ... /202/

Post 4. adventûs d. 22. decembr. (tirsdag) Personalia Caren Laurs d.

Denne ærlige, fromme oc Gud fryctige nu sal. pige Caren Laurs d.

hendis fødtzel, leffnet oc endeligt angaaendis, da er /:hun:/ hendis forældris siufende oc yngste barn, fød til verden ao. 1680 i julij maaned om sommeren, oc blev døbt den 5. søndag æffter treefoldigheden [11. juli] oc bekom megen fromme oc christelige fadderer. Hendis fader er den endnu lefuende gamle Laurs Persen. Hendis moder var den ærlige, dydige oc Gud fr. med meget kaars oc modgang af Gud hiemsøgte nu salige Bodel Iebs daater. Hun beviiste sig en huld moder mod de børn, dem Gud hafde ladet leffve med hende oc saae paa deris beste /203/ saa længe som hun lefuede. Men effter hendis død, da fick det en ynckelige forandring med hendis børn, i huor hun hendis ældste daater Maren hafde glæde aff i karskhed oc velstand 24 aar, oc lefuede med sønnen Job 22 aar oc med denne nu salig bort døde daater 14 aar, oc da vaare de alle ved mact.

Dette sal. Guds barn blev af ungdommen i gaarden anvijst til gaun at giøre, at rycete fæet med foder at gifue oc med hiem at hente, saa oc med linden oc ulden at forarbeide. Der hun tog til i alder oc Guds fryct oc hafde faaet forstand paa hendis troo oc catechismum, da undergaf hun sig under voris forhør /204/ oc blev befunden, at hun kunde sit skriffte-maal giøre oc forstod sacramentets fornødenhed oc nytte. Saa kom hun første gang til Guds bord ao. 1702 den 10. søndag effter h. treefoldighed [20. aug.] der hun var 22 aar gmml, oc siden gick hun i huset med hendis sengeliggendis søster tillige med til Gudz bord nu paa 4. aars tijd 6 gange, oc de nøde seenisten tilsammen Herrens naduere paa Alle Helgenis dag. Hendis christendom lod hun sig være angelegen, thi hun søgte med andre Guds børn Herrens tempel, men fordi hun i en siugdøm hafde faaet nogen uform i hendis ansict, saa undsaa hun sig oc torde icke oben-/205/bar i kircken niude med andre det h. sacramente, heldst fordi hendis søster motte niude det paa sengen. Hendis siugdøm kom hende paa i søndags for 8 dage om afttenen, oc der hun mandags morgen vilde reise sig at gifue queeget sit foder, da kunde hun icke, men motte blifue ved sengen. Mand kunde icke forstaa sig paa hendis siugdøm, men som hun icke haffde hafft børnekopper, lod de af Colding hente noget, der skulde uddrifue det onde, men det vilde ingenstæds ud dermed, men hun bleff stackaandet oc trang for brystet, saa at hun effter Guds /206/ villie fick ende paa alt hendis leffnets onde udi 4 dage oc døde i torsdags aftten klokken 5, der hendis alder var blefuen 25 aar oc 23 uger. Ovatio ... /207/

[248] Fer. 2. nativit. d. 26. decembr.

Personalia

Denne unge Peder Paulsen-Mortensen er fød her i meenigheden ao. 99 den onsdags natt for den første søndag effter h. 3 kongers dag, nemlig den 7. januarij, aff ærlige fromme oc christelige forældre.

Hans fader er den ærlige oc flitige mand Morten Clausen, hans moder er den ærlige dydige oc Gud fryctige Maren Alberts d., som i hendis barselseng er endnu svag sengeliggendis. Disse gode forældre hafue denne deris anden sønn icke alleene fremmed til sin daab oc christendom, men ocsaa hafue baaren omsorg, at hand fick en god optuctelse, oc der hand var blefuen noget næm, da holte de ham i skolen, at hand /208/ lærde at læse oc begyndte at fremsige sin catechismum uden ad.

Hand beteede sig from i gemyth, saa at mand hafde good forhaabning om ham. at der skulde hafue blefuen noget gott af hannem /:[tilføjelse s. 210:] thi der hørtis icke nogen sinde en band af hans mund, som ellers nu allmindelig i børneleeg høris. Hand mangen gang, naar hand saa præsten komme, gick ud fra de andre børn i leeget, tog sin hatt aff oc sagde: denn oc denne bandede! Det vi da billig dette sal. barn til en roos efftersige kunde:/ Men som de skadelige børnekopper dette aar grassere ofuer alt omkring i voris land, saa er denne med sine andre 2 brødre hart blefuen angreben, oc her skeede paa den 3die advent søndag [13. dec.] forbøn for disse 3 sønner til Gud, at de motte finde hielp oc frelse af denne siugdøm. Den følgendis søndag deræffter, da hafde Gud frelst dend eene af de 3 oc saa giordis endnu bønn for de 2 brødre, men derpaa opløsde Gud effter sin urandsagelige villie anden dagen paa mandags formiddagen denne /209/ fromme sønn med en sact oc salige henfart fra denne usle verden til det evige himliske rige, der hans alder var blefuen 7 aar ringer 16 dage. Ovatio etc. ... /210/211/

1706

/212/ ... D. 8. jan. (fredag) copulati est [blev gift] Zacharias Pflaum et Mette Andrææ filia.

[249] Die veneris post 1. epiphan [15. jan.]

Dette forældrenis siufvende oc yngste barn, nu salige sønn Gregers Matthsen er fød forledet aar paa tridie juledags natten 1704 af fromme oc christl. forældre. Faderen er den ærlige oc velacte mand Matths

Jensen, moderen er den ærlige dydige oc Gud fr. Maren Peders d. De foreldre fremmede snart hans daab oc christendom, fredagen den 2. jan. oc bekom hand sine heederl. daabs vinder oc fadderer. Hand blef med flijd som de andre børn opdragen oc /213/ hafde lige hyld oc trifueelse med dem, men hand blef for nogen tijd angreben af de leede børnekopper, oc allermeest blef hand mellom torsdag oc freedag haardst besatt med dem, indtil Gud opløsde hannem fra ald sin jammer i søndags morgen, der her blef ringet første gang til voris sidste misse. Hans alder er blefuen 1 aar oc 10 dage.

Hans siel er hos Gud frelst fra ald verdens kummer, legomet faer i jordens schiød en sød roe til dommedagen oc da skal de schilde parter sanckis oc til evig glæde forfremmis.

Vi ynske forældre oc meest det moderligt hierte trøst, at de maa gifue sig tilfreds oc betencke, at Gud har dem endnu bevaret 5 sunde oc karske børn. Gud leg /214/ paa dem ald den velsignelse, som dem i denne sønn fragaer.

Gud gifue os, at vi maa betencke den dødelighed, som os paahænger, at vi kunde være bered, naar vor tijd kommer.

Meenigheden skal være af forældre oc paarørende betackede, at de hafue villet leedsage deris sal. barn saa heederligen til sit huilestæd. Herren vil det enhver undgjelde oc lønne ... /215/

[250] D. 27. jan. (onsdag) post 3. epiph.

Personalia:

Denne ærlige, velacte nu salige afgangne dannemand Iess Rasmussen hans ærlige herkumpst, møijsommelige leffnets løb oc paafulte endelighed anlangendis, da er hand fød ao. 1648 paa s. Hans dag, effter at folcket var kommen af kircken i Baurup biu i Warnis sogn, som er stort oc folckerigt i Sundewitt af christlige fromme forældre. Hans salige fader var den ærl. oc velacte mand Rasmus Pedersen, en gaardmand, hans salige moder var den ærlige dydfulde oc Gud fryctige Kirsten Iess d. De fremmede næste søndag hans daab oc forskaffede ham fromme oc Gud fryctige fadderer oc daabens vidne, oc hans /216/ døbefader var den højlærde mand mag. Petrus Fabricius, en kyndig velstuderet oc berømt mand i himmelens løb, foruden hans prædickestool, der lood mange aar almanacker udgae i tryck.

Deræffter hafue hans forældre hannem opdragen til Gudz fryct oc arbeidsommelighed saa oc undervijst hannem i hans saligheds forstand. Der hand omsider ao. 67 var 19 aar, kom hand herud i enen oc tiende

en sommer i Tued hos Bärtel Jensen, derfra kom hand at tiene i Ham-meløff hos Jens Bærtelsen, der hafde Torninggaard i forpactning 5 aar. Endeligen der den velbaarne junckh. Caspar /217/ van Buchwald selff tog Torninggaard paa at beboo, da tiente hand hannem ocsaa udi 5 aar, baade i aflingen oc med reissen til Kiøbenhavn, saa oc motte ride i generalmünstringen under ryteriet for ham oc var i beleiringen for Wismar.

Deræffter blef hand trett af det leffnet oc bekom sin affscheidung efter begiering.

Derpaa begaf hand sig her hid til Wonsiel oc effter ærlig søgning at bekomme den ærlige oc velacte Matthis Jørgensens yngste daater, der ærlige dydige oc Gud fr. pige Maren Matthis d. blef det ham af begge forældre /218/ behaget oc samtyckt. Deris trolofuelse scheede ao. 1676 den 20. trin. søndag [8. okt.] meden faderen leffde. Men som hendis fader andet aar dereffter bleff jordet /:Fer. 2. pentec. [20. maj 1678], da stood deris bryllup heederligen torsdagen den 26. julij. Gud velsignede deris ecteskab med 6 børn, 3 sønner oc 3 døttrer, huilcke alle endnu lefue oc ere ved mact.

Hans største fljyd var at faa sin øde gaard opbygd effter leiligheden oc at faae den giæld, som der paa laa til de Coldinger afflagd. Men Gud belagde ham for 15 aar til ald sin besuerlighed med en suag- oc skrøbelighed med huilcken hand sig i nogle aar motte lide, oc dog /219/ kom sig igien. Hand var en gild mand i granden oc byens angelegenhed, vreglede icke ey stod det imod huad som tiente til biuens beste. I det sidste aar var hans styrcke icke megen besynderl. siden Michæls dag, da motte hand stetze holde det ved sengen: dog holte hand sig til Gud med troens tilljyd oc var i sit kaars taalmoedig.

Hand blef effter sin begiering betient med afløsning oc Herrens sacra-mente i mandags for 8 dage, huilcket hand nød i god andact. Her scheede paa søndagen tilforn bønn af prædickestolen, at Gud vilde ham i sin langvarig skrøbelighed ihukomme oc gifue en sal. udgang derpaa, huilcket Gud oc bønørde oc gaf ham et stille, sacte oc sa-/220/ligt endeligt om natten mellom torsdag oc freedag i dagningen den 22. januarij.

Hans leffnet tilbrachte hand udi eenlig ungdoms statt 29 aar, i hans ecteskab 29 aar, at hans gandske alder er blefuen otte oc half tridie sinds tive aar ringer 22 uger. Ingen forundre sig, at hand icke har været ældere, men betencke hans møisommelige leffnet oc den sorg oc mod-

gang hand har maat gae igiennem etc. med sin gaard. Det har vel kundet tage paa den sal. mand oc giøre ham gammel for tiden.

Nu har hand hans onde i verden ofuerstanden, os andre staar voris endnu for. Hans siel er alle-/221/rede hos Gud, hans legom skal i jordens skiød huile til dommedagen. Gud trøste den bedrøfuede efterlatte hans hustru med hendis endnu uforsiunte børn. Gud vær deris allis trøst, hielp oc forfremmelse. Meenigheden skal være højlig betacket for den ære at de oc anden stæds fra saa besuerligen giøre den sal. mand deris tieniste med en heederl. leedsagelse til hans huilested. Det schal erkiendis oc aff Gud enhuer belønnes.

Den 28. januarij (torsdag) Carls dag

Blef Paul Andersen oc Johanne And. Paulsens d. trolofuede præsenten dn. Krahe et uxore ejus [i hr. K.s og hans hustrus nærværelse] /222/223/ D. 2. febr. in festo purif. Mar.

[251] Personalia

Denne sine forældris liden førstefødde sønn, nu sal. Peder Iebsen er fød den 21. jan. paa den tridie søndag effter h. 3 kongers dag, oc er blefuen døbt freedagen deræffter. Hans fader er den ærl. oc velacte mand Ieb Pedersen, hans moder er den ærl. dydige oc Gud fryctige Kiersten Peders d. af Stepping-Høirup. Denne sønn var forældris oc de gros-forældris øjesteen oc lyst idet hand voxte frem i feir oc yndighed /:salta per tria folia [spring tre sider frem]: /228/ Men jo meere naadis gafue Gud haffde gifuet denne eldste sønn, i dette hand teede visdom oc forstand, var vittig oc kunde skiønne paa allting, jo større er nu forældris smerte oc sorg ofuer denne sønns saa bedrøfuede afgang;/ [tilbage til 223] Men som solen mitt i den klariste middag tijt mørcknis oc icke sees, ligesaa komme de mørke børnekopper oc ofueringe sønnens klare ansict oc kroppen /224/ at der lidet liusst effter bleff paa hannem. Der brugtis allehonde tienlige middel, men det onde var for sterck oc vilde icke lade sig betuinge. Her skeede bønn af prædikestolen for 3 uger siden for denne sønn oc for hans broder, oc i huor det lentede nogle dage med denne eldste søns suagheit, saa gaf ham dog Gud den beste deel, som icke skal tagis fra ham. Hand fick i fredags afften en sact oc salig opløsning af alt sit onde i verden, der hans alder var blefuen 6 aar oc 9 dage.

[252] Personalia

Huad sig denne sine forældris anden-eeeniste, nu sal. sønn Anders Lawesen vedkommer, da er hand fød ao. 1704 den 19. martij /225/ paa

en oensdag gandske suag oc klein til verden oc bekom paa langfredag morgen sin hiemme nødsdaab, huilcken deræffter paa fredagen den 28. martij her i kircken blef confirmeret, oc bekom sine heederlige fadderer. Hans fader er den ærlige oc velacte mand Lawe Andersen, hans moder er den ærlige, dydige oc Gud fr. Inger Anders d. De hafde med omhu oc flijd same sønn opdragen oc af Guds naade seet hans trifuelse oc feir i opvexten. Men som ingen ting i verden er bestandig, men her er omskiftelse paa dag oc natt, paa glæde oc sorg, paa velstand oc modgang, paa helbred oc siugdum, saa befindis det ocsaa med dette sal. barn. Thi de i dette aar saa almindelig gængse børnekopper /226/ grebe ocsaa dets feir an, oc gjorde det saare usel. Her blef giort bønn for same af prædickestolen i søndags for 8 dage oc Gud gaf derpaa i freedags afften denne sønn en salig opløsning af verden oc udluckte all den møjse som hannem skulde hafue mødet oc ofuergangen. Hans alder er blefuen ring oc lidet 1 aar 44 uger oc 2 dage.

I forældre bekymrer eder vel storligen, at imod Gudz forjettelse (der har loffuet at den rettfærdiges sæd skal icke forgaa men blifue evindelige) oc dog nu Eders forældris opnæunde sæd alligevel dør oc forgaar. Men I skal vijde, Gud kand oc opvec-/227/ke Abraham børn af steene.

Gud lader mennesker døe oc siger: kommer igien menneskens børn! Hans haand er icke endnu forkortet. Hand kand æffter sin villie opvecke Eder endnu en sæd, eller hand kand legge dobbelt velsignelse paa Eders andre børn eller paa Eders eeniste daater af forige ecteskab. Det skal være Eder en trøst, at disse 2 sønners siele ere hos Gud, see Gud oc hans udvalde oc ere salige blant alle engler. Deris legomer skulle sofue en liden tijd i grafuen, som er deris moders schiød, indtil dommedagen, saa skal deris opstandelse skee oc de skal til Gudz fuldkommen glæde oc salighed indgaa. Gud gifue os, naar vor tijd kommer en salig æffterfart. /228/ De som hafue ledsaget disse lige til deris leierstæd skulle være af beggis forældre storligen betackede, oc Gud skal denne gierning enhuer belønne ... /229/230/231/ ...

Die veneris ante Judica d. 19. martij

Blef Jens Hansen aff Bramdrup troloffuet med Mette And. Snedkers daater i Wonsiel kirke.

Dncâ. eâdem Judica [21. marts]

Blef schowfogdens Christen Pederss. oc Sara Jens d. første barn 1 daater døbt ... Barnets naun bleff Maren. /232/233/ ...

[253] Paa langfredag [2. april] bleff gmml Mett Thomas daater begra-fuen. Curriculum vitæ ejus:

Hun, det saligt menneske Mett Thom. daater, er fød i Wonsiel i den gamm. Jens Sørensens eller Christen Pedersens gaard, huor hendis forældre tient sammen, ao. 1638 den 24. decembris, var jule afften.

Hendis fader var Thomas Pedersen, hendis moder var Anne Jens daater. Hun bleff døbt aff sal. h. Matths oc effter mulighed opdragen til fromhed oc Guds fryct. /234/

Der fiende tijden lagde alting her i byen øde, oc indbygere motte ild oc vild søge i norden deris lijfs biering, da nøddis hun oc til at begifue sig ind i Jütland at faa hendis lijfs ophold oc forbleff hun der paa 8 aars tijd.

Ao. 66 kom hun for fastelaun her ud til os igien, siugelig, oc fødde en sønn, Jens Thomsen, der har fra ungdom opteet sig vel, oc har forholden sig ærlig oc troo i huor hand har tient. Har tient mange aar i præstegaarden oc endnu er i tieniste hos voris fromme herritzfoget i Grønninghofued. Denne sønn har bevijsst sin moder ald sønlig huldskaab oc beskickedede hende en heederlige jordefærd, derfor vil hans Gud vel-signe oc være hans stoore lønn. /235/

Anlangendis det sal. menneskis vilkaar oc leffnets fremdragelse, da har hun i mange aar været aflægs oc kunde med hendis gang besuærlig af stæd komme, kunde ingen arbeidsslæb taale eller udstaa, men af veldæ-dige sogne hustruer fick tijd efter anden synderlig mod højtiderne hen-dis underholdning. Gud belønne dem det huer især! Oc synderlig be-lønne Gud de gottfolck, der hafue seet hende til gode med husely vinter oc sommer, at hende intet har fattet til klæde oc føde. Psalmisten David taler vel om dem i den 41. psalm. Salig er den, som tager sig den nødtøfftige til, Herren skal frelse dend i den onde tijd. Herren skal bevare den same oc holde hannem ved lifuet /236/ oc lade det gaa hannem vel paa jorden oc icke gifue hannem i hans fienders villie. Herren skal vederquege hannem paa hans soote seng, du hielper han-nem af all hans siugdom.

Den 9. februarij, Apolloniæ dag, kom hun siug hiem fra Dalby oc formaaede siden den tijd intet, en 6 ugers tijd, der hun intet kunde raade eller acte sig selff, var icke med hunger /:men:/ med tørst belad. Hun befalede sig under Guds mact oc ventede at forvinde alt hendis onde i Guds rige.

I hendis christendom gick hun, naar hendis tijd var, til Guds bord som seenisten i hendis velmact skeede paa den 3. advent søndag for juel [13. dec. 1705], oc i hendis siugdum blef hun berettet for 8 dage siden, som var Vor Fru dag i mange gott folckis ofuer-/237/værelse. Her skeede forbøn for hende i meenigheden til Gud paa Vor Frue dag oc paa palmsøndag om en naadig opløsning af dette leffnets elende oc Gud bønherde sine christnes bønn oc gaf hende i mandags afften en sact oc salig affscheidung fra verden, der hendis leffnet var blefuen 68 aar ringer 38 uger. Gud har sielen ... /238/ ... Der vidis tack i sønnens naun til alle siele i denne meenighed, der har bevist godhed oc kierlighed mod den sal. quinde i hendis lifs tijd oc nu ocsaa i hendis jordefærd med saa heederlig følge til hendis huilestæd. Gud schal være allis rige belønning derfor /239/240/241 ...

[254] Pro posteris meis memoria divini regiminis, quomodo propediem insequatur peccatem supplicium Jehova [Til ihukommelse for mine efterfølgere om den guddommelige styrelse, hvorledes Jehovas straf snart rammer synden]

Niels Niels. slegfred fød af Caren Mortens d. oc en leddig karl Niels Christensen [rettet fra: Niels.] i Laastæd by i Haurseff sogn ao. 1664. Faderen, gaf mo-/242/deren for, at hand døde under et lynglæs, oc stod ottende /:dag:/ effter deris trolofuelse ligj i Haurseff kircke.

Ao. 1675 kom moderen til Wonsiel med denne dreng oc da var hand 11 aar gammel. Da hand voxte oc bleff stoer begynte hand at vocte fæet oc faarene. Men gode leddige dage giøre kaade. Hand giftede sig 26 aar gammel ao. 1690 ved juletijder oc blef her i kircken veiet til Kiersten Peders d. af Stadel, oc hand fick et pigebarn med hende. Men som hans moder var en beesk blomm oc saa nær i dørren icke kunde fordrage sin sønekone, drog hun fra ham til Brenduhr oc forsiunte sig selff med hendis barn med spinden oc binden oc fick /243/ intet af manden dertil. Midler dess, som de gode dage icke vel kunde bæris, saa løb hand bort med en skarns quind --- [navnet ikke anført] oc aflede et barn med hende ao. 1701 om Michælis, oc kom med hende til os igien 14 dage effter pintze 1702. Men der hand icke saa lige kunde komme ustraffet hen for sin grofue synd, stack det op i hannem, at hand vilde ved krigsvæsen komme af stæd. Gaf sig an ved lieut. Vogel, men der hand hafde prøfuet en degen paa hans side oc betractet hans haarløse pletter i hans hofuet, da tog hand kaarden fra ham oc sagde: »Der Kerl hat einen Grind, er dient nicht unter meinen Leuten«. Noget deræffter gaf hand

sig an hos obristl. Sprengel, oc hand forsente ham til Holland, der hand under obristl. Zeplins regimente var med i den slactning /244/ mod de frantzoser oc beirer ved Hochstadt. Kom der vel fra, men blef der æffter siug, oc i marcken, der hand sin hest i græsset paa Hunds Rycken besøgte, kaste hand meget blod op, oc det vilde icke stillis førrend feldscheren slog ham en aare. Saa gick hand oc hibede indtil 1705 den 18. julij Malburug vilde attackere de frantzosers line, da motte hand ligge sine klæder fra sig, indtil den bare schiorte, oc bekom hans pass /:oc:/ afscheid aff obristl. Holst. Gick saa til Mastricht, oc for faa penger kiøbte sig der en gmml. kiul, hatt, strympes oc schoo, oc kom saa ao. 1705 til os om Michælis.

Jeg hafde et breff schrefuet for ham til h. probsten om hans udsoning med meenigheden for begangen ehebruch, men hand satte hans udgang til probsten paa den lange bænck, holte sig nogen tijd i vin-/245/teren hos Peder Hack, men der hand icke kunde gaa ud med hans leddige kree, da fortycktes det. Saa gick hand bort, oc som sig i udgangen har bevijsst, da tog hand sig for at tigge, hand søgte icke til sin hustru.

Hand uden tuifel maa hafue faaet en lønlig schade paa sit legom enten brusten eller pock. Hand bleff ombaaren paa en bare /:oc/ døde i Captrup:/ oc der hand var død, bar de ham til kirckegaarden oc lagde ham i sine klæder i en graf paa Bierning kirckegaard. Hans alder var 42 aar.

Sap. 4,3: huad som plantis af horeri, det schal icke dybt rodfæstis oc ey sette fast grund.

Hans moder har icke alleene hannem fød i skørleffnet, men oc fød 2 børn ved en leddig karl oc en daater ved en dreng Jens Mamsen. Alle 4 uden ecteskab /246/

[255] Die martis post rogate [11. maj]

Bleff Ann sal. Peder Julers om afftenen /:icke:/ berettet, thi hendis forstand var borte.

Dncâ. exaudi [16. maj]

Blef Anna And. d. sal. Peder Erichsens effterlatte begrafuen.

Hvad sig denne erl. dydige oc Gud fr. encke Anne And. d. sal. Peder Erichsens effterlatte, hendis ærlige herkomst, leffnets fremdragelse oc sal. endeligt vedkommer, da er hun fød her i Wonsiel iblant 9 sødskinden den 5te, fød ao. 1627 om paaske, der kâijserens folck om Michælis dag kom her i landet.

Hendis erl. oc velforneme forældre hafue været Anders Clausen oc Cæcil Sørensen d. af Willstrup, norden Colding. Æffter hendis syndige

fødtzel hafue hendis forældre beskicked hendis /247/ daab ved den gamle h. Matths Antonijssøn, oc de hafue opdraget hende til Guds fryct, dyd oc arbeidsommelighed, thi hun oc hendis ældere søster Barbara holte sig sammen med deris arbeid i veffuen paa 6 aars tijd. Men der begge forældre døde 14 dage effter hinanden ao. 1649, oc Barbara bleff gifft ao. 57, da var denne salige for sig selff oc var dulig om sig at forhuert sin heederlige føde oc klæder.

Hendis dyd oc skickeligheds flijd blef actet af den ærl., ret- oc velforstandige karl Peder Erichsen aff Tabsuhr, der da begierte hende til sin ectefelge, oc de blefue heederligen sammenveijede ao. 1667, der hand var 28 aar oc hun var 40 aar gmml. De strebete med huer andre at faae /248/ den Jeb Matthsens forfaldne gaard fra barrelt opbyggt med salset oc 2 lader, oc i huor Gud dem ingen arfuing gaff, saa dog vaare de hinanden trofast oc bevisde huer andre en uforfalsket kierlighed. De nærede dem vel oc hafde ingen nød. Men som ingen lycksalighed er her i verden bestandig, saa bortkaldede Gud hendis fromme mand oc husbond effter en haard ustanden pleuresie oc brystsiugdum ao. 91 onsdags afften den 24. sept. to oc et halff hundred aar gammel.

I hendis christendom har hun været still oc from, med alle naaboer lefuet fredelig oc elsket Gud oc hendis næste. Søgte i hendis velmact gier-/249/ne Guds huus oc brugte til sin visse tijd det h. altars sacramento.

Hendis siugdum anlangendis, da har hun den tridie juledag forleeden befunden sig meget suag, oc blef om afftenen silde berettet, formaade sig intet siden den tijd, oc holte sig af oc til ved sengen, men forleden tisdags afften, der døden hengde hende hart paa, oc jeg bleff kaldet til hende, da kom jeg med de h. ting til hende, men hun var saa betagen med dødsens arbeid, at hun ingen reede kunde giøre for sig, kunde vel tale i stødemaal et oc andet ord, Gud hielp mig! Men hafde icke fornufft at mand kunde hafue betient hende. Derfor baade vi til Gud bønnen Fader Vor ofuer hende, oc jeg lessde velsignelsen ofuer hende til en /250/ naadig oc salig opløsning.

Gud hørde bønnen oc tenckte paa sin udvalde, opløsste hende ved middagstijd i onsdags, der hun hafde lefuet i hendis pigerstand 40 aar, i hendis ecteskab 24 aar, oc siddet encke 15 aar, at hendis gandske leffents alder er blefuen ni oc halffierdesindstive aar oc 5 uger. Gud har anseet hendis hierte, hvordan det stodd til hannem, oc den hellig aand har med

suck i hendis (hjerter) opfyldt den troens forstand, som hendis mund icke kunde tale. Thi den h. aand treeder frem for os til det beste med usigelig suck. Rom 8,26. Hendis siel ... /251/ ... Seer! det er trøsteligt for hendis endnu lefuende tuilling brødre, de der for hende icke tørre sørge, men være betenckt i deris alderdom paa en salig affskeed, at samlis med hende oc de andre sødskinde i Guds rige. Hun har æffterlatt sig et ærligt ord oc ryct i verden, det vi alle strebe æffter ... /252/253/ ...

D. 21 majj (fredag) post exaudi

Fødde om dagen klokken 2 in 3 en sønn Karen Thomas Kildis, den blef ført til kiercken fer. 3. pentecostes [25. maj] oc døbt, kaldet Niels. [256] Fer. 2 [24. maj]

Døde Christian, Reimar Arends sønn om morgenen klokken 3. /254/ In festo ss. trinitatis [30. maj]

Curriculum vitæ:

Denne ærlige oc beskeeden unge person, nu salige Christian Reimar-sønn, er fød her i meenigheden ao. 1686 den 21. octob. paa en torsdag.

Hans forældre ere: Faderen en ærlig oc arbeidsommelige mand Reimar Arends, byrdig af den stad Bart i Pommeren. Moderen er den ærlig, dydig oc Gud fryctige Caren Christians d. fød i Bowens i Fyn. Disse forældre hafue strax fremmet hans hiemdaab mandagen effter hans føtzal oc siden under Guds fryct opdraget ham til skickelighed oc arbeidsommelighed, indtil hand var 16 aar, da satte de hannem ud at tiene /255/ den danmand Paul Christensen udi Konghuset, huor hand forbleff halffffembte aar. Siden tiende hand hos sign. Matthias Raff, raadmand i Colding, 1 aar. Derfra begaff /:hand sig:/ op til Wonsiel oc tiende Hans Nielsen 1 aar. Endeligen kom hand at tiene hos mig, oc tiende mig troo oc vel halffandet aar. Men der min afflskarl Paul Andersen kom fra mig oc tog en gaard an i Biert da lofuede det sal. menniske sig til at drage med ham at tiene ham i Biert i denne sommer, oc var strax i ugen effter paaske kommen i tieniste. Men i huordan manden acter sin sag, saa dog skifter Gud den som hand vil. Saa varede fordi hans velmact der icke længe, /256/ thi hand for 3 uger blef siug oc laa i Biert siug 8 dage. Begierte da at komme hiem til sine forældre her i Wonsiel oc udstood sin siugdum her udi 14 dage.

Hand bleff effter sin begiering berettet i freedags efftermiddagen for pintze i god andact med salighedens trøst oc bevijsde sig taalmodig under sit haarde siugdums kaars. Her blef giord bøn for hannem af

prædikestolen til Gud om en forlindring oc guddommelige hielp, derpaa tog ham Gud til sig aff denne usle verden paa anden pintzedags morgen i dagningen klokken 3 [24. maj], der hans /257/ alder var blefuen 20 aar, 30 uger oc 3 dage. ... Sap. 4,13 ... Forældre tage sig dette til trøst! thi om hand end mange aar haffde udslæbet sine kræfter førend hand kunde hafue naaet et eget brød, skulde dog hans tijd hafde kommen at hand motte herfra. Da nu saa gott i en fredelig tijd som en anden gang maa ske i en bedrøfueligere tijd. Derfor værer med Gud tilfreds ... /258/ ... Meenigheden som har saa folckrig beviyst deris kierlighed dette salige unge blod med at leedsage det til sit huilestæd, skulle være af forældre ydmygligen betackede. Gud vil enhuer sin veldaad belønne, meest i de rettfærdigis opstandelse. /259/260/

Dncâ. 2. p. trin. 13 junij

Blef klokken 11 under prædiken Søren Jensens oc Hanna Rebecc. deris andet barn en daater fød. Blef hiemdøbt (mandag) d. 14. junij oc kaldet Johanna ... /261/

Dncâ. 3. post trin. [20. juni]

Æffter midnatt fødde Jørgen Jessens hustru en sønn. Skal døbis paa mitsommers dag oc kaldis Peder ... /262/

[257] Anna Thomas d. Jacob Hansens hustru paa Kongvejien i Wonsiel boendis døde i onsdags horâ inter 1. et 2dam pomeridianam [mellem kl. 1 og 2 eftermiddag] d. 30. junij.

Dncâ. 5. post trin. [4. juli]

Curriculum vitæ b. Annæ Jacobæ:

Huad sig denne ærlig- dydig oc Gud fr. nu sal. Anne Thomas d. hendis møijsommelige leffnets fremdragelse oc udsotede leffnets endeligt anlanger, da er hun af ærlige oc fromme forældre fød oc baaren udi Staunsby i Farstrup sogn udi Slette herret i Wendsyssel /263/ ao. 1656 d. 25 martij Vor Fru dag i faste. Hendis sal. fader var den ærlige oc velactet mand Thomas Oluffsen, hendis moder var den ærlig, dydig oc Gud fr. Kiersten Matz d. De forfremmede hendis daab oc christendom i Farstrup kircke ved sognepæsten h. Jens oc som hun iblant 7 sødskinde var den yngste oc forældre hafde paarørende venner i Aalborg, da er hun der i Aalborg opdragen siden hun var et barn: af de 7 sødskinde ere længe siden 3 døde, 1 broder lefuer oc er en kræmer i Aalborg, oc der ere endnu 2 søstre i lifuet. Hun var hiemme oc i blant i Aalborg indtil faderen døde ao. 69, der hun var 13 aar, da drog hun derfra oc kom til

Ribe i tieniste /264/ hos den fornæmme Susanna Wandels oc blef hos hende indtil hendis døds dag ao. 72.

Denne hendis madmoder hialp hende til, at hun kom 16 aar gmml til Gudz bord første gang hos sognepræsten til domkircken, den velærværdige proust m. Niels Seerup. Siden drog hun fra Ribe til Colding oc tiente sal. borgem. Faust 2½ aar. Begaff sig siden i tieniste paa Reffshøj hos oberinspector Claus Kay for bryggerpige 4 aar. Derfra kom hun til Sommerstæd oc tiente h. Peder Wøldicke udi 3½ aar, noch sad hun deræffter i Sommerstæd ½ aar for sig self. /265/

Derfra begaff hun sig at tiene i Carls Wraa hos Johann Nissen, foget ofuer Mohrkiærgaards gotz udi nogen tijd. Item tiente hun i Westergaard hos Hans Jørgen 1 aar. Der hun nu saaledis temmelig til alders var kommen, tog hun sig for at besøge hendis føde egn oc sødskinde i Staunsby oc i Aalborg, hvorfor hun /:imidlertid:/ begierte aff sognepræsten h. Albert Jensen paa en søndag æffter prædicken, at hand ville unde hende oc beskrifue et fuldkommen sognevidne om hendis fødtzel oc ærlige forhold. Det hende da aff 12 de fornemiste mænd bleff fuldkommen gott gifuen oc beseget udstæd den 15. nov. 1691 for 15 aar siden, der hun var 35 aar /266/ gammel. Der hun i denne maade hafde været i hendis fødeegn oc i Aalborg hos hendis sødskinde en 14 dags tijd, drog hun herud oc holte sig noget op hos Hans Jepsen aff Rinckenis, som boode i Hoppis huuse oc der føjede Gud det, at hun bleff aff den yngre sønn Jacob Hansen begiert til en ectehustroo, oc som sig det en lang tijd idrog, at der inget blef aff. Thi hans fader vreglede /:stod:/ derimod oc strebte, at de unges oprictige hiertelaug icke skulde fae fremgang. Dette kom endeligen for hans ærværdighed herr prousten i Hadersl. oc hand undersøgte sagen, huordan dend /267/ hængde sammen. Da gaff hand i consistorio voris gamle sognepræst order at hand skulde vejje dem sammen i Wonsiel, som skeede ao. 92 den 12 søndag trinit. [14. aug.]

Effter det som faderen aldeelis icke kunde lijde de unge hos sig i huset, begafue de sig derfra indtil de bekomme Konghusit sig oplatt aff Jens Post her i Wonsiel, oc siden mørckede hun icke deris huus, men blef for sig oc tog hendis eget vare.

I hendis christendom var hun flitig med hendis kirckgang oc Guds altars sacramentis brug til visse tider.

Dog haffde /:hun:/ oc hendis menniskelige feil oc breck, at hun med

en hastighed styndum blef ofuerilet /268/ dog naar det var ofuerstaaet, da var hun from igien /:bad hun Gud som it g. barn om forladelse for begangen faute og forseelse:/

Hun var om hendis næring flitig nock oc holte hendis armod sammen som en god husmoder.

Hendis suagthed oc siugdum falt hende paa den 15. januarij paa en fredag, oc den holte lenge ved, kunde icke nogen vederquegelse aff spise bruge, oc hun hafde icke megen roo eller taal at ligge ved sengen. Hun begierede at berettis med en trøstlig affløsning af hendis synder løfuerdagen æffter de h. paaskedage, oc der det effter 9 ugers tijd blef icke bedre, men verre med hende, da blef hun mandagen æffter den 2. søndag /269/ trinit. atter berettet med salighedens trøst. Hun med taalmodighed udstood en stoor oc langvarig suagthed, kunde icke komme til nogen bestandig rolighed, nød ingen mad, men indtog mangan apothecar-extract til at fly mafuen til rette oc at fordrifue det onde, men det blef alletijd ved det same, at døden vilde vorde hende visse i denne langvarige siugdum. Her skeede bønn for hende aff prædickestolen adskillige prædickedage, som paa bedesøndagen for Christi Himmelferd, paa anden pintzedag, paa den 1, 2, 3 oc 4de søndag effter trinit. oc paa mittsommers dag, derpaa gaf Gud hende en naadig opløsning den 30. junij onsdagen forleeden ved høj midda-/270/gens tijd, der hun hafde booet med hendis mand blant os 14 aar, at hendis gandske alder er blefuen halfftediesinstifve aar oc 14 uger. Hendis siel er ... /271/ ... Hendis effterlatte mand lade sig af Guds ord trøste, oc hans sorg deri maa formindsche sig, at de ingen børn hafue hafft sammen, som nu icke tør ild oc vilde i verden omkring føris ... /272/

Am Freytage nach dem 6. Sonntage nach Trinitatis, d. 16. Julij wurden der Curassirer Jochum Vick und sein Gespons Catharin Jens Tochter in der Kirche copuliret.

Dncâ. 7. post trin. [18. juli]

Blef Ieb Oluffsens oc Maren Jens d. deris anden daater døbt ... det blef kaldet Caren ... /273/274/ ...

Die martis 3. august post 9. trin.

Blefue Halvic Tralow Smed oc Elsabe Johanns daater copulerede ... /275/276/277/278/279/

[258] Die mercurij post 14. trin. 8. sept.

Curriculum vitæ uxoris figuli [pottemagerens kones levnedsløb]:

At melde noget om den ærlige dydige oc Gud fr. nu sal. affgangne

Mette Peders d. Thomas Pedersens Pottemageris hendis ærlige herkomst, fødtzel, leffnet oc endeligt, da er hun fød i den fyrstlige stad Tønder anno 1638 (ved fastelauns tijd [overstreget og i stedet tilføjet:] in martio) aff ærlige christelige oc fromme vellidde forældre: Hendis sal. fader var herrernis tiener i Tønder, en ærlig oc forstandig mand Peder Christensen Thimm, barnfød i Quernholt udi Buhrkarl sogn i Slags herret synden Tynder /280/

Hendis moder var den ærl. dydige oc Gud fr. Ingeborg Ieb Paysens daater, barnfød i en hoffborg ved Rudbøll, som hafde 2 brødre Niels oc Jacob Jebsen, der vaare forordnede kogsmænd, oc motte aarligen aflegge deris regnskaber ofuer koogene paa Tønder raadhuus. Hun hafde oc en søster Anna Nielsis, der boode i Bumbøll oc hendis sønn var præst i Rodenæs.

Der hun af disse forældre hafde faaet sit naturl. lijf, forfremmede de hende til det aandelige lijf formiddels daabens sacramente, huilcket hende meddeelte den sal. proust h. Bernt Mauritius i Tønder kircke.

De vaare 4 sødskinde dem deris forældre opfødde: Caren blef gifft i herredet, Anna effter at hun længe haffde tient til howe i Danmark oc noget i Holland, døde siden i Flensborg. En broder Richard Thimm forfremmede sig i Holland. /281/

I hendis opvext blef hun holden til skolen under Joachimus Plutschow 2 aar oc siden under Maren Harbrechts i Ullfegaden, saa at hun kunde ferdig læse oc opbygge hendis christendom af gudelige tytske bøger. Hun stræbte deræffter fliteligen som andre fromme børn med kniplinger ad giøre udi nogle aar. Indtil anno 61, der hun var 23 aar gammel, da kom hun effter Guds oc hendis faders villie oc behag i ecteskab med den ærl. oc forstandige unge karl Thomas Pedersen, pottemager i Tønder. Gud gaff dem i Tønder i de 3 aar de boode der 2 børn, Peder oc Ingeborg.

Men for meere næring skyld droge /:de:/ derfra til Fridericia, oc hendis mand stodd der kongens teilovn for, oc de boode der udi 11 aar. /282/

Der fødte hun sin mand 8 børn: Thomas. Gregers, Jørgen, Richard, Ann Catharin (disse 4 sidste ere oc døet i Fridericia) Ann Catharin den anden af dette naun, oc Mett-Maria lefue endnu, noch fødte hun i Fridericia en sønn med naun Jørgen ao. 72, oc hand døde hos os ao. 95 ofuer 23 aar gammel.

Ao. 1675 begafue de sig fra Fridericia til voris by at boo, oc her fødte

hun hendis 11te barn, Maren, ao. 77, som lefuer endnu hos os. Den sidste daater Caren, det 12te barn, bleff her fød ao. 80 oc døde det andet aar deræffter.

Af disse 12 børn ere i lifuet 4 døttrer oc 1 sønn, foruden den daaters sønn Johann, som de i mange aar hafue opdragen oc opholden.

/283/ Her i voris meenighed har hun med sin gamle mand lefuet oc næret sig med Gud oc ære 31 aar oc skicket sig mod Gud oc hendis næste som et Guds barn, har elsket fred oc næret sig med hendis hænders arbeid, oc hun har hendis børn holden til dyd oc arbeid, elsket Gud oc hans ord flitig hørt oc brugt til sine tider det h. altars sacramente, huilcket hun her i meenigheden med sin mand brugte den første søndag i faste [21. febr.]

I disse sidste 2 aar er tijd effter anden hende tilslagen en stoor smerte af steen, der hun brugte gode raad oc middel imod at døfue oc betuinge ween, men det har i længden icke vildet hielpe. Endeligen siuntis hende den beste lægedom at ville være /284/ at søge forsoning mellom Gud oc hende formiddelst en inderlig anger oc bekiendelse om sin elendige vilkaar oc at niude sin frelseris sande legom oc blod i sacramentet, huorudi hun oc blef deelactig /:paa 1. (søndag) trin. [6. juni] oc igjen paa den 8. trin. [25. juli]:/ paa den 8. søndag trinitatis paa hendis siugeseng for moxen 6 uger siden.

Her skeede bønn for hende af prædikestolen til Gud om hendis troens bestyrckelse oc taalmodighed under kaarset, at det effter Guds villie motte komme med hende til en good oc salig ende /:oc det scheede udi d. prædikdage:/ Hun disimellom har icke selff underlatt at læse schöne tytsche bønner til Gud oc fortroet hendis siel i Guds haand, naar det med døden skulde gielde. Var bered at schillies fra dette onde lijf, oc som det forleeden freedag mod aftenen bleff noget hart med hende, begierte hun af os en draab vijn at /285/ vederquege sig med, som hende oc bleff tilsendt. Da effter en liden forqueegelse gaff Gud hende i mørkningen en four oc salig opløsning, saa at hun fullendte hendis lidelse med en sød dødsens søffn, der hendis leffnet haffde opnaaet i denne besuerlige verden, i sin pigerstand 23 aar, sin ectestand 45 aar, at saa hendis gandske alder er blefuen 68 aar oc 29 uger. Hun er undgangen ... Gud trøste den /286/ gamle effterlatte mand oc husbond, saa oc de bedrøfuede børn, at de maa schicke sig vel under Gudz villie oc være deris gamle fader til opsium oc trøst ... /287/

Dncâ. 15. post trin. [12. sept.]

Blef Hans Christenss. oc Christin Jess daaters deris 3die daater fød meden folcket var til sidst misse i kircken. Debet dici Anna [det skal hedde Anna].

Die martis 14. sept. blef hun i paakommen svaghed hiemdøbt af præsten oc kaldet Anna.

[259] Dncâ. 16. post. trin. [19. sept.]

Dette lidet sal. pigebarns, Caren Iebs d., ærlige hidkomst oc sal. endeligt anlangendis, da er hun fød her i meenigheden den 13. julij en tirsdag af ærlige oc velbekiente forældre. Faderen er den ærlige mand Ieb Laursen eller Oluffsen aff Dalby, moderen er den ærl. dydige oc Gud fr. /288/ Maren Jens d. De hafue paa den næstfølgende søndag ladet hende komme til kircken at vorde Christo ved daaben indlæmmet.

Der holte sig allstæds suaghed til det sal. barn, for huis skyld moderen oc længer holte sig hiemme oc kunde icke beleiligere holde hendis kirkegang, endsom forleden søndag. Oc som Vor Herre det sammes beste viste at fremme ved en salig opløsning af dette lijf i denne besuærlige verden, saa hedenkaldede hand det i torsdags d. 16. sept., der dets alder var blefuen 9 uger oc 2 dage. Gud gif dets siel ... /289/ ... Meenigheden, der har bevijsst same barn tieniste til at fødis, til at døe oc nu til at jordis' heederligen skulle være af forældre oc af de oldeforældre storligen betackede ... /290/291/292/ ...

Hans Tingl. 3die sønn Niels blef døbt (mandag) post 16. trin. [20. sept.] ... /293/294/295/296/ ...

D. 10. nov. (onsdag) om morgenen klokken 7

blef Lass Jebsen Hiuler oc Mett And. d. deris andet barn fød. Blef døbt (torsdag) d. 11. nov. hiemme i suaghed oc kaldet Kiersten /:blef confirmeret 1707 (søndag) 2. post epiph. [16. jan.]:/

D. 8. nov. (mandag)

Fødde mod dagningen Christen Christensens hustru Trine Jespers d. en søn, som blef (hiemme) [overstreget og rettet til:] i kircken døbt freedagen d. 12. nov. oc kaldet Jesper ... /297/ ...

D. 24. nov. Josiæ dicto, die mercurij post 25. trin.

Blefue Peder Christensen oc Maren Andersdaater trolofuede /298/ ... [299 oc 300 mangler]

[1707]

/301/ Gud endnu holde sin haand ofuer denne meenighed, at hun med tiden maa formeeris oc icke formindskis!

Den 1. januarij communicerede dn. Generanus for min suagheds skyld i voris huus, fra Colding opkommendis.

[260] Den 2. januarij (søndag)

Blef af h. Matths i Seest prædicket oc begrafuet følgendis barn:

Dette salige drengbarn, Erich Pedersen, er fød aff en ecteseng i Wonsiel Skow ved Kongveijen den forleden sommer, d. 17. juni [1706] paa en torsdag, aff ærlige oc christlige forældre. Faderen er den ærlige mand Peder Erichsen aff Beck i Wonsbech sogn kommen, mode-/302/ren er den ærlige, dydige oc Gud fryctige Margarete Anckers d. De fromme forældre hafue strax nest følgendis søndag ladet barnet føre til kircken at bekomme sin daab oc christendom, som skeede (næst følgendis [overstreget]) den tridie søndag effter trinitatis [20. juni] oc hafuer den bekymrede moder med største flijd oc omhu haft sit barn i act, at det oc vel trifuedis. Men det blef om Michælis siug af en indvortis suaghed, saa at de effter deris effne gierne vilde hafue brugt menniskelige raad, men de raad vilde ingen ingenlunde hielpe /303/ huorfor her skeede nogle søndage bøn til Gud af prædikestolen. Som da Gud oc naadeligen bønørde oc gaff det i tordsags natt, den 30. decembris, en four oc salig opløsning aff denne onde verden, der det alder var blefuen lige 28 uger ... /304/ ...

Den 13. jan. (torsdag)

Blefue Jacob Hansen oc Ann Jens d. i kircken trolofuede. /305/ ...

D. 13. jan. (torsdag)

Fødde wachtmester Hans Henrich Schrøling, hans hustru Ijde Schünmanns om afttenen klocken mellom 4 oc 5 hendis andet barn, en daater, den blef døbt dncâ. 2. epiphantias [16. jan.] ... barnet blef kaldet Elsabe ...

D. 19. jan. (onsdag) post 2. epiphan.

Blef i morgenmaalet fød Matz Jensens oc Maren Pedersd. deris daater --- blef strax hiem-/306/døbt [Navnet ikke anført] Same daater blef ført til kircken dncâ. 4. epiph. [30. jan.] ... /307/

d. 2. febr. (onsdag) in festo purific. Mariæ ...

... holte Adam Hans Krull hans hustru hendis kirckegang oc barnet

blef ført til kircken, oc der bleff læst ofuer aff h. Hans oc dominus
Lehmeyer prædikede. /308/

[261] Dncâ. 5ta post epiphân [6. febr.]

Curriculum vitæ:

Huad sig denne ærlige, forneme oc nu salige daater Kiersten Niels d. Amlets-Büll, hendis ærlige herkomst, korte leffnet oc sal. endeligt anlanger, da er hun fød ao. 1699 den 4. decembris paa mandags morgen klokken 4, det 3die barn af hendis ærlige forældre. Faderen er den ærlige oc velacte mand, Niels Henrichsen af Wælling. Moderen var den ærlige, dyderige oc Gud fryctige, nu salige Maria Jespers d. Brun, som døde med hendis fierte dødfødde naunløsst barn, en daater 1702, den anden søndag effter h. 3. kongers dag [15. jan.] for 5 aar siden. Hun blef ført til kircken den 6. decembris, onsdagen effter den første advent-søndag oc bekom hendis daab oc christendom med fromme oc Gud fryctige fadderer, som daabis vidner oc for-/309/lofuere hos Gud. Hun blef siden med hendis moders flijd oc tilsuun vel opdragen, oc effter at Gud hedenkaldede hendis sal. moder fra hende, der hun ickun var 3 aar gammel, da gaff Gud hende en anden moder igien, den ærl. dydfulde oc Gud fr. Ellen Jørgens d. sal. Jacob Petersens encke af Almind, der icke teede sig en stibmoder, men en ærlig-hulde moder oc bar stoor omsorg for hende, oc hun blef til skolen holden, saa at hun kunde lese i hendis catechismo, evangelio oc psalmebogen, deraff forældre haffde megen trøst oc glæde.

Men som daateren lood sig bæst til siune med hendis skolegang, da hiemsøgte Gud hende med en indvortis siugdum, som gjorde hende usel oc hendis kræffter suæckedis, at hun 4 ugers tijd motte holde sig hiemme ved sengen oc kunde ingen mænniskelige raad findis at hielpe hende. Mand endeligen indflyde til Gud med kirckens bønn udi 3 pree-dikedage /310/ oc Herren hørde sine troendis bøn oc gaff hende i tisdags morgen i dagningen en four oc sal. opløsning fra denne usle verden, der hendis leffnet haffde strackt sig til 8 aar oc 9 uger oc 1 dag.

Saa vær nu glad undgangen, o dydige siel, ald denne verdens møje, slæb oc arbeid, oc forlyste dig i Guds aasiun blant de h. engler, dit legom huile nu sødeligen i din moders grav med dine 2 søstrer ... /311/ meenigheden, baade aff mandelige oc quindelige slect skal være af de gode forældre storligen betackede for deris heederlige medfølge ...

Tijsdagen den 8. febr. effter (søndag) 5. epiph.

Blefue Jacob Hansen oc Anne Jens d. i kircken med brudefærd copulerede.

D. 18. febr. (fredag) om midnatt

Blef Hans Casstrup oc Kiersten Laurs. deris 4de barn en daater fød, hun bleff døbt løfuerdag afften oc kaldet Ann-Catharin ... /312/313/ ...

Die lunæ 7. martij

Blef Peder Allerss. i voris ofuerstue berettet, militia brabantica assignatus. [hvervet som brabantisk soldat].

[262] Eadem die [7. marts] circa 12 am ego senior pastor lecto affixus usus sum sacra synaxi per ministerium dn. Krahe [Samme dag omkring kl.12 middag, indtog jeg, den gamle præst, der var sengeliggende, den hellige nadver ved provst Krahe.] [med anden skrift:]

Beate obdormivit d. 20. martij, sepultus d. 31. martij [Han sov saligt ind d. 20. marts, begravedes d. 31. marts.]

[Tillæg 1707-1708 ved Hans Nissen:]

/314/ Den 10. martij (onsdag)

Blefue Morten Pedersen, Lawe Anderss. suend troloffuede med Elsa Jørgens d.

D. 21. martij Bleff Ped. Anchersen aff Ostorp og Maren Bennichs desponderet ... /315/316/317/

Dom. quasimodog. [1. maj]

Bleff Morten Pederss. oc Esa Jørgensdaater copuleret.

Torsdagen den. 5. majj

Bleff Ped. Laursens og Caren Sørenss d. deris daatter Maren fød, bleff døbt dom. misericordias [8. maj] ... /318/ ...

[263] NB: d. 12. majj

Døde Laurs Pederßen ad mortem usque insaniens [afsindig lige til døden] Jordet d. 17. majj

[264] D. 18. majj

Døde Knud Oluffsen Hjuler, sepultus dom. cantate [22. maj]

D. 25. majj

Bleff Helvig Tradaus første barn en d. fød og døbt same dag /:hiemme:/ som schrøbelig og bleff kaldet Catrine Maria ... /319/320/ ...

...

Tiſtdagen d. 5. julij post dncâ. 2. trinit.

Bleff Peder Christenß og Maren Anders d. copuleret. Text: Rom. 8:

Alting skal tiene dem etc. /321/322/ ...

D. 4. sept. mandagen.

Bleff Laurs Paulßen og Gunder Laurskone aff Tabsuhr deris søn Paul fød. Bleff døbt dom. 12. trinit. [11. sept.] ... /323/324/

[265] Imellem den 4de og 5 october om natten døde gammel Niels Nielsen Høirup. Bleff begraffen dom. 16. trinit. ao. 1707 [9. okt.]

[266] Imellem løfferdag og d. 17. trinit søndag [16. okt.] om natten /:horâ. 10:/ døde Peder Mattssen Hack. Begraffen [dato ikke anført] /325/

D. 16. octobr.

Bleff Laur Andersens og Inger Larus daater Maria fød. Døbt dom. 18. trinit. [23. okt.] ... /326/

D. 7. novembr. bleff Niels Henrichsens og Ellen Nielsis søn Niels fød og bekom nøddaaben d. 10. nov. i huset.

[267] D. 11. [nov.]

Døde gammel Ann Iffers, sepulta dom. 22. trinit. [20. nov.]

[268] D. 19. nov. om natten

Døde Dorthe Matths Saumands, sepulta torßdag d. 24. nov. /327/ ...

[269] D. 23. [dec.] i dagningen

Bleff Jacob Hanßens hustru i hendes haarde barnenød berettet. Bleff förløst paa 1. juledag med en dødfød d.

[1708]

[270] Paa nüttaars natt k. 12

Bleff Thom. Kilde berettet. Døde d. 1. jan. om natten kloc. 12 [17-08] /328/ ...

[271] D. 4. jan.

Bleff Peder Laurßen Frørup berettet. Døde d. 24. jan. paa en tißdag effter solens opgang ... /329/ ...

Dom. 4. [epiph., 28. jan.] Sepultus Peter Laurss. ex Frørup ... /330/

Dom. sexagesima [12. febr.] om natten k. 12

Bleff Matths Jeßens søn Eschildt fød, døbt dom. quinquag. [19. febr.] ... /331/ ...

(Onsdag) d. 22. febr.

Bleff Gøddert Jacobss. og Karen Jeß d. søn Jess fød. Døbt dom. invocavit [26. febr.] ...

[272] D. 13 martij (tirsdag)

Døde gammel And. Ifferss. Begraffen lætare [18. marts] /332/

[273] D. 16. martij (fredag) ante solis ortum [før solopgang]

Døde Matths Jess. søn Eschildt. Begraffen (fredag) post lætare d. 21 ... /333/ ...

NB: Trine Lorentzdaatter peccatum contra sextum publice deprecata ipso die d. lætare [stod T.J. offentlig skrifte samme dag [18. marts] p.g.a. overtrædelse af det 6. bud] udlagde Peder Hanß. Ped. Jeßpersens stiffsøn. /334/

In die virid. [Skærtorsdag 5. apr.] ...

Peder Hanßen publice absolut ob peccatum contra 6tum cum Trine Lorentz d. [stod P.H. offentlig skrifte p.g.a. overtrædelse af det 6. bud med T.L.] ... /335/336/

[274] D. 9. majj

Bleff gammel Thom. Potmager berettet. Døde strax 2 stunder dereffter ... [se nekr. 228]

[Sidste indførsel er altergang dom. rogate 13. maj 1708]

[Bogen afsluttes med et 11 sider stort]

Register paa de døde i denne bog fra ao. 1703 den 31. julij. Hustruer oc børn findis under deris mands oc faders naun, men naar mandens naun icke findis, da staer enckens naun for sig selff. Saa oc fremmede tienistefolck for sig selv, oc slegfreds børn under slegfred titul. [Registret medtages ikke].

[Bd. 2 s. 275.] [598 ff med anden skrift]

Huorledis nu den sal. mand imedens hand har vaaren it lem i voris menighed og indwohner i voris bü sig i hans christendom opført haffer gioris icke fornøden vittløfftig at andrage efftersom det en huer aff oß er bekiendt. Dog det huad som tien till den sl. mands ære og gode oominde vil jeg icke stilltiendes forbigaa, men offentlig paa denne hans hæderl. jordefærdsdag hannem til berømmelße efftersige, at som hand i hans christendom var en vel grundet og funderet mand, saa elschete hand og aff hiertet Gud og hans hellige ord, og maa jeg i sandhed bekiende saa lenge jeg har kiendt ham, at hand gierne var den første i Guds-huuß for at giør sine bønner til Gud før gudstiennestes begündelße. Da derimod mange /599/ desvær i voris meenighed staar paa k.gaarden og opholder huer ander med latter og snack, indtill evangelium er læst og vel lenger, meenende bøn og sang hører icke till deris gudstienneste, som dog apost. P. recommenderer alle Guds børn. Og

som hand nu i hans høie alderdomb var ei capabel till gaardens arbeid, søgte hand ald hans glæde og tidtsfordrieff i geistrige bøger, till huilcken ende hand og tidt og offte aff mig begærte en og anden smuck bog at trøste og fornøie hans bekümmerde sind med og forkorte den lange tijdt. Og som nu hand till sidst icke haffde de kræffter at søge Herrens huuß og nüde det hellige høiværdige alt. sacrament med andre Guds børn offentl. /600/ har jeg en og anden gang paa en gudelige forberedelse hieme i hußet hannem betient, huor hand da lod see en hiertl. anger og ruelse med største devotion og andact. Hans eniste ønsch var meden hand icke mer var verden nüttelig, Gud vilde med prophet. Eliæ tage og annamme hans siel. Indeßen gick og stod hand dagl. inden i huset og var icke steds sengeligendis, saa mand icke formodede hans endeligt at være saa nær. Men som de mode fruchter snarer ved en liden vind falder end de umode, og det lüß der mestensdels er udbrendt snarrere udsluckes end det der staar og har noget at brende, saa kand en liden vee og smerte snart faldé den gamle, huis lefnet safft og krafft er fortæret /601/

Saa gick det og den sal. mand torßdag, som d. 3 maij, der motte være effter Guds villie hans sidste dag i verden. Thi i morckenigen ohngefehr klocken 10 offerfald ham dødsens vee og affmacht, saa hand uformodentl. ved en sact, sød og sl. død offerlefferede sin siel i Guds allmechtige haand, effter at hd. haffde leffet i ungarls stand 27 aar, ectestand 52 aar, saa hans gandsche aar og alder er bleffen 79 ringer 24 dage ...

Registre

Fortegnelse over nekrologer, levnedsløb og dødsindførsler i Vonsild kirkebøger 1685-1708 i kronologisk rækkefølge.

Fortegnelsen omfatter følgende oplysninger: nekrolog nr., dato for indførslen i kirkebogen (enten døds- eller begravelsesdagen, evt. dagen for berettelsen, hvor vedkommende har dikteret præsten sit levnedsløb), fulde navn samt ved børn faderens navn, ved børn født uden for ægteskab moderens og ved gifte kvinder mandens navn. Stilling medtages kun, hvor den er af særlig interesse. Da angivelse af dødsårsag er meget svingende, er den ikke medtaget i fortegnelsen, men der henvises til sagregisteret hvori sygdomsbetegnelserne er optaget.

Ved aldersangivelsen betyder tegnet $\circ$: det antal måneder, uger eller dage vedk. mangler i at opnå den anførte alder. I teksten skrives undertiden ordet »ringer« i stedet for $\circ$:

1685

- 1) 25.1. Jens Christensen, uægte søn af Barbara Christiansdatter, 1 år og 12 uger.
- 2) 27.2. Peder Hansen, uægte søn af Kirsten Persdatter, 7 uger og 2 dage.
- 3) 1.3. Albert Hansen, søn af Hans Nielsen, 1 år 19 uger og 1 dag.
- 4) 9.4. Kiersten Keelsdatter, fattig pige, 32 år.
- 5) 18.4. Claus Andresen, oksedriver fra Husum.
- 6) 26.4. Maren Matthsdatter g.m. Niss Christensen, 79 år $\circ$: 12 uger.
- 7) 30.4. Matths Jensen, degn, 52 år $\circ$: 5 mdr.
- 8) 6.5. Niss Christensen, 76 år $\circ$: 16 uger.
- 9) 2.7. Carl Christensen, søn af Christen Perssen i Værum, 7 dage.
- 9a) 2.9. Ukendt fattig mand.
- 10) 13.9. Johanne Nielsdatter g.m. Matz Persen, 59 år.
- 10a) s.d. Matz Persen, f. 1613, lever.
- 11) 4.11. Tøger Gregersen, 45 år.
- 12) 15.11. Dødfødt søn af Matths Jensen.
- 13) 29.11. Georg Bojens, fhv. sekretær i Tønder, 58 år 4 mdr.

1686

- 14) 1.1. Paul Lassen, 64 år og 40 uger.
- 15) 12.2. Caren Pedersdatter g.m. Jesper Jørgensen, 66½ år.
- 16) 11.2. Ingeborg Christiansdatter, datter af Christian Jacobsen, 8 dage.
- 17) 10.3. Søren Laurtzen, 64 år 36 uger.
- 18) 11.3. Birgitte Nielsdatter g.m. Søren Laurtzen, 65 år, lever, forts. nr. 46 a.
- 19) 14.3. Ellen Zachariasdatter, et tartar barn datter af Zacharias Paulsen, 2 år.

- 20) 14.4. Jürgen Schmidt, 52 år.
- 21) 16.5. Hans Jürgensen, søn af Jürgen Rasmussen, 13 uger og 1 dag.
- 22) 28.7. Caren Nielsdatter Jisings, g.m. Peder Thomsen, 64 år 16 uger.
- 23) 5.9. Anne Clausdatter, datter af Claus Pedersen, 2 år 3: 9 uger.
- 24) 21.9. Michel Sørensen 80 år 3: 7-8 mdr.
- 25) s.d. Caren Nielsdatter g.m. Michel Sørensen, 76 år.
- 26) 20.10. dødfødt søn af Matths Jensen.
- 27) 28.11. Cæcil Mogensdatter, g.m. Jacob Jessen, 66 år.

1687

- 28) 2.3. Niels Matthsén, søn af Matths Jensen Sawmand, 12 uger 4 dage.
- 29) 25.3. Niels Hansen Lowenborg, søn af Hans Lowenborg, 8 år og 13 uger.
- 30) 21.5. Anne Laurtzdatter, en stakkels kvinde Kirsten Paulsdatters barn, 16 uger 3: 1 dag.
- 31) 11.9. Dødfødt søn af Matths Jensen.
- 32) 6.11. Inger Jessdatter, datter af Jess Laursen, 20 år 42 uger.
- 33) 30.11. Jens Hansen Nebbel, 50 år.

1688

- 34) 7.2. Lorens Gøns, kedelflikker fra Olpen v. Antwerpen.
- 35) 12.2. Marens Jensdatter, datter af Jens Pedersen, 44 dage.
- 36) 29.2. Paul Clausen, søn af Claus Pedersen, 32 uger 4 dage.
- 37) 14. og 17.4. Mett Jensdatter, tjenestepige, 30 år.
- 38) 1.7. Niels Malthesen, 32 år 4 uger.
- 39) 18.11. Dødfødt søn af Hans Jising.
- 40) 2.12. Dødfødt søn af Matths Jensen.

1689

- 41) 6.1. Christian Jacobsen, tidl. ridefoged, 44 år 3: 8 uger.
- 42) 7.1. Margrethe Rüdinn, præstens datter, 17 år 13 uger og 4 dage.
- 43) 19.1. en soldaterkone g.m. Jens Christensen Bøes, 50 år, lever.
- 44) 6.2. Kiersten Sørensdatter, præstens bryggerpige, 35 år 3: 28 uger.
- 45) 13.3. Jeb Nissen, 25 år 3: 14 uger.
- 46) 17.3. Jens Matthsén Murmand, 62 år 3: 20 uger.
- 46a) 24.3. Birgitte Nielsdatter g.m. Søren Laurtzen, 68 år, (forts. af nr. 18).
- 47) 7.4. Anders Paulsen, 68 år.
- 48) 30.4. Johanne Nisdatter g.m. Jens Sørensen, 48 år 8 uger.
- 49) 7.5. Anna-Marie Laursdatter, datter af Laurs Toniussen, 17 år 7 uger 4 dage.
- 50) 23.7. Paul Sørensen, 74 år 11 uger.
- 51) 29.5. Kiersten Michelsdatter, datter af Michel Tøgersen, 1 år 3: 14 dage.
- 52) 31.5. Mette Hansdatter g.m. Paul Sørensen, 63 år, lever.
- 53) 5.6. Ann Lassdatter, datter af Lass Lassen, 14 uger.
- 54) efter 5.6. Caren Mortensdatter kaldet Frederitz, amme, 45 år, lever.
- 55) 24.7. Karens Laursdatter, datter af Laurs Toniussen, 9 år 13 uger.

- 56) 4.8. Synnit Rasmusdatter, datter af Rasmus Nielsen, 37 uger 2 dage.
 57) 9.8. Mett Gregersdatter, g.m. Søren Nielsen, 85 år $\varnothing$: 20 uger (testamente).
 58) 22.8. Cæcil Iversdatter g.m. Morten Nielsen Jising, 71 år lever, forts. nr. 184 a.
 59) 23.10. Oute Jørgensen, søn af Jørgen Rasmussen, nærmest dødfødt.
 60) 25.10. Niels Pedersen, uægte søn af Maren Sørens datter fra Vrensted, 1 år 15 uger 1 dag.
 61) 4.11. Jens Oluffsen, murer i Haderslev, 41 år 9 mdr. lever.
 62) 29.12. Kiersten Lassdatter g.m. Jeb Thomassen, 47 år 24 uger.

1690

- 63) 8.2. Maren Hansdatter g.m. Oute Andersen, 72 år $\varnothing$: 5¼ måned.
 64) 19.2. Bodil Laursdatter, datter af Laurs Toniussen, 3 år 7 uger $\varnothing$: 1 dag.
 65) 19.2. Niels Pedersen, uægte barn af Maren Malthesdatter fra Skringstrup, 10 uger.
 66) 19.2. Jeb Thomassen Juler, 55 år, lever.
 67) 18. og 25.2. Peder Jebsen, 47 år $\varnothing$: 8 uger.
 68) 9.3. Elsa Sørens datter g.m. Christen Jensen Jerresen, 52 år $\varnothing$: 20 uger.
 69) 17.3. Gertrud Madsdatter, gammel, alder ikke opgivet.
 70) 23.3. Jens Andersen, svend, 19 år, lever.
 71) 25.3. Raphael Matthesen, dødfødt søn af Matths Jensen.
 72) 21.4. Maren Jensdatter, Jens Hansens datter, 8 år 17 uger.
 73) 27.4. Lawe Clausen, Claus Iversens søn 1 år 10 uger.
 74) 18.5. Jeb Hansen, Hans Pedersens søn, 4 år $\varnothing$: 23 uger.
 75) 15.6. Dorothe Laursdatter, g.m. Oluff Frederichsen, 69 år.
 76) 22.6. dødfødt uægte søn af Mette Jørgensdatter fra Hjarup.
 77) 3.8. Maren Lassdatter, datter af Lass Lassen, 3 år, 6 uger og 14 dage.
 78) 3.8. Jørgen-Fridrich Lassen, søn af Lass Lassen, 11 uger 1½ dag.
 79) 10.8. Jens Matthesen, søn af Matths Jensen, 1 år 41 uger.
 80) 21.8. Maren Knudsdatter, datter af Knud Oluffsen, 3 år 23 uger.
 81) og 82) 7.9. Jørgen og Jens Jacobsen, uægte tvillingebørn af Maren Nielsdatter, nogle få dage.
 83) 21.9. Jens Nissen, uægte søn af Ann Nielsdatter, 1 uge.
 84) 16.11. Kiersten Pedersdatter, datter af Peder Andersen, 24 uger.
 85) 9.12. Margrete Pedersdatter, g.m. Hans Laursen, 73 år 18 uger.
 86) 4.12. Jens Sørensen, 47 år og 9 uger.

1691

- 87) 6.2. Gregers Laursen, 62 år 13 uger.
 88) 13.3. Bodild Jebsdatter, g.m. Laurs Pedersen, 45 år $\varnothing$: 12 uger.
 89) 3.4. dødfødt datter af Matths Jensen.
 90) 7.4. Maria Raff (præstens datter) g.m. Gregers Fog, 33 år.
 91) 3.5. Anne Olufsdatter Spillemands, g.m. Jørgen Hansen Spillemand, 50 år, lever.
 92) 6.7. søn af Jørgen Rasmussen, navnløs, 1 dag.

- 93) 13.7. Christen Pedersen Hjuler (kaldet Hopp), 64 år.
 94) 19.8. Maren Sørensdaughter, g.m. Christen Nielsen, 82 år.
 95) 25.9. Anna Catharina Finck, datter af Johan Frederik Finck i Haderslev, 6 uger $\varnothing$: 1 dag.
 96) 28.9. Peter Eriksen Hjuler, 52 år.
 97) 9.10. Maren Jensdatter, g.m. Paul Jebsen Smed, 22 år 17 uger.
 98) 15.10. Maren Laursdatter, g.m. Jacob Hansen, 80 år, lever forts. 181 a.
 99) 15.10. Johanne Pedersdatter, g.m. Niels Nielsen, 78 år, lever forts. 158.
 100) 18.10. Lawe Jepsen af Hjerndrup, 70 år (ikke i Vonsild sogn).
 101) 20.11. Mett Hansdatter, datter af Hans Asmussen, 3 uger.
 102) 12.11. Peter Jensen Brorup, 55 år, lever. forts. 114a.
 103) 22.11. Mett Hansdatter, datter af Hans Asmussen, 20 dage.
 104-05) 27.12. Peder og Magdalene Arends, tvillinge af Reimar Arends, 4 og 6 dage.
- 1692
- 106) 29.3. Maren Jensdatter, datter af Jens Christensen Murmand, 22 år $\varnothing$: 7 uger.
 107) 21.4. Kiersten Jensdatter, datter af Jens Christensen Murmand, 24 år $\varnothing$: 12 dage.
 108) 3.6. dødfødt søn af Mads Jessen.
 109) 15.6. Kiersten Andersdatter g.m. Matz Jessen, 30 år 11 dage.
 110) 26.6. Claus Iversen 55 år.
 111) 28.7. Margarethe Hansdatter Røde, præstens søster, g.m. Jacob Pedersen, 56 år 22 uger.
 112) 5.10. Morten Nielsen 71 år.
 113) 7.10. Kirsten Hansdatter Huggers, g.m. Anthonius Jensen Straarup, 58 år.
 114) 28.12. Anders Nielsen Due, 42 år, lever.
- 1693
- 114a) 10.2. Peter Jensen Brorup, 57 år (forts. af 102).
 115) 12.3. Mett-Margrete Andersdatter, datter af Anders Petersen, 3 dage.
 116) 5.3. Maren Knudsdatter, tjenestekvinde, 68 år.
 117) 5.4. Laurs Nielsen, smed, 68 år.
 118) 5.6. Caren Nisdatter Tortzen, g.m. Niels Mogensen 40 år og 5 mdr.
 119) 17.9. Mogens Ebbesønn, søn af Ebbe Mogensen, 10 uger 3 dage.
 120) dec. Niss Hansen Tingleff, 63 år, lever.
- 1694
- 121) 12.1. Barbara Andersdatter, g.m. Jens Hierresen, 73 år $\varnothing$: 10 dage, lever.
 122) 18.1. Caren Christensdatter Ancker, g.m. Jess Laursen, 52 år.
 123) 30.3. Søren Wilhadsønn, søn af Willatz Pedersen, 13 dage.
 124) 15.4. Jacob Jessen, 76 år.
 125) 27.8. Maren NNs-datter, g.m. Anders Pedersen Askmand, lever.

- 126) sept. Elsabe Hansdatter Råde, præstens søster, g.m. Henrich Schrøling, 56 år, lever, forts. 234.
- 127) 10.10. Jens Pedersen, uægte tvillingsøn af Maren Johansdatter af Gårslev 16 dage.
- 128) 1.11. Ellen Pedersdatter, uægte tvillingedatter af Maren Johansdatter af Gårslev, 5 uger 2 dage.
- 129) 4.11. Anna Catharina Rünitzinn, datter af Friedrich Rünitz, 3 år 17 uger og 6 dage.
- 130) 10.11. Jeb Nissen Smed 63 år, lever, forts. 137.
- 131-32) 21.11. Anders og Niels Nielsen, tvillingsønner af Niels Hansen i Vorbasse 2 og 4 dage.
- 133) 5.12. Catharine Dorothe Hansdatter, datter af Hans Eggers, 4 år 15 uger.
- 134) 16.12. Erich Clausen, søn af Claus Andersen, 6 uger og 3 dage.
- 135) 31.12. Mette Oluffsdatter, g.m. Rasmus Nielsen i Dalby, 79 år og 18 uger.

1695

- 136) 13.1. navnløs pige, datter af Anders Jensen, 2 uger.
- 137) 16.1. Jeb Nissen Smed, 63 år 15 dage (forts. af 130).
- 138) 27.1. Elsa Pedersdatter, g.m. Christen Jerresen, 56 år.
- 139) 27.1. Christen Jerresen, 57 år, lever.
- 140) 4.2. Peder Andersen Beesk, søn af præsten Anders Madsen Beesk i Slemminge, 3 år 3 uger og 3 dage.
- 141) 23.1. Caren Jørgensdatter Kaa, datter af Jørgen Sørensen Kaa, 13 år 15 dage.
- 142) 29.5. Niels Mogensen Fynboo, 49 år, lever, forts. 169a.
- 143) 29.5. Jess Laursen, 68 år, lever (almissebrev) forts. 146.
- 144) 6.12. Maria-Margret Mortensdatter, uægte datter af Kiersten Jensdatter, 1 dag.
- 145) 20.12. Jørgen Thomsen, søn af Thomas Pedersen, 23 år 34 uger.
- 146) 22.12. Jess Laursen, 68 år 6 uger, forts. af 143.

1696

- 147) 25.2. Caren Lawisdatter, datter af Lawe Andersen, 15 dage.
- 148) 29.5. Kiersten Andersdatter, g.m. Jens Mortensen, 67 år.
- 149) 3.6. Peder Pedersen Hack, søn af Peder Matthsén Hack, 3 år 9 uger og 2 dage.
- 150) 14.6. Elsabe Pedersdatter Hack, datter af Peder Matthsén Hack, 10 uger.
- 151) 28.6. Kiersten Jensdatter, datter af Jens Christensen Murmand, 18 år 15 dage og 6 dage.
- 152) 7.8. Peter Jessen, søn af Jess Pedersen Tøgersen, 11 år 32 uger.
- 153) 14.8. Bold Willadsdatter, datter af Willads Pedersen, 27 uger.
- 154) 22.9. Inger Andersdatter, g.m. Søren Christensen Smed, 59 år 23 uger og 4 dage.

155) 2.12. Maren Jonsdatter, g.m. Søren Knudsen Juler, 42 år 23 uger.

1697

156) 17.2. Caren Lawesdatter, datter af Lawe Andersen, 8 uger.

157) 24.2. Gregers Bonnicksen, søn af Bonnick Dinsen, 21 år 3: 13 uger og 1 dag.

158) 21.3. Johanne Pedersdatter, g.m. Niels Nielsen, 84 år (forts. af 99).

159) 25.3. Johanne Mathsdatter, datter af Mads Jensen, 12 uger.

160) 4.4. Lass Oluffsen, 57 år.

161) 21.4. Lawe Pedersen, 75 år.

162) 21.4. Kiersten Hansdatter, g.m. Lawe Pedersen, 75 år, lever, forts. 210a.

163) 3.5. Hans Petersen, 62 år 3: 8 uger.

164) maj Henrich Schrøling, 62 år, lever, forts. 171 a.

165) juni Kiersten Outisdatter, g.m. Jørgen Rasmussen, 50 år.

166) 13.8. Peder Paulsen, søn af Albert Pedersen, 20 år og 23 uger.

167) 21.8. Margarete Paulsdatter, g.m. Jeb Nissen Smed, 58 år 3½ md.

168) 17.9. Maren Mathsdatter, g.m. Jesper Clausen, 49 år 11 uger 2 dage.

169) 10.10. Matz Jespersen Brun (Hack), søn af Jesper Clausen Brun, 22 år 21 uger.

169a) 13.10. Niels Mogensen Fynbo, 51 år, (forts. af 142).

170) 24.10. Bodel Jebdatter, datter af Jeb Laursen, 4 uger.

171) 15.11. Peder Jacobsen, præstens tærsker, 25 år 3: 15 uger.

1698

171a) 30.1. Henrich Schrøling, 63 år 10 dage (forts. af 164).

172) febr. Jesper Clausen, 56 år lever.

173) 13.3. Caren Laursesdatter, g.m. Anders Michelsen, 75 år.

174) 23.3. Lene Ebbesdatter, jordemoder, g.m. Jørgen Nielsen, 83 år.

175) 14.8. Christian Laursen, søn af Laurs Nielsen, 10 uger.

176) 15.8. Valborg Jørgensdatter Schrøder, gift med Johannes Røde, stedets præst, 62 år 20 uger.

177) 10.9. Maren Christensdatter, datter af Christen Jerresen, præstens tjenestepige, 32 år, lever.

178) 27.9. navnløs søn af Matz Jensen, få øjeblikke.

179) 30.10. Gottfred Nicolaus Schrøling, 25 år 3: 3 uger.

180) 1.11. Maren Jessdatter, g.m. Peder Hack, 34 år 25 uger.

181) 25.11. Bold Oluffsdatter, g.m. Paul Matzen, 62 år 3: 4 mdr. og 14 dage.

181a) 25.11. Marens Jesdatter, g.m. Jacob Hansen, 87 år 3 mdr. (forts. af 98).

1699

182) 12.1. Anthon Laursen, fhv. degn, 78 år 5 mdr.

183) 15.1. Anna Thomasdatter, datter af Thomas Hansen Kild, 23 dage.

184) 15.1. Anne Pedersdatter, g.m. Niels Christensen Skræder, 78 år.

184a) 27.1. Zitsel Jisings, g.m. Morten Nielsen, 81 år 3: 5 uger (forts. af 58).

185) 26.2. Morten Bennick, 30 år.

- 186) 2.3. Niss Jensen, søn af Jens Sørensen, 18 år 3: 36 uger 1 dag.
- 187) 16.4. Anders Michelsen, omtr. 67 år.
- 188) 17.7. Johanne Cathrina Nissen, datter af pastor Hans Nissen, 8 uger.
- 189) 16.9. Cæcil Nielsdatter, datter af Niels Laursen, 8 uger.
- 190) 15.11. Margarethe Iversdatter g.m. Hans Jising, 61 år.
- 191) 28.11. uægte søn af Maren Jess Winters i Godrim, 23 uger.
- 192) 10.12. Jens Terckelsen, 50 år.
- 193) 26.12. Hans Sørensen Kiær, 52 år 5 uger.
- 194) 27.12. Inger Christensdatter, g.m. Jens Terckelsen, 73 år.

1700

- 195) 28.1. Maren Christensdatter, g.m. Mogens Andersen, 62 år.
- 196) 2.2. Elonora Pedersdatter, g.m. Jens Tygesen, 55 år 3: 17 uger.
- 197) 15.4. Jens Mathiesen Raun, 30 år 3: 29 uger.
- 198) 9.5. Niels Jacobsen Wolff, 43 år.
- 199) 24.5. Kirsten Madsdatter, g.m. Lawe Andersen, 29 år 32 uger.
- 200) 1.6. Maren Laursdatter, Laue Keelsens datter fra Grønninghoved, 2 år 13½ uge 1 dag.
- 201) 20.6. Christen Nielsen, 64 år.
- 202) 1.8. Lucia Jørgensdatter, g.m. Gottfred Nicolai Schrøling, 25 år 3: 9 dage.
- 203) 5.9. Maren Pedersdatter, uægte datter af Anna Nielsdatter fra Bresten, Balle sogn, få timer.
- 204) 22.9. Christen Laursen, afskediget soldat, 28 år.
- 205) 10.11. Mette Hansdatter, jordemoder, g.m. Paul Sørensen, 74 år 6 uger.
- 206) 17.12. Caren Jensdatter, datter af Jens Hansen Nebbel, 24 år 10 dage.

1701

- 207) 9.1. Christin Jespersdatter Bruun, g.m. Hans Nissen Tinglef, 20 år 23 uger.
- 208) 2.5. Peder Lauesen, søn af Lawe Andersen, 1 år 22 uger 3: 3 dage.
- 209) 16.6. Bodel Jepsdatter, g.m. Matthis Jørgensen, 87 år 3: 7 uger.
- 210) 18.9. Kiersten Lassdatter, Las Lassens datter, 19 år 20 uger 4 dage.
- 210a) 20.11. Kiersten Hansdatter, g.m. Lawe Pedersen, 79 år 7 uger (forts. af 162).

1702

- 211) 4.1. Anders Lawesen, søn af Lawe Andersen, 21 dage.
- 212) 22.1. Maria Jesperdatter Bruun, g.m. Niels Henrichsen, 32 år, (samt dødfødt datter).
- 213) 2.7. Maren Nielsdatter, datter af Niels Henrichsen, 5 år 7 uger 6 dage.
- 214) 9.7. Maren Pedersdatter, datter af Peder Madsen Hack, 7 uger 3: 1 dag.
- 215) 6.9. Maria Bonnichsdatter, datter af Bonnich Dinsen i Nibøl, 14 år 15 uger 4 dage.
- 216) 10.9. Paul Thomsen, søn af Thomas Hansen Kilde, 1 dag.
- 217) 16.10. Mette Mogensdatter, g.m. Willads Pedersen, 39 år.

1703

- 218) 4.2. Christen Christoffersen, 45 år.
219) 18.5. Ingeborg Hansdatter Råde, præstens søster, g.m. Matths Jensen
Degn, 60 år $\circ$: 5 uger.
220) 1.6. Ann Paulsdatter Fyns, 43 år (lever?).
221) 25.7. Maren Jørgensdatter, datter af Jørgen Jessen, 7 uger.
222) efter 25.7. Maren Pedersdatter, g.m. Morten Bennick, 36 år, lever.
223) 8.10. Maren Laursdatter, g.m. Peder Paulsen, 89 år 13 uger.
224) 10.10. Laurs Henric Oluffsen, søn af Oluff Larsen, 24 uger 1 dag.
225) 2.11. Jacob Nielsen, søn af Niels Henrichsen, 22 uger 4 dage.

1704

- 226) 16.1. Sara Madsdatter, g.m. Jess Jebsen, 74 år $\circ$: 23 uger.
227) 3.2. Niels Pedersen, søn af Peder Erichsen, 22 uger $\circ$: 2 dage.
228) 19.2. Thomas Pedersen Pottemager, 73 år, lever, forts. 274x.
229) 2.3. Jens Jensen, 44 år.
230) efter 28.3. Jens Sørensen, 71 år, lever.
231) 18.7. Maren Hansdatter Kiær, datter af Hans Sørensen Kiær, 22 år $\circ$: 19
uger.
232) 17.8. Christian Sørensen, søn af Hans Knutzen Hiuler, 24 uger 1 dag.
233) 31.8. Dorothe Nicolausdatter, uægte datter af Kiersten Pedersdatter, knap
1 md.
234) 4.11. Elsabe Hansdatter Råde, præstens søster, g.m. Henrich Schrøling,
66 år 40 uger 3 dage (forts. af 126).
235) 14.11. Anne Lawesdatter, datter af Lawe Andersen, 10 år 38 uger.

1705

- 236) 5.3. Anders Paulsen Sandemand, 70 år 20 uger 6 dage.
237) 13.4. Caren Andersdatter, datter af Anders Pedersen Smed, 22 år 10 uger 4
dage.
238) 28.4. Adelheit Nielsdatter, g.m. Jens Christensen, 81 år $\circ$: 14 uger.
239) 26.5. Anders Nielsen, 33 år 16 uger.
240) 8.7. Paul Thomsen Kild, søn af Thomas Kild, 12 uger 20 timer.
241) 8.7. Kiersten Pedersdatter, g.m. Jens Jensen Vongmand, 74 år.
242) 4.8. Jess Pedersen Hack, søn af Peder Hack, 15 år 21 uger.
243) 19.8. Jens Sørensen, søn af Søren Jensen, 28 uger 2 dage.
244) 23.10. dødfødt søn af Gødert Jacobsen.
245) 9.11. Caren Clausdatter, datter af Claus Møller i Husum, 7 dage.
246) 29.11. Ann Margarete Butenskyn, datter af dragon Claus Butenschyn, 16
uger.
247) 17.12. Caren Laursdatter, datter af Laurs Persen, 25 år 23 uger.
248) 26.12. Peder Paulsen-Mortensen, søn af Morten Clausen, 7 år $\circ$: 16 dage.

1706

- 249) 15.1. Gregers Matthsén, søn af Matths Jensen, 1 år 10 dage.

- 250) 27.1. Jess Rasmussen, 58 år 22 uger.
- 251) 2.2. Peder Jebsen, søn af Jeb Pedersen, 6 år 9 dage.
- 252) marts Anders Lawesen, søn af Lawe Andersen, 1 år 44 uger 2 dage.
- 253) 2.4. Mette Thomasdatter, 68 år 38 uger.
- 254) april Niels Nielsen, tidl. soldat, 42 år.
- 255) 11.5. Anna Andersdatter, g.m. Peder Erichsen Juler, 79 år 5 uger.
- 256) 30.5. Christian Reimarsønn, søn af Reimar Arends, 19 år.
- 257) 4.7. Anna Thomasdatter, g.m. Jacob Hansen, 50 år.
- 258) 8.9. Metter Pedersdatter, g.m. Thomas Pedersen Pottmager, 68 år 29 uger.
- 259) 19.9. Caren Jebsdatter, datter af Jeb Laursen (Oluffsen), 9 uger.

1707

- 260) 2.1. Erich Pedersen, søn af Peder Erichsen i Vonsbæk, 28 uger.
- 261) 6.2. Kiersten Nielsdatter Amletsbüll, datter af Niels Henrichsen i Velling, 8 år 9 uger 1 dag.
- 262) 31.3. Johannes Røde, sognepræst, 71 år.

Tillæg: Dødsfald 1707-08 opnoteret af Hans Nissen.

Da der her ikke er tale om levnedsskildringer, er disse mærket med * og medtaget af personalhistoriske årsager.

- 263*) 12.5. Laurs Pedersen [64 år].
- 264*) 18.5. Knud Oluffsen Hjuler [58 år].
- 265*) 5.10. Niels Nielsen Høirup (gammel).
- 266*) 17.10. Peder Matthsén Hack [53 år].
- 267*) 11.11. Ann Iffvers (gammel).
- 268*) 19.11. Dorthe Nielsdatter, g.m. Matths Saumand [56 år].
- 269*) 23.12. dødfødt datter af Jacob Hansen.

1708

- 270*) 1.1. Thomas Kilde, [41 år].
- 271*) 4.1. Peder Laursen Frørup.
- 272*) 13.3. Anders Iffversen [75 år].
- 273*) 16.3. Eschildt Matthsén, søn af Matths Jessen [1 md. 2 dage].
- 274*) 9.5. Thomas Potmager [77 år] (forts. af 228).
- 275) anonym nekrolog.

Alfabetisk fortegnelse over nekrologer, levnedsskildringer og dødsindførelser, ordnet efter fornavn.

I fortegnelsen medtages kun navn, reduceret aldersangivelse (år, måned, uge eller dag) samt henvisning til nekrolog-nr.

Som tillæg er udarbejdet et tilnavneregister, hvori patronymer dog ikke medtages. Herfra henvises direkte til den kronologiske fortegnelse over nekrologer m.v.

238	Adelheit Nielsdatter 81 år	209	Bodel Jepsdatter 87 år
3	Albert Hansen 1 år	64	Bodil Laursdatter 3 år
272	Anders Ifferss. 75 år	181	Bold Oluffsdatter 62 år
114	Anders Nielsen Due 42 år	153	Bold Willadsdatter 27 uger
211	Anders Lawesen 21 dage	122	Caren Christensdatter Ancker, 52 år
252	Anders Lawesen 1 år	237	Caren Andersdatter 22 år
187	Anders Mickelsen 67 år	245	Caren Clausdatter 7 dage
131	Anders Nielsen 2 dage	259	Caren Jepsdatter 9 uger
239	Anders Nielsen 33 år	206	Caren Jensdatter 24 år
47	Anders Paulsen 68 år	141	Caren Jørgensdatter Kaa 13 år
236	Anders Paulsen 70 år	55	Caren Laursdatter 9 år
255	Anna Andersdatter 79 år	147	Caren Lawesdatter 15 dage
23	Anne Clausdatter 2 år	173	Caren Laursesdatter 75 år
267*	Ann Iffers (gammel)	156	Caren Lawesdatter 8 uger
53	Ann Lassdatter 14 uger	247	Caren Laursdatter 25 år
30	Anne Laurtzdatter 16 uger	54	Caren Mortensdatter, kaldet Frederitz 45 år
235	Anne Lawesdatter 10 år	22	Caren Nielsdatter (Jisings) 64 år
91	Anne Olufsdatter (Spillemands) 50 år	25	Caren Nielsdatter 76 år
220	Ann Paulsdatter (Fyns) 43 år	15	Caren Pedersdatter 66 år
184	Anne Pedersdatter 78 år	118	Caren Nisdatter Tortzen 40 år
183	Anna Thomasdatter 23 dage	9	Carl Christensen 7 dage
257	Anna Thomasdatter 50 år	133	Cathrine Dorothe Hansdatter 4 år
95	Anne Cathrine Finck 6 uger	218	Christen Christoffersen 45 år
129	Anna Cathrine Rünitz 3 år	93	Christen Pedersen Hjuler 64 år
246	Ann Margrete Butenskyn 16 uger	139	Christen Jerresen 57 år
49	Anna Marie Lauesdatter 17 år	204	Christen Laursen 28 år
182	Anthon Laursen 78 år	201	Christen Nielsen 64 år
121	Barbara Andersdatter 73 år	41	Christian Jacobsen 44 år
18 og 46a	Birgitte Nielsdatter 68 år	175	Christian Laursen 10 uger
88	Bodild Jepsdatter 45 år	256	Christian Reimarsønn 19 år
170	Bodel Jepsdatter 4 uger		

- 232 Christian Sørensen 24 uger
 207 Christin Jespersdatter Brun 20 år
     5 Claus Andresen (u. aldersang.)
 110 Claus Iversen 55 år
 58 og 184a Cæcil Iversdatter = Zit-
     zel Jising
     27 Cæcil Mogensdatter 66 år
 189 Cæcil Nielsdatter 8 uger

     75 Dorothe Laursdatter 69 år
 233 Dorothe Nicolausdatter 1
     måned
 268* Dorthé Nielsdatter (Saw-
     mands) 56 år

 196 Eleonora Pedersdatter 65 år
 128 Ellen Pedersdatter 5 uger
     19 Ellen Zachariasdatter 2 år
 138 Elsa Pedersdatter 56 år
     68 Elsa Sørensdatter 52 år
 126 og 234 Elsabe Hansdatter Rude
     66 år
 150 Elsabe Pedersdatter Hack 10
     uger
 134 Erich Clausen 6 uger
 260 Erich Pedersen 28 uger
 273* Eschildt Matthsén 1 måned

     13 Georg Bojens 58 år
     69 Gertrud Madsdatter (u. alders-
     ang.)
 179 Gotfried Nicolaus Schrøling 25
     år
 157 Gregers Bonnicksen 21 år
     87 Gregers Laursen 62 år
 249 Gregers Matthsén 1 år

     21 Hans Jürgensen 13 uger
 193 Hans Sørensen Kiær 52 år
 163 Hans Petersen 62 år
 164 og 171a Henrich Schrøling 63
     år

     16 Ingeborg Christiansdatter 8
     dage
- 219 Ingeborg Hansdatter Rude 60 år
 154 Inger Andersdatter 59 år
 194 Inger Christensdatter 73 år
     32 Inger Jessdatter 20 år

 124 Jacob Jessen 76 år
 225 Jacob Nielsen 22 uger
     74 Jeb Hansen 4 år
     66 Jeb Thomassen Juler 55 år
     45 Jeb Nissen 25 år
 130 og 137 Jeb Nissen Smed 63 år
     70 Jens Andersen 19 år
     1 Jens Christensen 1 år
     33 Jens Hansen Nebbel 50 år
     81 Jens Jacobsen få dage
 229 Jens Jensen 44 år
     79 Jens Matthsén 1 år
     46 Jens Matthsén Murmand 62 år
 197 Jens Matthsén Raun 30 år
     83 Jens Nissen 1 uge
     61 Jens Oluffsen 41 år
 127 Jens Pedersen 16 dage
     86 Jens Sørensen 47 år
     230 Jens Sørensen 71 år
     243 Jens Sørensen 28 uger
     192 Jens Terckelsen 50 år
     172 Jesper Clausen 56 år
     242 Jess Pedersen Hack 15 år
     143 og 146 Jess Laursen 68 år
     250 Jess Rasmussen 58 år
 159 Johanne Matthsdatter 12 uger
     10 Johanne Nielsdatter 59 år
     48 Johanne Nissdatter 48 år
 188 Johanne Catharine Nissen 8
     uger
     99 og 158 Johanne Pedersdatter 84
     år
 262* Johannes Rude 71 år
     82 Jørgen Jacobsen
     20 Jørgen Schmidt 52 år
 145 Jørgen Thomsen 23 år
     78 Jørgen-Fridrich Lassen 11 uger

     Karen, se Caren
 261 Kiersten Nielsdatter Amletsbüll
     8 år

- 109 Kiersten Andersdatter 30 år
 148 Kiersten Andersdatter 67 år
 162 og 210a Kiersten Hansdatter 79 år
 113 Kiersten Jensdatter 24 år
 151 Kiersten Jensdatter 18 år
 4 Kiersten Keelsdatter 32 år
 62 Kiersten Lassdatter 47 år
 210 Kiersten Lassdatter 19 år
 199 Kiersten Madsdatter 29 år
 51 Kiersten Michelsdatter 1 år
 165 Kiersten Outisdatter 50 år
 84 Kiersten Pedersdatter 24 uger
 241 Kiersten Pedersdatter 74 år
 44 Kiersten Sørensdatter 35 år
 264* Knud Oluffsen Hjuler 58 år
- 160 Lass Oluffsen 57 år
 73 Lawe Clausen 1 år
 100 Lawe Jepsen 70 år
 117 Laurs Nielsen 68 år
 263* Laurs Pedersen 64 år
 161 Lawe Pedersen 75 år
 224 Laurs Henric Oluffsen 24 uger
 174 Lene Ebbesdatter 83 år
 34 Lorens Göns (u. aldersang.)
 202 Lucia Jørgensdatter 25 år
- 105 Magdalene Arends få dage
 125 Maren Askmands (u. aldersang.)
 177 Maren Christensdatter 32 år
 195 Maren Christensdatter 62 år
 63 Maren Hansdatter 72 år
 231 Maren Hansdatter (Kiær) 22 år
 35 Maren Jensdatter 44 dage
 72 Maren Jensdatter 8 år
 97 Maren Jensdatter 22 år
 106 Maren Jensdatter 22 år
 180 Maren Jessdatter 34 år
 155 Maren Jonsdatter 42 år
 221 Maren Jørgensdatter 7 uger
 80 Maren Knudsdatter 3 år
 116 Maren Knudsdatter 68 år
 77 Maren Lassdatter 3 år
- 98 og 181a Maren Laursdatter 87 år
 200 Maren Laursdatter 2 år
 223 Maren Laursdatter 89 år
 6 Maren Matthsdatter 79 år
 168 Maren Matthsdatter 49 år
 213 Maren Nielsdatter 5 år
 203 Maren Pedersdatter få timer
 214 Maren Pedersdatter 7 uger
 222 Maren Pedersdatter 36 år
 94 Maren Sørensdatter 82 år
 190 Margarethe Iversdatter 61 år
 167 Margarete Paulsdatter 58 år
 85 Margarete Pedersdatter 73 år
 111 Margarethe Hansdatter Røde 56 år
 42 Margarete Røde 17 år
 215 Maria Bonnichsdatter 14 år
 212 Maria Jespersdatter Bruun 32 år
 90 Maria Raff 33 år
 144 Maria-Margret Mortensdatter 1 dag
 7 Matths Jensen (Degn) 52 år
 169 Matz Jespersen Brun (Hack) 22 år
 10a Matz Persen 72 år
 57 Mett Gregersdatter 85 år
 52 Mette Hansdatter 63 år
 101 Mett Hansdatter 3 uger
 103 Mett Hansdatter 20 dage
 205 Mette Hansdatter 74 år
 37 Mett Jensdatter 30 år
 217 Mette Mogensdatter 39 år
 135 Mette Oluffsdatter 79 år
 258 Mette Pedersdatter 68 år
 253 Mette Thomasdatter 68 år
 115 Mett-Margarete Andersdatter 3 dage
 24 Michel Sørensen 79 år
 119 Mogens Ebbesønn 10 uger
 185 Morten Bennick 30 år
 112 Morten Nielsen 71 år
- 142 og 169a Niels Mogensen Fynboo 49 år
 29 Niels Hansen (Lowenborg) 8 år

- 265* Niels Nielsen Høirup gammel
 38 Niels Matthesen 32 år
 28 Niels Matthesen 12 uger
 132 Niels Nielsen 4 dage
 254 Niels Nielsen 42 år
 60 Niels Pedersen 1 år
 65 Niels Pedersen 10 uger
 227 Niels Pedersen 22 uger
 198 Niels Jacobsen Wolff 43 år
 8 Niss Christensen 76 år
 186 Niss Jensen 18 år
 120 Niss Hansen Tingleff 63 år
- 59 Oute Jørgensen nærmest dødfødt
- 36 Paul Clausen 32 uger
 14 Paul Lassen 64 år
 216 Paul Thomsen Kilde 1 dag
 240 Paul Thomsen Kild 12 uger
 50 Paul Sørensen 74 år
 104 Peder Arends få dage
 140 Peder Andersen Beesk 3 år
 102 og 114a Peter Jensen Brorup 57 år
 2 Peder Hansen 7 uger
 96 Peter Eriksen Hjuler 52 år
 171 Peder Jacobsen 25 år
- 67 Peter Jabsen 47 år
 251 Peder Jebsen 6 år
 152 Peter Jessen 11 år
 208 Peter Lauesen 1 år
 271* Peder Laursen Frørup (u. aldersang.)
 266* Peder Matthesen Hack 53 år
 166 Peder Paulsen 20 år
 248 Peder Paulsen Mortensen 7 år
 149 Peder Pedersen Hack 3 år
- 71 Raphael Matthesen dødfødt
- 226 Sara Madsdatter 74 år
 56 Synnit Rasmusdatter 37 uger
 17 Søren Laurtzen 64 år
 123 Søren Wilhadsøn 13 dage
- 270* Thomas Kilde 41 år
 228 og 274* Thomas Petersen Pottemager 73 år
 11 Tøger Gregersen 45 år
- 176 Walburg Jørgensdatter Schrøder 62 år
- 184a Zitsel Jisings 81 år (forts. af 58)

Tillæg: Alfabetisk liste over slægtsnavne nævnt i den kronologiske fortegnelse over nekrologer m.v. Patronymymer er ikke medtaget. Tallet henviser til nekrolog nr.

Amletsbüll: 261	Kild: 183, 216, 240, 270*
Ancker: 122	Kiær: 193, 231
Arends: 104, 105, 256	Kaa: 141
Askmand: 125	
	Lowenborg: 29
Beesk: 185	
Bennick: 185	Murmand: 46, 107, 151
Bojens: 13	Møller: 245
Brorup: 102, 104a	
Bruun: 169, 207, 212	Nebbel: 33, 206
Butenskyn: 246	
Bøes: 43	Pottemager: 228, 258, 274*
Degn 7, 219	Raff: 90
Due: 114	Raun: 197
	Rüde: 42, 111, 126, 176, 219, 234, 262
Eggers: 133	Rünitz: 129
Finck: 95	Sandemand: 236
Fog: 90	Sawmand: 28, 268*
Frederitz: 54	Schmidt: 20
Frørup: 271*	Schrøder: 176
Fynbo: 142, 169a	Schrøling: 126, 164, 171a, 179, 202, 234
Fyns: 220	Skræder: 184
	Smed: 97, 130, 137, 154, 167, 237
Gøns: 34	Spillemand: 91
	Staarup: 113
Hack: 149, 150, 169, 180, 214, 242, 266*	
Hjuler, se Juler	Tingleff: 120, 207
Hopp: 93	
Huggers: 113	Vongmand. 241
Høirup: 265*	
Jising: 22, 39, 58, 184a, 190	Winter: 191
Juler: 66, 93, 96, 155, 232, 255, 264*	Wolff: 198

Dødsfald i Vonsild 1685-1708
ordnet efter alder og køn:
(henv. til nekr. nr.)

Dødfødte:

mænd: 12, 26, 31, 39, 40, 71, 76, 108, 244 (ialt 9)
kvinder: 89, 269* (ialt 2) total: 11

0-1 dag:

mænd: 59, 81, 82, 92, 178, 216 (ialt 6)
kvinder: 144, 203 (ialt 2) total: 8

2 dage-1 uge:

mænd: 9, 83, 104, 131, 132 (ialt 5)
kvinder: 105, 115, 245 (ialt 3) total: 8

8 dage-1 måned:

mænd: 123, 127, 211 (ialt 3)
kvinder: 16, 101, 103, 136, 147, 170, 183, 233 (ialt 8) total: 11

over 1 måned, men under 1 år:

mænd: 2, 21, 28, 36, 53, 65, 78, 119, 134, 175, 191, 224, 225, 227, 232, 240,
243, 260, 273* (ialt 19)
kvinder: 30, 35, 51, 56, 84, 95, 128, 150, 151, 153, 156, 159, 188, 189, 214, 221,
246, 259 (ialt 18) total: 37

1-5 år:

mænd: 1, 3, 60, 74, 79, 140, 149, 208, 249, 252 (ialt 10)
kvinder: 19, 23, 64, 77, 80, 129, 133, 200 (ialt 8) total: 18

over 5 år-9 år:

mænd: 29, 248, 251 (ialt 3)
kvinder: 55, 72, 213, 261, (ialt 4) total: 7

10-19 år:

mænd: 152, 186, 242, 256 (ialt 4)
kvinder: 42, 49, 141, 210, 215, 235 (ialt 6) total: 10

20-29 år:

mænd: 45, 145, 157, 166, 169, 171, 179, 197, 204 (ialt 9)
kvinder: 32, 97, 106, 107, 199, 202, 206, 207, 231, 237, 247 (ialt 11) total: 20

30-39 år:

mænd: 38, 185, 239 (ialt 3)
kvinder: 4, 37, 44, 90, 109, 180, 213, 217, 222 (ialt 9) total: 12

40-49 år:

mænd: 11, 41, 67, 86, 198, 218, 229, 254, 270* (ialt 9)
kvinder: 48, 62, 88, 118, 155, 168, 220 (ialt 7) total: 16

50-59 år:

mænd: 7, 13, 20, 33, 96, 110, 114a, 160, 169a, 192, 193, 250, 264*, 266*
(ialt 14)
kvinder: 10, 43, 68, 111, 113, 122, 138, 154, 165, 167, 196, 219, 257, 268* (ialt 14)
total: 28

60-69 år:

mænd: 14, 17, 46, 4/, 62, 93, 117, 137, 143, 163, 171a, 187, 201, 263* (ialt 14)

kvinder: 15, 22, 27, 46a, 52, 75, 116, 148, 176, 181, 190, 195, 234, 253, 258 (ialt 15)

total: 29

70-79 år:

mænd: 8, 24, 50, 100, 112, 124, 161, 182, 236, 272*, 274* (ialt 11)

kvinder: 6, 25, 63, 85, 135, 173, 184, 194, 205, 210a, 226, 241, 255 (ialt 13)

total: 24

80-89 år:

mænd: ingen

kvinder: 57, 94, 158, 174, 181a, 184a, 209, 223, 238 (ialt 9)

total: 9

90 og derover:

ingen

Alder ikke angiven:

mænd: 5, 9a, 34, 265*, 271*, (ialt 5)

kvinder: 69, 267* (ialt 2)

total: 7

ialt: mænd: 124, kvinder: 131

total: 255

Topografisk register over fødesteder i indbyggerfortegnelsen og nekrologerne

Forkortelsen s. (= side) henviser til sidetal i den trykte udgave (indbyggerfortegnelser), nekr. til nekrolog nummer. Mange personer vil således forekomme flere gange.

Aggersborg s. 56, nekr. 190

Agtrup s. 11, nekr. 137, 167

Aller s. 2, nekr. 91

Almind, nekr. 25

Andkær, nekr. 127, 128

Anslet s. 19, 32

Bart i Pommern, nekr. 256

Bastrup, Vamdrup sogn, nekr. 1

Bejerholm, nekr. 198

Bevtoft, nekr. 198

Binderup s. 12, 43, nekr. 50, 161

Bjerring, nekr. 136

Bjert s. 2, 42, 45, 55, nekr. 118, 137, 176,
187

Bogense s. 18, nekr. 256

Bovrup, Varnæs sogn s. 25, nekr. 111,
234, 250

Bramdrup, Moltrup sogn, nekr. 163

Bredballe, nekr. 2

Bræsten s. 37, nekr. 192, 203

Brøns s. 8

Bukshave, Fjelstrup sogn, nekr. 67

Bæk, Vonsbæk sogn, nekr. 122, 146, 162,
210a, 227, 260

Bælum s. 59

Bølling, nekr. 205

Bågø s. 37, nekr. 110

Christiania (Norge), nekr. 117

Dalby s. 24, 27, 42, 45, 62, nekr. 17, 46,
62, 67, 135, 137, 167, 174, 244, 259

Dalby (Fyn), nekr. 45

Dollerup, Skanderup sogn s. 49, nekr. 52,
205

Dons, nekr. 10

Ejstrup, Harte sogn, nekr. 191

Emborggård, Ry sogn, nekr. 222

Engelsholm s. 48, nekr. 99

Errested, nekr. 27, 124

Felsted s. 36

Fjelstrup s. 47, nekr. 165

Flensborg, nekr. 120, 220

Fredericia s. 35, nekr. 145, 228, 258

Frørup s. 60, nekr. 75, 87, 146, 162, 173,
210a, 223

Føns, nekr. 182

Gammelby, Læborg sogn, nekr. 65

Gisselbæk, Hassing sogn, nekr. 10a

Gjellerup, nekr. 238

Glückstadt, nekr. 185

Godrim, nekr. 191

Grønhede, Volstrup sogn, nekr. 114

Grønninghoved s. 17, 33, nekr. 7, 85, 200

Gårslev, nekr. 127, 128

Haderslev s. 38, nekr. 95, 163, 168, 179,
196

Halmstad, Skåne, nekr. 135

Hannerup, Stenild sogn, nekr. 43

Hannover s. 38, nekr. 164

Harburg s. 38, nekr. 163

Harlev, nekr. 141

Hassing, nekr. 47

Hejls s. 8, 25, nekr. 135, 169, 172, 209

Helsingør, nekr. 11

Hjarup, nekr. 76

Hjærndrup s. 8, 23, nekr. 162, 168, 172,
193, 212

Hjerpsted s. 43

Hjortlund, nekr. 230

Hjortvad, nekr. 230

Hoptrup s. 38, nekr. 163

Horsens, Vendsyssel, nekr. 112

Hover, nekr. 70

Hundborg, nekr. 138

Husby, Angel s. 45

Husum, nekr. 5

- Hvilsted, nekr. 86
 Hvinderup, nekr. 96
 Hvorslev, nekr. 102
 Højer, nekr. 239
 Højrup, Herslev sogn, nekr. 18
 Højrup, Stepping sogn s. 22, nekr. 251
- Ikast, nekr. 241
- Javngyde, nekr. 117
 Jegum, nekr. 10
 Jerslev hrd. s. 43
 Jylland s. 61
- Kaptrup s. 14, nekr. 63
 Karby, nekr. 94
 Kattrup s. 41
 Kegnæs s. 63, nekr. 56
 Klanxbøl s. 30, nekr. 4, 32, 143
 Knud s. 19, nekr. 199, 208
 Kobberup s. 39, 41, 48, nekr. 99, 158
 Kolding s. 17, 33, 49, 59, nekr. 9, 46, 196,
 209, 223
 Kolstrup, Stepping sogn, nekr. 6
 Krejbjerg, Salling, nekr. 148
 Kværnholt, nekr. 258
- Lejrskov, nekr. 10
 Lem, Hellevad sogn, Vendsyssel, nekr. 66
 Levring s. 49
 Lille Brøndum, nekr. 44
 Linderup, Tolstrup sogn, nekr. 210
 Linå s. 40
 Lunde s. 58
 Lørsted, Haverslev sogn, Ø. Han hrd., s.
 49, nekr. 54, 254
- Mammen, nekr. 37
 Mausing, Vinderslev sogn s. 52
 Middelfart, nekr. 218
 Møllerup, Ørum Sdrlyng, nekr. 91, 160
 Morsbøl, nekr. 171
- Niebøl s. 39, nekr. 157, 215
 Nordborg, nekr. 196
 Notmark s. 37, nekr. 110
 Nygård s. 16
 Nykøbing M s. 52
 Nørre Bjert, nekr. 33
 Nørre Bramdrup, Almind sogn, nekr. 10
- Obling s. 53, nekr. 229
 Odense, nekr. 220
 Ore, Vends hrd., nekr. 142
 Over Hornbæk, nekr. 91, 160
- Rahe, Bremen stift s. 28, nekr. 163
 Rinckenæs, nekr. 257
 Rosengård, Voer sogn (?), nekr. 98
 Rudbøl, nekr. 258
- Schwerin, nekr. 129
 Seem s. 49, nekr. 155
 Seest s. 11, 17, 28, 32, 33, 34, 49, 59, nekr.
 14, 50, 52, 163, 193, 201, 231
 Seestermühe, Holsten, nekr. 246
 Segeberg, nekr. 220
 Serridslev, nekr. 229
 Sig, Torstrup sogn s. 51
 Sillerslev s. 53
 Skanderborg, nekr. 30
 Skanderup s. 30, 33, nekr. 183
 Skartved s. 23, nekr. 116, 216
 Skelde, nekr. 139
 Skibbild, nekr. 238
 Skjoldborg, Thy, nekr. 10a
 Skringstrup, nekr. 38, 65
 Skyum, nekr. 154
 Skåne s. 8
 Slemminge, nekr. 140
 Solsted, Vendsyssel s. 43
 Stavn, Farstrup sogn, nekr. 257
 Stenderup s. 60, nekr. 24, 218, 223, 226
 Stenum, nekr. 54
 Store Vi, nekr. 124
 Stubbæk, nekr. 172
 Styding, nekr. 45
 Svanør (?) Hellum herred, nekr. 187
 Søhuse, Ål sogn s. 40, nekr. 61
 Sønder Bjert, se Bjert
 Sønder Esp, nekr. 181
 Sønder Vilstrup, nekr. 255
 Søst, Rise sogn s. 36
- Tapsore s. 18, 30, nekr. 75, 87, 96, 143,
 146, 173, 183, 216, 255
 Them, nekr. 184, 204
 Thy s. 7
 Tinglev s. 7, nekr. 120
 Tontoft, nekr. 93
 Torup, Middelsom hrd s. 11, nekr. 152

- Tved s. 19, 21
Tyregod s. 48, nekr. 106, 107
Tyrstrup s. 15, 47, nekr. 162, 168, 210a
Tønder s. 2, 18, 35, 38, 46, nekr. 13, 111,
126, 145, 219, 228, 234, 258
Tønning, nekr. 13
- Uge, nekr. 83
Uhrstorp, Taps sogn, se Åstorp
Ulsted, nekr. 43
- Vamdrup s. 29
Varmark s. 10, nekr. 109, 236
Wedel ved Hamborg, nekr. 185
Vejle, nekr. 116
Velling, Smidstrup sogn s. 12, nekr. 212
Vendsyssel, nekr. 41
Vester Horsens, nekr. 112
- Vildbjerg, nekr. 58
Vilstrup, nekr. 121
Vinding, nekr. 37
Virklund, nekr. 184
Vippel, nekr. 120
Viuf, nekr. 6, 209
Vonsbæk s. 30
Vrensted s. 39, nekr. 60
Værum, nekr. 9
- Ødis, nekr. 212
Øls, nekr. 195, 217
Østerå s. 37, nekr. 192, 194
- Åby, Hasle hrd. s. 42
Åstorp s. 20, nekr. 11, 166, 180, 242
Åstrup, Haderslev hrd. s. 46

Noter og henvisninger

s. 1-98. Arkivsignatur 106Aa1.

Kirkebogens første bind bærer følgende titel:

Wonsiels-Sogns Matricul Paa de indbyggeris Siæle oc deris Børns Daab fra Anno 1659 d. 18. Majj (onsdag) oc fræmdeelis, Rictig optegnet aff Johanne Rhüde (som fra s. 131 fortsættes med):

Primitiæ Christianismi Wonsyldensis i.e. Libellus Baptizatorum ab Ao. 1659 d. 18. Majj (onsdag) Døbte Wonsyld-Børn.

Bogen har ialt 320 s. (160 blade) i format 9,7 × 15,7 cm. Bogen er forsynet med nyt titelblad med teksten:

Vognsild Sogns Kirkebog 1659-1706 og nyindbundet i sort lærred med brun læderryg.

Siderne har været fugtskadede i nederste højre hjørne, hvorved læsningen især i bogens sidste del undertiden vanskeliggøres. De beskadigede sider er konserveret med japan-papir.

Første del af bogen er med original nummerering af siderne, derefter nyere paginering, påbegyndt som nummerering af siderne, men 139-225 som nummerering af bladene.

De følgende sidetal henviser til udgavens sidetal

s. 2. Se nekr. nr. 262, 176, 42, 188, 90 og note til s. 197

s. 7. Se nekr. nr. 120, 207. Børnene nr. 3-8 er indført med Hans Nissens håndskrift. Se s. 283-84

s. 8. Se nekr. nr. 172, 168, 212, 169, 207, 125. Anders Petersen kaldes en enkelt gang »Askmacher«

s. 10. Se nekr. nr. 236, 109

s. 11. Se nekr. nr. 88, 263, 152, 170, 247. Tilføjjelsen ved barn nr. 6 »jam phrenetici« (nu sindssyg) går på faderen (genitiv).

s. 12. Se nekr. nr. 165, 21, 59, 92, 212, 57, 213

s. 13. Niels Henrichsens familie fortsætter s. 63. Se nekr. 261.

s. 14. Se nekr. nr. 63, 109, 12, 26, 31, 40, 71, 89, 108, 273 (226). De fire nederste linjer er skrevet med Hans Nissens skrift

s. 15. Se nekr. 134

s. 18. Se nekr. nr. 7, 219, 96, 255

s. 19. Se nekr. nr. 256, 104, 105, 199, 235, 147, 156, 208. Fortsættes s. 64

s. 20. Se nekr. nr. 223, 166, 3, 248

s. 21. Se nekr. nr. 67, 119

s. 22. Se nekr. nr. 251

s. 23. Se nekr. nr. 266, 180, 149, 150, 214, 242

s. 24. Se nekr. nr. 230, 48, 97, 186, 178, 249

s. 25. Se nekr. nr. 250, 209

s. 26. Se nekr. nr. 182, 49, 55, 84

s. 27. Se nekr. nr. 33, 206, 141, 259

s. 28. Se nekr. nr. 193, 231

s. 29. Se nekr. nr. 237, 115, 57

s. 30. Se nekr. nr. 143, 146, 32, 122, 270, 183, 216

s. 31. Se nekr. nr. 240

s. 32. Se nekr. nr. 272

s. 33. Se nekr. nr. 201

- s. 34. Se nekr. nr. 163, 74. Med denne side slutter gårdmændene, jvf. mandtallet 1697 s. 4-6
- s. 35. Se nekr. nr. 228, 274, 258, 145. Jørgen Thomsen var 23 år gl., da han døde
- s. 36. Se side 129 (n kr. 211, 252)
- s. 37. Se nekr. nr. 110, 75, 192, 194, 73
- s. 38. Se nekr. nr. 126, 164, 171a, 179, 202, 234
- s. 39. Se nekr. nr. 175, 215
- s. 40. Se nekr. nr. 264, 80
- s. 41. Se nekr. nr. 28, 268, 79, 159
- s. 43. Se nekr. nr. 66 og note til s. 369 (nekr. 267)
- s. 45. Se nekr. nr. 130, 137, 167
- s. 46. Se nekr. nr. 111, 243. Den indklæbde seddel er skrevet af pastor Monrad
- s. 47. Se nekr. nr. 41, 16
- s. 48. Se nekr. nr. 113, 106, 151, 99, 158, 81, 82, 83
- s. 49. Se nekr. nr. 54, 254, 205, 50, 52, 155. Den 21. sept. 1690 var Paul Sørensens søn Severin til alters hjemkommen efter 8 års rejse i Ungarn, Wien og Sachsen
- s. 50. Se nekr. nr. 232
- s. 51. Se nekr. nr. 23, 36
- s. 52. Se nekr. nr. 217, 123, 153. Colding-Morten er formentlig Kollemorten, Ø. Nykirke sogn
- s. 53. Se nekr. nr. 229. Fødselsangivelsen for Gye Christensdatter er mangelfuld og kan ikke opløses
- s. 54. Se nekr. nr. 139, 68, 138 (87). Det var Elsa Petersdatter, der døde 23. jan. 1695
- s. 55. Se nekr. nr. 87
- s. 56. Se nekr. nr. 22, 190, 39, 94
- s. 57. Se nekr. nr. 77, 53, 78
- s. 58. Michel Tøgersen boede på bjerget, jvf. s. 104
- s. 59. Se nekr. nr. 29
- s. 60. Se nekr. nr. 174, 98, 226, 161, 162, 210a, 253
- s. 61. Se nekr. nr. 35, 197
- s. 62. Jvf. nekr. 17
- s. 63. Se nekr. nr. 56, 227, 260, 225. Niels Henrichsens familie er fortsat fra s. 13
- s. 64. Se nekr. nr. 211, 252. Fortsættelse fra s. 19
- s. 66. Tilføjjelsen ved fadderangivelsen ved præstens datter Christinas døb 16. april 1662 »æffter den tijds skick og tilstand« viser, at denne døbsfortegnelse er et senere uddrag (med tilføjjelser) fra en nu forsvunden kirkebog.
- s. 72. Af konsistorialprotokollen 23. febr. 1671 fremgår det, at barnet var født 7 måneder og 13 dage efter vielsen, men var svagt ved fødselen. Moderens moder, Begge Ivers, bevidnede, at hendes datter dagen før fødselen var gående til Starup, hvor hun havde fået en anfald af rosen. Den følgende dag havde hun løftet en sæk korn og 1 time efter blev hun syg. 4 vidner, heriblandt præstens hustru og jordemoderen Lena Jürgens, bekræftede, at der den 13. jan. intet tegn var på en snarlig fødsel, og da faderen benægtede for tidlig »cohabitation«, blev barnet anerkendt som ægte.
- s. 76. Dines Sørensens tilnavn (Rostragensis) kendes ikke hos Wiberg. Det er afledt af stednavnet Nebsager, hvor han var præst, rostrum (lat.) = næb, ager (lat.) = ager.
- s. 81. Der er tale om Hans Marcussen Vonsyld, præst i Borum-Lyngby, Framlev herred, om hvem Wiberg udtaler den (forkerte) formening, at han muligvis var præstesøn fra Vonsild, født ca. 1675. Han er derimod skrædersøn og døbt 15. maj 1676.
- s. 84f. For året 1678 kan fra tillysningsbogen suppleres følgende: der var født 5 drenge og 9 piger, ialt 14, trolovet 1 par, viet 1 par, døde 6 mennesker. 12. maj 1678 lystes der 3. gang for Claus Pedersen af Siig i Torstrup sogn og Maren Paulsdatter.

- s. 86f. For året 1679 kan fra tillysningsbogen suppleres følgende: der var født 7 drenge og 6 piger, ialt 13, trolovet 1 par (som andetsteds bygge og bo), viet 3 par, døde 11 mennesker. Der lystes tredje gang 12. jan. for Hans Hansen og Margarethe Ifvarsdatter, 29. juni for Lauritz Michelsen og Bold Jebsdatter og 27. juli for Matths Matthiesen af Haderslev, velbestallet læse- og skrive- og regnemester for vores ungdom i Vonsild, og Maren Nielsdatter af Sønderballe i Hoptrup sogn.
- s. 87. 10. maj 1679 3. pinsedag, er fejlskrivning for 10. juni.
- s. 87f. For året 1680 kan fra tillysningsbogen suppleres følgende: der var født 5 drenge, 11 piger, ialt 16 børn, trolovet 1 par, viet 6 par, døde: 3 unge karle, 1 drengebarn, 1 pigebarn, 1 gammel fremmed kvinde, ialt 6. Hans Pedersen og Mett Jebsdatter af Seest havde fået deres vielse fastsat til 22. juni, men den blev udsat p.g.a. af hendes sygdom. Der lystes tredje gang 5. sept. for Thomas Gregersen og Kirsten Sørensdatter, 12. sept. for Knud Oluffsen af Søhuse og Cæcil Rasmusdatter og 31. okt. for Michel Tøgersen og Caren Jørgensdatter.
- s. 89f. For året 1681 kan fra tillysningsbogen suppleres følgende: der var født 12 drenge, hvoraf 4 uægte, og 5 piger, ialt 17 børn. Ingen viede, 16 døde.
- s. 92f. For året 1682 kan fra tillysningsbogen suppleres følgende: der var født 10 drengebørn og 6 piger, ialt 16, viet 3 par godtfolk og ingen ellers, døde 7 mennesker. Der var lyst tredje gang 23. april for Jess Lauritzen og Caren Anckersdatter, 28. maj for Lauritz Michelsen og Caren Hansdatter, 9. juli for Peder Hack og Maren Jesdatter og 13. aug. for Hans Nielsen fra Hosby i As sogn og Mette Pedersdatter, Albert Pedersens efterlevskeh.
- s. 95f. For året 1683 kan fra tillysningsbogen suppleres følgende: der var født 6 sønner og 10 døtre, ialt 16 børn. Trolovet 1 par og viet 5 par, døde: unge og gamle af mandfolk 6, af kvindekønnet 14, deriblandt 2 fornemme matroner af de hovedgårde, ialt 20. Der var lyst tredje gang 18. febr. for Matz Jensen og Dorothe Nielsdatter, 26. aug. for Peder Sørensen og Mette Christensdatter 21. aug. for Gregers Fog og Maria Anthomidatter Raff (jvf. indledningen s. VI-VII), 4. nov. for Christen Christensen og Mett Sørensdatter og 11. nov. for Søren Knutzen og Maren Jonsdatter.
- s. 99-256 Arkivsignatur 106 Aa 2.
Kirkebogens andet bind bærer følgende titel:
Diarium in Diphtera Ecclesie Wonsiedelensis i.e. Wonsiedel Sogns Kircke-Forretning i det hellige Prædicæmbed fra Anno 1685 indtil Anno 1695 exclusive.
Derefter følger indholdsfortegnelsen, som er gengivet i teksten. Ialt 620 sider (310 blade) format 10 × 15,6 cm.
Foran titelblad er indsat en side med Hans Nissens skrift og teksten: 1. Reg. 1.9.4.: Det er nok, saa tag nu min Siel H. Jeg er icke bedre end mine fædre.
Derefter følger titelblad med original paginering 1, blank bagside og en blank side med original paginering 7, derefter s. 1-602 med original paginering og 603-08 (register over døde) med nyere bladnummerering.
Nyindbundet i sort lærredsbind med brun læderryg.
Papiret er velbevaret, enkelte sider har blæksyreangreb.
- s. 100. Nokr. 3, se s. 20
- s. 102. Ordet »brørs« skal sikkert forstås som brødre, d.v.s. drenge.
- s. 103. Nokr. 6, se nekr. 8
- s. 105. Nokr. 7, se s. 18
- s. 108. Om salmeverset oplyser pastor Urban Schrøder, at det er fra en tysk salme, digtet af Bartholomæus Ringwaldt (1530-99), præst i Langfeld i Neumark og en produktiv salmedigter. Salmen hedder »Herr Jesu Christ, ich weiss gar wohl, dass ich einmal

- muss sterben« og findes trykt første gang i Ringwaldts »Handbüchlein«, Frankfurt a.d. Oder 1586. Den er oversat første gang til dansk af malmopræsten Hans Raffn og trykt i hans »Aandelige Vandkilde« 1620, men den her benyttede oversættelse er den, der findes i Christian Cassubens salmebog 1661 og følgende udgaver. Oversætteren er ukendt.
- s. 108. Nokr. 8, se nokr. 6. Fremvisningen »vide sequentia p. 3« henviser til teksten, der begynder nederst s. 109.
- s. 111. Det vanskelige ord »oscutantia« er venligst tydet af dr.phil. H. D. Schepelern, der karakteriserer det som hørende til renæssancens hverdagslatin og sammenholder det med det engelske ord Oscitancy, med etymologisk henvisning til klassisk latin oscitare, hvis verbalsubstantiv er oscitatio = 1) gaben, 2) skødesløshed.
- Nokr. 10, se nokr. 10a.
- s. 115. Nokr. 12, se s. 14.
- s. 118. Præstens deterministiske opfattelse udtrykkes her klart, at hvert menneskes dødstid og -sted er forudbestemt.
- s. 122. Nokr. 16 se s. 47, nokr. 17 (s. 62) jvf. nokr. 18.
- s. 123. Nokr. 18 se nokr. 17.
- s. 125. »lecto affixus«-betyder ikke bundet i bogstavelig forstand, men blot konstant sengeliggende, jvf. nokr. 24. Nokr. 20: Dalby kirkebog er ikke bevaret, hvf. indledningen. Se nokr. 154.
- s. 127. Nokr. 21 se s. 12.
- s. 128. Nokr. 22 se s. 56.
- s. 129. Nokr. 23 se s. 51. »Vittige små børn er ikke varige«. Dette er et eksempel på præstens opfattelse, at hvis et barn er tidligt udviklet, får det ikke noget langt liv.
- s. 130. Nokr. 24, se s. 125. Af tillysningsbogen 1680, bededagen d. 12. maj: At bede for gammel Michæl Sørensen, der i fredags aff 2 ryter er blefven i Tystrup indtil paa sin bare skiorter blefven udplyndret, oc med carabiner for lijfet støtt, item hofvedet gandske knusst oc slaget forderfvet oc 24 sk. fisk peng er frataget. Er i søndags berett aff h. Lago, oc aff 6 mænd siunet, er nu her til byen hiemkommen oc ligger i stoor smerte: Gud være hans trøst oc krafft til hielp oc saligheden for Christi skyld ... (og igen følgende søndag:)
- At bede for gammel Michæl, der saa ynckeligen er ofverfalden i Tyrstrup aff rytere oc elendig tilflyet, Gud lindre hans smerte – oc bevar Guds børn, ihvor de i disse onde tijder færdis for slig moodvillig ofverfald, paa det vi mae hafve fred i fredsens tijd for vore egne, oc icke tørre frycte for dem som for fienderne, amen.
- s. 131. Nokr. 26, se s. 14.
- s. 134. Nokr. 29, se s. 59.
- s. 136. Nokr. 31, se s. 14.
- s. 137. Nokr. 32. Den 26. okt. berettes Jess Laursens datter Inger i hendes langvarige sygdom »è lue venerea infans infecta«, som barn smittet med kønssygdom. Se s. 30. Ved altergangen mikkelsdag er noteret, at Lisabeth Christensdatter hos Jesper Clausen ønskede et vidnesbyrd. Nederst på siden (II/139) er tilføjet hun havde været til alters skærtorsdag, men til mikkelsdag kom i tjeneste hos den gamle byfogeds enke i Kolding, hvor hun sammen med to andre kvinder stjal 12 fede gæs og et skrin med linnedtøj, hvorfor de alle tre d. 9. nov. blev »udstubet« og forvist byen.
- s. 138. Nokr. 33 se s. 27.
- s. 140. Lignende tildragelser kendes andetsteds fra, således i Tilst kirke 1750 og Hørning 1751, begge gange dog kvinder, der led af incontinentia urinæ (ufrivillig vandladning). I Tilst slog kvinden tre gange i alteret og løb ud igen, i Hørning, hvor det ligeledes skete midt under prædikenen, blev præsten, Laurids Sørensen Worsøe, ganske tavs, og menigheden bukkede hovederne, undtagen en gammel mand, der råbte »Gak

- bort, og gjør det ikke mere» Se Mogens Seidelin: Den seidelinske slægtsbog bd. II, 1960, s. 490.
- s. 141. Nokr. 35, se s. 61.
- s. 142. Nokr. 36, se s. 51.
- s. 144. Nokr. 38. Den 3. maj er noteret, at præsten berettede Niels Malthesen, som lå syg hos Michel Tøgersen. En søster nævnes i nekr. 65.
- s. 146. Efter angivelsen af betalingen for begravelsen (2 rdlr., som endnu ikke var betalt) anføres, at der skulle betales 1 rdl. for testamente og »kiøns stæd« på kirkegården.
- s. 147. Nokr. 39, se s. 56, nekr. 40, se s. 14.
- s. 148. Nokr. 41, se s. 47.
- s. 149. Nokr. 42, se s. 2.
- s. 157. Nokr. 48, se s. 24, nekr. 49, se s. 26.
- s. 160. Nokr. 50, se nekr. 52 og s. 49.
- s. 162. Nokr. 52, se nekr. 50 og s. 49.
- s. 163. Nokr. 53, se s. 57.
- s. 164. Nokr. 54, se s. 49. Det rette årstal er 1644, da præsten Melchior Gertsen v. Achen først kom til sognet 1638. Fødselsdatoen er således 2. dec. 1644.
- s. 165. Nokr. 55, se s. 26.
- s. 166. Om verset: Jeg lægges i jorden i en ble, oplyser pastor Urban Schrøder, at det er første vers af en begravelsessalme på 16 vers, som findes i Hans Thomissøns salmebog 1569, bl. 344 ff. Den er sammenstykket af og bearbejdet efter dele af Odense-præsten hr. Mikkels lange digt »De vita hominis ... om alth mænniskcens leffneth« trykt i København 1514. Den er genoptrykt flere gange med tekstvarianter, og den her gengivne form synes snarest at stemme overens med teksten i Chr. Cassubens salmebog, se note til s. 108. Nokr. 56, se s. 63.
- s. 167. Nokr. 57, se s. 12 og 29.
- s. 171. Nokr. 59, se s. 12.
- s. 173. Nokr. 61. Jens Olufsen angives at være født i sanct Pauls måne, og efter aldersangivelsen, 41 år 9 mdr., skulle han være født ca. 1. febr. 1648. Forespurgt oplyser lektor Herluf Nielsen med henvisning til Feilbergs jyske ordbog II 869, at Poulsmåne er tidsrummet efter første nymåne efter Pauli omvendelsesdag (25. jan.), hvilket i 1648 ville blive tiden 17. febr.-15. marts.
- s. 176. Nokr. 63 se s. 14.
- s. 177. Nokr. 64 se s. 26.
- s. 178. Det gengivne salmevers: Det er nock i Jesu naun ... er ikke identificeret.
- s. 179. Nokr. 65, jvf. nekr. 38., nekr. 66 se s. 43, nekr. 67 se s. 21.
- s. 183. Nokr. 68, se s. 54.
- s. 184. Vonsild dødsregister 1677 er ikke bevaret.
- s. 185. Nokr. 71 se s. 14.
- s. 187. Verset Gud tænck oppaa os arme smaae, er af pastor Urban Schrøder identificeret som værende anden halvdel af digtet »Hav Tak, o Gud, vor Skabermænd ... som er skrevet af Kingo og trykt første gang i hans »Aandelige Siunge-Koor« 1681, s. 151 f. under titlen »Smaa Børns Hierte-Suk eller Boord-Læsning efter Maaltid«. Nokr. 73, se s. 37.
- s. 188. Nokr. 74 se s. 34.
- s. 189. Nokr. 75, se s. 37.
- s. 190. Nokr. 77, se s. 57. Efter Nekrologen anføres, at præsten modtog betalingen 2 mk. »in ovi et agno« i form af et får og et lam, men at faderen stadig skylder for sal. Lass, som hr. Knud begravede sct. Hans dag 1681 og Ann, der blev begravet 1689 (nekr. 53). Halvdelen blev betalt 7. febr. 1691 (2 mk.). Nokr. 78, se s. 57.

- s. 191. Nokr. 79, se s. 41.
- s. 192. Nokr. 80, se s. 40, nekr. 81-82 se s. 48.
- s. 193. Nokr. 83, se s. 48.
- s. 196. Teksten »de amore gallinæ« er vanskelig at læse og tolke. Den kan læses Hallinæ, hvilket imidlertid ikke har kunnet tolkes. Det er ikke lykkedes at identificere den Herman, som citeres.
Nokr. 87, se s. 54 og 55.
- s. 197. Ved altergangen 15. febr. 1691 (dom sexages.) kommuniserede præstens hus med sønnen Matthias Raff »Candidato matrimonij coldingensis« [som skulle giftes i Kolding] sønnen Anthon Råde prædikede og sang sin første messe.
Nokr. 88, se s. 11.
- s. 198. Om Laurs Pedersen hedder det senere (bd. II s. 379) at præsten flere gange besøgte ham, og den 24. maj efter prædiken, da han lå syg, formanede ham til bodfærdighed, ligesom han beredte ham i mange naboers overværelse og fik bodfærdige tårer efter den faderlige tale, og vandt ham til Guds børns tal igen.
- s. 199. Nokr. 89 se s. 14.
- s. 200. Nokr. 90, se s. 2. Den 25. marts er noteret, at hr. Knud i Seest varetog altergangen, »medens jeg hastig kom til Ribe i Mariæ siugdom«
- s. 202. Nokr. 92, se s. 12.
Selde ligger ikke hinsides Ålborg men i Nørre hrd. på Mors.
- s. 203. Nokr. 94, se s. 56.
- s. 205. Nokr. 96, se s. 18. Ved berettelsen d. 22. sept. er det nævnt, at han var syg af pleuresi.
- s. 207. Nokr. 97, se s. 24.
- s. 210. Nokr. 98, se s. 60. 1693 d. 10. sept. beredte præsten »gammel Maren Jacobs, paa en stoel siddendis«. Nekrologen forts. nr. 181 a.
- s. 211. Nokr. 99, se s. 48.
- s. 212. Den 25. okt. holdtes der kollekt til den danske menighed i London i Engelland at bygge en kirke. Den tabte bog, se indl. s. IX.
- s. 214. Den 2. december måtte præsten selv kommunisere sin hustru, Hans Nissen og dennes gravide hustru og tilføjer: »Jeg haffde hr. Christen skrefvet til i søndags fra møllen derom, oc hand kom intet, saa motte jeg self forrette det oc mig undholde, derofver min hustru græd oc gjorde sig utaalmoedig, saa jeg for ald mit embedis fljhd hafver intet aff verden end som utack. H. Anthon kom hid om torsdagn oc haffde h. Christens undskyldning, saa oc jeg same morgen undskyldningen oc densame fra møllen, at der icke i alle de dage hafde været 1 menneske i Stendrup førend onsdags afften, at hr. Anthons egen dreng haffde hjemført det fra møllen. NB. Numquam confidendum spei in tali scriptione per molam [Man skal aldrig nære tillid til at så vigtige breve kan ekspederes gennem møllen.]
- s. 215. Nokr. 104-105, se s. 19.
- s. 216. Den side, der henvises til, mangler i kirkebogen.
- s. 218. Nokr. 108, se s. 14.
- s. 219. Nokr. 109, se s. 10 og 14.
- s. 221. Det citerede vers er af pastor Urban Schrøder identificeret som 10. vers »Ich hab hie wenig guter tag« i præsten Johann Leons (1530-97) salme »Ich hab mein Sach Gott heimgestellt« fra 1589. Den blev i 1620 oversat til dansk af malmøpræsten Hans Raff og indgik i den følgende tids salmebøger, således både Casubens 1661 og Geertzens 1683, men i formen: Jeg haffver her ingen gode Dage / jeg æder mit Brød med møye oc Plage / naar, min Gud vil, saa vil jeg med /fare hen i Fred / det skal ey giøre mig nogen Fortred/. Da der ikke kendes nogen anden dansk oversættelse, vil pastor

- Schrøder mene, at der er tale om en original bearbejdelse fra tysk af måske Johannes Røde selv. Salmen findes på tysk f.eks. i Adam Olearius »Das schleswigsche und holsteinische Kirchen-Buch«, trykt i Slesvig 1665.
- s. 223. Her foreligger en variant af Ringwaldts tidligere citerede salme, jvf. note til s. 108, og bemærkningen ovenfor.
Nekr. 110, se s. 37.
- s. 225. Nekr. 111, se s. 46.
- s. 227. Det citerede vers er af pastor Urban Schrøder genfundet i alle udgaver af Cassubens salmebog. Oversætteren er ukendt, men det drejer sig om 4. vers af den da almindeligt brugte begravelsessalme »Nu lader os hans Legem begrave« (ordet hans kunne erstattes med hendes i påkommende tilfælde), der blev sunget ude ved graven. Den er oversat fra latin »Mandamus istud nunc humo« og fandtes allerede på dansk i Hans Thomissøns salmebog fra 1569.
- s. 229. Nekr. 113 se s. 48.
- s. 232. Bd. 2 s. 485 er noteret, at fredag efter juledagene, 30. dec. 1692, kommunerede organisten fra Kolding, hr. Johan Petersen i Vonsild kirke på tysk i magister Anckers bortværelse med prinsen i Frankrig.
- s. 233. Nekr. 115, se s. 29.
- s. 235. Nekr. 117. Den afdøde kaldes ved berettelsen Laurs Nielsen Smed, som var syg i Hyldhuset af pleuresi.
- s. 237. Salmen ikke identificeret.
Dalby kirkebog er ikke bevaret, jvf. indledningen.
- s. 238. Vedr. Maren Peder Hacks oplyses in festo Michaelis (Mikkelsdag) at hun da holdt sin kirkegang »oc de gjorde et stort barsel: men barnet, som før var i kircke døbt, bleff hiemme«.
- s. 239. Nekr. 119, se s. 21.
- s. 240. Nekr. 120, se s. 7, s. 283 og s. 316.
- s. 243. Nekr. 121, ved Pauls dags tider forstås formentlig dagene omkring Povlsmesse d. 25. jan.
- s. 244. Nekr. 122, se s. 30.
- s. 246. Nekr. 123, se s. 52.
- s. 247. Nekr. 125, se s. 8.
- s. 249. Nekr. 126, se s. 38.
- s. 252. Den 16. nov. bemærkes i kirkebogen (bd. 2. s. 573) at provst Stichelius holdt visitation »oc samtyckte med sognemænds minde 1 tombred af hver stoel til at fly ryterkoner 1 quindestoel«.
- s. 252. Ved skriftemålet påskeonsdag stod NB uden for Jeb Smeds navn og følgende var tilføjet: Jørgen Rasmussen drak sig fuld og forsømte hans skriftemål i 2 dage, og Jeb Smed slog ham, og havde været i går til skriftemål. Kom dog til Guds bord, fordi jeg ikke vidste det før. Om Jeb Smed se også indledningen s. XVIII. Nekr. 130, se s. 45 og nekr. 137.
- s. 254. I altergangslisten 3. pinsedag 1693, 6. juni, bd. 2, s. 506 nævnes, at Hans Eggers var alene til alters denne dag, hjemkommen fra hans digearbejde i Kogen.
- s. 255. Nekr. 134 se s. 15. Efter nekrologen er anført, at der resterer 1 mk. for kirkegangskonens indlysning og for de medofrende sognekoners offer, da hun ikke ville lade ofre – »dog jeg faar at tage arbeid aff manden derfor«.
- s. 257-317 Arkivsignatur 106 Aa 3.
Kirkebogens tredje bind dækker perioden 1695 til udgangen af august 1698, ialt 262 s. (131 blade) 9,7× 15,2 cm.

Titelblad mangler, så inderpermen er indklæbet nyere håndskreven indholdsfortegnel-
se. Nyindbunden i pergament.

Papiret er relativt velbevaret men ved indbindingen er læseligheden af den inderste
skrift på enkelte sider vanskelig eller umuliggjort. Enkelte sider mangler og s. 249-50 er fræ-
vet nederste halvdel (latinsk tekst vedr. en communion, som blev overværet af superinten-
denten »propter certas causas« (p.g.a. særlige omstændigheder sc. Nis Tinglefs altergang).

- s. 257. Nokr. 137, se s. 45 og nekr. 130.
- s. 260. Nokr. 138, se s. 54.
- s. 261. Nokr. 139, se s. 54.
- s. 265. Nokr. 141, se s. 27.
- s. 268. Nokr. 143, se s. 30 (forts. nekr. 146).
- s. 273. Nokr. 146, se s. 30 (forts. af nekr. 143).
- s. 272. Nokr. 145, se s. 35.
- s. 274. Nokr. 147, se s. 19.
- s. 275. Blandt altergæsterne 8. marts 1696 (dom. reminiscere) nævnes Maria Arends »ry-
terinde, manden er catholic«.
- s. 277. Nokr. 149, se s. 23.
- s. 278. Nokr. 150, se s. 23.
- s. 279. Nokr. 151, se s. 48.
- s. 280. Nokr. 152, se s. 11.
- s. 281. Nokr. 153, se s. 52, nekr. 154, jvf. nekr. 20.
- s. 285. Nokr. 155, se s. 49.
- s. 287. Nokr. 156, se s. 19.
- s. 289. Nokr. 158, se s. 48, jvf. nekr. 99.
- s. 290. Nokr. 159, se s. 41.
- s. 292. Nokr. 161, se s. 60. Ved altergangen 25. apr. (dom jubilate) betalte hustruen 2 mk
»pro concione funebri« [for begravelsesgudstjenesten].
- s. 293. Nokr. 162, se s. 60, nekr. 163, s. 34.
- s. 295. Nokr. 164, se s. 38 og nekr. 171a. Om overfaldet på Henric Schrøling, p. 296, kan
fra tillysningsbogen tilføjes: 18. april 1680: At bede for Henrich Schrøling, der saa
ynckeligen i freedags aftten bleff læmlæsst paa Colding vej. Gud forbarm sig ofver
hannem oc hans udragne børn, giff hannem taalmodighed i hans svare smert oc pijn oc
trøst imod hans elendighed oc gjør paa hans jammer din allmæctig bood til hielp oc
salighed for J.-C. skyld ... den ulycksalige Henr. Schrøling udi hans ofverfald paa
Raunberg vej er aff hans hest oc pistolhyster en pistol falden oc bortbleffven, liuses
effter same pistol, at hand den mae fae igien, som sømmeligt oc christelig er, ynsken-
dis at Gud ville bevare alle gode christne for slig ofverfald oc ulyck for Jesu Christi
skyld.
- s. 297. Nokr. 165, se s. 12. Da Kirsten Outisdatter d. 8. aug. (10. søndag efter trin.) 1697
var til alters efter sin sygdom, tilføjede præsten »noui admittere maritum quia num-
quam concionibus interest« – jeg ville ikke tillade ægtemanden (til altergangen) fordi
han aldrig deltager i gudstjenesterne.
- s. 299. Nokr. 166, se s. 20.
- s. 300. Nokr. 167, se s. 45.
- s. 303. Nokr. 168, se s. 8.
- s. 305. Nokr. 169, se s. 8.
- s. 305. Nokr. 169a, fortsættelse af nekr. 142, nekr. 170, se s. 11.
- s. 309. Nokr. 171a (forts. af 164) se. s. 38.
- s. 311. Nokr. 172, se s. 8.

- s. 312. Nokr. 173 jvf. nekr. 187.
 s. 313. Nokr. 174, se s. 60.
 s. 315. Navnet på Søren Knutsen Hiulers barn er ikke anført, men i henh. til indbyggerfortegnelsen, se s. 50, hed hun Maren.
 s. 316. Ved altergangen 2. søndag efter trin., d. 3. juli 1698, er blandt altergæsterne »Johan Frick uxorque, eques fuit per 21 annos sub vice-colonello dno. Benedicto Brocktorff rude donatus, jam custos segetum nostrarum. Obiit is apud Hottersnesium ao. 99 hyeme« d.v.s. J. F. og hustru, han var soldat 21 år under oberstløjtnant BB og blev afskediget, nu vor markmand (ordret: vogter af vort korn). Han døde om vinteren ao. 99 ved H.
 Vedr. Hans Tingleff, se nekr. 120 med tilhørende noter (faderens levnedsløb og referat af trætten).
 28. juli visiterede generalsuperintendent Josua Schwartz i kirken (det var en torsdag) »forregifuede nogle gamle forordninger ad forrette i meenigheden«.
 Nokr. 175, se s. 39.
 s. 317. Nokr. 176, se s. 2. Den 7. aug. (7. søndag efter trin.) var præsten, Hans Nissen og hustru og Peter Nissen fra Aller til alter, medens den syge præstekone kommunikerede hjemme i præstegården (»mater familias ægra domi usa est ss. synaxi«).

s. 318-384 Arkivsignatur 106 Aa 4

Kirkebogens 4. bind bærer følgende titel:

Wonsiels Kircke-Tienistis fortegnelse, fra 1698 den 31. aug. (onsdag) og saa fremdeelis [1703], der den forrige bog sig lige med min salige hustruis død fullendte.

Ialt 344 sider (172 blade), format 9,7 × 16 cm.

På inderpermen er indklæbet nyere indholdsfortegnelse, ligeledes nyt titelblad indsat med teksten: Vonsild Kirkebog 1698-1703.

Desuden er foran det originale titelblad indsat to blade, hvoraf første side er blank, men en tekst synes at være blevet fjernet, derefter følgende tekst /2/:

Nehem. 13 v. 31-

Gedencke Meiner, Mein Gott, im Besten und gieb, das mir aus meinem Sinn, Wann ich auch krank und elend bin, Dein Vater-Hertz nie komme.

Seuffzerlein:

Ach Vater der Du jeder Zeit/: stets:/ austheilst gute Gaben Lass mich mein bisken Brodt auch heut und jeden haben

Und gieb das ich an meinem Theil

Für Deiner Kirchen Fried und Heil

Zu dir oft bet und ruffe!

Ach Vater

Der du mich durch die Tauf in dein Reich aufgenommen

Lass es im Lebens Lauff fortan auch zu mir kommen /3/

In Horsbüll in Wieding Harde war M. Barthold Nasser, schlesvicensis, Pastor und starb. In dessen Stelle ist H. Grav. Lüneburgensis, und dessen diaconus ist geworden + H. Lundius, des berühmten Lundij Sohn aus Tundern. –

Dr. I. G. Volckamer med. Norimberg. hält vor das beste Mittel des Fewr zu löschen, das man eine Handvoll mit Speichel benetzten Pulvers auf dem Herd anzünde und solches oft wiederhohle, so werde durch den Dampf die Flamme glücklich ersticket. Cluverus in seinem Curiosen wochentlichen Zeitvertreiber.

Derefter følger titelblad med blank bagside og selve kirkebogen med original paginering 3-360, og 331-340 (register over de døde) med ny paginering.

Bogen er ombundet med marmaroreret fortsatspapir og lærredstryg. Der er indskudt

hvide blade for at skåne originalsiderne. Siderne er stærkt medtaget af fugt og svamp. De første sider værst i bogens øverste venstre hjørne, således at læsningen vanskeliggøres. Derefter breder skaderne sig gradvis til hele siden, således at læsningen bliver yderst vanskelig og registeret ubrugeligt.

- s. 319. Nokr. 177: da Maren Christensdatter var til alters 30. marts 1690 (Dom.lætare) noterede præsten: Maren Christensdatter værendis til Matths Jessens var til schriffte oc bleff absolveret, men der hun morgenen kom i kircken primede det for hende igien, saa de motte slæbe hende aff kircken som forleeden sommer.
Nokr. 178, se s. 24.
- s. 320. Nokr. 179, se s. 38.
- s. 322. Nokr. 180, se s. 23.
- s. 326. Nokr. 182, se s. 26. Ved offeret 1. pinsedag 1694 (27. maj) hedder det »...pottema-gerens 18 sk, oc Elsebe Generanus 1 mk.l. de ville æffter tilmodning hafve gaet effter stoolene ad offre, men Ton.Degn forryckte det. Alletijd sær oc vrangvorden.«
- s. 329. Nokr. 183, se s. 30.
- s. 332. Nokr. 186, se nekr. 24.
- s. 334. 29. marts 1699 (onsdag efter judica) »Communicirten die einquartirte Reuter: Der Corporal Hans-Michel Wörmcke, uxor ejus partui vicina (højgravid), Michael Tham-mann uxorque Christina, Marcus Christian uxorque Doroteha, Peter Rung cælebs (ugift).
Nokr. 187, se nekr. 173.
- s. 335. Navnet på Søren Christensen Smeds barn er ikke anført, men af indbyggerforteg-nelsen fremgår det, at det blev døbt Christian, se s. 19.
- s. 338. Nokr. 190, se s. 56.
- s. 339. Nokr. 192, se s. 37.
- s. 340. Nokr. 193, se s. 28. 18. okt. 1699 blev Hans Sørensen Kiær berettet »som hafde denne sommer faet vattersoot«.
- s. 342. Nokr. 194, se s. 37, se også s. 7.
- s. 347. Nokr. 197, se s. 61.
- s. 349. Nokr. 198. »Den 22. majj 1700 drog h. Hans ridende paa sin hest ud i skoven oc berettede sal. Niels Wolffs konis søster Magdalen Anckers d., som forhen var bedra-get i Seest«.
- s. 350. Nokr. 199, se s. 19.
- s. 352. Nokr. 201, se s. 33.
- s. 354. Nokr. 202, se s. 38.
- s. 358. Nokr. 205, se s. 49.
- s. 360. Nokr. 206, se s. 27.
- s. 362. Nokr. 207, se s. 7 og 8.
- s. 364. Nokr. 208, se s. 19.
- s. 365. Nokr. 209, se s. 25.
- s. 369. Allehelgensdag 1701 (bd. 4 s. 233) omtales kollekt til Anne Ivers i Vonsild, der intet i branden fik reddet, se s. 43 og nekr. 267.
Nokr. 210a, se s. 60.
- s. 371. Nokr. 211, se s. 36 og 64, nekr. 212 s. 8 og 12.
- s. 374. Nokr. 213, se s. 12.
- s. 375. Nokr. 214, se s. 23, nekr. 215, s. 39.
- s. 376. Nokr. 216, se s. 30.
- s. 377. Nokr. 217, se s. 52.
- s. 380. Nokr. 219, se s. 18.

s. 383. Nokr. 222, se nekr. 185.

s. 385-438 Arkivsignatur 106 Aa 5

Kirkebogens femte bind bærer titlen: Wonsiel-Sogens Kircke-Tienisters Fortegnelse Fra Anno 1703 den 31. julij (torsdag) dag for dagen. Den 6te part fra min første tijd 1659 d. 18. maij.

Sit codex præsens à me nunc ultimus adque annos tot post me scribe, quot ante fui.

Johannes Rhüde senior Ao, ætatis LXXI, ministerij XLV [oversættelse og påfølgende latinske vers, se indledningen s. XV-XVI].

Ialt 352 sider (176 blade), format 9 × 15,4 cm.

På inderpermen er indklæbet en ny håndskreven indholdsfortegnelse og der er nyt titelblad med teksten Vognsild Sogns Kirkebog 1703-1707. Foran titelblad indklæbet et blad med følgende tekst /1/:

A. 1709 in junio kom en kvinde til büen n. Kiersten Pedersd. fødte et barn d. 3. aug., udlagd til barnefader en corporal under landfolkene n. Nicolaus Jenß. Barnet bleff kaldt Dorothe. Døde imellem d. 29. aug. og 30. aug. om natten. Begraffen d. 31. ejusdem. /2/.

Anno 1710 dom. 5. trinitatis [20. juli] fødte en kvinde naufflig Maren Lausdatter it drengbarn til Jep Lavrißens, som bleff døbt samme dag, kaldes Henrich. Sagde faderen at være en corporal n. Nielß Henrichßen under h. obrist Juhlers regim. Effer hendis beki[en]del]se skulde hand være hendis ec[tem]and. Bleff paa h. Nicolaj Crögers attest, at hun var fri fra ecteskab, troloffet med Peder Laurtzen schomagervend i Rebeck 1718 in august.

Det indklæbede blad og titelbladet er upaginerede, derefter følger kirkebogen med original paginering 3-336, en blank side 701-702 og 12 upaginerede sider (register over de døde). Et antal sider er tydeligvis udtaget før registeret.

Bindet er ombundet med marmoreret fortsatspapir og lærredsryg.

Der er stærke tegn på fugt og svampeskader i forreste del af bogen, som er nødtørfigt konserveret. S. 31-32 er frarevet nederste halvdel (slutningen af året 1703) og enkelte sider i bogen mangler. Iøvrigt velbevaret.

s. 385. Nokr. 223, se s. 20. Der er i nekrologen udeladt 10 linjers tekst som er erstattet af den fyldige tekst om samme emne s. V. 14-19. Det er i den originale tekst markeret, at de 10 linjer skal udelades.

s. 386. En efterkommer af barn nr. 2 er biograferet i nekr. 226.

s. 389. Nokr. 225, se s. 63.

s. 390. Nokr. 226, se s. 14, s. 60 og nekr. 223, slægtskab nekr. 236.

s. 392. Hans Frantzens barn: d. 13.7. 1704 anføres i kirkebogen: »Signor Fridrich-Wilhelm Hempel af Dresden, bruchsnider, skar Hans Frantzens barn Peder, 6 maaneder gmml. d. 30. juniij, d. 7. julij løsnede bind-snooren sig self og legtis den udvortis skade sig vel. Dedit ei [gav ham] 6 rthl. oc dnca 8 trin. (13. juli) giordis ham med 2 curassirer et gestebud. Derpaa gaff jeg hammen et attestatum under min haand d. 14. julij (mandag) 1704.«

Nokr. 227, se s. 63.

s. 393. Nokr. 228, se s. 35.

s. 394. Nokr. 229, se s. 53.

s. 395. Nokr. 230, se s. 24.

s. 396. Laurs Pedersens dåb: »Christina bar oc Jesper Clausen holte det til daaben. Matz Sawmand i hans træskoo, Maren Ieppis oc Caren Matz d. Brud vaare faaderer oc Jess Degen i sine træskoo sang til daaben«.

- s. 397. Nokr. 231, se s. 28.
- s. 398. Nokr. 232, se s. 50. Laurs Jessens datter: dom. 19. trin. (28. sept.) blev dåben konfirmeret i kirken »oc moderen holte hendis kirkegang oc bleff efter vor skick inliusst oc offrede paa altaret«.
- s. 399. Nokr. 234, se s. 38.
- s. 401. Bibelcitateret er skrevet med Hans Nissens håndskrift. Forkortelsen D.S.G. står for Gud alene æren (Deo soli gloria) G-S er ikke tolket.
Nokr. 235, se s. 19.
- s. 403. Nokr. 236, se s. 10 og 283 f. (jvf. nekr. 226).
- s. 407. Nokr. 237, se s. 29.
- s. 409. Nokr. 238, svigermøder til Anders Nielsen (nekr. 239).
- s. 410. Nokr. 239, jvf. nekr. 238.
- s. 412. Den 4. juni 1705 er fejlagtigt angivet af præsten som onsdag, det var torsdag.
Nokr. 240, se s. 31.
2. juli 1705 kommunikerede præstens familie i kirken ved Johan Krahe fra Bjert, men »Jeg i min suagthed bleff hiemme af hannem berettet«.
- s. 413. Nokr. 242, se s. 23.
- s. 414. Nokr. 243, se s. 46.
- s. 415. Nokr. 244. Der synes her at være et eksempel på genbrug af begravelsestaler.
Dalby kirkebog ikke bevaret jvf. indl.
- s. 416. Nokr. 247, se s. 11.
- s. 418. Nokr. 248, se s. 20, nekr. 249, s. 24.
- s. 419. Nokr. 250, se s. 25.
- s. 421. Nokr. 251, se s. 22, nekr. 252 s. 36 og 64.
- s. 422. Altergangen 14. febr. 1706, se indledningen VII.
- s. 423. Nokr. 253, se s. 423.
- s. 424. Nokr. 254, se s. 48, jvf. nekr. 54.
- s. 425. Nokr. 255, se s. 18.
- s. 427. Nokr. 256, se s. 19.
- s. 430. Den 2. sept. 1706 »var h. gen. superint. dn. Josua Schwartz aff Rensborg cum uxore & famulo [medhjælper] saa oc voris h. probst m. Stichelius aff Hadersl. cum uxore & filio, oc de 2 gode mænd visiterede under et vore 2 meenigheder i Wonsiel. H. Hans prædikede den text Pauli ad Romanos cap. 3,28.
- s. 430. Nokr. 258, se s. 35.
- s. 433. Nokr. 259, se s. 27.
- s. 434. Nokr. 260, se s. 63. Hans Adam Krulls barns fødsel har formentlig været indført på en af de manglende sider i kirkebogen (se nederst s. 433).
- s. 435. Nokr. 261, se s. (12 og) 13.
- s. 436. Medens indførslen vedr. Hans Rüdes død naturligvis er skrevet af Hans Nissen, er indførslen af Morten Petersens trolovelse tilsyneladende skrevet af Hans Røde og må således være indført forud. Alle følgende tilførsler er af Hans Nissen. Ugedagsangivelsen for 10. marts er forkert, idet det var en torsdag.
Nokr. 262, se s. 2, nekr. 263, s. 11 og nekr. 264, s. 40.
- s. 437. Nokr. 266, se s. 23, nekr. 267, s. 43, nekr. 268, s. 41, nekr. 270 s. 30. I henh. til altergangslisten 7. sd. efter trin. 1700 (25. juli) boede Paul Laursen og hustru fra Tapsore i deres alderdom hos datteren og svigersønnen Thomas Kild. Jacob Hansen (barn nekr. 269) kaldes ved konens kirkegang 18. marts 1708 Jacob Wacker, se s. 5.
- s. 438. Nokr. 272, se s. 32, nekr. 273, s. 14, nekr. 274 s. 35. Nokr. 275 afsluttes med en række trøstens ord, der er udeladt.

Ordforklaringer

Om de kirkelige helligdages navne henvises generelt til: R.W. Bauer: Calender for Aarene fra 601 til 2200. Fot. optryk 1961 og senere.

Affectus (lat.): lidelse, sygdom
amuleret (da.): i form af en amulet
ante (lat.): før
antemeridiana (lat.): om formiddagen
apostem (gr.): byld
apud (lat.): hos
Arons velsignelse: den præstelige velsignelse
Asc. = ascensionis (dies) (lat.): Chr. himmelfartsdag

b. = beatus/a (lat.): salig
baptizatus/a (lat.): døbt
barrelt (da.): bar bund
benedidet (da.): velsignet
bezoar-essence (arabisk): en slags modgift af tørrede involde eller vegetabilsk
bictstunden (platty.): bedetimen
biuglud (da.): bygelud d.v.s. varm bølgeaske til behandling af tøj
braske (da.): optræde udfordrende
bøll (sdj.): tyr
båndkniv (da.): kniv anvendt til krumt træ (bødkerværktøj).

confirmats (confirmation) (lat.): bekræftelse af hjemmedåb
consens (lat.): samtykke
contract (lat.): krumbøjet, værkbunden
contra scerpe (= contre escarpe, fr.): befæstningsgrav
cum (lat.): med
curriculum vitæ (lat.): levnedsløb

daggre (da.): dalre (?)
deprecatix (lat.): kvinde der er til skrifte

Deut. = Deuteronomium (lat.): 5. Mosebog
diarium (lat.): dagbog, bruges i betydning kirkebog
dies (lat.): dag
dies lunæ: mandag
dies martis: tirsdag
dies mercurij: onsdag
dies jovis: torsdag
dies veneris: fredag
dimmelugen (da.): påskeugen
dissolvere (lat.): opløse, hæve
dn. = dominus (lat.): hr.
dncâ = dominica (lat.): søndag
domi (lat.): hjemme
düringer (da.): en mand fra Thüringen

Ebr. (lat.): Hebræerbrevet
Eccl. = Liber ecclesiastici (lat.): prædikerens bog
evn-træ (da.): tilhugget gavntræ
Exod. = Exodus (lat.): 2. Mosebog

faute (fr.): fejl, mangel
feir (da.): fager
feria (lat.): (hellig-)dag
fiffschafft = femskaft (da.): tøj vævet med 5 skafter
fistel (da.): rørformet sår
flæskebørste (da.): skinke
forkunkle (da.): bringe i uorden, ødelægge
formaledidelse (da.): forbandelse
fortycke (da.): fortænke
fostermoder (da.): jordemoder
freier = Gefreiter (ty.): underkorporal

Gal. (lat.): brevet til Galaterne

Gen. = Genesis (lat.): 1. Mosebog
Grind (ty.): udslet

hijbe (hybe) (da.): hive [efter vejret]
hijbende sygdom: åndenød
hofvedvingel (da.): svimmelhed
horâ (lat.): klokken
huug (da.): drøbel
huskud (da.): indskydelse
hyld (da.): huld, venskab
haandslæff (da.): fingernem

in vigiliis (lat.): aftenen før
itzig (ty.): nuværende

jam (lat.): nu
jambling (da.): et års forløb

katekumeni (gr.): elever der af præsten undervises i religion før de kan komme til alters
kinderpulver (ty.): barnepulver (en slags medicin).
knæger (da.): skader, skavanker
konmoder (da.): svigermoder (konens moder)
køckisk (da.): kokkepige
kaaldesyge (da.): en slags malaria

Landt-Schofe (platty.): landfoged
Lev. = Leviticus (lat.): 3. Mosebog
liggendefæ (da.): gods
lundstikke (da.): pind, der stikkes gennem hul i vognaksen
lungodhed (da.): lunefuldhed

mater (lat.): moder
melissenvin (da.): sødet vin
mom (da.): tilstand, vilkår
møjfuld (da.): fuld af møje og besvær

natus/a (lat.): født
Nativitas (lat.): jul
naur (da.): naver, et stort bor
nedløb (da.): brok
nom. = nomine (lat.): ved navn

Num = Numeri (lat.): 4. Mosebog
nuptiæ (lat.): vielse

oldefader (moder) (sdj.): bedstefader (moder)
olim (lat.): tidligere
omn. sanct. = omnium sanctorum (festo) (lat.): Alle helgeners dag
ovatio (lat.): lovprisning (se indl. s. XXI)

p. = post (lat.): efter
Pascha (gr.): påske
pater (lat.): fader
patrimonum (lat.): fædrene arv
Pentecostes (gr.): pinse
pique (fr.): landse
pleuresia (lat.): brysthindebetændelse
pomeridiana (lat.): om eftermiddagen
possessor (lat.): besidder
pocke (da.): pukke
pridie (lat.): dagen før
profit (lat.): fordel
Prov. = liber proverbiorum (lat.): ordsprogenes bog
præceptor (lat.): huslærer
Psal. = liber psalmorum (lat.): Salmernes bog

rawolie (da.): olje udvunden af rav (lægemiddel)
rc. (= recens, lat.): nuværende (beboer)
redimere (lat.): købe sig fri for
Reg. = Liber regum (lat.): Kongernes bog
rippe (da.): strejfe
rise (da.): rese d.v.s. hæve
riselse (da.): hævelse
risenhed (da.): bullenhed, hævelse
romgøre (da.): gøre rum eller plads

salset (sdj.): salshuset d.v.s. stuehuset
Sap. = liber sapientiarum (lat.): visdommens bog
sawlaug (då.): savlad

- sawmand (da.): savskærer
 secundus (da.): den anden
 seq. (= sequentes) (lat.): følgende
 (sider)
 sermon (lat.): prædiken
 schaftekorn (skaftkorn) (da.): korn hø-
 stet på strået
 skriffitieset (da.): sakristiet, hvor
 skriftemålet fandt sted
 slagtenød (da.): kvæg til slagtning
 slegfred (da.): samleverske
 slegfredbarn (da.): barn født udenfor
 ægteskab
 småere (da.): mindre
 soelroest (da.): solens nedgang
 soror (lat.): søster
 sponsalia (lat.): trolovelse
 sponsus/a (lat.): trolovede, kæreste
 sprinckelfeber (da.): en art plettyfus
 stackelsegt (da.): fattigtransport
 svarer (da.): drejer
 synaxin (gr.): nadver
 sædeløb (da.): såløb = flettet kurv til
 såsæd
 sældet (da.): oversået med
- teeder (da.): handlinger
 uldenorm (da.): udslæt
 uxor (lat.): hustru
 varactig (varaftig) (da.): varig, udhol-
 dende
 veirnavn (da.): tilnavn
 vespertina (lat.): om aftenen
 vejjet (da.): viet
 vide (lat.): se
 vidue (ty.): enke
 visir (fransk): visirhue d.v.s. hjelm(?)
 voll (da.): ol (80 stk).
 vongmand (=vangmand): hyrde
 vælter (da.): tamponer af oprævlet lin-
 nedstof
- weyland (ty.): afdøde
 ydved (da.): træ, der leveres som af-
 gift
 ærensdag (da.): bryllupsdag

Sagregister

Registeret er opdelt på en række hovedemner og derunder alfabetisk ordnede stikord. Registeret prætenderer ikke fuldstændighed men har til formål at henvise til karakteristiske og oplysende steder. Der henvises til sidetal.

Dagligliv:

Afgift og skat: 131, 134, 198, 226, 243, 273, 328, 353, 360	Klædedragt: kirkegangsklæder 175, 189, ligskjorte 153, træsko 396 (note)
Bagning: 154	Morgenvækning: 151
Banden: 135, 418	Måltider: davre 175, mad til spæd- børn 329, 371, 415, mælk 342
Bryggen og brænden: 151, 161, 429	Nabokoner giver bryst: 291, 415
Børns leg (manglende lyst til): 280, 299, 306, 333	Marked: 140, 143, 403
Drab: 132	Slagsmål: 110, 248, 252 (note), 296, 361
Drukkenskab: XX, 150, 182, 198, 249, 252 (note), 343	Tyveri: 137 (note)
Fattige: 99, 111, 130, 253, 321, 325, 331, 333, 335, 339, 423, 425	Udlændighed: 118, 121, 304, 321, 355, 401
Husråd mod brand: 319 (note)	

Erhverv:

Henvisninger til tilnavne er kun undtagelsesvis medtaget (se registeret over tilnavne nævnt i den kronologiske liste over nekrologer, s. 454)

Amme: 77, 119, 164, 171, 183, 236, 326	Hjuler: 4, 5, 18, 40, 49, 202, 205
Askmand: 8	Hofsnedker: 344
Borgmester: 303, 386	Hoseknyttten: 101
Bysekretær (i Tønder) 116 f	Hvalfanger: 321
Bøddel: 56	Hyrde: 303
Delefoged: 342	Jordemoder: 115, 314, 360, 363
Drejer: 56, 321, 355 (se også Svarer)	Kammerjunker: 92
Fårehyrde: 196, 228	Kammertjener: 312
Gartner: 344f	Kedelflikker: 141
Glarmester: V, 334	Knipling: 126, 225, 249 (og baldy- ren), 253, 254, 345, 355, 367, 376, 380, 408, 431
Handelsmand: 116, 140, 404	Kogsforordnet: 431
Herredefoged: 386	Kongelig underkok: 130
Herrernes tjener: 431	

- Køksk: 88
 Lægdsmand: 343
 Markmand: 316 (note)
 Murmand: 5, 8, 48, 153, 173
 Møller: III, 270, 377
 Oksedriver: 103
 Pavelig legat: 105
 Portner: 5
 Possementmager: 295
 Post: 61
 Pottemager: 5, 35, 393, 431
 Præceptor: 88, 93, 116, 240, 327
 Rektor: VI, 392
 Rådmand: VI, 386, 427
 Sandemand: 138, 139, 162, 219, 303,
 403, 406
 Savmand: 4
 Skoflikker: 127
 Skovfoged: 64, 422
 Skraver: 241
 Skræder: 4, 5, 17, 20, 46, 50, 226, 341
 Smed: 4, 5, 8, 19, 45, 62, 126, 182,
 235, 252, 258, 301
 Snedker: 29, 153, 327, 344, 386
 Sognefoged: 197, 219, 305, 362, 371,
 406
 Spillemand: 200
 Spinden: 174, 201, 370, 383, 387, 424
 Svarer: 38 (se også drejer)
 Teglblænder: 431
 Tolder: 386
 Træskomand: 5
 Tækkemand: 161
 Vicestaller: 116
 Væver(ske): 5, 45, 128, 172, 174, 201,
 243, 365, 426

Familieforhold

- Barsel: barselhus 141, stor barsel 238
 (+note)
 Bryllupsgilde: 289 (præst død ved
 gildet)
 Bryllup i stilhed: 396, med brudefærd
 436
 Familiestridigheder: 204 (undgåede),
 208, 424, 429
 Formynderskab: 406
 Fæstensøl: 60, 245, velkomst: 374
 Navneforhold: navneforandring 233
 opkald: 364, 395, 405
 tilnavn: 76 (note), 365
 øgenavn (vejrnavn): 283
 Præsteslægter: IVff, 2, 81 (note), 200,
 214 (note), 262, 291, 303, 326ff,
 348, 365, 369, 385 (+note), 390,
 395, 403
 Skiftebrev: 182, 348
 Sognevidne om fødsel: 429
 Trolovelse: hastig 285, opløst: 39, 59,
 269
 Udstyr: 245, 273
 Uægteskabelige børn: 38, 48, 59, 60,
 61, 65, 69, 72 (+note), 73, 74, 76,
 78, 80, 83, 86, 90, 94, 97, 99, 100,
 101, 105, 110, 111, 135, 136, 146,
 147, 170, 171, 172, 179, 183, 186,
 189, 192, 214, 215, 232, 249, 250,
 251, 267, 271, 287(?), 313, 316,
 333, 339, 346, 349(note), 352, 356,
 369, 379, 382, 385(note), 415, 424,
 425, 438
 Ægteskabs opløselse: 47, 152, 201,
 213, 392, 424-25
 Ægteskab påtænkt: 163
 Ægteskab ved kongebrev: 276 (Belle-
 fleur)

Kirkelige forhold

Kendskab til katekismen og overhøring heri ikke medtaget, da det findes omtalt i alle voksnes nekrologer.

- Afgifter til præsten: VIII, XVIII, XXIX, 175, f90 (note), 244, 255 (note), 292 (note), 326 (note), 327, 398 (note)
- Altergang, præstens familie under særlige forhold: 214 (note), 412 (note)
- Antal faddere: 66 (note)
- Bedetimer: 356
- Begravelse: i munkehætte 240, i kirken: IV, 305, kirkegården 146 (note), nægtet under krigsforhold 176
- Beretelse: 125, 155, 165, 210 (note), 218, 224, 248, 265, 267, 278, 292, 298, 305, 308, 311, 313, 315, 316, 390, 397, 436
- Bønner (ikke forbøn i kirken, der omtales ved næsten hver nekrolog): 115, 119, 121, 149, 151, 165, 223, 319f (note), 332, 344, 438
- Katolik: 141
- Kirkebygningen: III (med henvisninger), 111
- Kirkebøgerne: XXI samt indledende note til hvert bind
- Kirkegang: i stilhed p.g.a. sult 337, tidspunkt 398 (note)
- Klokkeringning: 100
- Lüneborgske formular: 124
- Messehagel: 270
- Mindevers: 137
- Nægtet adgang til altergang: 283, 297 (note), 311
- Ordination: 267, 316
- Præstefamilier, se familieforholdsafsnittet
- Præsten i København: 238
- Præstens medhjælpere: 291
- Præstens overbevisning: 118 (note), 129 (note) 424, jvf. indledningen
- Salmer: 108 (+note), 166 (+note), 178, 187 (+note), 221 (+note), 223 (+note), 227 (+note), 237, 402, 406-07
- Tinglevs kirkekalk gemt i mose (proces desang.): 242
- Vakance (i Bjert): 335-36
- Visitats: 165, 252 (note), 316 (note), 430 (note)
- Åbenbart skrifte: 135, 172, 194, 200, 205, 216, 237, 238, 239, 267, 280, 311, 346, 438

Krig, besættelse og militærvæsen

Fremmede troppers ophold er ikke medtaget, hvor de kun nævnes som datering.

- Felttog i Frankrig: 241
- Hollænderne ved København: 225-26
- Indkvartering: XII, 86, 180
- Kejserens tropper: 112
- Polakkerne: 28, 109, 112, 119, 130, 157, 161, 163, 170, 176, 194, 223, 330, 352, 359, 403
- Ryttere m.v.: XII, 4, 5, 6, 20, 38, 43, 52, 56, 58, 100, 114, 146, 147, 150 (af de hvidröcker), 179, 183, 186, 190, 199, 203, 214, 236, 249, 250, 251, 267, 270, 296, 315, 331, 334 (+note), 337, 354, 357, 382, 413, 415, 416, 430
- Ryttergods: XII, 236, 243, 299, 328, 409
- Soldatertjeneste: 122, 127, 134, 161, 171, 195, 196, 215, 235, 239, 254, 259, 267, 291, 339, 357, 405, 409, 424

- Soldatertjeneste i udlandet: 4, 35, 48, 61, 201, 240, 295, 309f, 312, 331-32, 347, 420, 424, 436
 Svenske tropper: 112, 121, 132, 183, 240, 387, 405
 Trompeter: 177, 254
 Trængsler p.g.a. de fremmede tropper: Xff, 65f (børn døbt i Kolding) 102 (voldtægtsforsøg), 105, 119 (bortkommet barn), 124, 130 (+ note, overfald), 168, 176 (begravelse nægtet), 210 (bortkommet barn), 229, 234, 242, 244, 258 (bortkommet barn), 295 (+ note), 301, 304, 311, 314, 327, 330, 361, 369, 391, 396, 423
 Underofficerer: 205, 233, 237, 275, 295, 309, 311, 335, 380, 388, 434

Landboforhold

- Aftægts hus: 4, 229
 Børn og unges arbejde: 102, 157, 158, 180, 219, 293, 304, 333, 339, 341, 361, 367, 369, 397, 402, 408, 417, 424
 Dørns: 149
 Ejendomsgård: 323
 Grandelav: 353, 404, 420
 Gæld: 123, 124, 174, 176, 179, 181, 182, 245, 269, 420
 Gårdafståelse: 121, 177, 198, 224, 265, 273, 298, 405
 Gård på årsmål: 104, 109
 Gårdens drift: 114, 152, 206 (regnskab), 233, 243, 269 (regnskab), 294, 328, 360, 405
 Husbyggeri: 124, 125, 182, 206, 226, 256, 269, 301, 327, 339 (lade), 380, 387, 426
 Huskøb: 184, 224, 341, 349
 Hus uden skorsten: 4
 Høstarbejde: 216, 229
 Ildebrand: 5, 6, 42, 43, 44, 112, 114, 283, 292, 334, 369 (note)
 Overtagelse af kongested: 123, 391, 429
 Plovlav: 262
 Rede penge: 174
 Sivskæring: 228
 Skovarbejde: 128, 283 (afbrænding)
 Smedie: 5, 258-59, 301
 Studehandel: 103, 160 (stud. konfiskeret), 212, 396
 Sølvsker: 330
 Testamente: 124, 146 (note), 173, 212
 Tjenestefolk:
 arbejdet: 101, 233, 234, 269, 285, 347, 394
 flytning med forpagter: 334, med herremand 148, 232
 tjeneste på herregård: 148, 163, 168, 169, 173, 201, 203, 232, 240, 249, 264, 267, 272 (slidt sig op), 276, 294, 298, 313, 327, 347, 349, 357, 359, 399, 420
 tjeneste i by:
 Haderslev: 158, 173, 258, 267, 295, 321, 324, 345, 349, 382, 399, 400, 404
 Kolding: 124, 128, 130, 159, 161, 195, 206, 229, 237, 280, 292, 297, 324, 326, 341, 345, 365, 369, 382, 427, 429
 København: 135, 345, 349, 359, 405, 420, 431
 andre byer: 124, 163, 164, 206, 232, 235, 271, 324, 345, 352, 382, 383, 393, 396, 409, 428-29, 431
 i Norge: 113, 194, 215, 236, 271, 349, 404
 i det øvrige udland: 130, 148, 359, 393, 399, 431

- i præstegården i Vonsild: 88, 101,
151, 169, 173, 174, 195, 196,
203, 294, 308, 319, 339, 354,
395, 403, 423, 427
- i andre præstegårde: 101, 105, 113,
148, 169, 183, 201, 206, 211,
236, 265, 289, 298, 334, 345,
355, 383, 394, 395, 410, 429
- Tyr på græs: 404
- Udleje af marker: 183, 273
- Ødegård: 179, 243, 292, 298, 324,
387, 391, 420

Skoleforhold, læsning og bøger

- Bøger: IX, 143, 212, 439
- Degn: 18, 69, 105, 240, 326 (note),
327, 386, 394, 396 (note), 404
- Læse- og skrivefærdighed: 105, 115,
120, 122, 137, 139, 143, 144, 148,
150, 152, 155, 157, 165, 206, 235,
308, 320, 322, 334, 354, 367, 399,
402, 418, 431, 435, 439
- Regnefærdighed: 105, 121, 130, 404
- Skoleholder: 6, 38, 86 (note), 96, 113,
159, 201 (fradømt skolen), 299,
310, 327, 345, 367, 400, 431
- Skoler:
- knipleskole: 279, 399
  - latinskole: 113, 153, 240, 264, 327
  - syskole: 163, 399
  - andre skoler: XXIII, 123, 128, 130,
150, 153, 158, 160, 163, 212, 219,
235, 272, 288, 297, 311 (tyisk sko-
  - le), 320, 322, 331, 349, 352, 354,
374, 402, 404, 413, 418, 431, 435

Sproglige forhold

- Dansk sprog: 150, 152, ordsprog: 343
- Græsk: 214, 252, 293, 306 346
- Latin: kendskab til: 116, 240 (se også
skoleforhold, latinskoler) (længere
passager): III, XIV ff, 110, 125,
172, 277, 303, 306, 356, 385f (note)
- Tysk: Kirkebogen ført på tysk: 75,
85, 88, 91, 92, 103, 149, 214, 216,
230, 232, 233, 251, 276, 311, 315,
335, 336, 337, 378, 430
- Tysk sprog: 116, 152, 202, 222, 268,
272 (tyisk kirke), 274, 310, 315,
356, 401, 431

Sygdom og død, lægehjælp

- Sygdomme og dødsårsager:
- Alderdom: 109, 156, 247, 252, 315,
326, 330, 367, 388, 407
  - ansigtsrosen (?): 447
  - barselsseng: 209, 221, 294, 363, 372,
374
  - benbrud: 404
  - bensygdom: 101, 117, 129, 152, 162,
260, 329, 413
  - blodforgiftning: 192
  - brok: 393 (note)
  - brystbetændelse: 207, 232, 237, 267,
275
  - brysttrængthed: 149, 154, 245, 263,
269, 286, 288, 297, 323, 369, 381,
408
  - børnekopper: 100, 129, 179, 188, 190,
210, 278, 279, 280, 281, 330, 416,
418, 419, 421, 422
  - børnesår: 167, 392, 412
  - diabetes (?): 402
  - dødfødt: se fortegnelse s. 455
  - fantaserende syge: 107

fransk syge: 103, 137 (note), 262
 frosset ihjel: 339
 gigt: 228
 halsbetændelse: 217
 hjertesygdom: 300, 310
 hoste: 255
 hovedpine: 351, 356
 hovedvingel: 120
 kighoste: 127, 172, 337
 kuldsot: 333
 lændesmerter: 211
 manglende menstruation: 144
 manglende vandladning: 274, 140
 (note)
 nyresten: 267, 432
 næseblod: 166
 ormesyge: 252
 pleuresi: 115, 205, 235, 257, 288, 293,
 295, 395, 426
 pokker: 425
 riselse: 151
 sindssyge: 11, 319 (note), 436
 skudt: 20, 56
 slag: 150, 361
 sprinkel: 137, 225, 350
 sting i brystet: 157
 svindsot: 359
 svækket forstand: 405
 uldenorm: 101

ulykkestilfælde: 33, 49, 56, 107, 128,
 164, 191 (forbrænding), 213-14,
 216, 230, 347, 353, 400, 404, 406,
 424
 vattersot: 113, 134, 144, 172, 188, 340
 (note)

ligsyn: 108, 144, 340

lægemidler: brændevin: 112, 233
 (modsat virkning), 402 (m. peber-
 rod) diverse: 113, 207, 226, 245
 (vin), 248, 254, 286, 322, 333, 336,
 339, 369, 414, 417, 421, 430, 432
 helligkilde: 145, 326 og 386 (Karls-
 bad i Böhmen)
 åreladning: 222, 308, 356

Personer, der yder hjælp:
 amtmandinden: 222
 apoteker: 252, 336, 368, 430
 bartskærer: 138, 178, 224, 248, 308,
 342 (feltskærer), 404, 425
 brokskærer: 393 (note)
 jordemoder: 115, 314, 360, 363
 klog kone: 404
 læge: 101, 322
 lægekyndig rektor i Kolding: 392
 præsten: 207

Varia

Egensindig natur: 197
 Fredløshed: 240
 Guds straf for synd: 424
 Klagemål i København: 184, 413
 Kongehyldning 1648: 138
 Lysthave, borgmesterens i Kolding:
 345

Mistanke om »onde munde«: 220
 Nøgen dreng i kirken: 140 (+ note)
 Oversvømmelsen i Vestslesvig 1634:
 403
 Postbesørgelse fra møllen: 214 (note)
 Tater: 124
 Tjenestefolk: se landboforhold

Indholdsfortegnelse

Indledning	I-XXXI
Vonsild kirkebog bd. 1	1
bd. 2	99
bd. 3	257
bd. 4	319
bd. 5	385
Registre m.v.:	
Kronologisk fortegnelse over nekrologer	441
Alfabetisk fortegnelse over nekrologer	450
Slægtsnavneregister til den kronologiske fortegnelse	454
Dødsfald ordnet efter alder og køn	455
Topografisk register over fødesteder i nekrologerne	457
Noter og henvisninger	460
Ordforklaringer	472
Sagregister	475
Indholdsfortegnelse	481

I rækken Ældre danske Kirkebøger udgivet af Land-
bohistorisk Selskab med støtte af Statens humanisti-
ske forskningsråd er udkommet: Levnedsløb i Sørby-
magle og Kirkerup kirkebøger 1646-1731 ved Ole
Højrup, 1-2. Vonsild kirkebog 1659-1708 ved Hans H.
Worsøe.

Primitia Christianismi
Wonsyldensis,

131

Libellus Baptizatorum Wonsylden-
sium,
ab Ao. 1659. d. 18. Maj. q̄

Döbte Wonsyld-Börn.

Ao. 1659. d. 29. Maj. d.

Döbte Fru i Lov til Kasmy Kirkefönd
Sed Mägnen av Wonsyld-Döndrafolm Janes
Sogfrö Daabur Kirkefin, var 70. ägrv gamm
med, Sand i Janes fröbmanes Dödr med Bald Hennicks
Dödr waer Egn följammen, avlös fattig.

d. 6. Aug. aff Heerleff Jogn,

Döbte Fru till Galding i Lidon Jögn, tal
d. Mett. Peder N. Daabur av Heerleff.

1660. Jan 1. Martij 24

Döbte Fru till Galding Luffby i Lidon
Söneren Söjgaard Janes Son: Sören.
Lidon waer Hans Jensen, Usmas
son, Borgere, waer quänt med
Lidon